శ్రీమదాంధ్ర

పద్మపురాణము

(ఆదిఖండ భూమిఖండ బ్రహ్మఖండత్రయాత్మకము)

ప్రథమసంపుటము.

శ్రీమహీశూరమహారాజాస్థానమహావిద్వాన్
కావ్యకళానిధి ఆశుకవికేసరి విద్యాభూషణ శతావధాన

పిసుపాటి చిదంబరశాస్త్రి ప్రణీతము

ప్రకాశకుఁడు:-
విద్వాన్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి
ఆంధ్రాధ్యాపకుఁడు
వేంకటగిరిరాజ కళాశాల
నెల్లూరు
1953

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణము
ప్రథమసంపుటము.

అట్టబైండు 7-0-0
కాలికోబైండు 8-0-0
నాలుగుసంపుటములు 25-0-0

పుస్తకములు దొరకుచోటు

విద్వాన్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి

ఆంధ్రాధ్యాపకుఁడు

వేంకటగిరిరాజాకళాశాల నెల్లూరు

ముద్రాపకులు

ప్రభాతముద్రణాలయము, నెల్లూరు.

(ఆదిఖండము 17 పొరటమొదలు 92 పొరటవరకు నవయుగముద్రణాలయమున ముద్రితము)

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణము
ప్రథమసంపుటము.

అట్టబైండు 7-0-0
కాలికోబైండు 8-0-0
నాలుగుసంపుటములు 25-0-0

పుస్తకములు దొరకుచోటు

విద్వాన్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి

ఆంధ్రాధ్యాపకుడు

వేంకటగిరిరాజాకళాశాల నెల్లూరు

ముద్రాపకులు

ప్రభాతముద్రణాలయము, నెల్లూరు.

(ఆదిఖండము 17 ఫారటమొదలు 92 ఫారటవరకు నవయుగముద్రణాల[illegible]ముద్రితము

శ్రీ మాత్రే నమః

పరిచయము

శ్లో. యస్మా దిదం జగ దజాయత యత్ర తిష్ఠ
త్యంతే సమ స్త మిద మ స్త ముపైతి యత్ర।
తస్మై నమ స్సదసదాదివికల్పశూన్య
చైతన్యమాత్రవపుషే పురుషో త్తమాయ.

శ్లో. అచతుర్వదనో బ్రహ్మా, ద్విబాహు రపరో హరిః।
అఫాలలోచన శ్శంభు, ర్భగవాన్ బాదరాయణః.

సకలవిజ్ఞానమూలకందములు వేదములు. అందు లేనిది లేదు. అందలివిజ్ఞానమే సర్వత్ర ప్రపంచితమైనది. అది మహాగంభీరము. తదర్థవ్యక్తికే షడంగములుమున్నగునవి యేర్పడినవి. అయినను వేదవేదాంగవ్యాసంగము కావింపలేనివారి కెల్లం దద్గంభీరార్థమును గరతలామలక మొనర్పం దలంచి పరమకారుణికు లగుమహర్షులు వేదార్థవర్ణనపరము లగుపురాణేతిహాసములరచనకుం బూనుకొనిరి. "ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్" అని కదా యార్షవచనము. కాని యీ పురాణేతిహాసములకుంగూడం బ్రథమప్రకాశనస్థానము బ్రహ్మయే. "అస్య మహతో భూతస్య నిశ్శ్వసిత మేత ద్య దృగ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదోఽథర్వాంగిరస ఇతిహాసః పురాణమ్" (బృహదారణ్యకము.) జీవునకు నిశ్వాసముతో యావద్ద్రవ్యభావిత్వరూపసంబంధ మున్నట్లు శాశ్వతుం డగుపరమాత్మకు వేదేతిహాసపురాణములతో యావద్ద్రవ్యభావిత్వరూపసంబంధము (అనంగా శాశ్వతసంబంధము) కలదనియుం గావుననే వేదములవలె నితిహాసపురాణములును శాశ్వతము లనియును బై శ్రుతివాక్యము సూచించుచున్నది. కల్పాంతమునం దంతర్హితము లైనయాపురాణములను గల్పాదియందుం జతుర్ముఖబ్రహ్మ మరల స్మరించి దేవతలకు మరీచ్యాది మునులకు నుపదేశించెను. అది యేకరూపము. శతకోటి ప్రవిస్తరము. దానిని వ్యాసభగవానుఁడు నాలుగులక్షలగ్రంథము (=శ్లోకములు) గా సంగ్రహించి పదునెనిమిదిపురాణములు గా విభజించెను. ఇప్పుడు మనము పఠించున ష్టాదశపురాణము లివియే.

శ్లో॥ పురాణం సర్వశాస్త్రాణాం, ప్రథమం బ్రహ్మణా స్మృతమ్।
అనంతరం చ వక్త్రేభ్యో, వేదా స్తస్య వినిర్గతాః.
పురాణ మేక మే వాసీ, చ్ఛతకోటిప్రవి స్తరమ్.

ఇత్యాదిపురాణవచనములం బ్రదర్శించి యీవిషయము విష్ణుపురాణవ్యాఖ్యయగువిష్ణుచిత్తీయమున నిట్లు నిర్వచింపఁబడినది.

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణము
ప్రథమసంపుటము.

అట్టబైండు	7-0-0
కాలికోబైండు	8-0-0
నాలుగుసంపుటములు	25-0-0

పుస్తకములు దొరకుచోటు

విద్వాన్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి

ఆంధ్రాధ్యాపకుఁడు

వేంకటగిరిరాజాకళాశాల నెల్లూరు

ముద్రాపకులు

ప్రభాతముద్రణాలయము, నెల్లూరు.

(ఆదిఖండము 17 పుటమొదలు 92 పుటవరకు నవయుగముద్రణాలయమున ముద్రితము)

శ్రీ మాత్రే నమః

పరిచయము

శ్లో. యస్మా దిదం జగ దజాయత యత్ర తిష్ఠ
త్యంతే సమ స్త మిద మ స్త ముపైతి యత్ర ।
తస్మై నమ స్సదసదాదివికల్పశూన్య
చైతన్యమాత్రవపుషే పురుషో త్తమాయ.

శ్లో. అచతుర్వదనో బ్రహ్మా, ద్విబాహు రపరో హరిః ।
అఫాలలోచన శ్శంభు, ర్భగవాన్ బాదరాయణః.

సకలవిజ్ఞానమూలకందములు వేదములు. అందు లేనిది లేదు. అందలివిజ్ఞానమే త ప్రపంచితమైనది. అది మహాగంభీరము. తదర్థవ్యక్తికే షడంగములుమున్నుగు మేర్పడినవి. అయినను వేదవేదాంగవ్యాసంగము కావింపలేనివారి కెల్లం రార్థమును గరతలామలక మొనర్పఁ దలఁచి పరమకారుణికు లగుమహ వేదార్థవర్ణనపరము లగుపురాణేతిహాసములరచనకుఁ బూనుకొనిరి. "ఇతి పురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్" అని కదా యార్షవచనము. కాని పురాణేతిహాసములకుఁగూడఁ బ్రథమప్రకాశనస్థానము బ్రహ్మయే. "అస్య తో భూతస్య నిశ్శ్వసిత మేత ద్య దృగ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదోఽథర్వాంగి ఇతిహాసః పురాణమ్" (బృహదారణ్యకము.) జీవునకు నిశ్శ్వాసముతో యావ వ్యభావిత్వరూపసంబంధ మున్నట్లు శాశ్వతుఁ డగుపరమాత్మకు వేదేతిహాసపురా లతో యావద్ద్రవ్యభావిత్వరూపసంబంధము (అనఁగా శాశ్వతసంబంధము) కల ఁ గావుననే వేదములవలె నితిహాసపురాణములును శాశ్వతము లనియును తివాక్యము సూచించుచున్నది. కల్పాంతమునం దంతర్హితము లైనయాపురా లను గల్పాదియందుఁ జతుర్ముఖబ్రహ్మ మరల స్మరించి దేవతలకు మరీచ్యాది లకు నుపదేశించెను. అది యేకరూపము. శతకోటి ప్రవిస్తరము. దానిని సభగవానుఁడు నాలుగులక్షలగ్రంథము (=శ్లోకములు) గా సంగ్రహించి పదు దిపురాణములు గా విభజించెను. ఇప్పుడు మనము పఠించునష్టాదశపురాణము మే.

శ్లో. పురాణం సర్వశాస్త్రాణాం, ప్రథమం బ్రహ్మణా స్మృతమ్।
అనంతరం చ వక్త్రేభ్యో, వేదా స్తస్య వినిర్గతాః.
పురాణ మేక మే వాసీ, చ్ఛతకోటిప్రవి స్తరమ్.

ఇత్యాదిపురాణవచనములఁ బ్రదర్శించి యీవిషయము విష్ణుపురాణవ్యాఖ్య విష్ణుచిత్తీయమున నిట్లు నిర్వచింపఁబడినది.

"అయమర్థః. కృతయుగే వేదా త్పూర్వం బ్రహ్మణా దృష్టస్య శతకోటి ప్రవిస్తరస్య పురాణస్కంధస్య బ్రాహ్మసంజ్ఞస్య త్రేతాయాం పున ర్బృహస్పత్యష్టా దశర్షిభి ర్గ్రంథకోట్యా సంక్షిప్య బ్రాహ్మపాద్మాద్యష్టాదశపురాణాత్మనా విభక్త స్యైకాదశాధికశతసంహితస్య పున ర్ద్వాపరాంతే తస్య సారం వేదవ్యాస శ్చతు ర్లక్ష్యా సంక్షి ప్యాష్టాదశపురాణసంహితాం కృత్వా రోమహర్షణం సూత మధ్యాపయ దితి"

పురాణములకుఁ బంచమవేదత్వము

ఇతిహాసపురాణములకుఁ బంచమవేదత్వప్రతీతి వేదములందే కానవచ్చు చున్నది. "ఋగ్వేదం భగవోఽధ్యేమి యజుర్వేదం సామవేద మథర్వాణం చతుర్థ మితిహాసం పురాణం పంచమం వేదానాం వేదమ్" ఛాందోగ్యోపనిషత్తు.

శ్లో. పురాణాని చతుర్లక్షా, న్యేతాని ధరణీతలే।
తథా మహాభారతం చ, లక్షసంఖ్యం ప్రకీర్తితమ్.
పంచలక్ష మిదం రాజన్, కథితం బ్రహ్మ కేవలమ్।
వేదః పంచమనామైష, లోకనిస్తారకః పరః.

పద్మపురాణము.

ఇతిహాసము గూడఁ బురాణములలో నంతర్భూత మనియే చెప్పియున్నారు. "ఇతిహాసస్య పురాణే ష్వంతర్భావః" (విష్ణుపురాణవిష్ణుచిత్తీయవ్యాఖ్య.)

పురాణములకు నితిహాసములకుఁ గల ప్రధానభేద మిది. పురాణకర్త యితి హాసములలో నాఖ్యానములను (=స్వయముగాఁ జూచినవిషయములను) ప్రధానము గాను సృష్ట్యాదితత్త్వమును దక్కువగాను జెప్పును. పురాణములలో నుపాఖ్యా నములను (=వేదములవలన వినినవిషయములను) సృష్ట్యాదితత్త్వమును ప్రధానము గాను నాఖ్యానములను దక్కువగాను జెప్పును. కావుననే యితిహాసవిషయములు పురాణములలోను బురాణవిషయము లితిహాసములలోను నున్నవి.

పురాణములకు "జయ"నామము

అష్టాదశపురాణములకు "జయము" అనుపేరు గలదు.

శ్లో. నారాయణం నమస్కృత్య, నరం చైవ నరోత్తమమ్।
దేవీం సరస్వతీం వ్యాసం, తతో జయ ముదీరయేత్. మహాభారతము.

"జయం"

శ్లో. అష్టాదశపురాణాని, రామస్య చరితం తథా।
కార్ష్ణం వేదం పంచమం చ, యన్మహాభారతం విదుః.
తథైవ విష్ణుధర్మాశ్చ, శివధర్మాశ్చ శాశ్వతాః।
జయేతి నామ తేషాం చ, ప్రవదంతి మనీషిణః.

ఇతి భవిష్యవచనాత్పురాణాదికం వా, "చతుర్ణాం పురుషార్థానా మపి హేతౌ జయోఽస్త్రియా" మితికోశా దన్యం వా సర్వపురుషార్థప్రతిపాదకం గ్రంథంశారీరక సూత్రభాష్యాదిరూప ముదీరయేత్." నీలకంఠీయవ్యాఖ్య.

"జయం, జయ త్యనేన సంసార మితి జయో గ్రంథః"

భాగవతము ౧ స్కం. ౨ అ. శ్రీధరీయవ్యాఖ్య.

పై గ్రంథములనుబట్టి ధర్మార్థ కామమోక్షప్రతిపాదకమై సంసారజయమునకు సాధనభూత మగుగ్రంథమునకు జయనామము కల దని తేలినది. అట్టిగ్రంథములు:- అష్టాదశపురాణములు, మహాభారతము, రామాయణము, విష్ణుధర్మములు, శివధర్మ ములు, శారీరకసూత్రభాష్యము మున్నగునవి.

పురాణశబ్దనిర్వచనము

ఈశబ్దమును బలువురు పలువిధముల నిర్వచించి యున్నారు. మొదట వ్యాస భగవానునినిర్వచనమును బ్రదర్శించి పిమ్మట మఱికొన్ని నిర్వచనములు ప్రద ర్శింతును.

శ్లో. యస్మా త్పురా హ్యన క్తీదం, పురాణం తేన త త్స్మృతమ్.

బ్రహ్మాండపురాణము. ప్రక్రియాపాదము.

పురా = అతీతానాగతవృత్తములను. అన క్తి = పొందించునది (తెలుపునది) పురాణము అని వ్యుత్పత్తి. పురా భవమ్ (=పూర్వమందుఁ బుట్టినది) అని కొందఱు. పురా = అతీతానాగతావస్థా. అణతి (= భూతభవిష్యద్విషయములను జెప్పునది.) అని కొందఱు. పురాపి నవం పురాణమ్ (=పూర్వమందును గ్రొత్తది. అనఁగాఁ బూర్వపూర్వయుగములందలి విషయములను దెలుపునవి యైనను ఎప్పటి కప్పుడు నవ్యనవ్యములై మానవహృదయముల నాకర్షించునవి పురాణము లని భావము)

పురాణరచనాక్రమవిధానములు

అష్టాదశపురాణములలోఁ బద్మపురాణమునే మొదటఁ గృష్ణద్వైపాయన మహర్షి రచియించె నని, పిమ్మట సర్వపురాణములనుండి సారము నాకర్షించి భాగవ తము రచియించె నని పద్మపురాణమునఁ గలదు.

శ్లో. తత్ర పద్మపురాణం తు, ప్రథమం చ ప్రణీతవాన్।
తతోఽన్యాని పురాణాని, కృత్వా షోడశ తు క్రమాత్.
అష్టాదశం భాగవతం, సార మాకృష్య సర్వతః।
కృతవాన్ భగవాన్ వ్యాసః, శుక మధ్యాపయ త్స్వయమ్,

ఆఖ్యానోపాఖ్యానగాథాకల్పవృత్తాంతనిర్ణయములతో సర్గాది పంచలక్షణయుక్తమును నష్టాదశపురాణసంక్షేపరూపమును నగుపురాణసంహితను వేదవ్యాసమహర్షి రచియించెను.

శ్లో. ఆఖ్యానైశ్చా ప్యుపాఖ్యానై, ర్గాథాభిః కల్పశుద్ధిభిః।
పురాణసంహితాం చక్రే, పురాణార్థవిశారదః.

విష్ణుపురాణము. ౩. ౬. ౧౫.

శ్లో. స్వయందృష్టార్థకథనం, ప్రాహు రాఖ్యానకం బుధాః।
శ్రుతస్యార్థస్య కథన, ముపాఖ్యానం ప్రచక్షతే.

ఆఖ్యానై ర్భారతాదీతిహాసైః, ఉపాఖ్యానై స్తత్ప్రసక్తై ఋభునిదాఘకథాద్యైః. గాథాః పితృపృథివీగీతాద్యాః, కల్పశుద్ధి ర్వారాహాదికల్పవృత్తాంతనిర్ణయః. పితృకల్పమంత్రకల్పవిధి ర్వా, ఏతై స్సహ సర్గాదిపంచలక్షణాం పురాణసంహితామష్టాదశపురాణానాం సంక్షేపరూపాం వ్యాసశ్చక్రే. (విష్ణుచిత్తీయవ్యాఖ్య)

పురాణకర్త స్వయముగాఁ జూచి చెప్పినది యాఖ్యానము. (ఉదా: భారతకథ, మొ.) వేదములవలన విని చెప్పిన దుపాఖ్యానము. (ఉదా: హరిశ్చంద్రకథ, మొ.) పితృగీతలు, పృథివీగీతలు మున్నగునవి గాథలు. వారాహాదికల్పనిర్ణయము కల్పశుద్ధి.

పురాణలక్షణము

శ్లో. సర్గశ్చ ప్రతిసర్గశ్చ, వంశో మన్వంతరాణి చ।
వంశానుచరితం చేతి, పురాణం పంచలక్షణమ్.

తత్ర సర్గ స్త్రివిధః. ప్రథమమధ్యమాంత్యభేదేన. తత్ర ప్రథమసర్గో మూలప్రకృతే శ్చతుర్వింశతితత్త్వప్రాదుర్భావః. మధ్యమసర్గ స్తత్త్వవిశేషై శ్చతుర్దశలోకమనుప్రజాపతీంద్రదేవసప్తర్షిప్రముఖారంభః. అంత్యసర్గో భూలోకే మనుష్య, పశు, మృగ, పక్షి, సరీసృప, స్థావరవిశేషాణాం ప్రతిశరీరారంభః. ప్రతిసర్గః ప్రదర్శితసర్గస్య త్రివిధస్య ప్రతిలోమసర్గః ప్రళయః. వంశో బ్రహ్మాదేః పుత్రపౌత్రపరంపరానుగతః శరీరసంతతిప్రవాహోఽద్యాఽపి వర్తమానః. మన్వంతరమ్-బ్రహ్మణో దివసః కల్పః. తస్మిన్ కల్పే చతుర్దశ మనవః. ఏకసప్తతిచతుర్యుగావృత్తి రేకో మనుః. మనో ర్మన్వంతరప్రాప్తికథనం మన్వంతరమ్...వంశానుచరితం వంశజానాం మహాత్మా మాచారగుణసంకీర్తనమ్.

(ప్రపంచహృదయము. ఉపాంగప్రకరణము. 45పా.)

సర్గము = ప్రథమమధ్యమాంత్యసృష్టి (ఇదియే బ్రహ్మాండషోడశసృష్టి) ప్రతిసర్గము = ప్రళయము (=పై మూఁడువిధములగుసృష్టికిఁ బ్రతిలోమసృష్టి) వంశము

= బ్రహ్మాదులపుత్రపౌత్రపరంపరానుగత మగుశరీరసంఘాతప్రవాహము. (ఇందే సూర్యచంద్రఋషివంశములును జేరును) మన్వంతరము = స్వాయంభువు మున్నగు మనువులకాలమునందలి దేవతాధర్మాదిస్థితి. వంశానుచరితము = వంశజాతు లగు మహాపురుషులయాచారగుణములను వర్ణించుట. ఇట్టిపంచలక్షణములు గలది పురాణము.

మహాపురాణలక్షణము

మహాపురాణము దశలక్షణోపేతము.

౧. సర్గము = కారణసృష్టి (= బ్రహ్మసృష్టి)

౨. విసర్గము = బ్రహ్మసృష్టి ననుసరించి బ్రహ్మమానసపుత్రు లగుదక్షమరీచ్యాదులు కావించినసృష్టి.

౩. వృత్తి = భూతములకు ఆవశ్యకము లగుజీవికాసాధనములు. (ఆహారాదులు)

౪. రక్ష = దుష్టసంహారమునకై నభగవదవతారములు. వానిలీలలు.

౫. మన్వంతరము = స్వాయంభువు మున్నగుమనువులకాలమునందలి దేవతాధర్మాదిస్థితి

౬. వంశము=బ్రహ్మాదులపుత్రపౌత్రపరంపరానుగత మగుశరీరసముదాయ ప్రవాహము.

౭. వంశానుచరితము = వంశజాతు లగుమహాపురుషులయాచారగుణములవర్ణనము.

౮. సంస్థ=ప్రళయము (ఇది నైమిత్తిక, ప్రాకృతిక, నిత్యా,ఽఽత్యంతిక భేదమునఁ జతుర్విధము).

౯. హేతువు = సృష్టికి హేతుభూతుఁ డగుజీవునిగుఱించి తెలుపునది.

౧౦. అపాశ్రయము = జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తులు అనునవస్థాత్రయమునఁ గనఁబడు విశ్వతైజసప్రాజ్ఞులు అనుమాయావృత్తులు మూఁడింటియందును బరమాత్మ సాక్షిమాత్రుఁడై యుండును. దీనినిగుఱించి తెలుపునది. భాగ. ౧౨. ౭ అ.

మఱియొకచో నిట్లున్నది.

శ్లో. మహతాం చ పురాణానాం, లక్షణం కథయామి తే।
సృష్టి శ్చాపి విసృష్టిశ్చ, స్థితి స్తేషాం చ పాలనమ్.
కర్మణాం వాసనా వార్తా, మనూనాం తు క్రమేణ చ।
వర్ణనం ప్రళయానాం చ, మోక్షస్య చ నిరూపణమ్.
ఉత్కీర్తనం హరే రేవ, దేవానాం చ పృథక్ పృథక్.
బ్రహ్మవైవర్తము. (శ్రీ) కృష్ణజన్మఖండము. ౧౩౨ అ.

ఉపపురాణలక్షణము

ఉపపురాణము పంచలక్షణోపేతము. అవి సర్గాదులు. అష్టాదశపురాణముల వలె నేకకర్తృకములు గాక నానామునికర్తృకము లగుటయు వీని కొకవిశేష లక్షణము.

శ్లో. సర్గశ్చ ప్రతిసర్గశ్చ, వంశో మన్వంతరాణి చ।
వంశానుచరితం విప్ర, పురాణం పంచలక్షణమ్.
ఏత దుపపురాణానాం, లక్షణం చ విదు ర్బుధాః।
బ్రహ్మవైవర్తము. శ్రీకృష్ణజన్మ. ౧౩౨ అ.

''అన్యా న్యుపపురాణాని, మునిభిః కథితా న్యపి'' కూర్మపురాణము.

మహాపురాణములు

ఇవి పదునెనిమిది. ఇవి యన్నియును వ్యాసప్రోక్తములే. 1. బ్రహ్మ 2. పద్మ 3. విష్ణు, 4. శివ, 5. భాగవత, 6. భవిష్య, 7. నారద, 8. మార్కండేయ, 9. అగ్ని, 10. బ్రహ్మవైవర్త, 11. లింగ, 12. వామన, 13. స్కాంద, 14. మత్స్య, 15. కూర్మ, 16. వరాహ, 17. గరుడ, 18. బ్రహ్మాండపురాణములు.

పురాణశబ్దము మహాపురాణపరముగాఁ గూడఁ బురాణములం దెల్లెడల వాడఁబడియున్నది.

ఉపపురాణములు

ఇవియును బదునెనిమిది.

శ్లో. ఆద్యం సనత్కుమారోక్తం, నారసింహం తతః పరమ్।
తృతీయం వాయవీయం చ, కుమారేణ చ భాషితమ్.
చతుర్థం శివధర్మాఖ్యం, స్సాక్షా న్నందీశభాషితమ్।
దుర్వాస సోక్త మాశ్చర్యం, నారదీయ మతః పరమ్.
నందికేశ్వరయుగ్మం చ, తథై వోశన సేరితమ్।
కాపిలం వారుణం సాంబం, కాళికాహ్వయ మేవ చ.
మాహేశ్వరం తథా కల్కి, దైవం సర్వార్థసిద్ధిదమ్।
పరాశరోక్త మపరం, మారీచం భాస్కరాహ్వయమ్.
కూర్మపురాణము.

దేవీభాగవతాదులలో మహాపురాణోపపురాణపరిగణనమున నొక కొంత భేదము గలదు. దానికిఁ గల్పభేదాదికము కారణము కావచ్చును. ఇఁక దేవీభాగవత, విష్ణుభాగవతములవిషయమున నేది మహాపురాణమో యేది

బ్రహ్మాండం బ్రహ్మవైవర్తం, మార్కండేయం తథైవ చ.
భవిష్యం వామనం బ్రాహ్మం, రాజసాని నిబోధత ।
మాత్స్యం కౌర్మం తథా లైంగం, శైవం స్కాందం తథైవ చ.
ఆగ్నేయం చ ష డేతాని, తామసాని నిబోధ మే.

పద్మపురాణము. ఉత్తరఖండము. ౨౬3 అ.

విష్ణు, నారద, భాగవత, గరుడ, వరాహ, పద్మపురాణములు సాత్త్విక పురాణములు.

బ్రహ్మ, బ్రహ్మాండ, బ్రహ్మవైవర్త, మార్కండేయ, భవిష్య, వామన పురాణములు రాజసపురాణములు అగ్ని. మత్స్య, కూర్మ, లింగ, శివ, స్కంద పురాణములు తామసపురాణములు.

ఇట నొకకొంత పరిశీలన మవసరము. సత్త్వరజస్తమోగుణములు కల్పము లవి కాని పురాణములవి కావు. సాత్త్వికరాజసతామసకల్పములందు రచితము లైన పురాణములందు సాత్త్వికాదివ్యవహార మౌపచారికము.

శ్లో. అసంఖ్యాతా స్స్మృతాః కల్పా, బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకాః ।
కథితాశ్చ పురాణేషు, మునిభిః కాలచింతకైః.
సాత్త్వికే ష్వథ కల్పేషు, మాహాత్మ్య మధికం హరేః ।
తామసేషు మహేశస్య, రాజసేషు ప్రజాపతేః.
క్వచి ద్బ్రహ్మ క్వచి ద్విష్ణుః, క్వచి ద్రుద్రః ప్రశస్యతే ।
నానేన తేషా మాధిక్యం, న్యూనత్వం వా కథంచన.
తత్తత్కల్పాంతవృత్తాంత, మధిగమ్య మహర్షిభిః ।
తాని తాని ప్రణీతాని, విద్వాం స్తత్ర న ముహ్యతి. కూర్మపురాణము.

ఈసాత్త్వికాదివిభాగ మొక్క పురాణములకే కాదు. వేదములకును గానిపించు చున్నది. "యజుర్వేదము సాత్త్వికము. ఋగ్వేదము రాజసము. సామవేదము తామసము" శివపురాణము. వాయుసంహిత.

స్మృతులకు శాస్త్రములకు సైతము సాత్త్వికాదిభేదము చెప్పఁబడినది. గౌతమ, శంఖ, లిఖితాదిస్మృతులు, న్యాయసాంఖ్యాదిశాస్త్రములు తామసములు. ఇట్లే మంత్రములకుఁ ద్రిమూర్తులకుఁ గూడ నీభేదము వ్యాపించినది. వేయేల? నిత్యము నిర్గుణము నగు పరమాత్మ యొక్కఁడు తక్క సగుణ మెల్ల సాత్త్వికాది భేదమునకు లోఁబడినదే. సకలచరాచరజగత్సృష్టికి మూలకారణము పరమేశ్వరునియిచ్ఛ. దీనినే ప్రకృతి యని, ప్రధాన మని, అవ్యాకృత మని వ్యవహరింతురు. దీనిగుణములే సత్త్వరజస్తమస్సులు. ప్రకృతికల్పిత మగుసృష్టియం దంతట

దానిగుణములు సంక్రమించి యున్నవి. కావునఁ ద్రిమూర్తులు మొదలణువు వఱకును గలసర్వజగత్తునందును సాత్త్వికాదిభేదము సంభవించినది. ఈభేదమే మానవులలో సైతము కలిగినది. సత్త్వగుణ మధికముగా నుండువారు సాత్త్వికులు. రజోగుణ మధికముగా నుండువారు రాజసులు. తమోగుణ మధికముగా నుండువారు తామసులు. వీరిలో సాత్త్వికు లుత్తమాధికారులు మోక్షకాంక్షులు. రాజసులు మధ్యమాధికారులు స్వర్గాదిఫలకాంక్షులు. తామసు లధమాధికారులు ఐహికఫలకాంక్షులు. ఇట్టిత్రివిధప్రకృతులవారు వారివారియిచ్ఛల కనుకూలము లగు దేవతాదికమును జూపి, తత్తన్మహిమాదికమును దెలిపిననే కాని సరి యగుత్రోవకు రారు. అందుచేతనే యకారణకారుణికుఁ డగు వేదవ్యాసమహర్షి చే సాత్త్వికపురాణములందు మోక్షసాధనములు, రాజసపురాణములందు స్వర్గాదిసాధనములు, తామసపురాణములం దైహికఫలసాధనములు ప్రధానముగను దక్కిన విషయము లప్రధానముగను వర్ణింపఁబడినవి. మఱియుఁ దత్తత్ప్రకృతుల కనుకూలము లగు దేవతలు, మంత్రములు, ఉపాసనలు నుపదేశించి, వీరి కెల్లఁ దరణోపాయము చూపింపఁబడినది.

కావుననే తత్తద్గుణాశ్రయు లగుబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులలో నెక్కువతక్కువలు లేవని, వీరి కందఱకు నిర్గుణము నిరంజనము నిత్యము శుద్ధము నగుచైతన్యమే మూల మని సకలపురాణములందును దెలుపఁబడియే యున్నది. ఈరహస్యమును సమరసభావముతో గ్రహించిననే సకలపురాణములకు సమన్వయము కుదురఁ గలదు.

పు రా ణ ర చ నో ద్దే శ ము.

కరుణామయుఁ డగుపరమేశ్వరుఁడు మానవసమాజము నెల్ల నుద్ధరింపఁ దలఁచి వారివారియధికారమునకుఁ దగునట్లు కర్మమార్గము, ఉపాసనామార్గము, జ్ఞానమార్గము అనుమూఁడుమార్గములను వేదములందు నుపనిషత్తులందును బ్రదర్శించెను. ఆవేదములు ప్రభుసమ్మితములు. ప్రభువు "ప్రజలు ఈపని చేయవలెను. ఈపని చేయరాదు" అని శాసించినట్లే వేదములును "ఈకర్మము చేయవలెను. ఈకర్మము మానవలెను" అని ప్రజలను శాసించుచున్నవి. ఇట్టివేదములవలన నత్యల్పసంఖ్యాకు లగుసాత్త్వికప్రకృతులు మాత్రమే తరింతురు. వారికిఁ గారణజిజ్ఞాస యుండదు. వేదములం దీశ్వరవచనము లనెడియచంచలవిశ్వాసమే వారిని వానియడుగుజాడలలో నడిపించును. వీరు ఉత్తమాధికారులు. ఇఁక రజస్తమఃప్రకృతికు లగుమానవులను సైతము తరింపఁ జేయుటకై పురాణములు మహర్షులచే నిర్మింపఁబడినవి. ఇవి సుహృత్సమ్మితములు. తల్లిదండ్రులమాటలు లెక్క చేయక యథేచ్ఛముగా సంచరించుజనునకు మంచిమనస్సు గలమిత్త్రుఁడు నెమ్మదిగా దగ్గ

ఆకుఁ జేరి, ఆయాప్రస్తావములు దెచ్చి దినదినమును మంచిత్రోవను బోధించుచు మెల్లమెల్లగా నాత్రోవలోనికి మఱలునట్లు పురాణము లాయాకథలమూలమున, వారివారిసంభాషణములమూలమున, ఆయాదేవతలమహిమలను ప్రశంసించుట మూలమున రజస్తమఃప్రకృతికు లగుమానవులచిత్తవృత్తుల నాకర్షించి వారికి హిత వును బోధించును.

మఱియు సకలవిజ్ఞాననిధు లగువేదములలోనినిగూఢార్థమును సర్వజనులకు సులభముగాఁ దెలియుశైలిలోఁ బురాణములు వెల్లడించి యున్నవి. అందుఁ బలు వురు దేవతలను దదుపాసనలను దన్మహిమలను వర్ణించుట త్రివిధప్రకృతు లగు జనుల నెల్ల నాకర్షించి వారిని శ్రేయోమార్గమునకు మరలించుటకే యని తెలిపియే యున్నాను.

మఱియొకమాట. గణితము, భూగోళము, ఖగోళము, శకునశాస్త్రము, వ్యాకరణము, న్యాయవేదాంతకాపిలాదిశాస్త్రసిద్ధాంతములు, ఛందస్సు, నిరుక్తము, యోగము, సదాచారములు, ధర్మములు, తీర్థక్షేత్రమహిమలు, ప్రాచీనచరిత్రలు, ఆయుర్వేదము, వృక్షాయుర్వేదము, పంచభూతశక్తులు, పరస్పరద్వేషరహితులై మానవులు సుఖజీవనము సాగించుతెరువులు, ఇవి యవి యననేల? సకలవిషయము లును దరిచినకొలఁదిఁ బురాణసాగరమునుండి వెలువడుచున్నవి. ఇట్టి విజ్ఞానసాగ రము లగుపురాణములను మనకుఁ గటాక్షించినపరమకారుణికుఁ డగువేదవ్యాస భగవానునకుఁ జేతులు జోడించి మాఱుమాటాడక తదుక్తమార్గమున సంచరించుటయే మనకుఁ గర్తవ్యము. అప్పుడే భారతదేశము సర్వోత్తమము కాఁగలదు.

పురాణవేత్తకు సర్వజ్ఞబిరుదము.

అష్టాదశమహాపురాణములు, అష్టాదశోపపురాణములు, మహాభారతము తెలిసినవారికి భవిష్యపురాణము "సర్వజ్ఞ" బిరుద మొసఁగి యున్నది.

శ్లో. యే త్వేతాని సమస్తాని, పురాణాని చ జానతే।
భారతం చ మహాబాహో, తే "సర్వజ్ఞా" మతా నృణామ్.

"బాగుగాఁ బురాణములను దెలిసికొననివాఁడు- నాలుగువేదములు ఉపనిష త్తులు షడంగములు తెలిసికొన్నను విచక్షణుఁడు కాఁడు" అని బ్రహ్మాండపురా ణము వ్యతిరేకమార్గమునఁ బైవిషయమునే దెలుపుచున్నది

శ్లో. యో విద్యా చ్చతురో వేదాన్, సాంగోపనిషదో ద్విజః।
న చే త్పురాణం సంవిద్యా, న్నైవ స స్యా ద్విచక్షణః. (ప్రక్రియాపాదము.)

పద్మపురాణము — తన్నామనిర్వచనము.

పద్మపురాణము రచనలో మొదటిదిగాను, పురాణములలో రెండవదిగాను బరిగణింపఁబడినది. పరిమాణమునఁ గూడ నిది ద్వితీయస్థానము నాక్రమించు చున్నది. (ప్రథమస్థానము నాక్రమించినపురాణము లక్షశ్లోకాత్మక మగు స్కాందము.) ఇందలిశ్లోకసంఖ్య యేఁబదియైదువేలు. ఇందు ఆది, భూమి, బ్రహ్మ, పాతాళ, సృష్ట్యుత్తరఖండము లనునాలు ఖండములు గలవు ఇది పద్మకల్ప వృత్తాంతమును వెల్లడించుచున్నది. ఆకల్పమున విష్ణుదేవునినాభినుండి క్షోణీ లక్షణముతో నొప్పుపద్మ మొకటి యుద్భవిల్లెను. ఆపద్మము హిరణ్మయము. బహుయోజనవిస్తృతము. అదియే యాకల్పమున భూమి యయ్యెను. దాని కేసరములే హిమవన్మేరుకైలాసాదిశైలము లయ్యెను. అందుచేతనే యాకల్పమునకుఁ "బద్మకల్ప" మనుపేరు వచ్చినది. ఆకల్పవృత్తాంతమును దెలుపుచుండుటచే నీపురాణమునకును "బద్మపురాణ" మనునామధేయము కలిగెను. ఇందుఁ బ్రధానప్రతిపాద్యము హరిపారమ్యము. చైత్రాదిద్వాదశమాసమాహాత్మ్యములు, పఞ్చాంశత్వైకాదసులస్వరూపమహిమాదికము, పితృభక్తివిష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యము, భగవద్గీతామహిమము, రామనామవైభవము, పంచాఖ్యానము మున్నగు నితరవిషయములు వేలకొలఁది ప్రతిపాదితములు. అవి విషయసూచికలలో నీయఁబడియుండుటచే నిక్కడ మరల వివరింపలేదు. ఏపురాణమునను లేనియష్టాదశపురాణాత్మకవిష్ణుస్వరూప మిందుఁ దెలుపఁబడుట విశేషము. (చూ. ఆం. పద్మ. ఆది. 827–828) ఇతరపురాణములను జదువునప్పుడు మనకుఁ గలుగు ననేకసందేహము లీపురాణమును జదివినఁ దీఱఁగలవు. ఇందులకుఁ బాతాళఖండమున వర్ణించినపూర్వకల్పరామాయణాదిక ముదాహరణము.

ఆంధ్రీకరణము

ఇట్టిపద్మపురాణమును సంపూర్ణముగ నాంధ్రీకరించి యాంధ్రభారతికిఁ గైకానుకఁ జేసినభాగ్యము శ్రీచిదంబరశాస్త్రిగారి కొక్కరికే దక్కినది.

శ్రీనాథునితాత కమలనాభామాత్యుఁడు "పద్మపురాణసంగ్రహము" రచియించినాఁడఁట! (చూ. భీమఖండము. ౧–౧౦) దానిజాడయే యెక్కడను గానరాదు మడికి సింగనమంత్రి "ఉత్తరఖండము" మాత్రమే తెనుఁగు చేసియున్నాఁడు.

శ్రీ శాస్త్రిగారు వాగనుశాసనునివలెఁ గవితాజీవితములందు బహునియమవంతులు. వీరు పద్మపురాణరచనలోఁ జాలనియమములు పాటించియున్నారు. ఉదాహరణమునకై యొండు రెండు తెలిపెదను. (ళళలకుఁ దప్ప) అభేదయతిని గాని, అభేదవర్గయతిని గాని వీ రీమహాగ్రంథమున వాడనే లేదు. మువిభక్తియతినే కాని, ముకారయతిని వాడలేదు. ఇట్టివానిని బరిశోధకులు పరిశీలింపఁగలరు.

శ్రీశాస్త్రిగారికవిత వారియెడఁదవలె బహునియమకలిత మైనను మృదుమధురము. వీరిప్రవర్తనవలె శైలిసైతము వక్రతావిరహితము. వీరికవితాధార గంగాఝరివలె నిరర్గళము, స్వచ్ఛము. వ్యర్థపదములు మందునకైనను గానరావు. ఆదినుండి తుదివఱకు గ్రంథ మంతయు నొక్కశైలిలో నడచినది. ఆయాసందర్భముల కనుకూలములై రసోద్బోధకము లగువృత్తములు వాడఁబడినవి. (చూ. ఆది. ౨3౧-౨3౮.) ఇట బాణాసురునిశివభక్తి తోటకవృత్తములలోఁ దొణికిసలాడుచున్నది. ఇట్లే యుత్తరఖండమున మార్కండేయునిశివభక్తి యమునియెడఁ గలర్లక్ష్యభావము మత్తకోకిలవృత్తమున వ్యక్తమగుచున్నవి. ఒక్కయాంధ్రదేశమునే కాక యాసేతుహిమాచలము తమమధురకవితాస్రవంతినిలో ముంచి తేల్చిన శ్రీచిదంబరకవీంద్రునికవితారీతుల నిప్పు డిటఁ బ్రత్యేకముగాఁ బ్రశంసింప వలెనా?

ఆంధ్రీకరణము మక్కికి మక్కిగాఁ గాక స్వతంత్రగ్రంథమువలె సాగినది. అయినను మూలస్థవిషయములను మాత్ర మెక్కడను విడువలేదు.

ఒకవిషయమే ప్రసంగవశమునఁ గొంత యొకఖండమునను మఱికొంత యింకొకఖండమునను మూలమునఁ జెప్పబడినప్పుడు దానిని బాఠకులసౌకర్యమునకై యాంధ్రీకరణమున నొక్కచోటనే చేర్చి చెప్పియున్నారు. ఉదా: ౨౬ ఏకాదసులమహిమాదికము. (చూ. ఆం. పద్మ. బ్రహ్మ. ౪౧౨-౮3౫ వఱకు) ఇది మూలమున బ్రహ్మఖండము. ౧౫ అధ్యాయమున, ఉత్తరఖండము. 3౫ అధ్యాయము మొదలు ౮౪ అధ్యాయమువఱకును గలదు.

ఇట్టిచిఱుమార్పులు కొన్ని యట నటఁ గలవు. ఆంధ్రీకరణమునందలివిశేషముల నెల్ల విపులముగా నాల్గవసంపుటమునఁ దెలుపఁదలఁచియుండుటచే నీవిషయమిప్పు డింతటితో ముగించుచున్నాను.

ముద్రణప్రయత్నము

“శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణ” రచయిత యీమహాగ్రంథ మచ్చుపడకముందే కాలధర్మము నొందుటచేఁ దదాజ్ఞావశవర్తులమై నేను శ్రీమాయన్నగారు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు నేతద్గ్రంథముద్రణమునకై యథాశక్తి యత్నింపసాగితిమి. ఈసందర్భమును గుర్తించిన శ్రీవేంకటగిరిరాజకళాశాలావిద్యార్థులు షోడశోత్తరశతాధికసహస్రరూప్యములు (రు. 1116-0-0) సమర్పించి తమభాషాభిమానమును వెల్లడించిరి. గురుభక్తిభరితాత్ము లగునీవిద్యార్థులకుఁ గృతిపతియగు కాశీవిశ్వేశ్వరుఁడు సర్వదా సకలశ్రేయము లొసఁగి ప్రోచుఁగాక యని యాశీర్వ

దించు చున్నారము. ఇప్పు డిప్పుడే మఱికొందఱు పెద్దలుసైతము మీసహకార్యమునకుఁ జేయూఁత యిచ్చుచున్నారు. వీరిపవిత్రనామధేయము లనుబంధమునఁ బ్రకటింపఁ బడినవి.

ఈ కార్యము బహుద్రవ్యసాధ్య మగుటచే నిందుల కీక్రిందిప్రణాళిక యేర్పఱుపఁ బడినది.

1. మహారాజపోషకులు ... రు. 1000-0-0
2. రాజపోషకులు ... రు. 250-0-0
3. పోషకులు ... రు. 100-0-0
4. సహాయులు ... రు. 50-0-0
5. ప్రోత్సాహకులు ... రు. 25-0-0

పైనైదు తెఱఁగులవారికి ముద్రితమైన వెంటనే ప్రతిసంపుట మొక్కొక్క ప్రతి పంపఁబడును. వీరినామధేయములుసైతము గ్రంథమున ముద్రింపఁబడును.

ఏతద్గ్రంథముద్రణమునకుఁ జెందినవస్తుసంభారము నుంచుకొనుటకై తమ యింటఁ దావొసంగినమహోదారులు భాషాభిమానులు శ్రీతూములూరి శివరామయ్యపంతులు (B. A. B. L.) గారికిఁ గృతజ్ఞతాపూర్వకనమోవాకములు.

శ్రీకాశీవిశ్వేశ్వరునికరుణాకటాక్షమున నేఁటికిఁ బ్రథమసంపుటము ప్రకటింపఁ బడినది. ఇందు ఆది, భూమి, బ్రహ్మఖండములు మూఁడును గలవు. ఇఁక ముద్రింపవలసినవి పాతాళ, సృష్ట్యుత్తరఖండములు మూఁడు. ఈ మూఁడుఖండములు పెద్దవి గావున నొక్కొక్కటి యొక్కొక్కసంపుటముగా ముద్రింపవలసియున్నవి. ఉదారు లగునాంధ్రమహోదయులతోడ్పాటుతో నచిరకాలముననే తక్కినసంపుటములను గూడఁ బ్రకటించి యాంధ్రభాషామతల్లికి సమర్పింపఁగల మని విశ్వసించుచున్నాఁడను.

నెల్లూరు
30-11-1953

ఇట్లు
విన్నవించుభాషాసేవకుఁడు,
పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి
ఆంధ్రాధ్యాపకుఁడు - వేంకటగిరి రాజకళాశాల

[illegible] మహారాజాస్థాన మహావిద్వాన్ కావ్యకళానిధి ఉభయకవికేసరి

[illegible] శ్రీ మదాంధ్రపద్మపురాణాదిమహాగ్రంథకర్త

బ్ర. శ్రీ. [illegible] శాస్త్రిగారు

జననము

నిర్యాణము

22-2-1892

11-12-1951

శ్రీమహీశూరమహారాజాస్థాన మహావిద్వాన్ కావ్యకళానిధి ఆశుకవికేసరి

విద్యాభూషణ శతావధాని శ్రీ మదాంధ్రపద్మపురాణాదిబహుగ్రంథకర్త

బ్ర. శ్రీ. పిసుపాటి చిదంబరశాస్త్రిగారు

జననము		నిర్యాణము
22-2-1892		11-12-1951

మహీశూర మహారాజాస్థానమహావిద్వాన్ కావ్యకళానిధి
ఆశుకవి కేసరి విద్యాభూషణ శతావధాని
బ్రహ్మశ్రీ పిసుపాటి చిదంబరశాస్త్రి
జీవితచరిత్రసంగ్రహము.

వంశము

ఆంధ్రదేశమున వెలనాటిబ్రాహ్మణశాఖ మిక్కిలి పేరుమోఁగినది. ఇందు గుంటూరుమండలాంతర్గతకరవదిగ్రామవాస్తవ్యులు, శ్రీరామభక్తాగ్రగణ్యులు, సహజకవితావిలసితులు పిసుపాటి పేరుభట్టుగారు సుప్రసిద్ధులు. వీరిపుత్రులు శ్రీరామ రాఘవ లక్ష్మీనారాయణ వేంకటరమణ సీతారామ సుబ్రహ్మణ్యనామధేయులు ఆఱుగురు. వీరిలో నైదవవారగుసీతారామయ్యగారిని వంగవోలుపురవాసులు సహజౌదార్యులు పిసుపాటి చిదంబరముగారికి దత్తపుత్రునిఁగా నొసఁగిరి. సీతారామయ్యగారికి వంగవోలు తాలూకా పోతవరగ్రామవాస్తవ్యులు పాలపర్తి సుబ్బయ్యగారు తమపుత్రిక యగుకనకాంబ నిచ్చి వివాహముచేసిరి. ఈదంపతులకు శ్రీచిదంబరశాస్త్రిగారు ఖరసంవత్సరమాఘబహుళనవమీసోమవారమునాఁడు (22-2-1892) మాతామహగృహమున జన్మించిరి. శ్రీశాస్త్రిగారిమాతామహి లింగమ్మ. మేనమామ అచ్యుతరామశాస్త్రి. ధర్మపత్ని అచ్యుతరామశాస్త్రిగారిద్వితీయపుత్రిక యగునలివేణమ్మ.

శ్రీ చిదంబరశాస్త్రిగారికి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, విశ్వేశ్వరశాస్త్రి అనునిరువురు తమ్ములును, కామాక్షమ్మ, వేంకటసుబ్బమ్మ, అన్నపూర్ణమ్మ అనుముగ్గురు చెల్లెండ్రును గలరు. వీరిద్వితీయసోదరి వేంకటసుబ్బమ్మగారికుమారుఁడు-పోతుకుచ్చి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. ఏతత్సోదరభాగినేయులు మువ్వురును వీరియొద్దనే సంస్కృతాంధ్రకావ్యనాటకాలంకారాదిజ్ఞానమును, అవధానకరణశక్తియును, ఉభయభాషాకవితాపాటవమును సంపాదించియున్నారు. శ్రీశాస్త్రిగారు చక్కనివిమర్శనశక్తి గలవారు. కావుననే పాఠప్రవచనాదిసమయములలో శిష్యులకు సవిమర్శముగా విద్యారహస్యముల నెల్ల వివరించి బోధించు చుండెడివారు.

బాల్యము — విద్యాభ్యాసము.

నాలుగేండ్లప్రాయమున శ్రీశాస్త్రిగారు మాతామహగృహమున నుండఁగా నొకసాముద్రికశాస్త్రవేత్త వీరినిఁ జూచి "ఈకుఱ్ఱవాఁడు నిరంతరము రాజసభలలో విహరించి గొప్పకీర్తి నార్జింపఁ గలఁడు" అని చెప్పినాఁడఁట! ఆయనమాట సర్వవిధముల నిజ మైనది. వీరు కరవదిగ్రామమునఁ గరవది రామదాసుపంతులు అనువారియొద్ద బడిచదువు చదివి సంస్కృతవిద్య నభ్యసించునభిలాషతో నిడుమానూరిలో శ్రీగొల్లపూడి సుబ్బరామశాస్త్రిగారియొద్ద శబ్దమంజరి యొండు రెండు

కావ్యములు చదివి, అటనుండి కుంచనవరమున కేఁగి కొన్నాళ్లట నుండి కాళిదాసత్రయము ముగించి పిమ్మట శ్రీచిట్టావూరి సీతారామశాస్త్రిగారియొద్ద సికింద్రాబాదుపాఠశాలలో నైషధాంతము కావ్యములు పఠించి, తిరుపతి కేఁగి యట శ్రీవేంకటేశ్వరసంస్కృతపాఠశాలలో హర్షచరిత్ర, కాదంబరి, కరిగిరిచంపువు, భారత, రామాయణచంపువులు మున్నగుగ్రంథములు చదువుటయేగాక యసామాన్యమేధాశాలులు విద్వత్కవిప్రవరులు నగుశ్రీనరకంఠీరవశాస్త్రిగారిసాన్నిధ్యము వలన సంస్కృతమున మధురకవితాలాభమును గూడఁ బొందిరి. పైఁగాఁ దర్కవ్యాకరణశాస్త్రాంబుధికృతావగాహులు, అభినవకాళిదాసబిరుదాంకితులు నగు శ్రీశంకరభట్టశాస్త్రిగారితోడిమైత్రి వీరిలలితకవితామంజరికి మఱింతపరిమళము చేకూర్చినది. అనారోగ్యకరముగా నుండుటచే నంతతో నాచోటు వదలి గోదావరీ మండలములోని యెందుపల్లికిఁ జేరి యచ్చట నేలేశ్వరపురామశాస్త్రిగారియొద్ద శాకుంతల మురారిప్రభృతినాటకములు కువలయానందసాహిత్యదర్పణాద్యలంకార గ్రంథములు చదివి చక్కనిసాహిత్యము నలవఱచుకొనిరి. అటుపైని వ్యాకరణ శాస్త్రము నభ్యసింపఁ దలఁచి ఆగిరిపల్లి కేఁగి యట సంస్కృతపాఠశాలావ్యాకరణోపాధ్యాయులుశ్రీజయంతిభగీరథశాస్త్రిగారియొద్దఁ బాణినీయము నధ్యయనించుచు నవకాశ మున్నప్పుడెల్లఁ బాణినీయసాధితము లగుశబ్దవిశేషములు ప్రయోగించుచు సంస్కృతమున మిక్కిలి వేగముగాఁ జక్కనికవన మల్లుచుండిరి. ఆసమయముననే శ్రీవేలూరి శివరామశాస్త్రిగారుగూడ నచట వ్యాకరణశాస్త్రము నధ్యయనించుచుండిరి. శ్రీశివరామశాస్త్రిగారిసాహచర్యమువలన వీరి కాంధ్రగ్రంథపఠనాభినివేశమును, ఆంధ్రకవితాభిలాషయును గలిగినవి. సుప్రసిద్ధవైయాకరణులు కంభంపాటి రామమూర్తిశాస్త్రి, జయంతిసూర్యనారాయణశాస్త్రి, వారణాసి రామబ్రహ్మశాస్త్రిప్రభృతులు వీరి సహాధ్యాయులు. ఒకనాఁడు శ్రీవారణాసి రామబ్రహ్మశాస్త్రిగారు సంస్కృతమున వీరియాశుకవితాశక్తిని బరీక్షింపఁ దలఁచి కాముకీవిరాగులసంభాషణరూప మగునొకశతకమును శుకరంభాసంవాదమువంటి దానిని ఒకదినములో రచింపఁ గోరిరి. వల్లెయని శ్రీశాస్త్రిగా రప్పుడే యారంభించి శతకము వ్రాసి తమగురువులయు సహాధ్యాయులయు సమక్షమున మఱునాఁడు వినిపించి వారిమెప్పుల నందిరి. అందలివి స్థాలీపులాకన్యాయమునఁ గొలఁదిశ్లోకము లుదాహరింతుము.

కాముకీ:- శ్లో. తన్వ్యాస్తు శారదకళానిధిపూర్ణబింబ
న్యక్కారి హాసనదనం వదనం సరాగమ్ ।
యో వా న పశ్యతి త దేకమతిః పురస్తా
ద్ధిక్ తస్య జీవిత మజాగళగ స్తనాభమ్.

విరాగీ:- శ్లో. ఫాలే చ భస్మితమనోభవ మక్షి యస్య
మ స్తే కలానిధికలా కమనా విభాతి।
తం యో న పశ్యతి తదేకమనా స్సమాధౌ
ధిక్ తస్య........................

కాముకీ:- శ్లో. కస్తూరికాతిలకశోభితఫాలభాగాం
గాంగేయరత్నమయభూషణభూషితాంగీమ్।
నో య స్సదా స్మరతి తాం భువి కంబుకంఠీం
ధిక్ తస్య........................

విరాగీ:- శ్లో. రుద్రాక్షశోభితగళం చ విభూతిపుండ్రై
రాజన్ముఖాంబుజ మమేయచరిత్ర మాద్యమ్।
మృత్యుంజయం స్మరతి యో న హృదా సదాఽపి
ధిక్ తస్య........................

కాముకీ:- శ్లో. యో వా దృశా ప్రసవబాణగణం సృజంతీం
కాంతాం వహ న్స్మరసి మూలధనం మమేయమ్।
ఇత్థం వదం స్తదధరోత్థసుధాం న పాతి
ధిక్ తస్య........................

విరాగీ:- శ్లో. బ్రహ్మస్వరూప మమలం రస మద్వితీయం
పాతుం ప్రయత్న మపి య స్సతతా మకుర్వన్।
మోహేన పాతి వనితోష్ఠరసం విగంధం
ధిక్ తస్య........................

ఇట్లే యీశతక మంతయు మనోహరశైలీభావభాసురమై యున్నది.

అది శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులమధురకవితాస్రవంతి యాంధ్రదేశమునం దెల్లెడల వెల్లివిరియుచున్నకాలము. ఆనాఁడు వారియవధానములు ఆశుకవితా ధోరణి సకలాంధ్రజనహృదయములఁ జూఱకొనినవి. అవి చూచియు వినియు ననేకులు కవులు నవధానులును బయలుదేఱిరి. అందు శ్రీ చిదంబరశాస్త్రిగారు నైత మొకరు. అయినను గొనవఱకు ఆకార్యమును సాగించి గడిదేఱినవా రత్యల్పసంఖ్యాకులే. అందును శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులు నైతము నేఁగనియాంధ్రేతర మండలములలో (అనఁగాఁ గర్ణాట ద్రావిడ మళయాళ కాశీ దర్భాంగాదిమండలములలో)ఁ గూడఁ దమయత్యద్భుతావధానకౌశలమును, ఆశుకవితానైపుణమును బ్రకటించి మహత్తరసత్కారగౌరవముల నంది యాంధ్రదేశమునకును గౌరవము చేకూర్చినవా రొక్క చిదంబరశాస్త్రిగారే యనుట నిర్వివాదము. తమసతీర్థ్యు లగు

శ్రీ శివరామశాస్త్రిగారప్పుడప్పుడే యవధానములు చేయ నారంభించుటయు శ్రీ శాస్త్రిగారియవధానకరణశక్తిసముపార్జనకు ద్విగుణీకృతోత్సాహము నొసంగినది. ఎట్టికఠినకార్యము నైనను బట్టినపట్టు విడువక సాధించుట శాస్త్రిగారికి జన్మసిద్ధగుణము.

ఆ. పట్టు పట్టరాదు పట్టి విడువరాదు
పట్టెనేని బిగియఁ బట్టవలయుఁ
బట్టి విడుటకంటెఁ బడి చచ్చుటయె మేలు ......

అని కదా వేమనసూక్తి! శ్రీశాస్త్రిగారు తమవ్యాకరణశాస్త్రాధ్యయనము సమాప్తము కాఁగానే యవధానములు చేయ దొరఁకొని మొదటియష్టావధానము తమగురువులసన్నిధిని ఆగిరిపల్లిలోనే 16-2-1910 తేదిని విజయవిలసితముగా నెఱవేర్చి వారియాశీఃపూర్వకాభినందనభాగ్యము నందిరి.

పిమ్మట రాజమహేంద్రవరవాస్తవ్యులు ఆదిభట్ట రామమూర్తిశాస్త్రి గారిశిష్యులు న్యాయవేదాంతమంత్రశాస్త్రనదీష్ణులు నగు శ్రీ చల్లాసూర్యనారాయణశాస్త్రిగారియొద్దఁ దర్కగ్రంథములు చదివిరి. పీఠికాపురాస్థానవేదాంత విద్వాంసులు "శాస్త్రరత్నాకర"రాదిబిరుదాంకితులు శ్రీ దెందుకూరి నరసింహశాస్త్రిగారియొద్ద వేదాంతశాస్త్రము నభ్యసించిరి. వేదాంతశాస్త్ర మనిన వీరికిఁ జిన్నతనమునుండియు మిగుల మక్కువ. కావుననే యందు స్వతంత్రకృషిసైతము హెచ్చుగాఁ గావించిరి. గోదావరీమండలమునందలియనాతవరగ్రామవాసులు, మంత్రమూర్తిబిరుదాంకితులు శ్రీ నూఁకల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారియొద్దఁ బాదు కాంతదీక్షను గైకొని కొంతకాలము నిరంతరము మంత్రదీక్షలతోఁ గడపిరి. ఆసమయముననే మంత్రమహోదధి మంత్రమహార్ణవము శారదాతిలకము పరశు రామకల్పసూత్రములు మున్నగు ననేకమంత్రశాస్త్రగ్రంథముల నామూలచూడముగాఁ బరిశీలించిరి. కొంతకాలము యోగశాస్త్రమునఁ బరిశ్రమించి యాసన ప్రాణాయామధ్యానాద్యష్టాంగములను బాగుగా నభ్యసించిరి. వీరియవధానాభ్యాసమునకు యోగశాస్త్రప్రవేశ మెంతేని యుపయోగించినది. కావుననే మైసూరుమహారాజుసభలో నవధానవిషయము నీవిధముగా నిరూపించి యున్నారు,

శ్లో. చిత్తైకాగ్ర్య మిహావధాన ముదితం దేశే వివిక్తే పునా
రాత్రౌ త త్సమవాప్యతే సుకృతిభిః కాలే తురీయే తథా।
అభ్యాసే సతి దేశకాలనియమోఽప్యాస్తాం నిరస్త స్స్వయం
సైషా యోగవిద శ్చిదంబరకవే రాత్మానుభూతిస్స్మృతిః.

వీ రష్టావధానమునఁ "బుష్పాణాం గణనం పురాణకథన" మిత్యాదిప్రాచీన పద్ధతి కొంత మార్చి యంతకన్నఁ గష్టతమ మగుపద్ధతి నిర్వచించి నిర్వహించి యున్నారు. (చూ. అవధానాదర్శము)

1920 సం॥ ప్రాంతమున ధర్మశాస్త్రవ్యాసంగమునకుఁ బూనుకొని కొంత కాలము తదేకదీక్షతో మను, యాజ్ఞవల్క్య, పరాశరాదిస్మృతులు, తద్వ్యాఖ్యలు, నిర్ణయసింధు, వైద్యనాథదీక్షితీయాదినిబంధనగ్రంథములు సమగ్రముగా నవలోడనము చేసిరి.

ఆరంభించినకార్యమును అసమగ్రముగా వదలుట వీరి కనభ్యస్తము. అది గాక కుశాగ్రమువంటివీరి మేధకుఁ జొరరానివిషయమును లేదు. కావుననే యిన్ని విషయములలోను వీరు నిరూఢప్రజ్ఞ నార్జించిరి.

వా ణీ క టా క్ష ము

శ్రీ శాస్త్రిగారి కుపనయన మయినది మొదలు గాయత్రీమంత్రము జపించుటకై కనులు మూసినంతనే భ్రూమధ్యమున వాణీబీజ మగు "ఐం" అనునక్షరము (దేవనాగరీలిపిలో) గోచరించుచు జపము నాఁపి కనులు దెఱచినతోడనే యంతర్హితమగుచు నుండెడిదఁట! కొంతకాలమువఱకు వీ రీవిషయమును సరిగా గుర్తింపలేక పోయిరి. కాని మంత్రశాస్త్రజ్ఞానపూర్వకముగా మంత్రపురశ్చరణము లారంభించిన పిదప జన్మాంతరోపాసనాసిద్ధ మగునీబీజస్వరూపము వీరికి బాగుగా గోచరించినది. అయినను వీ రీవిషయమును జిరకాల మెవ్వరికిని దెలుప లేదు. తమయంత్యరచన యగుశ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణమున మాత్రము

కం. మనమున కత్యుత్సాహం
బెనయఁగ నాకనులయెదుట నెల్లపుడును ద
ర్శనమిచ్చుచుండువాగ్భవ
మును గొల్తు మదీయపూర్వపుణ్యాఫలంబున్.

ఆం. పద్మ. ఆదిఖం. ౧౧.

అని యీరహస్యమును వెల్లడించి యున్నారు. (వాగ్భవము = వాణీబీజ మగు "ఐం" అను నక్షరము.) ఇట్లు వాణీకటాక్షము వీరియందుఁ బ్రసరించియుండుటచేతనే వీరు గద్వాల, కాశీ, శృంగేరి, మున్నగుచోట్లఁ దటస్థించినవివాదములలోను, బరీక్షలలోను విజయములను జూఱకొనిరి. మఱియును వీరు చిన్నతనము నుండియు నేగ్రంథము వ్రాసినను, ఏసభలో నిలిచినను బరదేతాస్తుతి వదల లేదు, ఇది వీరికిఁ గలపరమేశ్వరీభక్తికిఁ బ్రబలనిదర్శనము,

దేశాటనము - సభలు

15-2-1910 తేదిని శ్రీవేలూరిశివరామశాస్త్రిగారు ఆగిరిపల్లిలో అష్టావధానము చేసిరి. మఱునాఁడే శ్రీచిదంబరశాస్త్రిగారి మొదటియష్టావధానము ఆగిరిపల్లిలో 16-2-1910 తేదిని జరిగినది. ఆసభలో విజయముతోపాటు గురువుల యాశీర్వాదములు

శ్లో. అస్యాం సభాయాం బుధపూరితాయాం
సమాచరత్యద్య హి లీలయైవ।
యోఽష్టావధానం శతమానుషాణాం
మన్యే వధానం స కరిష్యతీతి.

(వారణాసి సత్యనారాయణశాస్త్రీ)

ఇత్యాదిమిత్త్రులప్రశంసలును లభించినవి. 11-9-1910 తేదిని మరల నచటనే యొకయష్టావధానము జరిగినది.

శాస్త్రాధ్యయనము 1911 సంవత్సరాంతమునకు ముగించుకొని చిదంబరశాస్త్రిగారు ఆశుకవితావధానాభ్యాసము నధికముగాఁ జేయఁదొడఁగిరి.
10-3-1912 తేదీని గుడివాడయష్టావధానసభలో

సీ. మొదట సంస్కృతము చెప్పి దయ చూపినసుబ్బ
రామశాస్త్రికి సత్ప్రణామ మొసఁగి
పిదపఁ గావ్యముల నేర్పి ప్రశంసఁ గన్నసీ
తారామశాస్త్రిపాదముల కెఱఁగి
అటుమీఁద నాటకార్భటుల నేర్పినయట్టి
రామశాస్త్రివతంసు రాణఁ గొలిచి
ఆమీఁదఁ బాణినీయమును బోధించిన
గురు భగీరథశాస్త్రివరు నుతించి
గీ. చిన్ని నాకైతకన్నెకు వన్నె చిన్నె
లలరఁ జేసినకవిచంద్రములఁ దలంచి
సలలితాష్టావధానమ్ము సలుపఁ బూని
నాఁడ దయయుంచు మోగుడివాడతల్లి.

అని గురువందనము గావించిరి. అచ్చటనే 17-3-1912 తేదిని మరల నొక యష్టావధానసభ జరిగినది. పై రెండుసభలలోను సత్కారములు, సభ్యులప్రశంసలు విరివిగా లభించినవి. చలి దీఱినది. ధైర్యము నెలకొనినది. ఏ రీవిషయమును శ్రీచెళ్లపిళ్లవేంకటశాస్త్రిగారికి లేఖమూలమున నిట్లు తెలిపిరి,

చ. జయ మిటఁ గల్గె రెంటఁనరుసల్ సభ చేసితి; ఛీతిఁ దీఱె; మీా
దయఁ బరమేశ్వరీదయను దప్పితి సభ్యుల వేఁక శేశ్వరా
హ్వాయకవివర్య, కార్య మిది యయ్యె; నిఁకన్ జనవచ్చు నంచు నేఁ
బయనముఁ బూనితిన్ విజయవాటికి మీామదిఁ జిత్తగింపుఁడీ.

గుడివాడ 19–3–1912 | విధేయుఁడు,
పరీధావి సం॥ చైత్రశుక్లప్రతిపత్తు | పి. చిదంబరశాస్త్రి.

పిమ్మట అమలాపురము మున్నగుతావులలో అష్టావధానములే కాక శతావధానములు గూడఁ జేయ నారంభించిరి.

1913

బాపట్లపురవాసి అష్టావధాని శ్రీ వేమూరి నృసింహశాస్త్రిగారు చిదంబరశాస్త్రిగారి సమస్యాపూరణశక్తిని సాహిత్యపటిమను బరీక్షించుటకై "బభౌ మయూరో లవశేషసింహః" అనునొకక్లిష్టసమస్య నిచ్చి పూరింపఁ గోరిరి. వారీసమస్యను బలువురు శతావధానుల కిచ్చినట్లును దానిని వారు పూరింపలేక వదలినట్లును జెప్పిరి. ఆసమస్యను మనశాస్త్రిగారిట్లు పూరించి సంస్కృతమున నొకవ్యాఖ్యగూడ వ్రాసి, వినిపించి వారిమెప్పుల నందిరి.

స మ స్యా పూ ర ణ ము

శ్లో. కాంకే ఖగే ఘే జచచే ఛచాఛో
జార్ఘో ఞటేఠే డఢఢో ణతో౽థ ।
దదాం దధానో ను న పాపపోఫః
"బభౌ మయూరో లవశేషసింహః"

ఈసమస్యాపూరణము శ్రీ శాస్త్రిగారియేకాక్షరనిఘంటుపాండిత్యమునకు ద్యోతకము. దీనివ్యాఖ్య "రాజసభావిహారము" నఁ గాంచ నగును. ఈవిధముగా నెట్టికఠినసమస్యల నైనను శ్రీశాస్త్రిగారవలీలగాఁ బూరించుచుండిరి. 3–12–1913 తేదిని బిక్కవోలుగ్రామమున సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠికి జరుగుకవితాసభల కేఁగిరి. ఆనాఁటిసభలో సంస్కృతమున "నలచరిత్రమును" ఆశువుగా రచింపుఁ డని సభ్యులు కోరిరి. అంతఁ బదిమంది పండితకవులు వరుసగా నొక్కొక్కరొక్కొక్కశ్లోకము చెప్ప నారంభించిరి. వేగముగాఁ గవిత సాగనివారిని వదలి తరువాతివారు చెప్పనేర్పాటు కావించుకొనియుండిరి. రెండుమూఁడు వరుసలు తిరుగునప్పటికి శ్రీ చిదంబరశాస్త్రిగారును, శ్రీ పుల్య ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారును మాత్రమే మిగిలిరి. ఈయిరువురు నొకరి కొకరు తీసిపోవక సుమారు నూటయేఁబది శ్లోకములలోఁ గథ యంతయు నాశువుగా రచించిరి. ఆనాఁటియాశువున కచ్చెరువడి

బిక్కవోలుగ్రామకరణము శ్రీ తక్కెళ్లపాటి వేంకటనరసయ్యగారు ప్రోత్సహింపఁగా బిక్కవోలు సుబ్రహ్మణ్యస్వామిచరిత్రమును "సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరీయము" అనుపేర నాంధ్రమున నొక ప్రబంధముగా రచించియా దేవునకే శ్రీశాస్త్రిగారు కృతియిచ్చిరి.

పిమ్మట సురభికంపెనివారికోరికపై "శ్రీరామాంజనేయ" మనునాటకమును వ్రాసిరి. ఆనాటకమును సురభికంపెనివారు మొదటఁ బెంటపాడుగ్రామమునఁ బ్రదర్శించి యానాఁడు వచ్చినద్రవ్యము నంతను శ్రీశాస్త్రిగారికి సత్కారపూర్వకముగా నొసఁగిరి. ఆసభలోఁ బలువురుకవులు పలువిధముల శ్రీశాస్త్రిగారికవితను బొగడిరి. మచ్చున కొకటి రెండు

ఉ. చందనపాదపంబునను జక్కనిపూవులు పూయురీతి మే
ల్కుందనమందుఁ దావి యొనగూడినకైవడి పాలలోపలన్
బొందుగఁ బంచదార పడుపోలిక చెర్కునఁ బండు గల్గునా
చందము గాదె నీకుఁ గలసాహితికి న్గవితాచమత్కృతుల్.

చ. చవిఁ గనుపండితాళికిఁ బ్రశస్తరసాలఫలంబు గాయక
ప్రవరులకున్ సుధాకలితభాండ మఖండదిగంతకీర్తిభృ
త్కవులకుఁ గండచక్కెర యథార్థము సుమ్ము భవత్ప్రణీత మా
నవనవమాధురీమిళితనాటకరాజము శ్రీ చిదంబరా!.

పెంటపాడు. } తిరుమల రాఘవాచార్యులు
కోన రాఘవయ్య

శ్రీ శాస్త్రిగారు వేంకటగిరిసంస్థానమునకు 1914 సంవత్సరమున నేఁగిరి. అప్పటిప్రభువు శ్రీశ్రీ రాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రులు. వీరు మంచిపాండిత్యము విమర్శనశక్తి కలవారు. కావునఁ గవులపాండిత్యమును బరీక్షింపక దర్శనసత్కారములు జరిపెడివారు కారు. అందుచేతనే శ్రీ శాస్త్రిగారు పంపినవిజ్ఞాపనపత్త్రము నందలి "శతవధానంబును సాధింపఁగాఁ జూచి యానంద మొంద నీ కాశ గలదో" అనుదానిలోని "వధాన" శబ్దసాధుత్వమును గూర్చి లేఖమూలమున శాస్త్రిగారిని బ్రశ్నించిరి. దానికి,

క. అపి యని యవ యని వెలసిన
యుపసర్గంబులయకార మూడు నటంచున్
బ్రపఠించె భాగురిమహ
ర్షి పాణినిమహర్షి యటులు చెప్పఁడు భూపా.

క. నృపవర! యవధానపదం
బపిధానపిధానపదములట్టు లకార
వ్యపగత మయ్యును గాకయు
నుపయుక్తం బగుట శాస్త్రయుక్తము సుమ్మా.

అని వీరు సమాధానము వ్రాసి పంపిరి. దానిపై రాజుగారు హ్రస్వాక్షరముపై నర్ధబిందుపూర్వక "క" ప్రాసముతోఁ గందపద్యము చెప్పవలె నని మఱియొక ప్రశ్న పంపిరి. వెంటనే యాశువుగా

క. ఇఁక వినుము భూప! బుధున క
ణఁకువయు, సభకున్ బుధుండు, నమ్మికఁ బురి, నా
యఁకరము రాజన్యునకుఁ, గొ
లఁకునకు రాయంచయును నలంకారంబుల్.

అని సమాధానము వ్రాసి పంపిరి. దానిపైఁ రాజుగారు గొన్ని సమస్యలు పంపి పూరింపుఁ డని చెప్పిపంపిరి. వానిని శాస్త్రిగారు చక్కఁగాఁ బూరించిరి. వానిలో నొక్కటిమాత్ర ముదాహరింతును. తక్కినవి "రాజసభావిహారము" అనుగ్రంథమునఁ జూడ నగును.

సమస్య:– తురకలు సంధ్య వార్చిరఁట తొయ్యలి తోయము లిమ్మ వారికిన్.

చ. ధరణిసురుల్ సమర్థులు స్వధర్మవిధానమునందు, భూజనో
ద్ధరణమునందు ధీరులు, సుధారస మొల్కెడిభాషణంబులన్
గురువులు, క్రోధభార మొనగూడినఁ దిట్టులు దిట్టుపట్టునన్.

ఈవిధముగా నొకవారము దినములు మహారాజు ప్రశ్నలు పంపుట శాస్త్రిగారు సమాధానము లంపుటయు జరిగినతరువాత మహారాజు శాస్త్రిగారికి దర్శన మిచ్చి గొప్పసత్కారముచేసిరి. అప్పుడు

ఉ. వచ్చితి రాజసత్కృతులవైభవ మొందఁ "దదేవలగ్న" మం
చిచ్చటి కేను ముందుగనె యీవు కవిత్వపరీక్ష చేసి వి
ద్వచ్ఛయ మెల్ల మెచ్చెడివిధంబున సత్కృతి చేసినాఁడ వ
భ్యుచ్ఛయసూచకంబుగ నృపోత్తమ! మత్కవితాలతాంగికిన్.

చ. ఇరువదివత్సరంబులకు నించుక న్యూనమ నావయస్సు రా
ట్పరిచయభాగ్య మిట్టితఱిఁ బ్రాప్తము గాఁగలయోగ మబ్బె మా
గిరితనయాకృపామృతము కేవలమే మదుపాత్తశక్తికిన్
గరణము గాని వే ఱొకటి గాదు సుమీ నరపాలచంద్రమా!
అని తమయాశయమును వెల్లడించిరి.

వీరు సందర్శించినసంస్థానములలో మొదటిది వేంకటగిరి. అటుపిమ్మట వదాన్యశేఖరు లగుశ్రీముద్దుకృష్ణయాచేంద్రుల దర్శించి వారిచే సత్కారముల నందిరి. వీరు రచించిన 'శ్రీరామాంజనేయము' అనునాటకమును ముద్దుకృష్ణయాచేంద్రులవా రచ్చు వేయించిరి. శాస్త్రిగారు వారు చూపినయాదరమును

క. వింటివి నాగ్రంథంబులు, కంటివి నాయాశుకావ్యకౌశల్యము నీ
వంటికవీంద్రుఁడు దుర్లభుఁ, డంటివి నీ వెంతరసవిదగ్రణివో నృపా!

క. ఊరును పేరును నిలిపెడి, మీరలు గాకున్న నెవరు మీకంటెను స
త్కారార్హు లనుచు నీతో, సారటు లెక్కించి త్రిప్ప సాగితి వధిపా!

ఇత్యాదిగా వాకొనిరి. పిమ్మట సరసాగ్రేసరు లగు రాజా శ్రీచెలికాని జగన్నాథరావుగారియొద్ద 'అష్టావధానము' చేసి సత్కృతుల నందిరి. అది మొదలు తఱచుగ వేంకటగిరిసంస్థానమునకు వీ రేఁగుచుండుట తత్ప్రభువులు వీరిని సత్కరించుచుండుట చాలకాలము సాగినది. 1914 సంవత్సరమున శ్రీరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రు లారంభించినసత్కారగౌరవములు వీరికుమారులు శ్రీరాజా గోవిందకృష్ణయాచేంద్రులును, వీరిమనుమలు ప్రకృతమహారాజులు నగుశ్రీసర్వజ్ఞకుమారకృష్ణయాచేంద్రులవారును శ్రీశాస్త్రిగారికి సాగించుచునే వచ్చిరి.

పిమ్మట సుప్రసిద్ధాశుకవి శతావధాని శ్రీఅవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారును వీరును గలిసి కొన్నిసభలు కావించిరి. అట్టిసభలలో యాదగిరినృసింహస్వామిదేవాలయమున జరిగినయష్టావధానసభ యొకటి. ఆసభలో నవ్వారివారి యాశుకవితాకౌశలము చిదంబరశాస్త్రిగారియవధాననైపుణము సభ్యుల నానందవార్ధినిమగ్నులఁ గావించినవి. మఱునాఁడు (22-11-1914) వీ రిరువురును గలిసి యాశుకవితాసభ గావించిరి. ఆసభలో నీయిరువురయాశుకవనములు సమానధాటిలో నడచినవి. ఒకరి నొకరు మీఱ లేకపోయిరి. ఆయత్యద్భుతాశుకవితాసభను సభ్యులే కాక దేవస్థానాధికారులును మిగుల మెచ్చుకొని యీజంటకవులకుఁ జెఱి నూటపదాఱులు, పట్టువస్త్రములు సత్కరించిరి. ఆసమయమున అయినాపురము సీతారామశాస్త్రిగా రిచ్చినదుష్కరప్రాససమస్య.

ఉ. ఆః ఖలుఁ డిట్లు మ మ్మడుగునా? యన శోమహనీయవాక్యపా
థఃఖనులార! నిర్జితసుధామధురోక్తులచేత నామనో
దుఃఖము వాయ దీనితుదిఁ దోఁచుసమస్యను బూర్తి చేయుఁడీ
"దుఃఖము గాదె చక్రనివధూటిరతంబు విదగ్ధకోటికిన్".

దీనిని

ఉ. గీఃఖననంబు లేల పరికించి వచించెద నొక్కమాట 'జా
రాః ఖలు పాపినో'యని తిరంబుగఁ బల్కెడిఛాందసోక్తులన్
భాఃఖచితోక్తులంబలె మనంబున నెంచకుఁడీ నిరర్థధీ
''దుఃఖము గాదె చక్రనివధూటిరతంబు విదగ్ధకోటికిన్''

అని శ్రీ చిదంబరశాస్త్రిగారు పూరించిరి. దానికి సంతసించి శ్రీసీతారామ శాస్త్రిగారు

ఉ. ఎన్నఁడు చూడఁ గల్గునో కవీశ్వరవర్గము? నీసమస్య కిం
కెన్నఁడు పూర్తి గల్గునో? మఱెన్నఁడు నామది సంతసిల్లునో?
పన్నగశాయి! యం చతిప్రపన్నత యాదగిరీశు వేఁడ నా
కన్ని లభించె నేఁటికిఁ జిదంబరశాస్త్రికవీంద్ర! నీకృపన్.

అని శాస్త్రిగారిని బొగడిరి.

శాస్త్రిగారును, అవ్వారిసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారును గొలఁదికాలము మాత్రమే యిట్లు కలిసి సభలు చేయుట ఘటిల్లినది. ఐనను దానివలనఁ జిదంబర శాస్త్రిగారియాశుకవితాధాటి మిగుల వర్ధిల్లినది.

1915

అటుపిమ్మట యథాపూర్వముగా శ్రీ శాస్త్రిగా రొక్కరే సభాప్రచారము సాగించుచు నిజాము రాష్ట్రములోనినవాబు పేఁటసంస్థానమున రాక్షససంవత్సరగణపతి నవరాత్రములలో (15,16-9-1915) ఏఁబదియైదుమందికి శతావధాన మొనర్చి నూటపదార్ల సత్కార మందుకొనిరి. అందలి సమస్యలు ప్రశ్నలు తత్పూరణములు సమాధానములు పఠితల కత్యంతప్రమోదదాయకములు. వీనినిబట్టి శ్రీశాస్త్రిగా రప్పటికే యవధానకృత్యమున నెంతగా నాఱితేఱినది వెల్లడి కాఁగలదు. ఒక మచ్చుతునుక. సమస్య. ''మానపూజాపహారః''

శాస్త్రిగారిపూరణము.

శ్లో. సోఽయం రాజా భువి విజయతాం సుస్థిరం రాఘవేంద్రః
క్రీడాకాలే పటుతరబలే దానధారాప్రసంగే।
సంపల్లక్ష్మ్యాం హరిహరపదాంభోరుహద్వంద్వభాగే
కీర్తిశ్యామాకుచయుగతటే ''మానపూజాపహారః''

ఈ సమస్యలో నొక చమత్కారము కలదు. దానిని ముందుగా గుర్తింపనిచో నీసమస్యను సరసముగాఁ బూరించుట యశక్యము. ఐనను శ్రీ శాస్త్రిగా రీసమస్యను వినినవెంటనే యిందలికిటుకును గ్రహించి పై రీతిని బూరించిరిఆరహస్య మిది.

అంత్యాక్షరముతో మొదటనుండి యొక్కొక్కయక్షరమును గలుపుచు రావలెను. అప్పుడు — మారః, నరః, పూరః, జారః, పరః, హారః— అనునవి యేర్పడును. వీని కనుకూలముగా సమస్యను బూరించుకొనవలెను. ఇప్పుడు పై పూరణ మెంతచక్కగాఁ గావింపఁబడినదో పాఠకులకు విశదము కాఁగలదు.

పిమ్మటఁ గారుమంచిగ్రామమునఁ బుష్పగిరిపీఠాధిపతి శ్రీవిద్యాశంకర భారతీస్వామివారిసన్నిధియం దష్టావధానశతావధానసభలు రెండును నవంబరునెల 26,27,28 తేదులలోఁ జేసి మిక్కిలిగా సత్కృతులైరి.

1916

శ్రీశాస్త్రిగారు జగ్గయ్యపేటలోఁ బురజనులయాదరమున శతావధానాష్టావధానాశుకవితాసభలు మూఁడును సామాజికసన్నుతులు మిన్నుముట్ట నెఱవేర్చిరి. ఆశువున వర్ణ్యము "పార్వతీపరిణయగాథ". గంటకు నూటికిఁ బైఁగాఁ బద్యములు చెప్పినారఁట!. అటఁ బలువురు కవీశ్వరులు వీరికవితావైభవమును మిగుల సన్నుతించుచుఁ బలుపద్యములు చెప్పి యున్నారు. మచ్చునకు ముచ్చటగా మూఁడు పద్దెములు.

ఉ. కూర్చెడికూర్పులున్ సుపదగుంభనముల్ గవితాప్రసాదముల్
మార్చెడిమార్పులున్ సరసమంజులకోకిలకాకలీకలా
భ్యర్చిత మైనకంఠముహాళాయల్ మది కింపు జనింపఁజేసె, మేల్
తేర్చినతేనె మీకవిత దివ్యము భవ్యము నవ్యమై తగున్.

ఉ. ముద్దులు మూటగట్టునుడిపోడిమి గల్గి శతావధానముల్
దిద్దెడినేర్పు గల్గి గడి దేఱినమేటికవీంద్రమండలిన్
దద్దయుఁ గీర్తి గాంచినచిదంబరశాస్త్రిశతావధానిగా
రద్దిర! యస్మదాదుల ముదంబుధి ముంచిరి యాశువైఖరిన్.

శతావధాని, సంపన్మూడుంబి, సింగరాచార్యులు.

ఉ. శౌరవశత్రువైననరుగాండివముక్తశరాళిపోకడల్
మీఱి, రయంబునన్ మహి గమించెడియాజడివానచిన్కులన్
గేరి, వెసన్ భవద్ధృదయగేహమునందు జనించి హృద్యవా
గ్ధోరణి నిర్గమించుపదగుంభితసల్లలితాశువుల్ సభా
స్తారులు మెచ్చ కుందురె చిదంబరశాస్త్రివరేణ్య! యిత్తఱిన్.

కొండపల్లి, లక్ష్మణపెరుమాళ్ళరావు.

అవధానికి సకలశాస్త్రసంప్రదాయపరిజ్ఞాన మత్యావశ్యకము ఈ విషయము జగ్గయ్యపేట, తిరుపతి మున్నగు ప్రదేశములందలియవధానములలో శ్రీశాస్త్రిగారి

కిచ్చినప్రశ్నలు వ్యక్తపఱుచుచున్నవి. జగ్గయ్యపేటశతావధానమునందలిప్రశ్న.
'పరా పశ్యంతీమధ్యమానాం స్థానాని తత్సాక్షీ చ వర్ణ్యాః'

శాస్త్రిగారిసమాధానము.

శ్లో. వృక్షే వ్యాప్తే పర మిహ పరా నిర్వికల్పానుభూతిః
పశ్యంతీ చ ప్రథితభుజగే వ్యస్తి విస్ఫూర్తి భావా।
ఇచ్ఛారూపా పశుషు నితరాం విద్యతే మధ్యమాఽసౌ
తాసాం సాక్షీ కలయతి పర స్సచ్చిదానందరూపః.

తిరుపతిసంస్కృతాష్టావధానమున (3-2-1924) ఛందోభాషణము.

ప్రశ్నః - కా నదీ పాణినే స్తంత్రే?
ఉత్తరమ్ - యూస్త్ర్యాఖ్యౌ తు నదీ స్మృతౌ.
(ప్ర) - గౌతమే కతి మానాని?
(ఉ) - చత్వా ర్యాహు ర్మనీషిణః.

1918

కాకినాడ, వరంగలు, పెద్దాపురసంస్థానము మున్నగుచోట్ల శతావధానాష్టావధానాశుకవితాసభలు విరివిగా జరిగినవి.

1919

దొంతి, గణపురసంస్థానములలో శతావధానసభలు రెండు మహోజ్జ్వలముగా సాగినవి. 2-9-1919 తేదిని దొంతిసంస్థానశతావధానమున "శతచంద్రం నభస్తలమ్" అనుసమస్య నీయఁగా

శ్లో. విధే! విధేహి శుభ్రాంశు, మద్వైయోఽపి సుదుస్సహః।
కురు ప్రియాసమాశ్లేషే, "శతచంద్రం నభస్తలమ్"

అని మిగుల సరసముగాఁ బూరించిరి. సమస్యాపూరణమున నిట్టిమెలఁకువలు శ్రీశాస్త్రిగారికి వెన్నతోఁ బెట్టినవి.

ఏలూరు, మైలవరము, భువనగిరి మున్నగుపట్టణములలో ననేకాష్టావధాన శతావధానాశుకవితాసభలు చేసి విజయలక్ష్మిబిగికౌఁగిళ్లలో మైమఱచిరి.

1920—నంద్యాల

కవిపండితసమ్మానములు చేయునాంధ్రసంస్థానములలో గద్వాలసంస్థానము మేటి. ఆసంస్థానమునఁ బ్రతివత్సరము మాఘపూర్ణిమకుఁ గవితాపరీక్షలు జరుగును. ఈపరీక్షలలోఁ బాల్గొనుటకై సిద్ధార్థిసంవత్సరమున శ్రీశాస్త్రిగా రేఁగుచుఁ

ద్రోవలో నంద్యాలలో దిగి యొకధనికబ్రాహ్మణగృహస్థు నింటి కేఁగిరి. ఆగేస్తు వీరిని సామాన్యవిప్రునిఁగాఁ దలఁచి యాతిథ్య మీయక నిరాకరించెను. అప్పుడు

చ. అతిథుల నాదరించు టది యట్టుల నుండఁగనిమ్ము; మేదినీ
పతిముకుటీమణీకిరణపాటలితాంఘ్రిసరోరుహోధరీ
కృతకుకవిప్రకాండపరికీలితదుర్మదతుంగశృంగుఁ డ
ద్భుతకవిచంద్రుఁ డం చయిన భోజనముం సమకూర్పరాదొకో?

అని యాశువుగా నొకపద్యము చెప్పిరి. కొంతభాషాజ్ఞానము గలయాగృహస్థుఁ డది వినిన వెంటనే శ్రీశాస్త్రిగారి నాదరించి షడ్రసోపేతభోజనము పెట్టి నాయపచారము క్షమింపుఁ డని ప్రార్థించెను. కావుననే కదా పెద్దలు "విద్యాబంధు రసౌ విదేశగమనే" అని నొడివి యున్నారు!

గద్వాల సంస్థానము — ప్రథమదర్శనము

అటనుండి గద్వాల కేఁగిరి. మహారాజప్రథమదర్శనమున సభలోఁ దమవిషయ మెల్ల నాశుపద్యధోరణిలో మహారాజునకు విన్నవించిరి. అందుండి రెండు మూఁడుపద్యములు మాత్ర ముదాహరింతును.

ఉ. ఖాండవముం ధనంజయముఖంబున వేల్వఁగ నీ సమస్తభూ
మండలముం జయింపఁగ సమర్థత పార్థుఁడు దాల్చినట్టు లొ
క్కండను నేన తాల్తు నధికారము నాశుకవిత్వ మల్ల ను
ద్దండశతావధానము ప్రధానవిధిం బొనరింప భూధవా!

ఉ. గంటకు నిన్ని యన్ని యని గట్టిగ నొక్కి వచింప నేల? ని
ష్కంటకరీతి నోరు క్షణకాలము గూడను నాఁగకుండ నొ
క్కంటను దప్పకుండ నొడికంబుగ నే రచియింతు భూప! మీ
వంటిరసజ్ఞు లెల్ల వహవా వహవా యన నాశుపద్యముల్.

ఉ. ప్రాసము దప్పకుండ యతిభంగము వాటిలకుండ నర్థవి
న్యాసము మాఱకుండ గమనమ్ము గణమ్ము తొలంగకుండ ను
ల్లాసముతోడ నాశుకృతులం గురియించుచు నుండుపట్టునం
వ్రాసెద నంచుఁ బూనుకొనువానికిఁ జేసెద శృంగభంగముం.

మఱునాఁటిసభలో సంస్థానవిద్వాంసు లిచ్చినకఠినసమస్యలు సరసముగాఁ బూరించి వారికి మిగుల సంతసము చేకూర్చిరి. పూర్ణిమనాఁడు హైమవతి యను నొక వేశ్య గానసభ కావించెను. ఆగానమునకు మెచ్చికొని శ్రీచిదంబరశాస్త్రిగారు

ఉ. కమ్మని తేనె లొల్కఁగను గానము చేసితి, వద్ది శ్రోత్రసా
ఖ్య మ్మొనగూర్చి యున్నయది; వైనను గొందఱు మెచ్చరేమొ పో
ని మ్మది యెట్టు లుండినను నే నిజమాడెద నీముఖేందుబిం
బమ్మున కీయ వచ్చు శతపద్యము లైనఁ గురంగలోచనా!

అని యొకపద్యము చెప్పిరి. వెంటనే పసపురాటు భుజంగారెడ్డి యనునొకకవి 'రాజసన్నిధిని వేశ్యను వర్ణింతురా' యని శాస్త్రిగారి నాక్షేపించుచు నొకపద్యము నాశువుగాఁ జెప్పెను. దానికి సమాధానముగా శ్రీశాస్త్రిగారు

ఉ. ఈవు భుజంగనామము వహించియు వేశ్యను జేనియొద్ద సం
భావన సేయరా దనుచుఁ బల్కుట భావ్యము గాదు; కాన నీ
భావమునం దొకప్పుడును బణ్యావధూటులఁ జొక సేయఁగాఁ
బోవక యున్నచో నపుడె పొందెదు పేరికిఁ దగ్గకీరితిన్.

అని సమయస్ఫూర్తితో సచమత్కారముగా నొకపద్యమును జెప్పిరి. దానిపై భుజంగారెడ్డికవి మఱికొన్ని ప్రసంగములు తెచ్చి యాశుపద్యములు చెప్పుటయును శాస్త్రిగారు వాని కన్నింటికిని సమాధానములు చెప్పుచుఁ దమయాశుకవితాపాట వము నపారముగాఁ బ్రదర్శించిరి. నడుమ నడుమ భుజంగారెడ్డికవి సమాధానము చెప్పుటకై పూనుకొని యాశుకవిత సాగక తడఁబడుచుండఁగా శ్రీశాస్త్రిగారు

క. తడఁబడెద వేల? యాశువు
నుడువుటకై పూనుకొని ఘనుల్ గలసభలోఁ
గుడి యెడమ లేదె? సింహము
కడనా? హరిణములకుప్పిగంతులయాటల్.

సీ. శతవధానవిధానచాకచక్యముఁ జూపఁ
గలరేని రండు వాక్కలహ మేల?
అష్టావధానవిద్యాపాటవముఁ జూపఁ
గలరేని రండు వాక్కలహ మేల?
ఆశుధారాకవిత్వాటోపమును జూపఁ
గలరేని రండు వాక్కలహ మేల?
సంస్కృతాంధ్రగ్రంథసంధానమును జూపఁ
గలరేని రండు వాక్కలహ మేల?

గీ. చతురమతి యగుగద్వాలజనవిభుండు
సాక్షియై యుండ నేతత్సభాంగణమునఁ
దారతమ్యం బెఱుంగక తప్పుదారిఁ
బడినమీగర్వ మెల్లను బాపువాఁడ.

గీ. కవుల మనుగర్వమునఁ గన్ను గానకుండ
నిన్న మొన్నటిదాఁక ననేకగతుల
సంచరించితి రిఁక మీఁద సాగఁబోవు
వచ్చియున్నాఁడు శ్రీచిదంబరుఁడు నేఁడు.

ఇత్యాదిగా హిమవన్నగాగ్రసంపతద్గాంగఝురీవేగధిక్కృతిచణ మగు నాశుకవితావాహిని నతివేలముగాఁ బ్రవహింపఁజేయ అచ్చువడినభుజంగారెడ్డి యొక కాగితముపై రెండుపద్యములు వ్రాసి లేచి సభలోఁ బఠించి శ్రీశాస్త్రిగారికి సమర్పించెను. అందుండి యొకటి.

చ. ధరణి శతావధానసువిధానయశోమహనీయ! యోచిదం
బరకవిసార్వభౌమ! పలుభంగులఁ గైత యొనర్తు నంచు సం
బరపడి పైని నీదగునపారకవిత్వమహాప్రభావసా
గరమున కోడి అచ్చువడి గారవబుద్ధి చెలంగుచుండ నీ
చరణము లంటి మ్రొక్కితిని సైఁపుము నేను భుజంగరాయఁడన్.

ఇట్లు,

సిద్ధార్థిసం. మాఘశుద్ధపూర్ణిమ
గద్వాల

పసపురాటు భుజంగారెడ్డి వ్రాలు.

అటుపైని శ్రీ శాస్త్రిగారు

క. తరతమభావము నెఱుఁగక, చరియించినకతన నింత జరుగఁగ వలసెన్
గరుణించినాఁడఁ బో మ్మిఁక, ధరణీసురులు క్షణికకోపధారులు వత్సా!

అని వెంటనే ప్రసన్నులైరి.

ఆసభలో జరిగినవిశేషములు కొంతవఱకు సవిస్తరముగా "రాజసభావిహారము"న నవలోకింప నగును. శ్రీశాస్త్రిగారు నాఁటిసభలోఁ గావించినకవితావీరవిహార మవలోకించి యానందింపవలసినదే కాని వర్ణింప నలవి యైనది గాదు. ఆనాఁటిసభలో విజయముతోపాటు "ఆస్థానకవిపదవి" గూడ శ్రీశాస్త్రిగారికి లభించెను. పిమ్మట సకుటుంబముగాఁ గొంతకాల మచ్చటనే నివసించిరి.

బె ళ గ ల్లు

ఆసమయముననే గద్వాలమహారాజసోదరుఁ డగు శ్రీ తిరుమలరెడ్డిగారికి బెళగల్లుగ్రామమున వివాహము జరిగినది. దైవమువిన్నే జమీందారు వదాన్యుఁడు సరసాగ్రేసరుఁడు నగు శ్రీరామిరెడ్డిగారు కన్యాదాత. గద్వాలాస్థానకవులు గావున శ్రీశాస్త్రిగారు గూడ వివాహమునకు కేఁగిరి. అచ్చట వివాహసమయమున శ్రీ శాస్త్రిగారిచే శ్రీరామిరెడ్డిగారియగ్రజులు మైసూరరెడ్డిగారు శతావధానము చేయించి నూటపదాఱులు సేలువలు సత్కరించిరి. అవధానాంతమున నట

శ్రీశాస్త్రిగారి ననేకులు విద్వత్కవులు పద్యములతోఁ బొగడిరి అందుండి మచ్చునకు రెండు మూఁడు పద్యములు.

ఉ. ధారణ కడ్డు లేదు కవితావిషయంబున లోటు రా దలం
కారము వీడఁబోదు రసకాండము లేఁగ దిఁ కెన్నియో చమ
త్కారము లుల్లసిల్లె నవధానపుదీక్షను మీరు నిల్వ నో
సూరివరేణ్య! మీమహిమ చోద్యము చోద్య మి దెల్లభంగులన్.

గాడేపల్లి, వీరరాఘవశాస్త్రి, శతావధాని.

సీ. ఒక్కచోఁ జక్కెరముక్క లక్కజముగఁ
బేర్చినమాడ్కి సంప్రీతిఁ గొల్పి
ఒకచోట గాంగవీచికలఘుఘుంఘుమా
ర్భటి తెఱంగున హుటాహుటి ఘటించి
ఒక్కచో మలయానిలోత్ఫుల్లకేతకీ
సౌరభంబట్టులు సౌరు నెఱపి
ఒకచోట మత్తాళినికరఝుంకారంబు
విధమున వీనులవిందుఁ జేసి
గీ. ఒక్కచో ముగ్ధకాంతాసముజ్జ్వలాంగ
మార్దవంబు చందంబున మహిమఁ గూర్చి
తావకశతావధానవిధాన మలరె
సారధుర్య! చిదంబరశాస్త్రివర్య!

గోపాలుని, సుబ్బరామయ్య.

సీ. మందరపర్వతమథితాబ్ధిసంభూత
యశాసుధాధార మీయాశుధార
త్రైలోక్యజిత్స్మరధనురుదితేక్షుర
సాంచితధార మీయాశుధార
మందారమంజరీబృందగళన్మరం
దానూనధార మీయాశుధార
ఖచరరాట్పాలితకామధేనుస్తనో
ద్యత్పయోధార మీయాశుధార
గీ. కలితనందనారామమాకందబృంద
సంచరత్కీరచంచూనిశాతహేతి
దళితతత్ఫలానర్గళోద్గళితఫలర
సాభినవధార నిజము మీయాశుధార. బుగ్గ, రామకవి.

పిమ్మట ఆత్మకూరు, వనపర్తి సంస్థానములలో నాశుకవితాసభలు కావించి తత్ప్రభువులసత్కారము లందుకొని కర్ణాటదేశభూషణం బగుమహీశూరపురము నకుఁ బయనించిరి.

మైసూరుసంస్థానము

మైసూరులోఁ దెలుఁగు వచ్చినవారే యరుదు. కావుననే యట శ్రీశాస్త్రి గారిసభ లన్నియును సంస్కృతభాషయందే సాగినవి. మైసూరుపురమున శ్రీశాస్త్రి గారిమొదటిశతావధానము 16-11-1920 తేదిని మహీశూరమహారాజగురుపీఠ మగుపరకాలమఠమున జరిగినది. ఆసభను డాక్టర్, రాధాకుముదముఖర్జీ, ఆర్. శ్యామ శాస్త్రిప్రభృతిసంస్కృతాంగ్లాదిభాషావిశారదులు, సంస్థానవిద్వాంసులు ననేకు లలంకరించియుండిరి. సభాధ్యక్షులు షట్ఛాస్త్రపారంగతులు, అలంకారమణిహారాది మహాగ్రంథకర్తలు, మహారాజగురువులు నగువాగీశబ్రహ్మతంత్రపరకాలస్వామి వారు. ఇట్టిమహావిద్వత్సభలో నల్లరను శ్రీశాస్త్రిగారు స్వీయశతావధానానంద సాగరమున ముంచి తేల్చిరి. పిమ్మటఁ బ్రాచ్యకోశాలయము (Oriental Library) మున్నగుచోట్ల మఱికొన్ని యవధానములు, ఆశుకవితాసభలు సాగినవి. ఈవిష యము లన్నియు నెప్పటి వప్పుడు ''సంపదభ్యుదయ'' అనుకర్ణాటకపత్రికలోఁ బ్రకటితము లగుచుండెను.

అవధానము—ఆస్థానమహావిద్వదవీప్రాప్తి

శ్రీశ్రీకృష్ణరాజఒడయరుమహారాజులకు సంస్థానమున నవధానసభ చేయింపుఁ డని శాస్త్రిగారువిజ్ఞప్తి పంపుకొనిరి. దానిపై మహారాజు'అష్టావధానసభ' కాజ్ఞ యిచ్చుచు నఱగంటకాల మవకాశ మిచ్చిరి. ఎంతవేగముగాఁ జేసినను రెండుగంటలకాలము నకుఁ దక్కువ పట్టనియష్టావధానసభను అఱగంటలోఁ జేయుట యెటులా యని శ్రీశాస్త్రిగా రనుమానించిరి. అప్పుడు మైసూరుపురన్యాయవాదియు నాంధ్రుఁడు నగు శ్రీ కే. చంద్రశేఖరయ్యగారు 'సమయము చాల దని మహారాజునకుఁ దెలిపిన యెడల మరల నిట్టియవకాశమే దొరకదు. మహారాజు సంస్కృతభాషాభిజ్ఞుఁడు. కనుక మృదుమధుర మగుమీయాశుకవితాగాంగఝరిలో వారి నోలలాడించి, తన్మయులఁ గావించి గడచినకాలము తెలిసికొనలేకుండునట్లు చేయవలెను. అట్టి శక్తి మీకుఁ గలదు. కావున సంశయింపక వెంటనే మీయంగీకారమును దెలియఁ జేయుఁ' డని చెప్పిరి. ఆప్తమిత్త్రు లగువారియాలోచనచొప్పుననే శ్రీ శాస్త్రిగారు తమయంగీకారము మహారాజునకుఁ దెలిపిరి. ఆస్థానమహావిద్వాంసులు పృచ్ఛకులై యుండ మహీశూరమహారాజసన్నిధియం ''దష్టావధానసభ'' 14-12-1920 తేదిని గావింపఁబడినది. అవధానారంభమున నవధానమును గుఱించియు మహారాజును గుఱించియుఁ దమకవితాశక్తిని గుఱించియు నేఁబదిశ్లోకములకుఁ బైఁగా నాశువుగాఁ

జెప్పిరి. మహారాజు ఆమధురకవితామకరందమును గ్రోలుచుఁ దన్మయుఁడై యుండ నవధానము నారంభించి ప్రశ్నముల కన్నింటికిని దగుసమాధానములు సెప్పుచు నడుమ నడుమ రంజకతాభంగము లేకుండ నాశుపద్యములు గుప్పుచు నత్యద్భుత చాకచక్యముతో 1½ గంటకాలములో నవధానమును ముగించిరి. ఆనాఁడు ప్రదర్శించినయాశుకవితావైభవము అవధాననైపుణి కని విని తీరవలసినవే గాని వర్ణింప నలవి యగునవి కావు. "అవధాన మవసిత" మ్మని శ్రీశాస్త్రిగారు తెలుపువఱకును సామాజికు లగువిద్వాంసులును మహారాజును దన్మయు లయియే యుండిరఁట! అనంతరము మహారాజు గడియారము చూచుకొని తా మిచ్చిన కాలముకన్న నొక గంటకాల మధికముగాఁ గడచినను దా మది గుర్తింపలేనియట్లు చేసినశ్రీశాస్త్రిగారికవితాశక్తికి నవధాననైపుణ్యమునకు నచ్చెరువడి ముక్కుపై వ్రేలు వైచికొని యానాఁటిసభ ముగించిరి. మఱునాఁడు సత్కారసభ జరిగినది. అందు మహారాజు సంస్థానమర్యాద లన్నియును శ్రీశాస్త్రిగారికి జరిగించి, గొప్పపారితోషికము నిచ్చి 1-1-1921 నుండిగౌరవమాసవేతనముతోడి యాస్థానవిద్వత్పదవినిగూడనొసఁగిరి. అంతతోఁ దృప్తి నొందక 1-6-1921 నుండి గౌరవమాసవేతనాభివృద్ధితోఁ గూడిన యాస్థానమహావిద్వత్పదవి, ఆస్థానశతావధానిపదవి నొసఁగి గౌరవించిరి. అది మొదలు శ్రీశాస్త్రిగారికి జీవితాంతమువఱకు గౌరవవేతనము ప్రతిమాసము లభించుచుండెను. 30-10-1924 లో మహారాజు పెట్టించినకవితాపరీక్షకై "మహీశూరరాజ్యాభ్యుదయచంపువు"ను రచించి సంస్థానసత్కారమును బడసిరి. 20-12-1920 తేదిని మైసూరుపురమందిరమునఁ బౌరులు శతావధానసభను జేయించి సువర్ణపదకమును బహూకరించిరి. మైసూరులో నెక్కడ విన్నను గన్నడపుఁబలుకులే గాని మృదుమధుర మగు తెనుఁగుమాట యొకటియుఁ జెవిని బడమి నొకపరి శ్రీశాస్త్రిగారిట్లు చెప్పిరి.

సీ. మూడబేకులలోన నోడాడి యోడాడి
హాకుసాకులలోన నలసి సొలసి
బట్టిహోగిరులలోఁ బచరించి పచరించి
నానునీనులలోన నాని నాని
అల్లియిల్లులలోన నల్లిబిల్లుల నాడి
హేళికేళులలోన నీఁది యీఁది
నోడుబేడులలోన నూల్కొని నూల్కొని
యూటమ్మాడులలోన నొదిఁగి యొదిఁగి

గీ. యష్టయిష్టులలోపల నడఁగి యడఁగి
సాఁదసీరులలోపల నూరి యూరి
శ్రుతిపుటంబున కెంతేని హితవు దఱుఁగఁ
బరిచరించితి మహిశూరపురమునందు.

తరువాత నంజనగూడు, శివమగ్గ, తీర్థహళ్లి మున్నగుచోట్ల నాశుకవితాష్టావధానశతావధానసభలు జరిగినవి.

శృంగేరి

పిమ్మట శృంగేరి కేఁగిరి. అచ్చటనాదిశంకరస్థాపితశ్రీశృంగేరీశారదాపీఠాధిపతి జగద్గురు శ్రీశ్రీచంద్రశేఖరభారతీస్వామివారిసన్నిధియం దష్టావధానసభ సత్యద్భుతముగా నెఱవేర్చిరి. అందుఁ బృచ్ఛకులు-సర్వశాస్త్రవిశారదు లగు శ్రీస్వామివారు, తదాస్థానవిద్వాంసులును. ఇట్టిమహాపండితసభలో శ్రీశాస్త్రిగారు స్వమతగురుపీఠ మగుటచేఁ దమప్రజ్ఞావిశేషమును బ్రదర్శింపఁ దలఁచి నిషేధాక్షరిలోఁ బ్రత్యక్షరమును ఏకాక్షరమాత్రనిషేధము గాక ద్వైదేసియక్షరములను నిషేధింపఁ గోరిరి. శ్రీవారుగూడఁ బట్టుదలతో నట్లే యని మఱి నలువురు పండితులు తామును గలిసి నిషేధించిరి, ఐనను అవలీలగా నిషేధాక్షరిని శ్రీశాస్త్రిగారు నిర్వహించి శ్రీవారియాశీఃపూర్వకప్రశంసాసత్కారములకుఁ బాత్రులైరి. శృంగేరీ సత్త్రభోజనకాలమున

శ్లో. కామక్రోధాదయో యేన, యాంతి నామావశేషతామ్ ।
తస్మై జగద్గురో స్సత్త్ర, భోజనాయ నమో నమః.

అని హాస్యరసగర్భితముగా నొకశ్లోకము చెప్పిరి. దేశయాత్రాచరిత్రమునఁ బైసందర్భమునే యిట్లు వ్రాసికొనియున్నారు.

శ్లో. తుంగభద్రానదీస్నానం, సత్త్రే రక్తాన్నభోజనమ్।
మతే స్వాపో మమ ప్రాప్తా, భిక్షుకాణా మివ స్వయమ్.

కాశీ

పిమ్మటఁ గాశీనగరమున కేఁగి యటఁ గాశీమహారాజాస్థానమునఁ గాశీమహావిద్వాంసు లందఱు చేరియున్నమహాసభయం దష్టావధాన మొనరించిరి. అవధానమధ్యమున నొకపండితుఁడు లేచి మీరు సమస్యాపూరణము నాలస్యముగాఁ జేయుచున్నా రని యాక్షేపించెను. దానికి శాస్త్రిగారు అవధానమున ధారణ యుండవలయును. కావునఁ గొంతయాలస్యము కాక మానదనియు నైనను దాము వేగముగనే చేయుచున్నా మనియును మొదట సరసముగా సమాధాన మిచ్చిరి. దానికిఁ బృచ్ఛకుఁడు నేనింతకన్న శీఘ్రముగా సమస్యాపూరణము, అవధానము

గూడఁ గావింపఁగల నని మరల శాస్త్రిగారి నాక్షేపించెను. దానిపై శాస్త్రిగారికిఁ గోపము వచ్చి యక్షైన నీసమస్యను బూరింపు మని తమకు నవాబుపేఁటశతావధానమున నిచ్చినదియుఁ దమచేఁ బూరింపఁబడినదియు నగు "మానవపూజాపహారః" అనుసమస్య నొసఁగిరి. ఆపండితుఁ డాసమస్యను బూరింప నెంత యత్నించినను మార్గము తెలియక తబ్బిబ్బుపడు చుండెను. ఈలోపల శ్రీ శాస్త్రిగా రవధానము సక్రమముగాఁ బూర్తిచేసి 'మీరు సమస్యను బూరించితిరా' యని యాపండితు నడిగిరి. అతఁడు దానికి జంకుచుఁ 'బూరణ మింకను గా లే' దనెను. కొంతసేపటివఱకు నూఱకుండి వెనుకటివలెనే మరల శాస్త్రిగా రాతని నడిగిరి. అప్పు డాతఁడు తప్పులతడక యగునొకపూరణమును జదివెను. ఆమహాసభలో నందలిదోషముల నెల్ల నుద్ఘాటించి నవాబుపేఁటశతావధానమునఁ దాము గావించినపూరణమును గూడ సభ్యులకు వినిపించిరి. అప్పుడు సభ్యులగుధర్మప్రాణ, ద్రావిడలక్ష్మణశాస్త్రి ప్రభృతులు నిండుసభలో శ్రీశాస్త్రిగారిపూరణమును మెచ్చుకొని యాపండితుని పూరణము దోషభూయిష్ఠ మని, సమస్యలోనికిటుకే యాపండితునకుఁ దెలియలే దని స్పష్టముగాఁ జెప్పి యాపండితుని మందలించిరి. అంతటఁ గాశీమహారాజు శ్రీశాస్త్రిగారికి నూటపదార్లు పట్టుసేలువలు సత్కరించిరి. కాశీనగరమున మఱిరెండుశుకవితాసభలు జరిగినవి.

దర్భాంగ

కాశీమహారాజసభలో విజయము నార్జించి, భారతధర్మమహామండలీ సభాధ్యక్షు లగుదర్భాంగమహారాజ శ్రీశ్రీరమేశ్వరసింహప్రభువులసన్నిధిని మఱియొకయష్టావధానము చేసిరి. అందలిసభ్యులు పలువురు మహామహోపాధ్యాయులు. ఆయవధానమున శాస్త్రిగారు ప్రదర్శించిననైపుణ్యపాండిత్యములకు వారు మిగుల సంతసించిరి. శ్రీమహారాజు పండితప్రేరణమున శ్రీశాస్త్రిగారికి నూటపదార్లతోపాటు "కావ్యకళానిధి" అనుబిరుదమును గూడ నిచ్చి తమయానందమును వెల్లడించిరి.

1922—ముక్త్యాల

ముక్త్యాలజమీందారు ఒక్కదినములో నూఱుపద్యములకుఁ దగ్గకుండ నొక యాశుకావ్యము నిర్మింపఁ గోరిరి. వర్ణ్యము భాగవతప్రసిద్ధ మగు "కపోతకిరాతకథ", శ్రీశాస్త్రిగారు వారు కోరినకావ్యము నొక్కదినములోనే రచించి వినిపించిరి. అందులకు మెచ్చుకొని శ్రీజమీందారుగారు నూటపదార్లు మిక్కిలివిలువగల పట్టువస్త్రములు సత్కరించిరి.

అనంతశయనసంస్థానము

పిమ్మట దసరామహోత్సవములలో వార్షికనియమము ననుసరించి మైసూరు సంస్థానమున కేగి యక్కడనుండి తిరువాన్కూరు (అనంతశయన) సంస్థానమున్కేగిరి. అచ్చటఁ బ్రాచ్యకోశాలయమున మహామహోపాధ్యాయ, తరువై గణపతి శాస్త్రిగారి యాధ్యక్ష్యమున నవధానస్వరూపవివరణోపన్యాసపూర్వకముగా నొక యష్టావధానసభ (2-10-1922) జరిగినది. ఆసభకుఁ బలువురు విద్వాంసులు సంస్థానోద్యోగులు వచ్చి శ్రీశాస్త్రిగారియవధానశక్తికి, ఆశుకవితాధాటికి మిక్కిలి యానందించిరి. పిమ్మటఁ బురజనులయాదరమున (Unian club) 10-10-1922 అష్టావధానసభ జరిగినది. పుర మంతయు నవధానాశుకవితాప్రశంసలతో మాఱు మ్రోఁగినది.

పిదప (12-10-1922) శ్రీమదనంతశయనమహారాజ మహామహిమ శ్రీశ్రీరామవర్మ సన్నిధియం దష్టావధానసభ యతిమనోహరముగా జరిగినది. అడిగినప్రశ్నల కన్నింటికిని జక్కనిసమాధానములు చెప్పఁబడినవి. సభాంతమున నానందతుందిలహృదయారవిందుఁ డగు శ్రీమహారాజు స్వయముగాఁ "కవివీర సింహాకంకణము"తో శ్రీశాస్త్రిగారికరము నలంకరించిరి. మూఁడునూటపదాఱులు సేలువలు బహూకరించిరి. శ్రీగణపతిశాస్త్రిగారిప్రేరణచే ననంతశయనగ్రంథావళీముద్రితగ్రంథముల నెల్ల నొసఁగిరి. పిమ్మట మహారాజ్ఞి మున్నగుమహిళామణులు సంస్కృతభాషాపాండిత్యభూషితలు పలువురు బాలికాపాఠశాలలో నొక యష్టావధానసభ చేయించిరి. అందు స్త్రీలే పృచ్ఛకురాండ్రు. నేఁటికిని కేరళదేశమున సంస్కృతాభిమానము పెల్లుగా నుండుట యెల్లరకును విదితమే. ఈసభలోఁ గేరళదేశపుఁజారును వర్ణింపుఁ డని కోరఁగా శ్రీశాస్త్రిగారు

శ్లో. అస్తీతి కేచి దమృతం నిగదంతి చంద్రే
కేచి ద్వదన్తి లలనాధరపల్లవేషు।
బ్రూమో వయం సదసి సంప్రతి కేరళీమై
రాకల్పితే సురభిశాల్మరసే మనోజ్ఞే.

అని మిగుల సరసముగా వర్ణించిరి.

శ్రీశాస్త్రిగారిహృదయమును కేరళదేశము తత్రత్యజనవేషములు దేవాలయాదులు మిగుల నాకర్షించినవి. కావుననే దేశయాత్రాచరిత్రమున

శ్లో. కేరళేషు పురశ్చూడాః, పుమాంసః కుక్కుటా ఇవ।
లతా ఇవ ఫలోపేతాః, స్త్రియో విగతకంచుకాః.

శ్లో. దేవాలయానాం సౌభాగ్యం, కేరళేష్వేవ విశ్రుతమ్ ।
గో(శ్రీ)రాష్ట్రప్రభూతానాం, ప్రజానాం తపసాం ఫలమ్.
శ్లో. స్నాత్వా నిబద్ధకేశాంతాః ప్రాతర్దేవ్యాలయం గతాః ।
దృశ్యంతే కేరళే దేశే, స్త్రియో భక్తిసమన్వితాః.
శ్లో. ఏకైకో హ్రద ఆరామః, కూపః ప్రతిగృహం తథా ।
కేరళే పరిదృశ్యంతే, సర్వత్రాఽపి మనోహరాః.
శ్లో. ఆశ్రమా ఇవ లక్ష్యన్తే. మహర్షీణాం పురాతనాః ।
విశాలే కేరళే దేశే, సదనాని సమంతతః.
శ్లో. మృదుసంభాషణా దృశ్యాః, స్మితజ్యోత్స్నావృతాననాః ।
కృశావలగ్నా స్సుదృశః, కేరళీయా మనోరమాః.
శ్లో. వార్షికీం జన్మవర్ధన్తిం, మద్రాఖం తస్య భూభృతః ।
పిష్టప్రవాహైశ్శ్వేతేషు, రాజమార్గేష్వహం గతః.
శ్లో. అద్భుతః కేరళీయానాం, రాజభక్తిధ్వని శ్శ్రుతః ।
తత్రాఽఽస్తే భాగినేయస్య, రాజ్యం దేయ మితి క్రమః.

రాజు వీథిని బోవునపుడు కేరళస్త్రీలు "ఉలూలు" అనుధ్వని చేయుదురఁట! అనర్ఘరాఘవనాటకమున భట్టమురారియు నీయులూలుధ్వనిని వర్ణించియున్నాఁడు. (శ్రీ)శాస్త్రిగారు తాము పర్యటించిన దేశములలోనియాచారాదులు సభావృత్తాంతములు "దేశయాత్రాచరిత్రము"న వర్ణించియున్నారు.

మధుర

23–10–1922 మధురానగరమున "రామనాథగీర్వాణకళాశాల"లో అభినవభట్టబాణ, విద్యావారిధి, ఆర్. కృష్ణమాచార్యులు (M. A.) గారియాధిపత్యమున "అష్టావధానసభ" జరిగినది. అవధానము సభ్యతతులు మిగుల సన్నుతించిరి. పిమ్మట (శ్రీ)రంగమున (శ్రీ)శంకరాచార్యగురుకులమున నొకయష్టావధానసభ జరిగినది. గురుకులవిద్వాంసులు (శ్రీ)శాస్త్రిగారిని మిగుల వినుతించి సత్కరించిరి.

1923 - బెంగుళూరు

బెంగుళూరిలో "(శ్రీ)సీతారామమందిరము"న నొక యష్టావధానసభ (23–6–1923) జరిగినది. అచ్చటనే 24–6–23 తేదిని ఆశుకవితాసభలో గంటకు నూఱుశ్లోకములు రచియింపఁబడినవి. రామశతకము వర్ణ్యము. దేవాలయాధికారులుచితసత్కృతి చేసినారు. 9–12–1923 ఆర్యధర్మబోధినీసభయం దష్టావధాన మొనరించి సువర్ణపదకబహూకృతి నందుకొనిరి. ఈయవధానమున నవధానకృత్యముతోపాటు ఎనిమిది సమస్యలుపూరింపఁబడినవి.ఇం దిది విశేషము. శివగంగామఠమున

నొక యష్టావధానసభ జరిగినది. పిమ్మట ఆర్యధర్మబోధినీసభవారు యోగశాస్త్రోప న్యాసపూర్వక మగుమఱియొకయష్టావధానమును దమసభలోఁ జేయించి సత్కరించిరి. మొత్తము నాలుగష్టావధానసభలు, ఒకయాశుకవితాసభ బెంగుళూరుపురమున మహోజ్జ్వలముగా జరిగినవి.

వ్యా స రా య పీ ఠ ము

15-11-1923 సోసలలో శ్రీవ్యాసరాయపీఠాధిపతి, విద్యావారిధి దేశిక నామక మధ్వాచార్యసన్నిధానమునం దష్టావధానసభఁ గావించి, తార్కికశిరోమణి యగు శ్రీవారిసత్కారముల నందుకొనిరి. శ్రీవారు అంతతో నాఁగక శ్రీశాస్త్రిగారి "శతావధాన" నైపుణ్యమును గూడఁ బరిశీలింపఁ దలఁచి 21-11-1923 తేదిని "శతావధాన"సభ చేయించి యాశీర్వచనపూర్వకముగా నూటపదాఱు రూప్యములు మిగుల విలువ గలపట్టువస్త్రములు సత్కరించిరి.

"ఆశుకవి కేసరి" బిరుదము

అటనుండి గజారణ్యక్షేత్రము దక్షిణకాశీ యనుప్రసిద్ధి నొందినతలకాడుపురికి వెడలిరి. అచట 26-11-1923 తేదిని అష్టావధానసభ చేసిరి. 27-11-1923 తేదిని బూర్ణమంగళకామాక్షీదేవీసన్నిధిని దేవాలయాధికారులప్రేరణమున "భార్గవ చరిత్ర" మాశుకావ్యముగా రచింపఁబడినది. హిమవద్గిరిదరీసంప్రవహద్గాంగఝరీ వేగమున నందు గంటకు నూటికెక్కువగా శ్లోకములు దొరలినవి. ఆయత్యాశు కవిత కచ్చెరువడినవిద్వత్సభ్యు లాసభలో "ఆశుకవి కేసరి"యనుబిరుద మిచ్చి శాస్త్రిగారిని సత్కరించిరి. దేవాలయాధికారులు నూటపదార్లు బహూకరించిరి. అచట నొకలోభిని గుఱించి శ్రీశాస్త్రిగారు "దేశయాత్రాచరిత్రము"న

> శ్లో. తతః కశ్చి న్మహైశ్వర్యో, దానమానవివర్జితః।
> నామ్నా శ్యామో గుణై శ్శ్యామో, వర్ణేన శ్యామతాం గతః.
> శ్యామావతార స్సందృష్టః ...

అని వర్ణించి యున్నారు. కవులదృష్టి కెక్కినవారికిఁ గీర్తి యేని యపకీర్తి యేని శాశ్వతముగా నుండును గదా!

1 9 2 4

విక్రమసింహపురమున (నెల్లూరు) "సంస్కృతకళాశాల"లోను "కన్యకా పరమేశ్వరీ దేవాలయము"నను 19,24-1-1924 తేదులలో రెం డష్టావధానసభలు విజయోత్తేజితములుగా జరిగినవి. కన్యకాపరమేశ్వరీదేవాలయమున జరిగినసభకు మహామహోపాధ్యాయ, కళాప్రపూర్ణ, శ్రీవేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారధ్యక్షత వహించిరి.

తిరుపతి

శ్రీ వేంకటేశ్వరసంస్కృతకళాశాలలో (3-2-1924) జరిగినయష్టావధానమున శ్రీశాస్త్రిగారు ప్రదర్శించినయాశుకవితావధానకౌశల్యములకుఁ బాండిత్యమునకు మిగుల నానందమును నచ్చెరుపాటును జెందినమహామహోపాధ్యాయ, కళాప్రపూర్ణ, శ్రీకపిస్థలము దేశికాచార్యులవారు

శ్లో. పండితసదసి చిదంబర, శాస్త్రికృతాష్టావధానేన ।
ఆనందాద్భుతసింధ్వో, స్సంభేదే మగ్నమానసా స్సర్వే.

అని యభినందించి యున్నారు. ఈసభ యంతయుఁ గేవలసంస్కృతమున సవిమర్శముగా సాగినది. శ్రీశాస్త్రిగారు పండితవిమర్శల కన్నింటికిఁ దగినసమాధానములు చెప్పి వారిని మిగుల సంతసపఱిచిరి. అచటనే మఱునాఁడు (4-2-1924) కేవలాంధ్రమున నొకయష్టావధానసభ జరిగినది. అందు సభ్యు లిచ్చినదుష్కరప్రాసనమస్య. 'ప్రాజ్ఞగమందు శంభుఁడు సుభద్రను గూడఁగఁ బుట్టె గాంధియే' దీనిని శాస్త్రిగారు

ఉ. రజ్ఞిలయం బినుం డుదయరోచి నెసంగు నెటన్; మతంగజ
త్వజ్ఞవవస్త్ర మెవ్వఁడు సదా ధరియించు; మహేంద్రసూతి యే
దృజ్ఞలినన్ రమింప నుదయించె ఘనుం డభిమన్యుఁ; డాంగ్లభూ
భుజ్ఞివహంబుతో నెదిరి పోర నెవండు జనించె నిర్భరన్.

అని పూరించిరి. సరిగా నాసమయమున కే కారాగారమునుండి గాంధిమహాత్ముని వదలినట్లు తంత్రీవార్త వచ్చినది. ఈ విచిత్రసంఘటనకు "రవి గాననిచోఁ గవి గాంచునే కదా" యనుచు సామాజికు లత్యంతానందముతో శ్రీశాస్త్రిగారి నభినందించిరి. అటకు వచ్చినపౌరులే యానాఁటిసభలో శ్రీశాస్త్రిగారికి సత్కారము గావించిరి.

6-2-1924 సరస్వతీవిలాససభలో "ప్రహ్లాదచరిత్రము" ఆంధ్రమున నాశుకావ్యముగా రచింపఁబడినది. గంటకు నూఱుపద్యములకుఁ దగ్గఱ శరవేగముతోఁ గవిత సాగినది.

10-2-1924 మఱల నొకయాంధ్రాశుకవితాసభ జరిగినది. అందు వర్ణ్యము "రామదాసచరిత్రము", నాఁడు సకలసామాజికహృదయంగమముగాఁ గవితాఝరి ప్రవహించినది. క్షేత్రవాసిబ్రాహ్మణులు చక్కనిసత్కారము గావించిరి. శ్రీనాగపూఁడికుప్పుస్వామిగారు (B. A.) పద్యములతోఁ బ్రశంసించిరి.

అలమేలుమంగాపురమున(చిఱుతానూరు)ద్వైతమతస్థాపనాచార్య,ఉత్తరాది మఠాధిపతి, శ్రీసత్యధ్యానతీర్థస్వామిసన్నిధియందు(15-2-1924)"శ్రీపద్మావతీచరి

త్రము''ను సంస్కృతమున నాశుకావ్యముగా రచించిరి. ఒకగంటకాలములో సుమారు నూటముప్పదిశ్లోకములు చెప్పినారఁట! అందలివి రెండు శ్లోకములు.

శ్లో. సత్యధ్యానయతీంద్రసన్నిధి రయం ప్రాజ్ఞా స్సదస్యాః పున
ర్వక్తవ్యం ఘటికాశతం నిరుపమం వృత్తం నవత్వాస్పదమ్।
సోఽయం సాంప్రతికో మహా నవసరః ప్రాప్తః కవిత్వప్రదే!
మాతః! పద్మవతి!త్వదీయకరుణాపీయూషధారాగ తేః.

శ్లో. లేఖకాః పంచ విద్యంతే, పంచబాహుబలాన్వితాః।
పంచాననో యథాఽహం స్యాం, తథా దేవి! ప్రసీద మే.

16-2-1924 అచ్చటనే ''అష్టావధాన''సభ గూడ జరిగినది. శ్రీవారి యాశీఃప్రశంసాపూర్వకసత్కారముల నందుకొని యటనుండి 1-3-1924 నాఁటికి గద్వాలసంస్థానమునకుఁ జేరిరి.

గద్వాలసంస్థానము—[ద్వితీయసందర్శనము]

అక్కడ మహారాజసభలో శ్రీశాస్త్రిగారు

సీ. మహిశూరరాష్ట్రక్ష్మాపాలునాస్థాన
మందు విద్వత్పదం బధిగమించి
దర్భాంగభూపాలుదర్బారులోపలఁ
గావ్యకళానిధిఖ్యాతి గాంచి
వారణాసీరాజవరునిసన్నిధియందుఁ
గవిసింహ మనెడిగౌరవము నొంది
తిరువానుకూరుధాత్రీనాథుసభలోనఁ
గవివీరసింహకంకణము వడసి
గీ. శృంగగిరిపీఠపతిబహూకృతి గ్రహించి
యంది పరకాలపీఠనాయకుని కాన్క
వ్యాసరాయపీఠాధీంద్రునాదృతి గొని
యరుగుదెంచితి మరల నీదరికి భూప!

అని యాత్మవృత్తాంత మాశుకవితాధోరణిలోఁ జెప్పఁగా విని మహారాజు పరమానందభరితుఁడై ''చిదంబరకవీంద్రులరాకచే — నాలుగుసంవత్సరములకు — మరల మాదర్బారుకుఁ గళ వచ్చినది'' అని నిండుసభలో శ్రీశాస్త్రిగారిని నుతించి మిగుల గౌరవించెను.

1920 సం. లో శ్రీశాస్త్రిగారియాశుకవితామృతము నాకంఠముగఁ గ్రోలి యున్నవాఁడు గద్వాలమహారాజు. కావుననే యానాఁ డంతగౌరవము చేసినాఁడు.

కాని, ఆగౌరవము సంస్థానోన్నతోద్యోగి యగు శ్రీ ఆదిపూడి ప్రభాకర రావుగారి కసూయాజనక మైనది. అందుచే వారెట్లేని (శ్రీ) శాస్త్రిగారి కవమానము ఘటిల్లఁజేసి మహారాజునకు వారిపైఁ గలగౌరవము తొలఁగింపవలె నని నిశ్చయించుకొని యవకాశము దొరకినపు డెల్ల శాస్త్రిగారిపై నున్నవి లేనివి దోషములు కల్పించి మహారాజునకు బోధించు చుండిరి. మఱియు (శ్రీ) రావుగారు సరిగా నాసమయమునకే యటకు వచ్చినయున్న (శ్రీ) ఉపద్రష్ట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారిచే రహస్యముగా నతికఠినము లగుపదునాలు ప్రశ్నలు సంఘటన చేయించి యుంచుకొని కవితాపరీక్ష యనుపేర మహారాజుసమ్మతి వడసి హఠాత్తుగా నొక నాఁటిసభలో "నేఁడు కవితాపరీక్ష జరుగును. అందుఁ బాల్గొన్నవారికే యీ యేఁడు సత్కారము జరుగును. శతావధానులు సైత మీప్రశ్నలకు సమాధాన ములు వ్రాయవలెను. ఇది మహారాజు సెలవు" అని ప్రకటించి యాప్రశ్నపత్ర ముల నొసఁగెను. ఈకఠినపరీక్ష (శ్రీ) చిదంబరశాస్త్రిగారిమీఁది ద్వేషముచే వారికొఱకే కల్పింపఁబడిన దని యెల్లరకును దెలిసినను, పరిస్థితి యందఱును సమా ధానములు వ్రాయవలసినట్లే యేర్పడినది. ఐనను ఆ ప్రశ్నలలో నొకదానికి మాత్రమే కొందఱు సమాధానము వ్రాసిరి. మఱికొందఱు రెండింటికి, ఇంకను గొందఱు మూఁడింటికి మాత్రమే బదులు వ్రాసిరి. వేఱొకకొంద ఱొక్కదానికిఁ గూడ సమాధానము వ్రాయకయే విడిచిపెట్టిరి. చిదంబరశాస్త్రిగారు మాత్రము వారికి సహజ మగుపట్టుదలతోఁ బదునాలు ప్రశ్నలకును జక్కనిసమాధానములు నియమితకాలమున వ్రాసి యుత్తమసమ్మానమును స్వీకరించిరి. ఈప్రశ్నలు తత్సమాధానములు నవధానసంగ్రహమునఁ బ్రకటింపఁబడును. ఈపరీక్ష నాఁటికి మహామహోపాధ్యాయ, కళాప్రపూర్ణ, వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు గూడ గద్వాలలో నున్నారఁట!.

కవితాపరీక్షలో శ్రీశాస్త్రిగారి కవమానము ఘటింప నెంచి విఫలప్రయత్ను లైనప్రభాకరరావుగారు సంపూర్ణశతావధానము చేయించి యందుఁ బరాభ వింపఁ దలఁచి ధారణకు వీలుపడనిరీతిని నూఱు ప్రశ్నలు సంఘటించి యుంచి మహా రాజుచేత శాస్త్రిగారికి "శతావధానము చేసి సత్కారములు గైకొనుఁ" డని చెప్పించెను. అందులకుఁ గవికేసరి యగుశ్రీశాస్త్రిగా రించుకయు సంశయింపక "వల్లె" యనిరి. వెంటనే 20-4-1924 పగలు 10 గంటలకు "శతావధాన" మారంభ మగు నని ప్రకటించిరి. ఆనాఁడు సభ్యులు శాస్త్రిగారును సమయము నకు వచ్చిరి. కాని, మహారాజు నిద్రించుచుండెను. వా రెప్పుడు మేలుకొందురా యని యందఱు కనుపెట్టుకొని యుండిరి. మధ్యాహ్నము 2 గంటలకు మహారాజు మేలుకొనెను. తఱచుగా రాత్రి దర్బారు సాగించుటచే పగలు చాలసేపటివఱకు నిద్రిం

చుట వీరికిఁ బరిపాటి. వెంటనే పరిచారకులు "10 గంటలనుండి శతావధానిగారు సభ్యులు తమకొఱకు నిరీక్షించుచున్నా"రని విన్నవించిరి. వేగముగాఁ గాల్య కృత్యములు నెఱవేర్చికొని మహారాజు సభకు వచ్చి "అవధానము నారంభింపుఁ" డని సెలవిచ్చెను. అప్పటికిఁ బగలు మూఁడుగంట లైనది. అయినను వెడలిపోవక యెనుబదినలుగురు సభ్యులుమాత్రము నిలిచిరి. అప్పుడు శ్రీప్రభాకర రావుగారు తాను సిద్ధపఱిచియుంచినప్రశ్న పత్త్రములను (84) బృచ్ఛకుల కొసఁగి వారితో "మేము వ్రాసియిచ్చిన ప్రశ్నలనే కాని మీయిష్టము వచ్చినప్రశ్నముల నడుగ వీలు లే" దని చెప్పి - అవధానిగారితో "ఇతరశతావధానులవలె మీరును మూఁడు దినములలో నవధానము చేయ వీలు లేదు. దినమునకు 12 గంటలచొ. రెండు దినములలోనే శతావధానము ముగింప వలె"నని చెప్పిరి. వైరికల్పితము లగు నెట్టికష్టముల కైన నోర్చి శతావధానము చేసి శత్రుజయముతోపాటు విజయలక్ష్మిని జేపట్టవలయు ననుపట్టుదలతో నున్నశ్రీశాస్త్రిగారు రావుగారి మాటకు "వల్లె" యని యవధానకృత్య మారంభించిరి. ఈ విధముగాఁ బగలు మూఁడుగంటల కారంభించినయవధానము రాత్రి మూఁడుగంటలవఱకును జరిగినది.

అప్పటికి శాస్త్రిగారు ప్రథమపాదము ముగించి ద్వితీయపాదమున డెబ్బది పాదములు చెప్పిరి. ఇఁకఁ బదునాలుగు పాదములు చెప్పిన ద్వితీయపాదముసైతము ముగియును. అప్పుడు ప్రభాకరరావుగారు "శాస్త్రిగా రవలీలగా నవధానము ముగించి మహారాజసత్కృతులు వడయఁ గలరు. దానికి విఘాతము గలిగించుట కింతకన్న నవకాశము దొరక" దని తలఁచి లేచి శ్రీశాస్త్రిగారితో ని ట్లనెను. "అయ్యా, ఇప్పటి కవధాన మారంభమై పండ్రెండుగంట లైనది. మీ రెనుబది నాలుగుప్రశ్నలకు సమగ్రముగా రెండుపాదములు ముగింపలేదు. ఇంకను 14 పాద ములు మిగిలి యున్నవి. కావున నియమితకాలమున మీ రవధానము చేయలేక యోడిపోయినారు" అని పలికెను. ఏకాగ్రమనోనిష్ఠాగరిష్ఠులై మహాయోగివలె నున్నశతావధానిగారి కామాట మిగులఁ గోపకారణ మైనది. ఐనను వీరితో మాటాడుట నిష్ప్రయోజన మని తలఁచి మహారాజును బిలిపించి యిట్లు పలికిరి. "మహారాజా! ప్రభువు పక్షపాతరహితుఁడై న్యాయాన్యాయములు చక్కఁగాఁ బరిశీలించి న్యాయనిర్ణయము కావింపవలె నని వేదశాస్త్రములు ఘోషించు చున్నవి. కావున నాపలుకుపలుకులను శ్రద్ధతో విని న్యాయము నిర్ణయింపుఁడు. తమసంస్థానమున నెందఱో మహాకవు లవధానములు చేసి యున్నారు. ఆయవధాన ములు తమరు చూచి యున్నారు. శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు మొద లీనాఁటి దనుక నవధాను లెల్లరు దినమునకు 8 గంటలచొప్పున మూఁడు దినములలో (అనఁగా 24 గంటలలో) సంపూర్ణశతావధానము గావించు చున్నారు. అందును

మొదటిదినమున మొదటిపాదమే చెప్పవలెను. నేటికఱకు మొదటిదినముననే ప్రథమద్వితీయపాదములు రెండును జెప్పినవారు -నేను దప్ప- మఱి యెవ్వరును లేరు. అది యట్లుండనిండు. అవధానారంభమున నిండుసభలోఁ దమసమక్షమున శ్రీప్రభాకరరావుగారు దినమునకుఁ బండ్రెండు గంటలచొప్పున రెండుదినములలో (అనఁగా 24 గం. లో) నవధానము ముగింపవలె నని మాత్రమే చెప్పియున్నారు గాని మొదటిదినముననే ప్రథమద్వితీయపాదములు పూర్తిగాఁ జెప్పవలయు నని చెప్పలేదుగదా! దానికి సభ్యులు తమరును సాక్షులే. ఇఁక నేటినాయవధానమున రెండవపాదమున 14 పాదములు మాత్రము మిగిలి యున్నవి. ఇవియును మూఁడు నాలుగు పాదములును రేపు నియమితకాలము దాఁటకుండఁగనే చెప్పి ముగింతును. అది మీకు సమ్మతము గాదేని యిప్పుడే యొకయఱగంటకాల మవకాశ మిచ్చినచో నీపదునాల్గుపాదములు గూడఁ బూరింతును. రేపటి పండ్రెండుగంటలలో నీయఱగంటకాలము తగ్గించుకొనవచ్చును.

మఱియొక్కమాట. మొదటిపాదమున నవధాని నూఱువిషయములును ధారణ కనుకూల మగురీతిలో నమర్చుకొనుటయుఁ బ్రశ్నలకు సమాధానము లెట్లెట్లు చెప్పవలయునో నిర్ణయించుకొనుటయు నత్యవసరము. అందుచేతనే యవధానమున మొదటిపాదమునకు హెచ్చుకాలము పట్టును. ఇది యవధానరహస్యము. కావుననే మొదటిదినమున నవధాను లందఱును మొదటిపాదముమాత్రమే చెప్పుదురు. అదిగాక దానివలన మఱునాఁటిసభాప్రారంభకాలమువఱకుఁ దాను జెప్పినప్రథమపాదమును గట్టిపఱుచుకొనుటకు నితరపాదముల నాలోచించుకొనుటకును నవధాని కవకాశము దొరకును. ఇఁక నాయవధానము నెట్లేని భగ్న మొనరింపఁ దలఁచి ప్రభాకరరావుగారు మూఁడుదినములను రెండుదినములకుఁ గుంచించిరి. ఐనను మదుపాస్య యగుపరమేశ్వరిపై భారము వైచి నేనీకార్యము నిర్వహింపఁ బూనుకొని యింతవఱకు సక్రమముగా నెఱవేర్చితిని. రేపటిసభలోఁ దక్కినవి గూడఁ బూరింపఁగలను. ఇం కొక్కమాట. ఈనాఁటిసభ పగలు పది గంటల కారంభ మగు నని నేను దొమ్మిదిగంటలకే భుజించి వచ్చితిని. ఇప్పుడు రాత్రి నాలుగుగంట లైనది. ఆహారమా లేదు. సమయమా నిద్రాసమయము, చెప్పునదియా కవిత. చేయునదియా యవధానము. ఐనను అన్నింటికి నోర్చి నేనీకార్యము సక్రమముగా సాగించితిని.

ఇది ధార్మికసంస్థానము. ధర్మపరిపాలకుఁడు శ్రీకేశవస్వామి, ఈవిషయము ప్రభువులు మనమునం దుంచుకొని వ్యవహరింపఁ గోరుచున్నాను. ఇటుపైని మహారాజుచిత్తము'' అని. పిమ్మట మహారాజు ఈపని యంతయుఁ బ్రభాకరరావుగారిపై నుంపఁబడినది. వారితో నాలోచించి తెలిపెద మని సభ చాలించిరి.

శాస్త్రిగారు వారముదినములవఱకు సభాసమాధానములకై నిరీక్షించినను మహారాజెట్టి సమాధానమును బంపనందున నిఁక సభ చేయింప రని నిశ్చయించుకొని కొందఱు సభ్యులతో శ్రీ కేశవస్వామిదేవాలయమున కేఁగి యచ్చట నే తక్కిన పాదము లన్నియును జెప్పి శ్రీ కేశవస్వామిసన్నిధియం దెనుబదినాలుగు పద్యములు నొప్పగించి స్వామికిఁ గర్పూరహారతి యిచ్చుచు నాశువుగా

ఉ. ఏమి వచించిరో కుజను? లే మని తా గ్రహియించెనో? మ జే
మేమి తటస్థ మైనదియొ? యేగ్రహచారము సంభవించెనో?
భూమితలాధినేత వినఁ బూనని హేతువుచేతఁ గేశవ
స్వామి! శతావధానకృతి సర్వము నీకడ నొప్పగించితిన్.

క. తెలిసికొని గుణము దోషము
ఖలులను శిక్షించునీవె కాక మ తెవ్వం
డిలలో ధర్మము నిలుపం
గలవాఁడు గలండు తెలుపఁగా వలెనె? హరీ!

అని రెండుపద్యములు చెప్పిరి. పిమ్మట రాజుగారికిఁ బద్యములలో నొక రిజిష్టరులేఖ వ్రాసిరి.

రి జి ష్ట రు లే ఖ

క. నే నొనరించెడిమనవిని
నీనులకుం దెచ్చికొమ్ము విని దోషమ్మున్
బూనకు మిది ధార్మికసం
స్థానం బగుటను వచింపఁ దలఁచితి భూపా!

క. ఎనుబదినాలుగుప్రశ్నల
కనర్గళప్రతిభతోడ నవధానంబున్
బొనరించితి నసమయమున
ననుసంగతి నీకుఁ దెలియదా? జననాథా!

క. సమయము రాతిరి, కార్య
క్రమమా యొకపట్టునంద కాఁదగినది, యీ
సమయములకు లోఁబడి నా
సమర్థతను జూప మెచ్చఁజనదే భూపా!

ఆ. పగలు మూఁడుగంట లగునంత నారంభ
మవల మూఁడుగంట లగుడు రేయి
నంత మిట్టు లెవ్వఁ డవధాన మొనరించెఁ
జెప్పుమయ్య! నీవె క్షితితలేంద్ర!

ఉ. ఇచ్చినప్రశ్న లెట్టివొ? వహించినకార్యభరం బదెట్టిదో?
యిచ్చినకాల మెంతొ? వచియించిన దెంతొ? గ్రహించికొమ్ము నే
నిచ్చటఁ జేసినట్లు లెవఁడేనియు నొక్కదినంబునందె వి
ద్వచ్ఛయ మాననన్ శతవధానము చేసెనె? మేదినీశ్వరా!

క. ధారణకు భంగ మొదవెడు
తీరునఁ బ్రశ్నంబు లేఁగుదెంచినను మహా
ధీరతతోఁ గావించిన
పూరణమున కెవఁడు ముదము పొందఁడు భూపా!

ఉ. శత్రుజనంబు చుట్టుకొని సంభ్రమమున్ గలిగించుచుండ నే
మాత్రముగూడ జంకక సమర్థతతోడ శతావధానమున్
బాత్రులు మెచ్చఁ దావకసభాస్థలిఁ జేసితి నన్నసంగతిన్
నేత్రము లున్నవారు గమనింపకపోవరు మేదినీశ్వరా!

ఉ. నే నొకరుండ నిల్చి ధరణీతలవల్లభ! నీసభాంగణ
స్థానములోపలన్ శతవధానము చేసితి నన్నదాని కీ
మానవు లెల్ల సాక్షులు క్షమాపతి నీవు నిజంబు పల్కు మే
దైనను లోప మిందుఁ గల దంచు నెడందకుఁ దోఁచె నేనియున్.

క. వ్యాకరణదోష మున్నదొ?
వైకల్యము ధారణకును వచ్చెనొ? లేదా
చేకుఱెనో లోటు కైతకు?
నేకడఁ జూపెదవు లోప మీవు? నృపాలా!

ఉ. ఓ న మ యంచుఁ జెప్పికొను చుండెడివాఁ డెవఁడో వచింప నీ
మానసమందుఁ బెట్టికొని మా కెటులేని పరాభవంబు సం
ధానము చేయ నెంచితివి; దైవము లేదొకొ సాక్షి; యాతఁ డె
వ్వానికిఁ జేయ నెంచెనొ యెవం డెఱుఁగున్ ధరణీతలాధిపా!

ఉ. మూలలయందుఁ జేరికొని మూల్గుచు నుండెడివారిమాటలన్
జాలఁగ విశ్వసించుట రసాతలవల్లభు లైనవారికిన్
మే లొనగూర్పఁగాఁ గలుగునే? యది మెత్తురె లోకులెల్ల? నీ
గోలలతోడ నేమి పని? కూర్పుము నేర్పున నేఁడె సత్సభన్.

ఉ. ఆసభలోపలన్ రసికు లైనమహాజను లెల్ల విద్వదు
ల్లాసముఁ గొల్పువాఙ్మయవిలాసము లొప్ప శతావధానమున్
జేసితి నందురో మఱియుఁ జేయఁగలే దని యందురో సము
ల్లాసముతోడఁ గన్గొను మలంతులమాటలు నమ్మఁ జెల్లునే?

చ. రసికత గల్గినట్టికవిరాజులు మెచ్చ శతావధాన మిం
పెసఁగ నొనర్చినందులకు నెల్లరు సంతసిలన్ బహూకృతిన్
వెస నొనరించి కీరితిని నిల్పుము దిక్తటులందు భూప! నీ
రసులు వచించుమాట విని రాణకు లోపము చేయఁబోకుమా.

క. గద్వాలరాజ్య మనఁగను
విద్వాంసులపూజకొఱకె వెలసె ననుచు భూ
భృద్వర! జను లాడుదు రా
సద్వార్తను దగదె నీకు సంరక్షింపన్.

క. సుకవిని సమ్మానించుట
సకలమునకు గౌరవంబు సలుపుటయె సుమీ
సుకవిని ననాదరించుట
సకలమున కనాదరంబు సలుపుటయె నృపా!

క. నే నర్థి నగుచు నెవనిన్
భూనాయక! వేఁడికొనఁగఁ బోయెడివాఁడన్
గాను సుమీ నావిద్యను
గానఁబఱిచి ప్రతిఫలంబు గైకొను చుందున్.

చ. గొడవల కేమి నేను సభఁ గూర్చెడివాఁడను గా నటంచు నీ
యెడలను బట్టు పట్టునెడ నీవు మదీయవధానవృత్తమున్
విడువక చెన్నకేశవునివీనులకున్ వినిపించి నేను నీ
గడియెనె మాట గట్టుకొని తొమ్మవర! కాలికి బుద్ధి చెప్పెదన్.

ఈరిజిష్టరు లేఖ శ్రీరాజుగారు చదివించుకొని మిగుల నాగ్రహపడుచుండి రనియును మీరు వెంటనే యిటనుండి వెడలి పోవకున్న గొప్పచిక్కు కలుగు ననియును రాజమాతులుఁడు వయోగుణవృద్ధుఁడు విద్వత్పక్షపాతియు నగు నమరవాయి తిమ్మారెడ్డిగారు చెప్పినవెంటనే శ్రీకేశవస్వామిసన్నిధి కేఁగి

సీ. విద్వత్కవుల గౌరవించెడిప్రభు వంచు
నెంచి సన్నిధి కేఁగు దెంచుటయును
తాను జేసిననిబంధనలకు లోఁబడి
శతవధానంబును జలుపుటయును
అవధానమునఁ జెప్పినట్టిపద్యంబులు
విను మంచు మనవి గావించుటయును
చేసినమనవికిఁ జెవి యొగ్గమింజేసి
న్యాయ్యరీతిని లేఖ వ్రాయుటయును

గీ. తప్పులుగఁ దోఁచెనో యేమొ ధరణిపతికిఁ
గానిచో నాగ్రహం బేల కలుగవలయుఁ
దప్పులో యొప్పులో విప్పి చెప్పుమయ్య
సర్వసాక్షివి కేశవస్వామి! నీవు.

క. సెలవీయు మింక నేఁగెదఁ
దెలుపంగాఁ దగినయట్టిదేవుఁడ వగుటన్
దెలిపితి నీకడ నంతయు
ఫల మీయఁగ దేవ! నీదె భారము సుమ్మీ.

అని విన్నవించి శతావధానిగారు గద్వాలనుండి బయలుదేఱి యాదోని కేఁగిరి.

శాస్త్రిగారు వెడలిపోయిననాఁడే మహారాజునకు సన్నిపాతజ్వర మారంభమైనదఁట! ఎన్నియో వైద్యములు చేయించిరఁట! ముడుపులు గట్టిరఁట! ఏమి చేసినను జ్వరము తగ్గలేదఁట! చివరకు 26–5–1924 తేదిని గద్వాలమహారాజు శ్రీసీతారామభూపాలుఁడు స్వర్గస్థుఁ డైనాఁడఁట! శ్రీ శాస్త్రిగారు దేశయాత్రా చరిత్రమున నీసందర్భమున నిట్లు వ్రాసి యున్నారు.

శ్లో. అమోఘవాగ్బ్రహ్మమనః, క్లేశసంజననేన వా।
దైవశాపేన వా కర్మ,పరిపాకేన వా పునః.
సన్నిపాతజ్వరాక్రాంత, స్తదారభ్య మహీపతిః।
ఏకమాసాంతరే కాలే, కాలధర్మ ముపాగతః.

ఆదోని - హైమవతీవిలాసరచన

పిమ్మట నాదోనిలో శతావధానాష్టావధానసభలు మేనెల 10, 11, 12 తేదులలో సత్కారమేదురములుగా సాగినవి. 14 తేదిని బదినేహాలుగ్రామమున శతావధానసభ యద్భుతముగా జరిగినది. పలువురు కవులు శాస్త్రిగారి యవధాన నైపుణ్యమును బద్యములలోఁ బ్రశంసించిరి. శ్రీబదినేహాలు తమ్మిరెడ్డిగారు బంగారు గొలుసుతోడిసువర్ణపతకమును నూటపదాఱులును సత్కరించిరి. పిమ్మట రెడ్డిగారి ప్రేరణచే ''హైమవతీవిలాస'' మనుమూఁడాశ్వాసములమృదుమధురప్రబంధము నొకనెలదినములలో వ్రాసి శ్రీ మల్లికార్జునస్వామికిఁ గృతియిచ్చి శ్రీతమ్మిరెడ్డిగారి సభక్తికసత్కారములకు భాజన మైరి. ఆగ్రంథము వెంటనే యచ్చువేయించి రెడ్డిగారు శాస్త్రిపాదులకు సమర్పించిరి.

పీఠికాపురసంస్థానము - సంపూర్ణశతావధానము

పిమ్మట రక్తాక్షిశారదనవరాత్రములకు శ్రీశాస్త్రిగారు పీఠికాపురసంస్థానమున కేఁగిరి. అట మహారాజునకుఁ బంపినవిజ్ఞాపనపత్త్రమునుండి రెండు మచ్చుతునుకలు.

సీ. సంస్కృతాంధ్రప్రజ్ఞ చాలకుండఁగ ఖ్యాతి
సెప్పెడికవులలోఁ జేరఁబోను
కవితారసామృతగ్రహణయోగ్యత లేక
యుండువారలచెంత నుండఁబోను
ధనధాన్యములు గల్గియును దాత యనిపించు
కొననివానిసమీపమునకుఁ బోను
కవిచంద్రులకుఁ జేయఁదగుగౌరవము నెఱుం
గనివానిమొగ మేని కానఁబోను
గీ. కవనసారస్య మేమియుఁ గాంచకుండ
బహుమతులు సేయవచ్చినఁ బడయఁబోను
నీకు నెఱిఁగించినాఁడ నా నిర్ణయముల
నరయుమయ్య మహారాజ! యాంధ్రభోజ!

సీ. ఆశుకవిత్వంబు నల్లఁ బూనితి నేని
హరిదశ్వవాహంబు లడలవలయు
అష్టావధానంబు నాచరించితి నేని
యష్టమూర్తులు శివాలాడవలయు
శతవధానంబును సలుపఁబూనితి నేని
శతధృతిస్థైర్యంబు సడలవలయు
నేత్రావధానంబు నెఱవేర్చితి నేని
చతుశ్శ్రవుం డైన జంకవలయు
గీ. సంస్కృతాంధ్రప్రబంధప్రచారమునకు
దంటతన మేర్పడఁగఁ బూనుకొంటి నేని
యంబ నాముందుఁ దాండవం బాడవలయు
భూరిగుణజాల! పీఠికాపురనృపాల!

ఆంధ్రభాషాభిమానులు వదాన్యులు నగుమహారాజుగారు శాస్త్రిగారిని సంపూర్ణశతావధాన మొనరింపఁ గోరిరి. "వల్లె" యని శ్రీశాస్త్రిగారు 1924 అక్టోబరు 4,5,6 తేదులలో సంపూర్ణశతావధానము చేసి పృచ్ఛకులుగా నున్నమహామహోపాధ్యాయులను శతావధానులను దదితరమహావిద్వాంసులను మహారాజును మహానందతుందిలహృదయారవిందులఁ గావించి మహోత్కృష్టము లగుసన్నుతులు సత్కారములు నందుకొనిరి. ఆనాఁటిశతావధానమును గుఱించి నేఁడుఁగూడఁ బ్రశంసించువారు పలువురు గలరు. శతావధానారంభమునఁ జెప్పిన యొక్కపద్యము మాత్ర ముదాహరింతుము.

ఉ. నీమముతోడ నీపనికి నేను గడంగితిఁ గాని కత్తిపై
సాము మిది, దీనిలోఁ బడినఁ జావక చచ్చినవాఁడె, నిల్చెనేని
మృతి నొందినట్ల బ్రతికి నిల్చినవాఁడె జగంబులోన, నీ
జాడమున నెట్లు చూచెదవొ చల్లనిచూపులతల్లి! శాంకరీ!

1925—బెజవాడ

ఈ సంవత్సరమున జరిగినసభలలో బెజవాడశతావధానము ప్రధానము. అం దిచ్చినసమస్యలు ప్రశ్నలు కఠినము లైనను ఉల్లాసహేతువులు. మచ్చున కొక్కసమస్య. "కా ఖా గా ఘా కిజ కాటన్నాయా టీజ"

దీనికి శాస్త్రిగారిపూరణము.

"చా ఛా జా ఝా చిజ చంచన్నాయా ఛీజ
తా థా దా ధా తిజ తాతన్నాయా థూజ
పా ఫా బా భా పిజ పాపన్నాయా ఫీజ"

అవధానాంతమునఁ బృచ్ఛకునకు శాస్త్రిగారికి నీసమస్యను గుఱించి యీ విధముగా సంభాషణ సాగినది.

పృచ్ఛ :— అవధానిగారూ! మీసమస్యాపూరణమున కర్థము గలదా?

శాస్త్రి :— మీసమస్య కర్థము గలదా?

పృచ్ఛ :— కలదు. గంపెఁడర్థము గలదు.

శాస్త్రి :— మాపూరణమునకుఁ గూడ మూఁడుగంపలయర్థము గలదు ముందుగా మీయర్థము చెప్పుఁడు. పిమ్మట మాయర్థము చెప్పెదను.

పృచ్ఛ :— కాటన్నాయఁ డనునొకధనికుఁ డుండెడివాఁడు. అతఁడు విద్యాగంధశూన్యుఁడు. కాని తనపేరు పలుమార్లు చెప్పుచుఁ బొగడువారి నతఁడు ధనరాసులతో ముంచివేయును. ఈగుట్టు తెలియనికవులు గాయకులు మున్నగువా రతనియొద్ద నొక కానిగూడఁ దేలేక "లోభి"యని వానిని నిందింపఁజొచ్చిరి మేధావి యొకఁ డీరహస్యము నెట్లో కనిపట్టి యాతనియొద్ద కేఁగి తాళము వేయుచు నీపాదమునే రకరకములుగా గానముచేసి గొప్పసత్కారము నొంది వచ్చెను. ఇది యీసమస్యలోఁ గలభావము.

శాస్త్రి :— ఈయనంతసృష్టిలో మీకాటన్నాయనివంటివారే మఱి మువ్వురు గలరు. వారు చంచన్నాయఁడు, తాతన్నాయఁడు, పాపన్నాయఁడు అనువారు. మీమేధావికన్న మామేధావుల లధికులు. కావుననే వ్యంగ్యరీతిని ఛీ, థూ అని వారిమాఢ్యమును నిందించుచునే వారిచే సత్కృతు లైనారు.

పృచ్ఛ :— అవధానిగారూ! మీరు అపారమేధాసంపన్నులు. అన్నివిధములఁ నాఱితేఱినవారు. కనుకనే మాకు నోరు విప్పుటకుఁగూడ నవకాశము లేకుండఁ

జేసినారు. నే నీసమస్య ననేకుల కవధానములలో నిచ్చియున్నాను. కాని యొక్క రును బూరింప లేదు. అవలీలగా మీరు పూరించితిరి. మీకు నానమోవాకములు.

1926—అన్నవరము—వాక్సిద్ధి.

అన్నవరమున శ్రీ సత్యనారాయణస్వామికల్యాణోత్సవములలో శ్రీ శాస్త్రిగారు శతావధాని, శ్రీ చెళ్లపిళ్లవేంకటశాస్త్రిగారు, కవిసార్వభౌమ, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు సభ్యత్వులై యున్నసభయం 'దష్టావధాన' మొనర్చిరి. అష్టావధాన మను పేరేగాని పృచ్ఛకు లిరువదిమందికిఁ బైఁగాఁ గలరు. సాధారణముగా శ్రీ శాస్త్రిగారి యష్టావధానము లన్నియు నిట్లే జరుగుచు వచ్చినవి. సభ ప్రారంభమైన వెంటనే పెద్దపెద్దమేఘము లాకస మంతయు నలముకొనినవి. దిక్కులఁ జీకటులు గ్రమ్మినవి. ఆచ్ఛాదనము లేనియాచోట సభ యిఁక సాగ దని యందఱకును దోఁచెను. అప్పుడు

చ. ప్రళయ మనన్ మహాజలధరంబులు పైకొని చిమ్మఁజీకటుల్
గాలిపెడి దిక్కులన్; దలఁచుకొన్న వధానము విఘ్న మొందఁగాఁ
గలుగునవస్థ యెన్నఁడును గాన భవత్కృపచేత; నేఁ డిటుల్
గలిగెను; మంచిచెడ్డలను గైకొనుదానవు నీవె శాంకరీ!

అని యొకపద్యము నాశువుగాఁ జెప్పిరి. వెంటనే యత్యద్భుతముగా నెక్కడి మేఘము లక్కడ శమించిపోయినవి. అందఱును * వీరివాక్సిద్ధికి మెచ్చుకొనిరి. అవధానము చక్కఁగా సాగినది. ఈయవధానమునఁ జెప్పినయపార మగు నాశుకవితను ధారణాపటిమను అధ్యక్షు లిరువురు మిగులఁ బ్రశంసించిరి దేవాలయధర్మకర్తలు శ్రీరాజా, ఇనుగంటి రాజగోపాలరామసూర్యప్రకాశ రాయణింగారు నూఱాఱు లిచ్చి సత్కరించిరి.

---

* శ్రీశాస్త్రిగారి వాక్సిద్ధి కనేకనిదర్శనములు గలవు. అందుండి * మఱి యొక్కటి మాత్ర ముదాహరింతును. లక్షరూప్యములు వెలచేయు శ్రీగద్వాల మహారాజుగారివజ్రపుటుంగరములు మూఁడు పరిచారకు లెవరో యపహరించిరి. అప్పుడు మహారాజీసంగతి తెలుపఁగా శ్రీశాస్త్రిగారు

ఉ. ఎక్కడ కేఁగు నుంగరము? లెవ్వఁడు తీసి భరింపఁ గల్గు? నీ
ప్రక్కకు వచ్చు నీరయిదురాత్రులలోపల; సంశయంబు నీ
కక్కఱ లేదు; రాణియెడ నాతెఱువాటుబికారిశీర్షమున్
వ్రక్కలొనర్తు నిక్కముగ నాకవితాకరవాలధారచేన్.

అని యాశువుగా నొక్కపద్యము చెప్పిరి. సరిగా గడువులోపలనే యుంగరములు దొరకినవి. మహారాజీసంఘటనకు మిక్కిలి యాశ్చర్యపడిరి.

శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువండితపదవి

పిమ్మట శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటుసంపాదకులు కళాప్రపూర్ణ శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులుగారియాహ్వానము ననుసరించి శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు కార్యాలయమున 1926 సం॥ నవంబరునెలలోఁ బండితులుగాఁ జేరిరి. ఇది మొదలు భాషావిమర్శనము హెచ్చినది. అవధానప్రచారము తగ్గినది ఐనను అనువత్సర మొకనెల సెలవుపెట్టి యవధానప్రచారము సాగించుచునే యుండిరి. మఱియు దసరాసెలవులలో నేదే నొకసంస్థానమున కేఁగుచునే యుండిరి. అందువలననే యవసానసమయమువఱకును వీరి కాశుకవితావధానశక్తి యినుమంతయుఁ గొఱవడలేదు.

1927

అన్నవరమున (16-5-1927) ప్రభవవైశాఖశుద్ధపూర్ణిమకు జరిగినకవితా పరీక్షలో సంస్కృతమున సువర్ణపదకబహుమాన మందుకొనిరి.

1928

అన్నవరమున (4-5-1928) విభవవైశాఖపూర్ణిమకు జరిగినకవితాపరీక్షలో నాంధ్రమున సువర్ణపదకబహుమానము కైకొనిరి.

బొబ్బిలిసంస్థానము

బొబ్బిలిసంస్థానమున శ్రీరాజా, శ్వేతాచలపతి రామకృష్ణమహీజానియెద్ద విభవశారదనవరాత్రములలో (20-10-1928) అష్టావధానసభ చేసి నూటపదార్లు సేలువలు కైకొనిరి. వదాన్యులగు శ్రీరాజుగారు శ్రీశాస్త్రిగారికవితామృతప్రవాహమున నోలలాడి నూటపదాఱులు వార్షికముగా నిచ్చెద మని సెలవిచ్చిరి. అట్లే యీశ్వరవత్సరాంతమువఱకును (1928 మొదలు 1937 వఱకు) వార్షికముగా శ్రీరాజుగారు నూటపదాఱు లొసఁగిరి.

విజయనగరము

శ్రీకాంచీకామకోటిపీఠాధిపతులసన్నిధియం దష్టావధానము గావించి యాశీః ప్రశంసామేదురము లగుశ్రీవారిబహుమతులు పడసిరి.

1932

కొచ్చిసంస్థానము

శ్రీశాస్త్రిగారు కొచ్చిసంస్థానమున కరిగిరి. అట మూఁడుశాస్త్రములలో మహావిద్వాంసుఁడు కొచ్చియువరాజు నగుశ్రీకేరళవర్మసన్నిధియందుఁ దమవృత్తాంతము నిట్లు విన్నవించిరి.

శ్లో. శ్రుణు కేరళవర్మవిభో!, కించి ద్విని వేదయామి మమ గాథామ్ ।
నామ్నా చిదంబరోఽహం, వశ్యా కవితైవ మమ హి సర్వస్వమ్.
శ్లో. గౌరవం క్వచి దగౌరవం క్వచి, ద్భూషణం క్వచన దూషణం క్వచిత్ ।
సర్వతః పరివదుత్సుకాత్మనా, నిర్విచార మనుభూయతే మయా.
శ్లో. కదాచి దత్యుత్తమసౌధవాసైః, కదాచి దత్యల్పకుటీరవాసైః ।
గజాశ్వయానేషు గతైః కదాచి, ద్భ్రాంతి క్షుణాః పాదగతైః కదాచిత్.
శ్లో. రాజాధిరాజసాష్టాంగ, ప్రణామై రర్చనం క్వచిత్ ।
ద్వారేషు ధనినాం భూయో, భటై రుచ్చాటనం క్వచిత్.
శ్లో. సమర్పితైష్షడ్రసభోజనైః క్వచిత్, క్షుధాఽనవాప్తాభ్యవహారయా క్వచిత్ ।
ప్రబోధయంతిస్వయమేవ మేక్షణాః, ప్రభో! విచిత్రాం సుఖదుఃఖయోర్దశామ్.
శ్లో. అత్యుత్కటేషు సుఖదుఃఖపరంపరాయాః
ప్రాప్తేష్వపి ప్రచలనేషు బహుప్రకారైః ।
భూయః ప్రచారయతి హన్త శరీరయంత్రే
ప్రాణానిలం సుకవితాఽమృతవల్లరీ మే.

వెంటనే 30-6-1932 తేదిని యువరాజు అష్టావధానసభ చేయించి సత్కరించెను. పిమ్మట 2-7-1932 తేదిని కొచ్చిమహారాజు శ్రీరామవర్మసన్నిధియం దష్టావధానసభ కావించి సువర్ణపదకము నూటపదార్లును బహుమానముగాఁ బడసిరి. తరువాత మహారాజ్ఞి శ్రీమతి కుంజక్కావాదేవి 6-7-1932 స్వయముగా నొకయష్టావధానసభ చేయించి శాస్త్రిగారిని సత్కరించెను. తిరువాన్కూరు బాలికా పాఠశాలలో వలె నిటఁ గూడఁ గేవలము స్త్రీలే పృచ్ఛకురాండ్రు. కేరళ దేశమున సంస్కృతభాషా పాండితీభూషిత లగుస్త్రీలు పలువురు నేడుసైతము గలరఁట! పైవిధముగాఁ గొచ్చిసంస్థానమున మూఁడు సభలు జరిగినవి. ఈసమయమునఁ గేరళ దేశీయమాంత్రికులలోఁ బలువురతో సంభాషించి యనేకములు మంత్రశాస్త్ర విషయములు శ్రీశాస్త్రిగారు సేకరించిరి.

జయపురసంస్థానము

(1-10-1932) జయపురసంస్థానమున కేఁగి శ్రీవిక్రమదేవవర్మమహారాజ సన్నిధానమునందష్టావధానసభ మహోజ్జ్వలముగాఁ గావించి నూటపదాఱులు వార్షికముగాఁబడసిరి. ఈవార్షికము 1936 సంవత్సరము దనుక సాగినది.

1935-శివగంగ

శ్రీశాస్త్రిగారు 12-8-1935 తేదిని శివగంగాసంస్థానాధిపతిసన్నిధియం దష్టావధాన మొనర్చిరి. దానికిఁ బరితోష మందిన శ్రీమదభినవగంగాధరసుబ్రహ్మణ్య

భారతీస్వామిగారు ప్రశస్తసత్కారము గావించిరి. బహుమానసమయమునఁ జెప్పిన యాశ్లోక మొక్కటి గమనింపఁదగినది.

శ్లో. అష్టావధాన మవలోక్య భవాన్ మదీయం
మధ్యేసభం యదకిర స్మయి తే కటాక్షాన్।
స్వామి న్నతః పరతరం బహుమాన మన్య
దస్మాదృశాం కవయతాం కిము వాంఛనీయమ్.

రా మే శ్వ ర ము

పిమ్మట సకుటుంబముగా రామేశ్వరయాత్ర కేఁగిరి. అటఁ దీర్ఘయాత్రతోపాటు కవితాయాత్రగూడఁ గొంత సాగించిరి. అచ్చట దేవీకల్యాణమండపమున వరుసగా రెండుదినములు రెండష్టావధానసభలు జరిగినవి. తైర్థికులు పౌరులు పలువు రాసభలకు వచ్చి మిగుల నానందించిరి. ఈవిధముగా శాస్త్రిగారు దర్భాంగ మొదలు రామేశ్వరమువఱకును గలయావద్భారత దేశమును దమకవితాసుధావాహినిలో నోలలాడించిరి. ఈవిషయమునే

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీవరు లవ
ధానాశుకవితాప్రధానగురువు
లాంధ్రదేశమ్మునం దఖిలస్థలంబుల
నీరాజనం బిచ్చినారు నీకుఁ
వారిమార్గమునందె వర్తించినమహాత్ముఁ
డస్మదగ్రజుఁడు చిదంబరకవి
యాంధ్రపద్మపురాణ మతిహృద్యతమశైలి
వెలయించినట్టికవిప్రకాండుఁ
డాసేతుశీతనగావనీనాయకు
లిచ్చినకాన్క లందిచ్చినాఁడు.

అని యాంధ్రసాహితీయోషకు విన్నవించి యున్నాను.

1937 - మైసూరు

మైసూరుపురమున ధర్మాధికారి,ఆస్థానమహావిద్వాన్,కుణిగల్ రామశాస్త్రిగారిభవనమునం దష్టావధానసభ 21-6-1937 తేదిని విద్వత్ప్రమోదావహమై ప్రవర్తిల్లినది.

1938 — సికింద్రాబాదు

సికింద్రాబాదునగరమున 18-2-1938 అష్టావధానసభ సభ్యుల కానందము నాపాదించినది.

1940 - చెన్నపురి

చెన్నపురియం దష్టావధానాశుకవితాసభ (2-6-1940) జరిగినది. సువర్ణ పదకాదిబహుమానములు కవిస్తుతులు చేకూరినవి. మచ్చునకొక్కటి.

మ. కవు లెవ్వారలొ యెందఱో గలరు, వీరల్ సంస్కృతాంధ్రోరువై
భవముల్ నవ్యమరందబిందుచయసంపాతంబులై తోఁచున
త్కవిమూర్ధన్యు భవాదృశుల్ భువిఁ గనంగాఁ గల్గునే? కావ్యకా
ర్యవిశేషజ్ఞ! చిదంబరార్య! కవిధీరంమన్యభూభృత్పవీ!

దోమా, వేంకటస్వామిగుప్త. శతావధాని.

కాకినాడ

పీఠికాపురరాజకళాశాలలో జరిగిన "యాంధ్రాభ్యుదయోత్సవము" లలో నత్యద్భుతాశుకవితాసభ సాగినది. అధ్యక్షులు శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారు. నాఁటియాశువు నధ్యక్షుల ప్రశంసలు లమితవేలముగాఁ గొనియాడిరి.

1941

వేంకటగిరిసంస్థానమున రాజా, శ్రీ వేంకటరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రులసన్నిధియం దష్టావధానసభ చేసి నూటపదార్లచే సత్కృతులైరి.

మేనెలలో శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువిద్వత్పదవిని బరిత్యజించిరి.

1942

మార్చినెలలో సకుటుంబముగాఁ గాశిగయాప్రయాగములు సేవించిరి. అప్పుడే పద్మపురాణము నాంధ్రీకరించి శ్రీకాశీవిశ్వేశ్వరునకుఁ గృతియిచ్చుటకు సంకల్పించిరి. ఈసత్సంకల్ప మాదేవదేవునికృపచే నిర్విఘ్నముగను సమగ్రముగను 1951 మార్చినెలనాఁటికి నెఱవేఱినది.

1942

జూన్ నెలలో వేంకటగిరిసంస్థానమున కేఁగి రాజా. శ్రీసర్వజ్ఞకుమార కృష్ణయాచేంద్రులసన్నిధియం దష్టావధానసభ యత్యాశుకవితాసముపబృంహితముగా సాగించిరి.

శ్రీరాజుగారు, తత్సోదరులు రాజా, శ్రీ వేంకటరాజగోపాలకృష్ణయాచేంద్రులవారును మిగుల నానందముతో నూటపదార్లు సత్కరించి, తమయాస్థానవిద్వత్పదవి నలంకరింపఁ గోరిరి. ఇది శ్రీకాశీవిశ్వనాథునిప్రేరణముగా భావించి శ్రీశాస్త్రిగారు పద్మపురాణాంధ్రీకరణకార్యనిర్వహణమునకై యటఁ బ్రవేశించిరి. ఆసందర్భమునఁ జెప్పినపద్యములనుండి రెండుమాత్ర ముదాహరింతుము.

చ. కవి యనువాని కెల్ల నిది కాఁదగు కార్యము గాదు సంస్కృతాం
ధ్రవిదుఁడు లోకవేత్తయు గుణజ్ఞుఁడు గ్రంథవిమర్శకుండు ప
ట్టు విడువనట్టివాఁడును గడుంగడు విశ్రుతిఁ గోరువాఁడు స
త్కవి యగువాఁ డొకానొకఁడు గాక, తదన్యుఁడు దీని కర్హుఁడే?
చ. అవనితలాధినాథ! వినుమా విభవంబు లశాశ్వతంబు లీ
భువనమునందు నెప్పుడును బోనిది యొక్కయశంబ దానికై
కవులను నొద్దఁ జేర్చికొని గ్రంథములన్ రచియింపఁజేసి భూ
ధవులు స్వనామధేయమును స్థాపనముం బొనరింతు రుర్వరన్.

వేంకటగిరిసంస్థానమునఁ బ్రవేశించినదాది శాస్త్రిగారు ప్రధానముగాఁ బురాణాంధ్రీకరణకార్యమునే కావింపఁ జొచ్చిరి. ఎప్పుడు వ్రాసినచిత్తుప్రతి నప్పుడే యచ్చువేయించుట కనువగునట్లు వ్రాయించు చుండిరి. ఈవిధముగా వేంకటగిరి సంస్థానమున 1942 ఆగస్టునెల మొదలు 1948 ఆగస్టునెలవఱకు ఆది, భూమి, బ్రహ్మ. పాతాళఖండములు నాలుగును సమగ్రముగా నాంధ్రీకరించిరి.

1943 వేంకటగిరి

రాజా, శ్రీవేంకటరాజగోపాలకృష్ణయాచభూపాలపుత్త్రికావివాహసమయమునం దష్టావధానసభ చేసి శ్రీశాస్త్రిగారు నూటపదాఱులు సేలువలు సత్కారముగాఁ బడసిరి.

1944 సికింద్రాబాదు

సికింద్రాబాదు నగరమున ఫిబ్రవరినెలలో రెం డష్టావధానసభలు నొక యాశుకవితాసభయు విద్వత్కవులసన్నుతులు మిన్ను ముట్ట సాగినవి. అర్థసత్కారములు చేకూరినవి.

1945

అన్నవరము శ్రీసత్యనారాయణస్వామిసన్నిధియందు వైశాఖపూర్ణిమ నాఁడు తమయాంధ్రపద్మపురాణమునందలికొన్నిఘట్టములు వినిచి సభ్యుల నానందతుందిలహృదయారవిందులఁ గావించిరి. దేవాలయధర్మకర్తలు రాజా, శ్రీఇనుగంటి వేంకటరామసూర్యప్రకాశరాయణింగారు సువర్ణకుండలములు సమర్పించి నూటపదాఱులు వార్షికముగా నేర్పఱచిరి. ఈవార్షికము 1950 వఱకును సాగినది.

1948

సెప్టెంబరునెలలో శ్రీశాస్త్రిగారు వేంకటగిరిసంస్థానమును వదలవలసి వచ్చినది. అప్పటికి శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణమున – ఆది, భూమి, బహ్మ, పాతాళఖండము లాంధ్రీకృతము లైనవి. ఇది మొత్తముగ్రంథములో సగము మాత్రమే. ఇఁక సృష్టిఖండము, ఉత్తరఖండము అను రెండుఖండము లాంధ్రీకరింపఁబడవలసి

యున్నవి. ఈరెంట ఖండములును సుగులఁ బెద్దవి. కావున నే యివి రెండును సగము గ్రంథము. ఐనను తలపెట్టిన కార్యమును దుదముట్టింపక వదలని శ్రీశాస్త్రిగారు తక్కిన గ్రంథమును శీఘ్రముగా రచింప నెంచి తదనుకూలసాహాయ్యమునకై నెల్లూరుపురమున కేతెంచిరి. శ్రీశాస్త్రిగారు సంసారనిర్వహణభార మంతయుఁ దమయూఁపుననే భరించుటచే యశోధనము మాత్రమే వారికి మిగిలినది. అందుచే నితరులసాయము కోరవలసివచ్చినది. పురమందిరమునఁ గవిసార్వభౌమ, శ్రీ శ్రీపాద, కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారియాధ్యక్ష్యమున నొకసభ జరిగినది. అందుఁ బద్మపురాణము నందలికొన్ని ఘట్టములు చదివి వినిపించిరి. న్యాయవాదిశేఖరులు, సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల భాషాకోవిదులు, ధార్మికవతంసులు, శ్రీమంతులు నగు బ్రహ్మశ్రీ ఇంగువ, శ్రీకృష్ణయ్య గారు (B. A., B. L.) పురాణరచన ముగియువఱకును శ్రీశాస్త్రిగారికుటుంబమునకుఁ గావలసినప్రధానద్రవ్యము (బియ్యము) నిచ్చెద మని యాసభలోఁ బ్రకటించి తమ జన్మస్థాన మగు కరేడుగ్రామమునఁ దమయింటనే నివసించి పురాణశేషమును రచి యింపఁ గోరిరి. దానికి శ్రీశాస్త్రిగారు "వల్లె" యని యటఁ బ్రవేశించిరి. పిమ్మట నితరవ్యయములకై కొందఱు భాషాభిమానులు శ్రీశాస్త్రిగారికి సహాయపడిరి.

1. శ్రీతూములూరి, శివరామయ్యగారు. B. A., B. L. నెల్లూరు. రు. 116/-
2. శ్రీచివుకుల, మాలెకొండయ్యగారు. B. A., B. L. నెల్లూరు. ,,
3 శ్రీధరణికోట, సుబ్రహ్మణ్యముగారు. కరేడు. ,,
4. శ్రీ దేవరపల్లి, వేంకటకృష్ణారెడ్డిగారు. ఉలవపాడు ,,
5. శ్రీవాకా, సుబ్బారెడ్డిగారు. కరేడు. ,,
6. కీ. శే. శ్రీ రేబాల, పట్టాభిరామిరెడ్డిగారు. నెల్లూరు. 100/-
7. శ్రీతిక్కవరపు, రామిరెడ్డిగారు. నెల్లూరు. ,,
8. శ్రీబెజవాడ, రామచంద్రారెడ్డిగారు. బుచ్చిరెడ్డిపాలెము. 58/-
9. శ్రీపులుగిండ్ల, వేంకటకృష్ణయ్యగారు, B. A., B. L. నెల్లూరు. ,,

శ్రీశాస్త్రిగారి ట్లుదారులతోడ్పాటుతోఁ గరేడుగ్రామమున 14-11-1948 తేదిని బ్రవేశించి తదాది రాత్రిందివము శ్రమించి 15-3-1951 నాఁటికి "శ్రీమదాంధ్ర పద్మపురాణ" రచనను ముగించుకొని పునఃపరిశీలనము గూడఁ గావించుకొని యట నుండి మరల నెల్లూరుపురమున కేతెంచిరి. కాని, శరీరనిరపేక్ష మగు దీక్షతో నతి వేగముగా నహోరాత్రములు గార్యమును సాగించుటచే శ్రీశాస్త్రిగారియారోగ్యము చెడినది.

అనుగ్రహము

శ్రీశాస్త్రిగారు రుగ్ణులై సింహపురమున నుండఁగా నొకనాఁడు స్వప్నమున సరస్వతీదేవి దర్శన మిచ్చి "శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణము నా కత్యంత మామో

దము గొల్పిన''దని సెలవిచ్చి తన చేత నున్న మల్లెపూలదండను సభక్తికముగా నొగ్గిన శాస్త్రిగారిదోసిట నునిచి యంతర్ధాన మయ్యెను. ఈవిషయము నంతను మఱునాఁ డుదయముననే మాతోఁ జెప్పి తమశ్రమ మిప్పటికి సార్థకమైన దని శ్రీశాస్త్రి పాదులు మిగుల నానందించిరి. అప్పుడప్పుడు శ్రీశాస్త్రిచరణులకు వాగ్దేవి యిట్లు స్వప్నమున దర్శన మిచ్చుచుండుటయు నానావిషయములు తెలుపుచుండుటయు జరుగుచుండెడిది.

కృ తి స మ ర్ప ణ ము

శ్రీశాస్త్రిగారు తమగ్రంథము లెల్ల భగవదంకితములు గావించి జన్మము సఫలం బొనర్చుకొనిరి. మఱియు వారికడపటికృతి యగుపద్మపురాణముకృతిప్రదాన మున నింకొకవిశేషము సైతము గల దనియు, అది మహాభాగ్య మనియు వారే వచించియున్నారు.

క. హరిహృదయం బఁట కృతి; కృతి,పరిగ్రహీత యవిముక్తపతి యగువిశ్వే
శ్వరుఁ డఁట; కృతిదాత చిదం,బరుఁ డఁట;యిది యింతయంత భాగ్యమె తలఁపన్?
ఆం. పద్మ. ఆది. ౨౫.

[కృతి = పద్మపురాణము. హరిహృదయము = పురాణరూపుఁ డగువిష్ణువునకు హృదయము. (చూ. ఆం. పద్మ. ఆది ౮-౨౮) అనఁగా శివుఁడు అని భావము. ''శివస్య హృదయం విష్ణు, ర్విష్ణోశ్చ హృదయగ్ం శివః'' అని శ్రుతి. ఇఁకఁ గృతిదాతృప్రతిగ్రహీతలు గూడ శివులే. ఈవిధముగా - దేయదాతృప్రతిగ్రహీతల కేకత్వము (అనఁగా శివత్వము) ఘటిల్లుట తమమహాభాగ్య మని కవిహృదయము.]

ని ర్యా ణ ము

శ్రీచిదంబరశాస్త్రిగారు 1951 అక్టోబరునెలలో సింహపురినుండి తెనాలి కేఁగి యచ్చటనే (11-12-1951) ఖరసంవత్సరమార్గశీర్షశుక్లచతుర్దశీకృత్తికా నక్షత్రయుక్తభౌమవాసరమున రాత్రి 8 గంటలకు ''శివోఽహం'' మ్మని భావించుచు శివునితో నైక్యము నొందిరి.

కై మో డ్పు

ఉ. నీమహిమం బచింత్యము; గణింప నశక్యము నీకవిత్వశో
భామహిమంబు; బుద్ధా త్తము భవత్కృతి; తావకపాత్రపోషణ
శ్రీమహిమం బమేయము; విశిష్టము నీయవధానవైభవం
బోమహిమాకరా! తెలుతు మోపినభంగి; ననుగ్రహింపుమీ.

విద్వాన్, పిసుపాటి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
విద్వాన్, పిసుపాటి విశ్వేశ్వరశాస్త్రి

శతావధాని శ్రీపిసుపాటి చిదంబరశాస్త్రిగారి గ్రంథములు

సంస్కృతగ్రంథములు

1. పంచాయతనపంచశతి.
2. కృష్ణరాజాభ్యుదయము.
3. అవధానాదర్శము. (విద్వాన్, పి.సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రికృతభావబోధినీవ్యాఖ్యానసహితము)
4. రాజధర్మము. (అర్థశాస్త్రకావ్యము-విద్వాన్, పి. విశ్వేశ్వరశాస్త్రికృతజయవ్యాఖ్యాసంవలితము.) (అముద్రితము)
5. అష్టకకదంబము. (63 అష్టకములు) ,,
6. శివసూత్రసంగ్రహము. ,,
7. తృణభావబోధిని. ("తృణ మంతరతః కృత్వా బభాషే జనకాత్మజా" అను వాల్మీకి రామాయణవాక్యమునకు భావవివరణము.) ,,
8. దేశయాత్రా చరిత్రము. ,,
9. మహీశూరపురాభ్యుదయచంపువు ,,

ఆంధ్రగ్రంథములు

పురాణము

10. శ్రీమదాంధ్ర పద్మపురాణము. (4 సంపుటములు)

ప్రబంధములు

11. హైమవతీవిలాసము.
12. సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరీయము.
13. కపోత కిరాతము.
14. కన్యకాంబాచరిత్రము.

నాటకములు

15. శ్రీ రామాంజనేయము.
16. శ్రీ కృష్ణసందేశము.
17. పంచవటీయము. (అముద్రితము)
18. ప్రచండగాధేయము. ,,
19. మోహినీ రుక్మాంగదము. ,,

గ్రంథలక్షణము

20. అర్థానుస్వారశకటరేఫనిర్ణయము. ,, (సోదాహరణము—అసంపూర్ణము.)

శతకములు, తదితరములు

21. దత్తాత్రేయ శతకము.
22. సీతారామ శతకము.
23. దారుణ శతకము.
24. రాజరాజేశ్వరీ శతకము.
25. పాయకరావుపేటసీతారామశతకము.
26. రాజసభావిహారము. (అముద్రితము) (ఇందు - దర్భాంగ, కాశి, మైసూరు, అనంతశయనము, కొచ్చి, శృంగేరి, గద్వాల, వేంకటగిరి, పిఠాపురము, బొబ్బిలి, జయపురము మున్నగు సంస్థానములలోని ప్రభువులగురించి 1910 నుండి 1950 వఱకు సంస్కృతాంధ్రభాషలలోఁ జెప్పిన పద్యములు, అచ్చటిసభావృత్తాంతములు, అచ్చటి పండితులు, ప్రభువులు నొసంగినప్రశంసాపత్త్రములు బిరుదములు మున్నగునవి గలవు)
27. శృంగారభూషణము. ('శృంగారతిలకము' అనుసంస్కృతగ్రంథమునకు ఆంధ్రీకరణము)
28. గోవిందగీతము.
29. భారతీయప్రబోధము.

గద్య గ్రంథములు

30. షోడశమహారాజచరిత్రము.
31. మహాభారతనీతికథాసంగ్రహము.
32. సప్తర్షిచరిత్రము. (అముద్రితము)

అవధానములు

33. పీఠికాపురసంస్థాన శతావధానము. (సంపూర్ణము)
34. నవాబుపేటసంస్థానశతావధానము.
35. బెజవాడ శతావధానము.
36. ఒంగోలు శతావధానము.
37. గద్వాలసంస్థాన శతావధానము. (అముద్రితము)
38. అష్టశతావధానసంగ్రహము. ,,

ప్రశంసాపత్త్రిములు

శ్లో. మహాత స్తమసః పారే, పురుషం హ్యాతి తేజసమ్।
యం జ్ఞాత్వా మృత్యు మత్యేతి, తస్మై జ్ఞేయాత్మనే నమః.

శ్రీయుక్త! పండిత! చిదంబరశాస్త్రిమహాశయ! మహీశూరమహారాజాస్థాన శతావధానిన్!

జ్ఞానస్య జననీ విద్యా. అవిద్యారూపం తమో యయా నిరస్యతే సా విద్యా. పారమార్థికం చ తస్యా విద్యాయాః స్వరూపం సంస్కృతాం దేవగిరం ద్వారీకృత్యైవ జగతి ప్రాకాశ్యత. సాంప్రత మధఃపతితాయా మార్యజాతౌ సద్విద్యాం పునః ప్రచారాజ్ఞానోద్యమరాహిత్యాదిదోషజాతం చ దూరీకృత్య యావ దస్యాం ధర్మశక్తి ర్న పున రావిర్భావ్యతే తావ దస్యా జీవనరక్షా కర్తుం న శక్యతే. ఆదిశిక్షితాయా మాదిమననశీలాయా మాదివిజ్ఞానవిది జగద్గురుత్వేనాభిమతాయా మార్యజాతౌ సద్విద్యాయాః పున ర్వికాసార్థం సనాతనధర్మస్య పున రభ్యుదయసాధనపురస్సరం జగత్కల్యాణకారిణ్యా ధర్మశక్తే రావిర్భావార్థం చ సకలధర్మసభాధర్మాలయానాం సమష్టిరూపాయాః శ్రీభారతధర్మమహామండలాఖ్యాయా విరాడ్ధర్మసభాయాః స్థాపన మభూత్. అత్ర యే కేచిత్ శ్రీసరస్వతీదేవ్యాః కృపాస్పదీభూతాః సంస్కృతజ్ఞా విద్వాంసో విద్యోన్నతౌ రతా స్తే సర్వేప్యస్యాః స్వజాతీయవిరాడ్ధర్మసభాయాః ప్రేమభాజనా నీతి భవత స్సంస్కృతవిద్యాయాం యోగ్యతయా ప్రసన్నేయం స్వజాతీయధర్మమహాసభా సద్విద్యాయాః సమ్మానవృద్ధ్యర్థం భవన్తం కావ్యకళానిధి విద్యోపాధిరూపాలంకారేణాలంకృత్య పరమం ప్రమోద మశ్నుతే. సర్వజ్ఞానమయస్య సర్వశక్తిమతః పరమేశ్వరస్య చరణకమలయో స్సవినయం ప్రార్థయతే చ భవత ఆధ్యాత్మి క్యున్నతి ర్భూయాదితి శమ్.

శ్రీకాశీధామ్ని శ్రీభారతధర్మమహా
మండలప్రధానకార్యాలయః
తిథౌకృష్ణపక్షే మాఘమాసే 1978వర్షే
కవీంద్రనారాయణసింహః.
ప్రధానాధ్యక్షః.

శ్రీ రమేశ్వరసింహః
మహారాజాధిరాజ, మిథిలేశ, జీ. సీ.
ఆ. ఈ. ఈ. కే. బీ. ఈ. సభాపతిః
శ్రీభారతధర్మమహామండలస్య.

ప్రశంసాపత్త్రిము లనేకములు గలవు. అందుండి కొలఁదిగా నిటఁ బ్రకటించుచున్నారము. తక్కినవి "రాజసభావిహారము"నఁ బ్రకటింపఁబడును.

శ్లో. శ్రీమంతౌ తౌ హయముఖ,లక్ష్మీనారాయణౌ శ్రియం తనుతామ్ ।
రాజయువరాజభూతౌ, పరకాలాస్థానరాజ్యసీమని యౌ.

శ్రీమద్వేదమార్గప్రతిష్ఠాపనాచార్యైః పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యైః శ్రీమత్కవికథకకంఠీరవచరణనలినయుగలవిన్యస్తాత్మభరైః శ్రీమద్రామానుజసిద్ధాంతనిర్ధారణసార్వభౌమైః శ్రీమన్మహీశూర శ్రీకృష్ణరాజేంద్రసార్వభౌమసంతతిపరమాచార్యైః శ్రీమత్పరకాలసంయమివరాస్థానమూర్ధాభిషిక్తైః శ్రీవాగీశబ్రహ్మతంత్రపరకాలస్వామిభిః కవివర్యే శ్రీమచ్చిదంబరశాస్త్రిణ్యనేకనారాయణస్మరణపూర్వకమనుగృహీతం సప్రశస్తి మంగళాశాసనశ్రీముఖపత్రమ్.

కాద్రివత్సరాశ్వినకృష్ణైకాదశ్యాం శ్రీహయగ్రీవలక్ష్మీనారాయణాస్థాన్యా మస్మత్సమక్షం నిర్వర్తితాయా మధికారిభి ర్విద్వన్నివహైశ్చ నిరంతరాయాం పరిషది యథావిద్వదభిలాషం ఛందోవృత్తాలంకృతిభి రేకదా నిర్దిష్టాన్ విషయాన్ శ్లోకరూపేణ ప్రాథమికపాదమాత్ర మేవోత్తరయన్ ద్వైతీయీకతార్తీయీకతురీయావృత్త్యా వపృష్ట్వైవ తత్తద్విషయా నవశిష్టపాదత్రయేణ స్వప్రతిభాబలేన వైచిత్ర్యవ్యంగ్యభంగ్యాదీ నత్యజన్నేవ కావ్యగుణాన్ ఝటితి వదమానః పారిషద్యానా మస్మాకం చాంతరంగం విస్మయహర్షజలనిధౌ న్యమజ్జయత్కవి రయం స్వవిరచితేన శతావధానేన. ఆశాస్మహే చైన మితోఽపి భగవాన్ శ్రీహయాననః శ్రేయసా భూయసా సంయునక్త్వితి. నారాయణస్మృతిః. శ్రీః.

Mahamahopadhyaya
T. GANAPAITSASTRI, HON. M. R. A. S.
Curator of Oriental Literature.
TRAVANCORE STATE.

ఆంధ్రదేశాంతర్గతవంగోలుపురాభిజన ఏష శ్రీచిదంబరపండిత ఇహాద్య సమ్మేళితే విద్వత్సమాజే ఽష్టావధానవిద్యాపాటవం తథా నిపుణం చ చమత్కృతం చ ప్రకాశితవాన్, యథా శతావధానిత్వప్రథానుగుణ మవధానశత మప్యనేనేషత్కర మితి సామాజికై రమాని. లోకోత్తరాయా నామాస్య మేధాయా అవధేయే ష్వర్థే ష్వస్ఖలిత మసకృత్పర్యాయావగాహన మనవద్యసరసోచితనానాశ్లోకావిర్భావనసుభగం విస్మయనీయ మస్మాభి రుపలబ్ధమ్. శ్రీమా ననన్తశయనమహారాజశ్చ మహామహిమా శ్రీరామవర్మా శతావధానికవిమణి మేనం కనకవలయోత్తమవితరణాదినా బహ్వమన్యత.

Trivandrum
2-10-1922

తరువై. గణపతిశాస్త్రీ
మహామహోపాధ్యాయః

శ్లో. శ్రీమతా విద్వదగ్రణ్యా, చిదంబరమనీషిణా।
శతావధానం వ్యరచి, ప్రాచ్యకోశాలయే ఽధునా.
నిర్దిష్టన్ ప్రత్తివిషయాన్, బహూనాం సర్వతోముఖాన్।
తాం స్తాన్ ప్రశ్నాన్ ఝటి త్యేవ, సముత్తరితవాన్ స్వయమ్.

శ్లాఘ్యా కిలాశుకవితా, తత్రాఽపి సరళా భృశమ్।
అవధానేన సహితా, కం వా న పరితోషయేత్.
గైర్వాణ్యా మాంధ్రభాషాయా, మపి ప్రావీణ్య మద్భుతమ్।
ధారణాశక్తి మత్యంతం. విమృశ్య ముద మాప్నుమః.
ఇత్థం మహీశూరపురీ, ప్రాచ్యకోశాలయస్థితైః।
ప్రశస్తిపత్రికా దత్తా, విద్వద్భి ర్గుణలోలుపైః.

మైసూరు
28-11-1920

R. శ్యామశాస్త్రీ. B. A.
Curator,
Govt. Oriental Library, Mysore.

కే. రంగస్వామిఅయ్యంగార్. తర్కవిద్వాన్, లైబ్రేరియన్.
జి. వేంకటనరసింహశాస్త్రీ. సాహిత్య, ధర్మశాస్త్ర, వేదాన్తవిద్వాన్.
శ్రీనివాసగోపాలాచార్యః, వ్యాకరణవిద్వాన్.
సోమేశి నరసింహాచార్యః. న్యాయ, వ్యాకరణవిద్వాన్.

శ్రీమన్మహీశూరపుర్యాం శ్రీహయగ్రీవమఠే శ్రీ శ్రీపరకాలస్వామినాం సన్నిధౌ ప్రవర్తితాయాం మహావిద్వజ్జనసభాయాం శతావధానిభిః బ్రహ్మశ్రీ చిదంబరశాస్త్రిభి ర్నిర్వర్తితం శతావధాన మత్యద్భుత మస్మాక మమంద మానంద మజీజనత్. అత్ర చ శాస్త్రిణా మతివేలం సంస్కృతాంధ్రోభయభాషాకవితా కౌశల మసాధారణం ధారణావిశేషం చ సమాకలయ్య ప్రమోదాతిశయే నాస్మాభి ర్వితీర్ణ మిదం ప్రశస్తిపత్రం విజయతా న్తరామ్.

పండితరత్నం, లక్ష్మీపురం శ్రీనివాసాచార్యః. ఆస్థానమహావిద్వాన్.
ఆస్థానధర్మాధికారీ, కాశీ శేషవేంకటాచలశాస్త్రీ వ్యాకరణప్రధానోపాధ్యాయః.
మహామహోపాధ్యాయః, పంచాపగేశశాస్త్రీ. అద్వైతవేదాన్తోపాధ్యాయః.
పెరియకోశం రామచంద్రాచార్యః. ద్వైతవేదాన్తప్రథమోపాధ్యాయః,
ఆస్థానమహావిద్వాన్.

బ్రహ్మతర్కం శ్రీకృష్ణాచార్యః. తర్కశాస్త్రముఖ్యోపాధ్యాయః,
ఆస్థానమహావిద్వాన్.

కరపత్తూరు వేంకటరామశాస్త్రీ. వేదభాష్యోపాధ్యాయః, ఆస్థానమహావిద్వాన్.
హాసనాభిజనో నరసింహశర్మా. సాహిత్యముఖ్యోపాధ్యాయః, ఆస్థానమహావిద్వాన్.
దూసి నరసింహాచార్యః. మీమాంసాశాస్త్రోపాధ్యాయః, ఆస్థానమహావిద్వాన్.
సి.నరహరిదైవజ్ఞః. జ్యోతిశ్శాస్త్రప్రధానోపాధ్యాయః, ఆస్థానమహావిద్వాన్.
ద్వివేది సుబ్రహ్మణ్యావధానీ. ఋగ్వేదముఖ్యోపాధ్యాయః, ఆస్థానమహావిద్వాన్.
అయ్యాఘనపాఠీ. యజుర్వేదముఖ్యోపాధ్యాయః, ఆస్థానమహావిద్వాన్.
భాగ్యవల్లీ శ్రీనివాసాచార్యః. సాహిత్యవిద్వాన్.

మైసూరు
8-11-1920
శ్రీమన్మహీశూరమహారాజసంస్కృతపాఠశాలా.

శ్రీయుత పిసుపాటిచిదంబరశాస్త్రిణా కవివర్యేణ విరచితాన్ సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథాన్ కాంశ్చి దహాలోకిషి. అస్య కవితా రసనిష్యందినీ ప్రసాదగుణభూయిష్ఠా సముచితపదలంకారశోభితా చ సహృదయానందదాయినీ చకాస్తి. కవివరేణ్యోఽయం రక్తాక్షిసంవత్సరశారదనవరాత్రసమయే శ్రీపీఠికాపురమహారాజ శ్రీసూర్యరాయసంఘటితాయాం విద్వత్సభాయాం శతావధానం ప్రతిజ్ఞాయ విద్వచ్ఛతేన ప్రత్యేక ముపదిష్టచ్ఛందఃకల్పనాదిక మనుసృత్య ప్రథమ మేకైకపాదం విరచయ్య పున రపృష్ట్వైవ పర్యాయక్రమేణ ద్వితీయపాదాదిరచనేతి నియమ మనురుధ్య షష్టిఘటికాపరిమితే కాలే శతపద్యా న్యారచయ్య ధారణాబలేన సర్వా ణ్యపి పద్యాని పునః పఠిత్వా చ తత్ర సన్నిహితాన్ విద్వద్వరేణ్యాన్ మహారాజ మమాత్యాదీంశ్చ విస్మయానందసంభరితాంతరంగా నకరోత్. మహారాజోఽపి విద్వజ్జనానా మానంద ముపజనయన్ సముచితసత్కారై ర్బహూచకార కవివరేణ్యం చిదంబరశాస్త్రిణ మితి తత్ర సన్నిహితోఽహం సానందం ప్రకటయితు ముత్సహే. ఇతి నివేదయితా.

తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రీ. మహామహోపాధ్యాయః, కళాప్రపూర్ణః,
మహారాజసంస్కృతకళాశాలాప్రధానోపాధ్యాయః.
విజయనగరసంస్థానమ్.

విషయసూచిక

శ్రీరస్తు

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణము

ఆదిఖండము

మంగళశ్లోకము

స్త్వాం పరిపాలనే ద్రుహిణతాం సృష్టౌ లయే రుద్రతాం
సంప్రాప్య స్వయమేక ఏవ బహుధా సంపద్యమానః ప్రభుః ।
విశ్వస్యాంతరివ స్థితో బహిరపి స్వజ్యోతిషా భాసయ
న్నాదిత్యాద్యఖిలగ్రహాన్ భవతు నః క్షేమాయ విశ్వేశ్వరః. 1

—: దేవతాప్రార్థన :—

శా. శ్రీవాణీహృదయేశ్వరుల్ సఖులు కాశీపార్వతీజాహ్నవుల్
దేవేరుల్ సుర లెల్ల సేవకులు గా దీపించుచున్ శిష్టులన్
గావన్ దుష్టుల రూపుమాపఁగను దీక్షాయుక్తులై యుండు కా
శీవిశ్వేశ్వర దేవదేవునకు నాచిత్తంబు నర్పించెదన్. 2

చ. సకలజగంబులందుఁ గలజన్ముల కెల్లను సర్వదేవతా
త్మిక యయి వాంఛితార్థములు దీర్చుచు నుండెడి దేవి కన్నపూ
ర్ణకు జగదేకమాతకుఁ బ్రణామసహస్రము లాచరింతు మా
మకకృతికన్యపై స్వకృపమాదర ముంచి యనుగ్రహింపఁగన్. 3

శా. ఆనందంబున నెల్లవేళల నిజధ్యానంబు గావించుచున్
జ్ఞానోపార్జనముం బొనర్చికొని సంసారాంబుధిన్ బల్వల
స్థానీయంబుగఁ జేసికొంట కవకాశం బిచ్చి నన్నోముల
శ్రీనారాయణులన్ భజించెదను నాక్షేమంబు నేఁ గోరుచున్. 4

క. మతిహీనుల నేని బృహ, స్పతులను గావించి లోకశాసనపీఠ
స్థితులను జేసెడివాణీ, చతురాననులను దలంతు జాడ్యము దొలఁగన్. 5

మ. అమరేంద్రాదులకుఁ లభింపఁగ నశక్యం బైనయానందయో
గము చేఁ గాలముఁ ద్రోయుభాగ్యము నొసంగం జాలుకారుణ్యభై
క్షము నర్థించెడినాకు మంజుకవితాసామ్రాజ్యపట్టాభిషే
కము గావించినయాజగజ్జననికిన్ గైమోడ్పు లర్పించెదన్. 6

గీ. అఖిలజను లెన్నఁగా సంస్కృతాంధ్రభాష, లందు రెంటను శతఘంటికావధాన
కౌశలము ఘటికాశతగ్రంథకరణ, శక్తియును నా కొసంగినశక్తి నెంతు. 7

సీ. మహిశూరపురమహీమండలేంద్రునిసభా, స్థలి మహావిద్వత్పదంబు గొనుట
దర్భాంగకుంభిసీథపునిసదస్సులోఁ, గావ్యకళానిధిఖ్యాతి గొనుట
తిరువనందపురిభూవరునియోలగములోఁ, గవిసింహకంకణము గొనుట
రత్నాద్రిసత్యనారాయణాస్థానిలోఁ, దపసియకండలద్వయము గొనుట
గీ. పెక్కుసభలందునూటాల్గుబిరుదములును, బుధవరేణ్యులసంస్తవంబులును గొనుట
యేజగన్మాతకృపను నా కేరుపడెనొ, యామె కభివాదశతంబు లాచరింతు. 8

క. ఒనగూర్చి సూర్యరాయాం, ధ్రనిఘంటుకృతిప్రణేతృతను నాకు జగం
బున సుప్రసిద్ధి గలిగిం, చినపరదేవత నుపాస్తిచేసెద నెదలోన్. 9

క. నవనవకుమార్గములఁ బడి, చవి చెడిపోకుండఁ బ్రాచ్యసత్పథమున మ
త్కవితాకన్యను నడిపెడి, భవానిచరణాబ్జములకుఁ బ్రణతు లొనర్తున్. 10

క. మనమున కత్యుత్సాహం, బెనయఁగ నాకనులయెదుట నెల్లపుడును ద
ర్శన మిచ్చుచుండువాగ్భవ, మును గొలుతు మదీయపూర్వపుణ్యఫలంబున్. 11

క. అనుజుల నిరువుర భగిని, తనయుని నొక్కరునిఁ బండితప్రవరుల సా
ధ్వీని సతిని నుత్తమస్వస, లను నా కొనగూర్చినట్టిలలితన్ దలఁతున్. 12

గీ. విఘ్నదేవత లెవ్వాని విస్మరింప, నావరింతురొ దంతావళాస్యు నతనిఁ
దలఁపులోఁ బాదుకొల్పుదుఁ దలఁచినట్టి, కార్యమున కంతరాయంబు గలుగకుండ.

—: గురువందనము :—

క. ఎవనిరసనాగ్రమున ను, ద్భవమయ్యెనొ వాణి మొదట భద్రాకృతితో
నెవఁ డిడెనొ కావ్యభిక్షను, గవుల కతనిఁ దెలతు నాదికవి వాల్మీకిన్. 14

చ. సకలపురాణకర్తయయి సంసృతివార్ధినిమగ్నులైనవా
రికి సువివేకనౌకను దరించుటకై కరుణించి మార్గద
ర్శకుఁ డనుపేరు గాంచినపరాశరసూతికి వ్యాసమౌనికిన్
ద్రికరణశుద్ధితోడ నొనరింతు నజస్రనమస్సహస్రముల్. 15

క. హృద్యతమసాహితీ శ్రీ, విద్యా వ్యాకరణ తర్కవేదాంతము లా
స్వాద్యముగ నా కొసంగిన, విద్యాదేశికుల దానవీరుల నెంతున్. 16

క. భారద్వాజసగోత్రుని, భూరియశోధనుని విప్రపుంగవుని సదా
చారుని మజ్జనకుని సీ, తారామాభిధుని నెన్నుదన్ మదిలోనన్. 17
క. సీతారామపదాంభో, జాతసలీనాంతరంగషట్పద యనుప్ర
ఖ్యాతిన్ గడియించినమా, మాతకుఁ గనకాంబ కివె నమస్కారంబుల్ 18
గీ. మత్పితామహులకు ధర్మతత్పరులకు, వంగవోలుమహాగ్రామవర్తనులకు
నకలుషులకుఁ గామాక్షీచిదంబరులకు, నాచరింతుఁ బ్రణామసహస్రములను. 19
గీ. అవిరతపరోపకారసంప్రాప్తకీర్తి, ధర్మధనులకు మత్ప్రపితామహులకు
బండెమాంబకుఁ బర దేశిభట్టనామ,ధేయునకు వందనంబులు చేయువాఁడ. 20
గీ. అవ్వయకులింగమనుదాతలైన సుబ్బ,యాహ్వయునినత్తియకుక్షిజమనుమామ
లైనయచ్యుతరామయాహ్వయుని నెంతు,గౌతమసగోత్రులనుధర్మకౌతుకులను. 21

—: సుకవిపురస్కారము :—

చ. తెనుఁగును సంస్కృతంబును మథించి మహాకృతిజాతిరత్నముల్
జనులకుఁ జెందునట్లు వెదచల్లినయట్టిసనాతనాధునా
తనకవిసార్వభౌములపదంబులకున్ వినయంబుతోడ వం
దనము లొనర్తుఁ గాకవివితానము వెల్వెలఁబాఱి చూడఁగన్. 22

—: భాగ్యసంస్తవము :—

ఉ. నన్నయతిక్కనాదికవినాయకు లెన్నొ మహాపురాణముల్
మున్ను దెలుంగు సేసియును ముఖ్యతమం బగుపాద్మ మాంధ్రభా
ష న్నలకొల్పరైరి నిజశక్తి దెలుంగనియట్లు వారిలో
నెన్నికకెక్క నేను గృతకృత్యుఁడ నయ్యెడిభాగ్య ముండుటన్. 23
క. చెప్పెడునది పాద్మం బఁట, చెప్పించెడితల్లి పలుకుఁజెలి యఁట దానిన్
జెప్పిన మోక్షము గల దఁట, చెప్పక యట్టిది మఱొండు చెప్పఁగ నేలా. 24
క. హరిహృదయం బఁట కృతి కృతి, పరిగ్రహీత యవిముక్తపతి యగువిశ్వే
శ్వరుఁ డఁట కృతిదాత చిదం,బరుఁ డఁట యిది యింతయంతభాగ్యమె తలఁపన్.
క. తగు ననఁగను గృతికన్యల, భగవంతున కిచ్చునెడిభాగ్యముకంటెన్
మిగిలినభాగ్యం బున్నదె, జగమున నెందేని కావ్యసంతానులకున్. 26
క. జననము శ్రోత్రియవంశం, బున వాసం బాంధ్రదేశమున నద్వైతం
బున మతి సుకావ్యరచనం, బున ననురాగమును బూర్వపుణ్యఫలంబుల్. 27

—: కృతిసమర్పణము :—

వ. ఇట్లు దేవతాప్రార్థనాగురువందన సుకవిపురస్కారభాగ్యసంస్తవంబులం గావించి యష్టాదశమహాపురాణంబులలో నుత్తమపురాణంబును బురుషోత్తమదివ్యకథాపవిత్రంబును మోక్షసాధనంబును నగుపద్మపురాణంబు నాంధ్రీకరించి జన్మ

సాఫల్యంబొదవ నఖిలజగన్నివాసి యయ్యును లోకానుగ్రహార్థంబు వారాణసీ
క్షేత్రంబు నిత్యనివాసంబుగా నంగీకరించి యుండు. 28

క. మూర్తిత్రయస్వరూపున, కార్తజనత్రాణపరున కఖిలజ్ఞునకున్
గర్తకుఁ గారయితకుఁ గృతి, భర్తకుఁ గాశీశ్వరునకుఁ బూర్ణునకున్. 29

క. అకలంకునకుఁ జిదంబరు, నకు నాశ్రితజనశరణ్యునకు నిత్యునకున్
సకలజగదేకనాయకు, నకుఁ బరమేశ్వరునకున్ బినాకధరునకున్. 30

క. ఆది కనాదికి శరదం, భోదాకారునకు నన్నపూర్ణాహృత్ప్రా
సాదవిలాసవిహారా, హ్లాదికి విశ్వేశ్వరునకు నద్వైతునకున్. 31

వ. ఉపాయనంబుగా సమర్పింపం బూని తత్పురాణకథాక్రమంబు విన్నవించెద. 32

—: పద్మపురాణ ప్రవచనారంభము :—

క. శ్రీశశిధరేంద్రాద్యమర, ప్రాశస్త్యాధానచణకృపావీక్షణ భ
క్తాశంసితార్థపూరణ, కాశీపురవిశ్వనాథ గౌరీనాథా. 33

వ. అవధరింపుము. 34

క. ఒకసమయంబునఁ బూర్వము, సకలమునీంద్రులును గూడి చనుదెంచిరి కౌ
తుకమున మహాత్ముఁ డగుశౌ, నకునిఁ గనుంగొనఁ దలంచి నైమిశమునకున్.

క. అరుదెంచినయమ్మునులకుఁ, బరమానందమున నర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల్
నెరపి కుశలప్రసంగము, జరిపెను శౌనకుఁడు వారు సంతసిలంగన్. 36

క. అంతట నమ్మును లందఱుఁ, జింతాంతరములను దొఱఁగి శ్రీపతికథలన్
వింతలుగఁ జెప్పికొనుచును సంతోషముఁ జెందుచున్నసమయమునందున్. 37

సీ. మును పృథుక్షితినాథుఁ డొనరించినమఖంబు, నను హవిర్వ్యత్యాసమునను జేసి
యగ్నికుండంబున నావిర్భవించి వ్యాసమహర్షికడఁ బురాణముల నెల్లఁ
జదివి రహస్యార్థసహితంబుగను జెప్పి, మహనీయు లున్నధామంబులందు
సకలజనంబులు సంస్తవం బొనరింపఁ, బౌరాణికుం డనుపేరు వడసి

గీ. తాఁ బురాణంబుఁ జెప్పెడితఱిని రోమ, హర్షమును గలిగించుట నందఱకును
రోమహర్షణుఁ డనుసార్థనామ మొంది, నట్టి సూతుఁడు విచ్చేసి యచ్చటికిని.

క. అందున్నమహర్షులకున్, వందన మొనరించుటయును వార లమందా
నందమున గౌరవం బిం, పొందఁగ బ్రహ్మాసనంబు నొసఁగి యతనికిన్. 39

క. సూతా నీయాగమనము, చేతోమోదంబు గలుగఁజేసెడి మాకున్
బూతము లైనపురాణ, వ్రాతములు వచించుపుణ్యవంతుఁడ వగుటన్. 40

క. హరికథలకంటె నఘములు, హరియించెడికథలు వేఱ యగపడవు సుమీ
హరికంటెను భవసింధువుఁ, దరియింపఁగఁ జేయుదేవతలు లేరు సుమీ. 41

క. వినినార మెన్నిమారులో, వనజాక్షునిచరితములను వారును వీరున్
వినిపింప విననకొలఁదిని. విన వలయు నటంచు నుద్భవించెడిఁ గోర్కుల్. 42

క. హరిపారమ్యముఁ దెలిపెడి, హరినాభిసరోజవిషయ మంతయును సవి
స్తరముగ నెఱిఁగించెడియొక. పురాణమును జెప్పు మయ్య పూతచరిత్రా. 43

చ. అనవుడు దేహమందుఁ బులకాంకురముల్ వెలయంగఁ గన్నులన్
బెరఁగొన హర్షబాష్పములు నెమ్మి మనంబు హరింప నేమియున్
గనుఁగొన లేమి నొక్కక్షణకాలము చేష్టలు దక్కి యుండి ని
ద్రను గని మేలుకాంచినవిధంబున సూతుఁడు గాంచి బోధమున్. 44

క. మునులార నన్ను ధన్యుని, నొనరింపఁగ మీకు వాంఛ యుదయించెఁ బరా
త్మునిపుణ్యగాథ తెలమని, విని చెద నా కింతకంటె వే ఱేమిటికిన్. 45

క. అని పలికి సవినయంబుగ, మనమున గురు వైనవ్యాసమౌనీంద్రుని భా
వనచేసి భక్తితో నీ, యనువున వినిపింపఁ దొడఁగె నత్తపసులకున్. 46

క. కల దొకమహాపురాణము, కలిహర మైనదియు విష్ణుగాథామృతమున్
జిలుకునదియుఁ బద్మాహ్వయ, కలితం బైనదియు మోక్షకర మైనదియున్. 47

వ. కల్పాంతంబునందు జగంబు లన్నియు నర్ణవమయంబులు గా మరలఁ గల్పాదియందు మత్స్యరూపుఁ డగుపుండరీకాక్షునిచే నర్ణవమునుండి వేదవేదాంగపురాణంబులతోడం గూడ నమ్మహాపురాణం బుద్ధృతం బై దేవలోకంబున శతకోటిప్రవిస్తరంబుగను భూలోకంబునఁ జతుర్లక్షపరిమితంబుగను బ్రతిష్ఠింపంబడియె. అందు మున్ను బ్రహ్మచేఁ బంచపంచాశత్సహస్రశ్లోకపరిమితం బగుగ్రంథంబు ప్రకాశితంబయ్యె. అయ్యది యాదిఖండంబును భూమిఖండంబును బ్రహ్మఖండంబును బాతాళఖండంబును సృష్టిఖండంబును నుత్తరఖండంబును నను నాఱుఖండంబులు గలిగి యున్నయది. 48

—: పద్మపురాణనామ నిర్వచనము :—

క. హరినాభిపద్మవార్తా, కర మై తల్లక్షణములఁ గ్రాలుటచేతన్
సురనరలోకంబులలోఁ, బరగెఁ బురాణంబు గూడఁ బద్మము నాఁగన్. 49

గీ. ఆపురాణంబునందు మీ రడిగినట్టి, యంశముల కెల్ల నుత్తరం బనువు గాఁగఁ
జెప్పఁబడియుంట నయ్యది చెప్పకుండ, నితరములు వేయి చెప్పిన నేమి ఫలము.

క. దాని వినినంతమాత్రన, నానాజన్మాంతరోపనతపాతకసం
తానం బెల్ల నశించు ద, వానలకీలలను దరుచయంబులు వోలెన్. 51

గీ. శ్రద్ధతోడను విన్న సంశయము లేదు, ప్రాప్త మగుటకు మోక్షసామ్రాజ్యపదము
శ్రద్ధ లేకుండ విన్నను సంఘటిల్లు, సద్గతిప్రద మగుపుణ్యసంగ్రహంబు. 52

క. కావునఁ బద్మపురాణము, నేవిధమున నైన వలయు నెల్లరు వినఁగన్
గావు సమంబులు దానికి, నేవియు నది మాధవునకు హృదయం బగుటన్. 53

గీ. ఆపురాణంబు హరి బ్రహ్మ కతఁడు నారదున కతండు పరాశరతనయునకును
నతఁడు నాకును నెఱిఁగించె నది మీకు, నే నెఱింగింతు నిప్పుడు మౌనులార. 54

క. మును భీష్ముం డొక్కదినం, బున సంతస మొదవఁ బాద్మమును వినెడివిధం
బును గాంక్షించుటయును విని, ప్లనిఱేఁ బులస్త్యుండు వికసితాననుఁ డగుచున్. 55

—: పద్మపురాణశ్రవణవిధ్యాదికథనము :—

వ. బ్రాహ్మముహూర్తంబునం దుత్థితుండై పద్మాసనంబునం గూర్చుండి సహస్రారంబునందు శ్వేతవస్త్రోపవీతుండును శ్వేతమాల్యాధరుండును శ్వేతగంధానులేపనుండును నగు గురుని ధ్యానించి నదికిం బోయి బ్రహ్మమంత్రంబుచే దంతకాష్ఠంబును మంత్రించి "ఆపోహిష్ఠా" యనుమంత్రంబుచే నేడుమాఱులు సంస్కరించి "దేవస్యత్వా" యనుమంత్రంబు జపించి "యుంజాన" యను మంత్రంబుచే హస్తంబునం దుంచుకొని "ఈశావాస్య" యనుమంత్రంబుచేఁ బ్రక్షాళనంబు గావించి "బ్రహ్మోదన" యనుమంత్రంబుచే నోటం బెట్టి దుద్ది దూరముగాఁ బాఱవైచి దానిం జూడవలయు ఆకాష్ఠంబు సమ్ముఖంబుగాఁ బడెనేని దేవతాలబ్ధియును మంత్రసిద్ధియునుం గలుగు పరాఙ్ముఖంబుగాఁ బడెనేని దేవత లెల్లఁ బరాఙ్ముఖు లగుదురు. ఉత్తరదిక్కునం బడెనేని కార్యసిద్ధి సందిగ్ధం బగు. దక్షిణంబుగాఁ బడెనేని మృత్యుప్రదం బగు. తరువాత స్నానసంధ్యాదు లాచరించి గురుసన్నిధికిం జేరవలయు. గురుండు షోడశారపద్మంబు గాని నవనాభపద్మంబు గాని యష్టదళపద్మంబు గాని లిఖించి తన్మండలంబుం జూపి సితవస్త్రంబుచే శిష్యునకు నేత్రబంధంబు గావించి మండలంబున నష్టదిక్కులందును నష్టదిక్పాలకుల స్థాపించి పూజించి పూర్వంబునఁ గమండలువును దక్షిణంబున స్రుక్కును బశ్చిమంబున హంసమును నుత్తరంబున స్రువమును నాగ్నేయంబున బృసియును నైరృతిభాగంబునఁ బాదుకలును వాయవ్యభాగంబున యోగపట్టంబును నీశానభాగంబున గళంతికయును నుంచి పూర్వదిక్కునందు విష్ణువును బ్రహ్మను ఋగ్వేదంబును బురాణేతిహాసంబులను దక్షిణదిక్కునందు శంకరుని గాయత్రిని యజుర్వేదంబును ఛందస్సును బశ్చిమదిక్కునందు రవిని సావిత్రిని సామవేదంబును జ్యోతిషంబును నుత్తరదిక్కునందు ఋషులను సరస్వతిని నథర్వవేదంబును ధర్మశాస్త్రంబులను బ్రతిష్ఠించి పూర్వదళంబున బలరాముని నీశానుని భాస్కరుని దక్షిణదళంబునఁ బ్రద్యుమ్నుని సద్యోజాతుని దివాకరునిఁ బశ్చిమదళంబున ననిరుద్ధుని వామదేవునిఁ బ్రభాకరుని నుత్తరదళంబున వాసుదేవునిఁ దత్పురుషుని గ్రహాంశును

ప్రతిష్ఠాపించి యథాక్రమంబుగఁ బూజించి యఘోరుని మండలమం దంత టను వర్తించి పిదప దిఙ్మండలంబులం దష్టకలశంబులను మధ్యంబున బ్రాహ్మ కలశంబును స్థాపించి పూజించి ముక్తికామునకు బ్రహ్మకలశంబుచేతను రాజ్యార్థికి నింద్రకలశంబుచేతను బ్రతాపకాంక్షికి నాగ్నేయకలశంబు చేతను మృత్యుజయాభిలాషికి యామ్యకలశంబుచేతను శత్రుధ్వంసకాంక్షికి నైరృత కలశంబుచేతను పాపనాశనార్థికి వారుణకలశంబుచేతను నారోగ్యకామికి వాయవ్యకలశంబు చేతను ధనకాంక్షికిఁ గౌబేరకలశంబు చేతను జ్ఞానార్థికి నిశాన కలశంబు చేతను నభిషేకంబు గావింపవలయు. సర్వకలశాభిషిక్తుం డగు వాఁడు బ్రహ్మసదృశుండు గాని భూమండలాధిపతి గాని యగు. అట్లభి షేకంబు గావించి పరీక్షితుండై యున్నశిష్యునకు నాగ్నేయధారణచేఁ బాప దాహంబును వాయుధారణచేత దగ్ధపాపవిధూననంబును సోమధారణచే నమృ తాప్యాయనంబును గావించి దాన నష్టాత్మ గలిగించి. 56

క. హరిహరవిధులను గురువును, సురలను విప్రులను దాపసుల గ్రహముల భూ పాలకులను కూరెను, తిరస్కరింపంగ నమునఁ దెలిసి నను యమునుగా. 57

వ. "ఓం నమో బ్రహ్మణే భగవతే సర్వరూపిణే హుం ఫట్ స్వాహా" అనుషోడ శాక్షరమంత్రంబుచే గర్భాధానాదిసర్వాహుతులు హోమంబుచేయించి హోమాంతంబున శక్త్యనుగుణంబుగా శిష్యుం డొసంగెడిగురుదక్షిణ గ్రహింపవలయు.

గీ. అట్లు దీక్షితుఁ డగుట ననంత మైన, పుణ్యమును మహిమంబును బొంది వినినఁ బాద్మము ద్విజుండు చెందును బ్రహ్మపదము, నఖిలపుణ్యక్రియాఫలావాప్తివలన. 59

గీ. భరతవంశంబునందు నుద్భవము నొంది, దీక్షితుల మయి గురునికటాక్షమునను బాద్మమునువినుభాగ్యంబుఁబడయు టెపుడొ, యనితపించుచునుందురస్వహాముసురలు

వ. స్త్రీశూద్రులుశ్రద్ధాభక్తిపురస్సరంబుగానాలకించినఁ దత్ఫలంబువడయంగలుగు.

క. అనవుడు భీష్ముఁడు సంతస, మొనయఁగ నెడఁ బాద్మకల్పసృష్టిక్రమముగా వినఁ గాంక్షించుటయును ని. ట్లని యోఁబులస్త్యుండు పులకితాంగుం డగుచున్. 62

—: పాద్మకల్పసృష్టిప్రకారకథనము :—

సీ. జననాథ నారాయణునిమహత్త్వముఁ జెప్పి, నలవి గా దెట్టివారలకు నైన నైనను నారాయణావతారం బగు, ద్వైపాయనమహర్షి వలన నేను వినినదానిని నీకు వినుతు నాలింపుము, పద్మనాభునిగాథ పాపహరము స్థావరజంగమాత్మక మైనవిశ్వంబు, లన్నియుఁగూడ నారాయణుండె

గీ. ప్రణవమును వేదములునునారాయణుండె, యజ్ఞము యజ్ఞఫలము నారాయణుండె యాదిమధ్యాంతములును నారాయణుండె, లేదు నారాయణేతరం బేది గాని.

వ. కల్పాంతంబునందు నారాయణుండు జగత్సంహారార్థంబు వాయురూపంబునఁ బ్రాణంబులను లాగికొని యాదిత్యరూపంబునఁ బ్రజ్వరిల్లుచుఁ బ్రదీప్తగభస్తి చయంబుచే సాగరంబులను నదులను గూపంబులను హ్రదంబులను నెండించి ప్రాణిజాతంబునం దుండుమూత్రశుక్లరక్తాదిద్రవపదార్థంబును జక్షువులను లాగికొని సర్వప్రపంచంబులను నిర్జలంబుగావించి సంవర్తకానలరూపంబున నఖిలలోకంబులను దహించి భస్మంబుగావించి యాభస్మంబు ధరియించి మహాకృష్ణమేఘరూపంబున క్షీరసంకాశం బగుదివ్యోదకహావిస్సుచే మేదినిం దృప్తిపఱిచి నష్టార్కచంద్రపవనపావకాకాశంబును బ్రాణివివర్జితంబును వస్త్వంతరరహితంబును నేకార్ణవీభూతంబును నగునమ్మహాజలంబునం దేకాకియై సనాతనస్వరూపంబున శయనించి మహాయోగసమాధినిష్ఠాగరిష్ఠుండై యుండె.

సీ. అతిసురూపం బేపొ యాతఁ డెన్వఁడో యతం, డోసరించుచుండెని యోగ వేదో
యావిధంబునను నేకార్ణవోదకమునఁ, గదలక యుండు డుండు కాల మెంతో
తెలిసికొనంగ నేదిక్కునం దేనియు, నొకఁడును లేఁ డాతఁ డొకఁడె తక్క
విశ్వంబు లన్నియు విశ్వకారకుఁడైన, యతనిగర్భంబులో నణఁగి యుండె

గీ. నట్టులుండంగఁ దత్కుక్షియందుభూమి, యందుఁ బోలెమార్కండేయుఁడనుమహర్షి
సంచరించుచు దైవవశమున దారి, దొలఁగి తద్వక్త్రమువనుండి వెలికి వచ్చి. 65

సీ. కాంచి యేకార్ణవాకారంబుగా నున్న, జగమును లోన నాశ్చర్య మొదవ
నిపు డున్నజగ మెల్ల నెటు వోయె నెక్కడ, నేనుంటి నాకు దిక్కెవ్వ రిచట
భ్రాంతియో లేక స్వప్నంబొ యియ్యది కాదు, స్వప్నంబు భ్రాంతియు సత్యమగుట
యని వితర్కించుచు నాత్మలో వడఁకుచు, భయముచే నెటుఁ బోవఁ బథము లేమిఁ

గీ. జూచి యొకచోట నాసీటఁ జొచ్చియున్న, దివ్యరూపంబు నొకదానిఁ దెలివిఁ బొంది
నీ వెవఁడ వని యడుగుచు దైవమాయ,వలన వెంటనె మరల లోపలికిఁ బోయె.

ఉ. అట్టులు లోనికిం జనినయమ్ముని శ్రీపతికుక్షిలోనఁ గ
న్పట్టెడిసర్వలోకముల బాగుగఁ జూచి యి దేమి యిట్లు చూ
పట్టెడి నింతలోన నిది భ్రాంతియొ మాయయొ కాకయున్నఁ గ
న్పట్టక యున్న యప్పుడు కనంబడినట్టిమహార్ణవం బిటన్. 67

మ. అని లోలోపల సంశయించుచును సత్యాసత్యముల్ దేలకుం
టను విశ్వాసము లేనిమానసముతోడన్ బుణ్యతీర్థంబులన్
జనులన్ యాగములన్ నదీనదములన్ గ్రామంబులన్ శైలకా
ననసందోహములన్ గనుంగొనుచు వింతన్ జెందుచున్ సారెకున్. 68

ఆ. తిరిగి తిరిగి లోన దివ్యవర్షశతంబు, దైవికముగ నొక్కతఱిఁ నమందు
మరల విష్ణువక్త్రమార్గంబులోనుండి, వెలికి వచ్చి చూచి జలము నెల్ల. 69

క. కనఁబడమి జనులు పురములు, గనఁబడమిని గాననములు గనఁబడమి గిరుల్
గనఁబడమి భూమి యేమియుఁ, గనఁబడమిని భీతి నొంది కడకొకచోటన్. 70

సీ. పవళించి న్యగ్రోధపత్త్రంబుమీఁదను, దేలుచు జలముపైఁ దెప్ప వోలె
రవికోటిదీప్తిచే రాజిల్లుచుండిన, బాలు నొక్కనిఁ గాంచి భయముఁ జెంది
కంపించుచుండంగఁ గని బాలుఁ డాతనిఁ, గరుణాకటాక్షవీక్షణము తోడ
రమ్ము నాకడకు మార్కండేయ నీకు నే, నభయం బొసంగితి నని వచించె

గీ. నంత నామాట విని ముని యాగ్రహించి, నన్ను దీర్ఘాయు వని పిల్చి నళినజుఁడును
నామమునఁ బిల్వ నపమతి నాకుఁ గల్గె, నెవ్వఁడవొ నీవు నీనామ మేమొ చెపుమ.

సీ. అనుటయు బాలుఁ డిట్లనియె నవ్వుచు వత్స, జనకుండ నేను ముజ్జగములకును
నారాయణుండు నాపేరు నీతండ్రిపు, త్రార్థియై తపియించి యాంగికసుఁడు
వరమును బొందె నావలనఁ బూర్వము లయ, కాలంబులందు లోకములు లేమి
జలములో యోగినై శయనించి యున్నసన్, వీక్షించుచుతుఁ దుద్భవించునట్లు

గీ. దాన దీర్ఘాయు వైతి వద్దాని కేన, కారణం బైతి నాపైని గనల నగునె
యనుడు నమ్మౌని సాష్టాంగ మాచరించి, సైఁపు మపచారమని వేఁడి సవినయముగ.

గీ. దేవ నీమాయ యెట్టిదో తెలియరాదు. పవ్వళింపఁగ బాలరూపమున నిట్టు
లొంటిగను హేతు వేమి యీయుదధియందు, నెట్టివాఁ డవో నీవు నాకెఱుఁగఁ జెపుమ.

వ. అని ప్రార్థించుటయు నారాయణుం డాతని కిట్లనియె. 74

సీ. వినుము కుమార నావృత్తాంత మొకకొంత, వినిపించెదను నీకు విశదముగను
నొకదినంబున నేన యొనరింతు సృష్టియుఁ, బ్రళయంబు గూడఁ బ్రపంచములకుఁ
బగలు సృష్టియు రేయి ప్రళయంబు జరుగును, బ్రళయంబుననులోకములను నెల్లఁ
గుక్షిలోపల నుంచుకొని యోమి సర్గంబు, సలుపు కాలము రాఁగ వెలికి విడుతు

గీ. విలయమును జెందజగములు ప్రళయమందు, సర్వముజలాత్మకంబగుసమయమునను
నాజలంబునఁ గ్రీడింతు నర్భకుండ, నగుచు సర్గేచ్ఛ గలిగెడునంతవఱకు, 75

ఆ. నేన సృష్టికర్త నేన రక్షణకర్త, నేన ప్రళయకర్త నేన బ్రహ్మ
హరిహరాత్మకుఁడను నంతరాత్మను నేనె, సర్వలోకములకు సాక్షి నేన. 76

సీ. దయ నేన నేనె సత్యము నేనె ధర్మంబు, యజ్ఞంబు నేన హవ్యంబు నేన
నేనె సూర్యుండను నేనె చంద్రుండను, క్షమ నేనె పంచభూతములు నేన
బ్రాహ్మణుండను నేనె బ్రహ్మచర్యము నేనె, కాలంబు నేనె సాంఖ్యంబు నేనె
వారివాహము నేనె వర్షంబు నేనె వర్ణాశ్రమంబులు నేనె యతిని నేన

గీ. వేదములు నేనె తత్ప్రోక్తవిధులు నేనె, ప్రణవమును నేనె మంత్రతంత్రములు నేనె
యిది యది యటంచు వచియింప నేల నేనె, జంగమస్థావరాత్మకజగము లెల్ల.77

గీ. మరల సర్గంబు గావింపఁ దరుణ మయ్యె, నిపుడె నాకుక్షిలోనికి నేఁగి నీవు
కాంచెదవు కాక నాసృష్టికౌశలంబు, నని తెలిచి నోరులోనికిఁ గొనియె నతని. 78
ఆ. అమ్మునీంద్రుఁ డతనియాస్యంబులోనుండి, మున్నుపోలె గర్భమునను జేరి
విస్మయంబుతోడ విశ్వంబులను నెల్లఁ, గాంచుచుండె మొదటఁ గాంచినట్లు. 79
సీ. అంతటఁ బద్మాక్షుఁ డానీటిలో విహ, రించుచు నుండంగ నంచపోలెఁ
గలిగె నాతనికి సంకల్పంబు సృజియింప, జగముల నంత నాజలములోన
సంక్షోభ మొదవె నాసంక్షోభమున నీట, నొక్కసూక్ష్మచ్ఛిద్ర ముద్భవించె
నాఛిద్రముననుండి యావిర్భవించి వా, యువు క్షుబ్ధ మొనరించె నుదక మెల్ల
గీ. సలిలమారుతసంఘర్షశక్తివలన, నగ్ని పుట్టి పయఃప్రవాహంబు నెల్ల
శోషిలఁగఁజేసె నంత నాసూక్ష్మరంధ్ర, మాకసం బయి సర్వంబు నావరించె. 80
సీ. అప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మదిలోనఁ, బృథివిని సృజియింప నెంచుచుండ
నిజనాభియందు క్షోణీలక్షణములతో, నొప్పారుపద్మ మొం డుద్భవించె
నాపద్మము హిరణ్మయము బహుయోజన, విస్తృతం బుదితరవిప్రభఁబు
వేదవేత్తలచేత మేదిని గా నదె, పాద్మకల్పమునఁ జెప్పంగఁబడియె
గీ. దానికేసరములె దేవతలకు ఋషుల, కాశ్రయము లగుశృంగవదస్తవింధ్య
నీలమందరకైలాసనిషధమేరు, హిమవదాదిమహాగిరు లెల్ల వింటె. 81
గీ. అమ్మహాకేసరములమధ్యమున నుండు, నట్టిమధువె సమస్తపుణ్యస్రవంతు
లకు నఖిలపుణ్యతీర్థంబులకును స్థాన, మయి వెలుంగుజంబుద్వీప మవనినాథ. 82
క. అది యధ్వరంబులకు నెల, వది దానతపోజపవ్రతాదులకును నా
స్పద మిది యది యన నేటికి, నది పుణ్యక్రియల కెల్ల నాశ్రయము సుమీ. 83
వ. మఱియును నసంఖ్యేయంబు లగుక్షుద్రపర్వతంబులును దదాశ్రయంబు లగు మ్లేచ్ఛదేశంబులును గాననంబులును నాపద్మంబునకుఁ బూర్వపర్ణంబులు. దాని యధోభాగపర్ణంబులు దైత్యులకును బన్నగంబులకును నివాసస్థానంబులు. వానిమధ్యప్రదేశంబు మహాపాపకర్ములుండెడియసహ్యనరకస్థానంబు. మఱియును దద్విశేషంబులు వినుము. 84

—: నానాద్వీపపర్వతవర్ష నదీజనపదాదివృత్తాంతకథనము :—

చ. కలదు సుదర్శనం బనునొకానొకద్వీపము చక్రమట్లు వ
ర్తుల మయి పర్వతంబులు నదుల్ వనముల్ ధనధాన్యసంపదల్
గలిగినమేటిదేశములు గల్గి మఱిఁక లవణాబ్ధివేష్టనం
బెలసియుఁ గాంచువారలకు నెంతయు విస్మయ మావహిల్లఁగన్. 85
గీ. దానియంశద్వయంబునఁ దనరుచుండు, శశము నా నొక్కద్వీప మంశద్వయమునఁ
బిప్పలం బనుద్వీపంబు నొప్పుచుండు, నన్యభాగంబు లన్నియు నప్పుయముల. 86

వ. శశద్వీపంబునందుఁ బూర్వపశ్చిమసముద్రములరెండుప్రక్కలను వ్యాపించి ప్రాగాయతంబులై హిమవంతంబును హేమకూటంబును నిషధంబును నీలంబును శ్వేతంబును శృంగవంతంబును ననునాఱురత్నపర్వతంబులు గలవు. వీని మధ్యవిష్కంభ మనేకసహస్రయోజనములు. అందుఁ బుణ్యదేశంబులును బుణ్యవర్షంబులును ననేకంబులు గలవు. వానిలో నానాజాతు లగుప్రాణికోటులు వసియించుచుండు. అందులో నివి ప్రథమ మగుభారతవర్షంబు దీనికిఁ దరువాత హైమవతంబును దానికిఁ బిమ్మట హేమకూటంబును దదనంతరంబు హరివర్షంబును నీలపర్వతంబునకు దక్షిణభాగమందును నిషధపర్వతమునకు నుత్తరభాగమందును బ్రాగాయతం బగుమాల్యవత్పర్వతంబునుం గలవు. మాల్యవంతమునకుఁ బిదప గంధమాదనపర్వతంబు గలదు. ఆరెంటికిని నడుమ మేరుపర్వతంబు గలదు. అది యెనుఁబదినాలుగువేలయోజనంబులపొడుగును నంతియె క్రింది భాగంబును గలదియై క్రిందుగను మీఁదుగను నడ్డముగను లోకముల నావరించియుండె. అచ్చట సుపార్శ్వపుత్త్రుం బగుసుముఖుం బనువిహగంబు స్వర్ణమయంబు లగువాయసంబులం గాంచి.

క. అనుకొనియె మున్ను దనమన,మున నుత్తమమధ్యమాధముల నేకముగా
నొనరించెడి యిచ్చోటను, జనదు నిలువ నాకు నొక్కక్షణమే ననుచున్. 88

వ. దానిపార్శ్వంబులందు భద్రాశ్వంబును కేతుమాలంబును జంబూద్వీపంబును నుత్తరకురువులును ననునాలుగుపుణ్యద్వీపములు గలవు. 89

సీ. తారలు సూర్యచంద్రగ్రహంబులు నుండు, ధగధగ మనుచు నెద్దానియందు
కార్తస్వరాకృతుల్ గలిగినభవనముల్, తనరారుచుండు నెద్దానియందు
నప్సరోగణయుక్తులై దేవయోనిసం, తతులు క్రీడింతు రెద్దానియందు
బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదిబర్హిర్ముఖులు మహా, ధ్వరము లొనర్తు రెద్దానియందు
గీ. గానములు సేయుచుందు రెద్దానియందు, నారదాదిమహర్షు లానంద మొదవ
నెందు సప్తర్షులును వసియించుచుందు, రమ్మహామేరువును గొనియాడఁ దరమె.

క. కనకాచలమూర్ధంబున, దనుజులతోఁ గూడి యుండు దైత్యగురుండున్
గనకాచలసంబంధం, బున నుండు ననేకరత్నభూమీధరముల్. 91

గీ. త్ర్యంబకసఖుండుజాంబూనదాద్రినుండి,నాలుగవయంశమును సువర్ణముగ్రహించి
దానిలోనికలాంశంబు మానవులకు, నొసఁగు ధనదుండ నెడికీర్తి యొసఁగఁ దనరు.

ఉ. ఉన్నది కర్ణికారవన మొక్కటి సర్వఋతుప్రసూనసం
పన్నము గాఁగ మేరుగిరిమధ్యమునన్ హరుఁ డుండె దానిలోఁ
దన్నవసూనమాలికను దాల్చి పదంబులదాఁకఁ గాంతతోఁ
గన్నులకాంతుఁ దీరఁగను గాంచుచు నుండ మహాత్ము లెల్లరున్. 93

క. హరిదశ్వత్రితయమువలెఁ, బరగెడు నేత్రత్రయమున భాసిల్లుమహే
శ్వరునిఁ దిలకింపఁ జాలరు, దురితంబు లొనర్చినట్టిదుర్మతు లెప్పుడున్. 94

గీ. అమ్మహామేరుగిరిశిఖరమ్మునుండి, విశ్వరూపంబుతో బయల్ వెడలి దుర్ని
వారముగ వచ్చుగంగాస్రవంతిఁ గుసుమ, మాలవలెఁ దాల్చె నాశూలిమస్తకమున.

క. శతవర్షసహస్రంబులు, శితికంఠుఁడు గంగఁ దాల్చి శిరమున మేరు
క్షితిధరమధ్యంబున సు, స్థితుఁ డయ్యెను విస్మయంబుఁ జెంద సుపర్వుల్. 96

క. అమ్మేరుపశ్చిమపా, ర్శ్వమ్మున సంపదల నొప్పుచుఁ గుజంబూఖం
డమ్మనను కేతుమాలా, ఖ్యమ్ముగు నొకజనపదంబు గ్రాలుచు నుండున్. 97

ఆ. అచట నుండుజనుల కాయువు పదివేల, వత్సరములు లేవు వ్యాధిశోక
ములును నందుఁ బూరుషులు సువర్ణాకారు, లప్సరస్సమాన లబ్జముఖులు. 98

గీ. గంధమాదనశైలశృంగంబులందు, నాధిపత్యంబు వహియించి యధివసించు
గుహ్యకాధీశ్వరుఁడు గుహ్యకుల నునచ్చ,రలును గంధర్వులను రాక్షసులును గొలువ.

గీ. గంధమాదనపార్శ్వభాగమునఁ బదునొ,కొండు వేలేఁడు లాయుష్య ముండుజనుల
కందు నరులు గృష్ణాకృతి నందు రుత్ప,లాకృతులతోడ దీపింతు రబ్జముఖులు.

వ. అందు నీలంబును శ్వేతంబును నిలావృతంబును హైరణ్యకంబును నైరావతంబును ననునైదు వర్షంబులు గలవు. ఈ వర్షంబులందు చరాచరంబు లగుభూతంబు లన్నియును నుపనివిష్టంబులై యుండు. ఇందలి దేవమానుషాదివృద్ధి బహువిధంబుగా నుండు.

గీ. అందులోపల ధర్మకామార్థవిధుల, చేత నాయుఃప్రమాణంబుచే ననామ
యంబుచేతను సుగుణగణంబుచేత, నుత్తరోత్తరవర్ష ముత్కృష్టమంబు. 102

వ. శశద్వీపపార్శ్వంబునందుఁ గర్ణద్వీపంబు గలదు. అందు నాగద్వీపకాశ్యపద్వీపంబులును గర్ణద్వీపశిలం బగుమలయపర్వతంబునుం గలవు. అచ్చటన హేమకూటంబును గైలాసంబును ననుమహాపర్వతంబులు గలవు. అందు వైశ్రవణుండు గుహ్యకులతోడ విరాజిల్లుచుండు. కైలాసంబునకును మైనాకంబునకును నుత్తరంబుగా మణిమయం బగుహిరణ్యశృంగపర్వతంబు గలదు. తత్పార్శ్వభాగంబునఁ గాంచనవాలుకంబును దివ్యంబును నగుబిందుసరస్సు గలదు. అచ్చట మున్ను భగీరథుండు గంగను సందర్శించుచు ననేకవత్సరంబులు నివసించె. అచ్చట స్వర్ణమయంబు లగుక్షేత్రంబులును మణిమయంబు లగుయూపంబులునుం గలవు. అందు సహస్రాక్షుండు యాగంబులు గావించి సిద్ధిం బడసె. మఱియు నందు నరనారాయణులును బ్రహ్మయును మనువును సదాశివుండును నాదిత్యుండును సర్వభూతంబులచే నుపాసింపంబడుచుందురు. అచ్చట సహస్రయుగసత్త్రంబు జరుగుచుండు. త్రిపథగ బ్రహ్మలోకంబునుండి బయలువెడలి

మొదట నచ్చోటఁ బ్రతిష్ఠితమై వటోదక నలిని పావని సరస్వతి జంబువు సీత సింధువు అను నేడురూపంబులు దాల్చి ప్రవహింపం దొడంగె. అవియే సప్తగంగ లని త్రిలోకవిశ్రుతిం గాంచె. అచ్చట నచ్చట సరస్వతి దృశ్యాదృశ్య రూపంబుగాఁ బ్రవహించుచుండు. హిమవంతంబునందు రాక్షసులును హేమకూటంబునందు గుహ్యకులును నిషధంబున నాగులును గంధర్వులును శ్వేతంబున దేవాసురులును నీలంబున బ్రహ్మర్షులును శృంగవంతంబున దేవతలును నివసించు చుందురు. నిషధంబున గోకర్ణం బనుమహాతపోవనంబు గలదు. నీల పర్వతంబునకు దక్షిణపార్శ్వంబునందును మేరుపర్వతంబునకు నుత్తరపార్శ్వంబునందును నుత్తరకురువు లనుపుణ్యదేశంబులు గలవు. 103

క. సతతమును బుష్పఫలసం, యుతములును మనోజ్ఞములును సుద్యత్క్షీరాం
చితములును నభీప్సితఫల, వితరణచణములును గలవు వృక్షము లచటన్. 104

క. కలధౌతవాలుకాంచిత,ములు మణిమయములును నైనభూములతోడన్
విలసిల్లెడునుత్తరకురు, వులమహిమము తరమె మానవులకున్ దెలియన్. 105

క. త్రిదివచ్యుతు లగువార లె, యుదయించుచు నుందు రచట నుత్తమవంశా
భ్యుదయములను నాకృతిసం, పదలను బదాకొండు వేలపరమాయువునన్. 106

క. అనురూపం బగురూపం, బనామయత్వంబు సదృశ మగుగుణములు గ
లినవార లగుచుఁ బుట్టుచు, మనుచుందురు దంపతులు సమంబుగ నచటన్. 107

క. క్షీరలు నాఁబడుతరువుల, క్షీరము నమృతంబుపోలికిని ద్రావుటచే
నీరోగు లగుచు జను లొ, ప్పారుదు రచ్చోట నిత్యహర్షముతోడన్. 108

క. కలుషము నెఱుంగమిని ని, ర్మల మానసు లగుచు నధికమహిమముతోడన్
విలసిల్లుచుందు రచ్చటఁ, జలుపుచును దపంబు మానిసందోహంబుల్. 109

గీ. అచట మృతులైనప్రాణుల నాక్షణంబ, మోచికొనిపోయి దరులను వైచుచుండు
నమితబలమును దీక్ష్ణతుండములు గలిగి, భాసిలుచు నుండు భారుండపక్షిగణము.

వ. ఉత్తరకురువులవృత్తాంతంబు సంగ్రహంబుగాఁ జెప్పంబడియె. మేరుపర్వత పూర్వపార్శ్వంబునందు భద్రాశ్వంబు గలదు. దానియందు భద్రశాలం బను మహావనంబు గలదు. 111

గీ. నిత్యఫలపుష్పయుతమును నిఖిలసిద్ధ, చారణనిషేవితంబును సంస్తుతమును
యోజనోత్సేధమును నయియొప్పుచుండు, నందుఁగాలామ్రమ నెడుమహాద్రుమంబు.

గీ. అచటఁ బురుషులు తేజోబలాన్వితులును, నమలమతులును శ్వేతవర్ణాంచితులును
జంచలాక్షులు కుముదవర్ణాంచితలును, జంద్రశీతలగాత్రలు చంద్రముఖులు. 113

గీ. వారి కెల్లను బది వేలవత్సరంబు, లాయురభ్యుదయంబు కాలామ్రరసము
గ్రోలుచుండుటఁ జేసి యాకాలమునను, వారు నవయౌవనమున నొప్పారుచుంద్రు.

వ. నీలంబునకు దక్షిణంబుగను నిషధంబునకు నుత్తరంబుగను సుదర్శనం బను
గొప్పజంబూవృక్షంబు గలదు. 115

క. అది ప్రాక్తన మది పావన, మది కిన్నరసిద్ధచారణాదినిషేవ్యం
బది సర్వకామఫలదం, బదె జంబూద్వీపసంజ్ఞ కాధారంబుౘ. 116

వ. జంబూద్వీపంబు లక్షయోజనపరిమాణంబు గలిగి యుండె. అచ్చటఁ బంచాశత్స
హస్రయోజనపరిమితం బైనమాల్యవత్పర్వతంబు గలదు. దానిశిఖరంబునం
దనేకపర్వతంబులు గలవు. 117

గీ. అచట నుండెడివా రెల్ల హాటకాభు, లైనవా రూర్ధ్వరేతస్కు లైనవారు
బ్రహ్మలోకంబునుండి విభ్రంశ మొంది, నట్టిఁడులు బ్రహ్మవాదు లైనట్టివారు. 118

వ. అమ్మహాసీయులు భూతరక్షణార్థంబు మార్తాండమండలంబుం బ్రవేశించి యరు
వదిమూఁడు వేలవత్సరంబులు భాస్కరునిఁ బరివేష్టించి యరుణునకు ముందుగా
నరుగుచును నాదిత్యతాపతప్తులై యరువదిమూఁడు వేలవత్సరంబులు చంద్ర
మండలముం బ్రవేశించుచు నుందురు. మఱియును శ్వేతపర్వతంబునకు దక్షి
ణంబుగను నిషధపర్వతంబునకు నుత్తరంబుగను రమణకం బనువర్షంబు గలదు.
అం దుండుమానవులు నిస్సపత్నులును పతిప్రియదర్శనులును శుక్లాభిజనసం
పన్నులును నిరంతరహర్షభరితులును నై పంచశతోత్తరైకాదశసహస్రవర్షా
యుష్కు లగుచుందురు. నీలపర్వతంబునకు దక్షిణంబుగను నిషధపర్వతంబు
నకు నుత్తరంబుగను హిరణ్మయం బనువర్షంబు గలదు. అచ్చట హైరణ్వతి
యనునదియును పక్షిరాజగు గరుత్మంతుండును గలరు. అచ్చట నుండుజనులు
మహాబలశాలులును నిరంతరహర్షమానసులును నై పంచశతోత్తరద్వాదశ
సహస్రవర్షపరిమితాయుష్కు లగుచుందురు. మఱియు నచ్చట శృంగవంతం
బను పర్వతంబు గలదు. దానికి మూఁడు శృంగంబులు గలవు. అం దొక్కటి
మణిమయంబును మఱియొకటి స్వర్ణమయంబును వేఱొకటి సర్వరత్నమయం
బును గా నుండె. అచ్చట స్వయంప్రభ యగుశృంగిణీదేవి నిత్యంబును నివ
సించియుండు. శృంగవంతంబునకు నుత్తరంబుగా సముద్రాంతంబునం దైరావ
తం బను వర్షంబు గలదు. అందు 199

గీ. లేదు మార్తండగమనంబు లేదు ముదిమి, మానవులకు సనక్షత్రుఁ డైనచంద్రుఁ
డుండు నావృతమైయున్నజ్యోతివోలె, వెలయు నాయువు పదుమూఁడు వేలయేండ్లు.

గీ. ఉండెదరు దేవలోకవిచ్యుతినిఁ గాంచి, నట్టివా రచ్చటను నిరాహారు లగుచుఁ
బద్మవర్ణప్రభాగంధభరితు లగుచు, శాంతు లగుచును వీతరజస్కు లగుచు. 121

వ. క్షీరార్ణవంబునకు నుత్తరభాగంబున హరివర్షంబు గలదు. 122

గీ. అష్టచక్రము స్వర్ణమయంబు భూత, యుక్తము మనోజవము పీతిహోత్రవర్ణ
మధిక తేజోవిరాజిత మైనశకట, మందు వసియించి వైకుంఠుఁ డచట నుండు.

గీ. అఖిలభూతంబులకుఁ బ్రభు వతఁ డతండె, భూతపంచకమును సర్వభువనములకుఁ
గర్తయు నతండె యాతఁడె కారయితయు, నతఁడె సృష్టియునుఁ బ్రళయమునునతఁడె.

గీ. అతఁడు సకలాంతరాత్ముఁడు యజ్ఞ మతఁడు, సర్వభూతంబులకుఁ దదాస్యంబు వహ్ని
యతఁడె నారాయణుండు నారాయణుండె, యతఁడు వారిద్దఱును నొండె యగుటఁ జేసి.

వ. వైవస్వతమనువును, బ్రియమిత్త్రుండును, బృథువును, వైన్యుండును, నిక్ష్వా
కువును, నంబరీషుండును, మాంధాతయును, నహుషుండును, యయాతియును,
ముచుకుందుండును, గుబేరోశీనరుండును, ఋషభుండును, నైలుండును, నృగుం
డును, గుశికుండును, గాధియును, సోముండును, దిలీపుండును మున్నగుమహా
త్ములకును సర్వభూతంబులకును బ్రియంబును నుత్తమంబును నగు భారత
వర్షంబునందు మహేంద్రంబును, మలయంబును, సహ్యంబును, శుక్తిమంతం
బును, ఋక్షవంతంబును, వింధ్యంబును, పారియాత్రంబును ననుసప్తకులపర్వ
తంబులు గలవు. వానిసమీపదేశంబులందు సారవంతంబులును విపులంబులును
నత్యద్భుతంబులును నవిజ్ఞాతంబులును నగుపర్వతసహస్రంబులు గలవు. మఱి
యును నిందు నార్యులును, మ్లేచ్ఛులును, మిశ్రులును నగుమానవులు గలరు.
మఱియును గంగ, సింధువు, సరస్వతి, విపుల, గోదావరి, నర్మద, బహుద,
శతద్రువు, చంద్రభాగ, యమున, దృషద్వతి, విపాశ, వేత్రవతి, కృష్ణవేణి,
యిరావతి, వితస్త, పయోష్ణి, దేవిక, వేదస్మృతి, వేదశిర, త్రిదివ, సింధు
లాకృమి, కరీషిణి, చిత్రవహ, త్రిసేన, గోమతి, ధూతపాప, చందనకౌశికి,
నాచిత, రోహితారణి, రహస్య, శతకుంభ, సరయువు, చర్మణ్వతి, వేత్రవతి,
హస్తిసోమ, దిశ, శరావతి, భీమ, భీమరథి, కావేరి, వాలుక, వాపి, శతమలి,
నీవార, మహిత, సుప్రయోగ, పవిత్ర, కృష్ణల, వాజిని, పురుమాలిని,
పూర్వాభిరామ, వీర, మాలావతి, పలాశిని, పాపహార, మహేంద్ర, పాట
లావతి, యసిక్ని, కుశవీర, మరుత్వ, ప్రవర, మేన, హోర, ఘృతవతి,
యనాకతి, యనుష్ణి, సేవ్య, కాపి, సదావీర, యధృష్య, కుశచీర, రథచిత్ర,
జ్యోతిరథ, విశ్వామిత్ర, కపింజల, యుపేంద్ర, బహుల, కువీర, యంబువాహిని,
వైనంది, పింజల, వేణ, తుంగవేగ, విదిశ, కృష్ణవేగ, తామ్ర, కపిల, ధేనువు,
సకామ, దేవస్వ, హవిస్స్రావ, మహాపథ, శిప్ర, పిచ్ఛల, భారద్వాజి, కౌశికి
శోణ, బాహుద, చంద్రమ, దుర్గ, యంతశ్శిల, బ్రహ్మమేధ్య, పరోక్ష, రోహి,
జంబువు, సునాస, తపస, దాసి, సామాన్య, వారణ, యసి, నీల, ధృతికరి,
పర్ణశ, మానవి, వృషభ, భాప, కృష్ణ, మందవాహిని, బ్రాహ్మణి, మహా

గౌరి, చిత్రోత్పల, చిత్రరథ, మంజుల, రోహిణి, మందాకిని, వైతరణి, కోశ, శుక్తిమతి, అనంగ, వృషకాహ్వయ, కుమారి, ఋషికుల్య, మారిష, లౌహిత్య, కరతోయ, సుపుణ్య మున్నగు పుణ్యనదు లసంఖ్యేయంబులుగాఁ గలవు. మఱియును గురువులు, పాంచాలములు, సాల్వములు, మాద్రేయములు, జాంగలములు, శూరసేనములు, పుళిందములు, బౌధములు, మాలములు, మత్స్యములు, కుసట్టములు, సౌగంధ్యములు, కాశ్యపరకాశికోసలంబులును, చేదికరూశంబులు, భోజసింధువులును, నుత్తమములును, దశార్ణములును, మేకలములును, నుత్కలములును, నైకపృష్ఠయుగంధరములును, బోధములును, మద్రములును, ఐశరములును, గుకురములును, గుంత్యవంత్యపరకుంతిగోమంతంబులును, మల్లకములును, బుంద్రకములును, విదర్భములును, నృపవాహికలును, నశ్మకంబులును, నుత్తరాశ్మకంబులును, గోపరాష్ట్రంబులును, నధిరాజ్యంబులును, మల్లరాష్ట్రంబులును, గేరళంబులును, మాలవంబులును, నుపవాస్యంబులును, వక్రావక్రాతపంబులును, శకములును, విదేహంబులును, మాగధంబులును, సద్మంబులును, మలజంబులును, విజయంబులును, అంగవంగకళింగంబులును, యకృల్లోమంబులును, మల్లంబులును, సుదేష్ణంబులును, ప్రహ్లాదంబులును, మహిషంబులును, శశకంబులును, బాహ్లీకంబులును, వాటధానంబులును, నాభీరంబులును, గాలతోయకంబులును, బరాంతాపరాంతంబులును, బంకలంబులును, జర్మచండకంబులును, నటవీశేఖరంబులును, మేరుభూతంబులును, నుపావృత్తానుపావృత్తంబులును, సురాష్ట్రంబులును, కేకయంబులును, గుట్టాపరాంతంబులును, మాహేయంబులును, గక్షంబులును, సాముద్రనిష్కుటంబులును, నంధ్రంబులును, నంతర్గిరులును, బహిర్గిరులును, నంగమలదములును, మగధములును, సత్వతిరంబులును, ప్రావృషేయంబులును, భార్గవంబులును, భార్గములును, గిరాతంబులును, భాసురంబులును, నిషాదములును, నిమధములును, నానర్తనైరృతంబులును, బూర్ణలంబులును, బూతిమత్స్యంబులును, గుంతిలంబులును, గుశకంబులును, దీరగ్రహంబులును, నీజకంబులును, గల్పకారణంబులును, దిలభాగంబులును, మసారంబులును, మధుమత్తంబులును, గకుందకంబులును, గాశ్మీరంబులును, సింధుసౌవీరంబులును, గాంధారంబులును, దర్శకంబులును, నభీసారంబులును, గలద్రుతంబులును, శౌరిలంబులును, దర్వీబలరట్టసుదామంబులును, సుమల్లికలును, బంధాకరీకమంబులును, గువిందంబులును, గంధికంబులును, వనాయువశౌపార్శ్వరోమకుశబిందువులును, కాచ్ఛంబులును, గోపాలకచ్ఛంబులును, జాంగలంబులును, సిద్ధంబులును, దామ్రలిప్తికలును, నౌధ్రమ్లేచ్ఛంబులును, సైరింధ్రంబులును, శార్వతీ

యంబులును, ద్రవిడంబులును, ప్రాచ్యంబులును, మాహిషకంబులును, బాల
మాహిషకంబులును, గిష్కింధ బులును, ఝల్లికంబులును, కర్ణాటకంబులును,
మాహిషకంబులును, కుంతలంబులును, సౌహృదంబులును, నలకాననంబులును.
గోకుట్టకంబులును, జోలంబులును, గోంకణంబులును, మణివాలుకంబులును,
సమంగంబులును, కనకంబులును, మాలిషాంగారంబులును, ధ్వజిన్యుత్సవసంకేత
మాల్యసేవిత్రిగర్భంబులును, వ్యాఘ్రకంబులును, కోకంబులును, ప్రోష్ఠంబు
లును, కంగవేగధరంబులును, వింధ్యవౌలీయంబులును, బులిందంబులును,
నల్వలంబులును, మాలవంబులును, మలకంబులును, కురువర్ణకంబులును, ఖర్వ
రంబులును, నపరవర్తకంబులును, గాలదంబులును, ముసలంబులును, స్తనవాలు
కంబులును, జండకంబులును, కురటంబులును, దోమరంబులును, హాన్యమా
నంబులును, సుతీర్థాపూర్తిస్పృంజయంబులును, ననిదాయంబులును. శివాటంబు
లును, దపానంబులును, సూతిపంబులును. ఋషికంబులును. విదర్భంబులును,
స్తంగనంబులును, బరతంగకంబులును. జవనంబులును, కంజోజంబులును,
దారుణంబులును, కులట్యంబులును. హూణంబులును. బాహ్లికంబులును, రమ
ణంబులును, దరదంబులును, దశమాలకంబులును, శౌరాష్ట్రకంబులును, ఖాండీ
కంబులును, దుహారంబులును. ఋద్యానంబులును, గిరిగహ్వరంబులును, నాత్రే
యంబులును, భరద్వాజంబులును, స్తనపోషకంబులును, ద్రోషకంబులును,
గరభంజకంబులును మున్నగు నసంఖ్యాకజనపదంబులు గలవు. మఱియును
కృతయుగంబును, త్రేతాయుగంబును, ద్వాపరయుగంబును, కలియుగంబును
ననునాలుగు యుగంబులు క్రమంబుగాఁ గలవు. కృతయుగంబునందు నాలుగు
వేలును త్రేతాయుగంబునందు మూఁడువేలును, ద్వాపరయుగంబునందు రెండు
వేలును నాయుర్వర్షప్రమాణంబు జనంబులకు విహితం బయ్యె. కలియుగంబున
నాయుఃప్రమాణంబు లేమింజేసి గర్భస్థు లగుచుండఁగనే కొందఱును
బుట్టినతరువాతఁ గొందఱును ననియతంబుగా మరణించుచుండుదు. 126

క. కృతయుగమున బలసత్త్వ, ప్రతిభాగుణయుతులు ధర్మపరు లెల్లజనుల్
శ్రుతయుతులు రూపవంతులు, జితేంద్రియులు వీరు లమలశీలురు రాజుల్. 127

క. త్రేతాయుగమున నభిజన, జాతులు సత్యాభిరతులు జను లెల్లరు సం
ఖ్యాతీత గుణసమేతులు, స్వాతంత్ర్యాన్వితులు చక్రవర్తులు రాజుల్. 128

క. ద్వాపరయుగమున నుత్సా, హోపేతు లమేయవీర్యయుతు లన్యోన్య
వ్యాపాదనతత్పరులు ప్ర, తాపసమంచితులు జనవితానము లెల్లన్. 129

క. కలియుగమున గర్వులు లో, భు లసూయాపరులు దుష్టబుద్ధులు పాపా
త్ము లసత్యవాదులును గో, పులు మాయావులును నగుచుఁ బుట్టుదురు జనుల్.

వ. మఱియును జంబూద్వీపంబును శాకద్వీపంబును కుశద్వీపంబును శాల్మలి ద్వీపంబును క్రౌంచద్వీపంబును శకద్వీపంబును పుష్కరద్వీపంబును నను సప్త ద్వీపంబులు గలవు. జంబూద్వీపంబునందు షట్సప్తోత్తరాష్టాదశసహస్ర యోజనంబులనై శాల్యంబు గలజంబుపర్వతంబు గలదు. దానికంటె ద్విగుణ వైశాల్యంబు గలలవణసముద్రంబు గలదు. లవణసముద్రంబు నానాధాతుచిత్రి తంబు లగుపర్వతంబులచేతను నానాజనపదంబులచేతను వ్యాప్తంబై యుండె. శాకద్వీపంబు జంబూద్వీపంబుకంటె ద్విగుణాధికం బగుపరిమాణంబు గలదియై క్షీరసముద్రంబు నావరించి యుండె. 131

క. కల నచటఁ బుణ్యజనపద, ము లసంఖ్యాకములు మరణమును జెందక న ర్ధిలుచుందు రందుఁ దేజః, కలితు లగుచు జనము లెల్లఁ గలకాలంబున్. 132

వ. అందు మేరువు, మలయము, జలధారము, రైవతకము, శ్యామము, దుర్గము, కేసరి యనుసప్తమణిపర్వతంబులు గలవు. మేరుపర్వతంబు దేవర్షిగంధర్వాది సంయుతంబై యుండు. మలయపర్వతంబు ప్రాగాయతంబై యుండు. అచ్చట నుండి మేఘంబులు బయలువెడలుచుండు. జలధారపర్వతంబునుండి వాసవుండు నిత్యంబును జలంబు గ్రహియించుచు వర్షాకాలంబునందు వర్షంబు గురియించు చుండు. రైవతకంబునందు రేవతీనక్షత్రంబు ప్రతిష్ఠితం బయ్యె. శ్యామపర్వ తంబు నవమేఘప్రభాభాసమానంబై యున్నతంబై రైవతకంబునకు నుత్తరం బుగా నుండె. శ్యామగుణం బాపర్వతంబునుండి వచ్చుటం జేసి దానికి శ్యామ నామధేయంబు గలిగె. 133

క. ఆమహీధరము తెఱంగున, శ్యామాకృతు లెసఁగ నచటిజను లెల్లరు ని త్యామోదభరితు లగుచును, క్షేమంబున నుందు రిష్టసిద్ధులు గలుగన్. 134

వ. దుర్గశైలంబు మహోదయంబై యున్నయది. కేసరిపర్వతంబు కేసరయుతంబై యుండు. అప్పర్వతంబునుండియే వాయువు బయలువెడలుచుండు. అప్పర్వతం బుల కన్నింటికిని యోజనవిష్కంభంబు ప్రవిభాగంబువలన ద్విగుణంబుగా నుండు. మేరువునకు మహామేరువును మలయంబునకు మహాకాశంబును జల ధారంబునకు జలదంబును రైవతకంబునకుఁ గౌమారంబును శ్యామంబునకు మణికాననంబును దుర్గంబునకుఁ గుముదోత్తరంబును గేసరంబునకు మాదాకి యును ననువర్షంబులు గలవు. మఱియును శాకద్వీపమధ్యంబునందు జంబూ ద్వీపపరిమితం బగుశాకవృక్షంబు గలదు. మఱియును. 135

క. కల నచటఁ బుణ్యజనపద, ములు శంకరుఁ డచట నుండు మునులును గీర్వా ణులుఁ జారణులును సిద్ధులుఁ, గొలుచుచు నుండంగఁ బ్రమథకోటులతోడన్. 136

క. కల రచట నాల్గువర్ణంబులవారు స్వధర్మరతులు ముదిమియు మృతియుఙ్
గలుగక నర్షర్తువులో, పల స్రోతస్వినులు వోలెఁ బడయుచు వృద్ధిఙ్. 137

వ. గంగయును సుకుమారియును గుమారియును సీతయును శివోదకయును మణిజలయును నిక్షునర్ధనికయును మున్నగు నసంఖ్యేయ మహాపుణ్యానదులు శతసహస్రంబులుగా నక్కడనుండి ప్రవహించుచుండు. అచ్ఛోటనుండి వాసవుండు వర్షించుచుండు. 138

క. ఆపరమమంగళేము లగు, నాపగల మహత్త్వ మెన్న నలవియె నాకుఙ్
దాపఘులను బాపములను, బాపం గల నవి నిజప్రభావముచేతఙ్. 139

వ. మఱియు నచ్చట మృగంబులు మశకంబులు మానసంబులు మల్లకంబులు ననునాలుగు పుణ్యజనపదంబులు గలవు. మృగంబులందు బ్రహ్మాభాయిష్ఠులును విహితకర్మపరాయణులును నగు బ్రాహ్మణులును మశకంబులందు ధార్మికులును సర్వకామప్రదాయకులును నగు రాజన్యులును మానసంబులందు ధర్మోపజీవు లగు వైశ్యులును, మల్లకంబులందు ధర్మశీలు రగు శూద్రులును గలరు. 140

క. దండనము చేయు ఱేఁడును, దండనమును నచట లేవు ధర్మముచే వా
రుండెదరు బద్ధు లగుచును, నొండొరువులు రక్షకులుగ నొండొరువులకుఙ్. 140

వ. ఉత్తరద్వీపంబులును బర్వతంబులును దధిసురాదుగ్ధసముద్రంబులచే నావరింపం బడియె. మధ్యమద్వీపంబునందు గౌరవర్ణం బగుమనశ్శిలపర్వతంబును బశ్చిమద్వీపంబునందు నారాయణసఖం బగుకృష్ణపర్వతంబును గలవు. అచ్చట దివ్యంబు లగురత్నంబులను స్వయముగాఁ గేశవుండు రక్షించుచుఁ బ్రసన్నుండై ప్రజాసౌఖ్యంబు నాపాదించుచుండు. కుశద్వీపంబునందుఁ గుశస్తంభంబును శాల్మలిద్వీపంబున శాల్మలివృక్షంబును, క్రౌంచద్వీపంబున మహాక్రౌంచపర్వతంబును జనపదమధ్యంబునఁ జాతుర్వర్ణ్యంబుచేఁ బూజింపంబడుచుండు. మఱియును గోమంతం బను మహాపర్వతంబు గలదు. అచ్చట నారాయణుండు జ్ఞానిసంయుతుండై నిత్యంబును నివసించియుండు. శరద్వీపంబునందు విద్రుమచితంబగు సునామపర్వతంబును హేమపర్వతంబును గుముదపర్వతంబును బుష్పవత్పర్వతంబును గుశేశయపర్వతంబును హరిపర్వతంబును ననునాఱు మహాపర్వతంబులు గలవు. వాని కన్నింటికిని నంతరవిష్కంభము ద్విగుణంబు గా నుండు. మఱియును జౌద్భిదంబును రేణుమండలంబును సురథంబును లంబనంబును ధృతిమంతంబును బ్రభాకరంబును గాపిలంబును ననునేడు వర్షంబులు గలవు. 142

క. దేవులు గంధర్వులు ప్రజ, లావర్షములందు సంప్రహర్షముతోడఙ్
గావింతురు విహరణములు, లే వచ్చటిప్రజకు మృతియుఁ గ్లిష్టస్థితియుఙ్. 143

క. చోరులును మ్లేచ్ఛజాతులు, లే రావర్షములలోన లే రవినీతుల్
గౌరాకారము గలుగుచు, మారుల యెల్లరును నందు మసలెడివారల్. 144

వ. క్రౌంచపర్వతంబునకుఁ బిదప వామనపర్వతంబును వామనపర్వతంబునకుఁ బిమ్మట నంధకారపర్వతంబును నంధకారపర్వతంబునకుఁ బిదప మైనాకపర్వతంబును మైనాకపర్వతంబునకుఁ బిమ్మట గోవిందపర్వతంబును గోవిందపర్వతంబునకుఁ బిదపఁ బుండరీకపర్వతంబును బుండరీకపర్వతంబునకుఁ బిమ్మట దుందుభిస్వనపర్వతంబును గలవు. ఆపర్వతంబులకు ముందువిష్కంభము ద్విగుణంబై యుండు. క్రౌంచంబునకుఁ గుశలదేశంబును వామనంబునకు మనోనుగదేశంబును మనోనుగంబునకుఁ బిదప నుష్ణదేశంబును నుష్ణదేశంబునకుఁ బిమ్మట ప్రావరదేశంబును ప్రావరదేశంబునకుఁ బిదప నంధకారకదేశంబును నంధకారకదేశంబునకుఁ బిమ్మట మునిదేశంబును మునిదేశంబునకుఁ బిదప దుందుభిస్వనదేశంబునుం గలవు. 145

గీ. దేవగంధర్వచారణసేవితంబు, లగుచు నాదేశములు పొలుపారుచుండు
గౌరవర్ణాన్వితులు గ నక్కడను నుండు, జనులు విలసిల్లుచుందురు సంతతమును.

వ. పుష్కరద్వీపంబునందుఁ బుష్కరం బనుమహాపర్వతంబు గలదు. 147

క. సతతము మహర్షులును దే, వతలును సేవించుచుండ వైభవమున నా
క్షితిధరమున నుండుఁ బ్రజా, పతి సకలద్వీపములకుఁ బాలకుఁ డగుచున్. 148

వ. ఆద్వీపంబునం దుండుప్రజ లెల్లరును స్వయముగా నుపస్థితం బగుసిద్ధాన్నంబు భుజియించుచుందురు. అందుండుబ్రాహ్మణులకు బ్రహ్మచర్యంబుచేతను సత్యంబుచేతను దమంబుచేతను నారోగ్యాయుఃప్రమాణంబులు ద్విగుణాధికంబులై యుండు. అటుపిమ్మటఁ జతురస్రం బగుమహాశైలం బొకండు గలదు. అం దష్టదిగ్గజంబులు గలవు. అమ్మహాపర్వతంబుతిర్యగూర్ధ్వాధోభాగంబుల పరిమాణంబు చెప్ప నలవి గాదు. సకలదిశలకును నక్కడనుండి వాయువులు ప్రవర్తిల్లుచుండు నం దుండుదిగ్గజంబు లావాయువులను దొండంబులచేఁ బీల్చికొనుచు విడిచిపెట్టుచుండు. ఇంకను ననేకద్వీపంబులును ననేకవర్షంబులును ననేకపర్వతంబులునుం గలవు. వానిని లెక్కించుట కాదిశేషుం డైనను శక్తుండుగా నేరఁడు. 149

క. ఈపాద్మకల్పసృష్టిక, థాపీయూషంబు గ్రోలుధన్యుఁడు విగళ
త్పాపుఁ డయి యుండు దివిష, ద్రూపంబున దివిని మేను దొఱఁగినపిదపన్. 150

ఆ. పర్వమందు దీనిఁ బఠియించినను విన్నఁ, జాలు నరకబాధ సైఁప లేక
వెతలు గుడుచు చుండుపితరుల నెల్లను, నూర్ధ్వలోకమునకు నుద్ధరింప. 151

క. అని చెప్పుటయును భీష్ముం, డనఘాధికం బైనహర్ష మావహిలంగన్
మనమునఁ దదాజ్ఞ గైకొని, చనియె హరిద్వారమునకుఁ జరుపఁ దపంబున్. 152

క. అనవుడు మునీంద్రు లిట్లని, రనఘా నీచెప్పినట్టియంశంబుల నె
ల్లను వినుట నమృతపానం,బును జేసినయట్టితృప్తిఁ బొందితిమి సుమీ. 153

క, ఐనను నొకకోరికి మా,మానసముల నొదవెఁ దీర్థమహిమంబు వినం
గా ననుడు సూతుఁ డెంతయు, నానందము నొంది యంతరంగమునందున్. 154

క. మునులార నేఁడు మీరలు, ననుఁ గాంక్షించినవిధంబున నె మున్ను వసి
ష్ఠుని నడుగ దిలీపుం డ, మ్మునివరుఁ డిట్లనియె రాజమూర్ధన్యునకున్. 155

—: నా నా తీ ర్థ మా హా త్మ్య క థ న ము :—

గీ. ద్రవిణసాధ్యంబు లైనయధ్వరము లెన్ని, శతసహస్రంబు లేనియుఁ సాటి గావు
గవ్వయును లేక భవవార్ధిగట్టుఁ జేర్చు, నట్టితీర్థాటనమునకు జననినాథ. 156

గీ. అధిప యతిరాత్రపౌండరీకాదిముఖము, లాచరించిన ఫలము తీర్థాభిగమన
ఫలమునకుఁ దక్కు వని చెప్పఁబడియె గుహ్య,మైనఋషియజ్ఞమగుటఁ దీర్థాటనంబు.

గీ. సర్వభూతంబులందాత్మసామ్య మెనయు,వాఁడును జితేంద్రియుండగు వాఁడు సత్య
నిష్ఠ గలవాఁ డహంకారనిర్గళితుఁడును, దీర్థఫలపాత్రు లగుదురు పార్థివేంద్ర. 158

గీ. అప్రతిగ్రహణం బను హస్తశుద్ధి, చెడనిసంతుష్టి యనియెడు చిత్తశుద్ధి
కలిగి విద్యాతపఃకీర్తికలితుఁ డగుచు, వెలసిన దృఢవ్రతుఁడు తీర్థఫలము నొందు.

గీ. తీర్థములలోన నుత్తమతీర్థ మాది, తీర్థ మొక్కటి కలదు పృథ్వీకళత్ర
పుష్కరం బను పేరను బొలుచుచుండు,నది వివిధతీర్థసాన్నిధ్య మొదవి యెపుడు.

క. వసియించుచు నుందురు స, ర్వసమయములయందుఁ దీర్థరాజంబునఁ దా
పసులును సిద్ధులు సాధ్యులు, వసురుద్రాదిత్యముఖులు వసుధాధీశా. 161

చ. తప మొనరించి దేవతలు దానవులున్ మును లాస్థలంబునన్
వ్యపగతపాపులై నిజనిజాభిమతంబులసిద్ధి నొంది రె
ల్లపుడును బద్మయోనియుఁ దదాశ్రయమున్ బెడఁబాయ కుండు నే
నెపుడును గూడ దాని స్మరియించుచు నుండుదుఁ బార్థివోత్తమా. 162

క. పితృదేవతార్చనాభ్యు, ద్యతమానసుఁ డగుచు నచట నభిషేకము నే
కృతబుద్ధి సలుపు నాతఁడు, శతాశ్వమేధములఫలము సంప్రాపించున్. 163

గీ. పుష్కరమునందు నొక్కవిప్రునకు నేని, భోజనము పెట్టునాతఁ డాపుణ్యమునను
శాశ్వతబ్రహ్మలోకవాసంబు వడసి, దివ్యరూపంబుతోడను దేజరిల్లు. 164

గీ. ఉభయసంధ్యలయందు నేయుత్తముండు,పుష్కరంబును మానసంబున స్మరించు
నతఁ డఖిలతీర్థములఁ దానమాడినట్టి, ఫలము నొక్కత్రుటిలో నొందఁగలుగుఁ జూవె.

క. జననము మొదలుగఁ గావిం, చిన పాపము లన్నియును నశేషమ్ముగ నా
శన మొంది తీరుఁ బుష్కర, మున కేఁగినయంతమాత్రమున నెల్లరకున్. 166

గీ. సురల కెల్లరకును మధుసూదనుండు, ప్రథముఁడై యుండినట్లు తీర్థముల కెల్లఁ
బుష్కరం బాదిమం బనఁ బొల్చు జగతి, దానిమహిమం బమేయము ధరణినాథ.

గీ. అగ్నిహోత్రంబు నూఱేండ్లు నాచరించు
బ్రాహ్మణుఁడు చెందుఫలము పూర్ణముగఁ బడయు
నొక్క కార్తికపూర్ణిమ నుండెనేని
పుష్కరమునందు నెవఁ డేసి భూవరేంద్ర. 168

క. పుష్కరగమనోద్యోగము, పుష్కరమునఁ జేయుదానములు ధర్మములున్
బుష్కరతీర్థనివాసము, దుష్కృతికోటులను దొలఁగఁ ద్రోయును భూపా. 169

వ. పుష్కరంబునుండి ప్రదక్షిణంబుగా నశ్వమేధఫలప్రదంబును వైకుంఠప్రాప
కంబును నగుజంబూమార్గంబు ప్రవేశించి యచ్చట నైదురాత్రు లుండినవారు
నరకమార్గముం గనుంగొనకుందురు. పిదప స్వర్గప్రదంబును దుర్గతిచ్ఛేద
కంబును నగుతండులికాశ్రమంబు గలదు. అక్కడనుండి యగస్త్యాశ్ర
మంబుం బ్రాపించి యందుఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబును బితృదేవతార్చ
నంబును గావించినజనుం డగ్నిష్టోమఫలంబు నొందు. పిమ్మటఁ గన్యా
శ్రమంబున ఫలంబు లాహారంబుగాఁ గొని త్రిరాత్రంబులు వసియించిన
వాఁడు కౌమారంబు వడయు. పిమ్మటఁ బ్రవేశమాత్రంబున సర్వపాప
హరం బగుధర్మారణ్యంబునకుం జేరి పితృదేవతల నర్చించి సర్వకామసమృద్ధ
యాగఫలంబు గాంచు. పిదప దానికిఁ బ్రదక్షిణముగా యయాతిపతనక్షేత్రమున
కేఁగె నేని హయమేధయాగఫలంబు నొందు. తరువాత మహాకాలంబు
గలదు. అందుఁ గోటితీర్థంబును స్పృశియించినమాత్రంబున శతాశ్వమేధ
ఫలంబు గలుగు. పిదప భద్రవటం బనుప్రసిద్ధం బడసినశివతీర్థంబు గలదు.
అచ్చట మహాదేవదర్శనంబు గావించి తదనుగ్రహంబున గోసహస్రదాన
ఫలంబు వడయు. దానం జేసి సర్వసంపత్సమృద్ధంబును నసపత్నంబును నగు
గణాధిపత్యంబు నొందు. 170

చ. కలదు కళింగమం దమరకంటకభూధరమందు రేవ నాఁ
గలదు స్రవంతి యొం డఖిలకల్మషనాశని యందు స్నానముల్
సలుపుచు మూఁడుకాలములు సల్పి తపంబును సత్వరంబుగా
ఫలమును గాంచ గల్గిరి సుపర్వులు దానవులున్ నృపోత్తమా. 171

గీ. కనఖలాచలమందు గంగాస్రవంతి,యును గురుక్షేత్రరాజమందును సరస్వ
తియును బూతము లఖిలప్రదేశములను,నర్మదానది పూత యనంగఁ బొలుచు.

గీ. త్రిదినపావనము సరస్వతీజలంబు, సప్తదినపావనము యమునాస్వసృజలంబు
స్నానమాత్రపావనము గోదావరీజలంబు, రేవజలము దర్శనమాత్రపావనంబు. 173

ఆ. నర్మదాజలంబునను మున్గి యమరకం, టకమునందు నిరశనవ్రతంబు
కలిమి నొక్కరాత్రి గడపినమానవుఁ, డుభయకులసహస్ర ముద్ధరించు. 174

గీ. శ్రాద్ధ మొనరించి నర్మదాజలమునందుఁ, బిండ మర్పించెనేని యాపిండ మొకఁడె
చాలుఁ బితరుల నాభూతసంప్లవంబు, దృప్తిపఱుపంగఁ భూతధాత్రీకళత్ర. 175

ఆ. అమరకంటకాద్రి కన్ని దిక్కుల రుద్ర, కోటి యుండునట్టిచోటఁ దీర్థ
మాడెనేని చాలు నది రుద్రకోటికి, సంఘటిల్లఁ జేయు సమ్మదంబు. 176

గీ. పర్వతమునకుఁ బశ్చిమభాగమందు, శంకరుం డుండు నచ్చోట స్నానమాడి
శ్రద్ధతోడను బితృతృప్తి సలుపునాతఁ, డుభయవంశంబులను గూడ నుద్ధరించు.

గీ. అతనిపితృదేవతలు స్వర్గమందు నెల్ల, విధముల సుఖించి యఱువదివేలయేండ్లు
జననమరణప్రవాహఘట్టనము లేని, రుద్రలోకంబు ననలఁ జేరుదురు భూప. 178

గీ. యోజనంబులకొలఁదిగా నున్నతంబు, విస్తృతంబును నైనపృథ్వీధరంబు
పైని నఱువదికోటు లర్వుదిసహస్ర, ములును గలవు మహాతీర్థములు నరేంద్ర.

సీ. అప్సరస్త్రీయుక్తుఁ డయి నూఱు వేలేండ్లు, లమరపురీసౌఖ్య మనుభవించు
ననుభవించి వసుంధరాధిపాన్వయమందు, నవనినాథుండు గా నవతరించు
నవతరించి చిరాయురారోగ్యసంపద, లెల్లవేళల నొప్ప నుల్లసిల్లు
నుల్లసిల్లి యనన్యయోగ్య మైనప్రశస్తి, నెల్లదిక్కుల నల్లిబిల్లిగొలుపు

గీ. శౌచము నహింసయును బ్రహ్మచర్యమును జి
తేంద్రియత్వం బఖిలభూతహితముఁ బడయు
నమరకంటకపృథ్వీధరమునయందు
క్షేత్రపాలకసేవ చేసినజనుండు. 180

గీ. అగ్నిసలిలప్రవేశంబు లాచరించి, యైన ననశనవృత్తిచే నైన నసువు
లమరకంటకశైలమునందు విడుచు, నట్టివారికి లేదు జన్మాంతరంబు. 181

గీ. అమరకంటకగిరిశిఖరముననుండి, పతనమును జెంది ప్రాణవిచ్యుతిని గన్న
యుత్తమునకుఁ బునర్జన్మ ముండెనేని, యతనిఁబో లెడిఘనుఁ డుండఁడవనియందు.

వ. ఆపర్వతంబునకుఁ బశ్చిమభాగంబునఁ గోటితీర్థంబు గలదు. అచ్చట రుద్రుండు జ్వాలేశ్వరుం డనుపేరఁ బరగుచుండు. ఆప్రదేశంబునఁ బిండప్రదానంబు గావించెనేని పితరులు పదివేలయేండ్లవఱకును సంతృప్తి నొందుదురు. నర్మదామహానదికి దక్షిణభాగంబునఁ గపిలానది గలదు. అన్నదియందు శతకోటితీర్థంబులు గలవు. అచ్చటఁ గావించినపుణ్యకార్యంబులు కోటిగుణంబుగా ఫలియించు. కాలవశంబునఁ దత్తీరంబునం బడినవృక్షంబులు సైతము నర్మదాజలస్పర్శ

భాగధేయంబునంజేసి సద్గతిం జెందుచుండు. విశల్య యనుమతియొక్క పుణ్యనది నర్మదాసంశ్రయంబున విరాజిల్లుచుండు. అందు స్నానంబు గావించిననరుండు విశల్యుం డగు. సర్వపాపప్రణాశిని యగునన్నదీమతల్లిక యమరకంటకపర్వతంబునకు విచ్చేసిన దేవర్షిగణంబుచే నుత్పాదింపంబడియె. తత్తోయంబున మునింగి యొక్కరాత్రి యుపవాసంబు గావించినజనుండు శతకులంబుల నుద్ధరించు. 183

గీ. నర్మదానది నెచట నైనను మునుంగ, లభ్యమగు నశ్వమేధఫలంబు భూప నర్మదోత్తరకూలమునను వసించు, వారు త్రిదివంబునందున్నవారు చూవె. 184

వ. గంగాసరస్వతీనదులయందుఁ గావించినస్నానదానంబులు సమానఫలంబు లని మహేశ్వరుండు భాషించె. ఫేనోర్మిసహితం బగునర్మదాతోయంబు సర్వపాపహరంబు. నర్మదాతటంబున నహోరాత్రోపవాసంబు గావించిన బ్రహ్మహత్యా విముక్తి కలుగు. నర్మదామహానది లోకోపకారార్థంబు ధర్మకాంక్షు లగు మహాత్ములచే యజ్ఞోపవీతపరిమితంబు లగుబహురూపంబులు గా విభజింపంబడియె. తత్తత్ స్థానంబులందు స్నానంబు గావించిన మహాపాతకంబులు నయితము పటాపంచ లగు. 185

—: త్రిపురసంహారవృత్తాంతకథనము :—

క. జ్వాలేశ్వర మనుతీర్థము, త్రైలోక్యప్రథిత మొండు తనరారెడు భూ పాలక తద్వృత్తాంతము, నాలింపుము విస్మయంబు నాపాదించున్. 186

గీ. పూర్వమందు నింద్రాదిసుపర్వు లెల్ల, భయవికంపితులై 'పాహి పాహి' యనుచు నార్తరవములతో నంధకారికడకు, నరిగి మొఱవెట్ట విని హరుఁ డనునయించి.

ఉ. ఏమి ప్రమాదమేర్పడియె నేమి భయంబు జనించె నింద్రము ఖ్యామరులార మీముఖములందు వికాసము లేనికారణం బేమియొ నాకుఁ జెప్పుఁడన నెల్లసుపర్వులు మ్రొక్కి శూలికిన్ స్వామి కలం డొకం డసురనాథుఁడు బాణుఁడు నాఁగ నుర్వరన్. 188

క. ఆతఁడు బలదర్పితుఁడై, కాతరభావంబు లేక గగనమున మహా భూతమువలెఁ ద్రిపురాధి, స్థాత యగుచు విహరణంబు సలుపుచు నుండున్.

క. యాగములు చేయునిమ్మలు, భాగవతులు గలిగినట్టిపట్టులును మహా యోగులు గలచోటులు భూ, భాగంబున వానికతనఁ బాడై పోయెన్. 190

గీ. స్వైరసంచారి యగువానిచర్యవలన, సంచలించుచు నున్నవి జగము లెల్ల బ్రతుకఁ జాలము నీపాలఁ బడినవార, మిందఱముగూడను ననుగ్రహింపు మభవ.

శా. కావం గల్గినవాఁడ వార్తులను దుర్గర్వాంధులన్ రూపడన్ గావింపఁ గలవాఁడ వార్తజనరక్షాదుష్టశిక్షార్థమై

యావిర్భావము గన్న దైవమవు మ మ్మాపన్నులఁ బ్రోవఁగా
నీవే తప్పఁ బరం బెఱుంగము భవానీనాథ పాలింపవే. 192.

క. అని ప్రార్థించిన నీశ్వరుఁ, డనిమిషులకు సుప్రసన్నుఁ డయి సురలారా
చనుఁ డిఁక సుఖముండుఁడు మీ, పనివీఁదనె యుందు నేను భయ మొందకుఁడీ.

క. అనవుడు దేవత లెల్లరు, మనమున మోదంబు గదుర మరలఁ ద్రిదివం
బున కేఁగుదెంచి యాదై, త్యునిసంహారంబు గోరు చుండఁగ నంతన్. 194

మ. నిటలాక్షుండు నిశాచరప్రమథనోన్నిద్రాత్ముఁడై నర్మదా
తటముం జేరి స్మరించె నారదుని నంతన్ దేవతామౌని య
చ్చటికిన్ దక్షిణమంద వచ్చి పరమేశా యానతి మ్మంచు ని
ల్చుటయున్ మోలిను నానతిచ్చెను గిరీశుం డిట్లు లమ్మౌనికిన్. 195

క. నారద బాణుం డనెడును, గారాతి యొకండు లోక మంతకు వెత చే
కూరుచుచు నుండె దానికిఁ, గారణము తదీయకంబుకంధర లె సుమీ. 196

క. వారలు పరమపతివ్రత, లారామారత్నములమహత్త్వముచేఁ జే
కూరెను ద్రిపురములకు సం, చారక్షమ మైనదివ్యశక్తి మునీంద్రా. 197

క. ఆత్రిపురములకు నాథుం, డై త్రిదశారాతి జగదపాయనిదానం
బై త్రిమ్మరుచున్నాఁ డది, మాత్రము సహియింప రాదు మాబోంట్లులకున్.

క. కావున సతతము భర్తయె, దైవం బని యెంచుచుండు దైత్యసతులకున్
భావమ్ములఁ జాంచల్యం, బావిర్భావంబు నొందున ట్లొనరుపుమా. 199

క. అచలనమె దైత్యకుల, శ్రీచలనము నీకు వేయి చెప్పఁగ నేలా
వే చనుము దేవకార్యము, నీచాతుర్యంబుతోడ నెఱవేఱుపుమా. 200

చ. అనవుడు భక్తినమ్రవదనాంబుజుఁడై సురమౌని శంకరా
జ్ఞను గొని యాక్షణంబ దితిజప్రభు వేలుపురంబుఁ జేరి యా
దనుజకులావతంసము యథావిధిఁ జేసినగౌరవంబుఁ గై
కొని నుడువం దొడంగెఁ గడు గొప్పగ దానములన్ వ్రతంబులన్. 201

క. ఆసమయములందును బా, ణాసురునకుఁ బట్టమహిషి యైనయనోప
మ్యాసతి దేవమునీంద్రుని, డాసి యిటులు పల్కఁగాఁ దొడంగెను భక్తిన్. 202

గీ. అడుగఁ దలఁచితి నొకమాట యమరమౌని, కనికరము నీకు నామీఁదఁ గలిగెనేని
దానములలోన నుత్తమదాన మేదొ, వ్రతములం దేది యుత్తమవ్రతమొ చెపుమ.

క. అనవుడు నారదుఁ డాయమ, కును ని ట్లనె వేదపారగుం డగుభూదే
వునకుఁ దిలధేనుదానం, బొనరించుట యుర్వి నెల్ల నొసఁగుఁ సుమ్మా. 204

గీ. అట్టిదానంబు గావించినట్టిధన్యు, లక్షయం బగుస్వర్గమునంద యుందు
రనుభవించుచు నింద్రాదు లనుభవించు, సకలభోగంబులను గూడ జలజగంధి.

4

వ. మఱియు నొకమాట వినుము. చతుర్థియును సప్తమియును ద్వాదశియును సంక్రాంతియును విషువంబును దినచ్ఛిద్రముఖంబును ననుదివంబులు పుణ్యావహంబులు. ఈదివసంబులయందు నుపవాసవ్రతంబు గావించినపడంతులకు స్వర్గంబు కరతలామలకంబు సుమా. 206

క. ఉపవాసవ్రతమును నే, రుపుతో రక్షించుకొనుసరోజాక్షుల నొక్కపుడును గడగంటను నూ, రుపుతోఁ గనలేఁడు కలిపురుషుఁడు లతాంగీ. 207

క. కావింపఁ దగినదానము, గావింపఁగఁ దగినవ్రతము గావించితి నీకై వసము నింతి యెట్టులు, కావింపఁగఁ దగునొ యటులు కావింపు మిఁకన్. 208

గీ. పోయివచ్చెద ననవుడుఁ బూవుఁబోఁడి, స్వామి నీచెప్పినట్టుల సలుపుదాన దానము గ్రహింపు మీవె నేధన్య నగుదు, నింతకంటెను బాత్రులింకెవరు నాకు.

క. ఇచ్చెద హిరణ్యరాసుల, నిచ్చెద భూములను గృహము లిచ్చెద నే మేమిచ్చిన సాఫల్యము నా, యిచ్చెడిదానమున కిత్తు నే నవి యెల్లన్. 210

చ. అనవుడు మౌని యిట్లనియె నాయమతోఁ దరుణీమణీ తపోధనులము మేము మాకు ధనధాన్యము లేల గృహంబు లేల నిర్ధనుఁడు కుటుంబి యైనయొక బ్రాహ్మణవర్యున కిమ్ము సర్వమున్ గనియెద వీవు జన్మమును గాంచినదానికి సార్థకత్వమున్. 211

ఉ. మాయెడ నుంచుభక్తియె సమస్తము నిచ్చుట మాకు వేఱుగా నీయఁగఁ గైకొనంగ నెదియేనియు లే దిఁకఁ బోయినత్తు నంచాయతివల్లభుండు త్రిపురాసురకాంతలచిత్తవృత్తులన్ గాయముచేయకుండఁగ నెక్కొని నేర్పున నేఁగె నంతటన్. 212

క. త్రిపురములలోన నెన్నియొ, విపరీతముగాఁగ నుద్భవించె మహోత్పాతపరంపరలు జనంబుల, కపరిమితం బైనభీతి యాపాదిల్లన్. 213

క. ఇది యిటు లుండఁగ ధూర్జటి, యద నెఱిఁగినవాఁడు గాన నాక్షణమున నర్మదదరి మాహేశ్వరి మను, పదమునకున్ జేరి త్రిపురభంగోత్సుకుఁడై. 214

సీ. ధనువుగాఁ జేసి మందరధరిత్రీధరం, బును వాసుకిని గుణంబుగను జేసి
పంకజనేత్రుని బాణంబుగను జేసి, మాహేశ్వరమును ధామముగఁ జేసి
యశ్వంబులుగఁ జతురామ్నాయములఁ జేసి, బలముగాఁగను జేసి ప్రమథగణము
నాశ్వినేయులను రథాంగంబులుగఁ జేసి, చాపాంతముగ దివస్పతినిఁ జేసి

గీ. యాశుగమునఁ గుబేరుని నగ్ని నెదుట, వాయువును నోట దక్షిణవామకరము
లందు యమకాలులను రథాంగారకముల, యందు గంధర్వపతులను ననువుపఱిచి.

గీ. పద్మజుని సారథిగను నేర్పఱిచి తాను, సర్వసర్వంసహాతలస్యందనంబు
నధివసించి తదేకలక్ష్యంబు గలిగి, స్థాణువుగను సహస్రవత్సరము లుండె. 216

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 217

గీ. ఎపుడుత్రిపురంబులునుగూడియేఁగుదెంచి,యాడుచుండెనొయంతరిక్షాంగణమున
నపుడె విషమాంబకుఁడు త్రిశల్యమున వాని,నొక్కసారిగ భేదించె దిక్కులదర.

క. భేదించి త్రిపురముల హరుఁ, డాదిత్యులగోడు మాన్ప నపమృత్యువు ను
త్పాదింప దానవులకుఁ, రోదసులను నిండి కాలరూపము దాల్చెన్. 219

గీ. అంతఁ బ్రళయాంతకుఁడు వోలె నవఘళించె, సప్తజిహ్వాలతోడ వైశ్వానరుండు
వానికిం దోడు సంవర్తకానిలుండు, తాను గూడ విజృంభించెఁ దక్షణంబ. 220

గీ. ఇరువురును గూడి భీకరాకృతులతోడ, దాడివెడలిరి త్రిపురవిధ్వంసమునకు
నగ్నియును వాయువును నేకమైనయపుడు,కాదగిన దేదియోయది కాఁదొడంగె.

సీ. భగ్నంబు లయ్యెను బ్రాసాదతతు లెల్లఁ, దరువు లన్నియును దగ్ధంబు లయ్యె
సదనంబు లన్నియు జ్వాలాన్వితము లయ్యె, గోపురశిఖరముల్ కూలిపోయె
వ్యోమయానంబులు నామశేషము లాయెఁ, బ్రాకారములు పటాపంచలాయె
సలిలాశయంబులు సదమదంబై పోయె, రథ్యావితానముల్ రగులుకొనియెఁ

గీ. బ్రజలహాహారవంబులు పరువులిడియెఁ, బశుపతత్త్రివిరావముల్ ప్రబలమయ్యె
నంధకారంబువలె ధూమ మావరించె, నేమిచెప్పుదుఁ ద్రిపురదుష్కృతఫలంబు.

క. దానవశవకోటులతో, దీనారావములతోడఁ ద్రిపురమ్ములు దా
వానలఘోరజ్వాలా, లీనారణ్యములువలె జ్వలింపఁ దొడంగెన్. 223

గీ. అగ్నిపర్వతములచేత నాక్రమింపఁ బడియెఁ ద్రిపురంబు లాత్మీయబలము తఱిఁగి
పాతకము హెచ్చినకొలందిఁబాడుచేయు,జగములుఱ్ఱూఁతలూఁగించుమగల నేని.

క. అప్పుడు బాణాసురుఁ డా, ముప్పును గనుఁగొని సమస్తమును త్ర్యంబకుఁడే
యిప్పని చేసెను శూలికిఁ, దప్ప మఱొక్కనికిఁ జెనయఁ దరమే నన్నన్. 225

క. అని తలపోయుచుఁ దా న, ర్చనచేసెడిత్రిభువనేశ్వరం బనులింగం
బును దాలిచి మస్తకమునఁ, జనుదెంచె నొకండ నగరచత్వరమునకున్. 226

గీ. అటులు చనుదెంచి దైత్యేంద్రుఁడార్తితోడ,మనమునఁదలంచిశర్వుని ననియెనిట్లు
దేవ తప్పున్న దండింపు మీవు నన్నుఁ,గాని లింగంబు మాత్రము గాదు చెఱుప.

క. కాలుపుము నన్ను శంకర, కాలుపఁ దగినంతపాతకము చేసిన-చోఁ
గాలక తూలక వ్రేలక, నాలింగము మాత్ర మున్న నా కదె చాలున్. 228

క. సమయింపఁ దగినదోషము, సమకూడెన యేని నన్ను సమయింపఁ గదే
ప్రమథాధినాథ నాలిం,గము మాత్రము చెడక యుండుఁ గాక స్థిరముగాన్.229

క. ననుమథియించిన నా కది, యనుమతమే కాని నాభవాంతరమందున్
మనసిజహర త్వల్లింగా, ర్చనభాగ్యము మాత్ర మొకఁడు సమకూర్పఁ గదే.230

తోటకము. హరచంద్రకిరీట జోహారు సుధా, కరశేఖర జోతలు కామహరా
కరుణింపుము దుష్కృతకర్మనిరా, కరణాహితకంకణ కాలతనూ. 231

తోటకము. గిరిజాహృదయాబ్జనికేతన ని, ర్జరరక్షణదీక్షిత సర్వగుణా
కర శంకర సాధునికాయసము,ద్ధరణా త్రిపురాసురదర్పహరా. 232

తోటకము. తరుణీతనయావసథప్రభవ, స్మరణవ్యసనాహృతసత్త్వుఁడ నై
చరియించితి నాయపచారములన్, గిరిశా క్షమియింపుము కేల్మొగుతున్. 233

తోటకము. బహుజన్మము లెత్తితిఁ బాతకముల్,సహియింపఁగఁ రానివి సల్పితి నా
కిహామున్ బరమున్ గలదే త్వదను, గ్రహ మీశ్వర నాయెడఁ గల్గనిచోన్.

క. అని బహువిధములఁ బ్రార్థన, మొనరించిన శివుఁ డనుగ్రహాపేతుం డై
తనపరివారముతోడన్, గనఁబడి దైత్యాధినాధునకు ని ట్లనియెన్. 235

క. వత్సా నీయెడ నాకున్, వాత్సల్యము గలిగె భయము వల దుండుము నీ
పుత్త్రాసహముతోడను బహు, వత్సరములు సురలకును నవధ్యుఁడ వగుచున్.

గీ. అని వరం బిచ్చి బాణున కంధకారి, గగనమున మండుపురములు గాంచె రెండు
కాంచినంతనమరకంటకముననొక్క,పురముశ్రీశైలముననొక్కపురముఁబడియె.

క. అప్పురములు పడినంతన, యుప్పురమున కెగసె జ్వాల యొక్కటి దెసలన్
గప్పిన తేజముతోడను,నుప్పతిలఁగ సాధ్వసము దివౌకస్కులకున్. 238

క. స్మరహరుఁ డది గనుఁగొని తన, శరమును మాహేశ్వరమున స్తంభించి శిఖన్
దరలించి యంత మూఁడవ. పురమును రక్షించె నసురపుంగవునకు నై. 239

క. అంతట నాపురముం గొని, సంతోషముతోడఁ దిరుగ సాగెను గగనం
బంతయును దైత్యనాధుఁడు, చింతాలేశమును లేక శివతేజమునన్. 240

క. జ్వాలలతోడఁ బురంబులు, కూలి పడినచోటు రుద్రకోటులచేతన్
గ్రాలుటయె కాక గ్రాలెను, జ్వాలేశ్వర మనెడితీర్థవర్యం బగుచున్. 241

గీ. కావున నమరకంటకగ్రావమునకుఁ, బోయిననరుండు పదునాల్గుభువనములను
బాలనముచేసితీఱు నబ్దములు వేయి,కోటులును బైని ముప్పదికోటు లధిప. 242

గీ. చంద్రసూర్యోపరాగముల్ సంభవించి, నపు డమరకంటకాద్రికి నరిగె నేని
యశ్వమేధంబు గావించినంతకంటె, దశగుణాధికఫలము నాతండు చెందు. 243

క. స్నానంబును గావించిన, మేనులు విడిచినను నచట మేదినిలోనన్
గానక జన్మము మరలన్, మానవు లుండెదరు విష్ణుమందిరమందున్. 244

క. అమరేశ్వరదేవునిశై, లమునందును దన్నదీజలంబునఁ దత్తీ
రమునందుఁ దపము చేయుచు, శమధను లుండెదరు సర్వసమయములందున్. 245

వ. పిదప రేవాకావేరీసంగమతీర్థంబు గలదు. 246

క. ఘోరంబుగ రేవాకా, వేరీసంగమమునందు విషమేక్షణునిం
గూరిచి తపముం జేసెఁ గు, బేరుం డొకవర్షశతము పృథివీపాలా. 247
క. ఆతనితీవ్రతపమునకుఁ, జేతోమోదంబు గలుగ శితికంఠుఁడు దా
నేతెంచి వత్స వరమొకఁ, డేతత్క్షణమంద కోరు మిచ్చెద ననుడున్. 248
క. దాక్షాయణీమనోహర, వీక్షించితివేని కరుణ వెలయఁగ నన్నున్
యక్షులకు నెల్లరకు న, ధ్యక్షుఁడ నగు నట్లు వరము దయచేయఁగదే. 149
క. అని వేఁడుటయును నట్టులె, యని యీశ్వరుఁ డానతిచ్చి యంతర్హితుఁ డ
య్యెను నంత యక్షలోకం,బున కధిపతి యై ధనాధిపుఁడు విలసిల్లెన్. 250
క. కావున వలయును రేవా, కావేరీసంగమమునఁ గావింపఁగ నా,
ప్లావమును వంచితుల మై, పోవల దనునట్టిబుద్ధి పొడమినవారల్. 251
క. కావేరియు నర్మదయును, గావించును సకలపాతకప్రమథనమున్
భూవర తత్సంస్పర్శము, గావించుట దినము చూడ్కిగా కొను టె సుమా. 252
ఉ. స్నానము చేసి తజ్జలమునన్ వృషభధ్వజునిన్ భజించినన్
గానక కాని కాంచియును గాని యొనర్చినపాతకౌఘముల్
తోన నశించుఁ బావకములోఁ బడవై చినదూది వోలె న
ద్దాన నె సంఘటిల్లు శివధామనివాసము మర్త్యకోటికిన్. 253
గీ. అచల నగ్నిప్రవేశంబు నాచరించి, కాని యనశనవృత్తిచేఁ గాని తనువు
విడిచిపెట్టినదేహి యావృత్తి లేని, గతికిఁ జేరు నటంచు శంకరుఁడు పలికె. 254
క. సమకూరితీఱు గంగా, యమునాసంగమమునందుఁ బ్రాప్తించుమహా
ర్థము రేవాకావేరీ, సమ్మాగమమునందు మనుజసంతతి కెల్లన్. 255
వ. మఱియును నర్మదోత్తరకూలంబునందు యోజనవిస్తృతంబును సర్వపాపహారంబును నగుపత్త్రేశ్వరం బనుతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు గావించిననరుండై మువేలవత్సరంబులు కామరూపధరుం డై దేవతలతోఁ గూడి విహరించుచుండు. మఱియును గర్జనం బనునొకానొకతీర్థంబు గలదు. తదీయప్రభావంబువలన దానికింద్రజిత్తీర్థ మనునామంబు ప్రాప్తించె. అచ్చట మేఘుండు నిత్యసన్నిహితుండై యుండు. మేఘరావం బనుమఱియొకతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నిత్యంబును మేఘంబులు గర్జించుచుండుటయే కాక మేఘనాదుండు వరప్రసాదంబు వడసి గణరూపంబున నివసించి యుండె. బ్రహావర్త మనుమఱియొకతీర్థంబు గలదు. అచ్చట బ్రహ్మ నిత్యమును సన్నిహితుం డై యుండు. బ్రహ్మావర్తంబున స్నానంబు గావించిననరుండు బ్రహ్మలోకంబున నిత్యనివాసంబు వడయు. అంగారేశ్వరం బనుమఱియొండు తీర్థంబు గలదు. అచ్చటఁ గావించినస్నానంబు రుద్రలోకప్రాప్తికరంబు. అటుపిమ్మటఁ గపిలాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిననరుండు

గోసహస్ర ప్రదానఫలంబు నొందు. పిమ్మటఁ గాంచీతీర్థం బనుమహాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన జనుండు గోలోకనివాసభాగ్యంబు వడయు. ఆపైని గుండలేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అచ్చట రుద్రుండు పార్వతీసమేతంబుగా సన్నిహితుఁడై యుండు. తత్తీర్థంబున స్నానంబు చేసిననరుండు దేవతలకును నవధ్యుండగు. తరువాతఁ బిప్పలేశ్వరం బనుమహాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించె నేని రుద్రలోకంబు ప్రాప్తించు. పిమ్మట విమలేశ్వరం బనుతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నీశ్వరుండు దేవశిఖను బ్రతిష్ఠాపించె. అందుఁ బ్రాణత్యాగంబు గావించిన రుద్రలోకంబు ప్రాప్తించు. అనంతరంబ పుష్కరిణీతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించినంతమాత్రంబున దేవేంద్రునియర్థాసనంబు నధిష్ఠింపం గలుగు. పిదప నర్మదాతీర్థంబు గలదు.

గీ. నదులలోపల నర్మదానదికి సాటి, యైననది గానరా దది యంధకారి
తనువినిస్సృతి యగుటను దరతరంబ, పావనముచేయు జంగమస్థావరముల.

దండకము. రేవా పవిత్రీకృతస్వాశ్రితా దేవసంఘాతసంస్తూయమానప్రభావా సమస్తాఘవిచ్ఛేదినీ పుణ్యతోయా భవాంభోధిసంతారిణీ కృత్తివాసోవపుర్నిస్సృతా సర్వజాడ్యాపహారీ యశేషప్రపంచార్చితా స్వప్రకాశా కృపాంభోనిధీ జ్ఞానదాత్రీ మహైశ్వర్యదా తాపసారాధితా భక్తకల్పద్రుమంబా సరిద్రత్నమా నీకుఁ గేల్మోడ్పు నిష్కల్మషా నీకు జోతల్ స్వమాహాత్మ్యసంశోభినీ నీకు దండంబు విశ్వాధికా నీకు సాష్టాంగముల్ తల్లి జోహారు సర్వాపదుద్ధారిణీ మ్రొక్కు నిత్యోత్సవా కర్ణసంస్పర్శముల్ లోకవంద్యా నమస్కారముల్ శోకహంత్రీ ప్రణామంబు దేవీ నమస్తే నమస్తే నమః.

క. అని యీ విధమున రేవను, ననిమిషులును దాపసులును నానందమునన్
వినుతించి పరమసుఖముం, గనుఁగొని రీస్తవము వినినఁ గలుగు శుభంబుల్.

వ. పిదప శూలభేదాతీర్థంబు గలదు. శూలిచే నచ్చట శూలంబు నిపాతితం బగుటచే నాక్షేత్రంబు శూలభేదాతీర్థం బనునామంబునం బరగె. అచ్చట స్నానంబు గావించి మహాదేవుని నర్చించునరుండు గోసహస్రదానఫలంబు నొందు. మూఁడు దినంబు లావిధంబున నాచరించినవాఁడు జన్మరాహిత్యముం బడయు. అనంతరంబు నర్మదేశ్వరంబును నాదిత్యేశ్వరంబును వరుణేశ్వరంబును నీరాజేశ్వరంబును ననుమహాపుణ్యతీర్థంబులు గలవు. తద్దర్శనంబున సర్వతీర్థసేవాఫలంబు లభించు. పిమ్మటఁ గోటితీర్థం బనుమహాతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మున్ను దానవాసురులకు గొప్పయుద్ధంబు తటస్థించె. అయ్యుద్ధంబున నసురులకోటిశిరంబులం దెగవ్రేసి బలదర్పితు లగుదానవులు శూలపాణి నచ్చటఁ బ్రతిష్ఠించి తల్లింగంబుపై నాకోటిశిరంబు లుపాయనంబుగా నుంచిరి. దానం జేసి శూలపాణి

కోటీశ్వరాఖ్యం బడసె. అమ్మహాతీర్థంబు దర్శించినవా రెల్లరును దేహంబు తోడన స్వర్గంబున కేఁగఁ దొడంగిరి. అంత నింద్రుం డసూయావిష్టమానసుం డై యాతీర్థ రాజంబును వజ్రకీలయంత్రితముం జేసె. నది మొదలుగ లోకులకు దేహంబుతోడిస్వర్గగమనం బుడిగె.

క. అది బహుమాహాత్మ్యము గల, యది దానను దీర్థమాడిన లైనను రాట్

పదము మహీతలమున శివ, పదము పరంబునను గలుగుఁ బ్రాణుల కెల్లన్.

వ. పిదప నగ స్త్యేశ్వరం బనుదీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన బ్రహ్మ హత్యామహాపాపవిముక్తుం డగు. మఱియు నచ్చోటఁ గా ర్తికకృష్ణచతుర్దశి యందు నేకాగ్రమానసంబున నగ స్త్యేశ్వరుని ఘృతంబుచే స్నానంబు చేయించిననరుం డిరువదియొక్క తరంబులవఱకును దనవంశము నంతయును నీశ్వరధామంబున నిలుపంగలండు. మఱియు నచ్చోటఁ గావించిన దానంబులు కోటిగుణఫలదాయకంబు లగు. అనంతరంబు రవి స్తవతీర్థంబు గలదు. అందు స్నాతుం డయ్యెనేని మహారాజసింహాసనస్థుం డగు. నర్మదాదక్షిణకూలం బున శక్రతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసి యొక్క రాత్రి యుపవాసంబు గావించి జనార్దనుని నర్చించిన గోసహస్రదానఫలంబును వైకుంఠంబును బ్రాప్తించు. పిదప ఋషితీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించె నేని కైలాసవాసభాగ్యంబు చేకూరు. మఱియు నంద నారదతీర్థంబు గలదు. అందలిస్నానంబు గోసహస్రదానఫలప్రదంబు. పిదప దేవతీర్థంబు గలదు. అది మున్ను బ్రహ్మచే నిర్మింపంబడియె. నందలిస్నానంబు బ్రహ్మలోకప్రదంబు. పిదప నమరస్థాపితం బగునమరకంటకతీర్థంబు గలదు. అందలిస్నానంబు గోసహస్ర దానఫలం బొసంగు. పిమ్మట వామనేశ్వరతీర్థంబు గలదు. త త్తీర్థసందర్శన మాత్రంబున బ్రహ్మహత్యావిముక్తుం డగు. పిదప నీశానేశతీర్థంబును వటేశ్వర తీర్థంబును గలవు. త త్తీర్థదర్శనంబునం జేసి జన్మంబునకుఁ బర్యాప్తఫలంబు చేకూరు. పిమ్మట భీమేశ్వరతీర్థంబు గలదు. త త్తీర్థస్నానమాత్రంబున సకల వ్యాధిదుఃఖనిర్ముక్తుం డగు. పిమ్మట వారణేశ్వరతీర్థంబు గలదు. తత్స్నానం బున సర్వాపద్విముక్తుం డగు. పిదపసోమతీర్థంబు గలదు. అందు భక్తిసమ న్వితుం డయి స్నానంబు గావించి చంద్రదర్శనంబు చేసెనేని తత్క్షణంబ దివ్య దేహంబు దాల్చి యరువదివేలవత్సరంబులు సదాశివుండువోలె శివలోకంబున విరాజిల్లు. పిదపఁ బింగళేశ్వరతీర్థంబుఁ గలదు. త త్తీర్థంబునఁ గపిలాదానంబు గావించెనేని తద్ధేనుతత్సంతతిరోమపరిమితంబు లగువర్షసహస్రంబులు రుద్ర లోకమునందు వసియించు. ఆతీర్థంబునందుఁ బ్రాణత్యాగంబు గావించిన సూర్య చంద్రు లుండునంతవఱకును స్వర్గసుఖంబు వడయు. నర్మదాతటంబు నాశ్ర

యించిన మానవులు మరణించినపిదప స్వర్గసుఖంబు సులభంబుగాఁ గైకొందురు. పిమ్మట సురభికేశ్వరంబును గోటికేశ్వరంబును ననుతీర్థంబులు గలవు. తత్తీర్థ స్నానంబునఁ గలుగుపుణ్యంబునకు మితి కానరాదు. పిదప నందితీర్థంబు గలదు. తత్స్నానంబున నందీశ్వరుఁడు తుష్టుండై సోమలోకనివాసంబు ననుగ్రహించు. పిదప ద్వీపేశ్వరం బనువ్యాసతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నొకమహానది ప్రవహించి వ్యాసమహర్షి హుంకారంబు గావింప భయంపడి తత్తపోవనంబునకు దక్షిణపార్శ్వంబుగా నేఁగె. తత్తీర్థంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గావించిన వ్యాసుండు సంప్రీతుండై వాంఛితఫలసిద్ధి నొసంగు. మఱియు నచ్చట వ్యాసేశ్వరుని వేదికాసహితంబుగా సూత్రపరివేష్టితుం గావించిన రుద్రుండువలె నక్షయకాలంబు క్రీడించు. పిదప నేరండీతీర్థంబు గలదు. దానికి నర్మదాసంగమంబు ప్రాప్తించుటం జేసి యాతీర్థంబు దుష్కృతనిబర్హణంబునందుఁ ద్రిలోకవిశ్రుతిం గాంచె. అచ్చట నాశ్వినశుక్లాష్టమినాఁడు స్నానంబు గావించి యుపవాసంబుచేసి యొక్కబ్రాహ్మణుని భుజియింపంజేసినఁ గోటిబ్రాహ్మణసమారాధనంబు గావించినఫలంబు ప్రాప్తించు. ఏరండీసంగమస్నానంబు సర్వపాపహరంబు. ఆతీర్థమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గావించెనేని సప్తద్వీపవతి యగుపృథివికిఁ బ్రదక్షిణంబు గావించినఫలంబు చేకూరు. పిదప సువర్ణతిలకతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబుచేసి కాంచనదానంబు గావించిన సువర్ణవిమానంబుతోడ రుద్రలోకంబునం బ్రతిష్ఠితుం డగు. కాలవశంబున నెన్నఁడేని తల్లోకచ్యుతి సంభవించెనేని భూలోకంబున మహావీరుం డగురాజేంద్రుండుగా జన్మించు. పిదప నిక్షునదీసంగమతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మహేశ్వరుండు సన్నిహితుండై యుండు. అందు స్నానంబు గావించిన గాణపత్యపదంబు ప్రాప్తించు. పిదప స్కందతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన జన్మించినది మొదలు చేసిన పాతకంబు లన్నియును దక్షిణంబ పటాపంచలగు. పిమ్మట నాంగిరస తీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబుచేసిన గోసహస్రదానఫలంబును రుద్రలోకనివాసభాగ్యంబును సమకూరు. పిదప లాంగలతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానమాత్రంబున సప్తజన్మార్జితంబు లగునఘంబు లెల్ల భస్మీభూతంబు లగు. పిదప సంగమేశ్వరతీర్థంబు గలదు. తత్స్నానంబు రాజ్యప్రదంబు. పిదప భద్రతీర్థంబు గలదు. అందు గావించినదానంబు కోటిగుణం బగు. తత్తీర్థంబున స్నానంబు గావించినపడంతి కాళీరూపముం బడసి రుద్రపత్నియగు. పిదప నంగారేశ్వర తీర్థంబు గలదు. తత్స్నానమాత్రంబున రుద్రలోకావాసంబు లభించు. అందు నంగారకచతుర్థినాఁడు గావించినస్నానం బక్షయప్రమోదప్రదంబు. పిదప నయోనిసంగమతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన మరల జన్మంబు

లేదు. పిదపఁ బాండవేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన సురాసురుల కవధ్యుండై యశేషకాలంబు ప్రమోదించుచు విష్ణులోకంబున కరిగి యచ్చట మహాభోగంబు లనుభవించి కాలవశంబున మర్త్యలోకంబున మహారాజుగా నవతరించు. పిదపఁ గంబోతికేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందుత్తరాయణసంక్రమణకాలంబున స్నానంబు సలిపినం గోరినకోరికి యెల్ల సిద్ధించు. పిదపఁ జంద్రభాగాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నాతుం డగువాఁడు చంద్రలోకంబున వసియించు. అనంతరంబు శక్రతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి సువర్ణదానంబు గాని నీలవృషోత్సర్జనంబు గాని కావించినఁ దద్వృషభతత్సంతతిరోమపరిమితంబు లగువర్షసహస్రంబులు కైలాసనివాసభాగ్యంబు గలుగు. కాలవశంబునఁ దత్పరిచ్యుతి సంభవించెనేని భూతలంబున నేకచ్ఛత్రాధిపతిగా నవతరించు. పిదప బ్రహ్మావర్తతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి పితృతర్పణంబు చేసి యొక్కరాత్రి యుపవసించి పిండప్రదానంబు గావించెనేని సూర్యుండు కన్యాగతుం డగునప్పుడు గావించినపిండప్రదానంబుతో సమానమగుపుణ్యంబు నాపాదించు. పిదప నర్మదేశ్వరం బనుతీర్థంబు గలదు. అందుఁ గావించినస్నానం బశ్వమేధఫలం బొసంగు. నర్మదోత్తరకూలంబునందు నాదిత్యాయతనతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి చేసినదానం బక్షయపుణ్యఫలప్రదం బగు. దరిద్రులును వ్యాధిగ్రస్తులును బాపులును బవిత్రులై సూర్యలోకంబు వడయుదురు. మాఘశుక్లసప్తమినాఁ డమ్మహాతీర్థంబునం దుండువారలు పునర్జన్మంబున రూపసంపన్నులై శ్రీవల్లభు లగుదు రని మార్కండేయుండు తెలిపె. పిదప మానసేశ్వరం బనుతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన స్వర్గలోకంబునందుఁ బదునలువు రింద్రులు నడచువఱకును మహానందంబున నుండు. దానికి సమీపమంద నాగేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపిన ననంతకాలంబు నాగకన్యకలతోఁ గ్రీడించుయోగంబుగలుగు. పిదపఁ గుబేరభవనతీర్థంబు గలదు. అయ్యది కుబేరుఁడు తపంబు గావించినపుణ్యస్థలంబు. పిదపఁ గాలేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందుఁ గుబేరుండు వరంబు వడసి సంతోషితుం డయ్యె. అందు స్నానంబు గావించిన సంపత్సమృద్ధి గలుగు. దానికిఁ బశ్చిమముగా మారుతాలయతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి కాంచనదానంబు చేసె నేని పుష్పకవిమానంబు నెక్కి వాయులోకంబునకుం జను. అటుపిమ్మట యమతీర్థంబు గలదు. మాఘకృష్ణచతుర్దశినాఁ డందు స్నానంబు గావించి నక్తభోజనం బొనరించె నేని యోనిసంకటంబు నొందకుండు. పిదప నహల్యాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన నప్సరస్సమాగమంబు చేకూరు. ఆతీర్థంబునంద యహల్య తపంబు చేసి మోక్షసామ్రా

జ్యముం బడసె. అందుఁ జైత్రశుక్లత్రయోదశినాఁడు కామదేవదినంబున నహల్యను బూజించినవాఁడు సర్వజనప్రియుండును గామదేవుండువలె స్త్రీవల్లభుండును నగు. పిదప సోమతీర్థంబు గలదు. ఆతీర్థంబునందుఁ జంద్రగ్రహణంబు ప్రాప్తించినప్పుడు స్నానంబు గావించిన సర్వపాపవిముక్తి గలుగు. మఱియు నందుఁ జాంద్రాయణవ్రతంబు గావించె నేని చంద్రలోకంబు ప్రాప్తించు. మఱియును నంద యగ్నిజలానశనంబులచే మృతుం డయ్యెనేని వానికి జన్మాంతరంబు లేదు. పిదప స్తంభతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన సోమలోకనివాసభాగ్యంబు చేకూరు. పిమ్మట విష్ణుతీర్థంబు గలదు. అచ్చట విష్ణువుచే నసురసంహారంబుగావింపంబడియె.ఆతీర్థంబునఁ గావించినస్నానదానాదికంబులు విష్ణుప్రీతికరంబులు. మఱియు నందు నహోరాత్రోపవాసంబు గావించె నేని బ్రహ్మహత్యామహాపాతకంబు సైతముఁ దొలంగు. పిదప నమోహకం బని ప్రసిద్ధికెక్కిన తాపసేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి పూర్ణిమయందును నమావాస్యయందును యథావిధిగ శ్రాద్ధంబు గావించి తత్తీర్థతోయమధ్యంబున గజాకారములం దాల్చి యుండుశిలలపైని పిండప్రదానంబు గావించె నేని పితరులు మేదిని యున్నంతకాలంబును దృప్తులై యుందురు. అందు వైశాఖమాసంబునఁ జేయుపిండప్రదానంబు విశేషఫలప్రదంబు. పిదప సిద్ధేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపిన గణపతిసామీప్యంబు సిద్ధించు. పిదప భార్గవేశతీర్థంబు గలదు. అందు విష్ణుహుంకారంబున దానవులు నామశేషులైరి. తత్తీర్థంబునందు స్నానంబు సలిపిన సమస్తపాపక్షయం బగు. పిదప శుక్లతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థప్రభావం బనిర్వాచ్యంబు. మున్ను మార్కండేయుండు తీర్థములలో నుత్తమతీర్థం బెయ్యది యని వినయవినమితోత్తమాంగుండై మహేశ్వరు నడుగుటయు. 258

గీ. ధరణిలోపల శుక్లతీర్థం బనంగఁ, దీర్థ మొక్కటి కలదు తత్తీర్థమహిమ
మే మని నచింతు నద్దానినామమునన, చూడ నయ్యెడిఁ దత్పాపశుద్ధి యెల్ల.

క. ఒనరించు శుక్లతీర్థం, బనిశమును నశేషపాపహరణము ధ్యాన
మ్మున దర్శనమున స్పర్శం, బున స్నానంబునను దానమున ధర్మమునన్. 260

క. విను పూర్వము చాణక్యుం, డనియెడిరాజర్షి సిద్ధి నందెను క్షణమా
త్రన శుక్లతీర్థమునఁ దప, మును జేసినకారణమున మునులు నుతింపన్. 261

వ. నేను పార్వతితోడం గూడఁ గైలాసమునుండి బయలుదేఱి వైశాఖకృష్ణచతుర్దశినాఁడు శుక్లతీర్థంబునందు వసియింతు. దేవకిన్నరగంధర్వవిద్యాధరాదు లెల్లరును విమానస్థులై యంతరిక్షంబునం దవలోకించు చుందురు. ఆసమయంబున శుక్లతీర్థంబునం గావించుస్నానదానంబు లాజన్మపాతకవిముక్తిం గావించు.

పూర్వవయస్సునం జేసినపాపంబు లన్నియును శుక్లతీర్థంబునం దొక్కయహో రాత్రోపవాసంబునఁ బటాపంచ లగు. శుక్లతీర్థంబునం జేయుతపోదానయజ్ఞ బ్రహ్మచర్యాదులకుఁ గ్రతుశతంబులేనియు సరి కానేరవు. కార్తికకృష్ణచతుర్దశి నాఁడు శుక్లతీర్థంబునం దుపవాసంబు చేసి వృషభధ్వజలింగంబునకు ఘృతంబున నభిషేకంబు గావించిన నిరువదియొక్కతరంబులవారితోఁ గూడఁ దాను మద్ధామంబునం దుండు. శుక్లతీర్థంబునఁ గావించినస్నానంబు పునర్జన్మముం దొలంగించు. శుక్లతీర్థంబునఁ బ్రభాతకాలంబున స్నానంబు గావించి వృషభధ్వజుని నర్చించి నృత్యగీతాదిమంగళంబులచే రాత్రి జాగరంబుచేసి మఱునాఁడు కల్యకృత్యంబులు నిర్వర్తించికొని యాచార్యుని విత్తశాఠ్యంబు చేయక భోజనతాంబూలాదులచే సత్కరించినవాఁడు దివ్యయానారూఢుం డై యప్సరోగణంబులు స్తుతింపఁ గైలాసంబున నాభూతసంప్లవంబు నివసించు. శుక్లతీర్థంబునఁ గనకదానంబు గావించి నాకు ఘృతాభిషేకంబు గావించినపడంతి చతుర్దశమహేంద్రులు గడచునంతవఱకును దేవలోకంబునం దుండు. అయనమందుఁ గాని చతుర్దశియందుఁ గాని సంక్రాంతియందుఁ గాని విషువంబునందుఁ గాని శుక్లతీర్థంబున స్నానంబు గావించి యొక్కయుపవాసంబు చేసి యథాశక్తి దానంబు గావించెనేని సర్వంబును నక్షయం బగు. శుక్లతీర్థంబునందు బ్రాహ్మణునకు వివాహంబు చేసెనేని యనేకసహస్రవర్షంబులు మల్లోకంబున నివసించు. శుక్లతీర్థంబునకు సాటి యగుతీర్థంబు గానరా దని మహేశ్వరుండు నచియించె. పిదప నసరకతీర్థంబు గలదు. అచ్చోట స్నానంబు గావించినమాత్రంబున నరకలోకదర్శనంబు గానేరదు. మఱియు నత్తీర్థంబునం దుంచినయస్థులు తత్క్షణంబ నశియించి దివ్యరూపంబు గలనరుండై యావిర్భవించు. పిదప గోతీర్థంబు గలదు. తద్దర్శనమాత్రంబున సర్వపాపక్షయం బగు. పిదపఁ గపిలాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించిన గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు. జేష్ఠమాసంబునఁ జతుర్దశినాఁ డుపవాసంబు గావించి కపిలాదానంబు చేసెనేని శివతుల్యత్వంబు వడసి పునర్జన్మంబు లే కుండు. అంగారకచతుర్థినాఁడు గాని యంగారకనవమినాఁడు గాని యంగారకామావాస్యనాఁడు గాని యీశ్వరునకు ఘృతస్నానంబు గావించి బ్రాహ్మణులను యథాశక్తిగా భుజియింపఁ జేసెనేని పుష్కరవిమానారూఢుం డై పరివారసహస్రసమేతుండై రుద్రుండువలె నక్షయకాలంబు కైలాసంబునందు వసియించు. కర్మయోగంబువలన నెప్పు డైనను బునర్జన్మంబు ప్రాప్తించెనేని మర్త్యలోకంబున సర్వశక్తిసహితుండును రూపవంతుండును నగుచక్రవర్తిగా నవతరించు. పిదప ఋషితీర్థంబు గలదు. శాపదగ్ధుఁ డగుతృణబిందు వనునొకఋషి యాతీర్థంబునందుఁ గొంతకాలంబు వసించి తత్తీర్థప్రభావం

బున శాపవిముక్తిం బడసె. పిదప గణేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అందు శ్రావణ కృష్ణచతుర్దశినాఁడు గావించినస్నానంబున రుద్రలోకప్రాప్తియును బితృతర్పణంబున ఋణత్రయవిముక్తియుం గలుగు. గణేశ్వరతీర్థమున కనతిదూరంబున గంగావదనతీర్థంబు గలదు. అకాముఁడైనను సకాముఁడైనను నాతీర్థంబునఁ బర్వదినంబునందు స్నానంబు చేసెనేని సకలపాపవిముక్తియును బితృతర్పణంబు గావించెనేని ఋణత్రయవిముక్తియునుం గలుగు. దానికిఁ బశ్చిమభాగంబున దశాశ్వమేధికతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబునం దొక్కరాత్రి యుపవాసము గావించి పర్వదినంబున స్నానంబు చేసి పితృతర్పణంబు గావించెనేని దశాశ్వమేధఫలంబు సిద్ధించు. దశాశ్వమేధికమునకుఁ బశ్చిమభాగంబున భృగు వను నొకబ్రాహ్మణుండు మహేశ్వరునింగూర్చి వర్షసహస్రంబు తపంబు గావించుటయు నాతనిపైఁ బుట్ట లేర్పడియె. 262

సీ. అది చూచి పార్వతి యాశ్చర్యమగ్న యై,యీతఁ డెవ్వం డని యీశు నడుగ
నీశ్వరుం డాయమ నీక్షించి యీశ్వరి, విను భృగు వనునొకముని యితండు
ననుఁ గూర్చి బహుకాలముననుండి తప మాచ,రించుచు నున్న వాఁ డంచుఁ బలుక
నాతల్లి హాసియించి భూతేశ నీ కను, గ్రహ మిప్పటికి నైనఁ గలుగ లేదె.
గీ. యనుటయును దేవి యతిఘోర మగుతపంబు, చేయుచున్నను వీనికిఁ జిత్తమందు
శాంతి యేర్పడకుండినకారణమునఁ, గలుగ దాయెను నా కనుగ్రహము గూడ.

క. దీనికి నిదర్శనంబును, గానఁబఱుతు ననుచు శివుఁడు గనుమూసి మదిన్
ధ్యానము సేయఁగ ధర్మము, తా నప్పుడె వృషభతనువు దాలిచి వచ్చెన్.

క. అరుదెంచిన వృషముం గని, హరుఁడు వృషభరాజ పుట్ట లాచ్ఛాదింపన్
ధరణి నొకద్విజుఁడు తప మా, చరించుచును నుండె వాని క్షమ గనుఁగొనుమా.

క. అనవుడు నీశ్వరునానతి, గొని వృషభము భూతలమునకుం దిగి భృగు వుం
డినచోటి కరిగి శృంగము, లను బుట్టలు చీల్చిపైకి లాగెను వానిన్. 266

క. అంతట నమ్ముని క్రోధా, క్రాంతుం డయి దానిఁ గరయుగంబునఁ ద్రోసెన్
గంతుగొని యది చనంగ న, నంతపథంబునకు నాతఁ డతిరోషమునన్. 267

క. ఎచ్చటి కేఁగెదు నిలువుము, చచ్చెదు నాచేత నిన్నుఁ జంపక విడువన్
బ్రముచ్చా యని యఱచుచుఁ గన్, విచ్చు లురలఁ జూచుచుండె నిర్జరపథమున్.

గీ. అవుడు రుద్రుఁడు నవ్వఁగా నాతపస్వి, యాక్షణంబున శివునిసమక్షమునకు
వచ్చి నిలుచుండి యాతనిచిచ్చుకన్ను, చూచి నిశ్చేష్టుఁ డగుచును క్షోణిఁ బడియె.

ఉ. అంతటఁ గొంతసేపటికి నాతఁడు తెల్వి యొకింత వచ్చి కా
మాంతకుఁ డాచరించినయహంకృతిభంగ మెఱింగి నిర్గళ

త్స్వాంతవికారుఁడై ప్రణతి సల్పి నుతింపఁ దొడంగె నిట్టులా
ద్యంతవిహీనుఁడైన త్రిపురారిని భక్తిపురస్సరంబుగన్. 270

దండకము. నాథా భవానీసనాథా దురత్సాహతాత్ముండ దుర్మానభూతాభిభూతుండఁ
గ్రోధాగ్నితప్తుండ దుర్గర్వశైలాధిరూఢుండ నీచాతినీచుండఁ బాపాత్ముఁడన్
మత్సరోపేతుఁడన్ శాసనీయేంద్రియాధీనుఁడన్ హీనుఁడన్ ద్వద్గుణస్తోత్రముం
జేయ నే నెంతవాఁడన్ భుజంగేంద్రుఁడే వేయి శీర్షంబులున్ వంచె మృత్యుం
జయా నిన్నె నే దిక్కుగా నెంచుకొన్నాఁడ నాపైని నీపూర్ణకారుణ్యధారా
ప్రసారంబు గావింపవే మామకీనాపచారంబు సైరింపవే ఘోరసంసార
పాథోధితీరంబు నన్ జేర్పవే మోహపాశంబు ఛేదింపవే ధూర్జటీ తండ్రి నీ
వేను బుత్రుండఁ బాలింపవే నన్ను దేవా యమేయప్రభావా ప్రసన్నస్వభావా
భవద్భక్తికిన్ సాటి గానేర నష్టాంగయోగంబులున్ వేదమంత్రంబులున్ దాన
ముల్ ధర్మముల్ యజ్ఞముల్ దేవతోపాసనల్ తండ్రి మూర్తిత్రయాత్ముండ
వీవే ప్రపంచంబు లెల్లన్ సృజింపంగఁ బోషింపఁగన్ సంహరింపంగ నీకంటె
నన్యుం డెవం డుండు దక్షుండు స్వామీ గిరీశా మహేశా నమస్తే నమస్తే
నమస్తే నమః. 271

క. అని స్తోత్రము గావించుట, యును మృత్యుంజయుఁడు కరుణ యుద్భవిలంగన్
మనమున నాద్విజునిఁ గనుం, గొని యిచ్చెద వరము కోరుకొను మని పలికెన్.

గీ. అంత నాబ్రాహ్మణుఁడు మహాహ్లాద మొదవ, స్వామి యిది రుద్రవేదిగా వలయు ననుచు
నభిలషింపఁగ నట్టులే యగు నటంచు, నానతిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె హరుఁడు.

వ. అది మొదలుకొని యీశ్వరుండు నివసించుటం జేసి బ్రహ్మాదిసకలదేవతలును
భృగుతీర్థంబును సేవింపఁ జొచ్చిరి. తత్తీర్థదర్శనంబున సర్వపాపవిముక్తి యగు.
అందలిస్నానం బశ్వమేధఫలప్రదంబు. తత్తీర్థంబున మరణంబు తటస్థించెనేని పున
ర్జన్మంబు లేదు. అచ్చటఁ జంద్రసూర్యోపరాగసమయంబులందుఁ గావించు
దానధర్మంబు లక్షయఫలంబులు. ఆతీర్థంబునందుఁ గోటితీర్థంబులు గలవు.
పిమ్మట గౌతమేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు గావించి యుపవా
సము చేసెనేని కాంచనవిమానారూఢుండై బ్రహ్మలోకమునకుం జను. పిదప
ధౌతపాపతీర్థంబు గలదు. అచ్చటఁ గావించిన స్నానంబు బ్రహ్మహత్యామహా
పాపాపహంబు. ఆతీర్థంబునందుఁ బ్రాణత్యాగంబు గావించెనేని చతుర్భుజుండును
త్రినేత్రుండును నగు. పిదప హిరణ్యద్వీపతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు
గావించెనేని యైశ్వర్యసంపన్నుండును రూపవంతుండును నగు. పిదపఁ గనఖల
తీర్థంబు గలదు. మున్ను గరుత్మంతుఁ డాతీర్థంబునఁ దపంబు సలిపె. అచ్చట
యోగిని యోగులతోడఁ గ్రీడించుచు నీశ్వరునితోడ నృత్యంబు గావించు

చుండు. తత్తీర్థస్నానంబు రుద్రలోకప్రదంబు. పిదప నీశతీర్థంబు గలదు. అయ్యాదియీశ్వరునకుం గూడ నూర్ధ్వగతిప్రదంబు. అనంతరంబు వారాహతీర్థంబు గలదు. అచ్చటవరాహరూపంబు దాల్చి పరమేశ్వరుం డర్చింపంబడియె. వారాహతీర్థంబున ద్వాదశినాఁడు స్నానంబు గావించెనేని విష్ణులోకప్రాప్తి చేకూరు. పిదప రుద్రకన్యాసంగమతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబునఁ గావించినస్నానంబున దేవీధామంబు లభించు. పిదప దేవతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని దేవతలతోడఁ గూడి ప్రమోదించు. పిదప శిఖితీర్థంబు గలదు. అచ్చటఁ జేయుదానంబు కోటిగుణం బగు. అమావాస్యనాఁ డచ్చట స్నానంబు గావించి యొక్కబ్రాహ్మణునకు భోజనంబు పెట్టెనేని కోటిబ్రాహ్మణసంతర్పణంబు గావించినఫలంబు చేకూరు. అనంతరంబు విహంగేశ్వరతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థదర్శనంబున సర్వపాపవిముక్తియగు. పిదప నశ్వతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు సలిపెనేని సుభగుండును దర్శనీయుండును భోగవంతుండును నగు. పిదపఁ బితామహతీర్థంబు గలదు. అది బ్రహ్మనిర్మితంబు. అందు స్నానంబు గావించి పితరుల నుద్దేశించి తిలోదకపిండప్రదానంబులు సలిపెనేని సర్వంబును నక్షయం బగు. పిదప సావిత్రీతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సర్వపాపవిముక్తుండై బ్రహ్మలోకనివాసభాగ్యముం బడయు. అందే మనోహరతీర్థంబు గలదు. దానం గావించినస్నానంబు పితృలోకప్రదంబు. పిదప మానసతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని రుద్రలోకావాప్తి చేకూరు. పిదపఁ గ్రతుతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు గావించెనేని పశుపుత్రధనాదిసర్వసంపదలును గలుగు. పిదపఁ ద్రిదశజ్యోతితీర్థంబు గలదు. 274

గీ. అందు ఋషికన్యకలు పదిమంది తపము, నాచరించిరి మున్నంధకారిఁ గూర్చి
వామదేవుఁడెభర్త కావలయున నెడి, కోర్కి తమడెందములయందుఁ గొనలుసాఁగ.

క. వారలతపమునకుం ద్రిపు, రారి ముదం బొంది భిక్షుకాకారముతోఁ
జేరి తదంతికముఁ జమ, త్కారముగాఁ బెండ్లియాడెఁ దత్కన్యకలన్. 276

క. ఆతీర్థమునకు దశక, న్యాతీర్థం బనెడినామ మది మొదలుగ వి
ఖ్యాతంబయ్యెను దానన్, స్నాతుం డగునేని సమయు సకలాఘంబుల్. 277

వ. పిదప స్వర్గబిందుతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని నరకలోకంబును దర్శింపఁడు. పిదప నప్సరేశతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని నాకలోకంబున నచ్చరలతోడంగూడి సుఖయించు. పిదప భారభూతతీర్థంబు గలదు. అం దుపవాసంబు చేసి యీశ్వరు నారాధించెనేని రుద్రలోకావాప్తి చేకూరు. మఱియు నందు మృతుం డయ్యెనేని గణేశ్వరత్వంబు ప్రాప్తించు. మఱియును గార్తికమాసంబున నందు మహేశ్వరుం బూజించిన నశ్వమేధ

శతగుణఫలంబు ప్రాప్తించు. మఱియును నందు నూఱు దీపంబులు నేతితో వెలిఁగించె నేని సూర్యసన్నిభం బగువిమానము నధిష్ఠించి శివలోకంబునకుం జను. మఱియును నందు శ్వేతవృషభదానంబు గావించె నేని వృషభయానంబున రుద్రలోకంబునకుం జేరు. మఱియును నందు భక్ష్యభోజ్యపాయసాదులతోడ సదక్షిణంబుగా బ్రాహ్మణసంతర్పణంబు గావించె నేని సర్వంబును గోటిగుణం బగు. మఱియును నందు నర్మదాజలంబుచే వృషభధ్వజుని నభిషేకించె నేని దుర్గతి సంభవింప నేరదు. మఱియును నందుఁ బ్రాణత్యాగంబు గావించె నేని సకలపాపవిశుద్ధిం బడసి కైలాసనివాసభాగ్యంబుం జెందు. మఱియును నందు జలప్రవేశంబు గావించె నేని హంసయానంబున రుద్రలోకంబునకుం జేరి చంద్రసూర్యులును బర్వతంబులును సముద్రంబులును గంగాదిమహానదులును నుండునంతవఱకును నందు నివసించు. మఱియును నాతీర్థంబునం దనశనవ్రతంబు నెఱవేర్చిన నరుండు మరల గర్భవాసముం గాంచఁడు. పిదప నటవీతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించె నేని మహేంద్రునియర్ధాసనంబు లభియించు. పిదప శృంగతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించె నేని గణేశ్వరత్వంబు గలుగు. అవల నేరండీనర్మదాసంగమతీర్థంబు గలదు. అందుపవాసంబు చేసి స్నానంబు గావించె నేని బ్రహ్మహత్యాపాపవిముక్తుం డగు. పిదప నర్మదోధదిసంగమతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నింద్రుండు బహుయజ్ఞంబులు చేసి స్వర్గాధిపత్యంబు నడసె. అందు స్నానంబు గావించె నేని త్రిగుణాశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప విమలేశ్వరతీర్థంబు గలదు. అచట దేవగంధర్వసిద్ధచారణాదులును ఋషిసంఘంబులును దిసంధ్యంబును విమలేశ్వరుని నారాధింతురు. ఆతీర్థంబునం దుపవాసంబు గావించి విమలేశ్వరుని దర్శించినవారు సర్వపాపవిముక్తులై రుద్రలోకావాసభాగ్యంబు వడయుదురు. అనంతరంబు కేశినీతీర్థంబు గలదు. అం దొక్కరాత్రి యుపవసించె నేని బ్రహ్మహత్యాపాతకవిముక్తి గలుగు. అచ్చటన యోజనాభ్యంతరంబున సాగరావర్తస్థితుం డగు సాగరేశ్వరుని దర్శించె నేని సర్వతీర్థదర్శనంబు గావించినవాఁ డయి సర్వపాపవిముక్తిం బడసి రుద్రలోకనివాసభాగ్యంబు నొందు. అమరకంటకంబునందు నర్మదాసంగంబు గలిగి యున్నంతవఱకును దశకోటి తీర్థంబు లేర్పడియె. ఆతీర్థంబు లన్నియును సాగ్నిహోత్రులును దివ్యజ్ఞానసమేతులును నగు ఋషిపుంగవులచే సేవింపంబడు చుండు. యమున సూర్యలోకంబును సరస్వతి బ్రహ్మలోకంబును నర్మద విష్ణులోకంబును మోక్షంబును నొసంగు. సరయూగండకీ సింధు చంద్రభాగా కౌశికీ తాపీగోదావరీభీమాపయోష్ణీ కృష్ణవేణీ కావేరీ తుంగభద్రాదిమహానదులలో నర్మదామహానది యగ్రస్థానంబు నాసాదించె.

సీ. క్షణములోపల సప్తజన్మార్జితము లైన, పాపంబులను రూపుమాపు రేవ
యింద్రలోకావాస మీయఁగా మును బ్రహ్మ, పరులచే నిర్మింపఁబడియె రేవ
కోరువారలకు వైకుంఠంబు కరతలా, మలకంబుగాఁ జేయఁ గలుగు రేవ
సమకూర్చి యాత్మవిజ్ఞానంబు మోక్షుల, శ్రీసమాగమము గల్గించు రేవ
గీ. తనజలంబున మునిఁగిన జనుల కెల్ల, సర్వకామఫలంబు నీఁజాలు రేవ
నిరయములలోనఁ గూలిననరుల నెల్ల, నుద్ధరింపంగ నుద్భవం బొందె రేవ.
గీ. అట్టి లపునర్భవాధాత్రి యైన రేవ,యందు స్నానంబు సలుపుట యన్నఁ బూర్వ
జన్మశతపుణ్యరాశిచే సంఘటిల్ల, వలయు నే కాని కలుగదు సులభముగను. 280
వ. పిదప దక్షిణసింధువునందు జితేంద్రియుండై బ్రహ్మచర్యవ్రతం బనుష్ఠించె నేని యగ్నిష్టోమఫలంబు వడసి విమానారూఢుం డయి స్వర్గంబు నధిష్ఠించు. పిదపఁ జర్మణ్వతీమహాతీర్థంబు గలదు. అందు నియతాశనుండై రంతిదేవాభ్యనుజ్ఞాతుం డయ్యె నేని యగ్నిష్టోమఫలంబు సిద్ధించు. అనంతరంబు హిమవత్ప్రభవం బగు నర్బుదతీర్థంబు గలదు. పూర్వము దానియందుఁ బృథివికి ఛిద్రం బేర్పడియె. తత్తీర్థంబునందు త్రిలోకవిశ్రుతం బగువసిష్ఠాశ్రమంబు గలదు.అచ్చట నొకరాత్రి గడపె నేని గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు. పిదపఁ బింగాతీర్థంబు గలదు. బ్రహ్మచర్యంబునఁ దత్తీర్థంబు నుపస్పృశించినమాత్రంబునఁ గపిలాశతప్రదాన ఫలంబు చేకూరు. పిమ్మట లోకవిశ్రుతం బగుప్రభాసతీర్థంబు గలదు.
ఆ. అనిలసారథియును నమరులముఖమును, నైనవీతిహోత్రుఁ డధివసించు
నచట నెపుడుఁ గూడ నద్దానిమహిమము, చెప్ప నలవి గాదు క్షితితలేంద్ర.
వ. తత్తీర్థరాజంబునందుఁ బ్రయతమానసుండై స్నానంబు గావించె నేని యగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబు వడయు. అనంతరంబు సరస్వతీసాగరసంగమతీర్థంబు గలదు. అందుఁ ద్రిరాత్రంబులు స్నానంబు గావించి పితృతర్పణంబు చేసె నేని వైశ్వానరుండువలె దీప్యమానాకారుండై యమృతాంశుండువలె నాహ్లాదకరుండై గోసహస్రదానఫలంబును వాజిమేధఫలంబునుం గలిగి నాకలోకంబు వడయు. పిదప వరదానతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మున్ను దుర్వాసుండు విష్ణువునకు వరం బొసంగె. తత్తీర్థంబున స్నానంబు గావించె నేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప ద్వారవతి కేఁగి పిండారకతీర్థంబునందు స్నానంబు గావించె నేని యపరిమితం బగుసువర్ణంబు లభియించు. తత్తీర్థరాజంబునఁ బద్మలక్షణలక్షితంబు లగుముద్రాశతంబులును ద్రిశూలాంకితంబు లగుపద్మంబులును నిప్పటికిని గానంబడుచుండు. అచ్చట మహాదేవుండు నిత్యసన్నిహితుండై యుండు. పిదప సింధుసాగరసంగమతీర్థంబు గలదు. అందు స్నాతుండై దేవర్షిపితృతర్పణంబు గావించె నేని దివ్యతేజోదీప్యమానుండై వరుణలోకంబు వడయు. అచ్చట శంకు

కర్ణేశ్వరుని నర్చించెనేని దశగుణం బగునశ్వమేధఫలంబు గలుగు. పిదపఁ దిమితీర్థంబు గలదు. అచ్చట బ్రహ్మాదిదేవతలు మహేశ్వరు నుపాసించి సిద్ధి వడసిరి. అందు స్నానంబు సలిపి దేవగణావృతుం డగురుద్రునిఁ బూజించెనేని జన్మించినది మొదలుగాఁ జేసినపాపంబు లన్నియును బటాపంచ లగు. మున్ను మహావిష్ణువు సకలదేవతలచేఁ బ్రార్థింపంబడి తత్తీర్థంబునందుఁ దిమిరూపంబునం బ్రాదుర్భవించి సోమకాసురసంహారంబు గావించి త్రిదివంబు నిష్కంటకం బొనరించె. పిదప వసుధారాతీర్థంబు గలదు. అచ్చోట గమనమాత్రంబున హయమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. అందు స్నానంబు గావించి పితృదేవతాతర్పణంబు చేసెనేని విష్ణులోకావాప్తి కలుగు. దానియందె వసుతీర్థం బనుమఱియొకతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపి సలిలపానంబు గావించెనేని వసువుల కిష్టుం డగు. పిదప సింధుతమం బనుతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని బహుసువర్ణంబు లభియించు. పిదప బ్రహ్మతుంగం బనుతీర్థంబు గలదు. దానికి దగ్గఱినంతమాత్రమున బ్రహ్మలోకనివాసభాగ్యంబు సిద్ధించు. పిమ్మట సిద్ధనిషేవితం బగుశక్రకుమారికాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని శక్రలోకంబు ప్రాప్తించు. పిదప దేవనిషేవితం బగురేణుకాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని చంద్రుండువలె నిర్మలుం డగు. పిమ్మటఁ బంచనదతీర్థంబు గలదు. అందు నియతాశనుం డయ్యెనేని పంచయజ్ఞఫలంబు చేకూరు. పిదప భీమాస్థానం బనుతీర్థరాజంబు గలదు. అందు స్నాతుం డయ్యెనేని మరల గర్భవాసదుఃఖంబు లేకుండు. పిదప గిరికుంజరతీర్థంబు గలదు. అందుఁ బితామహుని నమస్కరించినమాత్రంబున గోసహస్రదానఫలంబు సమకూరు. అనంతరము విమలతీర్థంబు గలదు. అందు స్వర్ణరజతమత్స్యంబు లిప్పుడును గానంబడుచుండు. తత్తీర్థంబున స్నానంబు గావించెనేని వాజపేయఫలంబు వడసి సర్వపాపవిముక్తాత్ముండై సద్గతిం జెందు. పిదపఁ గాశ్మీరంబులందు వితస్తాఖ్యం బగుమహాతీర్థంబు గలదు. అది తక్షకునకు భవనంబుగా నుండె. అందు స్నానంబు గావించెనేని సర్వపాపవిముక్తుండై వాజపేయఫలంబు వడయు. పిదప మలహం బనుపుణ్యతీర్థంబు గలదు. చరమసంధ్యాకాలంబునఁ దత్తీర్థంబు నుపస్పృశించి శక్త్యనుసారంబుగా వీతిహోత్రునకుఁ జరువును నివేదించెనేని యయ్యది పితరుల కక్షయం బగు. వైశ్వానరునకు నివేదించినచరువు గోశతసహస్రదానంబుతోడను రాజసూయశతంబుతోడను నశ్వమేధసహస్రంబుతోడను సమానం బగు. అనంతరంబు రుద్రాస్పదతీర్థంబు గలదు. అందు మహాదేవుని నారాధించెనేని యశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప మణిమంత మను తీర్థంబు గలదు. అందు బ్రహ్మచర్యంబున సమాహితమనస్కుఁడై యొక్కరాత్రి

గడపెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు లభియించు. పిమ్మట దేవికాతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబునందు విప్రు లుదయించి రని శాస్త్రజ్ఞులు వచియింతురు. అయ్యది త్రిశూలపాణికి స్థానంబు. అందు స్నానంబు గావించి మహేశ్వరు నారాధించె నేని సర్వకామసమృద్ధయాగఫలంబు సిద్ధించు. దానియంద రుద్రప్రియంబును దేవర్షిసంస్తుతంబును నగుకామతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించె నేని క్షిప్రంబ కాంక్షాసిద్ధి చేకూరు. దేవికాతీర్థం బర్ధయోజనవిస్తారంబును బంచ యోజనాయతంబునుంగా నుండె నని విద్వాంసులు సెప్పుదురు. పిదప దీర్ఘ సత్త్రంబు గలదు. అందు బ్రహ్మాదిదేవతలును సిద్ధులును మహర్షులును నియత వ్రతంబున దీక్షితులై యుందురు. దీర్ఘసత్త్రంబు గమనమాత్రంబున రాజ సూయాశ్వమేధఫలంబు నొసంగు. అనంతరం బవినాశతీర్థంబు గలదు. మేరు పృష్ఠంబునం దంతర్హితయై ప్రవహించుసరస్వతి యాతీర్థంబునందుండి చమ సోద్భేదశివోద్భేదనాగోద్భేదతీర్థంబులందుఁ గానంబడుచుండుం గావునఁ జమ సోద్భేదంబునందు స్నానంబు గావించె నేని యగ్నిష్టోమఫలంబును శివోద్భే దంబునందు స్నానంబు సలిపె నేని గోసహస్రదానఫలంబును నాగోద్భేదంబు నందు స్నానం బొనరించె నేని నాగలోకావాసభాగ్యంబునుం జేకూరు. పిదప శశయానతీర్థంబు గలదు. అనువత్సరంబును నచ్చట శశరూపప్రతిచ్ఛన్నంబులై పుష్కరంబులు సరస్వతియందుఁ గార్తికమాసమునందు స్నానంబు చేయు చుండు. తత్తీర్థంబునందు స్నానంబు గావించె నేని గోసహస్రదానఫలముం జెంది సదాశివుండువలె విద్యోతమానుం డగు. పిమ్మటఁ గుమారకోటితీర్థంబు గలదు. అచ్చటఁ బితరుల నర్చించె నేని యయుతగోదానఫలంబు వడసి కులంబు నుద్ధరించినవాఁ డగు. అనంతరము రుద్రకోటితీర్థంబు గలదు. 283

సీ. అందుఁ బూర్వము కోటిమంది తపోధనుల్, స్నానంబు సల్పి హర్షంబుతోడఁ
జని యీశ్వరాలయంబునకు రుద్రుని నేను, ముందుఁ జూతును నేను ముందుఁ జూతు
ననుచు నావేశంబునను గర్భగృహమున, కహమహమికతోడ నరుగుచుండ
హరుఁడు వారలభక్తి కానందమును జెంది, కోటిమందికి రుద్రకోటి యగుచు

గీ. సులభముగ దర్శనం బిచ్చెఁ జూచి యెల్ల, తాపసులును క్షణంబులో ధన్యులైరి
యది మొదలు గాఁగ నాక్షేత్ర మవనినాథ, రుద్రకోటి యనంగ నారూఢి కెక్కె.

వ. అందు స్నానంబు గావించె నేని యశ్వమేధఫలంబు వడసి వంశోద్ధారకుం డగు. పిదప సరస్వతీసంగమతీర్థంబు గలదు. బ్రహ్మాదిదేవతలును సిద్ధచారణులును ఋషులును జైత్రశుక్లచతుర్దశినాఁడు స్నానార్థ మచ్చటికి వచ్చుచుందురు. ఋషులసత్త్రయాగంబు లచ్చట సమాప్తము లగుచుండు. అందు స్నానంబు

గావించెనేని సకలపాపశుద్ధిం బడసి శివలోకావాసభాగ్యముం జెందు. పిదపఁ గురుక్షేత్రంబు గలదు. 285

క. చని యెదము కురుక్షేత్రం, బునకుం జని యచట వాసముం జేయుదు మం
చని శమును బలుకుచుండెడి, జనులకు దూరముగ నుండు సకలాఘంబుల్. 286

క. అనకున్నను నోటను మన, మునను గురుక్షేత్రశబ్దమునునైన స్మరిం
చినఁ జాలు నగ్నిలో వై, చినతూలమువోలె సమయుఁ జేసినయఘముల్.

క. అట్టికురుక్షేత్రమునకు, నెట్టులో సుకృతమునఁ జేసి యేఁగెనయేనిఁ
జుట్టుకొను మొట్టమొదటనె, చుట్టును హయమేధరాజసూయఫలంబుల్.

గీ. ఎపుడుచూచిన నచటికి నేఁగుచుండ్రు, హరిహరచతుర్ముఖులును నిర్జరులు ఋషులు
యక్షగంధర్వులును సిద్ధులచ్చరలును, జారణులుఁ బన్నగులును విశ్వంభరేంద్ర.

వ. అందు మత్తర్ణకుం డను ద్వారపాలునకు నమస్కరించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు చేకూరు. పిదప విష్ణుస్థానంబు గలదు. అచ్చట ననవరతమును విష్ణువు సన్నిహితుండై యుండు. అందు స్నానంబు గావించి విష్ణుసందర్శనంబు చేసెనేని యశ్వమేధఫలంబును వైకుంఠావాప్తియుం గలుగు. పిదపఁ బారిప్లవతీర్థంబు గలదు. అయ్యది గమనమాత్రంబున నగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబు నొసంగు. పిదపఁ బృథివీతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని గోసహస్రదానఫలంబు సిద్ధించు. పిదప శాల్వికినితీర్థంబు గలదు. అచ్చట దశాశ్వమేధికంబున స్నానంబు సలిపెనేని గోసహస్రదానఫలంబు గలుగు. పిదప నాగతీర్థంబు గలదు. అచ్చట సర్పిర్నదియందు స్నానంబు చేసెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబును నాగలోకావాప్తియుం గలుగు. పిదప నతర్ణకుం డను ద్వారపాలుని దర్శించి యం దొక్కరాత్రి గడపెనేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. పిమ్మటఁ బంచనదంబు గలదు. అందు నియతాశనుండై కోటితీర్థంబు నుపస్పృశించెనేని హయమేధఫలంబు గలుగు. పిదప నాశ్వనేయతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని రూపవంతుం డగు. పిదప వారాహతీర్థంబు గలదు. మహావిష్ణువు మున్నచట వరాహరూపంబున నివసించె. తత్తీర్థంబున నొక్కదినం బుండెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప జయినీక్షేత్రంబు గలదు. అచ్చట నొక్కదినంబు స్నానంబు చేసెనేని రాజసూయఫలంబును గోసహస్రదానఫలంబును సిద్ధించు. పిమ్మటఁ గృతశౌచతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని పౌండరీకఫలంబును గృతశౌచత్వంబునుం గలుగు. పిమ్మట ముంజీవటతీర్థంబు గలదు. అం దొక్కరాత్రి నివసించెనేని గాణపత్యంబు సిద్ధించు. అచ్చటనే లోకవిశ్రుత యగు పంపానదియందు స్నానంబు సలిపెనేని సర్వకామసిద్ధి సమకూరు. అది కురుక్షేత్రంబునకు ద్వారంబు. పిదప రామహ్రదతీర్థంబులైదు గలవు. మున్ను

పరశురాముండు కోపాతిశయంబున సర్వక్షత్త్రివధంబు గావించి తద్రుధిరప్రవా
హంబుచేఁ బంచహ్రదంబులు నిండించి యారక్తంబునఁ బితృతర్పణంబు గావించె.
దాని కాతనిపితరులు సంతృప్తులై వ్యోమంబునందుండి యాతని కి ట్లనిరి. 290

క. నీ వొనరించినపనికిన్, భావంబున మాకు మిగులఁ బ్రమదం బొదవెన్
గావునఁ గోరుము నీకున్, గావలసినవరము లీయఁగలము కుమారా. 291

వ. అని పలుకుటయుం బ్రాంజలియై పరశురాముండు వారలకు సప్రశ్రయంబుగా
ని ట్లనియె. 292

సీ. మహనీయులార కుమారునిమీఁదను, గలిగెనేనియు ననుగ్రహము మీకు
నేను జేసెడితపం బెప్పుడును నంతరా, యము లేక యభివృద్ధి నంద వలయు
క్షత్త్రియులను నెల్లసమయించుటను నాకుఁ, బ్రాప్తించినయఘంబు పాయవలయు
రక్తపూర్ణము లైనహ్రదము లీయైదును, బుణ్యతీర్థములుగాఁ బొసఁగ వలయు

గీ. ననుచుఁ బ్రార్థించుటయు వారలతఁడుకోరి, నట్టికోర్కులు ఫలియించునట్లు వరము
లను బ్రసాదించి మఱియు ని ట్లనిరి రామ, యైదుహ్రదములు నీపేర నలరుఁగాక.

గీ. ఈహ్రదంబులలోపల నెవ్వఁడేని, స్నాన మొనరించి పితృతర్పణంబు సలిపె
నేని పితరులు వరముల నిత్తు రతని, కనుచుఁ బలికి యంతర్ధాన మైరి భూప. 294

వ. కావునఁ బుణ్యతీర్థంబు లగురామహ్రదంబులందు స్నానంబు గావించి పరశు
రాము నర్చించెనేని బహుసువర్ణావాప్తియును నీప్సితావాప్తియుం గలుగు.
పిదప వంశమూలతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని వంశంబు నుద్ధ
రించినవాఁ డగు. పిదపఁ గాయశోధనతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు సలిపె
నేని కాయశుద్ధిం బడసి యుత్తమలోకంబులం జెందు. పిమ్మటఁ త్రైలోక్యదుర్ల
భం బనుతీర్థంబు గలదు. అందుఁ బూర్వము విష్ణువుచే లోకంబు లుద్ధరింపం
బడియె. ఆతీర్థంబునందు స్నానంబు చేసెనేని భగవంతునిచే నుద్ధరింపఁబడువాఁ
డగు. పిమ్మట లోకోద్ధారం బనుతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని
నిజలోకోద్ధారకుం డగు. పిదప శ్రీతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబుచేసెనేని
లక్ష్మీప్రాప్తి సమకూరు. అనంతరము కపిలాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు
గావించి పితృదేవతల నర్చించెనేని కపిలాసహస్రప్రదానఫలంబు చేకూరు. పిదప
సూర్యతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసి యుపవసించి పితృదేవతల నర్చించె
నేని యగ్నిష్టోమఫలంబు వడసి సూర్యలోకావాసభాగ్యంబు నొందు. పిదప
గోభవనతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు
లభించు. పిదప గంగాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని యత్యు
త్తమవీర్యోపేతుం డగు. పిదప ద్వారపాలకుం డగులవర్ణకునిపేర నొకతీర్థంబు
గలదు. అది సరస్వతియం దుండు. ఆలవర్ణకతీర్థంబునందు స్నానంబు గావించె

నేని యగ్నిష్టోమఫలంబు గలుగు. పిమ్మట బ్రహ్మావర్తతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని బ్రహ్మలోకావాప్తి చేకూరు. పిమ్మట సుతీర్థంబు గలదు. అచ్చటఁ బితరులు దేవతలతోఁగూడ సన్నిహితులై యుందురు. అందుఁ బితృదేవతార్చనంబు గావించెనేని యశ్వమేధఫలంబును బితృలోకనివాసభాగ్యంబును గలుగు. పిదపఁ గాశీశ్వరతీర్థంబులు గలవు. వానియందు స్నానంబు సలిపెనేని సర్వవ్యాధివిముక్తియు బ్రహ్మలోకప్రాప్తియుం గలుగు. అచ్చటనె మాతృతీర్థంబు గలదు. అందు స్నాతుం డయ్యెనేని ప్రజావృద్ధియును స్వర్గప్రాప్తియును గలుగు. అనంతరము శీతవనతీర్థంబు గలదు. తద్దర్శనమాత్రంబునఁ బావనత్వంబు గలుగు. అచ్చటనె స్నాతలోకార్తిహ మనుమఱియొక తీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సర్వార్తివిముక్తియు నుత్తమలోకంబును బ్రాప్తించు. పిదప మానుషతీర్థంబు గలదు. 295

గీ. వ్యాధశరపీడితాంగములగుచుఁగృష్ణ, హరిణములు పూర్వమాతీర్థమందుమునిఁగి
మానుషాకారములతోడఁగానఁబడియె, ననఁగఁ దత్తీర్థమహిమ మేమనఁగవచ్చు.

వ. అందు స్నాతుం డయ్యెనేని సర్వపాపవిశుద్ధిం బడసి స్వర్లోకావాసముం జెందు. తత్తీర్థంబునకుఁ బూర్వభాగంబునందుఁ గ్రోశమాత్రదూరంబున నాపగ యను పుణ్యనది గలదు. తత్తటంబునఁ బితృదేవతల నుద్దేశించి విప్రునకు శ్యామాకభోజనంబు పెట్టెనేని యనంతపుణ్యంబు గలుగు. మఱియు నచ్చట నొక్క బ్రాహ్మణునకు భోజనంబు పెట్టెనేని కోటిబ్రాహ్మణసమారాధనంబు గావించిన ఫలంబు ప్రాప్తించు. ఆతీర్థంబునం దొక్కరాత్రి నివసించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు చేకూరు. తరువాత బ్రహ్మస్థానతీర్థంబు గలదు. అచ్చట సప్తర్షికుండంబులందు స్నానంబు గావించి బ్రహ్మను బూజించెనేని సర్వపాపమోచనంబును బ్రహ్మలోకప్రాప్తియుం గలుగు. మఱియును నందుఁ గేదారతీర్థమునందు స్నానంబు సలిపెనేని నిర్దగ్ధాఖిలపాతకుఁడై యంతర్ధానంబుఁ జెందు. పిదప సేవకతీర్థంబు గలదు. అందుఁ గృష్ణపక్షచతుర్దశినాఁడు వృషభధ్వజారాధనంబు చేసెనేని సర్వకామసమృద్ధియును స్వర్గలోకప్రాప్తియుం గలుగు. సేవకతీర్థంబునందు మూఁడుకోట్లతీర్థంబులు గలవు. అచ్చటన యిలాస్పదతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసి దేవపిత్రర్చనంబు గావించెనేని వాజపేయఫలంబు ప్రాప్తించు. మఱియును గిందానకింయజ్ఞతీర్థంబులందు స్నానంబు సలిపెనేని దానయజ్ఞఫలంబుం బడయు. మఱియును గలశీతీర్థంబునందు జలోపస్పర్శంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు చేకూరు. మఱియును రామజన్మ మనుప్రఖ్యాతిం బడసిన నారదతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసి ప్రాణోత్సర్జనంబు గావించెనేని నారదప్రసాదంబున దుర్లభంబు లగునుత్తమలోకంబులు ప్రాప్తించు. అచ్చటన

పుండరీకతీర్థంబు గలదు. శుక్లపక్షదశమినాఁ డందు స్నానంబు గావించెనేని పౌండరీకఫలంబు సమకూరు. పిదపఁ ద్రిలోకవిశ్రుతం బగుత్రివిష్టపతీర్థంబు గలదు. అచ్చటన వైతరణి యనుపుణ్యనది గలదు. అందు స్నానంబు గావించి శూలపాణి నర్చించెనేని సర్వపాపవిముక్తియును బరమపదంబునుం బ్రాప్తించు. పిదప ఫలకీవనంబు గలదు. అచ్చట దేవతలు సంతతంబును దపంబు గావించుచుందురు. అచ్చట దృషద్వతీమహానదియందు స్నానంబు సలిపి దేవతారాధనంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబు లభియించు. అచ్చటన సర్వదేవతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని గోసహస్రదానఫలంబు చేకూరు. అచ్చటన పాణిఖ్యాతతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసి దేవతాతర్పణంబు గావించెనేని రాజసూయఫలంబును ఋషిలోకనివాసంబునుం గలుగు. పిదప మిశ్రకతీర్థంబు గలదు. అందు సకలతీర్థంబులును ద్విజస్నానార్థంబు వ్యాసమహర్షిచే మిశ్రితంబు లయ్యె నని పెద్దలు చెప్పుదురు. మిశ్రకతీర్థంబునందు స్నానంబు గావించినవాఁడు సర్వతీర్థావగాహనఫలంబు వడయు. పిదప వ్యాసవనంబు గలదు. అచ్చట మనోజవతీర్థంబునందు స్నానంబు సలిపెనేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప దేవీస్థానం బగుమధువటీతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపి పితరులను దేవతలను నర్చించెనేని దేవీప్రసాదంబున గోసహస్రదానఫలంబు సమకూరు. పిదపఁ గౌశికీదృషద్వతీసంగమంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సర్వపాపంబులును భస్మీభూతంబులగు. పిదప వ్యాసస్థలీతీర్థంబు గలదు.

ఉ. వ్యాసుఁడు పుత్త్రశోకమున నచ్చట దేహము వీడ యత్నముం
జేసినయంత దేవతలు చేరి యనేకవిధప్రబోధముల్
చేసి విషాదముం దొలఁగఁ జేసిరి మానికిమున్ను తత్స్థలిన్
డాసినఁ జాలు నెన్నఁడును డాయఁగఁ జాలవు పుత్త్రశోకముల్. 298

వ. పిదప ఋణాంతం బనుకూపంబు గలదు. అందుఁ దిలప్రస్థంబు సమర్పించెనేని ఋణవిమోచనంబును సద్గతియుఁ బ్రాప్తించు. అచ్చటన దేవీతీర్థంబునందు స్నానంబు చేసెనేని గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు. పిదప నహస్తీర్థంబును సుదినతీర్థంబును నను రెండుపుణ్యతీర్థంబులు గలవు. వానియందు స్నానంబు చేసెనేని సూర్యలోకప్రాప్తి గలుగు. అనంతరంబు మృగధూమతీర్థంబు గలదు. అచ్చట రుద్రపదంబునందు స్నానంబు సలిపి శూలపాణి నర్చించెనేని యశ్వమేధఫలంబును గోటితీర్థంబునందు స్నానంబు సలిపెనేని గోసహస్రదానఫలంబును సమకూరు. పిదప వామనతీర్థంబు గలదు. అందు విష్ణుపదంబున స్నానంబు గావించి వామను నర్చించెనేని సర్వపాపవిముక్తియును విష్ణులోకావాప్తియుం గలుగు. పిదపఁ గులంపునతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని కులం

బంతియును బావనం బగు. పిదపఁ బవనహ్రదంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెన్నేని వాయులోకావాసంబు చేకూరు. పిదప నమరహ్రదంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి యమరాధిపు నర్చించెనేని దేవతాప్రసాదంబున స్వర్గలోకావాసభాగ్యంబు చేకూరు. పిదప శాలిసూర్యతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని గోసహస్రదానఫలంబు గలుగు. పిదప సరస్వతియందు శ్రీకుంజతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప నైమిషకుంజం బనుతీర్థంబు గలదు. నైమిషారణ్యవాసులగు తపోధనులు తీర్థయాత్ర గావించుకొనుచుఁ గురుక్షేత్రంబున కేఁగినప్పు డచ్చట సరస్వతీనదియందు ఋషులస్నానపానతపోధ్యానంబుల కనుకూలంబుగా నాతీర్థంబు నేర్పరించిరి. తత్తీర్థంబునందు స్నానంబు గావించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదపఁ గన్యాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు సిద్ధించు. పిదప బ్రహ్మస్థానం బను తీర్థంబు గలదు. 299

గీ. అందు వర్ణావరుం డగునతఁడు స్నాన, మాచరించెనయేని బ్రాహ్మణ్య మొదవు
భూసురుం డందు స్నానంబు చేసెనేని, కలుగు నపునర్భవం బగుగతి నరేంద్ర.

వ. పిదప సోమతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సోమలోకప్రాప్తి గలుగు పిదప సప్తసారస్వతతీర్థంబు గలదు. 301

—: మంకణమహర్షి వృత్తాంతకథనము :—

సీ. మును మంకణుం డనుమునివరేణ్యుం డందుఁ, దపము గావించెడితరుణమందుఁ
దనహస్తము కుశాగ్రమున క్షతం బగుడు నా,క్షతమునుండి తొరంగె శాకరసము
తద్రసంబును జూచి తాపసుం డమితహ,ర్షము చేత నృత్యంబు సలుపఁ దొడఁగె
నతనిశక్తికి లోఁగి యటు లిటు లూఁగంగ, సాగెను స్థావరజంగమములు

గీ. నంతటమహాభయావిష్టు లగుచుబ్రహ్మ, మొదలుగాఁగలవేల్పులుమునులుఁగూడి
ప్రమథనాథునిసన్నిధానమున కేఁగి,విన్నవించిరి జరుగుచు నున్నవిధము. 302

గీ. అంత జగదవనార్థమై హరుఁడు భూమి, కరుగుదెంచి మునీంద్రునిదరికి నేఁగి
యనఘ నీ విట్లు దీర్ఘనృత్యంబు సలుప, నేమి కారణ మయ్యె నా కెఱుఁగఁ జెపుమ.

క. అని పలుకుటయును నీశ్వరుఁ, డని తెలిసియు నాతఁ డమితహర్షములోనన్
మునిఁగినకతమున నృత్యము, నొనరించుచు నిట్లు లనియె నుగ్రునితోడన్.

గీ. కాంచు మీశ్వర మత్కరక్షతమునుండి, జాఱుచున్నది శాకరసంబు దీని
కతన హర్షంబుగలిగె నుత్కటము గాఁగ,నిదియె హేతువు నాదీర్ఘనృత్యమునకు.

క. నాయొనరించినతపమున, కీయెడఁ గానంగఁబడియె నీసిద్ధి మహిన్
జేయంగఁ దగినకృత్యం, బేయదియును లేదు నాకు నింక గిరీశా. 306

క. అనవుడు మృత్యుంజయుఁ డా, తనిఁ గనుఁగొని నవ్వి మునివతంసమ హర్షం
బున నాడ వలసినంతటి, పని యేమియు నిందు లేదు పరికింపంగన్. 307

క. కనుఁగొనుము నన్ను నీ విపు, డని తెలియఁగఁ బల్కి యొక్క స్వాంగుళ్యగ్రం
బున స్వాంగుష్ఠముఁ గొట్టుట, యును క్షతమునసుండి భస్మ ముర్విని రాలెన్.

క. అది చూచి మంకణుఁడు తన, మదిలోపల సిగ్గు పొడమి మన్నింపుము నా
మదచేష్టిత మని శర్వుని, పదములపైఁ బడియె గర్వభంగము గాఁగన్. 809

వ. అట్లు పదంబులపై వ్రాలి లేచి మంకణమహర్షి బద్ధాంజలియై కట్టెదుట నిలువంబడి.

సీ. సచరాచరము లగుసర్వజగంబులు, సృజియింపఁబడుట నీచేతఁ గాదె
యఖిలలోకములకు నాధార మగుచును, నిలుచుదేవుండవు నీవ కాదె
బ్రహ్మాదు లెల్లరు భయ మొకింతయు లేక, వర్తిల్లుచుంట నీవలనఁ గాదె
యొకవ్యక్తియును లేక యుగసంక్షయంబున, నడఁగియుండుటయు నీయంద కాదె

గీ. కర్మముల కెల్లఁ గర్తవు కారయితవు, నీవ సర్వేశ్వరుండవు నీవ సర్వ
శక్తిసంపన్నుఁడవు నీవ సర్వ మీవ, తండ్రి నీప్రాభవ మెఱుంగఁ దరమె నాకు.

వ. అని నుతించుటయును. 312

గీ. చెడక వర్ధిల్లుఁ గాక నీచేయుతపము, నేను నీయాశ్రమమునందు నిలిచియుందు
నిందులోఁ గ్రుంకి నను భజియించునట్టి, ప్రాణికిహపరములను దుర్లభము లేదు.

క. అని యానతిచ్చి వృషకేతనుఁ డంతర్ధాన మొందెఁ దత్కాలమునన్
జననాథ పుణ్యవంతులు, చని సేవించెదరు సప్తసారస్వతమున్. 314

వ. పిదప నౌశనసతీర్థంబు గలదు. అచ్చట భగవానుం డగుకార్తికేయుండు భార్గవప్రియచికీర్షం ద్రిసంధ్యంబును సాన్నిధ్యంబుచేసి యుండు. అందు స్నానంబు గావించెనేని కుమారప్రియుం డగు. పిదపఁ గపాలమోచనతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెసేని సర్వపాపవిమోచనంబు గలుగు. పిదప నగ్నితీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు సలిపెనేని యగ్నిలోకప్రాప్తియును వంశోద్ధారకత్వంబునుం గలుగు. అచ్చటనె విశ్వామిత్రతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని బ్రాహ్మణ్యంబు సమకూరు. అచ్చటనె బ్రహ్మయోనితీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని బ్రహ్మలోకనివాసభాగ్యంబు వడయుటయే కాక సప్తపురుషపర్యంతమును స్వకులంబును బావనంబుచేసినవాఁ డగు. పిదపఁ బృథూదకం బనుప్రఖ్యాతి గలకార్తికేయతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి దేవర్షిపితృతర్పణంబు లొనరించి కార్తికేయున కభిషేకంబు చేసెనేని యశ్వమేధఫలంబును స్వర్గలోకావాప్తియును సమకూరు. 315

క. జ్ఞానముచే నైనను న, జ్ఞానముచే నైన జనులు సలిపినయఘసం
తానము దానం జేసిన, స్నానముచేతన నశించు క్ష్మాతలనాథా. 316

గీ. ధరణిలోపల నుండుక్షేత్రములలోన, నుత్తమంబు కురుక్షేత్ర ముత్తమంబు
దానికంటె సరస్వతి దానికంటె, నుత్తమంబులు తీర్థము లుర్వరేంద్ర. 317
క. అత్తీర్థంబులకంటెను, నుత్తమము పృథూదకము నృపోత్తమ దానన్
బత్తిమెయిఁ దనువు దొరఁగిన, యుత్తములకు గర్భవాస మొదవదు మరలన్.

వ. పృథూదకతీర్థమాహాత్మ్యంబు వ్యాసమహర్షిచేతను సనత్కుమారునిచేతను మిగుల వర్ణింపంబడియె. పృథూదకతీర్థంబువంటిపరమపవిత్రతీర్థంబు మఱి యొండు గానరాదు. అచ్చటన మధుపూరం బనుమఱియొకతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు సమకూరు. పిదప సరస్వత్యరుణాసంగమతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి త్రిరాత్రం బుపవసించెనేని బ్రహ్మహత్యాపాతకవిముక్తుం డగు. మఱియు నగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబు గలిగి యేడుతరంబులవంశస్థుల నుద్ధరించినవాఁ డగు. అచ్చటనే యవకీర్ణం బనుమఱియొకతీర్థంబు గలదు. అది బ్రాహ్మణోద్ధరణార్థంబు దర్భియనుమహర్షిచే నిర్మింపంబడియె. అందు వ్రతోపనయనంబులచేఁ గాని యుపవాసంబుచేఁ గాని బ్రాహ్మణుండు క్రియామంత్రసమేతుం డగు. క్రియామంత్రవిహీనుం డైనను విప్రుం డందు స్నానంబు గావించెనేని చీర్ణవ్రతుం డగు. మఱియును నందు దర్భిమహర్షిచే నాలుగుసముద్రములును నిర్మితంబు లయ్యె. అందు స్నానంబు గావించెనేని చతుస్సహస్రగోదానఫలంబు వడసి దుర్గతిం బొరయ కుండు. పిదప శతసహస్రకతీర్థంబును సాహస్రకతీర్థంబునుం గలవు. ఆరెండుతీర్థంబులందుఁ గావించినస్నానదానోపవాసంబులు సహస్రగుణఫలోపేతంబు లగు. పిదప రేణుకాతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు సలిపి పితృదేవతార్చనంబు గావించెనేని సర్వపాపవిశుద్ధిం బడసి యగ్నిష్టోమఫలముం జెందు. పిదప విమోచనతీర్థంబు గలదు. దానిని స్పృశియించెనేని ప్రతిగ్రహకృతంబు లగుపాతకంబులు దొలంగు. పిదపఁ బంచవటంబు గలదు. అందు యోగేశ్వరుం డగువృషభధ్వజుండు నిత్యనివాసంబు గావించి యుండె. అమ్మహాదేవుని నర్చించెనేని శ్రీప్రసిద్ధియును స్వర్లోకావాసఫలంబును జేకూరు. పిదపఁ దైజసతీర్థంబు గలదు. అయ్యది సతతంబును స్వతేజంబుచే దీప్యమాన మై యుండు. అచ్చట మున్ను బ్రహ్మాదిదేవతలును మహర్షులును దేవసేనాధిపతి గాఁ గార్తికేయున కభిషేకంబు గావించిరి. అది మిగులఁ బుణ్యస్థలంబు. దానికిఁ బూర్వభాగమందుఁ గురుతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సర్వపాపవిముక్తిం బడసి రుద్రలోకముం జెందు. పిదప స్వర్గద్వారంబు గలదు. అయ్యది గమనమాత్రమున నగ్నిష్టోమఫలంబును బ్రహ్మలోకనివాసభాగ్యంబును జేకూర్చు. పిదప నస్థిపురంబునందుఁ బావనతీర్థంబు గలదు. అందుఁ బితృ

దేవతాతర్పణంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు చేకూరు. అచ్చోటన గంగాహ్రదం బనుకూపంబు గలదు. అందు మూఁడుకోట్లతీర్థంబులు గలవు. అచ్చట స్నానంబు చేసెనేని బ్రహ్మలోకనివాసంబు సిద్ధించు. పిదప స్థాణువటతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నాతుండై యొక్కరాత్రి నివసించెనేని రుద్రలోకంబు చేకూరు. పిదప బదరీవనంబు గలదు. అందు వసిష్ఠాశ్రమంబు గలదు. అచ్చటఁ ద్రిరాత్రం బుపవసించి బదరీఫలభక్షణంబు గావించెనేని సదాశివతుల్యుం డగు. పిదప నింద్రమార్గతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నహోరాత్రోపవాసంబున స్వర్లోకావాసంబు గలుగు. పిదపఁ ద్రైలోక్యవిశ్రుతతీర్థంబు గలదు. అం దాదిత్యాశ్రమంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి సహస్రాంశు నారాధించెనేని సూర్యలోకప్రాప్తియును వంశోద్ధారకత్వంబును గలుగు. పిదప సోమతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సోమలోకప్రాప్తి కలుగు. పిదప దధీచతీర్థంబు గలదు. అందుఁ దపోనిధి యగుసారస్వతుం డుదయించె. అచ్చట స్నానంబు గావించెనేని వాజపేయఫలంబును సారస్వతగతియును జేకూరు. పిదపఁ గన్యాతీర్థంబు గలదు. అచ్చట బ్రహ్మచర్యవ్రతంబునఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబు గావించెనేని దివ్యకన్యాశతప్రాప్తియును బ్రహ్మలోకావాప్తియునుం గలుగు. పిదప సన్నిహితాతీర్థంబు గలదు. 319

గీ. అవనియం దుండుతీర్థము లాకసమునఁ, గానఁబడుతీర్థములు నుదపానములును
మునులు సురలును బుణ్యాయతనము లెల్ల, సన్నిహితమగుచుండునాసన్నిహితను.

వ. అందు గ్రహణకాలంబునను నమావాస్యనాఁడును బిత్రుద్దేశంబుగా శ్రాద్ధంబు గావించెనేని యశ్వమేధసహస్రఫలంబు ప్రాప్తించు. 321

గీ. మానవులలోన నెటువంటిహీనుఁడైన, సన్నిహితలోన స్నానంబు సలిపెనేని
పాతకము లన్నియును డుల్లి పద్మవర్ణ, యానమున బ్రహ్మలోకంబు నధిగమించు.

వ. పిదప ద్వారపాలకుం డగుమచక్రుకునకు నభివాదనంబు గావించి యచ్చటన గంగాహ్రదతీర్థంబున స్నానంబు గావించెనేని రాజసూయాశ్వమేధఫలంబులు సమకూరు. 323

గీ. ధరణిలో నైమిశంబు పూతంబు నాక, మునను బరమపవిత్రంబు పుష్కరంబు
క్ష్మాతలాధిప మూఁడులోకములయందుఁ, బూతతమము గురుక్షేత్రభూతలంబు.

గీ. ఏమి చెప్పుదుఁ గాలిచే నెగురఁగొట్టఁ, బడినయట్టికురుక్షేత్రపాంసు వొకఁడు
దనువునకు సోఁక నెట్టిపాతకము లేని, తత్క్షణంబ నశించి సద్గతి లభించు. 325

క. ఇలను గురుక్షేత్రంబున, నొలయుసరస్వతికి దక్షిణోత్తరభాగం
బులయందు వసించినధ, న్యులు త్రిదశాలయమునందు నుండెడివారల్. 326

క. ధన్యంబు గురుక్షేత్రం, బన్యక్షేత్రంబు లేవి యైనను దత్సా
మాన్యంబు వడయఁ జాలవు, జన్యులను నశోచ్యులుగను జలుపుటయందున్.

వ. తరండకారండకంబులకును రామహ్రదంబులకును మచక్రుకునకును మధ్యంబున నుండుకురుక్షేత్రస్యమంతపంచకంబు పితామహుని కుత్తరవేది యని పెద్దలు చెప్పుదురు. పిదప ధర్మతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మున్ను యమధర్మరాజు గొప్ప తపంబు గావించి స్వనామాంకితంబుగా నాపుణ్యతీర్థంబు నేర్పఱిచె. అందు స్నానంబు చేసెనేని యేడుతరంబులవంశస్థుల నుద్ధరించినవాఁ డగు. పిదపఁ గలాపవనతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబును విష్ణులోకప్రాప్తియునుం గలుగు. పిదప సౌగంధికవనంబు గలదు. అందు బ్రహ్మాది దేవతలును ఋషులును గిన్నరోరగసిద్ధచారణగంధర్వాదులును దపంబు గావించిరి. అయ్యది ప్రవేశమాత్రంబున సర్వపాపవిమోచనంబు గావించు. ఆవనంబునందు సరస్వతి ప్రవహించుచుండు. వల్మీకనిస్రుతం బగుతజ్జలంబున స్నానంబు గావించి పితరుల నర్చించెనేని యశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప నీశానాధ్యుషితతీర్థంబు గలదు. అది వల్మీకంబునుండి వచ్చుచుండు. అందు స్నాతుండయ్యెనేని కపిలాసహస్రదానఫలంబును వాజిమేధఫలంబునుం జేకూరు. పిదప సుగంధాశతకుంభాపంచయజ్ఞతీర్థంబుల నధిగమించెనేని స్వర్లోకావాససుఖంబు సమకూరు. అచ్చటన త్రిశూలపాతం బనుతీర్థంబు గలదు. అందు శూలి కభిషేకంబు గావించి పితరుల నర్చించెనేని గాణపత్యంబు లభించు. పిదప రాజగృహతీర్థంబు గలదు. అయ్యది దేవీస్థానంబు. అమ్మహాదేవి దివ్యవర్షసహస్రంబు శాకాహారవ్రతంబు నవలంబించి తనసన్నిధికి వచ్చుచుండెడితపోధనులకు శాకంబున నాతిథ్య మిచ్చుచుండుటం జేసి శాకంభరి యనునామంబు వడసె. తత్తీర్థంబున బ్రహ్మచర్యంబు నవలంబించి త్రిరాత్రంబు శాకాహారంబుచేఁ గడపిన ద్వాదశవర్షంబులు శాకాహారంబు గావించినఫలంబు దేవీప్రసాదంబునం గలుగు. పిదప సువర్ణతీర్థంబు గలదు. 328

క. హరి యచ్చోటను బహువత్సరములు ధూర్జటిని గూర్చి తప మొనరింపన్
బరితుష్టుఁడై గిరీశుఁడు, వరము లనేకము లొసంగె వైకుంఠునకున్. 329

వ. అందు స్నానంబు గావించి వృషధ్వజునిం బూజించెనేని యశ్వమేధఫలంబును గాణపత్యంబును లభియించు. పిదప ధూమవంతీతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మూఁడు రాత్రు లుపవసించెనేని కోరినకోర్కు లన్నియును సిద్ధించు. పిదప దేవీతీర్థంబునకు దక్షిణభాగంబున రథావర్తతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మహాదేవుని నర్చించెనేని తత్ప్రసాదంబున సద్గతి లభించు. పిమ్మట ధారాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానము చేసెనేని యెట్టిశోకమును గలుగ నేరదు. పిదప మహాగిరినమస్కా

రంబు గావించి స్వర్గద్వారతుల్యం బగుగంగాద్వారంబునఁ గోటితీర్థంబునందు స్నానంబు గావించెనేని పౌండరీకఫలంబును వంశోద్ధారకత్వముం గలుగు. అందొక్కరాత్రి యుండెనేని గోసహస్రదానఫలంబు గలుగు. మఱియు నందు సప్తగంగతీర్థంబునందును త్రిగంగతీర్థంబునందును శక్రావర్తతీర్థంబునందును దేవపితృతర్పణంబు గావించెనేని పుణ్యలోకావాప్తి కలుగు. పిదపఁ గనఖలతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి త్రిరాత్రంబు లుపవసించెనేని యశ్వమేధఫలంబును స్వర్గలోకావాసభాగ్యంబునుం గలుగు. పిదపఁ గపిలావటతీర్థంబు గలదు. అందొక్కరాత్రి నివసించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు చేకూరు. పిదపఁ గపిలుం డనునాగేంద్రునితీర్థంబు గలదు. ఆనాగతీర్థంబునందు స్నానంబు గావించెనేని కపిలాసహస్రదానఫలంబు చేకూరు. పిదప లలితక యని ప్రఖ్యాతిం బడసినశంతనుతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని దుర్గతి కలుగనేరదు. పిదపఁ గాళిందీతీర్థంబు గలదు. 330

—: యమునా మాహాత్మ్యము :—

గీ. పుష్కరమును బ్రహ్మావర్తమును సువర్ణ
మును గురుక్షేత్ర మవిముక్తమును బృథూద
కమును ననుతీర్థములయందుఁ గలుగనట్టి
ఫలము గలుగును యమునలోపల మునుంగ. 331

సీ. ఆయురభ్యుదయంబు నభిలషించెడివారు, నారోగ్యభాగ్యంబు గోరువారు
యౌవనసంపద నర్థించువారును, మంచిరూపమును గాంక్షించువారు
దారిద్ర్యపాథోధి దాఁట నెంచెడివారు, పాపంబునకు భయపడెడివారు
వంశాభివృద్ధిని వాంఛించువారును, జింతితసిద్ధి నాసించువారు
గీ. నిహసుఖంబులు చెంద నూహించువారు, పరమున సుఖంబులకు నాసపడెడివారు
పరిహరింపఁగఁ గూడ దెప్పటికి నైన, దివ్యతమ మైనయామునతీర్థ మధిప. 332

క. కామముతోడను నైనను, గామము లేకుండ నైనఁ గావించినచో
యామునతీర్థస్నాన మి,హాముత్రవిషాదములను నందఁడు భూపా. 333

గీ. శ్రద్ధ లేకుండఁ గర్మముల్ సలిపెనేని, యర్థఫల మిచ్చు నవి యెట్టి వైనఁ గాని
శ్రద్ధ లేకున్న యమునలోఁ జలిపినట్టి, స్నాన మిడుఁ బూర్ణఫలము విశ్వంభరేంద్ర.

గీ. యమునలో స్నాన మొనరించుప్రాణులకును
బాపము నశించుఁ బుణ్యంబు వడయు వృద్ధి
పక్షయుగమునఁ గువలయబాంధవునకు
క్షయము వృద్ధియు సంప్రాప్త మయినయట్లు. 335

గీ. వివిధరత్నంబులును సరిద్విభునివలన, సుఖముగాఁ బ్రాప్త మగునట్టు లఖిలసంప
దలును గాళిందిస్నానంబువలనఁగలుగుఁ,గలుగు నదిపూర్వపుణ్యంబువలననధిప.

క. కామగవి కామములు చిం,తామణి చింతితము లిడువిధంబున నొసఁగున్
యామునతీర్థస్నానము, భూమీశ్వర వాంఛితార్థముల నన్నింటిన్. 337

గీ. కృతయుగంబునఁ దపమును త్రేతయందు
జ్ఞానమును ద్వాపరమున యజ్ఞంబుఁ గలియు
గమున దానము శ్లాఘనీయములు కాని
సర్వయుగములయందును శ్లాఘ్య యమున. 338

ఆ. కర్మభూమి యయి ప్రకాశించుభారత,వర్షమందు నుండువాఁ డెవండె
యేని యమునలోన స్నానంబు గావింపఁ,డేని నిష్ఫలంబు వానిజనువు. 339

ఆ. అంబరమునఁ జంద్రబింబ మమావాస్య,యందుఁ గాంతిహీన మైనయట్లు
యమునలోన స్నాన మాచరింపక చేయు,కర్మ మెల్ల నిష్ప్రకాశ మధిప. 340

క. యమునాస్నానమువోలెం,బ్రమదము గలిగింప లేవు మాధవునకు దా
నములును వ్రతంబులును యా,గములును దపములును బుణ్యకర్మము లెల్లన్.

గీ. సకలవర్ణాశ్రమములవారికిని ధర్మ, మును సతంబు ధారావర్షముగను గురియు
నధిప యమునాస్రవంతిలో నాచరించు,మజ్జనంబున కెంతటిమహిమ గలదొ.

గీ. మనుజవల్లభ రవితేజమునకు సాటి, యైన తేజంబు వేఱొండు లేనియట్లు
యామునస్నానమునకు నీడై నయట్టి, క్రతువు లేవియుఁ గూడను గానరావు.

గీ. యమునలోపలఁగావించినట్టిస్నాన, మొనరుచును మూఁడుకార్యంబులనునరేంద్ర
యఖిలపాపక్షయంబును నచ్యుతునకు, సమ్మదంబును స్వర్లోకసంస్థితియును.

సీ. స్నాయుబద్ధంబును జర్మావృతంబును, మలమూత్రరక్తాస్థిమాంసయుతము
దుర్గంధపూర్ణంబు దోషాలయంబును, రోగమందిరమును రాగగృహము
నశ్వరంబును గృతఘ్నంబు క్రూరము జరా, శోకమృత్యువిపత్సమాకులంబు
నశుచియుఁ దాపత్రయావిష్టమును దురా, శాహతంబును బాపసంచితంబు

గీ. రౌరవద్వారమును నధర్మప్రియంబు, పరజనద్రోహసంతాపకరము దుర్భ
రమునుబిశునంబునగుశరీరమునకొక్క,యామునజలంబయఖిలదోషాపహంబు.

గీ. ఎంత బల ముండినను భోగ మెంత యున్న, నెంత రక్షణ మున్నను నేమి ఫలము
క్షణికమగు దేహమునకు శాశ్వతసుఖంబు,నొసఁగుయమునాజలస్పర్శ మొదవ దేని

గీ. తోయములలోన నుండుబుద్బుదములట్టు, లండజములందు నుండుప్రత్యండములవి
ధంబునను యాముననిమజ్జనంబు లేని,మానవులు పుట్టుచుందురు మరణమునకె.

సీ. విష్ణుభక్తుఁడు గానివిప్రుఁడు హతుఁడు పిం,డము వెట్టనట్టిశ్రాద్ధము హతంబు
వరణంబు వేఁడెడిక్షత్త్రియుండు హతుండు, హత మనాచార మున్నట్టికులము

హతము క్రోధసమేత మైనతపంబు దం, భమునఁ గావించుధర్మము హతంబు
హతము ప్రమాదసంయుత మైనశ్రుతము దా, ర్ఢ్యంబు లేకుండుజ్ఞానంబు హతము
గీ. హత మనభ్యాసదూషిత మైనవిద్య, హతముమాయాప్రకల్పిత మైనభక్తి
యమునఁ జూడనివానిజన్మముహతంబు, శ్రవణషట్కగ మైనమంత్రము హతంబు.
సీ. పతిభక్తి లేనట్టిభామిని హత యహం, కార ముండెడిబ్రహ్మచారి హతుఁడు
హత యుపజీవ్య యైనట్టికన్య విరోధ, దాయకం బైనబోధంబు హతము
హతము శూద్రుఁడు చేయునట్టియోగము హతం, బాత్మార్థ మొనరించునట్టిపాక
మశ్రోత్రియున కిచ్చునట్టియీవి హతంబు, హతము సత్యము లేనియట్టివాణి
ఆ. శ్రద్ధ లేక చేయుసత్కర్మము హతంబు, హతము వ్యగ్రచిత్త మైనజపము
హతము జీవనార్థ మగువ్రతంబు హతము, యమునగాలి సోఁకనట్టిమేను. 349.
గీ. హత మకించను లగువారి కైహికంబు, హతము కృపణుల కుండెడునట్టిధనము
జీవననిమిత్త మగుతీర్థసేవ హతము, హతము గాళిందిలోఁ గ్రుంకనట్టితనువు.
గీ. యమునలోపలఁ జేయుస్నానమునఁ జేసి, భస్మమై పోవు వహ్నిలోఁ బడినతూల
రాశివలె నుపపాతకరాశితోడఁ, గలిసికొనుచు మహాపాతకములు భూప. 351
గీ. యమున కేఁగెడునపుడె కంపమును జెందు, చుండును సమస్తపాపము లుర్వరేంద్ర
దానిలోపలఁ గ్రుంకినతత్క్షణంబ, మాయమై పోవుఁ దత్తీర్థమహిమ నేమొ. 352
గీ. యమునలో స్నాన మొనరించి నంతమాత్ర, విడువఁబడి సర్వపాతకవితతివలన
దీప్యమానుండు గా నుండు దేహి మేఘ, పటలముక్తుం డయినశీతభానుఁ డట్లు.
క. దహనుఁడు సమిత్సమూహము, దహియించువితాన నఘవితానము నెల్లన్
దహియించును యమునాజల, మహిమము చెప్పంగఁ దరమె మాబోఁటులకున్.
క. ఏవాఁ డేనియు యమునా, పావనతోయమున మునిఁగి పైకిన్ మరలన్
దా వచ్చునపుడు జ్వలనుని, కైవడి నరుదెంచు దీప్తకాయముతోడన్. 355
క. పాపిష్ఠు లైనవారలు, ప్రాపింతురు శుద్ధి పాపరహితులు దివమున్
బ్రాపింతు రొక్కపరి యము, నాపగలోపలను దీర్థమాడినయెడలన్. 356
క. కల దధికారము యమునా, సలిలస్నానంబునందు సకలజనులకున్
జలజాక్షునిభక్తియెడన్, బలె సర్వజనాఘనాశనక్షమ మగుటన్. 357
క. జ్ఞానముచే నైనను న, జ్ఞానముచే నైన భ్రమవశంబున నైనన్
మానుగఁ జేసినయఘసం, తానముఁ గాళిందిమజ్జనము దొలఁగించున్. 358
క. యమునాస్నానమెమంత్రము, యమునాస్నానంబె తపము యమునాస్నానం
బె మహాప్రాయశ్చిత్తము యమునాప్లవ మఖిలపాతకాపహ మగుటన్. 359
గీ. కలుగు నాధ్యాత్మికజ్ఞానకౌశలంబు, గలిగినట్టులు కాళిందిజలమునందు
స్నాన మొనరింపఁగను బుద్ధిమానవులకు, బహుళజన్మాంతరాభ్యాసపాటవమున.

క. భవకర్దమంబు గడుగఁగ, దవునదియును బరమపావనం బగునదియుఁ
భువనమ్ములోన యమునా, స్రవంతిజల మొక్కఁడె పాండురాజతనూజా. 361

చ. యమునజలంబు ద్రావెడి మహాత్ముల కేల యొసంగఁ బంచగ
వ్యములను భూరితీర్థముల నాడఁగ నేల సమస్తపుణ్యకా
ర్యములఫలంబు నీయఁ గలయట్టియమస్వసృతోయపానమే
సమకొనఁజేయుచుండఁగను సర్వశుభంబులు ప్రాణికోటికిన్. 362

క. యమునకు మధురాసంగమ, మమరినచోటను నొనర్చునాప్లావముచే
సమకూరు నాత్మవిజ్ఞా, నముచే నొనగూడుముక్తి నరులకు భూపా. 363

గీ. మానవుఁడు భక్తిధానంబులోన నొలయు, యామునజలంబునను దీర్థమాడె నేని
కల్పకోటిసహస్రముల్ గైటభారి, సన్నిధానంబున నె నివాసంబు చేయు. 364

క. ఉందురు కల్పశతంబులు, బృందారకలోకమందుఁ బితరులు పూర్ణా
నందమున యమునలోపల, నందను లొనరించుమజ్జనంబున నధిపా. 365

వ. అనంతరంబు సుగంధతీర్థంబు గలదు. అచ్చట స్నానంబు గావించెనేని సర్వపాపవిముక్తుండై బ్రహ్మలోకంబు నాసాదించు. పిదప రుద్రావర్తతీర్థంబు గలదు. అందు స్నాతుం డయ్యెనేని స్వర్లోకవాసి యగు. పిమ్మట గంగాసరస్వతీసంగమతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు సలిపెనేని యశ్వమేధఫలంబును నమరలోకవాసంబుం జేకూరు. అచ్చటన కర్ణహ్రదంబున స్నానంబు గావించి శంకరుని నారాధించెనేని దుర్గతివిజయంబును సద్గతిప్రాప్తియును సమకూరు. పిదపఁ గుబ్జామ్రకతీర్థంబు గలదు. అందుఁ గావించినయాప్లావంబు గోసహస్రదానఫలంబు నొసంగి యమరపురనివాసభాగ్యంబు చేకూర్చు. పిమ్మట నరుంధతీవటతీర్థంబు గలదు. అందు మూఁడురాత్రు లుపవసించి సాముద్రకజలంబు నుపస్పృశించెనేని గోసహస్రదానఫలంబుతోడన త్రిదివంబు ప్రాప్తించు. పిదప బ్రహ్మావర్తతీర్థంబు గలదు. అందు బ్రహ్మచర్యంబున సమాహితమనస్కుండై స్నానంబు సలిపెనేని యశ్వమేధఫలంబు వడసి నాకంబు నధిష్ఠించు. పిదప యమునాప్రభవతీర్థంబు గలదు. అందు యమునాజలంబు నుపస్పృశించెనేని యశ్వమేధఫలంబు వడసి బ్రహ్మలోకనివాసి యగు. పిదప దర్వీసంక్రమణతీర్థంబు గలదు. అయ్యది గమనమాత్రంబున వాజిమేధఫలంబు నొసంగి త్రిదివనివాసభాగ్యంబు ప్రసాదించు. పిదప సింధుప్రభవతీర్థంబు గలదు. అందుఁ బంచరాత్రం బుండెనేని బహుసువర్ణప్రాప్తి గలుగు. పిదప దేవతీర్థంబు గలదు. అయ్యదిప్రాప్తిమాత్రంబున నశ్వమేధఫలంబును నాశనసగతియుం బ్రసాదించు. పిదప ఋషికుల్యాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించి వసిష్ఠదర్శనం చేయుచు శాకాహారంబుతోడ నొకమాసంబు గడపెనేని ఋషిలో

భాగ్యంబు చేకూరు. పిదప భృగుతుంగతీర్థంబు గలదు. అచ్చటి కేఁగినంతన యశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. పిమ్మట వీరప్రమోక్షతీర్థంబును డాసినంత సర్వపాపవిమోచనం బగు.పిదప విద్యాతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబు నుపస్పృశించె నేని సర్వవిద్యాలాభంబు సమకూరు. పిదప మహాశ్రమతీర్థంబు గలదు. అందు నిరాహారంబుగా నొక్కరాత్రి నివసించెనేని పుణ్యలోకంబుల నధివసించు. పిమ్మట మహాలయతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబునందు షష్ఠకాలోపవాసంబుచే నొక్కమాసంబు నివసించెనేని దశపూర్వదశాపరవంశస్థుల నుద్ధరించి తాను దరియించు. పిదప మహేశ్వరతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబును దర్శించెనేని సర్వకార్యసిద్ధియును బహుసువర్ణప్రాప్తియుం గలుగు. పిదప వేతసికాతీర్థంబు గలదు. అయ్యది పితామహునిచే నిషేవింపంబడియె. తత్తీర్థంబు గమనమాత్రంబున నశ్వమేధఫలంబు చేకూర్చి సద్గతికిం జేర్చు. పిదప సుందరికాతీర్థంబు గలదు. అది సిద్ధనిషేవితంబు. అందు స్నానంబు గావించెనేని సురూపప్రాప్తి గలుగు. పిదప బ్రాహ్మణికాతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబునకుం బోవువాఁడు పద్మవర్ణయానంబున బ్రహ్మలోకంబునకుం జనువాఁడు. పిదప నైమిషంబు గలదు. అయ్యది ద్విజనిషేవితం బగుపవిత్రక్షేత్రంబు. అందు బ్రహ్మ దేవగణంబుతోడం గూడి నిత్యనివాసంబు గావించు చుండు. నైమిషంబును బ్రార్థించినమాత్రంబున సంచితాఘరాశియం దర్ధంబుతఱఁగిపోవు. నైమిషంబునం బ్రవేశించెనేని సర్వపాపరాశియును నిశ్శేషంబుగా నశియించు. పృథివిలో నున్నతీర్థంబు లెల్లను నైమిషంబున నుండు. అచ్చట నొక్కమాసంబు నివసించెనేని సప్తకులంబుల నుద్ధరించినవాఁ డగు. నైమిషంబున నియతాశనుండై స్నానంబు గావించెనేని రాజసూయమహాక్రతుఫలంబు వడయు. నైమిషంబున నుపవసించి ప్రాణంబులు విడిచెనేని దేవలోకంబునందు దేదీప్యమానుండై యుండు. పిదప గంగోద్భేదతీర్థంబునందుఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబు గావించెనేని వాజపేయఫలంబు వడసి యెల్లకాలంబును బ్రహ్మభూతుండై యుండు. పిమ్మట సరస్వతీతీర్థంబునందుఁ బితృదేవతాతర్పణంబు గావించెనేని సారస్వతలోకంబులందు వసియించు. పిదప బాహుదాతీర్థంబు గలదు. అం దొక్కరాత్రి నివసించెనేని దేవసత్త్రియాగఫలంబు వడసి స్వర్లోకంబున నిత్యసంతోషంబు గలిగి యుండు. పిదప రజనీతీర్థంబు గలదు. అందుఁ బితృదేవతార్చనంబు గావించెనేని వాజపేయఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప విమలాశోకతీర్థంబు గలదు. అయ్యది యమృతకరుండువోలె నాహ్లాదంబు గలిగించు చుండు. అం దొక్కరాత్రి నివసించెనేని స్వర్గనివాసంబు చేకూరు. పిదప గోప్రతారం బనుసరయూతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మున్ను రాముండు సభృత్యబలవాహనంబుగా స్వర్గంబున కరిగె.

త్తీర్థంబునందు స్నానంబు గావించెనేని సర్వపాపవినిర్ముక్తిం బడసి స్వర్లోక వాసభాగ్యంబు నొందు. పిమ్మట రామతీర్థంబున గోమతియందు స్నానంబు సలిపెనేని యశ్వమేధఫలంబు వడసి స్వకులంబు పావనంబు గావించు. అచ్చటన శతసాహస్రక మనుమతియొకతీర్థంబు గలదు. శుచియై దాని నుపస్పృశించెనేని గోసహస్రదానపుణ్యంబు వడయు. పిదప నూర్ధ్వస్థానం బనుపుణ్యక్షేత్రంబు గలదు. అందుఁ గోటితీర్థంబున స్నానంబు గావించి కుమారస్వామి నర్చించెనేని గోసహస్రదానఫలముం బడసి మిగులఁ దేజస్వి యగు. అనంతరంబు వారాణసీ క్షేత్రంబు గలదు. 366

—: వా రా ణ సీ మా హా త్మ్య ము :—

క. వినుము మును మేరుశిఖరం, బున ముదమున నున్నసనుయమున భర్తను గ
న్గొని యిట్టు లడిగె గిరిసం, దన లోకుల నుద్ధరించుతలఁపు గలిగినన్. 367

గీ. కర్మయోగంబు ధ్యానయోగంబు సాంఖ్య
యోగమును మున్నుగాఁ గలయోగములను
జేయుటకు శక్తిచాలనిచేతనులకు
దేవ నినుఁ గాంచువెర వెన్నఁ దెలియఁ జెపుమ. 368

క. అనవుడు లోకానుగ్రహ, మున నడిగినయామెప్రశ్నమున కెదలోనన్
జనియింపఁగ సంతోషము, గని తద్వదనాంబుజంబుఁ గరుణాదృష్టిన్. 369

క. చానా నానిజరూపము, గానం గలత్రోవ జ్ఞానఘనులకు సులభం
బై నను నంతటికంటెను, గానఁ దగునుపాయ మొకటి కల దజ్ఞులకున్. 370

వ. అది యే దంటి వేని. 371

గీ. తీర్థములలోన నుత్తమతీర్థ మగుచు, క్షేత్రములలోన నుత్తమక్షేత్ర మగుచు
జ్ఞానములలోన నుత్తమజ్ఞాన మగుచు, నవనిలో నుండు నవిముక్త మంబుజాక్షి.

క. అది నాకుఁ బ్రియతమం బగు, సదనం బచ్చోట సర్వసమయములం దుం
డుదు నేను నన్నుఁ గనుచుం, డెద రెల్లరుఁ గూడ నందు నివసించినచోన్. 373

క. నాక్షేత్రము నేవేళను, వీక్షింప రముక్తు లెల్లవేళల ముక్తుల్
వీక్షించుచుందు రెవ్వరు,వీక్షింతురొ వారె నాకు వీక్షణపాత్రుల్. 374

ఆ. అది మహాశ్మశాన మం దుండుఁ బుణ్యతీ, ర్థంబు లెల్ల నాయతనము లెల్ల
సర్వభూతములను సంసారపాథోధి, తటముఁ జేర్పఁ దగినతరణి యదియ. 375

ఆ. అదియె వారణాసి యని కాశి యనియును, నామములను దాల్చె నళినగంధి
పరమగుహ్య మైనపదము నా కది యని, తెలిసికొనుటె యెల్లఁ దెలిసికొనుట.

క. అవిముక్తంబునఁ జేసిన, హవనము దానంబు ధ్యాన మధ్యయనంబున్
నవమును జపమును దపమును, నవినాశనములుగ నుండు నాకల్పంబున్. 377

గీ. కలికి జన్మాంతరసహస్రములను బెరిఁగి, నట్టియఘరాసు లవిముక్తమందుఁ గాలు
పెట్టి పెట్టకమునుపె కన్పట్టకుండ, మాయ మై పోవుఁ దన్మహిమంబువలన. 378

సీ. బ్రాహ్మణు లైనను రాజన్యు లైనను, వైశ్యు లైనఁ జతుర్థవర్ణు లైనఁ
జాన లైనను మ్లేచ్ఛు లైనను సంకీర్ణు, లైనను బాతకయోను లైన
మృగము లైనను గడ్డి మేయుజంతువు లైన, ఖగము లైనను గీటకంబు లైనఁ
జీమ లైనను లేక దోమ లైనను మఱి, యితరంబు లగుజీవు లేవి యైన

ఆ. మరణ మొందెనేని మద్రాజధానిలో, వృషభవాహనముల నెక్కి చంద్ర
ఖండములను దాల్చి గరళకంఠములతోఁ, దిరుగుచుండు నచటి తెరువులందు. 379

క. మరణించెనేని కాశీ, పురమునయం దెట్టిపాపములు చేసినపా
మరుఁ డైనను గాంచం డొక, తరుణమునం దేని దండధరునిపురంబుఁ. 380

క. అతిదుర్లభ మగుమోక్షము, జతపడుటకు ఘోర మైనసంసారము సం
హత మగుటకు నవిముక్తస్థితి యొక్కఁడె సులభ మైన తెరువు లతాంగీ. 381

క. అక్కఱలే దాచారము, లక్కఱలే దర్చనాదు లవిముక్తమునం
దొక్కనివాసమె చాలును, జక్కనిమార్గంబుఁ జూప సంసారులకుఁ. 382

క. కలికి యవిముక్తవాసము, వలనఁ గలుగునట్టిసుగతి వైదుష్యముచేఁ
గలుగదు జపతపములచేఁ, గలుగదు కలుగదు ప్రకృష్టకర్మంబులచేఁ. 383

క. అవిముక్తమందు మరణము, చవిచూడనివాఁడు జన్మశతముల కైనఁ
భవవార్థి దాఁట నేరక, నివసించుచు నుండు గర్భనిరయములందుఁ. 384

క. దోషసహస్రంబులచే, దూషిత మగుమేని కఖిలదోషము లుడుపఁ
భేషజ మవిముక్తమె యని, భాషించిరి పెద్దలెల్లఁ బంకజవదనా. 385

క. ఒనగూడెనేని యొకపరి, జనునకు నవిముక్తమందుఁ జావు మఱెన్నం
డును గలుగ నేర దెచ్చో, టను జన్మము లేకపోవుటను నాతనికిఁ. 386

గీ. జన్మమృత్యుజరాశోకసంప్లవంబు, లేనిధామంబునకుఁ జేరు మానవుండు
కలిగెనేని యదృష్టంబువలన నెన్నఁ, డైన నవిముక్తనిధనభాగ్యము మృడాని.

క. అవిముక్తమె పరమపదం, బవిముక్తమె పరమతత్త్వ మవిముక్తంబే
శివరూపము శివరూపమె, యవిముక్తము దాఁపనేల యతివా నీకుఁ. 388

క. నాపురమున వసియించెడి, పాపాత్ములకేని పరమపద మొసఁగుదుఁ బ్రా
ణాపాయసమయమున నే, నాపద్బాంధవుఁడ నగుచు నంభోజాక్షీ. 389

క. వారాణసిలో నుండెడి, వారలె జాపకులు వారె వాయ్వాహారుల్
వారలె దాతలు హోతలు, వారలె సత్పురుషు లన్న వారలె తరుణీ. 390

వ. గయాప్రయాగ నైమిశారణ్య శ్రీశైల మహాబల కేదార భద్రకర్ణ పుష్కర కురు
క్షేత్ర భద్రకోటి నర్మదా మ్రాతకేశ్వరీ శాలగ్రామ కుబ్జామ్ర కేశాముఖ ప్రభాస

విజయేశానగోకర్ణ భద్రకర్ణంబు లను త్రిలోకవిశ్రుతంబు లగుపుణ్యతీర్థంబు
లందు నిధనంబు నొందువారలు వారాణసీక్షేత్రంబునఁ గాలధర్మంబు నొందిన
జీవులు చెందినట్లు పరతత్త్వముం జెందఁ జాలరు. 391

క. సులభంబు లగును నితర, స్థలములలో గంగయును వ్రతంబులు శ్రాద్ధం
బులు దానజపతపంబులు, కలికి సులభములు గావు కాశీపురిలోన్. 392

క. సతి వినుమీ జన్మాంతర, శతములనుండియును బిగువు సడలనియఘసం
తతి నెల్ల నొక్కత్రుటిలో, హతమార్చును జహ్నుతనయ యవిముక్తమునన్.

వ. గంగను స్మరించుటచేఁ బాతకంబును గీర్తించుటచే నతిపాతకంబును దర్శిం
చుటచే గురుపాతకంబును గంగాస్నానంబుచేతను గంగాజలపానంబుచేతను
గంగాజలతర్పణంబుచేతను మహాపాతకంబును భస్మీభూతంబు లగు. గంగా
తీరంబునం బెట్టినపిండంబును గంగాజలంబునం గలిపినపిండంబును నరకస్థులు
గీటాదిజంతువులు స్థావరములు నైనపితరులను దత్క్షణంబ స్వర్గంబున కెక్కించు.

గీ. స్వర్గసోపానమార్గంబు శార్ఙ్గిచరణ, నళినమధుధార సంసారజలధితరణి
ధర్మరసఝరి జాహ్నవి తల్లివోలెఁ, జలుపు మలశుద్ధి నెట్టికశ్మలుల కేని. 395

క. నిలువఁబడి యొక్కపదమున, నలయిక లేకుండ యుగసహస్రము తపమున్
జలిపినవారును గంగా, సలిలస్నాతులకుఁ దగరు సామ్యము నొందన్. 396

క. ఒనరును గంగామజ్జన, మున సంతృప్తియును సర్వభూతసమత్వం
బును నిజధర్మపరత్వం, బును నని యెడిమూఁడుసుగుణములు మనుజులకున్.

గీ. సర్వవేదానుగతుఁ డగు స్నాతుఁ డయ్యె, నేని జాహ్నవిలోపల మానవుండు
సర్వవేదమయుం డౌటఁ జక్రపాణి, చక్రధరమయి యగుటను జహ్నుతనయ.

గీ. అన్యదేశంబున నొనర్చినట్టియఘము, దగ్ధమైపోవుఁ ద్రిపథగాతటమునందుఁ
ద్రిపథగాతీరమునననొనర్చినయఘంబు,నాశమును జెందుఁ ద్రిపథగాస్నానమునను.

గీ. స్వర్గలోకంబునందు దేవతల మర్త్య, లోకమున మానవుల నధోలోకమందు
నురగముల నుద్ధరించుచు నుంటఁ ద్రిపథ, గాభిధానంబుఁ దాల్చె గంగాభవాని.

గీ. ఉద్ధరించును జాహ్నవి యొక్కసారి, స్నాన మొనరించు నెడ నిజజలమునందు
సతిని విడిచినపతి నైనఁ బతిని విడిచి, నట్టిసతి నైనఁ బితృపరిత్యాగి నైన.

క. అవిముక్తమునందు సదా, శివుండ నగునన్నుఁ గొలుచుజీవులు సర్వా
ఘవిముక్తు లగుచుఁ గాంతురు, రవితేజమునన్ గణేశ్వరత్వము నబలా. 402

క. వనజాక్షి ధర్మ మొనరుచు, జను లొండొక్కట సహస్రజన్మంబులచేఁ
గనియెడిపరమార్థంబును, గనియెద రొకజన్మమున నె కాశీవాసుల్. 403

క. జ్ఞానము యోగము ముక్తియుఁ, గానఁ గలుగు నొక్కపుట్టుక నె యవిముక్త
స్థానమున దానికంటెను, గానములు హెచ్చె తపము గావింపంగన్. 404

క. అవిముక్త మయ్యె నాచే, నవిముక్తం బగుటఁ గాశి యది యెల్లరకున్
జవిచూపు మోక్షసుఖమును, నివసించినఁ జాలు నొక్కనిమిషం బచటన్.
గీ. అధిక మగుతీర్థ మవిముక్త మవని నున్న, తీర్థములకంటె నచ్చటఁ దెలివి దప్ప
సమయమున నేనె చేయుదు జంతువులకుఁ, బ్రణవమంత్రోపదేశంబుఁ బద్మగంధి.
క. ఇనబింబమందు హృదయం, బున నాభీమధ్యమునను భ్రూమధ్యమునం
దును మూర్ధమునను నుండెడి, యనవద్యం బైన తేజ మవిముక్త మనన్. 407
క. వరణకు నసికిని నడుమన్, బరగెడిధామంబె వారణాసి యనంగన్
ధరలోన వెలయు నయ్యది, పరతత్త్వంబునకు ముఖ్యపదము భవానీ. 408
గీ. బ్రహ్మయును విష్ణువును దివస్పతియు సురలు, యక్షగంధర్వపన్నగరాక్షసులును
సతము నన్నుఁగొల్చుచుందు రచ్చట నెకొనఁ, గాశికెనయైన నెలవొండు గానరాదు.
క. అవిముక్తవాస మబ్బుట, కవకాశము గలుగనీయ వఘములు గానన్
ద్రివిధము లగుకరణములను, నెవరును గావింపఁ గూడ దెపుడును నఘముల్.
క. ఇది దేవరహస్యం బి, య్యదియె పురాణములలోన నగపడుచుండున్
విదితము గా దందఱకును, విదితముగాఁ గానఁబడియు విశ్వమునందున్. 411
క. అని మధురమధురసూక్తుల, ననిమిషులును బరమఋషులు నందఱుఁ గూడన్
వినుచుండఁగఁ గాశీమహి, మను శర్వుఁడు వినిచెఁ దుహినమహీధరసుతకున్.
గీ. వాసుదేవుఁడువోలె దేవతలలోనఁ, జంద్రమకుటుఁడువోలె నీశ్వరులలోన
ధామములలోన నవిముక్తధామ మొకఁడె, శ్రేష్ఠ మైనది చూవె ధాత్రీకళత్ర.
క. పూర్వము శతజన్మంబుల, శర్వానియారాధనంబు సమకూరినచో
నుర్వీస్థలి నవిముక్తం, బుర్వీశ్వర దొరకు వాసముండుట కెపుడున్. 414
క. ఇలలో నున్నను నెపుడును, దెలియంగా లేరు వామదేవాలయమున్
గలికల్మషదగ్ధాత్ములు, తెలిసికొనెద రాత్మహితము దెలిసినవారల్. 415
క. అరుగుదు నవిముక్తమునకు, నరుగుదు శివరాజధాని కరుగుదుఁ గాశీ
పురమున కనుచును గాలము, జరిపినను నివాసఫలము సంప్రాప్తించున్. 416
క. హరరాజధానిమహిమము, పరమాద్భుత మనుచు వలదె పలుకఁగ మదిలో
స్మరియించినంతమాత్రన, హరియించుచు నుండు నది మహాపాపములన్. 417
క. అవిముక్తమునఁ గుటుంబము, నివేశములు గలిగి సతము నివసించెడిమా
నవు లొనరించెడిపాతక, నివహములను శివుఁడు చేయు నిర్దగ్ధములన్. 418
క. లోకులు చెప్పినఁ బితరులు, వాకొనినను దేశికుండు వల దనినను న
వ్వాకుల నాలింపక మో, క్షాకాంక్షులు వారణాసి కగు నేఁగంగన్. 419
ఆ. కాశి దప్ప వేఱె గతి లేదు పితృమాతృ, వర్జితులకు బంధువర్జితులకు
వ్యాధివికలులకు జరాభిభూతులకును, నాపదుపహతులకు నగతికులకు. 420

ఆ. కాశి దప్ప వేఱె గతి లేదు భవపాశ, బద్ధులకును గర్మబద్ధులకును
ఘోరపాతకులకు దారిద్ర్యహతులకు, ధ్యానదానమానహీనులకును. 421
ఆ. కాశి దప్ప వేఱె గతి లేదు యోగవి, భ్రష్టులకు విమోహనష్టులకును
బంధుజనులలోనఁ బడరానియిక్కట్లు, పడినవారలకును బతితులకును. 422
గీ. ఔర యానందకాననం బౌర కాశి, యౌర యవిముక్త మౌర మహాశ్మశాన
మౌర శివరాజధాని సంసారవహ్ని, తప్తులను గాచుపీయూషధార యౌర.
గీ. కాపిలంబుననేని సాంఖ్యముననేని, యోగముననేని చేకూర కుండునట్టి
సుగతి నొసగెడిక్షేత్రంబు జగతిలోన, నొక్కవారాణసియె తక్క నొండు లేదు.
ఆ. విశ్వనాథుఁ డనెడివీతిహోత్రుఁడు ప్రాణి, కర్మబీజములను గాల్చుచుండు
మరల మొలవకుండ మతిమంతు లుందు రా, కారణమునఁ జేసి కాశిలోన. 425
క. కాశియె యోగము భోగము, కాశియె యాగాదిపుణ్యకర్మము లెల్లన్
గాశియె స్వర్గము కాశియె, కాశియె మోక్షంబు ప్రాప్తి గలవారలకున్. 426
గీ. కామ మేడ మదం బేడఁ గాలుఁ డేడ, నేడఁ బాపంబు జర యేడ నేడ భీతి
యేడ జాడ్య మహంకార మేడ నేడ, వాసనాపీడ కాశీనివాసులకును. 427

—: ఓంకారలింగమాహాత్మ్యము :—

గీ. అచట నోంకార మనులింగ మతిరహస్య, మైనదియు ఋషిసేవిత మైనదియును
కలుషహర మైనదియు నొండుగలదు దాని, స్మరణమునఁ గల్గు మోక్షంబు మానవులకు.
గీ. ప్రణవనాదంబు సేయునా ప్రణవలింగ, మందుఁ బంచాయతనవిగ్రహంబుతోడ
నుండి శితికంఠుఁ డానంద మొందుచుండు, నదియుఁ బంచాయతనరూప మగుటఁ జేసి.
గీ. పాశుపత మైనజ్ఞానంబె పలుకఁబడియె, మునులచేతను బంచాయతన మటంచు
నదియె యోంకారలింగ మయ్యదియె శివుఁడు, దానికిని శివునకును భేదంబు లేదు.
వ. పాశుపతజ్ఞానంబు శాంత్యతీత శాంతి యపరావరవిద్యా ప్రతిష్ఠ నివృత్తి యని యైదువిధంబులుగా నుండుటం జేసి పంచాయతనం బని చెప్పంబడియె. పంచాయతనంబు లింగరూపముం జెంది యుండి యంతకాలంబున జీవుల కోంకారంబు నుపదేశించుచుండుటం జేసి యోంకారలింగం బనునామముం బడసె. 431
క. కనఁ జాలరు తత్స్థానం, బును మును లేనియును సతతమును ద్రిభువనపా
వన మగుభాగీరథితట, మున నది గోచర్మమాత్రముగ నుండు నృపా. 432
వ. కృత్తివాసేశ్వరలింగంబును మధ్యమేశ్వరలింగంబును విశ్వేశ్వరలింగంబును గపర్దీశ్వరలింగంబును నోంకారలింగంబును వారణాసియం దుండుగుహ్య లింగంబులు. 433
క. ఆయేనుగుహ్యలింగము, లే యోగియుఁ గూడఁ జాలఁ డీక్షింపంగన్
మాయాభిదుఁ డగునవిము, క్తాయతనాధిపుననుగ్రహము లేకున్నన్. 434

—: కృత్తివాసేశ్వర లింగ మాహాత్మ్యము :—

సీ. వచియించెదను గృత్తివాసేశ్వరమహత్త్వ, మొకయింత వినుము నీ వుర్వరేంద్ర
దంతిరూపము దాల్చి దైత్యుఁ డొక్కఁడు మున్ను, చని కృత్తివాసేశసవిధమునకు
నట జపించుచు నుండినట్టి బ్రాహ్మణులను, నొక్క పెట్టునఁ జంప నుద్యమింప
నాలింగముననుండి యాక్షణంబున నుగ్రుఁ, డావిర్భవించి ప్రత్యక్షముగను
గీ. శూలమునఁ జంపి యాగజాసురుని వాని, కృత్తి ధరియించి కృత్తివాసేశ్వరుండు
నాఁగ విలసిల్లె నాస్వామినామమున నె, వెలసె లింగము గూడఁ బృథ్వీకళత్ర. 435
గీ. అచటఁ దపము తపోధను లాచరించి, చనిరి తనువులతోడనె సద్గతులకు
గాన నాస్థాన మాదిత్యగణము లెల్ల, విడువక వసించుచుండు రేవేళ నేని. 436
క. కలుగునొ కలుగదొ మోక్షము, స్థలాంతరమునందు జన్మశతముల కైనన్
గలుగు నొకజన్మముననె, వలనుగ సేవింపఁ గృత్తివాసేశ్వరునిన్. 437
గీ. యుగయుగంబున వేదపారగులు గూడి, కృత్తివాసేశ్వరమును గీర్తించుచుందు
రఖిలసిద్ధుల కాలయం బనుచు నెఱిఁగి, సముచితము లైన వేదమంత్రములచేత.
క. నందింపఁ జేయుచుందురు, కొందఱు ధ్యానములచేతఁ గొందఱు స్తుతులన్
గొందఱు క్రతువులఁ గొందఱు, వందనములచేతఁ గృత్తివాసేశ్వరునిన్. 439
క. కలియుగ మధర్మబహుళము, కలుషమయం బనెడు తెలివి గలిగినవారల్
నెలకొని యవిముక్తంబున, వలయును గొలువంగఁ గృత్తివాసేశ్వరునిన్. 440

—: కపర్దీశ్వర లింగ మాహాత్మ్యము :—

వ. ఇంకఁ గపర్దీశ్వరమాహాత్మ్యంబు చెప్పెద నాలకింపుము. 441
సీ. ఆఁకటిపెల్లున నసురుఁ డొక్కఁడు మున్ను, ద్వీపియై యొకలేడివెంటఁ బడియె
హరిణి భయంబునఁ బరువువాఱుచుఁ బోయి, యలసి కపర్దీశ్వరాంతికమునఁ
జిక్కె వ్యాఘ్రమునకుఁ జీల్చి గోళ్లను దాని, ద్వీపి రక్తము ద్రావి వెడలిపోయె
నంత నాలేడిదేహమునుండి యొకమహా, జ్వాల మండుచు నాకసమున కేఁగె
గీ. నేఁగి యది యుప్పరంబునం దిందుమౌళి, తోడ వృద్ధోక్షవాహంబుతోడ మూఁడు
కనులతోడను నల్లనిగళముతోడఁ, గానఁబడియె మహాశ్చర్యకరము గాఁగ. 442
ఆ. అపుడు పుష్పవర్ష మాకసముననుండి, కురిసి రమరు లమితకౌతుక మొదవ
నంత నాక్షణంబునంద గణేశ్వరి, యగుచు జ్వాల మాయమయ్యె నధిప. 443
క. అది చూచి కపర్దీశ్వర, పదమాహాత్మ్యంబు నెఱిఁగి బ్రహ్మర్షులునున్
త్రిదశర్షులు నాస్థానము, వదలక వసియించి రాత్మవాంఛలు దీరన్. 444
క. కావున నె కపర్దీశ్వర, సేవాభాగ్యంబు కార్యసిద్ధుల నెల్లన్
గావించి పరమపదమున్, గైవసమొనరించుఁ బాపకర్ముల కైనన్. 445

—: పి శా చ మో చ న తీ ర్థ మా హా త్మ్య ము :—

క. జననాథ యాప్రదేశం, బున నొకతీర్థము పిశాచమోచన మనుపే
రను నొప్పుచుండెఁ దన్మహి, మను జెప్పెద వినుము లేశమాత్రము నీకున్. 446

సీ. శంకుకర్ణుం డనుబ్రాహ్మణుం డొక్కఁడు, నైష్ఠికదీక్షాగరిష్ఠుఁ డగుచు
శివరూపమును నుపాసించుచు నధివసిం, చెను గపర్దీశ్వరక్షేత్రమందు
నటు లుండ నొక్కనాఁ డచటికి నొకప్రేత, మే తెంచి క్షుధచేత నేడ్వఁ దొడఁగె
నది చూచి కరుణాళు వగుచు నాద్విజుఁడు నీ, వెవఁడ వీ విటకు రా నేల చెపుమ

గీ. యని యడుగుటయుఁ బ్రేత మాతనికి మ్రొక్కి
స్వామి ప్రాగ్జన్మమున నేను బ్రాహ్మణుఁడను
నప్పు డిది పుణ్య మిది పాప మనుచు నైనఁ
దలఁపనైతిని ధనమదాంధ్యంబుచేత. 447

క. పూజింపనైతి గోవులఁ, బూజింపకపోతి సవనభుజులను ద్విజులన్
బూజింపనైతి నతిథులఁ, బూజింపకపోతి బుద్ధి బూడిదఁ గలిసెన్. 448

గీ. కాని దైవికముగ నొక్కకాలమందుఁ
గాశిలో విశ్వనాథలింగమును జూచు
టయును దాఁకుటయును మ్రొక్కుటయును నాకుఁ
గలిగె నద్దాన యమపురిం గాంచనైతి. 449

క. మును చేసినయఘముల నా, కొనరించెను బ్రేతజన్మ మొఱలుచు నుంటిన్
బెనుబూతమునకు నాఁకలి, పెనుబూతమువోలెఁ దవిలి పీలిచివైచెన్. 450

క. అనఘా నేను దరించుట, కను వైనయుపాయ మేది యైనను నున్నన్
గనుఁగొని నాహీనదశన్, గనికరమున నానతిమ్ము కా దనకుండన్. 451

క. అనవుడుఁ బ్రేతము నాతఁడు, గనుఁగొని యిట్లనియె నీవు కాశీశ్వరునిన్
గనుఁగొంటివి తాఁకితి వం, దనమొనరించితివి దాన ధన్యత యొదవెన్.

గీ. ఆమహాపుణ్యమునఁ జేసి యరుగుదెంచి, నాఁడ వీస్థానమునకు నీనాఁటితోడఁ
దీరె నీకర్మ మెల్ల నీతీర్థమందు, మునుఁగు మిపుడె కపర్దీశ్వరునిఁ దలంచి. 453

క. అనుడుఁ గపర్దీశ్వరునిం, దనమనమునఁ దలఁచికొనుచుఁ దక్షణమున సం
జనితానందముతోడను, మునిఁగెను బ్రేతము పిశాచమోచనమందున్. 454

ఆ. మునిఁగి లేచి చంద్రముకుటంబుతోడను, భోగిగణముతోడ యోగిగణము
తోడఁ బ్రమథగణముతోడను నాలింగ, మంద లీనమయ్యె నద్భుతముగ. 455

క. అది చూచి శంకుకర్ణుం, డెదలో విస్మయము గలుగ నీశ్వరశక్తిన్
మదిఁ దలఁచి తలఁచి కనులను, ముదశ్రువులు మేనఁ బులకమొలకలు వెలయన్.

క. శరణము వేఁడెద నొక్కనిఁ, బురాణపూరుషు నశేషభువనాధిపతిన్
హరిదశ్వునిఁ బావకునిం, బరాత్పరునిఁ బావనునిఁ గపర్దీశ్వరునిన్. 457
సీ. ఆద్యంతరూపుని నద్వయాకారునిఁ, గపిలాధిరూఢునిఁ గాలగళుని
సకలభూతాంతరసన్నివిష్టుని హిర, ణ్మయుని యోగీంద్రు నానందఘనుని
హరుని సహస్రపాదాక్షిశీర్షునిఁ బర, బ్రహ్మరూపునిఁ దమఃపరుని శివునిఁ
గాలాత్మకుని నిందుమౌళిఁ బినాకిని, విశ్వజన్మస్థితివిలయకరుని
గీ. నామరూపాదిరహితు నామ్నాయవిదితు, నచ్యుతుని వ్యాపకుని నఖిలావభాసి
మౌనిజనగోచరుని నవాఙ్మనసగమ్యు, నభినుతింతుఁ బ్రణమింతు నాశ్రయింతు.
క. అని యీవిధమున స్తోత్రం, బొనరిచి దండప్రణామ మొనరింపఁగ నా
తని యెదుటను నావిర్భవి,లెను నప్పుడె యొక్కవిమలలింగం బధిపా. 459
క. ఆవిమలలింగమును భూ, దేవుఁడు కుతుకంబుతోడఁ దిలకించుచు నే
భూవర యత్యాశ్చర్యం, బానహిలన్ దానిలోన నైక్యము నొందెన్. 460
క. ధరణీతలాధిప యీపర, మరహస్యం బగుకపర్దిమాహాత్మ్య మెఱుం
గరు పండితులును మోహము, దురతిక్రమ మెంతయూర్జితులకును నైనన్. 461
గీ. శంకుకర్ణుం డొనర్చినసంస్తవంబు, ననుదినంబును జదివిన వినిన నఖిల
పాతకవిముక్తు లగుచును బరమపదము, చేరుదురు మర్త్యులెవరేని క్షితితలేంద్ర.

—: మధ్యమేశ్వరలింగమాహాత్మ్యము :—

గీ. మధ్యమేశ్వరలింగంబుమహిమ యింక, నించుక వచించెదను విను మిందుమౌళి
నిరతమును దానియం దుండు గిరిజతోడ, రుద్రగణములతోడ నున్నిద్రుఁ డగుచు.
సీ. దేహ మంతటను భూతిని బూసికొని కంఠ, మందు ధరించి రుద్రాక్షమాల
తాలిచి పాశుపతవ్రతదీక్షను, జేయుచు రుద్రపారాయణంబు
శూలి నారాధించుచును నాస్థలంబున, నొకవత్సరము దాఁక నుండె శౌరి
యంతట నొకనాఁడు హరుఁడు ప్రత్యక్షమై, వైకుంఠున కభీష్టవర మొసంగి
గీ. వాసుదేవునిఁ బూజించువారె నన్నుఁ, దెలిసికొనియెడిజ్ఞానంబు గలుగువారు
హరిని విడనాడువారు న న్నరయ నేర, రని వచించి యంతర్ధానమయ్యె నధిప.
ఉ. కావున స్నానమున్ జలిపి గాంగజలంబున భక్తితో మహా
దేవుని మధ్యమేశ్వరుని దిక్కుగ నెంచి భజించినన్ జగ
త్పావనమూర్తులై సకలపాపవిముక్తిని జెంది మౌనిసం
సేవిత మైనధామమును జెందుదు రంతమునందు భూవరా. 465
ఆ. అచటఁ బాపకర్ము లైనను దేహముల్, విడిచిరేని యొక్కగడియలోన
బ్రహ్మవిదులు చెందుపరమపదంబును, బడయుదురు విధూతపాపు లగుచు. 466

క. అచ్చటఁ గలిగినజ్ఞానం, బచ్చటితప మచటిదాన మచ్చటిశ్రాద్ధం
బచ్చటఁ బెట్టినపిండము, హెచ్చగు నొకటొకటి కులము లేదుఁ దరింపన్. 467

క. ఈమాహాత్మ్యము చదివిన, నీమాహాత్మ్యంబు వినిన నెవఁడేని పరం
ధామమున కేఁగు విగళి, త్కామక్రోధాదిషడ్వికారుం డగుచున్. 468

ఆ. కల వనేకతీర్థములు పావనంబులు, వారణాసిలోన వసుమతీంద్ర
వానిలోనఁ గొన్ని వచియింతుఁ బెద్దల, వలనఁ దెలిసికొనినవాని నీకు. 469

వ. విశ్వరూపతీర్థంబును దాళతీర్థంబును నాకాశతీర్థంబును ఋషభతీర్థంబును సుసీల తీర్థంబును గౌరీతీర్థంబును బ్రాజాపత్యతీర్థంబును స్వర్గద్వారతీర్థంబును జంబుకేశ్వరతీర్థంబును ధర్మతీర్థంబును గయాతీర్థంబును మహానదీతీర్థంబును నారాయణ తీర్థంబును వాయుతీర్థంబును జ్ఞానతీర్థంబును వారాహతీర్థంబును యమతీర్థంబును సమూర్తికతీర్థంబును నగ్నితీర్థంబును గలశేశ్వరతీర్థంబును నాగతీర్థంబును సోమతీర్థంబును సూర్యతీర్థంబును బర్వతతీర్థంబును మణికర్ణికాతీర్థంబును ఘటోత్కచతీర్థంబును శ్రీతీర్థంబును బితామహతీర్థంబును గంగాతీర్థంబును దేవేశ తీర్థంబును యయాతితీర్థంబును గాపిలతీర్థంబును సోమేశతీర్థంబును బ్రహ్మ తీర్థంబునుం గలవు. 470

—: బ్రహ్మలింగమాహాత్మ్యము :—

సీ. బ్రహ్మ మున్నొక్కపురాణలింగము దెచ్చి, యచ్చోట నుంచి స్నానార్థ మరుగ
నంతలో గోవిందుఁ డాలింగమును దాను, స్థాపించె నచ్చోట సత్వరముగ
నజుఁడు స్నానము చేసి యరుదెంచి స్థాపితం, బైనలింగముఁ జూచి హరిని గాంచి
యేను స్థాపింపఁగా నెంచి తెచ్చినలింగ, మీవు స్థాపింపఁగా నేల చెపుమ

గీ. యనుటయును విష్ణు వజునితో ననియె నిట్లు, నాకు నీకంటె భక్తి పినాకిపైని
హెచ్చుగా నుంట నీకార్య మిట్టు లయ్యె, నైన నీలింగ ముందు నీయాఖ్య ననియె.

వ. అది మొదలుకొని యాలింగంబు బ్రహ్మలింగం బనుఖ్యాతి వడసె. మఱియును భూతేశ్వరతీర్థంబును ధర్మతీర్థంబును గంధర్వతీర్థంబును వాహ్నేయతీర్థంబును దౌర్వాసికతీర్థంబును వ్యోమతీర్థంబును జంద్రతీర్థంబును జింతాంగదేశ్వర తీర్థంబును విద్యాధరేశ్వరతీర్థంబును గేదారతీర్థంబును నుగ్రతీర్థంబును గాలంజర తీర్థంబును సారస్వతతీర్థంబును బ్రభాసతీర్థంబును రుద్రకర్ణహ్రదతీర్థంబును గోకిల తీర్థంబును మహాలయతీర్థంబును హిరణ్యగర్భతీర్థంబును గోప్రేక్షతీర్థంబును నుపశాంతతీర్థంబును శివతీర్థంబును వ్యాఘ్రేశ్వరతీర్థంబును ద్రిలోచనతీర్థంబును లోకార్కతీర్థంబును నుత్తరతీర్థంబును గపాలమోచనతీర్థంబును శుక్రేశ్వర తీర్థంబును నానందపురతీర్థంబును మున్నగుపుణ్యతీర్థంబులుం గలవు. 472

గీ. కాశిలో నుండుతీర్థముల్ గణనసేయఁ, గల్పకోటిశతంబులుఁ గడచిపోవు
లేదు వానికి మితి చెప్ప లేము గాన, నింకఁ దీర్థాంతరములు నీ కెఱుకపఱుతు.

—: గయాతీర్థమాహాత్మ్యము :—

గీ. కలదు గయ యనుతీర్థ మొక్కటి నరేంద్ర, దానిలోఁ గాలువెట్టినతత్క్షణంబ
కలుగు హయమేధసవనంబు సలిపినట్టి, ఫలము తన్మహిమంబు చెప్పంగఁ దరమె.

గీ. అచ్చట మహానదీజలమందుఁ దీర్థ, మాడి పితృతర్పణము చేయునట్టివాఁడు
స్వకులమును నుద్ధరించి యక్షయము లైన, లోకములు చెందువాఁడు ధాత్రీకళత్ర

క. గయలోఁ బ్రాక్తన మగున, క్షయవట మొకఁ డుండె దానిసన్నిధి దత్తం
బయినది సమస్తమును న, క్షయముగఁ బితరులకుఁ దృప్తి గలిగించు నృపా.

వ. అందు బ్రహ్మారణ్యోపసేవితం బగు బ్రహ్మసరస్తీర్థంబు గలదు. అది గమనమాత్రంబునం బౌండరీకక్రతుఫలంబు ననుగ్రహించు. తత్తీర్థంబునందుఁ బరమేష్ఠిచేఁ బ్రతిష్ఠింపంబడినయూపంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గావించె నేని వాజపేయఫలంబు గలుగు. మఱియు నందు ఫల్గుతీర్థంబు గలదు. అయ్యది దర్శనమాత్రంబున నశ్వమేధఫలంబు నొసంగు. పిమ్మట ధేనుకతీర్థంబు గలదు. అం దొక్కరాత్రి నివసించి తిలధేనుదానంబు చేసె నేని సర్వపాపవిముక్తిం బడసి సోమలోకనివాసభాగ్యంబు నొందు. అచ్చోటఁ బర్వతంబునందు మున్ను వత్సంబులతోడం గూడి కపిల సంచరించె. తత్ఖురన్యాసంబు లిప్పటికిని నచ్చటఁ గన్పట్టుచున్నయవి. తత్పాదంబు లుపస్పృశించె నేని సమస్తపాపంబులును దొలంగు. పిదప గృధ్రవటం బనుశివక్షేత్రంబు గలదు. అందు వృషభధ్వజుని సన్నిధానంబున భస్మస్నానంబు గావించె నేని బ్రాహ్మణుండు ద్వాదశవార్షికవ్రతంబు నెఱవేర్చినవాఁ డగు. ఇతరవర్ణంబులు సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు. పిదప నుదయపర్వతంబు గలదు. అందు సావిత్రపదంబు గానంబడుచుండు. అచ్చట బ్రాహ్మణుం డొకపరి సంధ్య నుపాసించె నేని ద్వాదశవర్షంబులు సంధ్య నుపాసించినవాఁ డగు. అచ్చటనె యోనిద్వారం బనుమఱియొకపుణ్యతీర్థంబు గలదు. దానం బ్రవేశించినమాత్రంబున యోనిసంకటంబునుండి విముక్తుం డగు.

క. ధరణీశ్వర గయలోపల, నిరయార్హుం డేని యొక్కనెల యుండినచోఁ
బరిశుద్ధుఁ డగుచుఁ బితరులఁ, దరియింపం జేయు నేడుతరములవారిన్. 478

గీ. గయకుఁ జని శ్రాద్ధ మొనరింపఁ గలిగినట్టి
పుత్త్రుఁ డొకఁ డైనఁ దమవంశమున జనింప
వలయు నని కోరుచుండు రన్వహము నరక
భీతు లైనట్టిపితరులు భూతలేంద్ర. 479

క. కనవలయును బహుపుత్రులఁ, జను నం దొకఁడైన గయకుఁ జలువు నొకండై
నను నీలవృషోత్సర్జన, మొనరించును వాజిమేధ మొక్కం డైనన్. 480

—: నీలవృషలక్షణకథనము :—

వ. లోహితవర్ణంబును పాండురపుచ్ఛాగ్రంబును శ్వేతఖురవిషాణంబును నగువృషభంబు నీలవృషం బనియును నీలవృషోత్సర్గం బశ్వమేధయాగసమానం బనియును శాస్త్రంబులఁ జెప్పంబడియె. పిమ్మట ధర్మపృష్ఠతీర్థంబుగలదు. అచ్చట ధర్ముండు నిత్యనివాసంబుగా నుండు. ధర్మసేవనంబువలన వాజిమేధఫలంబు లభియించు. పిదప బ్రహ్మతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నియమవ్రతుండై బ్రహ్మ నర్చించె నేని రాజసూయాశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప రాజగృహతీర్థంబుగలదు. తదుపస్పర్శంబు గావించెనేని కక్షీవంతుం డనుతపోధనుండువలె నిత్యసంతుష్టుండై యుండు. అచ్చట యక్షిణీప్రసాదంబున బ్రహ్మహత్యావిముక్తి కలుగు. పిదప మణినాగతీర్థంబు గలదు. అచ్చట మణినాగనైత్యకంబును భుజియించెనేని పాము కఱచినను విష మెక్కకుండు. తత్తీర్థంబునం దొక్కరాత్రి యుండెనేని సర్వపాపవిముక్తుండగు. పిదప గౌతమవనంబుగలదు. అచ్చట నహల్యాప్రసాదంబున స్నానంబు సలిపెనేని పరమపదప్రాప్తి చేకూరు. పిదప శ్రీతీర్థంబు గలదు. తద్గమనమాత్రంబున శ్రీయుతుండగు. అందుఁ ద్రిలోకవిశ్రుతం బనుకూపంబున స్నానంబు గావించెనేని వాజిమేధఫలంబు చేకూరు. మఱియును నందు జనకరాజర్షికూపంబు గలదు. అది ప్రాప్తిమాత్రంబున సర్వపాపవినాశనముం గావించి యశ్వమేధఫలంబును సోమలోకంబును బ్రసాదించు. పిదప సర్వతీర్థజలోద్భవం బగుగండకీతీర్థంబుగలదు. దానిం బ్రాపించినమాత్రంబున వాజపేయఫలంబును సూర్యలోకవాసముం గలుగు. పిదప ధ్రువతపోవనంబు గలదు. తత్ప్రవేశమాత్రంబున గుహ్యకలోకంబు వడయు. పిదప విశాలానది కలదు. అం దవగాహంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబును స్వర్గలోకవాసంబునుం గలుగు. పిదప మాహేశ్వరధారాతీర్థంబు గలదు. అందు స్నాతుం డయ్యెనేని యశ్వమేధఫలంబు వడసి కులంబు నుద్ధరించినవాఁ డగు. పిదప దేవపుష్కరిణి గలదు. దానిం బ్రాపించెనేని వాజపేయఫలంబు వడసి దుర్గతిం జెందకుండు. పిదప మాహేశ్వరపదతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు చేసెనేని వాజిమేధఫలంబు గలుగు. అచ్చటఁ గోటితీర్థంబులు గలవు. 481

క. మును రక్కసుఁ డొక్కనిచేఁ, గొనిపోవంబడినతీర్థకోటిని మరలన్
గొనివచ్చి యందె స్థాపిం, చెను గూర్మాకారుఁ డైన శ్రీపతి యధిపా. 482

వ. అందు స్నానంబు గావించెనేని పౌండరీకఫలంబును విష్ణులోకప్రాప్తియుం గలుగు. పిదప సాలగ్రామక్షేత్రంబు గలదు. అందు నారాయణుండు నిత్యనివాసంబుగా

నుండు. అచ్చట గోవిందసందర్శనంబు గావించెనేని ఋణవిముక్తుండై యశ్వ మేధఫలంబును వైకుంఠావాసభాగ్యంబునుం బడయు. సాలగ్రామక్షేత్రంబునందు సర్వపాపవిమోచనం బనునొక్కకూపంబు గలదు. ఆకూపంబునందు నాల్గు సముద్రంబులును సన్నిహితంబులై యుండు. అందు జలోపస్పర్శంబు గావించెనేని దుర్గతిం బొరయకుండు. మఱియు నందు జాతిస్మరతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని జాతిస్మరత్వంబు గలుగు. పిదప వటేశ్వరపురంబు గలదు. అం దుపవాసంబు గావించి కేశవు నర్చించెనేని యభీష్టలోకప్రాప్తి గలుగు. పిదప వామనతీర్థంబు గలదు. అందుఁ బుండరీకాక్షుని నమస్కరించెనేని దుర్గతి దూరుం డగు. పిదప భరతాశ్రమంబు గలదు. అందు మహాపాతకనాశని యగు కౌశికియందు స్నానంబు గావించెనేని రాజసూయయాగఫలంబు సమకూరు. పిదపఁ జంపకారణ్యంబు గలదు. అచ్చట నొక్కరాత్రి యుపవసించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు చేకూరు. పిదప గోవిందతీర్థంబు గలదు. అందు గౌరీ సమేతుం డగువిశ్వేశ్వరుని నవలోకించెనేని మిత్రావరుణలోకంబులు ప్రాప్తించు. మఱియు నందుఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదపఁ గన్యాసంవేద్యతీర్థంబు గలదు-పరిశుద్ధుండై దానిం బ్రాపించెనేని ప్రజాపతిమనులోకంబులు వడయు. కన్యాసంవేద్యతీర్థంబునం దేమాత్ర మేనియు దానంబు గావించెనేని యది యక్షయం బని మహర్షులచేఁ జెప్పం బడియె. పిదప నిష్ఠావాసతీర్థంబు గలదు. గమనమాత్రంబున నయ్యది యశ్వ మేధఫలంబును విష్ణులోకంబునుం బ్రసాదించు. నిష్ఠాసంగమమునందు దానంబు గావించువారు బ్రహ్మలోకంబునందు వసియింతురు. అచ్చట వసిష్ఠాశ్రమంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని వాజపేయఫలంబు వడయు. పిదప దేవర్షిగణసేవితం బగుదేవకూటంబు గలదు. దానిం బ్రాపించెనేని వాజిమేధ ఫలంబు వడసి కులంబు నుద్ధరించినవాఁ డగు. పిదపఁ గౌశికహ్రదంబు గలదు. అచ్చట విశ్వామిత్రుండు తపస్సిద్ధిం బడసె. అం దొక్కమాసంబు వసియించె నేని యశ్వమేధఫలంబు వడయు. తత్సేవాభాగ్యంబున దుర్గతిదూరుండై బహు సువర్ణంబు నొందు. పిదప వీరాశ్రమవాసి యగుకుమారుని సేవించెనేని యశ్వ మేధ ఫలంబు వడసి యమరలోకనివాసభాగ్యంబు నొందు. పిదప నందినీతీర్థంబు నం దుండుపుణ్యకూపంబు నధిగమించెనేని నరమేధయాగఫలంబు వడయు. పిదపఁ గాళికాసంగమంబునం గౌశిక్యారుణానదులలో స్నానంబు గావించి త్రిరాత్రం బుపవసించెనేని సర్వపాప విముక్తుం డగు. పిదప నుర్వశీతీర్థంబు నందును సోమాశ్రమమందును గుంభకర్ణాశ్రమమందును స్నానంబు గావించె నేని జగత్పూజ్యత్వంబు గలుగు. పిదపఁ గోకాముఖతీర్థంబునందు స్నానంబు

గావించెనేని జాతిస్మరత్వంబు వడయు. పిదప ఋషభద్వీపంబునందుఁ గ్రౌంచ నిషూదనుని సేవించి సరస్వతీసలిలం బుపస్పృశించెనేని దేవతావిమానస్థుండై విరాజిల్లు. పిదప నౌద్యానకతీర్థంబునందు స్నాతుం డయ్యేనేని సర్వపాప విముక్తుం డగు. పిదప బ్రహ్మర్షి సేవితం బగుబ్రహ్మతీర్థంబుం బ్రాపించెనేని వాజపేయఫలంబు లభియించు. పిదపఁ జంపాభాగీరథీదండార్పణంబులయందు స్నానంబు గావించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప విద్యాతీర్థంబు నుపస్పృశించెనేని విద్వాంసుం డగు. పిదప రామప్రసాదంబుచేఁ దీర్ఘరాజంబుగాఁ జేయఁబడినలౌహిత్యతీర్థంబునందు స్నాతుం డయ్యెనేని బహుసువర్ణప్రాప్తి కలుగు. పిదపఁ గరతోయాతీర్థంబున స్నానంబు గావించి త్రిరాత్రోపవాసంబు చేసెనేని యశ్వమేధఫలంబును శక్రలోకంబునుం బడయు. పిదప గంగాసాగర సంగమంబునందు స్నానంబు గావించెనేని దశగుణాశ్వమేధఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప గంగాద్వీపంబునందు స్నానంబు సలిపి త్రిరాత్రోపవాసంబు గావించెనేని సర్వకామసిద్ధి చేకూరు. పిదప వైతరణీనదియందును విరాట్తీర్థంబునందును నవగాహనంబు గావించెనేని యమృతాంశుండువలె విరాజిల్లు. పిదప శోణ జ్యోతిరథీసంగమంబున స్నానంబు గావించి పితృదేవతాతర్పణంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబు చేకూరు. పిదప శోణనర్మదాప్రభవంబునందు వంశ గుల్మంబు నుపస్పృశించెనేని వాజిమేధఫలంబు గలుగు. కోసలయందు ఋషభ తీర్థంబునఁ ద్రిరాత్రంబు లుపవసించెనేని వాజిమేధఫలంబు లభియించు. అచ్చట గాలతీర్థము నుపస్పృశించెనేని ఋషభతీర్థఫలంబుకంటె దశగుణాధికం బగు ఫలంబు వడయు. పిదపఁ బుష్పవతీతీర్థంబు నుపస్పృశించి త్రిరాత్రం బుపవ సించెనేని గోసహస్రదానఫలముం బడసి కులంబు నుద్ధరించినవాఁ డగు. పిదప బదరికాతీర్థంబునందు స్నానంబు సలిపెనేని దీర్ఘాయువును స్వర్లోకనివాసభాగ్యం బును జేకూరు. పిమ్మట జామదగ్న్యనిషేవితం బగుమహేంద్రక్షేత్రంబునందు రామతీర్థంబున స్నానంబు గావించెనేని వాజిమేధఫలంబు వడయు. అచ్చటన మతంగుని కేదారతీర్థంబు గలదు. అందు స్నానంబు గావించెనేని గోసహస్ర దానఫలంబు లభియించు. పిదప శ్రీపర్వతంబునందు నదీతీరంబు నుపస్పృశించి దేవహ్రదంబున స్నాతుం డయ్యెనేని యశ్వమేధఫలంబును బరమపదంబునుం బ్రాప్తించు. శ్రీపర్వతంబున మహాదేవుండు దేవీసమేతుండుగా బ్రహ్మాది త్రిదశులు భజింప నివసించి యుండె. పిదపఁ గావేరీతీర్థంబునందు స్నానంబు గావించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప గోకర్ణక్షేత్రంబునందు త్రిరాత్రంబు లుపవసించి బ్రహ్మాది దేవతలచేతను దపోధనులచేతను సిద్ధచారణ గంధర్వకిన్నరోరగులచేతను భూతయక్షపిశాచపన్నగులచేతను మానవులచేతను

సరిత్సాగర శైలంబులచేతను నుపాసింపఁబడుచుండు సదాశివుని నర్చించెనేని దశాశ్వమేధఫలంబును గాణపత్యంబునుం బడయు. అచ్చట ద్వాదశ రాత్రంబు లుపవసించెనేని కృతార్థుం డగు. మఱియు నచ్చటన గాయత్రీస్థానంబు గలదు. అందుఁ ద్రిరాత్రంబులు నివసించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు. మఱియును నచ్చట ద్విజుండు గాయత్రిని జపించెనేని నిరుపమవాగ్విభవాన్వితుం డగు. పిదప సంవర్తుం డను బ్రహ్మర్షివాపియందు స్నానంబు గావించెనేని మిగుల రూపవంతుం డగు. పిదప వర్ణోద్యతీర్థంబున స్నానంబు సలిపి పితృదేవతా తర్పణంబు గావించెనేని మయూరహంసయుక్తం బగు విమానంబు నధిష్ఠించు. పిదప గోదావరీ తోయంబున స్నానంబు గావించెనేని వాయులోకప్రాప్తి గలుగు. పిదప వేణాసంగమంబున స్నాతుం డయ్యెనేని వాజపేయఫలంబును వరదాసంగమంబున స్నాతుం డయ్యెనేని గోసహస్రదానఫలంబును జేకూరు. పిదప బ్రహ్మస్థూణా తీర్థంబునందు స్నానంబు గావించి త్రిరాత్రంబు లుపవసించెనేని గోసహస్రదానఫలంబును స్వర్లోకనివాసభాగ్యంబును గలుగు. పిదపఁ గుబ్జాపనతీర్థంబునందు స్నానంబు గావించి త్రిరాత్రోపవాసంబు చేసెనేని గోసహస్రదానఫలంబు గలుగు. పిదప దేవహ్రదంబునందును జ్యోతిర్మాత్రిహ్రదంబునందును గన్యాశ్రమంబునందును మహేంద్రుండు క్రతుశతంబు గావించి స్వర్గరాజ్యాధిపత్యంబు వడయుటం జేసి యచ్చట స్నానంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమశతఫలంబు ప్రాప్తించు. పిదప సర్వదేవహ్రదంబున స్నానంబు చేసెనేని గోసహస్రదాన ఫలంబును జాతిమాత్రహ్రదంబున స్నానంబు చేసెనేని జాతిస్మరత్వంబును లభియించు. పిదపఁ బయోష్ణీసరిత్తునందు స్నాతుండై పితృదేవతార్చనంబు గావించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు గలుగు. పిదప దండకారణ్యంబునందు శరభంగాశ్రమంబును శుకాశ్రమంబును బ్రాపించెనేని దుర్గతిం జెందక స్వకులంబు నుద్ధరించినవాఁ డగు. పిదప జమదగ్నినిషేవితం బగు సూర్పారకతీర్థంబునందును రామతీర్థంబునందును స్నానంబు గావించెనేని బహుసువర్ణప్రాప్తి గలుగు. పిదప సప్తగోదావరంబున స్నాతుం డయ్యెనేని మహాపుణ్యంబు వడసి దేవలోకంబు నధిష్ఠించు. పిదప దేవపథంబును బ్రాపించెనేని దేవసత్రయాగపుణ్యంబు ప్రాప్తించు. పిదపఁ దుంగకారణ్యంబు గలదు.

సీ. వేదంబు లన్నియు విస్మృతంబులు గాఁగ, ము న్నందుఁ గలయట్టిమునుల కెల్ల
నంగిరస్తనుజన్ముఁ డైన సారస్వతుం, డవ్వారి యుత్తరీయములయందు
నునవిష్టుఁ డగుచును నోంకారమును విధి, యుక్తంబు గాఁగను నుచ్చరించె.
నంతఁ బూర్వాభ్యస్త మైన వేదము లెల్లఁ, దత్క్షణంబ యుపస్థితంబు లయ్యె.

గీ. నవుడు హరిహరపరమేష్ఠు లఖిలదేవ, యుక్తు లగుచును భృగుని నియుక్తుఁ జేయ
నతఁడు మునులకు నర్ఘ్యయనార్ఘ్యభావ, మొదవ సంస్కార మొనరించె యుక్తరీతి.
క. అంతట మును లెల్లరు న, త్యంతప్రమదంబుతోడ నామ్నాయములన్
జింతన మొనరించుచు నుప, శాంతిం గొని యుండి రఖిలజగములయందున్.

వ. తుంగకారణ్యంబుం బ్రవేశించినమాత్రంబున సకలపాపక్షయం బగు. అం దొక్కమాసం బుండెనేని బ్రహ్మలోకప్రాప్తియును వంశోద్ధారకత్వంబునుం గలుగు. పిదప మేధావనంబునందుఁ బితృదేవతాతర్పణంబు గావించెనేని యగ్నిష్టోమఫలంబును స్మృతిమేధాసంపత్తియుం బడయు. పిదపఁ గాలంజరపర్వతంబుం బ్రాపించెనేని గోసహస్రదానఫలంబు చేకూరు. పిదపఁ జిత్రకూటపర్వతంబున మందాకినియందు స్నానంబు గావించి పితృదేవతార్చనంబు గావించెనేని యశ్వమేధఫలంబును సద్గతియుం జేకూరు. పిదప గుహస్థానంబు గలదు. అందు మహాసేనుండు నిత్యసన్నిహితుండై యుండు. అచ్చటఁ గోటితీర్థంబునందు స్నాతుండయ్యెనేని గోసహస్రదానఫలంబు ప్రాప్తించు. దానికిఁ బ్రదక్షిణంబుగా శివస్థానంబుం జేరి యందు మహాదేవుని నర్చించెనేని సుధాంశుండువలె విరాజిల్లు. అచ్చట నొకకూపంబు గలదు. అందు నాలుగుసముద్రములును నివసించియుండు. తత్కూపంబు నుపస్పృశించి ప్రదక్షిణంబు గావించెనేని పావనుండై సద్గతిం జెందు. పిదప శృంగబేరపురంబు గలదు. అచ్చట మున్ను దాశరథి యగు రామభద్రుండు గంగను దాఁటె. తద్గంగానదియందు స్నానంబు గావించెనేని విధూతపాతకుండై వాజపేయఫలంబు వడయు. పిదప ముంజవటం బనుసదాశివక్షేత్రంబు గలదు. అందు మహాదేవుని నర్చించి ప్రదక్షిణంబు గావించెనేని గాణాపత్యంబు వడయు. పిదపఁ బ్రయాగం బనుతీర్థరాజంబు గలదు.

—: ప్ర యా గ తీ ర్థ మా హా త్మ్య ము :—

క. మును ధార్తరాష్ట్రసంక్షయ, మొనరించినపిదప రాజ్య మొనగూడుటయున్
గనుఁగొని యుధిష్ఠిరుఁడు భ్రా, తృనిషూదనజనితశోక మేర్పడ మదిలోన్. 487
సీ. శమియించె నేకాదశచమూధవుం డైన, ధృతరాష్ట్రజుఁడు భ్రాతృసుతులతోడఁ
గూలెను శస్త్రాస్త్రగురు వైనద్రోణుండు, పండితుం డైనభీష్ముండు మడిసె
నీల్గె మహాబలాన్వితుఁ డైనకర్ణుండు, శ్లాఘ్యవర్తనుఁ డైన శల్యుఁ డడఁగె
సమసిపోయిరి దురాసదు లైనశూరులు, శాంతమయ్యెను బంధుజాల మెల్ల
గీ. వారితోఁ బోక జీవచ్ఛవములు వోలె, మిగిలి యున్నార ముర్విలో మేముమాత్ర
మేగురము భోగభాగ్యంబు లెవరి కింక, నెట్టు లీరక్తసిక్తాన్న మిముడు మాకు.
క. చలుపుదునో యోగంబును, జలుపుదునో తీర్థసేవ సలుపుదునో వ్రతం
బులు నాచేసినపాతక, ములశాంతికి నేది గతియొ పొడవడ దాయెన్. 489

సీ. ఇంతకార్యంబు చేయించినకృష్ణుని, నడుగంగ నెట్లు నోరాడు నాకుఁ
బుత్రశతంబును బొలియించి యే మని, ధృతరాష్ట్రు నడుగంగ నేను బోదుఁ
గావించి గోత్రసంక్షయము నేమొగమున, వ్యాసుని నడుగ నే నభిలషింతు
ధర్మహాని యొనర్చి ధర్మజ్ఞు లగువారి, నడుగంగ నే నెట్టు లాసపడుదు
గీ. ననుచుఁ దలపోయుచును విహ్వలాత్ముఁ డగుచు
నాననము వంచికొని యుండ నతనిఁ జూచి
తల్లియును దొయ్యలియును సోదరులు గూడ
ఖిన్ను లయి బాష్పములు గార్చుచున్న నంత. 490

వ. వారణాసీనివాసి యగుమార్కండేయమహర్షి పాండవులు చెందువిషాదంబు యోగదృష్టిచేఁ దెలిసికొని శీఘ్రంబుగా హస్తినాపురంబున కేతెంచి వారలకు దర్శనం బిచ్చుటయు యుధిష్ఠిరుం డమ్మహానీయుని నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులచే నాదరించి సప్రశ్రయంబుగా ని ట్లనియె. 491

క. అనఘా యస్మద్వృత్తము, గనుఁగొని యోగమున మమ్ముఁ గరుణించుటకై
చనుదెంచినదైవమ వని, యనుకొందును జూచినట్టు లరుదెంచుటచేన్. 492

క. అని యూరకున్న నమ్ముని, యనియె యుధిష్ఠిరున కిట్టు లధిపా రాజ
న్యునకు స్వధర్మము యుద్ధము, గనుక నె యద్దాన లేదు కలుషము నీకున్.

క. ఐనను నీమనమున లో, కానుగ్రహమునకుఁ బుట్టినట్టిభయంబున్
మానుచుట నాకు ధర్మము, గా న నుపాయంబు వినుము కలుషము లుడుగన్.

చ. ఇల నొకతీర్థరాజ ముదయించెఁ బ్రయాగసమాహ్వయంబునన్
గలుషము లెల్ల దానిఁ బొడగాంచినమాత్రమునన్ శమించుఁ ద
త్స్థలమహిమం బెఱుంగుటకు సాధ్యము గా దజరుద్రకేశవా
దులకును నస్మదాదులస్థితుల్ నచియింపఁగ నింక నేటికిన్. 495

చ. కలకలలాడుచున్ బహువికాసముతోడను బ్రహ్మవిష్ణురు
ద్రులును మునీంద్రులున్ జలనిధుల్ దిగధీశులు యక్షులున్ సుప
ర్ణులును సరిత్తులున్ విషధరుల్ సురకిన్నరసిద్ధసాధ్యులున్
నెలకొని యుందు రచ్చటను నిత్యనివాసము గాఁగ భూవరా. 496

క. ఏనఃపశువర్గమునకు, సూనాస్థానముగఁ బద్మసూనుఁ డొనర్చెన్
మానవనాథ ప్రయాగ, స్థానమున సితాసితాంబుధారాఘరమున్. 497

గీ. ఆదివట మక్షయవటంబు శ్యామవటము
నాఁగఁ బేర్వడి ప్రళయంబునను క్షయంబు
నొందకుండుఁ బ్రయాగమునందు వటము
దానిమహిమంబు వర్ణింపఁ దరము గాదు. 498

గీ. చామరములు సితాసితసలిలనదులు, ఛత్త్రి మాదివటంబు గా జానుమీఱుఁ
దీర్థరాజం బనఁ బ్రయాగతీర్థ మొకఁడె, ధరణిలో నున్న పుణ్యతీర్థములలోన.

గీ. ఎక్కుడంచు బ్రహ్మపదమున, కక్కజముగ నొక్కక్షణమునంద ప్రయాగ
మొక్కపరి వేణిలో నెక,సక్కెంబునకేని మునుఁగ జాల్ముల నేనిన్. 500

సీ. వెలసెఁ బ్రయాగంబు విశ్రుతం బగుచును, త్రైలోక్యమునఁ దీర్థరాజ మనఁగ
నది స్మరించినను బుణ్యము లెల్ల వరియించు, నది పేరుకొనిన నభ్యుదయ మొదవు
నది కనుంగొనిన నాపద లాపదను జెందు, నచటి కేఁగినఁ బాయు నఘము లెల్లఁ
దన్మృత్తికావాప్తిఁ దనరుఁ బవిత్రత, యందు స్నానము చేయఁ జెందు దివము

గీ. నది ప్రజాపతి కాస్పద మైనక్షేత్ర, మక్కడ సమస్తతీర్థము లధివసించు
నందు మరణంబు సంప్రాప్త మయ్యెనేని, మరలఁ గలుగదు జన్మంబు మానవేంద్ర.

సీ. షష్టిధనుస్సహస్రములు ప్రోచుచు నుండు, జాగరూకతతోడ జహ్నుసుతను
నక్షయవటమును రక్షించు చుండును, జేత శూలముఁ బట్టి శితిగళుండు
కాచు చుండును బ్రయాగమును స్వయంబుగా, వజ్రహస్తుఁ డయి వాసవుండు
కాళింది నెపుడును బాలించు చుండును, సప్తవాహనుఁ డయి జలజహితుఁడు

గీ. మండలంబును నేలు నేమఱక శౌరి, స్థానమును నోముదు రశేషదైవతములు
గానఁ గల్మషదూషితు లైనవారు, చేరఁగాఁ జాల రామహాక్షేత్రమునకు.

క. సురలును సిద్ధులు విద్యా, ధరులును మొదలైనపుణ్యధను లచ్చోటన్
జరియించుటచేతన ని, ర్జరలోకమునన్ వసింపఁ జాలిరి భూపా. 503

క. అది యజ్ఞభూమి యమరుల, కది తీర్థము లన్నిటికిని నధిపతి యట న
ర్వాదికోటులు పదివేలుం, బొదిగొనుచును నుండుఁ దీర్థములు నరనాథా. 504

క. గంగాయమునానదులకు, సంగమ మాతీర్థమందు సమకూరెను ద
త్సంగమదేశమె పృథివి కె, సంగెను జఘనంబు నాఁగ క్ష్మాతలనాథా. 505

గీ. నాల్గు వేదము లధ్యయనంబు చేసి, నట్టివానికిఁ గలపుణ్య మనృత మాడ
నట్టివానికిఁ గలపుణ్య మబ్బుతీరు, స్నాన మొనరించెనేని తత్సంగమమున.

క. గంగాయమునాతటినీ, సంగమమున దేహములను జాలించినయ
త్తుంగాత్ములు వసియింతురు, భంగము లేకుండఁ ద్రిదశభవనమునందున్. 507

సీ. త్రిదివంబునందు వర్తిల్లి యమ్మహనీయు, లనుపమభోగంబు లనుభవించి
పుణ్యంబు క్షీణించిపోయినపిమ్మట, భువిని జంబూద్వీపమున జనించి
తదధీశ్వరత్వంబుఁ దాలిచి పరలోక, సాధనంబు లగుకర్మములు చేసి
యంతకాలమునఁ బ్రయాగతీర్థంబును, స్మరియించి ప్రాణముల్ పరిహరించి

గీ. స్వర్ణమయమైనభూమియు సర్వకామ,ఫలము లొసఁగెడివృక్షముల్ గలిగియుండు
బ్రహ్మలోకంబునకుఁ జేరి పరమఋషుల,తోడనుసుఖంబులొందుచుందురు నరేంద్ర.
సీ. పాటలవర్ణయు భర్మశృంగయుఁ బయ, స్వినియు రౌప్యఖురయుఁ జేలగళయు
నగుకపిలను శాంతుఁడైన బ్రాహ్మణునకు, గంగాయమునస్వస్రుసంగమమున
దాన మొసంగినఁ దద్ధేనుతనువునం, దున్నట్టిరోమంబు లెన్ని యన్ని
వర్షసహస్రముల్ స్వర్గమం దుండి పై, నుత్తరకురువులం దుద్భవించుఁ
గీ. గాన గోదానమునకు సమాన మైన, దాన మేదియు లేదు పాతకసముద్ర
ములను దాఁటించుటకు దిక్కు గల దొకండె, ధేనువనియెడితరణి ధాత్రీకళత్ర.
సీ. గంగాయమునస్వస్రుసంగమంబునను బం, చాగ్ని సాధకుఁడైనయట్టివాఁడు
తనదేహమందు నుండినరోమకూపంబు, లన్ని వే లేం డ్లుండి యమరపురిని
బిదప జంబూద్వీపపృథ్వీపతిగను వి, శ్వంభరాతలమందు సంభవించి
యఖిలభోగంబుల ననుభవించి భజించు, నాతీర్థరాజంబు నంతమందు
గీ. నచట సలిలప్రవేశంబు నాచరించు, నట్టిపుణ్యాత్ముఁ డఘవిముక్తాత్ముఁ డగుచు
సైంహికేయుండు విడిచినచంద్రమసుని, చందమునఁ దేజరిల్లు విశ్వంభరేంద్ర.
సీ. తత్సంగమంబునఁ దలక్రిందుగా నుండి, యూర్ధ్వపాదుం డయి యోగమునను
జ్వాలాశనంబును జలిపిన నివసించి, శతసహస్రాబ్దముల్ స్వర్గమందు
సురలు గంధర్వకిన్నరులును సేవింప, నఖిలభోగంబుల ననుభవించి
యగ్నిహోత్రిగఁ బుట్టి యటుమీఁద ధరణిలో, నాతీర్థమును జేరు నంతమందు
గీ. నచట ఖండించి తనదేహ మండజముల, కర్పణము చేయుపుణ్యాత్ముఁ డధివసించి
చంద్రలోకంబున సహస్రశతసమలును, నవల జన్మించు భువిని లోకాధిపతిగ.
క. గంగాయమునామధ్యము, నం గన్యాదాన మొసఁగినను నిహసుఖముల్
సాంగముగ ననుభవించి ప, యిం గనుఁ ద్రిదశాలయమున నెల్లసుఖంబుల్.
క. వినినను బ్రయాగనామము, ననినను నోటను బ్రయాగ మనుచుఁ బ్రణామం
బొనరించినను బ్రయాగం, బున కఖిలాఘములు నమసిపోవును ద్రుటిలోన్.
ఆ. అచటఁ జేయుదాన మణుమాత్ర మైనను, గొండవోలెఁ బెరుఁగుచుండు నధిప
కావున నె ప్రయాగగమనంబు దేవుఁడు, మాను మనినఁ గూడ మానఁ దగదు.
గీ. గంగ ప్రవహించుచుండు నక్కడఁ ద్రివహ్ని
కుండములమధ్యమున మహీమండలేంద్ర
యెన్ని దుష్కృతములు చేసియున్నఁ గాని
నాశనము నొందు నవి తత్ప్రవేశమున నె. 515
క. గంగాసాగరసంగమ, గంగాద్వారప్రయాగగతులను మూఁటన్
గంగానది దుర్లభ నృప, పుంగవ యన్యప్రదేశముల సులభ సుమీ. 516

గీ. మంగళంబుల కెల్లను మంగళంబు, పావనంబుల కెల్లను బావనంబు
తీర్థముల కెల్ల నగ్రిమతీర్థ మఖిల, తటినులందును నుత్తమతటిని గంగ. 517
గీ. త్రిపథగానదియుత్తరతీరమందుఁ, గలదు మానసతీర్థ మొక్కటి నరేంద్ర
యచ్చటఁ ద్రిరాత్ర ముపవాస మాచరింపఁ, గలుగుఁ దత్క్షణమున సర్వకామసిద్ధి.
గీ. కామ మున్నను లేకున్న గంగలోన, మరణ మొందినపుణ్యాత్ముఁ డరిగి దివికి
నందు మితి లేనిభోగంబు లనుభవించి, కడకు జన్మించుఁ బ్రభువుగాఁ బుడమిలోన.
గీ. ఎన్ని పాతకములు చేసియున్నఁ గాని, యన్నిటినిఁ గూడ నాతీర్థమందుఁ జేయు
భీష్మసూమజ్జనంబు గృపీటయోని,యింధనములనుబోలె దహించు నధిప. 520
గీ. కృతయుగంబునఁ బుణ్యంబు లెల్లతీర్థ
ములును త్రేతాయుగంబునఁ బుష్కరమును
ద్వాపరమునఁ గురుక్షేత్రధరయుఁ గలియు
గమున భాగీరథియును బుణ్యములు భూప. 521
గీ. అనశనము భృగుతుంగమునను మహాల
యమున దానము పుష్కరమందుఁ దపము
మలయమున నగ్నినిధనంబు గలియుగమునఁ
ద్రిపథగామజ్జనమును దరింపఁజేయు. 522
గీ. కిల్బిషము లెల్ల హరియించుఁ గీర్తనమున, దర్శనంబున సకలభద్రము లొసంగు
స్నానమునఁ బానమునను నొనర్చు సద్గ, తులను నేడుతరములవారలకు గంగ.
ఆ. ఎంతదాఁక నెవనియెముకలు గాంగతో, యంబునందు నుండు నంతదాఁక
నతఁడు స్వర్గలోకమం దుండు దేవతా, కోటు లెల్లఁ దన్నుఁ గొలుచుచుండ. 524
గీ. గంగ కీడైనతీర్థంబు గానరాదు
వాసుదేవునిఁ బోలుదైవంబు లేదు
బ్రాహ్మణునితోడ సామ్యంబు వడయఁ దగిన
మానవుఁడు లేఁ డనుచుఁ బితామహుఁడు వలికె. 525
క. అదె సిద్ధక్షేత్రం బ, య్యదియె తపోవనము నరవరాగ్రణి గంగా
నది యెచ్చట నుండునొ త, త్ప్రదేశమహిమంబు దరమె భాషింపంగన్. 526
గీ. ప్రళయకాలంబునందును బ్రజ్వరిల్లి, ద్వాదశాదిత్యులును జగత్సంక్షయంబు
సలిపినపుడును క్షతి లేక నిలిచియుండు,నచట వటమూలము వసుంధరాధినాధ.
ఆ. సూర్యచంద్రపవనశూన్యమై యేకార్ణ, వముగ భువన మున్నసమయమందు
వనజలోచనుండు వటమూలమున నుండుఁ, బవ్వళించి రేయి పవలుఁ గూడ. 528
క. మేనుల నావటమూల, స్థానంబున విడుచునట్టి జనులు సమస్త
స్థానములు విడిచి బ్రహ్మ, స్థానమునం గలుగు శాశ్వతంబుగ నుండన్. 529

గీ. బ్రహ్మచర్యంబునను వటపాదపంబు, గలుగుచోటను యోగసంకలితుఁ డగుచు
సంపఠింప బ్రహ్మజ్ఞాన మొదవి మరల, గర్భవాసశ్రమంబును గనఁ డతండు.
గీ. జహ్నుతనయకుఁ బూర్వపార్శ్వంబునందు, గలదు కూపం బొకం డందుజలధు లెల్ల
సంవసించుటచేఁ బ్రతిష్ఠాన మనెడి, ఖ్యాతి గైకొనె నది త్రిలోకములలోన. 531
ఆ. అచట నియమయుక్తుఁ డగుచుఁ ద్రిరాత్రంబు, లధివసించెనేని యఘము లెల్లఁ
దొలఁగి యశ్వమేధఫలము సంప్రాప్తించు, నవనినాథ యెవనికైనఁ గాని. 532
గీ. జనవరేణ్య ప్రతిష్ఠానమునకు నుత్తరముగ భాగీరథికిని బూర్వముగఁ దీర్థ
ముండె హంసప్రపతనాఖ్య నొంకు దాన, మునిఁగి దివమున నాకల్పమును వసించు.
సీ. హంసపాండురమును నాయతంబును రమ్యమును నైనయూర్వశీపులినమందుఁ
బితృతర్పణము చేయునతఁ డరువదివేల, యరువదినూఱులహాయనములు
పితృదేవతాసమన్వితుఁ డయి కొలువంగ, నమరు లెల్లను ద్రిదివమున నుండి
పుణ్యంబు క్షీణింపఁ బుడమిపైఁ బుట్టి యై, శ్వర్యపూర్ణం బైనవంశమందు
గీ. నూర్వశీసమ లగుకన్య లొక్కశతము, తన్ను వరియింప వారితోఁ దాను గూడి
యనుపమము లైనభోగంబు లనుభవించు, స్వకృతపుణ్యంబునం జేసి క్ష్మాతలేంద్ర.
ఆ. అంతకాలమందు నాతీర్థము నె స్మరి, యించి మరలఁ బుట్టి యిల నతండు
క్షితికి నెల్ల నేకపతి యయి కీర్తితో, నఖిలభోగములను ననుభవించు. 535
ఆ. ప్రాణములను వీడనాడిన నచ్చోటఁ, గోటితీర్థమందుఁ గువలయేంద్ర
స్వర్గమందుఁ గోటివర్షసహస్రము, లఖిలభోగములను ననుభవించు. 536
వ. మఱియు నచ్చట వాసుకితీర్థమునకు నుత్తరభాగంబున భోగవతీతీర్థంబును
దశాశ్వమేధికతీర్థంబునుం గలవు. అందు స్నానంబు గావించెనేని యశ్వమేధ
ఫలంబు లభియించు. ప్రయాగతీర్థరాజంబునకు దక్షిణంబుగా యమునోత్తర
కూలంబునందు ఋణప్రమోచనం బనునొకపుణ్యతీర్థంబు గలదు. తత్తీర్థంబున
నొక్కరాత్రి నివసించెనేని సర్వఋణవిముక్తిం బడసి సూర్యలోకనివాస
భాగ్యముం జెందు. 537
గీ. తీర్థరాజంబునందుఁ బృథ్వీకళత్ర, విను మనాశకఫలమును వినుతు నీకుఁ
బదపదంబున హయమేధ ఫలము గలిగి, నరుఁడు తరియింపఁ జేయు స్వాన్వయము నెల్ల.
గీ. పంచయోజనవిస్తారభరిత మగుచు, నలరెడి ప్రయాగమండలమందుఁ జొచ్చు
నాతఁ డడుగున కడుగున కశ్వమేధ, ఫలము గనునంచు ముని చెప్పెఁ బద్మభవుఁడు.
క. కాళిందీమాహాత్మ్యము, నాలింపుము భూప వేయి యాముడ లున్నన్
గాళింది యనుచుఁ బలికినఁ, జాలు నశేషాఘములును శాంతింపంగన్. 540
సీ. యమునను గీర్తించునతఁడు పుణ్యము లెల్లఁ, గావించుకొనఁ గల్గుఁ గైవసముగ
నర్కపుత్త్రిని గాంచునతఁడు గాంచు నశేష, భద్రంబులను గొంగుపైఁడి గాఁగఁ

గాళిందిలో నవగాహనం బొనరించి, సలిలపానంబును జలుపునతఁడు
తనవశంబున నేడు తరముల వారల, నొకత్రుటిలోపల నుద్ధరించుఁ

గీ. బితృపతిస్వసృజలమునఁ బ్రీతితోడఁ,
బ్రాణములు వాయువాఁ డొందుఁ బరమపదము
పావనత్వంబునందుఁ బ్రభావమందు
యమునయును గంగయును రెండు సమము లధిప. 541

ఆ. ఎచటనుండి గంగ యేతెంచియుండెనో, యచ్చటనుండి యమున యరుగుదెంచె
గానఁ ద్రిపథగకును గాళిందికిని భేద, మెంచుకొనెడివాఁడు వంచితుండు. 542

వ. కాళిందికి దక్షిణతటంబునం దగ్నితీర్థంబును బశ్చిమతటంబునందు హరవరం బనుధర్మరాజతీర్థంబును నుండె. అందు స్నానంబు గావించెనేని త్రిదివంబును నిధనంబు నొందెనేని యపునర్భవత్వంబునుం బ్రాప్తించు. మఱియు న త్తీర్థంబులం దింకను దీర్థసహస్రంబులు గలవు. కాళిందికి నుత్తరభాగంబున విరజం బనునా దిత్యతీర్థంబు గలదు. అచ్చట నింద్రాద్యమరు లెల్లరునుం గూడి నిత్యంబును సంధ్య నుపాసించుచుందురు. మఱియును నచ్చటఁ బాపహరంబు లగు ననేక తీర్థంబులు గలవు. తత్తీర్థంబులందు స్నానంబు గావించెనేని స్వర్గంబును మరణించెనేని యపునరావృత్తియుం గలుగు. నైమిషంబును బుష్కరంబును గోతీర్థంబును సింధుసాగరంబును గురుక్షేత్రంబును గయయును గంగాసాగరంబును మున్నగుమహాపుణ్యతీర్థంబులు ముప్పదికోటులపదివేలు ప్రయాగతీర్థంబునం గలవు. మూఁడుకోటులయేఁబదితీర్థంబులును బ్రయాగతీర్థషోడశాంశంబునకుం జాల వని వాయుదేవుండు వలికె. 543

గీ. వసుమతీశ్వర కంబలాశ్వతరయుగము, భోగవతియుఁ బ్రతిష్ఠానమును బ్రయాగ
మును బ్రజాపతికిని వేది యనుచు యోగ, సిద్ధి గలవారిచే మున్ను చెప్పఁబడియె.

గీ. మూర్తిమంతంబు లగు వేదములును నధ్వరములును దపోధనులును నిర్జరులుఁగూడి
కొలుతురు ప్రయాగమును జగంబులను మూఁట, దానికంటెను బుణ్యతీర్థంబు లేదు.

గీ. స్వర్గ్యమును బావనమును సేవ్యమును సుఖముఁ
బుణ్యమును ధర్మ్యమును శ్రేష్ఠమును మనోహ
రమును గుహ్యము నగుతీర్థరాజమహిమ
చెప్పినను విన్న సర్వార్థసిద్ధి గలుగు. 546

గీ. ఎవ్వఁ డైశ్వర్యమదమున నేని లేక, మోహమున నేనియును మానమునను దీర్థ
యాత్ర గావించు నాతీర్థయాత్రవలన, నాతనికి లేదు ఫలము ధాత్రీతలేంద్ర. 547

గీ. అధిప పితృకార్యమున కైన నాత్మకార్య, మునకు నైనను దేవతార్చనకు నైన
దేని కైనను మతి గలమానవుండు, దీర్థమునఁ జేయ రాదు ప్రతిగ్రహంబు. 548

క. కావున బ్రాహ్మణుఁ డగువాఁ, డేవిధి నైనను బ్రమాద మేర్పడ కుండం
గా వలయు దీర్థములలో, భూవర లేకున్నఁ బతనమును వాఁ డొందుఙ్. 549
ఆ. అశుచి దుర్మతియును నశ్రద్ధధానుఁడు, త్యక్తమంగళుఁడును ననునలువురు
పాపవంతులకును బ్రత్యక్ష మైనను, నేది యేని చెప్పరాదు భూప. 550
గీ. బ్రహ్మ యెట్టులు పూజింపఁబడునొ సర్వ, భూతములయందు నాచందమునను సకల
భువనములయందుఁగూడను బూజ్య మగుచుఁ,దీర్థరాజంబుపొలుచుఁ బృథ్వీశశ్రేష్ఠ.
గీ. తీర్థరాజప్రవేశ మొందిననరుండు, కొంచె మైనను వన్యంబుఁ గోరుకొనఁడు
దేవతాత్వంబు వడసి యర్థించునొక్కొ, మానుషత్వంబు నెవఁడేని మానవేంద్ర.
క. కావున విశ్వాసము గల, పావనుఁడ వటంచు నీకుఁ బరమరహస్యం
బీవిధమున నెఱిఁగించితి, భూవర కైకొని ప్రమాణముగ శాస్త్రంబుఙ్. 553
చ. అనవుడు ధర్మరాజు సహజాన్వితుఁడై ధరణీసురాజ్ఞ గై
కొని వెసఁ దీర్థరాజమునఁ గ్రుంకి పయిఙ్ బితృదేవతర్పణం
బొనరిచె నంత నచ్చటికి నుత్సుకతఙ్ జనుదెంచెఁ గృష్ణుఁ డా
య్యన నభిషిక్తునిం జలిపి రండఱు ధర్మజు రాజ్య మేలఁగఙ్.
ఉ. అంతట ధర్మరాజు వసుధామరకోటి కనేకదానముల్
సంతస మేర్పడఙ్ జలిపె స్వర్గము గూడఁ బ్రతిధ్వనింపఁగా
నింతటిఱేఁడు లేఁ డనుచు నెల్లరు స్తోత్రములం బొనర్ప న
త్యంతకుతూహలంబునను నత్తఱిఁ గృష్ణుఁడు వల్కె నీవిధిఙ్.
శా. బావా ధర్మతనూజ స్నేహమున నే భాషించుచున్నాఁడ నీ
భావంబందు స్మరించుచుండు మెపుడుఙ్ భక్తిం బ్రయాగంబు స్వ
ర్గావాసంబు నొసంగు నయ్యది సమస్తాఘుంబులఙ్ మాపుటఙ్
లే వద్దానిని బోలునట్టి క్రతువుల్ లే వెట్టిధర్మంబులుఙ్. 556
క. ఇది పరమర్షి రహస్యం, బిది యామ్నాయములసార మిది త్రిదివౌకః
పదమునకు మూలమంత్రం, బిది సేవ్యము నీకు నాకు నెల్లరకు నృపా. 557
క. ఋతవాదియు శుచియు దృఢవ్రతుఁడుఁ బ్రతిగ్రహము లేనివాఁడును భూత
వ్రతతుల నాత్మోపమ్య, స్థితిఁ జూచునతండుఁ జెందుఁ దీర్థఫలంబుఙ్. 558
క. అనవుడుఁ బ్రయాగతీర్థం, బును స్మరియించుచును ధర్మపుత్రుఁడు రాజ్యం
బును గైకొని పాలించెను, మనుజులు దేవతలు గూడ మానింపంగఙ్. 559
ఆ. విష్ణుదేహములుగ విలసిల్లుఁ దీర్థము, లెల్ల వానిలోన నేది యేని
యొక్కతీర్థము విధియుక్తంబుగా నుపా, సించెనేని ముక్తిఁ జెందు నరుఁడు.
క. తీర్థములు విష్ణుమయములు, తీర్థనిషేవణమె వాసుదేవార్చన త
త్తీర్థములకంటెఁ బాపా, నర్థహారము లేదు వేఱుపాయము కలిలోఙ్. 561

ఉ. తీర్థములన్ భజించినను దీర్థనిమజ్జన మాచరించినన్
దీర్థములన్ స్పృశించినను దీర్థమహాత్మ్యము నాలకించినన్
దీర్థములన్ వచించినను దీర్థములన్ నివసించినన్ భవా
నర్థముపాలు గాక చరితార్థులు గాఁగల రెల్లమానవుల్. 562

క. మనుజులకు సేవనీయము, లనవరతము బ్రాహ్మణుఁడును నశ్వత్థంబున్
వనజాక్షుఁడుఁ దీర్థచయం, బును దులసియు ననుచు వేదములు ఘోషించున్.

క. కావించె నేని తీర్థని, షేవణము దొలంగు నఘము చేకుఱు నట్టుల్
గావింపకున్న నరకము, పోవవు ధర్మమునఁ గాని పూర్వాఘంబుల్. 564

ఆ. కొన్ని గమ్యములును గొన్ని యగమ్యముల్, గలవు పుణ్యతీర్థములు నరేంద్ర
యాశ్రయింపఁబడియె నవి దేవతలచేత, మునులచేత సుకృతధనులచేత. 565

గీ. సర్వతీర్థావగాహంబు సలుపఁ దలఁచి, నట్టివాఁడు మనంబులో నైన వాని
యందు నాప్లావ మొనరించినట్లు తలఁచి, కొనినఁ దత్స్నానఫలము చేకూరు నధిప.

ఆ. పూర్వజన్మసుకృతమునఁ జేసి యాస్తిక్య, మొదవు దానివలన నొదవుఁ దీర్థ
సేవ యాస్తికత్వసిద్ధి సర్వపుమర్థ, సాధనంబు చూవె జనవరేణ్య. 567

గీ. స్వర్గమును జెందుఁ బుణ్యంబు సలుపువాఁడు
దురితమును జేయువాతఁడు నరక మొందుఁ
గాన రెండును గమనింపఁ గలుగువాఁడు
పుణ్య మగుతీర్థమును వీటేఁబుచ్చఁ దగదు. 568

—: తీర్థమాహాత్మ్యశ్రవణపఠనఫలకథనము :—

ఆ. ఎవఁడు తీర్థమహిమ నెపుడును జదువునో, యెవఁడు వినునొ శ్రద్ధ యేర్పడంగ
నతని కాచరింతు రభిషేకమును దీర్థ, దేవతలు స్వకీయతీర్థములను. 569

సీ. సంప్రీతు లగుదురు చంద్రశేఖరుఁడును, నర్మదయు మృకండునందనుఁడును
వంధ్యయు సంతానవతి యగు దుర్భగ, యగునితంబినియును నగును సుభగ
వేదసంపన్నుఁడై వెలయును విప్రుండు, జయశాలియై యుండు క్షత్రియుండు
వైశ్యుండు ధనధాన్యవైభవయుతుఁ డగుఁ, బడయును సద్గతిఁ బాదజుండు
గీ. నరకలోకంబును గనుంగొనఁడు కుయోని, యందుఁ బుట్టఁడు స్వాభిమతార్థములను
నెల్ల నీడేర్చుకొను నెవఁడేని తీర్థ, మహిమ చదివిన వినినను మానవేంద్ర. 570

గీ. సర్వపాపహరంబును శత్రుహరము, శాంతిదాయకమును మోక్షసాధనంబు
ధర్మ్యమును స్వర్గ్యమును బవిత్రమును సుఖము, కీర్తిదము దీర్థవంశానుకీర్తనంబు.

క. అకృతవ్రతులకుఁ జోరుల, కకృతాత్ములకశుచులకును ననృజుమతుల కా
స్తికభావశూన్యమానసు, లకుఁ దీర్థనిమజ్జనం బలభ్యము భూపా. 572

గీ. నేను జెప్పినరీతిని నీవు గూడ, నియమమును నాదరమును శ్రద్ధయును గలిగి
తీర్థసేవ యొనర్పుము పార్థివేంద్ర, పుణ్య మభివృద్ధి నొందును బుణ్యమున స. 573

గీ. రామునివిధంబునను బురూరవునిచంద, మున భగీరథుని తెఱంగునను యయాతి
వలె మహాభిషుఁడట్లు నిర్మలుఁడ వగుచు, వెలసెదవు తీర్థయాత్ర గావింతువేని.

క. జననాథ నేను నీకున్, వినిచినతీర్థములమహిమ విన్నను బఠియిం
చినను నెటువంటిపాతకి, యును బాపవిముక్తుఁ డగుచు నొందును సుగతిన్. 575

గీ. అనవుడుఁ దదుక్తు లన్నియు విని దిలీపుఁ, డఖిలతీర్థాటనమునఁ గృతార్థుఁ డయ్యె
నశ్వమేధసహస్రము నాచరించి, నట్టిఫల మబ్బుఁ దీర్థపర్యటనమునను. 576

క. అనుటయు మహర్షు లెల్లరుఁ, గని సంతోషమును సూత కలుషహరముగాఁ
గను మంచివిశేషంబులు, వినిచితి విం కొకటి వినఁగ వేడుక యయ్యెన్. 577

ఆ. సకలతీర్థసేవ సలిపినఫల మొక్క-, కర్మ మొనరుచుట నె కలుగ వలయు
నట్టికర్మ మేది యైనను గలదేని, తెలుపుమయ్య మాకుఁ దేటపడఁగ. 578

—: విష్ణుభక్తిమాహాత్మ్యకథనము :—

క. అని యడుగుటయును సూతుఁడు, కనుఁగొని వారలను గౌతుకం బొదవఁగ ని
ట్లనియె హరిభక్తి యొకటియె, యనువుగ నిడు నిఖిలతీర్థయాత్రాఫలమున్. 579

క. హరియె త్రిలోకారాధ్యుఁడు, హరియె సమస్తామరేశ్వరాధీశ్వరుఁడున్.
హరియె నిగమాగమాత్ముఁడు, హరికం టెను లేదు పర మిహాపరంబులలోన్. 580

క. హరి హరి యని జపియించిన, నరగునను సమస్తమంత్రజపఫల మొదవున్
హరినామజపంబునకున్, సరి యైనజపంబు లేదు జగములయందున్. 581

క. హరినామమహామంత్రము, దురితపిశాచమును బాఱఁదోలును ద్రుటిలోఁ
బరమంత్రము లద్దానికి, సరి గా వేవియును నెంత సత్త్వంబున్నన్. 582

సీ. అఖిలతీర్థావగాహాఫలంబు చేకొనుఁ, గేశవునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్చి
గంగచందమున లోకము పావనము చేయు, నారాయణునిముందు నాట్య మాడి
తల్లిస్తన్యంబును ద్రావండు మరలను, మాధవునకుఁ బ్రణామంబు చేసి
వైవస్వతునిక్రూరవదనంబు గాంచఁడు, పుండరీకాక్షునిపూజ సలిపి

ఆ. చక్రపాణిదివ్యచరితంబు గీర్తించి, రూపుమాపు నఖిలపాపములను
శౌరిపదమునందు స్వాంతంబు నర్పించి, ముక్తుఁ డగు భవప్రసక్తినుండి. 583

క. హరిప్రతిమారూపంబును, దరిసించినవాఁడు మిగుల ధన్యుఁడు హరిపై
సరస మగునట్టికావ్యము, విరచించినవాఁడు జన్మవిరహితుఁడు సుఁడీ. 584

క. కరతాళము లొనరించుచు, హరియెదుటను బాటపాడునట్టినరునిదు
ర్భరపాతకౌఘ మెల్లను, గరతాడిత మైనరీతిఁ గడకున్ బోవున్. 585

ఆ. విష్ణుభక్తు లగుచు వెలసినవారలు, శ్వపచు లైన మ్లేచ్ఛజాతు లైన
నంద్యు లనిన నింక వసుధామరాదుల, మహిమ చెప్పఁ దరమె మాదృశులకు. 586
క. హరిగాథలు వినియెడుస, త్పురుషులసందర్శనమునఁ బూతాత్ముఁ డగున్
దురితౌఘుఁడు లోనరించిన, నరుఁడును నిఁక నేల తద్ఘనత్వము చెప్పన్. 587
క. తీర్థములలోన నుత్తమ, తీర్థము హరినామ మందు దిగుపుణ్యాత్ముల్
తీర్థీకరింతు రఖిలముఁ, దీర్థము వే జేల నామతీర్థముకంటెన్. 588
గీ. మస్తకమునందు విష్ణునిర్మాల్యతులసి, తాల్చినను దిన్న విష్ణుసాధర్మ్య మొదవు
నది హరిప్రీతిదాయక మది సమస్తభువనపావన మది సాధుపూజితంబు. 589
క. హరిహరుల నభేదంబుగ. నరసెడిపుణ్యాత్ము లగుదు రపునర్భవు లా
పరమరహస్యము దెలియక, హరిహరులకు భేద మెంతు రజ్ఞులు జగతిన్. 590
క. హరికంటె హరుని వేఱుగఁ, బరికించెడివారు నరకపతితు లగుచు దు
ర్భరయాతనలను గుడుతురు, హరిహరులం దొకఁడు గూడ నరయఁడు వారిన్.
క. హరి తన్నుఁ గొలుచుచుండెడి, పురుషుఁ డజ్ఞాని యైన బుధుఁడైనను భూ
సురుఁ డైన శ్వపచుఁ డైనను, దరియింపఁగఁ జేయు భక్తతత్పరుఁ డగుటన్.
క. తనకంటెను దననామం, బున నధికం బైనశక్తి పురుషోత్తముఁ డుం
చినకతన విష్ణునామం, బునకు సమం బగుపదార్థములు లే వెందున్. 593
క. ఫలగౌరవమును నాయా, సలఘుత్వముఁ గానఁబడుటఁ జర్చింతురొ యే
కలుషాత్ములు హరికీర్తన, ఫలవిషయమునందు నరకపతితులు వారల్. 594
క. హరినామమహావజ్రము, దురితాద్రివిదారణము చతుర్భుజసేవా
చరణారుణప్రతాపము, పరితాపతమిస్రగర్వభంజనము సుఁడీ. 595
సీ. హరిపూజ గావించుకరములు కరములు, శ్రీపతికథ వినుచెవులు చెవులు
బలివైరికడ కేఁగుపదములు పదములు, గరుడధ్వజునిఁ జూచుకనులు కనులు
నారాయణా యనునాలుక నాలుక, సరసిజాక్షుని మ్రొక్కుశిరము శిరము
కృష్ణా యనఁగ నిక్కుకేశముల్ కేశముల్, మాధవునిఁ దలంచుమనసు మనసు
గీ. నళిననాభునిర్మాల్యతులసి మూరు, కొనెడినాసిక నాసిక కనకచేలు
పాదములపైని నెలకొనుప్రజ్ఞ ప్రజ్ఞ, దనుజహరునకు నర్పించుతనువు తనువు.
గీ. కృష్ణనామాక్షరము లాలకించినంతఁ, గనుల నశ్రులు పులకలు గాత్రములను
బొడమకుండెడిమనుజులు పుట్ట నేల, భువనచక్రంబునకు భారభూతులుగను. 597
క. నామోచ్చారణమాత్రము,చే మోక్షము నిచ్చుహరిని సేవింపంగన్
గామమ్ము లేనిమనుజ, స్తోమము వంచితము గాదె దుష్కర్మముచేన్. 598
ఆ. ఫలము లేని వేయిపలుకులు పలుకుదు, రంతె కాని కృష్ణ యనెడునక్ష
రములు రెండు నోట రానీయ రెపుడును, బహుళపాపకర్మనిహతమతులు. 599

గీ. నాల్క యుండియుఁ గూడఁ గృష్ణా యటంచు
నొక్కపరి యైనఁ బిలువక యుండువారు
ముక్తిసోపానమున కెక్క మొనసి కూడఁ
బతన మొందెనభాగ్యవర్జితులు గారె. 600

సీ. హరిపాదపద్మంబు లంతరంగమునందుఁ, దాల్చిన వేళ యధ్వరము లేల
శిరముపై వైకుంఠచరణాంబుకణములు, చల్లుకొన్నను వేళ స్నాన మేల
సంకర్షణునినామసంకీర్తనంబును, జలుపుచుండిన వేళ జపము లేల
మధుసూదనునికథామహిమంబులను బ్రబో, ధము చేసినను వేళ దాన మేల

గీ. శౌరిగుణములు విని హర్షసాగరమున, మగ్నతను గన్న వేళ సమాధి యేల
యంబుజాక్షునిభక్తిరసంబు గ్రోల, మరగి యున్నను వేళ సామ్రాజ్య మేల. 601

క. హరిభక్తిసుధను గ్రోలెడి, నరులను గలిసర్పదంశనక్ష్వేళంబుల్
దురితహాలాహలమును నే, కరణి సమర్థంబు లగును గలఁగింపంగన్. 602

సీ. నరకంబులందు నానాక్లేశములు చెంది, యటుమీఁద నుత్థితుం డయ్యెనేని
స్థావరాద్యాకృతుల్ దాల్చి కర్మఫలంబు. ననుభవించి మనుష్యుఁ డయ్యెనేని
గర్భనివాస దుఃఖము దాఁటి శైశవ, బహుదోషనిర్ముక్తి వడసెనేని
యౌవనమందుఁ గామాంధ్యంబులోఁ జిక్క, యెట్టకేలకును గట్టెక్కెనేని

గీ. వార్ధకంబున వ్యాధులు వ్యసనములును
బెరిఁగి మృతి చెంది మరలను నరక మొందు
నంతె కాని భవోన్ముక్తి నంద లేఁడు
హరిపదాంభోజములు గొల్వనట్టివాఁడు. 603

క. ఆయాసరహితజీవన, మాయాసము లేనిమరణ మచ్యుతచరణ
ధ్యాయికిఁ గాక తదన్యున, కాయత్తం బగునె యెంత యసురుసురైనన్. 604

క. బల మున్నయెడల వ్యర్థము, సలుపక మనుజుండు విష్ణుసాన్నిధ్యమునన్
జలుపంగ వలయు నృత్యం, బులు గానంబులును బంధమోచన మొదవన్. 605

క. ధన మున్నయెడల దుర్వ్యయ, మొనరింపక విష్ణుతృప్తి యొనరించుటకై
వినియోగపఱుపఁగాఁ దగు, ధనమున కదె ఫలము మోక్షదాయక మగుటన్. 606

క. దానము స్వర్గమునకు సో, పానం బగు విష్ణుభక్తిపరులైన యనూ
చానులయెడ వినియుక్తం, బైనను నది ప్రీతిహేతు వగుటను హరికిన్. 607

గీ. మానసంబున స్మరియించుమాత్రముననె, సకలదోషంబులను బాపి స్వపద మిచ్చు
నట్టిశౌరిని విడనాడునట్టివాఁడు, దీపముఁ ద్యజించి తమములోఁ దిరుగువాఁడు.

క. హరిపాదాంబువు గ్రోలిన, హరిగుణముల నెంచికొన్న హరికథ విన్నన్
హరిసాయుజ్యము చేకొన్నను. హరిఁ గన్నను ముక్తి కరతలామలక మగున్. 609

క. హరిభక్తి కంతరాయము, శరుణీద్రృగ్జాల మందుఁ దగులుకొనక నే
ర్పరు లైనవార లగుదురు, చరితార్థులు హరిపదైకసంస్మరణమునన్. 610
క. మునులార కర్మయోగం, బున నారాధించుపుణ్యపురుషులను గనుం
గొనినట్లు హరి తదన్యులఁ, గనుంగొనఁ డహేతుకానుకంపాదృష్టిన్. 611
క. అనవుఁడుఁ దద్వాక్యంబులు, విని మానులు కర్మయోగవిషయము మాకున్
వినిపింపు మనుచు నర్థిం, చిన వారికి సూతుఁ డిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్. 612

—: కర్మయోగకథనము :—

క. మునులార మీరు సన్నడి, గినచందంబునను మున్ను కృష్ణద్వైపా
యనుని ఋషు లడుగుటయు నా, యనఘుఁడు వచియించె నిట్లు లనూర్మనులకున్.
క. మునులకు మనుప్రజాపతి, వినిచెను మును కర్మయోగవిధ మదె మీకున్
వినిచెద నేను సమాహిత, మనస్కు లయి వినుఁడు లోకమంగళకాముల్. 614
ఆ. కర్మయోగ మనినఁ గాని సనాతన, ధర్మ మనినఁ గాని తత్త్వ మొకటె
యది శ్రుతిప్రసిద్ధ మది త్రికాలాబాధ్య, మది యభీప్సితము జనార్దనునకు. 615
సీ. ధాత్రిని బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూ, ద్రు లనంగ వర్ణముల్ గలవు నాల్గు
వానిలోఁ బూర్వపూర్వంబుగా నుండువ, ర్ణంబు శ్రేష్ఠంబు జన్మంబువలన
నుపనయనం బగ్నిహోత్ర మధ్యయనముఁ, గల వాదివర్ణత్రికంబునకును
నాల్గవవర్ణంబునకుఁ ద్రివర్ణంబుల, సేవ ధర్మంబుగాఁ జెప్పఁబడియె
గీ. వర్ణములు నాలుగింట నేవర్ణమేని, స్వస్వధర్మాచరణమును వదల కుండె
నేని స్వర్గంబునకు నేఁగు మానెనేని, నిరయమున కేఁగు నిదె శాస్త్రనిర్ణయంబు.

—: బ్రహ్మచర్యాశ్రమధర్మకథనము :—

సీ. అవనిసురుండు గర్భాష్టమవర్షమం, దైన నష్టమవర్షమందు నైన
విహితోపనయనుఁడై వహియించి యజినవా, సోదండమేఖలాసూత్రములను
గావించుకొనుచు సంధ్యావందనంబును, నాచరించుచు నగ్న్యుపాసనంబు
భుజియించుచును భైక్షభోజనంబును శయ, నించుచు రేయి స్థండిలమునందు.
గీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు గాపాడుకొనుచు
నప్రమత్తతతోడ నహర్నిశంబు
గురునిసాన్నిధ్యమున భక్తి కుదురుకొనఁగఁ
జదువ వలయును వేదముల్ శాస్త్రములును. 617
గీ. బ్రహ్మచేతను నిర్మింపఁబడియెఁ బూర్వ
మందుఁ గార్పాసమునఁ ద్రిగుణాత్మకముగ
నొక్కసూత్ర మయ్యది కర్మయోగమునకుఁ
దాల్ప వలయును ద్విజులు ప్రధానముగను. 618

ఆ. బద్ధశిఖుఁడు గాక బ్రహ్మసూత్రము లేక, సలుపునట్టికర్మములు ఫలంబు
నీయఁజాలకునికి నెపుడును బ్రహ్మసూ, త్రమును శిఖయు ద్విజుఁడు తగదు విడువ.

గీ. దక్షిణభుజంబు నెత్తి యదక్షిణాంస
మందుఁ దాల్చిన నుపవీత మనియుఁ గంఠ
మునను బేరుగ ధరియించినను నివీత
మనియు నాసూత్రము సమాహ్వయముల నొందు. 620

క. మౌనీంద్రులార సవ్యం, బైనభుజం బెత్తి దక్షిణాంసంబున సం
ధానింపఁబడిన నది ప్రా, చీనావీతం బటంచుఁ జెప్పంగఁబడున్. 621

సీ. జపమును జలిపెడిసమయంబునను నధ్య, యనమును నొనరించునవసరమున
నగ్న్యగారమున నున్నప్పుడు హోమంబు, గావించుచుండెడికాలమందు
సాధుసంగమమందు సంధ్యలయందును, ధరణీసురులసన్నిధానమందు
గురువును సేవించుతరుణంబునందు భో, జనకాలమందు గోస్థానమందు

గీ. దైవకార్యంబు లొనరించుతరుణమందు, ద్విజుఁడు వర్తింప నగు నుపవీతి యగుచు
నగును నుండంగను నివీతి యయి మనుష్య, కార్యముల నొనరించెడికాలమందు.

క. మౌనీశ్వరులార ద్విజుం, డైననరుం డెట్టిస్థానమం దున్నను ప్రా
చీనావీతిగ నుండం, గా నగుఁ బితృకార్యకరణకాలమునందున్. 623

గీ. లౌకికజ్ఞాన మైన నలౌకిక మగు, జ్ఞాన మైన నాధ్యాత్మికజ్ఞాన మైనఁ
గలుగఁ జేసినగురునకుఁ దలఁప వలయు, నాదియందు ద్విజుం డభివాదనంబు.

గీ. సవ్యపాదంబు సవ్యహస్తమున దక్షి
ణాంఘ్రితలమును దక్షిణహస్తమునను
దాఁకుచును దేశికునకు వందనము చేయఁ
దగును బ్రాహ్మణుఁ డగువాఁడు తప్పకుండ. 625

గీ. అడుగ నగుఁ గుశలంబు బ్రాహ్మణుని నడుగ
నగును క్షత్త్రియుని ననామయంబు నడుగ
నగును వైశ్యుని క్షేమంబు నడుగ నగును
నవరవర్ణుని నారోగ్య మవనిసురుఁడు. 626

వ. జనకుండును జననియును నుపాధ్యాయుండును జ్యేష్ఠభ్రాతయును మహీపతియును మాతులుండును శ్వశురుండును బితామహుండును మాతామహుండును వర్ణశ్రేష్ఠుండును బితృవ్యుండును మాతామహియును గురుపత్నియును బితృసోదరియును మాతృసోదరియును శ్వశ్రువును బితామహియును జ్యేష్ఠసోదరియును ధాత్రియును గురువులుగాఁ జెప్పంబడిరి. 627

ఆ. కూరుచుండు మనుచు గురువు చెప్పకమున్నె
కూరుచుండుటయును గురునియెదుట
నావలించుటయును హసియించుటయు నొడల్
విఱుచుకొనుటయును వివేక మడఁచు. 632

గీ. గురువునకుఁ జెప్పకుండఁగా నరుగుటయును
జరణములు చాఁచుకొనుటయు గురునియెదుట
గురునియాసనశయ్యాదిపరికరముల
నాక్రమించుటయును దుష్కృతావహములు. 633

క. గురు వధ్యాపనమునకున్, బరాఙ్ముఖుఁడు గాక యుండుపర్యంతము త
త్పరిసరమున ననుదినమును, బరమోత్సాహంబుతోడఁ బఠియింపఁ దగున్.

క. గురునకుఁ గుశపుష్పాదులు, నిరతంబును దెచ్చియిచ్చి నియమంబునఁ ద
త్పరిచర్య చేయుచుండినఁ, జరితార్థత్వంబు బ్రహ్మచారికిఁ గలుగున్. 635

ఆ. గురునిపేరు పేరుకొనఁగూడదు పరోక్ష,మందుఁ గూడ గురుని ననుకరింపఁ
జనదు గమనమునను సంభాషణమునను, జేష్టితమున నెట్టిచేతనైన. 636

క. గురునియెడన్ వర్తించిన,వరుసను ధాత్రీసుతుండు సతము వర్తింపనగున్
గురుపత్నీసుతబంధుని,కరమందును లోప మించుకయు లేకుండన్. 637

గీ. గురులలోపల మొదటియేగురు విశేష,ముగను బూజ్యులు వారిలో మొదటిమువ్వ
రధిపు లందును జనని యత్యంతపూజ్య, తన్ను గర్భంబునను మోసి కన్నకతన.

గీ. తల్లితోడ సమం బైనదైవతంబు, లేదు పితృతుల్యుఁ డగువాఁడు లేఁడు గురువు
కాన వారలపరిచర్యకంటె నధిక, మైనకార్యము లే దెందు నాత్మజునకు. 639

క. జననీజనకులు తనుజ, న్మనిగుణములచేత మోదమును జెందిన న
త్తనయుండు సకలధర్మం, బును బడసినవాఁడ తత్ప్రమోదముకతనన్. 640

క. త్రికరణములచేతను దం, డ్రికిఁ దల్లికిఁ బ్రియము గొలుపుకృత్యములను జే
యక యుండ రాదు తనయుం, డొకనాఁడును వారిఋణము నోపమిఁ దీర్పన్.

క. జననీజనకులవలనను, ననుజ్ఞ గొనకుండ నన్య మగుధర్మంబున్
బొనరింప రాదు తనయుఁడు, తనయుచ్చైర్గతికి నది నిదానం బగుటన్. 642

క. ఒనరించి గురునిపరిచ,ర్యను వానియనుజ్ఞ వడసి యరుదెంచినశి
ష్యునకున్ విద్యాఫల మిహ, మునఁ బరమున స్వర్గలాభమును బ్రాప్తించున్.

క. జనకసముని జ్యేష్ఠభ్రా, తను నవమానించినట్టి తమ్ముఁడు గూలున్
దనచేసినదుష్కర్మము,నను జేసి యపారఘోరనరకములందున్. 644

క. తనభుజమున భూభారం, బును దాలిచి సుతులఁ దండ్రివోలెన్ బ్రజలన్
మనిచెడిభూమీంద్రునకున్, జనుఁ గావింపంగఁ బూజ జనముల కెల్లన్. 645

గీ. జ్ఞానకర్మగుణోపేతు లైనఁ గూడ, క్షత్రియాదులు భూమినిర్జరులవలనఁ
గూడ దభివాదనంబును గొనఁగ విప్రు, లఖిలవర్ణంబులకుఁ బూజ్యు లగుటఁ జేసి.

గీ. బ్రాహ్మణుల కగ్ని గురువు వర్ణముల కెల్ల, గురువు విప్రుఁడు నాతికి గురువు భర్త
యందఱకుఁ గూడను గురు వభ్యాగతుండు, కాన నభ్యాగతునిపూజ గాదు విడువ.

గీ. అఖిలజనులకుఁ గూడ విద్యయును గర్మ, మును వయస్సును బాంధవ్యమును ధనంబు
పూజనీయంబు లగు నందుఁ బూర్వపూర్వ, ముత్తరోత్తరమునకంటె నుత్తమంబు.

గీ. మార్గ మీయంగ వలయు బ్రాహ్మణున కంధు, నకును రోగికి దుర్బలునకును భార
వాహునకు భూపతికి సతివకును వృద్ధు, నకును నెంతటివాఁడేని న్యాయ మదియ.

గీ. శిష్టగృహములనుండి తెచ్చికొని భిక్ష, దినదినంబును నది నివేదించి గురున
కతని యనుమతి గొని తిన నగును మాని, యగుచు వ్రతదీక్షితుం డైనయట్టివాఁడు.

గీ. గురుకులమునందు దాయాదకులమునందు
బంధుకులమందుఁ దగ దొనర్పంగ భిక్ష
పరగృహంబులు లేకున్నఁ బరిహరించి
పూర్వపూర్వంబు తగుఁ బరంబున గ్రహింప. 651

గీ. కూడ దేకాన్నమును దినఁ గూడ దేఁగ, నధరవర్ణాసవర్ణసంస్థాయములకు
భిక్ష యాచింపఁగా వ్రతదీక్షితుండు, వ్రతికి భిక్షాశనం బుపవాససమము. 652

గీ. భూసురుండు భవచ్ఛబ్దపూర్వకముగ, క్షత్రవరుండు భవచ్ఛబ్దమధ్యముగను
నూరుజుండు భవచ్ఛబ్ద ముత్తరముగ, నడుగ నగు భిక్ష బ్రహ్మచర్యంబునందు.

క. అన్నంబును బూజించిన, నన్నంబును జూచి హర్ష మందిన నపుడా
యన్నము ప్రసాదగుణసం, పన్నం బగు టొండె గాక ప్రతిహర్షించున్. 654

క. అన్నంబును నిందించిన, నన్నమె దుష్కృతము లెల్ల నాపాదించున్
దిన్నను నధికముగను నా, యన్నమె యుడిగించు నాయురారోగ్యములన్. 655

గీ. ప్రాఙ్ముఖుం డయి గాని యహస్కరునకు, నభిముఖుం డయి గాని నిత్యమును నన్న
మారగింపంగ వలయును నంతె కాని, యారగింపంగఁ గూడ దుదఙ్ముఖముగ.

వ. స్నానభోజనపానంబు లొనరించినప్పుడును నిందురించి లేచినప్పుడును రథ్యావ
సర్పణంబునందును నోష్ఠావలేహస్పర్శంబులందును వసనధారణంబునందును
రేతోమూత్రపురీషోత్సర్గంబులందును నవాచ్యభాషణంబునందును నిష్ఠీవనంబు
నను నధ్యయనారంభమందును గాసశ్వాసంబులందును జత్వరంబు గాని శ్మశా
నంబు గాని త్రొక్కినప్పుడును సంధ్యాకాలంబులందును చండాలమ్లేచ్ఛసంభాష
ణంబునందును స్త్రీ శూద్రోచ్ఛిష్ట భాషణంబునందును ఉచ్ఛిష్టపురుష దర్శ
నంబునందును రక్తపాతంబునందును దుమ్మినప్పుడును నాసామలవిసర్జనంబు
గావించినప్పుడును నమేధ్యస్పర్శంబునందును నప్రయతజన స్పర్శంబునందును

జాఱినవస్త్రంబు స్పృశియించినప్పుడును గేశస్పర్శంబు గావించినప్పుడును శౌచార్థి
యగువాఁ డాచమింప వలయు. 657

సీ. క్షారము గాక యుష్ణము గాక ఫేనబుద్బుదములు లేకుండునుదకమునను
నాచమింపఁగఁ దగు నాసీనుఁడై ప్రాఙ్ముఖముగఁ గాని యుదఙ్ముఖముగఁ గాని
యాచమింపఁగఁ గూడ దాసనపాదుకా, స్థితుఁ డగుచును నన్యచిత్తుఁ డగుచుఁ
దల్పస్థుఁ డగుచును జల్పించుచును హసించుచును జూచుచును జూచుచును దెసలు
గీ. కరము జానువునకు బహిర్గతము చేసి, నట్టిఁ డగుచును నుత్థితుఁ డగుచు సూత్ర
రహితుఁడగుచునునంగుళివిహితశబ్దుఁ,డగుచుసలిలస్థుఁడగుచునునశుచియగుచు.

గీ. శిరమునను గంఠమునను బ్రావరణ మొనయ
నుండఁగను ముక్తకేశశిఖుండు గాక
చేసికొని పాదశౌచంబు చేయ వలయు
నాచమనమును శుద్ధతోయంబుచేత. 659

గీ. ఆచమింపఁగ రాదు వర్షాంబువునను, నేకహస్తార్పితమును నుద్ధృతము నైన
జలమునను వీక్షితము గానిసలిలమునను, నావిలజలంబునను బ్రదరాంబువునను.

గీ. ఆచమనసలిలము హృదయమును జొచ్చె
నేని విప్రుఁడు కంఠము నెనసెనేని
క్షత్రియుఁడు ప్రాసితం బైనమాత్ర వైశ్యుఁ
డతినయమును శూద్రుఁడు స్పృశించినంత శుచులు.

సీ. అంగుష్ఠమూలంబునం దుండురేఖయం, దును బ్రాహ్మతీర్థంబు తనరుచుండు
స్థితిని గైకొనియుండుఁ బితృతీర్థ మంగుష్ఠ, తర్జనీయుగళమధ్యంబునందుఁ
తనరారుఁ గాయతీర్థంబు కనిష్ఠికా, నామికాయుగమూలధామమందు
నొనరు నంగుళ్యగ్రమున దైవతీర్థంబు, వెలయు నాగ్నేయ మంగుళులనడుమ
గీ. నదియె సౌమికతీర్థాహ్వయమును బడసెఁ, గానఁ దీర్థవిభేదంబు గాంచి మొదట
నాచమనహోమతర్పణార్ఘ్యాదివిధులు, సలుప నగు ధర్మమున బుద్ధి గలద్విజుండు.

వ. ఇంక నాచమనవిధానంబు వచియించెద.

—: ఆచమనవిధికథనము :—

సీ. ప్రయతుఁడై బ్రాహ్మతీర్థమున ముందుగ జల, ప్రాశనంబును ద్రివారంబు సలిపి
యోష్ఠముల్ తుడిచి యంగుష్ఠమూలంబున, స్పృశియించియంగుళిత్రితయమునను
దరువాత నంటి నేత్రములను రెంటిసిఁ, గూడ ననామికాంగుష్ఠమును
బిమ్మట నాసాపుటమ్ము నంగుష్ఠంబు, చేతను దర్జనిచేతఁ దాఁకి
గీ. యంతమీఁదను శ్రోత్రద్వయంబు ముట్టి, కొని కనిష్ఠికచేత నంగుష్ఠమునను
బైని హృదయంబు శిరము నుపస్పృశింప, వలయుఁ గ్రమముగ నెల్లయంగుళులచేత.

గీ. జ్ఞానకర్మగుణోపేతు లైనఁ గూడ, క్షత్త్రియాదులు భూమినిర్జరులవలనఁ
గూడ దభివాదనంబును గొనఁగ విప్రు, లఖిలవర్ణంబులకుఁ బూజ్యు లగుటఁ జేసి.
గీ. బ్రాహ్మణుల కగ్ని గురువు వర్ణముల కెల్ల, గురువు విప్రుఁడు నాతికి గురువు భర్త
యందఱకుఁ గూడను గురు వభ్యాగతుండు, కాన నభ్యాగతునిపూజ గాదు విడువ.
గీ. అఖిలజనులకుఁ గూడ విద్యయును గర్మ, మును వయస్సును బాంధవ్యమును ధనంబు
పూజనీయంబు లగు నందుఁ బూర్వపూర్వ,ము త్తరోత్తరమునకంటె నుత్తమంబు.
గీ. మార్గ మీయంగ వలయు బ్రాహ్మణున కంధు. నకును రోగికి దుర్బలునకును భార
వాహునకు భూపతికి నతివకును వృద్ధు, నకును నెంతటివాఁడేని న్యాయ మదియ.
గీ. శిష్టగృహములనుండి తెచ్చికొని భిక్ష, దినదినంబును నది నివేదించి గురున
కతని యనుమతి గొని తిన నగుచు మౌని, యగుచు వ్రతదీక్షితుం డైనయట్టివాఁడు.
గీ. గురుకులమునందు దాయాదకులమునందు
బంధుకులమందుఁ దగ దొనర్పంగ భిక్ష
పరగృహంబులు లేకున్నఁ బరిహరించి
పూర్వపూర్వంబు తగుఁ బరంబున గ్రహింప. 651
గీ. కూడ దేకాన్నమును దినఁ గూడ దేఁగ, నధరవర్ణాసవర్ణసంస్థాయములకు
భిక్ష యాచింపఁగా వ్రతదీక్షితుండు, వ్రతికి భిక్షాశనం బుపవాససమము. 652
గీ. భూసురుండు భవచ్ఛబ్దపూర్వకముగ, క్షత్త్రవరుండు భవచ్ఛబ్దమధ్యముగను
నూరుజుండు భవచ్ఛబ్ద ము త్తరముగ, నడుగ నగు భిక్ష బ్రహ్మచర్యంబునందు.
క. అన్నంబును బూజించిన, నన్నంబును జూచి హర్ష మందిన నపు డా
యన్నము ప్రసాదగుణసం, పన్నం బగు టొండె గాక ప్రతిహర్షించున్. 654
క. అన్నంబును నిందించిన, నన్నమె దుష్కృతము లెల్ల నాపాదించున్
దిన్నను నధికముగను నా, యన్నమె యుడిగించు నాయురారోగ్యములన్. 655
గీ. ప్రాఙ్ముఖుం డయి గాని యహస్కరునకు, నభిముఖుం డయి గాని నిత్యమును నన్న
మారగింపంగ వలయును నంతె కాని, యారగింపంగఁ గూడ దుదఙ్ముఖముగ.

వ. స్నానభోజనపానంబు లొనరించినప్పుడును నిందురించి లేచినప్పుడును రథ్యావ సర్పణంబునందును నోష్ఠావలేహస్పర్శంబులందును వసనధారణంబునందును రేతోమూత్రపురీషోత్సర్గంబులందును నవాచ్యభాషణంబునందును నిష్ఠీవనంబునను నధ్యయనారంభమందును గాసశ్వాసంబులందును జత్వరంబు గాని శ్మశానంబు గాని త్రొక్కినప్పుడును సంధ్యాకాలంబులందును చండాలమ్లేచ్ఛ సంభాషణంబునందును స్త్రీ శూద్రోచ్ఛిష్ట భాషణంబునందును ఉచ్ఛిష్టపురుష దర్శనంబునందును రక్తపాతంబునందును దుమ్మినప్పుడును నాసామలవిసర్జనంబు గావించినప్పుడును నమేధ్యస్పర్శంబునందును నప్రయతజన స్పర్శంబునందును

జాతినవస్త్రంబు స్పృశియించినప్పుడును గేశస్పర్శంబు గావించినప్పుడును శౌచార్థి
యగువాఁ డాచమింప వలయు. 657

సీ. క్షారము గాక యుష్ణము గాక ఫేనబు,ద్బుదములు లే కుండునుదకమునను
నాచమింపఁగఁ దగు నాసీనుఁడై ప్రాఙ్ముఖముగఁ గాని యుదఙ్ముఖముగఁ గాని
యాచమింపఁగఁ గూడ దాసనపాదుకా, స్థితుఁ డగుచును నన్యచిత్తుఁ డగుచుఁ
దల్పస్థుఁ డగుచును జల్పించుచును హసిం, చుచును బోవుచును జూచుచును దెసలు
గీ. కరము జానువునకు బహిర్గతము చేసి, నట్టిఁ డగుచును నుత్థితుఁ డగుచు సూత్ర
రహితుఁడగుచునునంగుళివిహితశబ్దుఁ,డగుచుసలిలస్థుఁడగుచునునశుచియగుచు.

గీ. శిరమునను గంఠమునను బ్రావరణ మొనయ
కుండఁగను ముక్తకేశశిఖుండు గాక
చేసికొని పాదశౌచంబు చేయ వలయు
నాచమనమును శుద్ధతోయంబుచేత. 659

గీ. ఆచమింపఁగ రాదు వర్షాంబువునను, నేకహస్తార్పితమును నుద్ధృతము నైన
జలమునను వీక్షితము గానిసలిలమునను, నావిలజలంబునను బ్రదరాంబువునను.

గీ. ఆచమనసలిలము హృదయమును జొచ్చె
నేని విప్రుఁడు కంఠము నెనసెనేని
క్షత్త్రియుఁడు ప్రాసితం బైనమాత్ర వైశ్యుఁ
డతివయును శూద్రుఁడు స్పృశించినంత శుచులు.

సీ. అంగుష్ఠమూలంబునం దుండు రేఖయం,దును బ్రాహ్మతీర్థంబు తనరుచుండు
స్థితిని గైకొనియుండుఁ బితృతీర్థ మంగుష్ఠ,తర్జనీయుగళమధ్యంబునందుఁ
తనరారుఁ గాయతీర్థంబు కనిష్ఠికా,నామికాయుగమూలధామమందు
నొనరు నంగుళ్యగ్రమున దైవతీర్థంబు, వెలయు నాగ్నేయ మంగుళులనడుమ
గీ. నదియె సౌమికతీర్థాహ్వయమును బడసెఁ, గానఁ దీర్థవిభేదంబు గాంచి మొదట
నాచమనహోమతర్పణార్ఘ్యాదివిధులు, సలుప నగు ధర్మమున బుద్ధిగలద్విజుండు.

వ. ఇంక నాచమనవిధానంబు వచియించెద.

—: ఆచమనవిధికథనము :—

సీ. ప్రయతుఁడై బ్రాహ్మతీర్థమున ముందుగ జల, ప్రాశనంబును ద్రివారంబు సలిపి
యోష్ఠముల్ తుడిచి యంగుష్ఠమూలంబున,స్పృశియించియంగుళిత్రితయమునను
దరువాత నంటి నేత్రములను రెంటెనిఁ, గూడ ననామికాంగుష్ఠమును
బిమ్మట నాసాపుటమ్ము నంగుష్ఠంబు, చేతను దర్జనిచేతఁ దాఁకి
గీ. యంతమీఁదను శ్రోత్రద్వయంబు ముట్టి, కొని కనిష్ఠికచేత నంగుష్ఠమునను
బైని హృదయంబు శిరము నుపస్పృశింప,వలయుఁ గ్రమముగ నెల్లయంగుళులచేత.

సీ. హరిహరబ్రహ్మలు హర్షించెదరు త్రివా, రంబు చేసినజలప్రాశనమునఁ
బరిమార్జనమున నుపస్పర్శమునను హ, ర్షింతురు యమునయుఁ ద్రిపథగయును
నయనసంస్పర్శంబునను బ్రీతు లగుదురు, ద్వాదశాత్ముఁడును జైవాతృకుఁడును
నానంద మొందుదు రాశ్వినేయులు నాసి,కాపుటసంస్పర్శకరణమునను

గీ. శ్రవణసంస్పర్శమునఁ దృప్తు లవుదు రనలుఁ
డనిలుఁడును సంతసించెద రఖిలసురులు
హృదయసంస్పర్శనమున సంప్రీతి నొందుఁ
బరమపురుషుఁడు మస్తకస్పర్శనమున. 665

సీ. చైత్యంబునందు గోష్ఠమునందు నదియందు, గోమయంబునయందుఁ గూపమందు
వల్మీకమందు శాద్వలమందు బిలమందుఁ, గాష్ఠంబునందు మార్గంబునందు
నగ్నియందు జలంబునందు భస్మమునందు, దేవాలయమునందుఁ దీర్థమందు
గర్తంబునందు వృక్షమునందు గిరియందుఁ, దోయాంతికమునందు ఛాయయందు

గీ. నాకసమునందు నుద్యానమందు క్షేత్ర, మందు శృంగాటకంబునయందు నూష
రంబునందు శ్మశానదేశంబునందుఁ, జలుప రాదు విణ్మూత్రవిసర్జనంబు. 666

సీ. అగ్నికిఁ జంద్రున కాదిత్యునకు మహీ, సురుల కావులకును గురువులకును
దేవాలయములకు దైవతంబులకును, నంబువులకును నితంబినులకు
నభిముఖుం డగుచును నరుగుచు నుత్థితుం, డగుచును సద్రవ్యహస్తుఁ డగుచు
జ్యోతియు దెసలుఁ జూచుచు నగ్నుఁ డగుచును, బాదుకాఛత్త్రోపపన్నుఁ డగుచు

గీ. విడువ రాదు విణ్మూత్రముల్ విడువ వలయు
దక్షిణశ్రవణమున సూత్రమును జేర్చి
యుత్తరాభిముఖంబుగా నుండి పగలు
దక్షిణాభిముఖంబుగాఁ దనరి రేయి. 667

వ. పాంసులంబును గర్దనుంబును బరశౌచశిష్టంబును మార్గస్థంబును నూషరదేశస్థితంబును దేవాలయస్థితంబును గూపస్థితంబును జలస్థితంబును వల్మీకస్థితంబునుం గానిమృత్తికను గూలంబునుండి గ్రహియించి నిర్మలం బగునుద్ధృతోదకంబుచే లేపగంధంబులు పోవునట్లు శౌచంబు గావించుకొన వలయు. 668

సీ. ధరియింప రాదు గంధము మాల్యములు ఛత్త్రి, పాదుక లంజనాభ్యంజనములు
దర్శింప రాదు నృత్యంబును విన రాదు, గానవాదిత్రనిస్వానములను
కా రా దధీనుండు గామలోభక్రోధ, సంతోషనిద్రావిషాదములకు
భుజియింప రా దాజ్యమును క్షారలవణముల్, పర్యుషితంబును భక్ష్యములును

గీ. పరుల బాధింప రా దతిభాషణములు, పలుక రాదు కుచేష్టలు సలుపరాదు
దాంభికత్వంబు కలనైనఁ దాల్ప రాదు, బ్రహ్మచర్యవ్రతంబునఁ బరగుద్విజుఁడు.

సీ. ఋగ్వేదమును బఠియించిన సురలకు, క్షీరాహుతిని బ్రీతి చేసినట్లు
యజురధ్యయనమున నమరుల దధ్యాహు,తిని సంతసంబు నొందించినట్లు
సామంబు చదివిన సర్పిరాహుతిచేత, బర్హిర్ముఖులఁ దృప్తిపఱచినట్లు
యాకలించిన నథర్వామ్నాయమును దేవ,తలను మధ్వాహుతిఁ దనిపినట్లు
గీ. యంగములును బురాణేతిహాసములును, దెలిసికొను నెడల వపాహుతులను జేసి
యాదితేయుల నతులితాహ్లాదవార్ధి,యందుఁ దేలించుచును నోలలార్చినట్లు.
గీ. వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్య లెల్ల, విడిచి పరవిద్యలకుఁ బాలుపడుద్విజుండు
వేదబాహ్యుండు భాషింప రాదు కూడి, వానితోడను బ్రాహ్మణుఁ డైనవాఁడు.
గీ. వేదపాఠమాత్రంబు గావించి దాని, యర్థమును గుర్తెఱుంగక యంతతోడఁ
దృప్తుఁడై యుండునట్టిపృథ్వీసురుండు, పంకమునఁ బడ్డవృషభముపగిదిఁ గుందు.
ఆ. బ్రాహ్మణుఁడు సహస్రపరమయు శతమధ్య, యును దశావరయును ననఁగ వెలసి
నట్టి వేదమాత నహరహంబు జపింప, వలయు నెల్లవిద్దియలకు మొదట. 673
గీ. అదియె జపయజ్ఞ మదియె బ్రాహ్మణులశక్తి
యదియె మోక్షప్రదాయక మైనవిద్య
దానిఁ బోలంగ లేవు వేదములు గాని
శాస్త్రములు గాని యెట్టిశస్త్రములు గాని. 674
క. ఒకప్రక్కను గాయత్త్రిని, నొకప్రక్కను శ్రుతుల నెల్ల నుంచి తులను మీఁ
దికి నెత్త స్వయంభువు దే, లికగా వేదములసిబ్బి లేచెను బైకిన్. 675
క. గాయత్త్రి లోకపావని, గాయత్త్రియె వేదమాత గాన జగములన్
గాయత్త్రిజపముతో సరి, చేయం దగుజపము లేదు క్షితిదేవులకున్. 676
గీ. అర్థసంధాన మొదవ గాయత్త్రి జపము, నహరహంబును శ్రద్ధతో నాచరించు
నట్టిధాత్రీసురుండు దేహాంతమందు, నపునరావృత్తి యగుధామమందుఁ జేరు.
గీ. మొదటఁ బ్రణవంబుఁ జేరిచి పిదప మూఁడు
వ్యాహృతులు గూర్చి సావిత్రి నంతమందు
సంఘటించినమంత్రరాజంబుకంటెఁ
దారకము లేదు భూమిబృందారకులకు. 678
వ. శ్రావణపూర్ణిమయందుఁగాని యాషాఢపూర్ణిమయందుఁ గాని భాద్రపద
పూర్ణిమయందుఁ గాని బ్రాహ్మణునకు వేదోపాకర్మంబును బుష్యమాసంబునఁ
బూర్ణిమయందుఁ గాని రోహిణియందుఁ గాని వేదోత్సర్జనబును విధియింపం
బడియె. శుక్లపక్షంబునందు వేదంబులును గృష్ణపక్షంబునందు వేదాంగపురా
ణాదులును నధ్యయనము గావింప వలయు. 679

సీ. హరిహరబ్రహ్మలు హర్షించెదరు త్రివా, రంబు చేసినజలప్రాశనమునఁ
బరిమార్జనమున నుపస్పర్శమునను హ, ర్షింతురు యమునయుఁ ద్రిపథగయును
నయనసంస్పర్శంబునను బ్రీతు లగుదురు, ద్వాదశాత్ముఁడును జైవాతృకుఁడును
నానంద మొందుదు రాశ్వినేయులు నాసి, కాపుటసంస్పర్శకరణమునను
గీ. శ్రవణసంస్పర్శమునఁ దృప్తు లవుదు రనలుఁ
డనిలుఁడును సంతసించెద రఖిలసురులు
హృదయసంస్పర్శనమున సంప్రీతి నొందుఁ
బరమపురుషుఁడు మస్తకస్పర్శనమున. 665

సీ. చైత్యంబునందు గోష్ఠమునందు నదియందు, గోమయంబునయందుఁ గూపమందు
వల్మీకమందు శాద్వలమందు బిలమందుఁ, గాష్ఠంబునందు మార్గంబునందు
నగ్నియందు జలంబునందు భస్మమునందు, దేవాలయమునందుఁ దీర్ఘమందు
గర్తంబునందు వృక్షమునందు గిరియందుఁ, దోయాంతికమునందు ఛాయయందు
గీ. నాకసమునందు నుద్యానమందు క్షేత్ర, మందు శృంగాటకంబునయందు నూష
రంబునందు శ్మశానదేశంబునందుఁ, జలుప రాదు విణ్మూత్రవిసర్జనంబు. 666

సీ. అగ్నికిఁ జంద్రున కాదిత్యునకు మహీ, సురుల కావులకును గురుస్త్రీలకును
దేవాలయములకు దైవతంబులకును, నంబువులకును నితంబినులకు
నభిముఖుం డగుచును నరుగుచు నుత్థితుం, డగుచును సద్వ్యాహస్తుఁ డగుచు
జోతియు దెసలుఁ జూచుచు నగ్నుఁ డగుచును, గాదు కాష్ఠోపవిష్టుఁ డగుచు
గీ. విడువ రాదు విణ్మూత్రముల్ విడువ నలయు
దక్షిణశ్రవణమున సూత్రమును జేర్చి
యుత్తరాభిముఖంబుగా నుండి పగలు
దక్షిణాభిముఖంబుగాఁ దనరి రేయి. 667

వ. పాంసులంబును గర్దమంబును బరశౌచశిష్టంబును మార్గస్థంబును నూషరదేశస్థితంబును దేవాలయస్థితంబును గూపస్థితంబును జలస్థితంబును వల్మీకస్థితంబునుం గాని మృత్తికను గూలంబునుండి గ్రహియించి నిర్మలం బగునుద్ధృతోదకంబుచే లేపగంధంబులు వోవునట్లు శౌచంబు గావించుకొన వలయు. 668

సీ. ధరియింప రాదు గంధము మాల్యములు ఛత్త్రి, పాదుక లంజనాభ్యంజనములు
దర్శింప రాదు నృత్యంబును విన రాదు, గానవాదిత్రనిస్వానములను
కా రా దధీనుండు గామలోభక్రోధ, సంతోషనిద్రావిషాదములకు
భుజియింప రా దాజ్యమును క్షారలవణముల్, పర్యుషితంబును భక్ష్యములును
గీ. పరుల బాధింప రా దతిభాషణములు, పలుక రాదు కుచేష్టలు సలుప రాదు
దాంభికత్వంబు కల నైనఁ దాల్ప రాదు, బ్రహ్మచర్యవ్రతంబునఁ బరగుద్విజుఁడు.

సీ. ఋగ్వేదమును బఠియించిన సురలకు, క్షీరాహుతినిబ్రీతి చేసినట్లు
యజురధ్యయనమున నమరుల దధ్యాహు,తిని సంతసంబు నొందించినట్లు
సామంబు చదివిన సర్పిరాహుతిచేత, బర్హిర్ముఖులఁ దృప్తిపఱచినట్లు
యాకలించిన నథర్వామ్నాయమును దేవ,తలను మధ్వాహుతిఁ దనిపినట్లు
గీ. యంగములును బురాణేతిహాసములును, దెలిసికొను నెడల వపాహుతులను జేసి
యాదితేయుల నతులితాహ్లాదవార్ధి,యందుఁ దేలించుచును నోలలార్చినట్లు.
గీ. వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్య లెల్ల, విడిచి పరవిద్యలకుఁ బాలుపడుద్విజుండు
వేదబాహ్యుండు భాషింప రాదు కూడి, వానితోడను బ్రాహ్మణుఁ డైనవాఁడు.
గీ. వేదపాఠమాత్రంబు గావించి దాని, యర్థమును గుర్తెఱుంగక యంతతోడఁ
దృప్తుఁడై యుండునట్టిపృథ్వీసురుండు, పంకమునఁ బడ్డవృషభముపగిదిఁ గుందు.
ఆ. బ్రాహ్మణుఁడు సహస్రపరమయు శతమధ్య, యును దశావరయును ననఁగ వెలసి
నట్టి వేదమాత నహరహంబు జపింప, వలయు నెల్లవిద్దియలకు మొదట. 673
గీ. అదియె జపయజ్ఞ మదియె బ్రాహ్మణులశక్తి
యదియె మోక్షప్రదాయక మైనవిద్య
దానిఁ బోలంగ లేవు వేదములు గాని
శాస్త్రములు గాని యెట్టిశస్త్రములు గాని. 674
క. ఒకప్రక్కను గాయత్రిని, నొకప్రక్కను శ్రుతుల నెల్ల నుంచి తులను మీఁ
దికి నెత్త స్వయంభువు దే, లికగా వేదములసిబ్బి లేచెను బైకిన్. 675
క. గాయత్రి లోకపావని, గాయత్రియె వేదమాత గాన జగములన్
గాయత్రిజపముతో సరి, చేయం దగుజపము లేదు క్షితిదేవులకున్. 676
గీ. అర్థసంధాన మొదవ గాయత్రి జపము, నహరహంబును శ్రద్ధతో నాచరించు
నట్టిధాత్రీసురుండు దేహాంతమందు, నపునరావృత్తి యగుధామమందుఁ జేరు.
గీ. మొదటఁ బ్రణవంబుఁ జేరిచి పిదప మూఁడు
వ్యాహృతులు గూర్చి సావిత్రి నంతమందు
సంఘటించినమంత్రరాజంబుకంటెఁ
దారకము లేదు భూమిబృందారకులకు. 678
వ. శ్రావణపూర్ణిమయందుఁగాని యాషాఢపూర్ణిమయందుఁ గాని భాద్రపద
పూర్ణిమయందుఁ గాని బ్రాహ్మణునకు వేదోపాకర్మంబును బుష్యమాసంబునఁ
బూర్ణిమయందుఁ గాని రోహిణియందుఁ గాని వేదోత్సర్జనబును విధియింపం
బడియె. శుక్లపక్షంబునందు వేదంబులును గృష్ణపక్షంబునందు వేదాంగపురా
ణాదులును నధ్యయనంబు గావింప వలయు. 679

గీ. శౌచమును నియమములును సద్గుణములు, గలిగి యున్నట్టిశిష్యునిఁ గడకుఁ జేర్చి
యనుదినంబును జెప్పఁగా నగును గురువు, శ్రద్ధతోడను వేదశాస్త్రముల నెల్ల.

క. దరినుండి సేవ చేయుచు, నిరతము శుశ్రూషుఁ డగుచు నియమము లెల్లన్
బరిపాలించెడిఛాత్త్రునిఁ, గరుణింపనిగురువు వానికలుషము నొందున్. 681

గీ. అన్నదాతయు గురుపుత్త్రుఁ డంబుదాత
శక్తుఁడును ధార్మికుండును జ్ఞానదాత
శుచియు శుశ్రూషుఁడును గృతజ్ఞుఁడును సాధు
వాప్తుఁడును ఛాత్రు లుచితవిద్యల నొసంగ. 682

వ. భూకంపంబును నశనిపాతంబును నుల్కాపాతంబును నగ్న్యుత్పాతంబును నుపలరుధిరపాంసువర్షంబులును నకాలమేఘప్రాదుర్భావంబును మున్నగువిప్లవంబులందును మెఱుపు మెఱసినప్పుడును మేఘంబు గర్జించునప్పుడును వర్షంబు గురియునప్పుడును బ్రతిసూర్యుండును నింద్రధనువును దోఁకచుక్కయును నుద్భవించినప్పుడును మహితాత్ములు గ్రామంబునకు వచ్చినప్పుడును సంధ్యాకాలంబులందును హస్త్యశ్వాదుల నధిష్ఠించినప్పుడును ఋతుసంధియందును రోదనసమయంబునందును సలిలంబునం దుండునప్పుడును నర్ధరాత్రంబునందును విణ్మూత్రంబులు విసర్జించునప్పుడును నుచ్ఛిష్టుండు గా నుండునప్పుడును శ్రాద్ధభోజనంబు గావించినప్పుడును శ్మశానంబునందును వృషలసన్నిధియందును మంచు కురియునప్పుడును గ్రామనగరంబులందు దుర్గంధము వ్యాపించినప్పుడును జంద్రపరివేషంబునందును సూర్యపరివేషంబునందును సప్తమీచతుర్దశ్యమావాస్యాపూర్ణిమాప్రతిపత్తులందును నష్టకలయందును గ్రామమున శవం బున్నప్పుడును జండాలుండు గనంబడుచుండునప్పుడును బతితసకాశంబునందును బ్రదోషంబునందును బాదప్రక్షాళనోత్సాదనానులేపనాదిస్వైరికర్మంబులందును శ్లేష్మాతకమధుకశాల్మలికోవిదారకపిత్థవృక్షచ్ఛాయలందును జాతాశౌచమృతాశౌచంబులు ప్రాప్తించినప్పుడును సంగ్రామోద్యానదేవతాసమీపంబులందును గాళ్ళుచాఁచుకొనియును రెడ్డిగము వైచుకొనియును శయనించియును వేదాధ్యయనంబు చేయ రాదు. మఱియును సబ్రహ్మచారియును నాచార్యుండును రాజును మరణించినప్పుడును గ్రహణసూతకంబునందును ద్విరాత్రంబు లధ్యయనంబు గావింప రాదు. తత్సమయంబులందు రాక్షసులు హింసింతురు గావున నయ్యవి యనధ్యాయంబులుగాఁ బరిగణింపంబడియె. సంధ్యోపాసనాబ్రహ్మయజ్ఞాదినిత్యకర్మంబుల కనధ్యాయంబులు లేవు. మఱియును గ్రహణంబును భూకంపంబును నశనిపాతంబును నుల్కాపాతంబును నగ్న్యుత్పాతంబును మున్నగువిప్లవంబులం దప్ప వేదాంగధర్మశాస్త్రపురాణేతిహాసాదులకును ననధ్యాయంబులు లేవు. 683

—: గృహస్థాశ్రమధర్మకథనము :—

గీ. ఉక్తధర్మానుపాలనయుక్తుఁ డగుచు, శ్రద్ధతో వేదశాస్త్రముల్ చదివి ద్విజుఁడు
పిదప గురుదక్షిణ నొసంగి తదనుమతిని, నవల నభ్యంజనస్నాన మాచరించి.
సీ. యజ్ఞోపవీతద్వయంబును వైణవ, దండంబు సలిలకమండలువును
స్వర్ణకుండలములు ఛత్త్రి ముష్ణీషంబు, పాదుకల్ గంధ ముపానహములు
వసనయుగ్మంబును గుసుమమాల్యములును, మంగళవస్తుసంభారములును
ధరియించి లోకసందర్శనీయాకృతి, గలిగి యుత్సాహసంకలితుఁ డగుచు
గీ. మంగళాకారయును నసమానగోత్ర
జాతయు సవర్ణయును శీలశౌచయుతయు
నాత్మసదృశయు నైనకన్యను గ్రహింప
వలయు విధియుక్తముగ గృహ్యావహ్ని యెదుట. 685
గీ. ఆర్షపరిణయమందుఁ గన్యాప్రదాత, గోద్వయమ్మును దగును గైకొనఁగ నంతె
కాని యేపరిణయమునం దేని తగదు, కన్య నిచ్చినవాఁడు శుల్కము గొనంగ.
క. కన్యాశుల్కము గొన్నను, గన్యావిక్రయమువలనఁ గలిగెడియఘమున్
గన్యాప్రదాత చెందును, మాన్యులు గమియింప రాకుమార్గమునందున్. 687
క. ఋతుకాలగామి యగుచును, బ్రతిషిద్ధదినంబు లుడిగి ప్రమదామణితోఁ
గుతుకమున గృహ్యధర్మము, లతిక్రమింపక గృహస్థుఁ డగు వర్తింపన్. 688
గీ. శ్రాద్ధదినమునఁ గాని పర్వమునఁ గాని, తరుణితోఁ గూడినను గల్గు ధర్మహాని
పగటిపూఁట రమించిన మగువతోడ, సంభవించు నాయుష్యనాశనము గృహికి.
గీ. పొందఁ దగు ఋతుకాలమునందు సతిని, నామె ప్రార్థించినను నపత్యాభిలాష
మాత్మలోఁ గల్గినను దన కంతె కాని, యన్యమార్గంబు గృహికి లే దతివ నెనయ.
క, ఋతుకాలగామియును నిజ, సతీరతుండును గృహస్థసంజ్ఞాశబ్దా
న్వితు లయ్యు బ్రహ్మచారుల, సతతంబును భూరిపుణ్యశాలులు వారల్. 691
గీ. ఋతువు షోడశరాత్రు లాఋతువునందుఁ, బ్రథమదినములు నాల్గును బాపవిధుని
మూలమఘలన్ను వర్జించి ముదిత నెనయ, నగును శ్రేయోభిలాషి యైనట్టి గేస్తు.
గీ. సన్నిధానంబునను ఋతుస్నాత యైన, భార్య యుండంగఁ దద్భోగపరుఁడు గాక
యుండ రా దట్టు లుండిన నుందు రతని, పితరు లానెల యాపెశోణితమునందు.
క. కావున ఋతుదివసంబులు, గావింపక వితగ సతిని గవయఁ దగు సుతుల్
గావలసిన సమరాత్రులఁ, గావలసిన సుత లయుగ్మకాలమునందున్. 694
వ. మఱియును సమానాధికులతో సఖ్యంబును ధర్మగోపనంబును బాపఖ్యాపనం
బును గావించుచు సర్వభూతానుకంపాన్వితుం డగుచు భార్యాసంరక్షణంబు
గావించుకొనుచు వయఃకర్మార్థశ్రుతాభిజనంబులకుం దగునట్లు ధర్మంబు నాచ

రించుచుఁ బరధర్మంబు నుజ్జగించుచు శ్రుతిస్మృత్యుదితంబును సాధుజనసేవితంబును నగునాచారంబును సేవించుచుఁ బితృపితామహాదు లేఁగినసన్మార్గంబున నేఁగుచు నిత్యస్వాధ్యాయశీలుండును నిత్యయజ్ఞోపవీతియును సత్యవాదియును జితక్రోధుండును లోభమోహావర్జితుండును సావిత్రీజపపరాయణుండును మాతాపితృసేవాపరుండును బ్రాహ్మణహితకరుండును దాతయును యజ్వయును శ్రాద్ధకర్తయును దేవతారాధననిరతుండును నగుచు గృహస్థుండు వర్తించెనేని బ్రహ్మలోకంబున నిత్యనివాసంబు వడయు. 695

గీ. ఆశ్రయించుచు ధర్మకామార్థములను
నాచరించుచు నతిథిదేవార్చనలను
క్షమయు దయయును గలిగినజనుఁడు పాత్రుఁ
డగు గృహస్థాహ్వయమున కనర్హుఁ డొరుఁడు. 696

గీ. శమము దమమును విజ్ఞానసత్యములును
క్షమయు నధ్యాత్మతత్త్వనిష్ఠయును దయయు
జ్ఞానసురునిలక్షణంబులు గా నెఱింగి
యప్రమత్తుఁడు గా నుండ నగు ద్విజుండు. 697

సీ. ధర్మార్థకామసంతతిసేవయందు నెప్పుడును బ్రమాదంబు వొంద రాదు
ధర్మంబు లేనియర్థము గాని కామంబు, గాని కాదు విముక్తికారణంబు
ధర్మసాధన మైనతనువును రక్షించు, కొన నగు నేవిధంబునను నైన
దేహంబు లేకున్న దేవదేవుం డైన, వాసుదేవునిఁ జెంద వశము గాదు

గీ. ధర్మ మన్నను హరి యన్నఁ దత్త్వ మొకఁడె
ధర్మశూన్యుండు హరిని జెందంగ లేఁడు
గాన ధర్మంబు సేవించుమానవుండె
శ్రీపతిపదాంబుజాతసంసేవకుండు. 698

సీ. ఏభూతమున కేని హింస చేయఁగ రాదు, తృష్ణకు లోఁగి వర్తింప రాదు
ధర్మవర్జితులును దుర్మతులును వ్యాధు, లుండుగ్రామంబునం దుండ రాదు
పరులమర్మంబులు బయలుపెట్టఁగ రాదు, పరులచిత్తము నొవ్వఁ బలుకరాదు
వసియింప రాదు పుల్కసమూర్ఖగర్వితచండాలపతితసూచకులతోడ

గీ. ననృతమును సహితంబును నప్రియమును, బలుక రాదు వివాదంబు సలుప రాదు
సాధువులతోడ గురులతో సతులతోడ, వశుఁడు గా రాదు షడ్వైరివర్గమునకు.

క. గురువునకు దేవునకు భూ, సురునకు దానంబుసేయఁ జూచెడిదాతన్
బురికొల్పక వారించిన, నరునకు గతి లేదు వేఱె నరకము దక్కన్. 700

గీ. విషము విషము గాదు విషము బ్రాహ్మణస్వము, దాని నపహరించుదానికంటె
లేదు పాతకంబు లేదపమృత్యువు, లేదు రౌరవంబు లేదు కీడు. 701

క. దేవస్వ మపహరించినఁ, గావించు నఘౌఘకోటులను గాపున నసువుల్
పోవునపుడేని కూడదు, దేవస్వము నపహరింప క్షేమంబౌలకన్. 702

క. అనవరతంబును యాచక, యనుపాపము చేయుచుండునఘమూధమయా
చకుని యాచించెడిమ,ద్యునకున్ దత్ప్రాణహరణదోషము నచ్చున్. 703

గీ. ఫలము గాని పత్త్రము గాని జలము గాని
తృణమునుం గాని తుదకు మృత్తికయుఁ గాని
పరులద్రవ్యంబు కొన రాదు నరక మొదవు
దానఁ దత్స్వామియనుమతి లేనియెడల. 704

క. ఫలమూలకాష్ఠతృణములు, సలిలములును బుష్పములును శాకములును దొం
గిల వచ్చు ధర్మమునకై, కలుగదు చౌర్యమున నొదవుకలుషము దానన్. 705

క. జపతపములు ధర్మములును, గపటంబునఁ జేయఁ దగదు కావించినచో
నుపయోగవిరహితములై, విపరీతఫలంబు ననుభవింపఁగఁ జేయున్. 706

ఉ. ఒక్కనిపేరు వెట్టుకొని యొక్కనివేషము దాల్చి వృత్తికై
యక్కడ నక్కడన్ దిరుగునట్టియభాగ్యులు వారిపాపముల్
పిక్కటిలంగఁ బెట్టికొని పెంచినదేహములందుఁ జచ్చి పైఁ
బొక్కుచుఁ బాపయోనులను బుట్టుదు రంతె ఫలంబు దానికిన్. 707

గీ. యోనిసంబంధమును యాజ్ఞయును బరస్ప,రాభిభాషణములును స్నేహమునునాల్గు
పతనహేతువు లని చెప్పఁబడియెఁ గాన,నవి యనర్హులయెడలఁ జేయంగఁ దగదు.

సీ. అశ్రోత్రియునకును నవరవర్ణునకును, విహితవర్ణాచారవిరహితునకు
నొనరించుదానంబునను గువిచారముల్, పొనరించుటను గర్మలోపమునను
గులధర్మములు మానుకొనుట నసత్యముల్, పలుకుటను నభక్ష్యభక్షణమునఁ
బరదారసంసర్గకరణంబునను రాజ,సేవను బతితసంసేవనమున

గీ. గోవులకు బ్రాహ్మణులకును దేవతలకు, నాగ్రహము గలిగించుట నవిహితముల
నాచరించుటవలనను నన్వయంబు, లంకురంబులు లేకుండ నస్తమించు. 709

గీ. హిమమహీధరవింధ్యశైలములమధ్య, మునను గృష్ణమృగంబును బుణ్యనదియుఁ
గలుగుదేశంబునను నాస్తికులు వసింప, నట్టిదేశంబునను నుండ నగు ద్విజుండు.

వ. ఏకశయ్యయును నేకాసనంబును నేకపంక్తియును నేకభాండపక్వాన్నమిశ్ర
ణంబులును సహమజ్జనంబును సహాధ్యయనంబును సహభోజనంబును సహ
యాజనంబును యోనిసంబంధంబును నధ్యాపనంబును ననుపదునొకండుదోషం

జులు సంకరంబు లనంబడును. సంకరంబు పాపకర్మంబుఁ బోనడంచి పరికరంబు
నాపాదించు. 711

క. కావున సాంకర్యమునకుఁ, దా వొసఁగనిపద్ధతులను దగు పట్టింపక
పావనధర్మము లెఱుకం, గావలయు నటన్న నోర్కి గలిగినవారల్. 712

గీ. పంక్తిభేదంబు గలుగును భస్మమునను, ద్వారమున నగ్నిపలనను స్తంభమునను
సలిలమున మార్గమునను శాస్త్రంబు దెలిసి, సంచరించినఁ గలుగదు సంకరంబు.

క. మునులను గురులను దేవత, లను వేదంబులను విప్రులను నిందింపన్
జన దట్టులు నిందించిన, జనులకు నిష్కృతులు లేవు శాస్త్రములందున్. 714

ఆ. అన్యదూషణమును నాత్మస్తవంబును, నింద్యములుగఁ బరిగణింపఁబడియెఁ
గాన నట్టిపనులు గావించువారికిఁ, గలుగు నింద్యకార్యకరణఫలము. 715

గీ. పరులు నిందించుచుండినఁ బలుకకుండఁ, గర్ణములు మూసికొనఁ దగుఁ గానియెడల
నావలకు నేఁగఁగాఁ దగు నంతె కాని, యెదురుగా నిల్చి దూఱుట హితము గాదు.

గీ. తగదు బహుబంధుజనవిరోధంబు తగదు, దేవతల వేదములను భూదేవతలను
దూషణము చేయువారలతోడ నునికి, పరులయాన్నత్యమున కీసుపాటు తగదు.

గీ. పాపవంతులపాపముల్ బయలుపఱుపఁ, దగదు తత్తుల్యపాతకుం డగునుగానఁ
బాపరహితులయెడలఁ బాపములు వలుకఁ, దగదు మిథ్యాభిశంసకుం డగును గాన.

గీ. పాపరహితులకంట బాష్పములు గాఱ, నవి హరించును బశుకళత్రాత్మజులను
గాన మిథ్యాభిశంసకుఁ డైనవాని, కెందునను లేదు నిష్కృతి యెంచి చూడ.

సీ. ఉదయాస్తమయముల నొందునప్పుడు మేఘ, సంఛన్నుఁ డై యున్నసమయమందు
నాకాశమధ్యమునం దున్నవేళను, నాదర్శజలగతుఁ డై సతతము
దగదు సందర్శింపఁ దపనసుధాంశుల, గ్రహముల నశుచియై కాంచ రాదు
తైలోదకములందుఁ దనరూపు గాంచ రా, దొప్ప దుచ్ఛిష్ట మనుష్యులకు నోసఁగ

ఆ. నాసనస్థ యైనయప్పుడు తుమ్మెడునప్పు, డావలించునప్పు డాగించు
నపుడు నగ్న యైనయపుడు భార్యను జూడఁ, దగదు కీడు గలుగు దానివలన. 720

ఆ. మావటీఁడు లేనిమత్తగజంబును, గ్రోధయుక్తుఁ డైనగురునిముఖము
మైథునప్రవిష్టు మలమూత్రములు విస, ర్జించుచుండువానిఁ గాంచ రాదు. 721

గీ. పరులతోడను భాషించుపట్ల నుండఁ, గూడ దుచ్ఛిష్టుఁడుగ నవగుంఠితుఁడుగఁ
దగదు హీనుల సేవింప దైన్య మొందఁ, దగదు నిందించుకొనుటయుఁ దగదు తన్ను.

ఆ. కాంచనము గాని చంద్రునిఁ గాని చండ, హేళిపరివేషమును గాని యింద్రధనువు
గాని శరవహ్నిఁ గాని నక్షత్రములను, గాని వచియింపఁ గూడ దెవ్వానికేని.

క. గోవులు మేసెడిమేఁతకుఁ, ద్రావెడుతోయమున కంతరాయము నెపుడున్
గావింప రాదు ఖేదము, గోవులు చెందినను గీడు కులమున కొదవున్. 724

గీ. ఆస్తికుఁడు కాసివానితో నశుచితోడ, దగ్ధహస్తునితోడ నుదక్యతోడ
మాటలాడంగఁ దగదు బ్రాహ్మణుఁడు వారి, కలుషములు తన్నుఁ జెందెడి కారణమున.

గీ. భ్రూణహత్యాఘమును దాను బొందు భక్తి, మతియు గుణినియు దోషవర్జితయు నైన
భార్యను త్యజించు గృహమేధి పడయువాఁడు, చెందు ఫలమునె తన్మైత్రి చేయువాఁడు.

సీ. ఆహారమునఁ గాని యావాసమునఁ గాని, సహచరుం డగువానిఁ జనదు విడువఁ
దల యంటి మిగిలిన తైలంబు ముఖభుజా, ద్యవయవంబులకు రాయంగ రాదు
నగ్నుఁడై యవగాహనము చేయఁగా రాదు, దహనంబుపై నుండి దాఁట రాదు
గోటితో భూమిని గోఁకంగఁ గూడదు, బంధింప రాదు గోబ్రాహ్మణులను

గీ. సతతమును నింద్రియములను జనదు తాఁకఁ, దగదు క్రీడింప సశ్శస్త్రములతోడ
నంగనఖవాద్యముల నొనర్పంగ రాదు, సలిల మంజలితోడను జనదు త్రాగ. 727

సీ. కదలింపఁ గూడదు కరపాదవాఙ్నేత్ర, కర్ణమేహనకుక్షి కాయములను
గూడదు జలమును గొట్టంగఁ గుక్షితోఁ, గరములతోడను గాళ్ళతోడఁ
బాషాణములచేతఁ బ్రహరింపఁ గూడదు, మూలముల్ ఫలములు సాలములును
గుహ్యప్రదేశంబు గూడదు ముట్టంగఁ, జనదు పీఠము లాఁగఁ జరణమునను

ఆ. పనికిరాదు మ్లేచ్ఛభాషణంబు మునుంగఁ, జన దగాధమైన సలిలమందుఁ
దగదు పరుషలత్త్రఁ దగినంతపని లేక, కడుగ రాదు కాళ్లు కాంస్యమందు. 728

సీ. నఖభేదనాస్ఫోటనచ్ఛేదనవిలేఖ, నము లనుపనుల నొనర్ప రాదు
తగదు పాదమునఁ బాదక్షాళనము చేయఁ, గాదు చిచ్చునఁ గాళ్లు కాఁచికొనఁగ
నుచ్ఛిష్టుఁ డగుచును నుండ రాదు సతంబుఁ, జనుచు మార్గమునందుఁ జదువ రాదు
నృత్య మాడఁగ రాదు రెండుచేతులతోడఁ, గూడదు శిరమును గోఁకికొనఁగ

గీ. తార్కికస్తోత్రములను నుల్లాసపడుప, రాదు సురలను వాదిత్రవాదనములు
గానములు చేయ రాదు నిష్కారణముగఁ, దగదు నఖరోమములను దంతములఁ ద్రుంప.

సీ. తల్పంబునందు నుత్సంగంబునందు నుం, చికొని భక్ష్యములు భక్షింప రాదు
జలమందు విణ్మూత్రములు విడువఁగ రాదు, కూడ దక్షములతోఁ గ్రీడ సేయ
నిష్కారణంబుగ నిష్ఠీవనము చేయఁ, దగదు బాహుల దాఁట దగదు నదిని
శూన్యగృహంబున సుప్తుఁడు గా రాదు, చెప్పులు కూడదు చేతఁ బట్ట

గీ. గోవులకు బ్రాహ్మణులకును దేవతలకు, శ్వసనునకు నగ్నికిని రవిచంద్రులకును
నృపతికిని నభిముఖముగా నెపుడు గాని, చనదు పాదములను బాఱఁజాఁచికొనఁగ.

గీ. ఒసఁగు నెడలను గేస్తు విధ్యుక్తముగను, బాత్రునకు నన్నమును గాని పాలు గాని
కందమూలఫలంబులు గాని కడకు, సలిలమును గాని గోదానఫలముఁ జెందు. 731

గీ. అతిథి యగువాఁడు గేస్తు గేహంబునుండి, యరుగవలసిన యెడల భగ్నాశుఁ డగుచు
నతని యాజన్మసంచితంబైన పుణ్య, మంతయును గొని పోవుఁ దా నరుగునపుడు.

గీ. పిదప భుజియింపఁ దగు నేస్తు మొదట దేవ, పితృమనుష్యుల కర్పించి ప్రీతితోడ
నట్లు గాకుండఁ గేవల మాత్మకొఱకుఁ, దినిన నాతండు పాపంబు దినినవాఁడ.

గీ. అఘము షష్ఠ్యష్టమీతిథులందు నుండు, సంతతంబును దైలమాంసములలోనఁ
గానఁ దగ దుపయోగింప వాని నపుడు, తనకు శ్రేయసము గోరుకొనెడివాఁడు.

గీ. తగ దమావాస్యయును జతుర్దశియుఁ గూడ, క్షౌరమునకును సంగనాసంగతికిని
దగదుపరభుక్తములగువస్త్రములుదాల్పఁ,దగదుతోడుగంగఁబరులపాదత్రములను.

సీ. భుజియింప రా దొకపుట్టంబుతోడను, దినఁగూడ దుత్కటాసనముమీఁదఁ
దగ దారగింపంగఁ దనపత్నితోఁ గూడ, ఋతుమతి యగు కాంత నెనయ రాదు
భుజియించుచుండెడిపొలఁతిని గనరాదు, గానఁ గూడదు నగ్న యైనదానిఁ
జూపింపరా దింద్రచాపంబు ధేనువు, చేఁపెడిక్షీరంబు చెప్ప రాదు

గీ. తగదు భుజియింప సంధ్యాద్వితయమునందు,నన్యపరిభుక్తపాత్రమునందు భిన్న
భాజనమునను దినరాదు పగటియందుఁ,దక్రమును రేయిఁ బెరుఁగును ద్రావరాదు.

సీ. అశుచివస్తువు దగ దగ్నిలో వైవంగఁ, బ్రాణిహింసను నొనర్పంగ రాదు
తగదు వక్త్రమున నూఁదంగ నగ్నిని జిచ్చు, నను గాళ్లు గాఁచుకొనంగ రాదు
తగదు మ్రొక్కఁగ ముట్టుదానికిఁ గూడదు,కాంస్యపాత్రమునందుఁ గాళ్లు గడుగఁ
దార్యత్రికాసక్తి తగ దారగింపంగ, రాదు సంతృప్తిగా రాత్రులందు

గీ. పండుకొని తినరా దార్ద్రపాదుఁ డగుచుఁ,బండుకొన రాదు తగ దొనర్పంగ గమన
శీర్ష సంస్పర్శనముల నుచ్ఛిష్టుఁ డగుచుఁ, జలుపఁ గూడదు మనుజులసంస్తవంబు.

గీ. కూడ దాత్మను దూషించుకొనఁగ నొరుల,మర్మములు ప్రకటీకరింపంగ రాదు
చండరశ్మికి నుదయించుచుండునట్టి, సమయమందుఁ బ్రణామంబు సలుప రాదు.

గీ. అపరిశుద్ధుండుగా నుండినపుడు శయన,యానభోజనపానాధ్యయనజపంబు
లొనరుపఁగరాదునిదురించుచున్నవానిఁ,గూడదుతటాలుననుమేలుకొల్పుటయును.

గీ. స్నాన ముద్వర్తనమును భోజనము గతియు,స్వాప మధ్యయనంబును జలుప రాదు
సంధ్యలందునుమధ్యాహ్నసమయమందుఁ,దగదుచైత్యంబునందుండుతరువునఅక.

గీ. అగ్ని పరిచర్య చేయరా దనిమిషులను,యతులను నుతింపఁగాఁదగ దశుచి యగుచుఁ
దగదు స్పృశియింప నుచ్ఛిష్టుఁడగుచు ద్విజుల,గోవులను వీతిహోత్రుని దేవతలను.

సీ. తగదు పాదంబు చేతను దాఁక దేవతా, ప్రతిమాకృశానుగోబ్రాహ్మణులను
బాదపంబుల నెక్క రా దుండఁగా రాదు, ప్రేతధూమమున బాలాతపమున
స్వయముగా వినిపింపఁ జనదు మరణవార్త,యగ్నిలోపలఁ గూడ దగ్ని నుంపఁ
జన దనలంబును జల్లార్చుటయు నీట, మండించుటయు నాస్యమారుతమునఁ

గీ. దగదు సలిలంబునం దమేధ్యమును విషము
రక్తమును వైచుటయును వీర్యమును విడుచు

టయును నిష్ఠీవనము చేయుటయును మైథు
నమును జలుపుటయును నెట్టినరున కేని. 742

సీ. ఆర్ద్రివస్త్రునకుఁ దైలాభ్యక్తునకు రోగి,కశుచి కుచ్ఛిష్టున కాచరింపఁ
దగదు ప్రణామంబు తగదు చేయఁగ నర్క,భౌమవారముల నభ్యంగవిధిని
బనికిరాదుపవేశ మొనరింపఁగను గలి,శ్మాశ్మరుహదీపికాచ్ఛాయలందుఁ
గూడ దస్పృశ్యునితోడఁ గ్రుద్ధునితోడఁ, బతితునితోడ సంభాషణంబు

గీ. తగదు సమ్మార్జనీధూళి తనువునందు, సోఁకుటయు హీనజాతులఁ దాఁకుటయును
భస్మకంటక కేశకపాలకుల్య, సహిత దేశనివాసంబు సలుపుటయును. 743

వ. మలమూత్రవిసర్జవమైథునకాలంబులం దుపయుక్తం బగువస్త్రంబును బిత్రు దేవతా
కార్యంబులం దుపయోగింపం దగదు. 744

గీ. గొంతుకూర్చుండుటయు గొంతుకూరుచుండి
శిరముపైఁ బెట్టికొనుటయుఁ గరయుగంబు
తగదు భుజియింప భార్యతోఁ దగదు మొదట
సమ్మతించినసమయంబు చనదు విడువ. 745

గీ. మాటలాడుచు నవ్వుట మాటిమాటి, కారగించుచు నుంటయు ననుచితంబు
నీట జిరకాల ముంటయు నిప్పుకలను, హస్తమున ముట్టుకొనుటయు ననుచితంబు.

సీ. ఏకాకిగాఁ జరియింప రా దెపుడును, మెలఁగంగ రా దధార్మికులతోడ
గమనించునపుడు మార్గమునందుఁ బాదుకల్, దండంబు జలము లేకుండ రాదు
గోవున కగ్నికి దేవాలయమునకు, నప్రదక్షిణముగా నరుగ రాదు
చన దయాజ్యునిచేత సవనంబు చేయింప, దేవాలయమున నిద్రింపఁ దగదు

గీ. పశువులకు మృగములకును బక్షులకును, గలహములు పెట్ట రా దస్యకాంతతోడఁ
జలుప రాదు ప్రసంగముల్ తెలుప రాదు, దాను జేసినదానముల్ ధర్మములును.

వ. దేవాలయచ్ఛాయయును దేవచ్ఛాయయును సిద్ధచ్ఛాయయును గోచ్ఛాయ
యును బ్రాహ్మణచ్ఛాయయును యతిచ్ఛాయయును యోగిచ్ఛాయయును
దాఁట రాదు. తననీడ చండాలులును బతితులును రోగులును నవరజాతులును
దాఁట రాదు. 748

గీ. బ్రహ్మహత్యాకరుఁడు సురాపానకరుఁడు, స్వర్ణచోరుండు గురుసతీసంగతుండు
వారితో నుండువాఁడును వార లైదు, గురు ను బంచమహాపాతకులుగ నైరి.

క. పంచమహాపాతకు లా, ర్జించినపాపమున నరకశిఖిలోపల దుః
ఖించుచు నాకల్పము వసి, యించెద రాపనులు గూడ దెవరును జేయక. 750

వ. నర్తకాన్నంబును జండాలచర్మకారాన్నంబును గణాన్నంబును గణికాన్నం
బును షండాన్నంబును లోహకారాన్నంబును వృత్తి,కాన్నంబును సూతకా

న్నంబును నయాజ్యయాజకాన్నంబును విశ్వాసఘాతుకాన్నంబును రజకకులాల నాపితాన్నంబును దస్కరాన్నంబును జిత్రకారాన్నంబును వార్ధుషికా న్నంబును బతితాన్నంబును బౌనర్భవాన్నంబును నభిశస్తాన్నంబును స్వర్ణకా రాన్నంబును శైలూషాన్నంబును వ్యాధాన్నంబును వంధ్యాన్నంబును నాతు రాన్నంబును జికిత్సకాన్నంబును నన్నవిక్రయికాన్నంబును గులటాన్నంబును నాస్తికాన్నంబును దేవతాగోబ్రాహ్మణదూషకాన్నంబును శ్వపచాన్నంబును సోమవిక్రయికాన్నంబును భృతకాధ్యాపకాన్నంబును నుచ్ఛిష్టభోక్త్రన్నంబును గదర్యాన్నంబును శస్త్రాజీవాన్నంబును శీతరుదితాన్నంబును శిల్పకారాన్నంబును శాపాన్నంబును శ్రాద్ధాన్నంబును శావాన్నంబును వృథాపాకాన్నంబును గృతఘ్నాన్నంబును దిధిషూపత్యన్నంబును బరివేత్రన్నంబును సంస్కారవర్జితంబును దోషదత్తంబును నవమానితంబును గ్రిమిదుష్టంబును భావదుష్టంబును నసత్సంస్పృష్టంబును శునకాఘ్రాతంబును జండాలపతిత రజస్వలావీక్షితంబును బశు మనుష్యాఘ్రాతంబును గుష్ఠిస్పృష్టంబును గాకకుక్కుటసంస్పృష్టంబును బర్యుషితంబును నగునన్నంబును భుజియింప రాదు.

గీ. ఈ న్నమున నుండుమనుజునియఘము లెల్లఁ, గానఁ బాతకయన్నంబు గాదు మీసఁగి నట్లు గాకుండ భుజియించినట్టులైన, వానిపాపంబులనె తిన్నవాఁడు వాఁడు. 752

గీ. భూసురుఁడు జున్నుపాలును బుట్టగొడుగు, లశుననిర్యాసమాంసపలాండువులును జనదు భుజియింపఁగా దూడ చచ్చినట్టి, యావుపాలును నవిదూస మాన రాదు.

గీ. తైలసంబంధ మగుపదార్థములు దధియు, రాత్రి భుజియింప రాదు తక్రమునఁ గలిసి నట్టిక్షీరంబుఁ ద్రాగ రా దాన రాదు, దేవతల కేదియును నివేదింపకుండ. 754

గీ. తిగమ పేక్షింప స్పృశియింపఁ దగదు త్రావఁ, దగదు పరులకు నీయంగఁ దగదు కాన నట్టిమద్యంబు త్రావిన నవనిసురుఁడు, కర్మవిభ్రష్టుఁ డగు వానిఁ గాంచ రాదు.

గీ. అవరవర్ణులయన్నంబు నగ్రవర్ణు, లారగించుటవలనను నఘము గలుగు నగ్రవర్ణులయన్నంబు నవరవర్ణు, లారగించుటవలనఁ బుణ్యంబు గలుగు. 756

గీ. చచ్చునప్పుడు నాలుగుజాతులందు, నెవనియన్నంబు గుక్షిలో నెవని కుండు వానివర్ణంబులోపల వాఁడు పుట్టుఁ, గాన నవరాన్నములు హైన్యకారణములు.

వ. ఏకభుక్తంబు దేవాన్నంబు. ద్విభుక్తంబు నరాన్నంబు. త్రిభుక్తంబు ప్రేతాన్నంబు. చతుర్భుక్తంబు శోణపాన్నంబు. 758

సీ. ఆచారమున నొందు నాయువు నారోగ్య, మును ధనంబును స్వర్గమోక్షములను
నాచారహీనుఁ డల్పాయువు రోగియు, దుఃఖియు సజ్జనదూషితుఁడును
నిర్ధనుండును ఘోరనిరయగామియు నగు, నాచారవర్జితుం డైనవానిఁ
జేయంగఁజాల వామ్నాయముల్ పూతుని, నిశ్శరణ్యుఁడు వాఁడు నిశ్చయముగఁ

సీ. గాన నాచారమును సదుఁ డైన వాఁడు, తెలిసికొని యాచరింపంగ వలయు నెనుఁడు
వినుతోప నాచారవిషయంబు విశదముగను, నఖిలపురుషార్థసాధనం బగుయు చూవె.
సీ. అనుదినంబును గృహంబును గోమయంబున, నుపలేపనము చేయు నొప్పు మొదటఁ
బాత్రపీఠాదులఁ బ్రక్షాళనము చేయ, వలయును బరిశుద్ధి గలుగఁ బిదప
భస్మంబుచేఁ గాంస్యపాత్రంబుఁ దామ్రపాత్రం బమ్లమున శిల దైలమునను
లోహపాత్రం బగ్నిదాహంబుచే స్వర్ణ, రౌప్యపాత్రములు నీరంబునవలన
గీ. మృత్తికాభస్మముల మణి పృథ్వి మేఘ
వర్షణంబున ఖననంబువలన దాహ
నమున నుపలేపనమున శౌచమును జెందుఁ
దెలిసికొని పారిశుద్ధ్యంబు సలుప వలయు. 760

—: నానాదానమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. దానంబు నిత్యం బనియు నైమిత్తికం బనియుఁ గామ్యం బనియు విమలం బనియు
నాలుగువిధంబులు గాఁ జెప్పంబడియె. 761
ఆ. అనుపకారి యైనయవనినిర్జరునకు, ఫలము గోరకుండఁ బ్రతిదినంబు
భావశుద్ధితోడఁ గావించుదానంబు, తనరుచుండు నిత్యదాన మనఁగ. 762
క. తా నొనరించినయఘసం, తానము శాంతించుకొఱకు ధాత్రీసురసం
తానమునకు నర్పించెడి, దానమె నైమిత్తికాభిధానం బయ్యెన్. 763
క. మానిను లైశ్వర్యము సం, తానము మొద లైన వెల్లఁ దన కొనగూడన్
జ్ఞానినిర్జరుల కొసంగెడి, దానమె పేర్వడియెఁ గామ్యదానము నాఁగన్. 764
గీ. ధర్మనిష్ఠిత మైనచిత్తంబుతోడ, బ్రహ్మవిదు లైనబ్రాహ్మణప్రవరులకును
నీశ్వరప్రీతికరముగా నిచ్చునట్టి, దానము తనర్చు విమలాభిధానమునను. 765
గీ. దానములలోన నుత్తమదాన మనఁగ, విమలదానంబ మాటలు వేయి యేల
దారుణం బైనసంసారవారిరాశి, గట్టు చేర్చెడినావ యైనట్టికతన. 766
గీ. పాత్రుఁ డగుబ్రాహ్మణుండు సంప్రాప్త మైన
యపుడె యర్జింప వలయు నర్థార్థి యైన
పురుషుఁ డొకటికిఁ బదిరెట్లు దొరక దంత
కంటె లాభకరం బైనకాల మెందు. 767
గీ. దాఁచుకొనినది దక్కదు దక్కుఁ గొట్ట, కొనకుఁ బాత్రునియం దుంచుకొనిన దొకటి
యీరహస్యము తెలిసినవార లెవరొ, స్వర్గసోపానముల నెక్కువారు వారె. 768
గీ. పాత్రుఁ డని చెప్పఁబడియెను శ్రోత్రియుండు
వ్రతి తపస్వి కుటుంబి నిర్ధనుఁడు శిష్టుఁ

సంప్రీతాత్ముండై కులసంతానాన్
పావనుండు ధార్మికుండు నై బ్రాహ్మణుండు. 769

వ. ఇక్షుయవగోధుమబ్రీహియవలతో నిండిన భూమిని శాస్త్రోక్త ప్రకారము నర్పించువాఁడు సర్వపాపవిముక్తుండై పునరావృత్తి లేనిధామంబు నడఁచును. పాత్రునకు గోచర్మ మాత్రమేని భూమి నొసంగువాఁడు శాశ్వతబ్రహ్మలోకంబు నధిష్ఠించు. దానంబులలో భూదాన మత్యుత్తమంబుగాఁ జెప్పంబడియె. 770

గీ. అన్నదానము భూదాన మనెడి రెండు, దానములు తుల్యఫలములు వానికంటె నధిక మనిరి విద్యాదాన మంతకంటెఁ, జెయఁ దగుముఖ్యదానముల్ క్షితిని లేవు.

సీ. శాంతుఁడు కులీనుఁడును బ్రహ్మచర్యపరుఁడు
శుచియు ద్విజుఁడును నైనశిష్యునకు వేద
శాస్త్రములు సెప్పువిప్రుఁడు శాశ్వతముగఁ
దానుకొనియుండుఁ బరమేష్ఠిభవనమందు. 772

గీ. ప్రతిదినంబును శ్రద్ధతో బ్రాహ్మణునకు, స్వర్ణదానంబు గావించుసజ్జనుండు తాను జేసినపాపముల్ తన్ను విడువ, నంతమున సత్యలోకంబు నధిగమించు.

వ. వైశాఖపూర్ణిమయందు విధ్యుక్తంబుగ నుపవాసంబు గావించి ధర్మరాజప్రీతికరంబుగా సంకల్పించి కృష్ణతిలలచే బ్రాహ్మణుల నేగురం గాని యేడ్వురం గాని పూజించెనేని జన్మంబు మొదలుకొని చేసినపాపంబు లన్నియును నాక్షణంబునంద నశియించు. మఱియును వైశాఖపూర్ణిమయందు ధర్మరాజు నుద్దేశించి బ్రాహ్మణునకుఁ దిలసహితకృష్ణాజినంబును హిరణ్యంబును మధువును ఘృతంబును నుదకుంభంబును ఘృతాన్నంబును నర్పించెనేని నరకభయంబునుండి విముక్తుం డగు. మఱియును వైశాఖపూర్ణిమయందు సువర్ణతిలయుక్తంబు లగు నుదకుంభంబులు బ్రాహ్మణుల కేగురకుం గాని యేడ్వురకుం గాని యర్పించెనేని బ్రహ్మహత్యాపాపంబునుండి విముక్తుం డగు. మాఘమాసంబునఁ గృష్ణద్వాదశినాఁ డుపవాసంబు గావించి కృష్ణతిలలచే హోమంబు గావించి బ్రాహ్మణులకుఁ దిలదానంబు చేసెనేని జన్మంబు మొదలుకొని చేసినపాపంబులన్నియును దొలంగు. అమావాస్యయందుఁ బరమేశ్వరప్రీతికరంబుగా మనంబునందు సంకల్పించి బ్రాహ్మణున కేమాత్ర మిచ్చినను దక్షణంబ జన్మకృతం బగుపాతకంబు నశియించు. కృష్ణచతుర్దశియందు సదాశివుని నుద్దేశించి బ్రాహ్మణారాధనంబు గావించెనేని వానికిఁ బునర్జన్మంబు లేదు. కృష్ణాష్టమియందు మహాదేవప్రీతికరంబుగా సంకల్పించి పాదప్రక్షాళనాదివిధులచే బ్రాహ్మణుని నర్చించెనేని సర్వపాపవిముక్తుండై యూర్ధ్వగతిం జెందు. కృష్ణాష్టమియును గృష్ణచతుర్దశియును నమావాస్యయును నీశ్వరారాధనంబునకు ముఖ్యదినంబులుగాఁ జెప్పంబడియె.

ఏకాదశినాఁడు నిరాహారుండై ద్వాదశినాఁడు వాసుదేవుని నుద్దేశించి బ్రాహ్మ
ణుని నర్చించెనేని పరమపదంబు ప్రాప్తించు. శుక్లద్వాదశి విష్ణుప్రీతికరం బగు
తిథి యగుటంజేసి యానాఁడు తప్పక బ్రాహ్మణారాధనంబు గావింప వలయు.

ఆ. హరిని గూర్చి కాని హరునిఁగూర్చి కాని, యవనిసురున కిచ్చినట్టిద్రవ్య
మంత కంత యగుచు నంతంత యగుచును, నంతమునకు నగు ననంతఫలము.

గీ. ఎవ్వఁ డేదేవునిం గూర్చి యిష్టపడునొ, పూజ గావింప నతఁడు విప్రునకుఁ బూజ
యొనరిచినచోఁ దదుద్దేశమునను దుష్టి, పొందు నా దేవుఁ డదె నిజపూజ యగుట.

క. భూదేవాకారంబుల, తో దేవత లెల్ల నుండుదురు పుడమిని నా
నాదోషబహుళసంసా, రోదధిమగ్ను లగుజనుల నుద్ధారింపన్. 777

గీ. బ్రాహ్మణులు లేనివేళను బ్రతిమలందు, దేవతాప్రాణములను బ్రతిష్ఠచేసి
పూజ గావించి ఫలమును బొంద వచ్చుఁ,గాని యది విప్రపూజకుఁ గాదు సాటి.

సీ. ఆరోగ్యమును బొంద నాకాంక్ష గల దేని, చలుపంగ నగుఁ గర్మసాక్షిపూజ
కార్యసిద్ధుల నొందఁ గామంబు గల దేని, యొనరింప నగు గజాననునిపూజ
బ్రహ్మవర్చసమున భావంబు గల దేని, చేయంగ నగు సురజ్యేష్ఠుపూజ
నైశ్వర్యమునకునై యాశ యేర్పడె నేని, కావింప నగు శతక్రతునిపూజ

గీ. భోగమునకు సుధాంశుని యోగమునకు, నైశ్వరజ్ఞానమునకును నష్టమూర్తి
బలమునకు వాయువును భవవిలయమునకు, హరిని ధనమున కగ్నిని నగును గొలువ.

సీ. అభయప్రదాయకుం డైశ్వర్యమును వేద, దాత బ్రహ్మము ధాన్యదాత సుఖముఁ
జంద్రసాలోక్య మాచ్ఛాదనప్రదుఁ డశ్వ, దాత యానము ద్రవ్యదాతలక్ష్మిఁ
దైలప్రదాత సంతానంబు జలదాత, తృప్తిని నేత్రముల్ దీపదాత
సర్వంబు భూదాత స్వర్ణదుం డాయువు, యానశయ్యాప్రదాయకుఁడు పత్ని

గీ. హర్మ్యములు గృహదాత రూప్యప్రదాత, రూపమును గోప్రదుం డుష్ణరుచిపదంబు
జఠరాగ్నిప్రదీప్తిఁ గాష్ఠప్రదాత, పాతకవిముక్తి నన్నప్రదాత వడయు. 780

గీ. శాకఫలమూలపత్త్రముల్ శక్తికొలఁది, బ్రాహ్మణులకుక్షిలో నుంచుభాగ్యవంతు
లోలలాడుచునుందు రేకాలమునను, బ్రమదకలశాంబునిధితరంగములలోన. 781

ఆ. రుగ్ణుఁ డైనభూసురునకు నాహారంబు, గాని యౌషధంబు గాని యిచ్చు
నట్టిపుణ్యమూర్తు లాయురారోగ్య సౌ,ఖ్యములు గలిగి యుందు రన్వహంబు.

క. గాత్రచ్ఛేదక మగునసి, పత్త్రవనం బనెడినరకపథ మొందమికిన్
సూత్రము వెదకెడివారలు, ఛత్త్రోపానహము లీయఁ జను విప్రులకున్. 783

సీ. గ్రహణసంక్రాంత్యాదికాలంబులందు శ్రో, త్రియున కిచ్చునది యక్షయఫలంబ
కాశీగయాప్రయాగముఖతీర్థముల శ్రో, త్రియున కిచ్చునది యక్షయఫలంబ

నర్మదాగంగాదినదులలోపలను శ్రోత్రియున కిచ్చునది యక్షయఫలంబ
దంతకామ్యోత్తమోత్తమదానముల శ్రోత్రియున కిచ్చునది యక్షయఫలంబ
గీ. యచట నిచటను నన నేల యెచట నైన, నాత్మలోనఁ దలంచి కృష్ణార్పణముగ
శుద్ధ మగుబుద్ధితోఁ డను శ్రోత్రియునకుఁ, గా నొసంగిన దెల్ల నక్షయఫలంబ. 784
గీ. ప్రాణులకు లేదు దానధర్మంబుకంటె, నధికధర్మంబు గాన స్వర్గార్థి యైన
వాఁడు మోక్షార్థి యైనట్టివాఁడు గూడ, దాన మొనరింపవలయుఁ బాత్రము నెఱింగి.
గీ. సన్నిహితు లైన శ్రోత్రియబ్రాహ్మణులను, వదలి తగ దన్యులకు నీయ వారికంటె
నన్యుఁ డధికగుణాన్వితుఁ డయ్యెనేని, యీయఁ దగు నాతనికి సన్నిహితుల విడిచి.
గీ. ద్రవ్య మార్జించి యెవ్వఁడు బ్రాహ్మణులను, దేవతలను స్మరింపక తినుచు నుండు
నతనిఁ దనరాష్ట్రమునుండి క్షితివరుండు, వెడల నడువంగఁ దగుఁ గొని విత్తమెల్ల.
గీ. ఈయఁ గూడదు జలబిందు వేని తుదకుఁ, బాతకికి నాస్తికునకు నపండితునకు
భస్మ మగు నగ్నిలో నుంపఁబడినకట్టె, లెఱుఁగున నపాత్రదత్త మేదియును గాని.
గీ. పొట్టనిండను పిన్నను బెట్టవలయుఁ, దగును దగ దనకుండను ధార్మికునకె
పోవుచున్నను బ్రాణముల్ భుక్తి లేక, తగదు పెట్టంగ నెపుడు నధార్మికునకు.
ఆ. తగుఁ బ్రతిగ్రహింప ధార్మికు లైనబ్రా, హ్మణులవలన విప్రుఁ డంతతోడఁ
గడవ దేని వృత్తి క్షత్త్రియవైశ్యుల, వలన సంగ్రహంబు సలుప వలయు. 790
గీ. సలిపెనేని మంత్రోపదేశంబు ద్విజున, కవరవర్ణుఁడు ద్విజుఁడును నతఁడు గూడ
నధమగతి నొందుదురు సందియంబు లేదు, కానఁ దదుభయకృత్యముల్ కాదు చేయ
గీ. బ్రాహ్మణుండును శూద్రుఁడుఁ గలిసి చేయఁ, జనదు వ్యాపారమును నట్లు సలిపిరేని
విప్రుఁ డగు వేదబాహ్యుఁడు వృషలుఁ డధమ, గతిని జెందెడివాఁ డగుఁ గట్టకడకు.
గీ. బ్రాహ్మణుండు దురాశకుఁ బాలుపడక, వృత్తిసంకోచమును నొనరింప వలయు
లోభగుణమున కించుక లొంగు నేని, పతన మొనగూడు బ్రాహ్మణ్యపథమునుండి.
క. సిరి గలిగి బ్రాహ్మణుం డయి, దరిద్రు లగు బ్రాహ్మణులను దరిఁ జేర్పనిము
ర్ఖునకు నిహలోకమునను, బరలోకంబునను శృంగభంగము గలుగున్. 794
క. వేదాధ్యయనమువలనన్, గాదు సవనకర్మములను గాదు తపమునన్
గా దొకసంతోషముచే, భూదేవుఁడు చెందునట్టిపుణ్యము చెందన్. 795
క. సంతోషింపని బ్రాహ్మణుఁ, డంతంబున నేఁగు నంతకాలయమునకున్
సంతతమును భూతంబుల, స్వాంతములను గలఁత వెట్టుచోరుఁడు వోలెన్. 796
క. అతిథుల నభ్యాగతులను, వ్రతుల సతీసుతుల హితుల రక్షించుచు దే
వతలను గొలుచుచు వ్రతములు, క్రతువులు గావించుచుండఁగా వలయు గృహుల్.
వ. గృహస్థుం డగువానికి దినప్రథమభాగంబున దంతధావనస్నానసంధ్యాహోమాదులును దినద్వితీయభాగంబున వేదాభ్యాసంబును సమిత్పుష్పకుశాది

సంపాదనంబును దినతృతీయభాగంబున స్వాధ్యాయార్జనంబును యదృచ్ఛాలాభ
సంతోషంబును యాజనాధ్యాపనవిశుద్ధద్రవ్యప్రతిగ్రహంబులును దినచతుర్థ
భాగంబున స్నానసంధ్యాబ్రహ్మయజ్ఞపితృతర్పణాదులును బంచాయతనదేవతా
ర్చనంబును బంచమహాయజ్ఞభూతబలికాకశ్వానబలులును సర్వభూతబలియును
నతిథికొఱకు గోదోహనకర్మమాత్రకాలంబు ద్వారనిరీక్షణంబును నతిథిపూజ
యును భిక్షువునకును బ్రహ్మచారికిని భిక్షాదానంబును బితృమాతృగురుబంధు
గర్భిణీవృద్ధబాలాతిథిభోజనానంతరము భుజించుటయును విహితంబులు. ప్రాణా
హుతులను జిహ్వచే గ్రహింప వలయుం గాని దంతములచే నమలం దగదు.
మొదట ద్రవరూపం బగుమధురరసంబును నడుమఁ గఠినరూపంబు లగులవణా
మ్లంబులును దుదిని ద్రవరూపంబు లగుకటుతిక్తంబులును భుజియింపం దగు.
మునికష్టగ్రాసంబులును వనవాసికి షోడశగ్రాసంబులును గృహస్థునకు ద్వాత్రిం
శద్గ్రాసంబులును బ్రహ్మచారి కమితభోజనంబును విహితంబు లయ్యె. శాస్త్ర
విరుద్ధభక్ష్యభోజ్యాదులు భోజనానర్హంబులు. కాంస్యపాత్రభోజనం బాయుః
ప్రజ్ఞాయశోబలప్రదంబు. భోజ్యాన్నంబునుండి ధర్మరాజచిత్రగుప్తసర్వభూతబలి
యవశ్యకార్యంబు. దినషష్ఠసప్తమభాగంబులందు సన్మార్గానువర్తి యగునితి
హాసపురాణాదివినోదంబును దినాష్టమభాగంబున లోకయాత్రయు బహిస్సం
ధ్యయును గావించి యగ్ని నుపాసించి భుజియింపం దగు. సాయంప్రాతఃకాలంబు
లందుఁ దాను భుజింపకున్నను వైశ్వదేవబలికర్మంబు లొనర్ప వలయు. భోజ
నానంతరంబు భగవచ్చింతనంబు గావించి శయనింపం జను. స్వగృహంబునందుఁ
బ్రాక్ఛిరశ్శయనంబును శ్వశురగృహంబున దక్షిణాశిరశ్శయనంబును బ్రవాసం
బునఁ బశ్చిమశిరశ్శయనంబును విహితంబులు. ఉదక్ఛిరశ్శయనంబు నిషిద్ధంబు.
అగస్త్యమాధవముచుకుందకపిలాస్తీకు లేగురును సుఖశాయు లగుటం జేసి వార
లను శయనకాలంబున స్మరియింపం దగు. శయ్యాశిరస్సమీపంబున జలపూర్ణ
కుంభంబు నుంచి గారుడాదిమంత్రంబులచే నాత్మరక్ష ప్రతిదినంబును గావించు
కొనం దగు. యామద్వయశయనంబు బ్రహ్మత్వప్రదంబు. 798

గీ. ప్రతిదినంబును నుక్తధర్మముల నెల్ల, జాగరూకతతోడను శక్తికొలఁది
నాచరించుచునుండుగృహస్థుఁ డఖిల, సిద్ధులను జెంది చివరకుఁ జెందు ముక్తి.

క. జరుపంగ స్వధర్మంబులు, పరిపాలింపంగ నాత్మపరివారంబుల్
సిరి లేనియగ్రజన్ముఁడు, పరిగ్రహింపంగ నొప్పుఁ బలువురవలనన్. 800

—: వానప్రస్థాశ్రమధర్మకథనము: —

క. ఈవిధమున గార్హస్థ్యము, సేవించి సగంబు వయసు చెల్లినపిదపన్
గావింప వలయు వనమున, నావాసము సుతుల కొసఁగి యఖిలార్థములన్. 801

సర్వదానంగాదినములలోపలను శ్రో, త్రియున కిచ్చునది యక్షయఫలంబ
దంతకామ్యోత్తమోత్తమ కాననముల శ్రోత్రి,యున కిచ్చునది యక్షయఫలంబ

గీ. యెచట నెచటను నన నేల యెచట నైన,నాత్మలోనఁ దలంచి కృష్ణార్పణముగ
శుద్ధ మగుబుద్ధితోడను శ్రోత్రియునకుఁ,గా నొసంగిన దెల్ల నక్షయఫలంబ. 784

గీ. ప్రాణులకు లేదు దానధర్మంబుకంటె, నధికధర్మంబు గాన స్వర్గార్థి యైన
వాఁడు మోక్షార్థి యైనట్టివాఁడు గూడ, దాన మొనరింపవలయుఁ బాత్రము నెఱింగి.

గీ. సన్నిహితు లైన శ్రోత్రియసత్తములను, వదలి తగ దన్యులకు నీయ వారికంటె
నన్యుఁ డధికగుణాన్వితుఁ డయ్యె నేని,యాయఁ దగు నాతనికి సన్నిహితుల విడిచి.

గీ. ద్రవ్య మార్జించి యెవ్వఁడు బ్రాహ్మణులను, దేవతలను స్మరింపక తినుచు నుండు
నతనిఁ దన రాష్ట్రమున నుండి క్షితిపతుండు, వెడల నడువంగఁ దగుఁ గొని విత్తమెల్ల.

గీ. ఈయఁ గూడదు జలబిందు వేని తుదకుఁ, బాతకికి నాస్తికునకు నపండితునకు
భస్మ మగు నగ్నిలో నుంపఁబడినకట్టె, తెఱఁగున నపాత్రదత్త మేదియును గాని.

గీ. పొట్ట నింపను నన్నను బెట్ట వలయుఁ, దగును దగ దనకుండను ధార్మికునకె
పోవుచున్నను బ్రాణముల్ భుక్తి లేక, తగదు పెట్టంగ నెపుడు నధార్మికునకు.

ఆ. తగుఁ బ్రతిగ్రహింప ధార్మికు లైనబ్రా, హ్మణులవలన విప్రుఁ డంతతోడఁ
గడవ దేని వృత్తి క్షత్రియవైశ్యుల, వలన సంగ్రహంబు సలుప వలయు. 790

గీ. సలిపనేని మంత్రోపదేశంబు ద్విజున, కవరవర్ణుఁడు ద్విజుఁడును నతఁడు గూడ
నధమగతి నొందుదురుసందియంబు లేదు, కానఁ దదుభయకృత్యముల్ కాదు చేయ

గీ. తన్మనుజుండును శూద్రుఁడుఁ గలిసి చేయఁ, జనదు వ్యాపారమును నట్లు సలిపి రేని
విప్రుఁ డగు వేదబాహ్యుఁడు వృషలుఁ డధమ,గతిని జెందెడివాఁ డగుఁ గట్టకడకు.

గీ. బ్రాహ్మణుండు దురాశకుఁ బాలుపడక, వృత్తిసంకోచమును నొనరింప వలయు
లోభగుణమున కించుక లొంగు నేని, పతన మొనగూడు బ్రాహ్మణ్యపథమునుండి.

క. సిరి గలిగి బ్రాహ్మణుం డయి, దరిద్రు లగు బ్రాహ్మణులను దరిఁ జేర్పనిమ
మ్మరునకు నిహలోకమునను, బరలోకంబునను శృంగభంగము గలుగున్. 794

క. వేదాధ్యయనమువలనన్, గాదు సవనకర్మములను గాదు తపమునన్
గా దొకసంతోషముచే, భూదేవుఁడు చెందునట్టిపుణ్యము చెందన్. 795

క. సంతోషింపని బ్రాహ్మణుఁ, డంతంబున నేఁగు నంతకాలయమునకున్
సంతతమును భూతంబుల, స్వాంతములను గలఁత వెట్టుచౌరుఁడు వోలెన్. 796

క. అతిథుల నభ్యాగతులను, వ్రతుల సతీసుతుల హితుల రక్షించుచు దే
వతలను గొలుచుచు వ్రతములు,క్రతువులు గావించుచుండఁగా వలయు గృహుల్.

వ. గృహస్థుం డగువానికి దినప్రథమభాగంబున దంతధావనస్నానసంధ్యా
హోమాదులును దినద్వితీయభాగంబున వేదాభ్యాసంబును సమిత్పుష్పకుశాది

సంపాదనంబును దినతృతీయభాగంబున స్వాధ్యాయార్జనంబును యదృచ్ఛాలాభ
సంతోషంబును యాజనాధ్యాపనవిశుద్ధద్రవ్యప్రతిగ్రహంబులును దినచతుర్థ
భాగంబున స్నానసంధ్యాబ్రహ్మయజ్ఞపితృతర్పణాదులును బంచాయతనదేవతా
ర్చనంబును బంచమహాయజ్ఞభూతబలికాకశ్వానబలులును సర్వభూతబలియును
నతిథికొఱకు గోదోహనకర్మమాత్రకాలంబు ద్వారనిరీక్షణంబును నతిథిపూజ
యును భిక్షువునకును బ్రహ్మచారికిని భిక్షాదానంబును బితృమాతృగురుబంధు
గర్భిణీవృద్ధబాలాతిథిభోజనానంతరము భుజించుటయును విహితంబులు. ప్రాణా
హుతులను జిహ్వచే గ్రహింప వలయుం గాని దంతములచే నమలం దగదు.
మొదట ద్రవరూపం బగుమధురరసంబును నడుమఁ గఠినరూపంబు లగులవణా
మ్లంబులును దుదిని ద్రవరూపంబు లగుకటుతిక్తంబులును భుజియింపం దగు.
ముని కష్టగ్రాసంబులును వనవాసికి షోడశగ్రాసంబులును గృహస్థునకు ద్వాత్రిం
శద్గ్రాసంబులును బ్రహ్మచారి కమితభోజనంబును విహితంబు లయ్యె. శాస్త్ర
విరుద్ధభక్ష్యభోజ్యాదులు భోజనానర్హంబులు. కాంస్యపాత్రభోజనం బాయుః
ప్రజ్ఞాయశోబలప్రదంబు. భోజ్యాన్నంబునుండి ధర్మరాజచిత్రగుప్తసర్వభూతబలి
యవశ్యకార్యంబు. దినషష్ఠసప్తమభాగంబులందు సన్మార్గావిరోధ మనునితి
హాసపురాణాదివినోదంబును దినాష్టమభాగంబున లోకయాత్రయు బహిస్సం
ధ్యయును గావించి యగ్ని నుపాసించి భుజియింపం దగు. సాయంప్రాతఃకాలంబు
లందుఁ దాను భుజింపకున్నను వైశ్వదేవబలికర్మంబు లొనర్ప వలయు. భోజ
నానంతరంబు భగవచ్చింతనంబు గావించి శయనింపం జను. స్వగృహంబునందుఁ
బ్రాక్ఛిరశ్శయనంబును శ్వశురగృహంబున దక్షిణాశిరశ్శయనంబును బ్రవాసం
బునఁ బశ్చిమశిరశ్శయనంబును విహితంబులు. ఉదక్ఛిరశ్శయనంబు నిషిద్ధంబు.
అగస్త్యమాధవముచుకుందకపిలాస్తీకు లేగురును సుఖశాయు లగుటం జేసి వార
లను శయనకాలంబున స్మరియింపం దగు. శయ్యాశిరస్సమీపంబున జలపూర్ణ
కుంభంబు నుంచి గారుడాదిమంత్రంబులచే నాత్మరక్ష ప్రతిదినంబును గావించు
కొనం దగు. యామద్వయశయనంబు బ్రహ్మత్వప్రదంబు. 798

ప్రతిదినంబును నుక్తధర్మముల నెల్ల, జాగరూకతతోడను శక్తికొలఁది
నాచరించుచునుండుగృహస్థుఁ డఖిల, సిద్ధులను జెంది చివరకుఁ జెందు ముక్తి.
జరుపంగ స్వధర్మంబులు, పరిపాలింపంగ నాత్మపరివారంబుల్
సిరి లేనియగ్రజన్ముఁడు, పరిగ్రహింపంగ నొప్పుఁ బలువురవలనన్. 800

—: వానప్రస్థాశ్రమధర్మకథనము: —

క. ఈవిధమున గార్హస్థ్యము, సేవించి సగంబు వయసు చెల్లినపిదపన్
గావింప వలయు వనమున, నావాసము సుతుల కొసఁగి యఖిలార్థములన్. 801

వ. పత్నితోఁ గాని పత్నిని దనయులకడ నుంచి కాని వానప్రస్థుండై వనంబున కేఁగి చీరవసనుండును జటాధారియును ద్రిషవణస్నాతుండును బంచయజ్ఞపరాయణుండును నిత్యకర్మానుష్ఠాతయును నిత్యస్వాధ్యాయనిరతుండును నిష్పరిగ్రహుండును సర్వభూతానుకంపాన్వితుండును వాగ్యతుండును ననుత్సృష్టరోమనఖుండును ఋక్త్విష్ట్యాగ్రయణచాతుర్మాస్యకరుండును నిర్ద్వంద్వుండును నిర్భయుండును జితేంద్రియుండును బ్రహ్మచారియును నగుచు ఫాలకృష్టంబుల వర్జించి ఫలమూలాదిపవిత్రాహారంబులు పగలుమాత్రము భుజియించుచుఁ బరివాదమృషావాదనిద్రాలస్యంబులు వర్జించి శిలయందుఁ గాని ప్రోక్షితభూమియందుఁ గాని శయనించుచు యమనియమాసనప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యానధారణాసమాధ్యష్టాంగయోగంబు లభ్యసించుచు వేదాంతజ్ఞానంబు నార్జించుచు.

క. ఏయాహారము దినుఁ దా, నాయాహారమునఁ బితృసురాతిథితృప్తిం
జేయుచు హరిచింతనముం, జేయుచు ననిశంబు తపము చేయఁగ వలయున్.

వ. అట్లు గాకున్న నాత్మయం దగ్న్యారోపణంబు గావించుకొని మునివృత్తి నవలంబించి యాత్మసంసిద్ధికొఱకు నుపనిషన్మంత్రజపంబు గావించుచు భగవద్ధ్యానపరుండై ఫలమూలాదివన్యాహారంబులచేఁ గాని యంతికగ్రామంబున కేఁగి తెచ్చుకొనినయష్టగ్రాసభిక్షాన్నంబుచేఁ గాని జీవయాత్ర గావింప వలయు. 804

గీ. కడపి యాయుస్తృతీయభాగంబు నట్టు, లడవిలోపలఁ బైఁ దురీయాశ్రమంబు
నొందఁ దగుఁ దీవ్రవైరాగ్య మొదవెనేని, లేనియెడల సన్న్యాసంబు హానికరము.

—: సన్న్యాసాశ్రమధర్మకథనము :—

వ. ప్రాజాపత్యేష్టిఁ గాని యాగ్నేయేష్టి గాని కావించి బ్రహ్మాశ్రమస్వీకారంబు గావించి యాయుశ్చతుర్థభాగంబు గడప వలయు. జ్ఞానసన్న్యాసంబు వేదసన్న్యాసంబు గర్మసన్న్యాసంబును నని మూఁడువిధంబులుగా సన్న్యాసంబు చెప్పంబడియె. ద్వంద్వరహితుండును నిర్భయుండును బ్రహ్మభూతుండును నగువాఁడు జ్ఞానసన్న్యాసి యనియును జితేంద్రియత్వంబును ముముక్షుత్వంబును నిష్పరిగ్రహత్వంబునుం గలిగి సంతతవేదాధ్యయనంబు గావించువాఁడు వేదసన్న్యాసి యనియును బ్రహ్మార్పణంబుగా మహాయజ్ఞాదిసత్కర్మంబు లొనరించుచు వశీకృతేంద్రియుండై యుండువాఁడు కర్మసన్న్యాసి యనియును జెప్పంబడియె. 806

గీ. ఉక్తసన్న్యాసములలోన నుత్తమంబు, జ్ఞానసన్న్యాస మది గలవాని కెందు
నేదియును జేయఁదగినది లేదు వాఁడు, ధూతకలుషుఁడు కర్మబద్ధుండు గాఁడు.

క. శ్రోతవ్యంబును లేదు, ధ్యాతవ్యము లేదు వాని కెందును నేక
జ్ఞాతృత్వముచేత నవి, జ్ఞాత మగుటఁ జేసి జ్ఞేయ మైనది యెల్లన్. 808

సీ. ప్రాప్త మైనట్టి భైక్షంబు గొనఁ దగు, నప్రాప్తమునకుఁ గా దాశపడఁగ
సమదృష్టిఁ గాఁ దగు శత్రుమిత్త్రులయందు, మానంబునను నవమానమునను
నాత్మసహాయుఁడై యవనిఁ జరియింపఁ, దగు నేకవాసంబు తగవు చేయ
జీవితం బన్నను జెంద రాదు ముదంబు, మరపిల్లఁగా రాదు మరణ మన్న
గీ. నొంద రాదు భయంబు శీతోష్ణములకు, నఖిలమింపఁగ రా దేపదార్థ మేని
తనకు భూతంబులకును ఖేదంబు నెంచు, కొనఁగ రాదు సన్న్యాసంబుఁ గొనినద్విజుఁడు
సీ. తన యొత్తు స్వర్ణంబు ధారవోసినఁ గూడఁ, జను విలోకింప లోష్టంబు కీత్రి
నచ్చరల్ తన యొద్ద నాడుచుండినఁ గూడ, లక్షింపఁ దగు విపులతలమాడ్కి
మృష్టాన్నమును సమర్పించి వేఁడినఁ గూడఁ, దగు గరళాన్నంబుపగిదిఁ జూడ
శయనింపఁ దల్పముల్ సమకూర్చినను గూడఁ, గాంచంగఁ దగుఁ గంటకములఁ బోలె
గీ. నగును నుంచంగ దృక్పూత మైనచోట, నగును బటపూత మైనతోయంబు ద్రావ
నగును ఋతపూత మైనవాక్యంబు పలుక, నగును హృత్పూత మైనకార్యంబు సలుప
గీ. తన్ను హింసించుటకుఁ బూనుకొన్నవాని, యెడల నైనను దాల్ప రా దీరసంబు
ముండియగుచును గాని త్రిదండియగుచుఁ, గాని తగునుండ సన్న్యాసియైనద్విజుఁడు.
వ. అట్లు సన్న్యాసంబు గావింపం దగు వైరాగ్యం బుదయింపదేని సుతులయందు గృహభారం బంతయును బెట్టి తాను నిర్లేపుఁడై గృహమునంద యుండి శిఖాయజ్ఞోపవీతంబు లుజ్జగింపక గృహస్థవిధుల ననుష్ఠించుచు నాత్మవిచారంబు గావించుచు భిక్షాశనంబున దేహయాత్ర వెడలించుచుఁ గామక్రోధాదివర్జితుండై బ్రహ్మచర్యంబు నవలంబించి పరమేశ్వరధ్యానం బొనరించుచుండం దగు. అది మోక్షసాధనం బగుమార్గంబు. 812

గీ. సత్య మస్తేయమును నహింసయును దమము
క్షమము ముదమును బ్రహ్మచర్యమును దయయు
ననునవి వ్రతంబులుగఁ జేసికొనినవాఁడు
నిలయమున నున్న నడవి నుండినను నొకటె. 813

వ. ఆశ్రమనిష్ఠుఁ డగుసన్న్యాసికిఁ గాషాయవస్త్రకౌపీనంబులు ధరియించుటయు సప్తాగారంబులందుమాత్రమ భిక్షించుటయు నేకకాలమంద భుజించుటయు నలాబూదారుమృణ్మయవైణవపాత్రంబులలో నేదేని పాత్రంబుగాఁ జేసికొనుటయు గృహంబులకడ భిక్ష యని యొక్కపరి కేక వైచి యధోముఖుండై గోదోహమాత్రకాలంబు నిరీక్షించుటయుఁ బ్రాప్తం బైనభిక్షాన్నంబు నాదిత్యునకుం జూపి ప్రాఙ్ముఖుండై కూర్చుండి పంచప్రాణాహుతులును గ్రహించి యష్టగ్రాసంబులు భుజియించి కరపాదప్రక్షాళనంబు గావించుకొని యాచమించుటయును విహితధర్మంబులు. 814

సీ. ఇంద్రియాతీతములకు నాత్మయైనదియును, నాదియైనదియును స్థూలమునకు
సత్యమైనదియును జ్ఞానమైనదియును, నాద్యంతవిరహితం బైనదియును
నాప్రకంబైను గూడ నగు నైనదియును ప్రహాత్మకంబును మహాత్త్తైనదియును
నిది యని యది యని యెంచ రానిదియును, నపరోక్షముగ నుండునట్టిదియును

ఆ. వెలుఁగులకును నెల్ల వెలుఁగైనదియుఁ దమః, పార మైనదియును బరమగుహ్య
మైనదియును నేక మైనదియును నగు, బ్రహ్మ మనఁగ నేన పరము లేదు. 815

క. నేనె సకలాంతరాత్ముఁడ, నేనె సమస్తమును ననుచు నెపుడును ననుసం
ధానము సేయుచు నుండుదు, జ్ఞాను లయిన యతులు శాస్త్రసమ్మతరీతిన్. 816

క. హరి యన్నను శివుఁ డన్నను, బరమాత్ముం డన్న నొకటె భావం బది య
క్షర మద్వైతంబును నా, పరతత్త్వమె తాను నిజము పరికింపంగన్. 817

గీ. తన్ను దేవునికంటెను భిన్నునిఁగను, నెంచుకొనువాఁడు దేవునిఁ గాంచ లేఁడు
వాని శ్రమ మెల్ల బూదిలో నైచినట్టి, నేతిధార తెఱంగున నిష్ఫలంబు. 818

క. తానె పరాత్పరుఁ డనియును, దానె మహాదేవుఁ డనియుఁ దలఁపున ననుసం
ధానము చేసెడి బ్రహ్మ, జ్ఞానికి మృతి లేదు లేదు జననము గూడన్. 819

క. అటు లనుసంధానముచే, యుటంకన్ దగుశక్తి గలుగకుండిన నది సం
ఘటన మగువఱకు హృత్సం, పుటమున ధ్యానింప వలయుఁ బురుషోత్తమునిన్.

గీ. అట్లు ధ్యానంబు చేయుచు నాశ్రమమున, కుచిత మగువిధు లాచరించుచును నుండ
వలయు నటు గాక విచ్యుతి గలిగెనేని, సలిపికొనఁ దగు నిష్కృతుల్ శాస్త్రమెఱిఁగి.

గీ. ధర్మమున కైన యతి యనృతంబు దగదు, పలుక దైవికముగ నట్లు పలికెనేని
సలుప వలయుఁ బ్రాణాయామశతము నేక, దివస ముపవాసమును నిష్కృతిగ నతండు

వ. భిక్షుండు హింస నెన్నఁడైనను దైవికంబుగా నొక్కసారి కావించెనేని
కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రప్రాయశ్చిత్తమునం గాని చాంద్రాయణప్రాయశ్చిత్తమునం
గాని శుద్ధుండును నభ్యాసంబునం బతితుండును నగు. మఱియును యాచన
యును జౌర్యంబును నెన్నఁడేని దైవికంబుగా నొక్కసారి కావించెనేని నిర్వేదం
బున శుద్ధుండును నభ్యాసంబునం బతితుండును నగు. రేయి స్త్రీదర్శనంబున
వీర్యస్ఖలనం బాదవెనేని షోడశప్రాణాయామంబులచేతను బగలు ప్రాణాయామ
శతంబుచేతను శుద్ధుం డగు. ఏకాన్నశ్రాద్ధాన్నప్రత్యక్షలవణభోజనంబులందుఁ
బ్రాజాపత్యంబున విశుద్ధుం డగు. బ్రహ్మచారిగృహస్థవానప్రస్థయతిధర్మంబులు
సంగ్రహంబుగాఁ జెప్పంబడియె. 823

క. ఈధర్మంబులు మూఢులకు, సాధువులకు శిష్యులకును జను బోధింపన్
బోధింపఁ జనదు ధార్మిక, బాధకులకు నాస్తికులకుఁ బాపాత్ములకున్. 824
క. అని చెప్పి యదృశ్యత్వం, బును జెందె సవిస్మయముగ మును లెల్లఁ గనుం
గొనుచుండ మీకుఁ జివరకు, వినఁ దగినరహస్య మొకటి విజ్ఞాపింతున్.
గీ. కలియుగంబున హరిభక్తికంటె వేఱె, ధర్మములు లేవు భవవార్ధితరణమునకు
నెట్టిధర్మంబులును హృషీకేశభక్తి, షోడశాంశాంశమునకును నీడు గావు. 826

—: పురాణాత్మకవిష్ణుస్వరూపకథనము :—

క. ఒకదేహంబు పురాణా, త్మక మైనది గల దనేకతనుధరుఁ డగుశౌ
రికి నది సేవించినచో, సకలఫలంబులును గూడ సంప్రాప్తించున్. 827
సీ. పాద్మము హృదయంబు బ్రాహ్మము మూర్ధంబు, మఱిగారుడము వామనముత్వచము
భాగవతము దొడల్ బ్రహ్మాండ మస్థులు, మాత్స్యము మెదడు కౌర్మంబు వెన్ను
లైంగవారాహముల్ దక్షిణవామగు, ల్ఫంబులు నారదీయంబు నాభి
లోమముల్ స్కాందము వామదక్షిణభుజ, ద్వంద్వంబు శైవంబు వైష్ణవంబు
గీ. వామపాద మాగ్నేయంబు వామజాను, తలము బ్రహ్మవైవర్తంబు దక్షిణోరు
పర్వము భవిష్య మపసవ్యభావ మొంది, నట్టిపదము మార్కండేయ మచ్యుతునకు.

—: పద్మపురాణప్రాశస్త్యకథనము :—

గీ. అందులోపలఁ బాద్మ మత్యంతముఖ్య, మగుపురాణము వినఁగ నారాయణునకు
హృదయ మగుటను నద్దాన నొదవినట్టి, సకలభావంబులును నిందు సమకుఱుటను.
గీ. ఈపురాణము సకలసంతాపహరము, పాపహరము సమస్తసంపత్కరంబు
వినిన వినిపించినను జదివినను దీని, జన్మసాఫల్య మొదవు నిస్సంశయముగ. 830
క. జనుఁ డఖిలపురాణములను, వినినఫలముఁ బాద్మ మొకటి విన్నను జెందున్
వినిన నొకయాదిఖండము, గనుఁ బాద్మము నెల్ల వినినఁ గనియెడిఫలమున్. 831
సీ. విద్వాంసులను గౌరవించినవాఁ డగు, నొసఁగినవాఁ డగు నుర్వి యెల్ల
సకలవేదములును జదివినవాఁ డగు, నగు స్వర్ణతుల నిచ్చినట్టివాఁడు
సవనంబు లన్నియుఁ జలిపినవాఁ డగుఁ, జెందినవాఁ డగు సిద్ధు లెల్ల
బీదల కన్నంబు పెట్టినవాఁ డగుఁ, దీర్చినవాఁ డగుఁ దృషితతృష్ణ
గీ. బ్రాహ్మణుల గోవులను గావఁ బ్రాణములను, విడిచిపెట్టినవాఁ డగు వివిధపాప
ములను దాఁటినవాఁ డగు ముక్తుఁ డగును, వేడ్కతో నాదిఖండంబు వినినవాఁడు.

గీ. కలుషంగా వలయుదు సత్క్రియాచరణమునను, సకల వలయును సజ్జను లుండుచోట
వలయు సత్తీర్థములు సాన్నిధ్యము సేయ, సర్వపాపహరణమును జలుప వలయు.

క. మునివర్యులారా పాద్మం, బను పెల్లను సారరూపమును బ్రాహ్మికం
బును నైనయాదిఖండం, బును వినిచినవాఁడ బాహ్లమునగ విరాకనియెన్. 834

క. దేవాదిదేవ మునిగణ, భావితపాదారవింద పరిపాలితసం
సేవకజన విశ్వేశ్వర, భావుకగుణభరిత భువనపావనచరితా. 835

స్రగ్విణీవృత్తము

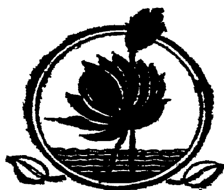
దారుణాఘవ్రజధ్వాంతమార్తండ సం
సారతూలానలజ్వాలలోకత్రయా
ధారభూతా శ్రితోద్ధారబద్ధాదరా
వారణాసీపురావాస విశ్వేశ్వరా.

: గద్యము :

చిదంబరకవీంద్రప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణంబున

నాదిఖండము

సమాప్తము.

శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణము

భూమిఖండము

కంఠ కృపాపూర్ణా
లోకనపాలితసమస్తలోకా విబుధా
నీకశ్లోకితబృహద
ప్రాకృతగుణ విశ్వనాథ ప్రమథసనాథా. 1

వ. అవధరింపుము. 2

క. జనియించినతోడనె యే, యనువున నైనఁగూడె భక్తి హరియెడఁ బ్రహ్లా
దున కది వినిపింపుము మా, కని సూతుని నడుగ మునుల కతఁ డిట్లనియెన్. 3

—: ప్రహ్లాదపూర్వజన్మవృత్తాంతకథనము :—

క. మును మా దేశికుఁ డగువ్యా, సునకున్ వచియించెఁ బద్మజుం డాప్రహ్లా
దునివృత్తాంతము వ్యాసుఁడు, వినిపించెను నాకు నదియె వినిచెద మీకున్. 4

గీ. పూర్వకల్పంబుననుబశ్చిమోర్వరాంబ, రాంతమునయందుద్వారక యనెడిపురము
భాసిలుచు నుండె సర్వసంపదలతోడఁ, గాంచువారల కాశ్చర్యకరము గాఁగ. 5

—: శివశర్మ తనపుత్రులపితృభక్తిని బరీక్షించుట :—

సీ. ఆపురంబున నుండె నఖిలవేదవిదుండు, శివశర్మ యనునొక్క క్షితిసురుండు
పంచాగ్ను లట్టు లాబ్రాహ్మణోత్తమునకుఁ, బ్రభవమొందిరి నిజపత్నియందుఁ
గ్రమముగా యజ్ఞశర్మయు వేదశర్మయు, ధర్మశర్మయు విష్ణుశర్మయు మఱి
సోమశర్మయు నాఁగ సూను లేగురు పితృ, భక్తిపరాయణుల్ భవ్యమతులు

గీ. వారిభక్తి పరీక్షింపఁ గోరి విష్ణు, సంప్రసాదసమాగతసర్వసిద్ధి
యైనశివశర్మ యొక్కనాఁ డాత్మమాయ, కతనఁ దనపత్ని మృతనుగాఁ గానఁబఱిచె.

క. మరణించినతమతల్లిని, బరిగొని సుతు లెల్లఁ గనుల బాష్పము లురలన్
బరితాప మొందఁ దొడఁగిరి, పరిపరివితములను దుఃఖపరవశు లగుచున్. 7

గీ. అపుడు జ్యేష్ఠసుతుం డైనయజ్ఞశర్మ, కానతిచ్చెను శివశర్మ యామె యవయ
వముల నెల్లను ఖండింపవలయు ననుచు, నతఁడు మఱుమాట వలుకక యట్ల చలిపె.

క. ఆతనిపితృభక్తికిఁ గడుఁ, జేతోమోదంబుఁ గాంచి శివశర్మ తనూ
జాతులలోపల రెండవ, యాతనిఁ దనకడకుఁ బిలిచి యానతియిచ్చెన్. 9

క. కనుఁగొంటి నిపుడె పెంపెం, జనుచుండఁగ నొక్కపూర్ణచంద్రాస్యను దా
నిని నా కొనగూర్చి నా, యనఁగతాపమును మాన్పుమయ్య కుమారా. 10

చ. అనవుడు వేదశర్మ జనకాజ్ఞను మూర్ధమునందుఁ దాల్చి చ
య్యనఁ జని దారి నేఁగెడిలతాంగిని గాంచి నమస్కరించి నా
జనకుఁడు నిన్నుఁ గోరెడిని జాన మనోజశరాభితప్తుఁడై
ననుఁ గరుణించి రమ్ము తరుణం బిదె నీకు శుభంబు గల్గెడిన్. 11

చ. అనుటయు నాలతాంగి ద్రవిణాంగన నైనను నేను ముట్ట నొ
ల్లను ముదివాని వ్యాధిశిథిలం బగుగాత్రమువాని నేటి కి
పని తలఁ దాల్చి వచ్చితివి పంచశరోపమరూప నిన్నుఁ గాం
చిన నిది యేమొ నామనసు స్నేహరసాంబుధి నోలలాడెడిన్. 12

క. ఆముదిమివానితోడను, నేమి ప్రయోజనము నీకు నేతద్గాత్ర
స్వామి వయి యనుభవింపుము, కామసుఖంబులను నితరగాథలు చాలున్. 13

క. నీసుకుమారశరీరము, నీసౌందర్యాతిశయము నీయౌవనమున్
భూసురవంశలలామమ, చేసేతను నడవిపాలు చేసికొనకుమా. 14

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె నమ్మ యధర్మవచఃప్రసక్తులన్
ననుఁ గలఁగింప నేమిటికి నామత మట్టిది గాదు నీవు నా
జనకునికోర్కి దీర్చునెడ సర్వజగంబులు నీకుఁ గైవసం
బొనరుచువాఁడ నాపలుకు లొక్కపుడున్ విత గావు నమ్ముమా. 15

చ. అనవుడు నాపడంతి వసుధామరనందన యట్టిశక్తి యుం
డినయెడ నీకుఁ జూపు మిపుడే సకలామరకోటి నాకుఁ గ
న్గొనియెద నంచుఁ బల్కుటయుఁ గొంకును జంకును లేక విప్రనం
దనుఁడు నిజాంతరంగమున ధ్యానముచేసె సుపర్వకోటులన్. 16

ఉ. ధ్యానముచేసినంత నఖిలామరవర్గము వచ్చి యాపయో
జాననకున్ ద్విజన్మునకు నయ్యెడ దర్శనమిచ్చి యేఁగ న
మ్మానిని విస్మయాకలితమానసయై భవదీయశక్తి య
న్యూనము కాని దీనను ద్విజోత్తమ కల్గదు తృప్తి నామదిన్. 17

చ. అనుటయు వేదశర్మ మనమందు విషాదము చెంది తల్లి నీ
పనిచినకార్యముం జలుపుభారము నాయది నీకుఁ దృప్తి యే
యనువునఁ గల్గునో యటుల యానతియిమ్ము మ తేదియేని నా
జనకునకై కళేబరము సైతము కోరిన ధారవోసెదన్. 18

క. నాప్రియుడు నాకామిని భూ, దేవోత్తమ తలఁచితేని తృప్తిని నాకున్
గావింప నిమ్ము కృత్తము, గావించి భవచ్ఛిరంబు కాన్కగ నాకున్. 19

క. అని పలుకుటయును మనమున, నెన లేనిప్రహర్ష మొంది పృథ్వీసురనం
దనుఁ డప్పుడె ఖడ్గముచేఁ, దనతల తెగఁ గోసి యిచ్చెఁ దరుణీమణికిన్. 20

ఉ. అంతట నాశిరంబు గొని యానవలా శివశర్మయొద్ద క
త్యంతరయంబునన్ జని సుతాన్వితుఁడై యతఁ డుండ భూతవృ
త్తాంతము నెల్లఁ జెప్పుటయు నాతఁడు తచ్ఛిరమున్ గ్రహించి లోఁ
జింతిలి దాని నిచ్చెఁ దనచెంతన యుండినధర్మశర్మకున్. 21

శా. దానిం గైకొని ధర్మశర్మ పితృచింతన్ మాన్పఁగా నెంచి లో
ధ్యానించెన్ సమవర్తి నాతఁడు ప్రశస్తం బైనతద్భక్తికిన్
లోనై నిల్చెను వచ్చి కట్టెదుట నాలోకించి యాధర్మునిం
దా నిట్టుల్ వచియించె నాతనికిఁ జేతఃప్రీతి సంధిల్లఁగన్. 22

గీ. నేను పితృభక్తి గలవాఁడ నేని నాదు, భక్తికిని నీవు సంతసపడితి వేని
యిపుడ బ్రతికింపుమయ్య నీ వితని ననుచుఁ, దనకరంబున నున్నమస్తకముఁజూపె.

క. తిలకించి తచ్ఛిరంబును, బలికెను వైవస్వతుండు పరమప్రీతిన్
గొలిపెడుమీపితృభక్తియె, సలుపఁగలదు వీనిఁ బ్రాణసంయుక్తునిఁ గాన్. 24

చ. అని వచియించి యేఁగుటయు నాశిర మప్పుడె నిద్రనుండి మే
ల్కనినవిధంబునన్ దెలివి గాంచి ప్రభాంచిత మైనమేనితో
డను గను లెత్తి చూచె నికటంబున నుండినతండ్రి మానసం
బున నమితప్రమోదమును బొందుచు నుండఁగఁ బుత్రభక్తికిన్. 25

వ. అంతట శివశర్మ విష్ణుశర్మం దిలకించి యి ట్లనియె. 26

ఉ. ఈనళినాక్షిమీఁద నుదయించెను భావము నాకు వత్స య
ద్దానికి నంతరాయముగ దాపురమయ్యె జరాదిదుఃఖముల్
గాన దివంబునుండి వడిగా నమృతంబును దెచ్చి యిమ్ము త
త్పానముచేత నాసకలబాధలు దీఱి సుఖింతు నింతితోన్. 27

చ. అనుటయు విష్ణుశర్మ ముదితాంతరుఁడై ప్రణమిల్లి తండ్రికిన్
ఘనపితృభక్తి రక్షకము గాఁ ద్రిదివంబున కేఁగుచుండఁగాఁ
గనుఁగొని వజ్రి తద్గతివిఘాత మొనర్పఁ దలంచి మేనకా
వనరుహలోచనన్ బనిచె వాఁ డరుదెంచెడిత్రోవ కడ్డుగన్. 28

క. ఆనళినాక్షి పురందరు, నానతి గొని యేఁగి నందనారామమునన్
దేనెలసోనలు గురియఁగ, గానము గావించుచును బికస్వానముతోన్. 29

క. ఊఁగుచును దీవయుయ్యేల, నాఁగుచు భూసురుఁడు వచ్చె ననుకొని నడుమన్
లోఁగునొ లోఁగడొ ద్విజుఁ డని, వ్రేఁగుచు లోలోన మిగుల వెనుబడుచుండెన్.

ఉ. ఆసమయంబునందు వసుధామరసూనుఁడు వచ్చుత్రోవలో
డాసియుఁ గూడ నందనము డాయనియట్టులె యందుఁ జంచలా
భాసురగాత్రియై వెలయుభామను జూచియుఁ జూడనట్టులే
యోసరనీనిపాట వినియున్ విననట్టులె యేఁగుచుండఁగన్. 31

క. అత్తరుణి యతనిచేతో, వృత్తిం గని విస్మయాపహృతమానసయై
తత్తఱిలియు రాజాజ్ఞా, యత్తయగుటఁ జేసి చివర కాతనిఁ బిలిచెన్. 32

క. పిలుచుటయు నతఁడు మీఁదనె, నిలిచి సతీ యేల నన్ను నిలిపితి వనినన్
గలకంఠకంఠి కన్నీ, రొలుకఁగ ని ట్లనియె నాద్విజోత్తముతోడన్. 33

క. హరిణాక్షి యొంటిపాటునఁ, జరియించుచుఁ బంచబాణశరహతిచేతన్
దురపిల్లుచుండఁ జూచుచుఁ, బురుషుఁ డయినవాఁడు విడిచి పోవం దగునే. 34

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె నంగన నే శివశర్మనందనుం
డను విజితేంద్రియుండను దృఢవ్రతుఁడన్ బితృభక్తిదీక్షితుం
డను గుణికాత్మజాతులకడంకను లోఁగెడువాఁడఁ గాను గా
మినులకు నేల నాపయి భ్రమించెద వన్యులు లేరె కాముకుల్. 35

క. అని పలికి యచట నొకత్రుటి, యును నిలువక పోవుచుండ నుర్వీసురనం
దనుఁ డాకసమున విఘ్నము, లొనరింపఁ దొడంగె నింద్రుఁ డొక్కుమ్మడిగన్.

గీ. ఎన్ని విఘ్నంబు లొనరించుచున్నఁ గాని, కలఁత చెందక పితృభక్తిబలమువలన
నన్నిటిని గూడ సమిధల నగ్నివోలె, భస్మమొనరించుచుండె నాబ్రాహ్మణుండు.

ఉ. అంతట నింద్రుఁ డుగ్రుఁ డయి యాతనిపైఁ గురియింపఁ జొచ్చె న
త్యంతనిశాతబాణనిచయంబును దానికి విప్రుఁ డల్గి నే
నెంత సహించుచున్నఁ దల కెక్కుచు నుండినవాఁడు వజ్రి శా
సింతును వీని వేఱొకనిఁ జేయుదు నింద్రుని దేవకోటికిన్. 38

క. పితృభక్తిరతునితోనా, యితనికిఁ జెల్లాట మీతఁ డే మనుకొనెనో
బ్రతుకునె ఫణిపై నడుగిడి, నతఁ డిదె కనఁబఱుతు నాసమర్థత ననుచున్. 39

క. కను లెఱ్ఱచేసి యాకస, మును జూచుచు నున్నసమయమున 'దాసోఽహ'
మ్మనుచుఁ జనుదెంచి యింద్రుఁడు, వినయాంజలితోడ నిలిచె విప్రుని యెదుటన్.

క. నిలిచి మహాత్మా నీయెడఁ, జలిపిననాతప్పు లెల్ల సైరింపుము నీ
వలిగిన బ్రహ్మాండంబులు, నిలుచునె నే ననఁగ నెంత నిలువఁబడంగన్. 41

క. నీపితృభక్తికి మెచ్చితిఁ, గోపము చాలించి కోరుకొను మే దేనిన్
బ్రాపింపఁ జేయుదును నీ, దాపున కది యెల్ల నెంతదవ్వుల నున్నన్. 42

క. అని ప్రార్థించుటయును ద్విజ, తనయుఁడు శాంతించి దేవతావల్లభ నీ
కనుతాపము గలిగినయెడ, ననుగ్రహింపుము బిరాన నమృతము నాకున్. 43

చ. అనుటయు వజ్రహస్తుఁడు ప్రహర్షము నొంది మనంబులోపలన్
జనకహితార్థమై సుతుఁడు సల్పినచేతకు మెచ్చి కొంచు నొ
య్యన నమృతప్రపూర్ణ మయినట్టిఘటంబు నొసంగె విప్రనం
దనునకు దుస్సహం బయినతన్మహిమంబు దలంకు గొల్వఁగన్. 44

క. ఆయమృతకుంభముం గొని, వాయుజవంబునను మరల వచ్చినత్రోవన్
బోయి ద్విజనందనుఁడు తన, నాయన కర్పించె దాని నయభయములతోన్.

—: శివశర్మ పితృభక్తిపరితుష్టుఁడై పుత్రులకు వరం బిచ్చుట :—

క. అంతట శివశర్మ మన, స్సంతోషముఁ జెంది యాత్మజన్ములఁ గని మీ
యంతర్విశుద్ధభక్తికి, నెంతయు మెచ్చితిని గోరుఁ డిచ్చెద వరమున్. 46

చ. అనవుడు నాతనూజులు మహాత్మ ప్రసన్నుఁడ వైతి వేని మా
జనని సజీవయై మరల సమ్మదమున్ గలిగించుఁగాక మా
కనుటయు నట్ల యయ్యెడు మటం చనియెన్ శివశర్మ యంతలో
ననె చనుదెంచె నాయమ ప్రణష్టధనం బుపలబ్ధమైనటుల్. 47

క. అరుదెంచి యామె తనపతి, చరణములకు మ్రొక్కి మొదట జలజల కంటన్
దొరలఁగ బాష్పజలంబులు, పరిరంభణ మాచరించెఁ బరిగొనుసుతులన్. 48

గీ. అట్లు పరిరంభణ మొనర్చి యామె యిట్టు,లనియె నానందవివశాంతరంగయగుచుఁ
గోరుకొందురు సుతులు చేకూరవలయు, ననుచు నరు లిట్టిసాహాయ్యమునకె కాదె.

ఆ. పుణ్యవంతులైనపుత్రులు గలిగిన, సతులు గాక భాగ్యవతులు గలరె
యువిదలకును గర్భ ముండినదానికి, ఫలము సత్సుతులను బడయు టాకటె. 50

ఉ. పుట్టితి నుత్తమం బయినభూసురవంశమునందు మీఁదఁ జే
పట్టితి దేవతుల్యుఁ డగుభర్తను గర్భమునుండి కంటి మీ
యట్టితనూజరత్నముల సార్థకమయ్యెను జన్మ మెల్ల నే
నెట్టితపంబు చేసి జనియించినదాననొ భూతలంబునన్. 51

క. నావుడు నామెకుఁ బ్రణతులు, గావించి భవత్పవిత్రగర్భంబున మే
మావిర్భవించుటనె పితృ, సేవాభాగ్యంబు జనని చేకుఱె మాకున్. 52

క. మీమాహాత్మ్యమె మూలము, మామహిమకుఁ దల్లి యల్పమానవులము మా
సామర్థ్య మెంత పితరులు, క్షేమంకర మైనతలఁపు చేయక యున్నన్. 53

క. అని పుత్రులు పలుకుటయును, గనుఁగొని శివశర్మ యేమి కావలయునొ యిం
కను మీకుఁ గోరుకొనుఁ డని, కనికరమున ననుడు వారు కౌతుక మొదవన్.

ఆ. తండ్రి మాకు విష్ణుధామంబు దయచేయు, మంతకంటె వేఱె యాస లేదు
కరుణ గలిగి నీవు వర మీయ నెంచిన, వాఁడ వగుట నిట్టివాంఛ పొడమె.

క. అనుటయు శివశర్మ ముదం,బును జెంది సుతాభిలాషమున కట్టులె యా
ననుటయును నపుడె వేంచే,సెను గరుడారూఢుఁ డగుచు శ్రీపతి యటకున్.

క. హరి ప్రత్యక్షం బగుటయుఁ, బరీక్షితాత్ము లగునాత్మభవులు నలువురున్
హరిరూపు లగుచు నేఁగిరి, హరివెంటనె గరుడి నెక్కి హరిపదమునకున్. 57

వ. అంతట శివశర్మ కనిష్ఠపుత్రుం డగుసోమశర్మం జూచి. 58

ఆ. తలఁపు గలిగె నోయి తనయ యీనాఁడు నా, కతివతోడఁ దీర్ఘయాత్ర కేఁగ
నుండి యింటఁ బ్రోచుచుండుము నీవు మే, మరుగుదెంచుదాఁక నమృతఘటము.

క. అని యానతిచ్చి సుతునకుఁ, జనియెను శివశర్మ యాత్ర సలుపఁగ సతితో
డను సోమశర్మ పితృశా, సనమును బాలించు చుండె సదనమునందున్. 60

క. పదియేండ్లు గడచువఱకును, బదిలముగను జేసి తీర్థపర్యటనంబున్
దుదకు శివశర్మ మదిలో, సదనమునకు వచ్చుతలఁపు సమకూరంగన్. 61

క. తనమాయావిలసనమునఁ, దనువునఁ గుష్ఠంబు గలుగఁ దరుణికిఁ దనకున్
జనుదెంచె నొకదినంబునఁ, దనసద్మమునకు విషాదతప్తుం డగుచున్. 62

క. అరుదెంచినతలిదండ్రుల, చరణములకు మ్రొక్కి సోమశర్మ సభక్త్యా
దరమునను వారిదుస్థితి, పరికించి సహింపలేనిపరితాపమునన్. 63

ఆ. ఇట్టు లనియెఁ దండ్రి యేమిపాపంబునఁ, గలిగె నీయవస్థ కలుషరహితు
లైనమీకుఁ జెప్పుఁ డనుటయు శివశర్మ, పలికె నిట్టు లాత్మభవునితోడ. 64

క. చేసితి మేజన్మముననొ, గాసిం బడఁగలిగినట్టికర్మము దానం
జేసి యొనగూడె మా కీ, దోసము పూర్వార్జితములు దొలఁగవు వత్సా. 65

క. మాకొఱకు నీవు తండ్రీ, శోకింపకు మేమి ఫలము శోకించినచోఁ
గా కుండదు కాఁ దగినది, చేకూరదు కాని దెంతచీకాకైనన్.. 66

వ. అనుటయు సోమశర్మ కర్మఫలం బనుభవింపక తప్ప దని తలంచి తత్పరిచర్యా
పరాయణుండై. 67

సీ. తానయి శ్లేష్మమూత్రపురీషముల నెత్తుఁ, గొంచె మేనియును జుగుప్స గొనక
స్నానంబు చేయించుఁ జక్కఁగా వాసన, పోవునట్టులు మేనిపుండ్లు కడిగి
పుట్టముల్ స్వయముగాఁ గట్టును నిజహ స్త, ములతోడఁ బరిశుద్ధముగను నుదికి
పాకంబు గావించి పరిశుభ్రముగ నుండ, షడ్రసోపేతభోజనము వెట్టు

గీ. బహుళపరిమళవస్తుసంభరిత మగుచు, శోభిలఁగఁ దమ్ములమ్ములు చుట్టి యిచ్చు
నింపుమీఱనతల్పముల శయనింపఁ జేసి, పాదముల నొత్తు నిద్దురపట్టువఱకు, 68

క. తనమూఁపులపై నిడికొని, చని తీర్థస్నానములను జలిపించును ద
జ్జననీజనకుల నాతఁడు, తనయుఁ డనఁగ నతఁడె కాక తదితరుఁ డగునే. 69

క. జననీజనకులు నిత్యం, బును జేయం దగినకర్మముల నెల్లను దా
నొనరించును దత్ప్రతినిధి, గను వారికిఁ దత్ఫలంబు గలిగెడిభంగిన్. 70

క. ఈ విధమున మాతాపితృ, సేవాపరుఁ డగుచు వారు చిత్తములోనన్
భావించినపను లెల్లన్, గావించుచు నుండె నత్తనయుఁ డనుదినమున్. 71

క. అటులేన్ శివశర్మ సము, త్కటకోపముతోడ నొక్కతఱిఁ జెడఁ దిట్టున్
బటపట రదములు గొఱుకుచుఁ, దటాలునను దన్ను నొక్కతఱిఁ బాదమునన్. 72

ఆ. తండ్రికోపమునకుఁ దనమదిలోపల, నించుకేని తాప మెనయకుండఁ
బ్రతిపదంబుఁ దత్సపర్యాక్రియలయంద, చూడ్కి నిలిపి యుండె సోమశర్మ. 73

క. తిట్టినను గొట్టినను దన, పట్టు విడువకుండఁ బరమభక్తి మెయిం గ
న్పట్టెడితనయుని వేఱొక, పట్టున శివశర్మ దలఁచి పరిశోధింపన్. 74

క. అమృతఘటంబున నుండిన, యమృతము తనమాయచేత హరియించి సుతో
త్తమ నీకడ మున్నుంచిన, యమృత మిపుడు ద్రావ వలయు నది యిమ్మనియెన్.

వ. అనుటయు సోమశర్మ జనకాజ్ఞ నొందలం దాల్చి రేఁబవలుం దాను గంటిని ఱెప్పవోలె భద్రముగఁ గాచుచుండినయమృతఘటంబుం గాంచి దానిపైని గీలితం బొనరించినమూఁత దీసి చూచి యందు నమృతబిందువు గూడ లేమిం జింతించి యున్నది యున్నయట్లు చెప్పిన జనకునకు మనఃక్లేశంబు గలుగు నని తలంచి యెట్టకేలకు ధైర్యంబు దెచ్చికొని. 76

గీ. శమము దమమును సత్యశౌచములు గలిగి, ధర్మపరిపాలనైకతత్పరుఁడ నగుచు
నేను బితృసేవ చేసితి నేని యిపుడె, యమృతపరిపూర్ణమగుఁగాక యమృతఘటము.

క. అని పలుకుటయును దత్క్షణ, మున నె యమృతకుంభ మమృతపూర్ణం బయ్యెన్
గని యాతం డది గైకొని, చని వినయముతోడ నుంచె జనకుని యెదుటన్. 78

క. ఉనిచినయమృతఘటంబున్, గనుఁగొని సుతభక్తి కమితకౌతుక మొదవం
గను వారు పూర్వరూపం, బును దాలిచి కానఁబడిరి పుత్రున కంతన్. 79

ఆ. సోమశర్మ వారిఁ జూచి నీరోగుల, సూర్యబింబకాంతిశోభితులను
మదిని విస్మయంబు ముదము నేపారంగ, నాక్షణంబ యడుగులందు వ్రాలె. 80

క. అంతట శివశర్మ మదిన్, సంతోషము నొంది దీవనలచేత సుతున్
సంతోషపఱిచి యేఁగెన్, గాంతామణితోడ విష్ణునగరంబునకున్. 81

వ. అంతట సోమశర్మ సాలగ్రామక్షేత్రంబునకుం జేరి. 82

ఆ. విషయవిముఖుఁ డగుచు విజనప్రదేశంబు, నాశ్రయించి తపము నాచరించెఁ
గొంతకాల మచట నంతలో నతని కా, సన్నమయ్యె మరణసమయ మపుడు.

గీ. దానవులు గొంత ఘోషించి వానిదరికిఁ, జలుపఁ దొడఁగిరి భీషణస్వానములను
నేమి పాపము కాని యాసోమశర్మ, యంతరంగము సాధ్వసాక్రాంత మయ్యె.
క. ఆసాధ్వసంబుతోడనె, భూసురుఁ డసువులను విడిచిపుచ్చెను దానం
జేసి యొనగూడె నతనికి, నాసురదేహంబు విధిని నగునే గడవన్. 85
సీ. అంత నాతఁడు హిరణ్యకశిపుం డనియెడి, నామంబు గలదైత్యనాయకునకుఁ
గమలాఖ్య యైనతత్కాంతయం దుదయించి, ప్రహ్లాదుఁ డనెడిపేరను జెలంగి
దేవాసురులకుఁ బ్రాప్తించినయనిలోన, నఖిలాత్మకుం డైనహరిని గాంచి
పూర్వజన్మజ్ఞానమును బొంది తనవృత్త,మంతయు నెఱింగించి యచ్యుతునకు
గీ. స్వామియీదైత్యకాయంబుసంహరించి,ననుఁగృతార్థునిఁ జేయుమీయనుచు వేఁడ
నపుడు కరుణాళు వగుటను నతనిశిరము, చక్రధారను ఛేదించెఁ జక్రపాణి.
ఆ. అటులు చక్రనిహతుఁ డగుటయుఁ బ్రహ్లాదుఁ, డతనికన్నతల్లి యైనకమల
పుత్రశోకభారమున వచ్చుకన్నీళు, లేఱు లగుచుఁ బాఱ నేడ్వఁ దొడఁగె. 87
క. రేలును బవళులు శోక, జ్వాలావృత యగుచు నామె శమియింపఁగ లో
నూలుకొనుచుండ సురముని, యాలోపల నరుగుదెంచె నాయమకడకున్. 88

—: సోమశర్మ ప్రహ్లాదుఁడుగాఁ బుట్టుట :—

సీ. అరుదెంచి నారదుం డాసాధ్వి నీక్షించి, సాహసం బొనరింపఁ జనదు నీకు
హరిభక్తుఁడై పుట్టి యతఁడు నీకడుపునఁ, బ్రహ్లాదుఁ డనెడుపేరనె యొసంగి
దానవకృత్యముల్ లేనివాఁడుగ నుండి, దేవభావంబునఁ దేజరిల్లి
సకలలోకప్రశంసాభాజనం బయి, యింద్రసింహాసనం బెక్కఁ గలఁడు
గీ. చాన యీమాట వెలిపుచ్చఁ జన దటంచుఁ,జెప్పి ధైర్యంబు గొలిపి యాశీలవతికిఁ
గానఁ బడకుండ రెండవకంటి కేఁగె, మరలఁ దా నేఁగుదెంచినమార్గముననె.
క. తరువాతఁ గొన్నిదివసము, లరుగుటయును గర్భ మొదవి యామెకుఁ బుట్టెన్
హరిభక్తుఁ డైనకొమరుఁడు, సురలు దివమునుండి కురియ సుమవర్షంబుల్. 90
క. అమితాహ్లాదకుఁ డగుచును, నమితాహ్లాదమునఁ బుట్టినట్టికతన నా
కొమరునకుఁ బేరు వెట్టిరి, ప్రమాణవిదు లెల్లఁ గూడి ప్రహ్లాదుఁ డనన్. 91

—: ప్రహ్లాదుఁ డింద్రపదంబు నొందుట :—

క. జనియించిన దాదిగ నా, తనయుఁడు హరిపాదభజనతత్పరుఁ డగుచున్
గొనియె నృసింహానుగ్రహ,మున సకలసురాధిపత్యమును ద్రిదివమునన్. 92
క. శక్తుం డయ్యును నాతఁడు, సక్తుఁడు గాకుండ స్వర్గసామ్రాజ్యరమా
భోక్తయయి యుండెనన నిఁక, ముక్తిం గను టెంత యావిమోహాత్మునకున్.
క. అనుటయు మఱి యెవ్వరికై, నను నింద్రపదంబు గలిగెనా యనుచును న
మ్మునులు లడుగుటయును సూతుఁడు, వినిపింపఁ దొడంగె నిట్లు వేడుకతోడన్. 94

వ. దైత్యదానవు లెల్లరును జక్రపాణిచే వధియింపంబడుటయు దేవత లందఱుం గూడి బద్ధాంజలులై యచ్యుతుని మ్రోల నిలువంబడి. 95

క. దేవా మహానుభావా, నీవలనను శత్రుభీతి నేఁడు దొలంగెన్
దేవతలకు నీకంటెన్, దైవ మెవఁడు గలఁడు త్రిభువనంబులయందున్. 96

క. త్రైలోక్యము నేలుటకున్, జాలినపుణ్యాత్ము నొకని స్వారాజ్యరమా
పాలకునిఁగ దయచేసి కృ, పాళూ మాయాపదలను బాపంగదవే. 97

క. అని యభ్యర్థించుటయును, జనార్దనుం డిట్టు లనియె సాధ్వస మొందన్
బని లేమి మాకు సువ్రతుఁ, డనునొకవిప్రుం డధీశుఁ డగు దివమునకున్. 98

గీ. అతఁడు వైష్ణవ తేజస్సమన్వితుండు, మత్పదాంభోజపరతంత్రమానసుండు
చిరము వైకుంఠమున నివసించినట్టి, పుణ్యవంతుఁడు త్రైలోక్యపూజితుండు. 99

క. సురలార నిర్భయంబుగ, నరుగుం డిఁక మీర లనుచు నావిబుధులకున్
వర మిచ్చి చూచె నదితిని, బరిసరమున నున్నలోకపావనచరితన్. 100

క. కనుఁగొనుటయు మాధవుఁ డా, వనజాయతనేత్ర భక్తవత్సల నానం
దనులకు లోపము గలుగునె, నెన రొప్పఁగ నీవు తోడునీడగ నుండన్. 101

గీ. కాని నామది నొకకోర్కి గలిగె నీవు, దాని నెఱవేర్పఁ దలఁచితి వేని నాకు
గర్భముననిన్ను సుతునిఁగాఁగాంచఁగలుగు, నట్టిభాగ్యంబుదయచేయుమంబుజాక్ష

—: విష్ణు వదితికి జన్మించునట్లు వర మిచ్చుట :—

క. అని యడుగుటయును హరి యి, ట్లనియెను నాయమకు దేవి యమరుల కార్యం
బున కీవు మర్త్యదేహం, బును దాల్చెద వపుడు నేను బుట్టెద నీకున్. 103

వ. అది యెట్లంటివేని ద్వాదశత్రేతాయుగంబునందు నిర్వక్రపరాక్రమంబున సర్వక్షత్రియవధంబు గావించి భూభారంబు నుద్ధరింప జమదగ్నిమహర్షి వలన నీగర్భంబునందుఁ బరశురాముఁ డనుపేరను జతుర్వింశత్రేతాయుగంబునందు సర్వదైత్యసంహారంబు గావించి ధర్మస్థాపనం బొనరింప రామభద్రుం డనుపేరను నష్టావింశద్వాపరయుగాంతంబునందు భూభారహరణార్థంబు వాసుదేవుం డను పేరను నీయుదరంబున జన్మింతు. 104

గీ. కాని యిప్పుడు దేవి నీగర్భమందుఁ, బుట్టఁగలఁ డింద్రుఁడుగ నొక్కభూసురుండు
దాని కంగీకరింపు మద్దాన నీకుఁ, గలుగుఁ గీరితి మూఁడులోకంబులందు. 105

క. అనవుడు సంతోషంబున, వనజాక్షున కెఱఁగి యదితి వచ్చినత్రోవన్
జనుదెంచి యింటి కి ట్లని, యెను బతి యగుకశ్యపునకు బుతుకాలమునన్. 106

ఆ. ప్రాణనాథ యింద్రపదపాత్రుఁ డైనత, నూజు నొకని నా కనుగ్రహింపు
మనుచు వేఁడికొనఁగ నామెమస్తకమున, హస్త ముంచి యిట్టు లనియె నతఁడు,

గీ. దానవులు గొంత చేకొంచి వానిదరికిఁ, జలుపఁ దొడఁగిరి భీషణస్థానములను
నేమి పాపమొ కాని యాసోమశర్మ, యంతరంగము సాధ్వసాక్రాంత మయ్యె.
క. ఆసాధ్వసంబుతోడనె, భూసురుఁ డసువులను విడిచిపుచ్చెను దానం
జేసి యొనగూడె నతనికి, నాసుర దేహంబు విధిని నగునే గడవన్. 85
సీ. అంత నాతఁడు హిరణ్యకశిపుం డనియెడి, నామంబు గలదైత్యనాయకునకుఁ
గమలాఖ్య యైనతత్కాంతయం దుదయించి, ప్రహ్లాదుఁ డనెడిపేరను జెలంగి
దేవాసురులకుఁ బ్రాప్తించినయనిలోన, నఖిలాత్మకుం డైనహరిని గాంచి
పూర్వజన్మజ్ఞానమును బొంది తనవృత్త, మంతయు నెఱిఁగించి యచ్యుతునకు
గీ. స్వామియీదైత్యకాయంబుసంహరించి, ననుఁగృతార్థునిఁ జేయుమీయనుచు వేఁడ
నపుడు కరుణాళు వగుటను నతనిశిరము, చక్రధారను ఛేదించెఁ జక్రపాణి.
ఆ. అటులు చక్రనిహతుఁ డగుటయుఁ బ్రహ్లాదుఁ, డతనికన్నతల్లి యైనకమల
పుత్రశోకభారమున వచ్చుకన్నీళ్లు, లేఱు లగుచుఁ బాఱ నేడ్వఁ దొడఁగె. 87
క. ఏఱులను బవళులు శోక, జ్వాలావృత యగుచు నామె శమియింపఁగ లో
నూలుకొనుచుండ సురముని, యాలోపల నరుగుదెంచె నాయమకడకున్. 88

—: సోమశర్మ ప్రహ్లాదుఁడుగాఁ బుట్టుట :—

సీ. అరుదెంచి నారదుం డాసాధ్వి నీక్షించి, సాహసం బొనరింపఁ జనదు నీకు
హరిభక్తుఁడై పుట్టి యతఁడు నీకడుపునఁ, బ్రహ్లాదుఁ డనెడుపేరనె యెసంగి
దానవకృత్యముల్ లేనివాఁడుగ నుండి, దేవభావంబునఁ దేజరిల్లి
సకలలోకప్రశంసాభాజనం బయి, యింద్రసింహాసనం బెక్కఁ గలఁడు
గీ. కాన యీమాట వెలిపుచ్చఁ జన దటంచుఁ, జెప్పి ధైర్యంబు గొలిపి యాశీలవతికిఁ
గానఁ బడకుండ రెండవకంటి కేఁగె, మరలఁ దా నేఁగుదెంచినమార్గముననె.
క. తరువాతఁ గొన్నిదివసము, లరుగుటయును గర్భ మొదవి యామెకుఁ బుట్టెన్
హరిభక్తుఁ డైనకొమరుఁడు, సురలు దివమునుండి కురియ సుమవర్షంబుల్. 90
క. అమితాహ్లాదకుఁ డగుచును, నమితాహ్లాదమునఁ బుట్టినట్టికతన నా
కొమరునకుఁ బేరు వెట్టిరి, ప్రమాణవిదు లెల్లఁ గూడి ప్రహ్లాదుఁ డనన్. 91

—: ప్రహ్లాదుఁ డింద్రపదంబు నొందుట :—

క. జనియించిన దాదిగ నా, తనయుఁడు హరిపాదభజనతత్పరుఁ డగుచున్
గొనియె నృసింహానుగ్రహ, మున సకలసురాధిపత్యమును ద్రిదివమునన్. 92
క. శక్తుం డయ్యును నాతఁడు, సక్తుఁడు గాకుండ స్వర్గసామ్రాజ్యరమా
భోక్తయయి యుండె నన నిఁక, ముక్తిం గను టెంత యావిమోహాత్మునకున్.
క. అనుటయు మఱి యెవ్వరికై, నను నింద్రపదంబు గలిగెనా యనుచును న
మ్మునుల డుగుటయును సూతుఁడు, వినిపింపఁ దొడంగె నిట్లు వేడుకతోడన్. 94

వ. దైత్యదానవు లెల్లరును జక్రపాణిచే వధియింపంబడుటయు దేవత లందఱుం గూడి
బద్ధాంజలులై యచ్యుతునిముందల నిలువంబడి. 95

క. దేవా మహానుభావా, నీవలనను శత్రుభీతి నేఁడు దొలంగెన్
దేవతలకు నీకంటెన్, దైవ మెవఁడు గలఁడు త్రిభువనంబులయందున్. 96

క. త్రైలోక్యము నేలుటకున్, జాలినపుణ్యాత్ము నొకని స్వారాజ్యరమా
పాలకునిఁగ దయచేసి కృ, పాళూ మాయాపదలను బాపంగదవే. 97

క. అని యభ్యర్థించుటయును, జనార్దనుం డిట్టు లనియె సాధ్వస మొందన్
బనిలేదు మీకు సువ్రతుఁ, డనునొకవిప్రుం డధీశుఁ డగు దివమునకున్. 98

గీ. అతఁడు వైష్ణవతేజస్సమన్వితుండు, మత్పదాంభోజపరతంత్రమానసుండు
చిరము వైకుంఠమున నివసించినట్టి, పుణ్యవంతుఁడు త్రైలోక్యపూజితుండు. 99

క. సురలార నిర్భయంబుగ, నరుగుం డిఁక మీర లనుచు నావిబుధులకున్
వర మిచ్చి చూచె నదితిని, బరిసరమున నున్నలోకపావనచరితన్. 100

క. కనుఁగొనుటయు మాధవుఁ డా, వనజాయతనేత్ర భక్తవత్సల నానం
దనులకు లోపము గలుగునె, నన రొప్పఁగ నీవు తోడునీడగ నుండన్. 101

గీ. కాని నామది నొకకోర్కి గలిగె నీవు, దాని నెఱవేర్పఁ దలఁచితి వేని నాకు
గర్భముననిన్ను సుతునిఁగాఁగాంచఁగలుగు, నట్టిభాగ్యంబుదయచేయుమంబుజాక్ష

—: విష్ణు వదితికి జన్మించునట్లు వర మిచ్చుట :—

క. అని యడుగుటయును హరి యి, ట్లనియెను నాఁడుమకు దేవి యమరులకార్యం
బున కీవు మర్త్యదేహం, బును దాల్చెద వపుడు నేను బుట్టెద నీకున్. 103

వ. అది యెట్లంటివేని ద్వాదశత్రేతాయుగంబునందు నిర్వక్రపరాక్రమంబున సర్వ
క్షత్రియవధంబు గావించి భూభారంబు నుద్ధరింప జమదగ్నిమహర్షి వలన
నీగర్భంబునందుఁ బరశురాముఁ డనుపేరను జతుర్వింశత్రేతాయుగంబునందు
సర్వదైత్యసంహారంబు గావించి ధర్మస్థాపనం బొనరింప రామభద్రుం డనుపేరను
నష్టావింశద్వాపరయుగాంతంబునందు భూభారహరణార్థంబు వాసుదేవుం డను
పేరను నీయుదరంబున జన్మింతు. 104

గీ. కాని యిప్పుడు దేవి నీగర్భమందుఁ, బుట్టఁగలఁ డింద్రుఁడుగ నొక్కభూసురుండు
దాని కంగీకరింపు మద్దాన నీకుఁ, గలుగుఁ గీరితి మూఁడులోకంబులందు. 105

క. అనవుడు సంతోషంబున, వనజాక్షున కెఱఁగి యదితి వచ్చినత్రోవన్
జనుదెంచి యింటి కి ట్లని, యెను బతి యగుకశ్యపునకు బుతుకాలమునన్. 106

ఆ. ప్రాణనాథ యింద్రపదపాత్రుఁ డైనత, నూజు నొకని నా కనుగ్రహింపు
మనుచు వేఁడికొనఁగ నామెమస్తకమున, హస్త ముంచి యిట్టు లనియె నతఁడు,

క. చానా నీవు దలంచిన, సూనుఁడు నీగర్భమందుఁ జొచ్చును దీవ్రం
బై నతపం బొనరింపం, గా నగు ననుటయును నదితి గౌతుక మొదవన్. 108

—: సువ్రతుం డింద్రుండుగాఁ బుట్టుట :—

క. వనవాసము గావించుచుఁ, దనువు కృశింపంగ ధ్యానతత్పర యగుచున్
బొనరింపఁ దొడఁగెఁ దపమున్, దనగర్భము వర్ధిలుచుఁ గనంబడు చుండన్. 109

గీ. అటులువర్ష శతంబునిండుటయునొక్క, శుభముహూర్తంబుననుబుట్టెసుతుఁడొకండు
దివ్యకాయము భానుదీప్తియును విష్ణు, తేజము చతుర్భుజములును దేజరిల్ల. 110

సీ. కుసుమవర్షంబులు కురిసిరి దేవత, లమలంబు లయ్యె సంద్రములు నదులు
చెలరేఁగి మ్రోఁగె మంగళతూర్యనాదముల్, దీప్యమానము లయ్యె దిక్తటములు
పాటలు పాడి రభ్రముగను గంధర్వు, లాడిరి నాట్యము లప్సరసలు
సలిపి రాశీర్వాదములు సప్తఋషులును, గ్రహము లుచ్చైస్థ్సానగతము లయ్యె

గీ. బ్రాహ్మణులు గూడి వేదమంత్రములచేతఁ, జక్కఁగా నొనరించిరి సంస్తవములు
ముజ్జగములును నాహ్లాదమున మునింగె, నవతరింపంగ సువ్రతుం డమరపతిగ. 111

వ. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును దేవతలును బృహస్పతియును గశ్యపుండునుం గూడి యక్కుమారునకు వసుదత్తుం డనియును వసుదుం డనియును నాఖండలుం డనియును బిడౌజుం డనియును బాకశాసనుం డనియును శక్రుం డనియును నింద్రుం డనియును నామకరణంబులు గావించి విధ్యుక్తంబు లగుసంస్కారంబు లెల్ల నొనరించి యొక్కసుముహూర్తంబున స్వర్గరాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి. 112

గీ. అంత నాసూనుఁ డింద్రత్వ మంది విష్ణు, సంప్రసాదాగతాఖిలశక్తి యగుచు
వీర్యముననను దపంబున వీనికంటె, నధికుఁ డన్యుండు లేఁ డనుఖ్యాతి నొందె. 113

క. అనుటయును సువ్రతునిప్రా, గ్జనికథ నాలింపఁ బారికాంక్షులు గోరం
గను సూతుఁ డమితహర్షం, బెనయఁగ వారలకుఁ జెప్ప నిట్లు దొడంగెన్. 114

—: సువ్రతుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము :—

క. మునులార పూర్వకల్పం, బున రేవాతీరదేశమునయందును వా
మనతీర్థ మనెడిక్షేత్రం, బునఁ గౌశికకులజుఁ డొక్కభూసురుఁ డుండెన్. 115

ఆ. అతఁడు సోమశర్మ యనునామమును దాల్చి, తనకుఁ గలిగినట్టిధనవిహీన
తకును బుత్రహీనతకును లోలోపలఁ, బరితపించు చుండెఁ బ్రతిదినంబు. 116

ఆ. అతనిభార్య సుమన యనుసాధ్వి యొకనాఁడు, కాంతి లేనితన్ముఖంబుఁ జూచి
యార్య పాపహేతు వైనవిషాదంబు, గలుగ నీకు నేమి కతమొ చెప్పుమ. 117

క. అని యడుగుటయును గాంతా, మును మన మే మేమి పాపములు చేసితిమో
తనయులు లేమియు లేమియు, వినిహతుల నొనర్చె మనల వే తేమిటికిన్. 118

క. అని సోమశర్మ పలుకుట యును సుమన వచించె నిట్టు లోకమాటను నే
విని చెదను వినుము నాయెడ, ననుగ్రహం బొదవెనేని యనఘా నీకుఁ. 119

వ. లోభబీజంబును మోహామూలంబును ససత్యస్కంధంబును మాయాశాఖా
సమూహంబును దంభకౌటిల్యపత్త్రంబును గుబుద్ధిపుష్పంబును నృశంసతాగంధం
బును నజ్ఞానఫలంబును ఛద్మపాషండతాచౌర్యేర్ష్యాదిపక్షిగణంబును నధర్మఫల
రసంబును నశ్రద్ధాఋతుయుతంబును భావోదకసంవర్ధితంబును నగుసంసార
వృక్షంబునీడ నాశ్రయించి సంతసించుచుఁ బక్వంబు లగుతత్ఫలంబు లారగించుచు
నుత్కటం బగుతత్ఫలరసంబుం ద్రావుచు సంతృప్తుండై యుండునరుం డధోగతి
పాలగు. కావున. 120

క. ధనపుత్రకళత్రాదుల, ననిశంబును గోరుకొనుచు నాదుఃఖముతో
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండెడి, మనుజునకు సుఖంబు లేశమాత్రముఁ గలదే.

వ. పితృమాతృపుత్రమిత్రకళత్రబాంధవధనంబులు దత్సంసారసంబంధంబు గల
వగుటం జేసి తద్వ్యామోహంబు విద్వాంసునకుం జెల్ల దని పలుకుటయు సోమ
శర్మ యామెతోడ ని ట్లనియె. 122

క. కలికీ సంసారమునకుఁ, గలిమికిఁ బుత్రాదులకును గలసంబంధం
బులు దెలుపు మెట్టివో యవి, తెలిసికొనం గోర్కి యుప్పతిల్లెడు నాకుఁ. 123

క. అనవుడు నాయమ యి ట్లని, యెను నీ కెఱుఁగంగ రాని దే మున్నది యై
నను నీయానతిచొప్పున, విని చెద నా తెలిసినంత వినుము మహాత్మా. 124

—: నానావిధకుపుత్రస్వరూపనిరూపణము :—

వ. పుత్రులు ఋణానుబంధు లనియు న్యాసాపహారకు లనియు శత్రువు లనియుఁ
బ్రియు లనియు నుదాసీను లనియు ననేకభేదంబులు గా జనియించుచుందురు.
క్రమంబున నాపుత్రులసంసారధనసంబంధంబులు వివరించెద. 125

క. కొని ఋణము నెవఁడు తీర్పక, చనిపోవునో వాని కపరజన్మమునందుఁ
జనియించు నుత్తమర్ణుఁడు, తనయుఁడుగాఁ బూర్వదత్తధనము గ్రహింపఁ. 126

సీ. పుత్రరూపంబునఁ బుట్టి వాని కతండు, బాల్యంబునం దాటపాటలకును
జవ్వనంబున సురాశాలలకును జార, కాంతలకును ద్యూతకారులకును
ధన మంతయును గూడ వినియోగ మొనరించి, వేశ్మభూముల నెల్ల విక్రయించి
యన్న యోరామచంద్రా యంచుఁ దలిదండ్రు, లేడ్చుచుఁ దిరుగంగ నేడిపించి

గీ. చచ్చిపోయిన వారికి శ్రాద్ధ మైనఁ, జలుపకుండఁగ నాస్తికాచారుఁ డగుచుఁ
బిదపఁ జను నప్పు గైకొని పెట్టినట్టి, కష్టము లనుభవింపక గడవఁ దరమె. 127

గీ. మఱియు ఋణమును దీర్పక మరణ మొంది, నట్టియధమర్ణులు ప్రదాత కపరజన్మ
మంచు సుతులుగ జన్మించి యతనిఋణము, దీర్చికొని పోవుచుందురు తీఱినంత.

వ. ఇంక న్యాసాపహారకులవృత్తాంతంబు వివరించెద. 129

సీ. న్యాసంబు హరియించినట్టిమానవునకుఁ, బుట్టు న్యాసస్వామి పుత్రుఁ డగుచు
జనియించి దినదినంబును వృద్ధి నొందుచు, నల్లాడముద్దుగా నాడుకొనుచుఁ
జలుపుచు మధురభాషణములు చెవులలో, నమృతంబు చిలికించినట్టిపగిదిఁ
బరమభక్తిని గనంబఱుచుచుఁ బ్రేమంబు, వర్ధిల్లునట్టులు వర్తిలుచును

గీ. క్రమముగా న్యాస మెల్లఁ బ్రాణములు గొనిన
చాయను హరించి చచ్చు నల్పాయు వగుచుఁ
బుట్టు మరలను మరలను గిట్టు నట్లె
తాను గన్నదుఃఖము తలిదండ్రు లొంద. 130

సీ. నాతండ్రి పోతివే నాయయ్య పోతివే, యని తల్లిదండ్రులు వనరుచుండ
వారల వీక్షించి వాఁడు పక్కున నవ్వి, తలిదండ్రు లెవ్వరు తనయు లెవరు
మున్ను నాన్యాసార్థమును హరియించి నా, ప్రాణంబులను దీసినట్లు గాదె
యనుభవింపక తీఱునట్టిది గాదు గా, వించినకర్మ మేవేళ కైన

గీ. నొకరికి సుతుండఁ గాను నే నొకరు నాకుఁ, దల్లిదండ్రులు గారు నాధనము మీరు
మున్ను హరియించుటను నేను గొన్నవాఁడ, మరల నేఁ డని పల్కి క్రమ్మఱక పోవు.

వ. ఇంక శత్రుపుత్రులవృత్తాంతంబు వివరించెద. 132

గీ. వైరము వహించి బహువిధవ్యథలు పెట్టి,నట్టివారికి బాధితుం డాత్మజుఁడు గఁ
బుట్టి తలిదండ్రులను దిట్టి కొట్టి చంపి, తుదకుఁ జనుఁ బూర్వవైరంబు తొలఁగిపోవ.

వ. ఇంకఁ బ్రియపుత్రులవృత్తాంతంబు వివరించెద. 134

క. అనిశంబును నుపకారము, లొనరించుచు స్నేహభావ మొదవంగఁ గనుం
గొనువారికిఁ బ్రియసుతుఁడు గ, జనియించును నుపకృతుండు చచ్చినపిదపన్.

గీ. అట్లు సుతుఁడుగ నుదయించి యతఁడు దల్లి,దండ్రులను బ్రీతితోడ నాదరముతోడఁ
గొలుచుచునువాఁడమృతులైనఁజలిపి తృప్తి,గలుగ వారికిశ్రాద్ధముల్ కడకుఁబోవు.

వ. ఇంక నుదాసీనపుత్రులవృత్తాంతంబు వివరించెద. 137

గీ. మంచిపనిలోనఁ జేరక మాన్పకుండఁ, జెడ్డపని నూర కుండినచేతనులకుఁ
బుట్టుచుండు రుదాసీనపుత్రులుగను, మంచిపనివారుఁ గీడ్పాటు గాంచువారు.

గీ. అట్లు వారలు పుట్టి పూర్వానుబంధ, మునను దలిదండ్రులకుఁ గష్టములను మాన్పఁ
గను సుఖంబులు చేకూర్పఁగను నొకింత, యేనియును దోడుపడ రుదాసీను లగుట.

క. తలిదండ్రులు సతులును మి, త్రులు భృత్యులు బాంధవులును దురగంబులు నే
న్గులును బశువులును బుత్రుల, వలెనె నిజనిజానుబంధవర్తుల చూవే. 140

గీ. న్యాసము హరింప లేను ఋణంబు చేయ
లే దొకనియొద్ద నొకని కీ లేదు ఋణము

స్నేహమును ద్వేషమును నుదాసీనతయును
లేదు మును మన కందుచే లేరు సుతులు. 141

గీ. మఱియు నొకమాట పూర్వజన్మంబునందు, నెవ్వనికిఁ గూడ నణుమాత్ర మేని ద్రవ్య
మీయ మైత్రిమి మన మదే హేతు వయ్యె, నాథ మనసాంప్రతికనిర్ధనత్వమునకు.

క. దత్త మగు నెడల వచ్చును, దత్తము గాకున్న నెట్లు దాపురమగు 'నా
దత్త ముపతిష్ఠతే' యని, వేత్తలు వచియించుమాట వితథం బగునే. 143

క. ప్రాప్తవ్యం బగు నెడలను, బ్రాప్తం బై తీఱు నది యనాయాసముగన్
బ్రాప్తవ్యము గానియెడన్, బ్రాప్తముగా దెదియు నెన్ని పాటులు పడినన్. 144

క. కావున దుఃఖము నుడుగుము, భావములోపలను శాంతి పాదుకొలుపుమీ
కేవలసాంసారికమో, హావిష్టులుబోలె తగునె యగడుపడంగన్. 145

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె నాయమకున్ దరుణీమతల్లి నీ
వనినది యెల్లఁ దప్పక యథార్థమ యైనను వంశవృద్ధి కా
సను వహియించుచుండెదరు సాధువు లేమి కతంబొ దానికిన్
వినిచెదవేని నాకు విన వేడుక యయ్యెడు నంచుఁ బల్కఁగన్. 146

—: సుపుత్రప్రాప్తిప్రకారకథనము :—

ఉ. ఆయమ చెప్పఁగాఁ దొడఁగె నాతని కిట్లు మహానుభావ నీ
శ్రేయము గోరి నేను వివరించెద నన్వయమున్ దరింపఁగాఁ
జేయుటకున్ సమర్థులు సుశీలుర శాశ్వత మైనపుణ్యమున్
జేయక యున్నచోఁ గలుగ నేరదు దుర్లభు లట్టిపుత్రకుల్. 147

గీ. సత్యధర్మరతుండును శాస్త్రవిదుఁడుఁ
బ్రాజ్ఞుఁడును జ్ఞానియును బితృభక్తిపరుఁడు
దాంతుఁడును శాంతుఁడును హరిధ్యానరతుఁడుఁ
దపసియును నగుపుత్రుఁ డుత్తముఁడు చూవె. 148

ఉ. చాలు సుశీలుఁ డైనతనుజన్ముఁ డొకండె ఋణానుబంధజుల్
వేలకువేలు పుట్టినను లేదు ఫలం బిసుమంత యేనియున్
దాలిచి వాని గర్భమునఁ దల్లి కృతార్థతఁ జెందుఁ దండ్రికిన్
మేలిమి గల్గు నట్టిగుణనీరధి పుత్రుఁడుగాఁ జనించుటన్. 149

గీ. పుణ్యమున నుదయించు సుపుత్రుఁ డొదవుఁ, బుణ్యమున శుద్ధవంశంబు పుణ్యమున నె
మంచిచావును మంచిజన్మమును గలుగుఁ, గానఁ బుణ్యంబె సౌఖ్యనిధాన మనఘ.

గీ. అనుటయును సోమశర్మ యాయమను గాంచి
పుణ్య మన నెట్టిదియొ వచింపుము లతాంగి

వినఁగ వేడుక గలిగెడు ననుడు నామె
యేరుపడునట్టు లతనితో నిట్టు లనియె. 151

—: పుణ్యావిర్భావప్రకార కథనము :—

గీ. బ్రహ్మచర్యతపోయజ్ఞపంచకములు, శౌచ మస్తేయమును నహింసయును శక్తి
మర్షమును దానమును నియమమును ననెడి, యంగములచేత ధర్మోదయంబు గలుగు.

క. తనయభ్యుదయమునకు సా, ధన మగు నాతని కొసంగు ధర్మము పుణ్యం
బును బుణ్యముచేతను గై, కొనుచుండు నతండు దాను గోరిన దెల్లన్. 153

క. అనుటయు ధర్మము నెవ గై, నను జూచినవారు గలరె నళినాయతలో
చన చెప్పు మనుచు వాంఛిం, చిన నాయమ వాని కిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్.

—: ధర్ముఁ డత్రిపుత్రులకు సపరివారముగాఁ బ్రత్యక్ష మగుట :—

సీ. అత్రినందనులు దత్తాత్రేయుఁ డనియును, దుర్వాసుఁ డనియును దొల్లి గలరు
ధర్మస్వరూపంబు దర్శింపఁగా నెంచి, వారిద్దఱును నిరాహారు లగుచుఁ
బదివేలవర్షముల్ పంచాగ్నిమధ్యంబు, నను జలమధ్యంబునను వసించి
యతిఘోరముగఁ దపం బాచరించినను బ్ర, త్యక్షంబు గాదయ్యె ధర్మమూర్తి

గీ. యంత దుర్వాసుఁ డధికకోపారుణాక్షుఁ, డగుచు శపియింపనుండ నయ్యవసరమున
ధర్మము మహీసురాకృతి దాల్చి వచ్చె, సపరివారంబు గాఁగఁ దత్సవిధమునకు.

క. చనుదెంచి యత్రిపుత్రునిఁ, గనుఁగొని మునివర్య తపము గావించుచుఁ జె
ల్లునె యాగ్రహంబు చెందఁగఁ, గొన నగునె తపఃఫలంబు క్రోధాంధులకున్.

క. అనుటయు దుర్వాసుం డి, ట్లనియెను నీ వెవఁడ విచటి కరుదేరంగాఁ
బని యేమి వీర లెవ్వరు, వినిపింపుము క్రోధగాథ వినిచెదఁ బిదపన్. 157

వ. అనుటయు ధర్ముం డాతని కిట్లనియె. 158

సీ. బ్రహ్మచర్యం బీధరాసురుం డీబ్రాహ్మ, ణుండు సత్యం బీద్విజుండు దపము
దాన మీబాపఁడు దమ మీద్విజన్ముఁ డీ, సర్వంసహాసుధాశనుఁడు నియతి
యీబాడబుఁడు శౌచ మీసాధ్వి శుశ్రూష, క్షమ యీలతాంగి యీకాంత శాంతి
ప్రజ్ఞ యీతల్లి యీపంకజాక్షి యహింస, శ్రద్ధ యీతన్వి యీచాన మేధ

గీ. యీమె దయ నాకు జనయిత్రి యేను ధర్ముఁ
డనెడివాఁడను నీక్రోధ మపనయింప
నరుగుదెంచినవార మే మందఱమును
మానికులదీప నీసన్నిధానమునకు. 159

—: దుర్వాసుఁడు ధర్మునకు శాపం బిచ్చుట :—

క. అనవుడు దుర్వాసుం డి, ట్లనియెను నాక్రోధ మార్ప నగునే నీకున్
జను మిప్పుడు కనఁబడితివె, కనులకుఁ బదివేలయేండ్లు గడచినపిదపన్. 160

క. ఇప్పటి కైనను గోపం, బుప్పతిలినమీఁదఁ గాదె యొకవెను మాపైఁ
దప్పనిపనిగ ననుగ్రహ, మప్పా మోఘము లె బ్రాహ్మణామర్షంబుల్. 161
క. అని పలికి నీవు దాసీ, తనయుఁడవు గ సుఖము లేనిధరణీపతివి గాఁ
గను జండాలుండవు గను, జనియింపు ము టంచు మూఁడు శాపము లిచ్చెన్.
వ. అనుటయు సోమశర్మ యాశ్చర్యంబు నొంది తన్నీ యాపయిని ధర్మఁ డేమయ్యెఁ
దద్వృత్తాంతం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు నాయమ యాతని కి ట్లనియె.
గీ. పుట్టెను యుధిష్ఠిరుం డనుభూపతిగను, భరతవంశంబునను వీరబాహుఁ డనెడి
శ్వపచుఁడుగను హరిశ్చంద్రనృపతి నేఁప, దాసికిని విదురుఁడుగను ధర్మఁ డనఘ.
గీ. అనుటయును సోమశర్మ యి ట్లనియె దేవి, బ్రహ్మచర్యాదు లెల్ల ధర్మమున కుదయ
సాధనము లంటి వానిలక్షణము లేవొ, తెలుపుమా నాకు నీ కవి తెలిసె నేని.
వ. అని యడుగుటయు నప్పతివ్రతామణి యాతని కి ట్లనియె. 166

—: బ్రహ్మచర్యాదిస్వరూపనిరూపణము :—

సీ. వదల కుంటయు నిజవంశసదాచార, మును నిత్యమును సత్యమున నె రతియు
బుతువేళల నెయాత్మసతిఁ గూడుటయు నన్య, కాంత పైఁ గామంబు గలుగమియును
బ్రహ్మచర్యంబు నాఁబడు గృహమేధికి, నుంఛవృత్తియును బరోపకృతియుఁ
గామకోపంబులు లేమియు నాచార, మును బ్రహ్మచర్యంబు వనగతునకు
గీ. ధ్యాననిష్ఠయు జ్ఞానవర్తనముఁ బాప, విముఖతయును సతీసంగవిముఖతయును
సత్యదమవృత్తియును బ్రహ్మచర్యముగను, యతికిఁ జెప్పంగఁబడియె మహానుభావ.
క. పరకాంతాతాల్యంబును, బరధనకాంక్షయును లేక పలికిన దెల్లన్
బరమార్థంబు గ నుండుటె, పరగును సత్యంబు నాఁగఁ బావనచరితా. 168
గీ. అన్నము జలంబు వసనంబు నాసనంబు
ఛాయయును శయ్యయును బ్రదేశమును దుదకుఁ
దృణము నేనియు నాదర మెనయఁ బ్రతిది
నమును బాత్రుల కిడుటె దానము మహాత్మ. 169
గీ. అన్వహము దేవతాబ్రాహ్మణార్చలందు, దానధర్మంబులందు వ్రతంబులందు
నఖిలలోకోపకారకార్యంబులందు, నిలుక డను దాల్చి యుండుటె నియతి యనఘ.
గీ. పరులు నిందించినను గోపపడక యుంట, కొట్టినను గొట్టుటకుఁ బూనుకొనక యుంట
తొక్కటము లెన్ని వచ్చినఁ దొణఁకకుంట, క్షమ యటంచు వచింతురు శాస్త్రవిదులు.
క. చలిపెడిస్నానాచమనం, బులవలన విరాగభావమున లోపలనున్
వెలుపలను గలుగుశుద్ధియె, యలరారును శౌచ మనెడియభిధానమునన్. 172
క. తన కుండినట్లె యన్యుల, కును గల దని బాధ నెంచికొని తృణమున కైన
నను గ్లేశము గలిగింపని, యనువున నుండుటె యహింస యనఁబడు ననఘా.

క. భూతములకుఁ దనవలనన్, గాతర్యం బించుకేని కలుగనిభంగిన్
రాతిరియును బవలును సం, ప్రీతిని మెలఁగుటయె శాంతిపేరను బరగున్. 174

క. పరకాంతాపరధనముల, హరియింపక యుండు టొకఁడె యస్తేయ మనం
బరగును దమ మనఁ బరగును, జరియించెడియింద్రియములజన మడఁచుటయే.

క. తనయెడలను దేశికునకు, ననుగ్రహము గల్గునట్టు లతఁడు నియోగిం
చినపను లెల్లను జేయుచు, నునికియె శుశ్రూష యనఁగ నొప్పు మహాత్మా.

గీ. సాంగముగ నున్నధర్మంబు నాశ్రయించి, నట్టినరునకు ధర్మమే యఖిలసౌఖ్య
ములను నిహపరములలోనఁ గలుగఁజేసి, కట్టకడకు భవాంభోధిగట్టుఁ జేర్చు.

చ. అనుటయు సోమశర్మ ముదితాననుఁడై సతి నీకు నీకథన్
వినిచినవార లెవ్వ రని వేడుకతో నడుగంగ నామె యి
ట్లనియెను బ్రాణనాథ చ్యవనర్షి యనన్ విని యుండు తండ్రి యా
యనఘుఁడు నాకు బాల్యమున నాతఁడు నన్నెడఁబాయ కుండెడిన్. 178

గీ. అట్టు లెడఁబాయకుండ నన్నతఁడు పోవు, నాశ్రమములకు దేవతాయతనములకుఁ
గూడఁ దోడ్కొనిపోవు నాకును వివేక, మొదవునట్లట్టు లుండంగ నొక్కనాఁడు.

గీ. కౌశికాన్వయజాతుఁ డొక్కండు వేద
శర్మ యనుబ్రాహ్మణుండు విషాదతప్తుఁ
డగుచు నొకచోట నుండఁగా నతనిఁ గాంచి
యడిగె మాతండ్రి యిది యేమియయ్య యనుచు. 180

గీ. అడుగుటయు వేదశర్మ యి ట్లనియెఁ దండ్రి, యేమి చెప్పుదు నావంశ మింతతోడ
నంతరించుచు నుండె లేఁ డర్భకుండు, పితరులకు దుర్గతులను దప్పించువాఁడు.

క. అని చెప్పుచుండ నచటికిఁ, జనుదెంచెను సిద్ధుఁ డొకఁడు చనుదెంచినయా
తనికి సభక్త్యుపచారము, లొనరించిరి వేదశర్మయును మాపితయున్. 182

ఆ. అట్టు లుపచరించి యార్తికారణమును, వినిచి రాతనికిని విని యతండు
ధర్మసేవనంబె తగుమందు దీనికి, ననుచు ధర్మగాథయును వచించె. 183

క. ఆకథను వింటి సిద్ధుని, వాకున నాఁ డిపుడు చెప్పవలసినకతనన్
నీకు వచించితి నింతియు, గాక మఱొక్కరికిఁ జెప్పఁగా లేదు సుమీ. 184

ఉ. అంతట వేదశర్మ స్వగృహంబునకుం జని ధర్మసేవ న
త్యంతము శ్రద్ధతోఁ జలిపి యాత్మజులన్ ధనధాన్యసంపదల్
వింతగఁ జెందె నట్టులె ఫలింపవె నీకును నీప్సితార్థముల్
చింతిల నేల ధర్మము భజింపు మనుద్యమమున్ ద్యజింపుమీ. 185

—: ధార్మికులజన్మమరణములు :—

గీ. అనుటయును సోమశర్మ యి ట్లనియె సాధ్వి, ధర్మసేవ యొనర్చినధార్మికులకు
జన్మమృత్యువు లెట్టివి సంఘటిలునొ, తెలుపుమీ నాకు వినఁ గుతూహలముగలిగె.

చ. అనుటయు నామె యి ట్లనియె నాతనితోడను ధర్మసేవనం
బొనరిచినట్టివారలకు నుత్క్రమణం బగుకాలమందు మే
కొనదు శ్రమంబు తాప మొనగూడదు కల్గదు తృష్ణ సంభ్రమం
బొనయదు స్వేదకంపనము లేర్పడ వుండదు క్లేశ మేదియున్. 187

—: పుణ్యమరణస్థానములు :—

వ. అగ్నిగృహంబునను గోష్ఠంబునను దేవాలయంబునను నారామంబునను నశ్వస్థానంబునను గజస్థానంబునను నశ్వత్థవటాశోకబ్రహ్మవృక్షశ్రీవృక్షచూతవృక్షసాన్నిధ్యంబునను దేవబ్రాహ్మణసన్నిధానంబునను రాజగృహంబునను రణభూమియందును మరణంబు ప్రాప్తించెనేని పుణ్యలోకంబులు గలుగుం గావున నట్టి పుణ్యస్థలం బేదేని యవసానకాలంబున ధర్మాత్ములకుఁ దటస్థం బగు. ఆప్రదేశమున నెలకొని. 188

గీ. చేయుచును బరమేశ్వరచింతనంబు, ననుభవించుచు నానంద మాత్మలోన
నామహాపుణ్యధను లనాయాసముగను, గదలుదురు బ్రహ్మరంధ్రమార్గంబునుండి.

గీ. అంత సురదూత లరుదెంచి యమృతమునను, దీర్థమాడించి వారిని దేవయాన
మునను గూర్చుండఁగాఁ బెట్టికొని స్తవంబు, లాచరించుచుఁ గొనిపోదు రమరపురికి.

క. చనుదెంచువారి కెదురుగఁ, జని ధర్మసమేతుఁ డగుచు శక్రుఁడు కావిం
చినకర్మమునకుఁ బ్రతిఫల, మనునట్టు లొసంగు దేవతాకారములన్. 191

క. దేవత లయి వారలు సం, భావింపంబడుచుఁ ద్రిదశపరివారముచేఁ
గావించినపుణ్యము సరి, వోవువఱకు నుందు రమరపురమున నంతన్. 192

క. జనియింతురు వారలు భువి, ననవద్యము లైనయన్వయములందుఁ బురా
తననిజధర్మానుగ్రహ, మున మరలను గూడ ధర్మమునె సేవింపన్. 193

—: పాపిష్ఠులజన్మమరణములు :—

గీ. అనుటయును సోమశర్మ యి ట్లనియెఁ దన్వి, పాపములు చేయువారలు పడయునట్టి
జన్మమరణంబు లెట్టిలక్షణము గలవొ, తెలుపుము సవిస్తరంబుగాఁ దెలిసెనేని.

వ. అని యడుగుటయు నావివేకవతీమతల్లి యాతని కి ట్లనియె. నాథా మలమూత్రదూషితం బగుదేశంబునను జండాలవాటికయందును గర్దభాదు లుండెడిప్రదేశంబునను వేశ్యాగృహంబునను నస్థిచర్మనఖకేశావృతం బగుస్థానంబునను బాపవంతు లాక్రమించినచోటను నాస్తికపూరితం బగు స్థలంబునను బాపిష్ఠులకు మరణంబు ప్రాప్తించు. అట్టిసమయంబున. 195

గీ. భీషణాకారులును గ్రూరభావములును, సర్పహస్తులు వికృతలోచనులు దీర్ఘ
జిహ్వులును నీలవర్ణులు సింహముఖులు, కుటిలగాత్రులు నగుయమభటులు రాఁగ.

క. వారలను గనుంగొని హా, హారావము లెసఁగ నేడ్చు రాపాపులు చే
కూర నెడ భయము నేనుల, నూరంగఁ జెమ్మటలు గనుల నోడియఁగ ధారల్.

వ. మఱియును.

క. చలిపినప్రాణౌఘంబులు, పిలపిల చేతెంచి కంఠబిలమున కడ్డై
నిలిచి కఫాకారంబున, నలయిక గలిగించి నొంచు నాపాతకులన్. 199

క. ధనగృహకాంతాదులపై, నెససినమోహంబు విడిచి యేఁగఁగ లేమిన్
జనకుండ నిలువ లేమిని, వనరుదు రురిఁ బడ్డకపులవలె నాపాపుల్. 200

గీ. తెలివి వచ్చినయపు డెల్లఁ దలఁచికొనుచు, నాత్మపరివారమును దమయార్జనమును
దెలివి దప్పినయట్టివేళలను నెల్ల, విస్మరించుచుఁ గుడుతురు వెతలు వారు. 201

గీ. అట్టు లాపాతకులు బాధ లనుభవించు, చును శరీరాభిమానంబు చననికతన
బ్రతికియుండినయట్టివారలును జచ్చి, నట్టివారును గాక యల్లాడు చుండ. 202

గీ. అట్టిదుర్భరసమయమునందు రేఁగి, యమభటులు గాలములను దేహములనుండి
వారలను బైకి లాగి దుర్వారముగను, బాఱిపోకుండ బిగియించి పాశములను.

వ. నోటఁ బట్టరానితిట్టులం దిట్టుచుఁ గశాగదాదండంబులఁ గొట్టుచుఁ బరశువుల నఱకుచుఁ గుంతంబులఁ బొడుచుచు ముష్టిజానువులఁ గ్రుమ్ముచుఁ బాదంబుల మట్టుచుఁ గంటకప్రదేశంబులందును ద్వాదశాదిత్యసంతప్తమార్గంబులందును బర్వతశిఖరంబులందును నీహారస్థానంబులందును బడ వైచి యీడ్చికొనిపోయి యంతకునియంతికంబున నిలుపుదురు. 204

గీ. గాసివడి పూర్ణముగఁ గళాకాంతు లుడిగి
నిలువఁబడియున్నయాపాతకులకు నెదుటఁ
గానఁబడు నంతకుఁడు మృత్యుకల్పుఁ డగుచుఁ
బ్రళయకాలానలోజ్జ్వలత్ప్రభలతోడ. 205

క. ఆతనిఁ గనుఁగొని భయమునఁ, జేతంబులు చెదరి విగతచేతను లగునా
పాతకుల నపుడె నారక, యాతనలం గుడుప శమనుఁ డాజ్ఞాపింపన్. 206

వ. యమకింకరులు తదాజ్ఞ శిరంబులం దాల్చి నానావిధాయుధపాణులై కట్టెదుట నిలువంబడి కటికవారలం జూచి బిట్టుఱచుగొఱ్ఱియలచందంబున హాహారావంబులం జేయుచుండునాపాతకుల నీడ్చికొనిపోయి తత్తత్పాతకానుగుణంబు లగు నానావిధనరకయాతనలం బడ వైచి సహస్రయుగంబులు గడచువఱకును వేచుచుందురు. పిదప నాపాపులు భూలోకంబున స్థావరజన్మంబులం దాల్చి క్రమంబుగాఁ గీటకమక్షికాదిజన్మంబులును శునకరాసభమార్జాలసూకరసర్పవ్యాఘ్ర

పతత్త్రిముఖజన్మంబులును జంబూలభిల్లపుళిందాదిజన్మంబులును బడయుదురు. 207

చ. అనుటయు సోమశర్మ వనజానన నీవు వచించినట్టి దె
ల్లను వినినాఁడ నాకు సుతలాభము గల్గకయున్న మానసం
బునకు సుఖంబు లే దెటులు పుత్త్రుఁడు గల్గునొ సత్వరంబుగా
విని చెదవేని నాహృదయవేదన యాఱు నటంచుఁ బల్కుడున్. 208

వ. ఆయమ యాతని కిట్లనియె. 209

క. అనఘా సుతకాంక్ష భవ, న్మనమునఁ దీవ్రముగ నుండినను శీఘ్రమునన్
జనుము వసిష్ఠునియంతిక, మున కాయనఘుం డుపాయమును బోధించున్. 210

చ. అనుటయు సోమశర్మ సరయంబున జాహ్నవి కేఁగి తత్తటం
బునఁ దప మాచరించుచును బొల్చువసిష్ఠునకున్ బ్రణామముల్
పొనరిచి నిర్ధనత్వమును బుత్త్రవిహీనతయున్ ఘటిల్లఁగాఁ
దనకు నిదాన మేమొ ప్రణిధానమునన్ వచియింప వేఁడినన్. 211

—: దారిద్ర్యపుత్త్రానుత్పత్తి హేతుకథనము :—

వ. అమ్మహాముని యాతని కిట్లనియె. 212

సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ పూర్వజన్మంబునను నీవు, జన్మించితివి శూద్రజాతియందు
కలిగిరి నీకు లక్షణయుక్తు లగుపుత్త్రు, లనుకూల యైనయర్ధాంగియందు
కృషిపశుపాలనాకృత్యంబులను దప్ప, నితరధర్మముల నీ వెఱుఁగ వైతి
ధాన్యంబు దధిపయస్తక్రాజ్యములు విక్రయించి యార్జించితి వెంతొ ధనము

గీ. కట్టితివి చిన్నిపోయినపుట్టములను, బెట్టితివి భూమిలో లంకెబిందియలను
నడిగినను గొడుకుల కేని పడఁతి కేని, చివర కైనను నీగుట్టు చెప్ప వైతి. 213

క. హరి యని యొకనాఁ డేనియుఁ, బొరపాటున నైన ననక పోతివి నోటన్
విరచింపవైతి వెపుడును, నొరులకు నొక్కించు కేని యుపకారంబున్. 214

గీ. ఒరుల కొకగవ్వ యైన ము న్నొసఁగ కున్న, కతన నీనాఁడు ద్రవ్యంబు గలుగ దయ్యె
లేమి ననుబంధములు పుణ్యమామతిలమిఁ, గలుగరు కుపుత్త్రులును సుపుత్త్రులును నీకు.

గీ. అనుటయును సోమశర్మ యి ట్లనియె ననఘ, పూర్వజన్మంబునను నెట్టిపుణ్య మేని
యేను గావింప కుండిన నెట్లు గలిగె, నీభవంబున బ్రాహ్మణ్య మీవె చెప్పుమ. 216

క. అనుటయు వసిష్ఠుఁ డిట్లని, యేను వానికి నొక్కపుణ్య మీవు పరేచ్ఛన్
బొనరించితి పూర్వము దా, నను బ్రాహ్మణ్యంబు నీకు నాయన కలిగెన్. 217

గీ. అనుటయును సోమశర్మ మహాత్మ నేను, బూర్వమున నొనరించినపుణ్య మేమొ
దాని నొనరింపఁ జేసినధన్యు లెవరొ, తెలుపు మని దోసిలొగ్గి ప్రార్థించుటయును.

వ. వసిష్ఠమహర్షి యాతని కిట్లనియె. 219

—: బ్రాహ్మణోత్పాదక పుణ్యకథనము :—

సీ. హరిభక్తుఁడై సద్బ్రాహ్మణుఁ డొక్కరుఁడు మున్ను, గావించుచును దీర్ఘసేవ లెల్లఁ
జేయుచు భూప్రదక్షిణము దైవికముగా, నీ వున్నయూరికి నేఁగుదెంచె
నది విని నీపుత్రు లర్థాంగియును ద్వాద, దృష్టవశమునఁ బ్రేరేప నిన్ను
నీ వేఁగి యతనిసన్నిధికిఁ బ్రార్థించి తో, డ్కొనివచ్చి వాని నీగోష్ఠమందు
గీ. నునిచి సకలపదార్థము లొసఁగి చేసి, నాఁడ నుపచారములు మఱునాఁడు విష్ణు
శయనదిన మయ్యె నీచేత సముచితముగ, నతఁడు చేయించె హరిదినవ్రతము నాఁడు.
క. కావించితివి వ్రతంబును, గావించితి ద్వాదశిని సఖండముగా భూ
దేవసమారాధనమును, గావున బ్రాహ్మణ్య మిపుడు గలిగెను నీకున్. 221
క. ఆరాధింపుము హరిని ద, దారాధనమునను దొలఁగు నఘ మెల్లను జే
కూరును సకలార్థములును, నారాయణుఁ డొకఁడె దిక్కు నాకును నీకున్. 222
చ. అనుటయు సోమశర్మ చరితార్థుఁడ నైతిని నీయనుగ్రహం
బున ననుచున్ వసిష్ఠునకు మ్రొక్కి గృహంబున కేఁగుదెంచి మా
నిని కెఱిఁగించి సర్వమును నేను దపం బొనరింపఁ బోదు నా
కనుమతి యిమ్ము సాధ్వి యన నాయమ నేనును వత్తు నం చనన్. 223
సీ. ఆయమతోఁ గూడి యతఁ డేఁగి నర్మదా, కపిలానదీసమాగమమునందు
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబు లొనరించి, కూరుచుండి తదీయతీరమందు
జపియింపఁ దొడఁగె నిశ్చలమనంబున ద్వాద, శాక్షరమంత్రంబు హరిని గూర్చి
యటు జపించుచు నుండునవసరంబున వాని, కంబుజాక్షుండు ప్రత్యక్షమయ్యె
గీ. నంత నాతఁడు పెన్నిధి యబ్బినట్లు, సంతసము చెందుచును మహాస్తన మొనర్చె
దానికి జనార్దనుండు ముదంబు నొంది, కోరుకొనుమయ్య తీర్థ నీకోర్కు లనియె.
గీ. అనుటయునుసోమశర్మయాహ్లాద మొనయఁ,ద్వత్పదాంభోజభక్తిచిత్తమున నెపుడుఁ
బాయకుండఁగ దారిద్ర్యబాధ దొలఁగ, సత్సుతుఁడు గల్గఁ గరుణింపు జలజనయన.
వ. అని వేఁడుటయు. 226
గీ. అటులె యగుఁగాక యని మీఁద నచ్యుతుండు, వాని కిహమున దుఃఖంబు లేనియట్లు
కొనకు వైకుంఠపదము చేకూరునట్లు, వరము లిచ్చి యగోచరత్వంబు నొందె.
ఉ. అంతట సోమశర్మ సఫలాశయుఁడై తనకాంత కెల్లవృ
త్తాంతముఁ జెప్పుచున్ నిజగృహంబునకున్ జనుదెంచె నంతలో
వింతగ ధాన్యరాసులును వెండియు రత్నములున్ సువర్ణముల్
గాంతులు మిన్ను ముట్టఁగను గ్రాలుచు నుండె గృహాంగణంబునన్. 228
క. అది చూచి మహాశ్చర్యము, గదురఁగ నాద్విజుఁడు విష్ణుకారుణ్యముచే
నొదవినఫల మిది యనుకొని, ముదమున ధర్మములు చేయు మొనసెను దావన్.

క. నెలకొల్పెను దేవాలయ, ములు నిల్పెను ధర్మసత్త్రముల విద్యాశా
లల నేర్పఱించెఁ బుణ్యాం, బులవడియెడిపనుల నెల్ల నాతఁ డొనర్చెన్. 230

ఉ. అంతట సోమశర్మ ముద మందఁగ గర్భము దాల్చెఁ దన్మనః
కాంత క్రమంబునన్ గడవఁగా దినముల్ నెలలున్ జనించె భా
స్వంతుఁడుబోలె నొక్కతనుజన్ముఁడు దీప్తులు దిక్తటంబులన్
గంతులు వైచుచున్ ద్రిభువనంబులఁ గూడను మేలుకొల్పఁగన్. 231

గీ. ఆముహూర్తంబుననె చతురాననుండు, సురలతోఁ గూడి మేదిని కరుగుదెంచి
యక్కుమారునకు సువ్రతుఁ డనెడిపేరు, వెట్టి వేంచేసె సంతోష ముట్టిపడఁగ.

వ. తదనంతరంబు సోమశర్మ యక్కుమారుని భగవదంశసంభూతునిఁగా భావించి తదావిర్భావంబునఁ దనవంశం బంతయుం బావనం బయ్యె నని మిగుల నానందించుచుఁ దజ్జన్మోత్సవప్రయుక్తంబు లగుదానధర్మంబు లనేకంబులొనరించెనంత.

క. ప్రతిపచ్చంద్రుఁడువలె నా, సుతుఁ డభ్యుదయంబు నొందుచును హరిపై నిన్
మతి నిలిపి పూర్వజన్మా, గతవాసనచేత ముదము గాంచుచు నుండెన్.

క. అనిశముఁ దదేకచింతన, మును గావించుచును లోకమును గనుగొనుచుం
టను వానికిఁ గానంబడు, జనార్దనుం డఖిలవస్తుసంఘములందున్. 235

క. అరుదెమ్ము కృష్ణ పోదమె, గరుడధ్వజ పలుక వేమి కమలాక్ష హరీ
పరువెత్తు మనుచు నాడును, బరమానందమున నతఁడు బాలురతోడన్. 236

క. చదువకయె సువ్రతునకున్, విదితము లైపోయె నఖిలవిద్యలు గూడన్
జదువుల కెల్లను నెల వగు, చదు వనఁబడువిష్ణుభక్తి సమకూరుటచేన్. 237

వ. అంత నాసువ్రతునకు గర్భాష్టమవర్షంబు చేకూరుటయు సోమశర్మ యుపనయనంబు గావించి క్రమంబున వివాహంబు చేసె. 238

క. అంతట సువ్రతునకు స, త్సంతానము గలిగెఁ గలిగె సంతానము ద
త్సంతతికిఁ గలిగె దానికి, సంతతి యతిముదము సోమశర్మకుఁ గలిగెన్. 239

వ. అట్లు బహుకాలంబు సుఖంబుగా గతించుటయు నారాయణుండు వారలకుఁ బరలోకసుఖంబు ప్రసాదింప నెంచి నిజధ్యానపరాయణచిత్తవృత్తియై తీవ్రసమాధి నున్నసువ్రతునకుఁ బ్రత్యక్షంబై మహానందంబు గలిగించి మాతాపితృకళత్రసహితంబుగా నాతని వ్యోమయానం బెక్కించుకొని నిజధామంబునకుం జనియె. అంత. 240

ఆ. వార లెల్లఁ గూడి వైకుంఠమున నుండి, విపులసౌఖ్య మనుభవించు చుండఁ
గశ్యపునకుఁ బుట్టి కాంచె నింద్రత్వము, సువ్రతుండు విష్ణుచోదనమున. 241

వ. అవి వచించుటయు మహర్షులు సూతునితో ని ట్లనిరి. 242

ఆ. అనఘ పూర్వజన్మమునవాసనను జేసి, ప్రాప్తమయ్యె విష్ణుభక్తి సువ్ర

తునకు నంటి సువ్రతునిపూర్వజన్మవృ, త్తాంత మెఱుకపఱుపుమయ్య మాకు.
వ. అనవుడు సూతుఁడు వారల కిట్లనియె. 244
క. మునులార మీరు ప్రశ్నిం, చినవిధమున వ్యాసుఁ డడుగ సృష్టికరుని న
మ్మునికిఁ బితామహుఁడు వచిం, చినమాటలె మీకు నేను జెప్పెద వినుఁడీ.
సీ. వైదిశం బనెడియాహ్వయము గల్గినయట్టి, పుర మొకం డుండెను భూతలమున
దానికి రుక్మాంగదక్షితీంద్రుఁడు బుత్త, ధ్వజునిపౌత్రుం డుండె వల్లభుఁడుగఁ
గల దావసుంధరాతలవల్లభునకు సం, ధ్యావళి యనియెడిధర్మపత్ని
యాదేవియందు ధర్మాంగదుఁ డనియెడు, కొడు కుద్భవించె నాక్షోణిపతికి
గీ. తండ్రియభిలాషమునుదీర్పఁదలఁచియతఁడు, తనశిరంబిచ్చె మోహినియనెడిచెలికి
శ్రీనివాసుఁడు మెచ్చి తచ్ఛీలమునకు, వాని వైకుంఠమున నుంచె మేనితోడ.
గీ. అటులు ధర్మాంగదుండు సహస్రసమలు, నిండువఱకును నుండి యానెలవునంద
క్షీణ మగుటయుఁ బుణ్యంబు క్షోణియందు, సోమశర్మకు జనియించె సువ్రతుఁడుగ.
మ. అనుచున్ వ్యాసుఁడు బ్రహ్మ కిట్లనియె దేవా మున్ను ధర్మాంగదుం
డనుఱేఁ డొక్కరుఁ డింద్రుఁడై కృతయుగంబం దుండె సృష్ట్యాదిలో
నని పెద్దల్ వచియింతు రీనృపుఁడు వాఁడా కానిచో నన్యుఁడా
వినిపింపంగదె నామనంబు విన నువ్విళ్ళూరెడున్ నావుడున్. 248
వ. అమ్మునీంద్రునకుఁ బద్మోద్భవుం డిట్లనియె. నాయనా దినంబులును వారంబులును బక్షంబులును మాసంబులును ఋతువులును సంవత్సరంబులును యుగంబులును మన్వంతరంబులును గల్పంబులును బోవుచు వచ్చుచు నుండునట్లు కల్పాంతంబులందు వేదంబులును స్మృతులును బురాణంబులును దేవతలును బ్రాహ్మణులును మున్నగుసచరాచరప్రపంచంబు లన్నియును నేనును నారాయణునియందు లయంబు నొందుచుఁ గల్పాంతరంబులందు నారాయణునివలన యథాపూర్వంబుగా మరల నావిర్భవించు చుందుము. ఆసమయంబున రామాద్యవతారపురుషులును ధర్మోత్తరు లగుయయాతినహుషాదిమహీపాలురును మహాత్ము లగుమన్వాదులును నింద్రపదంబు నధిష్ఠించు చుందురు. తత్ప్రకారంబునఁ బూర్వకల్పంబునం దింద్రపదంబు నధిష్ఠించినధర్మాంగదుండ యీకల్పంబునందు సువ్రతుండుగా నవతరించినధర్మాంగదుం డని యెఱుంగునది. 249
క. అనుటయు వ్యాసుఁడు సంతస, మును జెంది విరించిబోధమునకున్ దదను
జ్ఞను బడసి నిజనివాసం, బున కేఁగె నటంచుఁ జెప్పి ముగియించుటయున్.
వ. అమ్మహర్షులు సూతునితో ని ట్లనిరి. 251
గీ. సృష్టివిషయంబుఁ జెప్పితి చిత్రముగను, సనఘ సృష్టము లైనపదార్థములకు
నాధిపత్యంబు వహియించినట్టివార, లెవ్వ రెవ్వరో వచియింపు మెఱుకపడఁగ.

ప్రాసంగికాధిపత్యనిరూపణము :—

క. అనుటయు సూతుండు తపో, ధనులకు ని ట్లనియె సర్వ తనుబట్టి విరిం
చనుం డీయం దొడంగె రాజ్యము, లను దాపసులార వారలకు వారలకున్.

వ. మానవులకుఁ బృథువును వృక్షంబులకును బ్రాహ్మణులకును గ్రహంబులకును నక్షత్రంబులకును యజ్ఞంబులకును దపంబులకును ధర్మంబులకును జంద్రుండును దీర్థంబులకును దోయంబులకును రత్నంబులకును వరుణుండును యక్షులకుఁ గుబేరుండును నాదిత్యులకు విష్ణువును బుణ్యంబులకు దక్షప్రజాపతియును దైత్య దానవులకుఁ బ్రహ్లాదుండును బితృలోకంబునకు యముండును యక్షరాక్షస పిశాచోరగకంకాళకూశ్మాండాదిభూతంబులకును బేతాళాదిభూతాధిపతులకును మృత్యుంజయుండును బర్వతంబులకు హిమవంతుండును నదులకును దటాకంబులకును గూపంబులకును బుష్కరతీర్థంబును గంధర్వులకుఁ జిత్రరథుండును నాగములకు వాసుకియును సర్పములకుఁ దక్షకుండును వారణంబుల కైరావతంబును నశ్వంబుల కుచ్చైశ్శ్రవంబును బక్షులకు గరుత్మంతుండును మృగంబులకు సింహంబును గోవులకు గోవృషంబును వనస్పతులకుఁ బ్లక్షంబును బూర్వదిక్కునకు వైరాజపుత్రుం డగుసుధన్వుండును దక్షిణదిక్కునకుఁ గర్దమప్రజాపతి పుత్రుం డగుశంఖపదుండును బశ్చిమదిక్కునకు వరుణప్రజాపతిపుత్రుం డగుపుష్కరుండును నుత్తరదిక్కునకు నలకూబరుండును బితామహాదేశంబున నాధిపత్యంబులు వడసి సప్తద్వీపముద్రితం బగుపృథివీచక్రంబు నిప్పటికిని ధర్మంబునం బాలించుచుండిరి. 254

—: దనువు దితికిఁ బుత్రనాశము దెలుపుట :—

వ. అది యట్లు లుండఁ గశ్యపునిభార్యలలో నొక్కతె యగుదనువు పుత్రశోకాభితప్తమానసయై తనసపత్ని యగుదితికడ కరిగి కంట జలజలఁ గన్నీరు గార్చుచు నేడ్చుచుండ దితి యామెం జూచి. 255

సీ. చెలియలా యేల యేడ్చెదు చెప్పుమమ్మ, యొక్కపుత్రుండు గలిగినయువిద లెల్ల
భాగ్యవతులుగ నుండ నీపాప మేమి, సుతశతంబును గాంచినసుదతి వీవు.
అధికబలవీర్యధైర్యసమన్వితాత్ము, లైనదానవవరు లసంఖ్యాకు లాత్మ
జన్ములయి నీకు రెండుపార్శ్వముల నుండ, నేమి లోపంబు గలదు నీ వెడ్వ నతివ.

చ. అనుటయు నామె యి ట్లనియె నాదితికిన్ జలజాక్షి యేమి చె
ప్పను విధియోగమున్ మనసపత్ని మనోరథ మెల్లఁ దీరెఁ ద
త్తనయుఁడు స్వర్గరాజ్యమును దాల్చె భవత్సుతులున్ మదీయనం
దనులును జక్రిచేత నిధనంబును జెందిరి యుద్ధభూమిలోన్. 258

క. తన వేఁడిమిచేఁ దృణముల, ననలము దహియించినట్లు లస్మత్సుతులన్

వనజాక్షుఁడు చక్రముచే, వినిహతులను జేసె మనము విధిహతలము గాఁ౯.

క. సమరము దేవాసురులకు, సమకొనఁగా నేల యందు శౌరికి నాక్రో
శము గలుగ నేల యసురులె, సమయంగా నేల యెట్టిశాపమొ యకటా. 260

క. అని విలపించుటయును దితి, విని వెంటనె పుత్రశోకవిహ్వలమతియై
తనయులఁ జేర్కొనుచును గొ, ల్లున నేడువఁ దొడఁగె గుండెలో దడ పుట్టఁ౯.

—: సుతశోకసంతప్త యగుదితికిఁ గశ్యపుఁడు జ్ఞానోపదేశముం జేయుట :—

సీ. అటు లేడ్చుచున్నయర్ధాంగి నీక్షించి ధై, ర్యమున ని ట్లనియెఁ గశ్యపమహర్షి
సుదతి యీవిధమున శోకింపఁ జెల్లునె, సర్వంబు దెలిసినసతివి నీవు
సంసార మనునింద్రజాలంబునను నేమి, సంబంధ మున్నది జంతువులకుఁ
దలిదండ్రు లెవ్వరు తనుజన్ము లెవ్వరు, భర్త లెవ్వరు చూడ భార్య లెవరు

గీ. తనయులైతిరి మీరలు దక్షునకును, భార్యలైతిరి నాకు నీభవమునందు
మేముమున్నెవ్వరమొమున్నుమీరలెవరొ, యింకమీఁదటనెవ్వరికెవరొ యేమొ.

క. నీతనుజన్ము లధర్మము, చేతను హతులైరి చింత సేయకు మెదలో
నాతీ పుణ్యము శోకము, చేతను నశియించు దానఁ జేడ్పా టొదవుఁ౯. 263

క. తమ కావించినదుష్క, ర్మమె నాశనహేతు వయ్యె మనతనయులకుఁ౯
రమణీమణి గోవిందుఁడు, నమరులును నిమిత్తమాత్ర మంతియ సుమ్మా.

క. తననాఁటినబీజమునకు, ననువుగఁ గర్షకుఁడు ఫలము నందునటులె నీ
తనయులు చేసినకర్మం, బునకుం దగినట్టిఫలముఁ బొందిరి కలికీ. 265

క. దురపిల్లరు పరులకునై, పరమార్థజ్ఞాన మున్నపండితులు గృహో
దరి చెలుపక యుండునె యె, వ్వరిపాపము వారి నేల వగచెదు చెపుమా.

—: పరమాత్మ జీవభావము నొందుట :—

సీ. వనజాక్షి పరమార్థమును నీకు నెఱిఁగింతు, విను మొకనిమిషంబు పీను లొగ్గి
కలఁ డాత్మ యనఁగ నొక్కండు సర్వమయుండు, సర్వశక్తియుతుండు సాత్త్వికుండు
కలిసి జ్ఞానధ్యానములతోడ నాతండు, తిరుగుచుండె వివిక్తదేశమందు
నటు లుండ నొక్కనాఁ డతని కేగురు దైవి,కముగఁ బ్రజ్ఞానిధుల్ గానఁబడిరి

గీ. యంతటను వారిఁ గనుగొని యాతఁ డిట్టు, లనియె జ్ఞానంబుతోడ నీ వరిగి వారి
చెంతకుఁ దదీయమైనవృత్తాంత మెల్ల, నెఱిఁగికొని రమ్ము నా జ్ఞాన మిట్టు లనియె.

క. స్వామీ నీ వతిశుద్ధుఁడ, వేమాత్రము గూడ మచ్చ యెనయనివిద్వ
ద్గ్రామణివి వారితోడను, నేమి ప్రయోజనము నీకు నెఱుఁగం జెపుమా. 268

క. అనుటయును నాత్మ యి ట్లని, యెను జ్ఞానమ వారితోడ నేను సఖిత్వం
బును నొరపఁ దలఁచినాఁడను, గనుఁగొన వారలను గౌతుకం బేర్పడెడిఁ౯.

చ. అనుటయు జ్ఞాన మి ట్లనియె నాత్మకు దేవర వారు దుష్టన
వర్తనులు తదీయసంగమము తప్పక చేటొనగూర్చుఁ గాన నీ
వనుకొనినట్టియాశయ మసాయకరం బనుచున్ బ్రబోధముం
గని మది నాత్మ యుండె నవికారుఁడు గాఁగను నాగరూకతన్. 270

ఉ. అప్పుడు వార లేగుదును నాత్మను గన్గొని వేఁడు చూడఁగా
గొప్పగుణంబు లేర్పడినకోవిదుఁ డంచును దోఁచె వీనితో
నిప్పుడు మైత్రి మాకు ఘటియిల్లఁగఁ జేయు మటంచు బుద్ధితోఁ
జెప్పిన నామె యాత్మకడఁ జేరి వచింపఁ జొడంగె నీవిధిన్. 271

క. దేవా నీసుగుణములకు, భావంబున మెచ్చి నిన్నుఁ బరమాప్తునిఁగాఁ
గావించుకొనెడితలఁపున, నీవేళను నేఁగుదెంచి రేగుదు మూర్తుల్. 272

ఉ. వారలు తత్త్వరూపు లనివార్యమహామహిమాన్వితుల్ జగ
ద్ధారకు లూర్జితాశయులు త్వద్విమలాకృతి నేఁడు గాంచుటన్
గోరిరి నీసఖిత్వమును గూర్చుటకున్ నను మీకు మీకుఁ జే
కూరినచెల్మి లోకములకున్ శుభదం బగు నంచు వచ్చితిన్. 273

క. నను బుద్ధి యని వచింతురు, జను లెల్లరు మీకు మీకు సఖ్యము చేకూ ?
రిన స్వర్ణమునకుఁ బరిమళ, మొనగూడుట యనుచుఁ జెప్ప నొప్పదె యనఘా.

క. ధ్యానము నిన్నుం జెఱుచును, జ్ఞానము నీకంతరంగశత్రువు వీనిన్
మానినయెడ ని న్నపరిమి,తానందాంబుధిని నోలలార్తురు వారల్. 275

చ. అనుటయు జ్ఞాన మి ట్లనియె నాతనితోడను దీనిమాటలన్
వినకుము వారిస్నేహము వివేకము నంతను రూపుమాపి ని
న్ననిశము గర్భవాసనిరయంబునఁ ద్రోయును దేవ లోకమం
దును నెటువంటివారికిని దుస్సహవాసము మేలు గూర్చునే. 276

క. ధ్యానమును నేనుఁ బోదుము, కానంబడకుండ నీమకనులకు నాయ
జ్ఞానులు నీకడఁ జేరిన, హీనులు గలచోట నిలుతురే మతిమంతుల్. 277

క. అని పలుకుటయును బుద్ధిని, గనుఁగొని యి ట్లనియె నాత్మ కల్యాణి చిరం
తనమిత్త్రము లగుజ్ఞానం,బును ధ్యానము నిపుడు విడిచిపుచ్చుట తగునే. 278

క. జ్ఞానధ్యానము లనఁగా, హానిం బడనీక నన్ను ననుపదమును బ్ర
హ్మానందవార్ధిఁ దేల్చుప్ర, ధానసుహృన్మణులు వానిఁ దగునే విడువన్. 279

క. కావున వారలతోడం, గావింపఁగ మైత్రి మనసు గలుగదు సాకున్
నావుడు మతి తనవచ్చిన, త్రోవం జని తెలిపె వారితో నావిధమున్. 280

క. ఆవృత్తాంతము విని యా, యేవురుఁ జని యాత్మకడకు నీశ్వర విని నీ
పావనగుణములు చెలిమిన్, గావింపఁ దలంచి వచ్చినారము నీతోన్. 281

ఆ. మమ్మెఱింగి యెఱిఁగి మామహిమంబుల, నొసఁగవలయు మాకు నుత్తరంబు
నని వచించుటయును నాత్మ దన్మహిమము, లెఱుఁగఁ దలఁచి వారి కిట్టు లనియె.
క. మీ కున్నశక్తి గుణములు, నాకడ వచియింపుఁ డిపుడు నాహృదయంబున్
గైకొనియెనేని యవి మిముఁ, జేకొందును నేను మైత్రి చేకూరంగన్. 283
గీ. అనుటయును నాకసం బిట్టు లనియె నపుడు, స్వామి బాహ్యాంతరావకాశముల నెల్ల
నావరించి వసింతుఁ గాయమున నేను, నేను లేకున్న లోకముల్ నిలువ లేవు.
క. నాకుఁ గలగుణము శబ్దం, బాకర్ణించుటకు శ్రుతుల నాత్మభటులఁ గాఁ
జేకొంటిఁ బేరుకొనియెద, రాకాశ మటంచు నన్ను నామ్నాయవిదుల్. 285
గీ. అనుటయును వాయు విట్లనియెను మహాత్మ, భువనముల నెల్ల నేన నిల్పుదును నన్ను
వాయు వని పిల్చెదరు నాప్రవర్తనంబు, సర్వలోకప్రవర్తనసాధనంబు. 286
క. నేను శుభాశుభకర్మని, దానంబుగ స్పర్శగుణముఁ దాలిచి ప్రాణా
పానవ్యానోదానస, మానాఖ్యల నొంది మేన మసలుచు నుందున్. 287
గీ. అనుటయును వహ్ని యి ట్లనియెను మహాత్మ, నేను దీపించుచును మేనిలోన నుండి
నడుపుదును దేహయంత్రంబు నాదుభటులు, నయనములురూపమంతయునాగుణంబు.
క. వెలుపల లోపలఁ గూడను, గలిగినద్రవ్యములు గాంచఁగాఁ గలుగుట నా
వలనను గాక మదన్యుల, వలనను ఘటియిల్ల దేను వైశ్వానరుఁడన్. 289
క. అనుటయును సలిల మి ట్లని, యెను దేవ శరీరమందు నేను నివాసం
బొనరింతు నమృతరూపము, నను బుష్టి ఘటిల్ల సలిలనామముదానన్. 290
క. నావలన నిలుచు భువనము, లేవేళను నేను లేనియెడల నశించున్
గావున నె నాకు రసమును, గావించె నజుండు గుణము గాఁగ మహాత్మా. 291
గీ. అనుటయును భూమి యి ట్లను నాత్మతోడ, నయ్య నఖలోమచర్మమాంసాస్థిరూప
మునను నే నుందుఁ దనువునఁ దనువు నిలుచు, నావలననాగుణంబు గంధంబుచూవె.
క. భూమి యని పేరు వడసితి, స్వామీ నే నఖిలలోకజాలంబునకున్
ధామ మయి యుండెదను నా, సామర్థ్యము గూడ దేనె చాటుకొనంగన్. 293
క. అనుటయుఁ దోడనె యచటికిఁ, జనుదెంచి వచించె నాస స్వామి సుగంధం
బును నొసఁగుచు దుర్గంధం, బును దొలఁగించుచును గాయమున నే నుందున్.
క. స్వామీ నాసిక యనియెడు, నామము గలదాన నేను నాకుం బ్రభు వీ
భూమి యిరువురము గూడన్, స్వామిహితంబునకె కాంచినారము భవమున్.
క. అనుటయును నరుగుదెంచి ర, సన యి ట్లనియెను బ్రభూ రసజ్ఞ యనెడిదా
నను నేను జలము నాదొర, తనువున కర్పింతు షడ్విధం బగురసమున్. 296
క. అనుటయు నేతెంచి విలో, చనంబు లి ట్లనియె మేము చక్షువులము మే
ననె యుండి జ్వాలనభటులము, గను రూపంబులను నెల్లఁ గనియెద మనఘా.

క. అనుటయును వచ్చి త్వచ మి, ట్లనియెను స్పర్శంబువలన నరయుచు నెల్లన్
దనువున కావరకము గాఁ,గను నే నుండెదను స్వామికార్యంబునకై. 298
క. శీతాతపవర్షాద్యు, త్పాతభయం బుడిపి మేను పాలింతును నే
వాతమునకుఁ జెలి యనువి, ఖ్యాతిం గయికొంటిఁ జర్మ మనియెడిదానన్. 299
క. అనుటయును వచ్చి శ్రుతు లి, ట్లనియెను దేవా వసింతు మనిశము దేహం
బున మేము స్వామికార్యం, బునకు గ్రహించుచును శబ్దపుంజము లెల్లన్. 300
క. మేము శ్రవణంబు లనియెడి, నామమునను గీర్తికెక్కి నానావిశ్వ
క్షేమమునకు మాప్రభు వగు, వ్యోమముతోఁ గూడి వెలయుచుందుము దేవా.
క. అనుటయును వచ్చి మతి యి, ట్లనియెను నానిర్ణయమున నన్నియుఁ గాయం
బును నడపు నేను బుద్ధిని, నను విడనాడినను సర్వనాశనమ ప్రభూ. 302
క. అనుటయును గర్మ మే తెం, చినదై యి ట్లనియె నేనె చేటునకును మే
లునకును బ్రేరణకర్తను, ననుఁ బిలుతురు దేవ కర్మనామముతోడన్. 303
క. అనుటయును నాత్మ యి ట్లని, యెను వింటిని మీప్రభావ మెల్లను నామై
త్రిని మీర లేప్రయోజన, మున కాసించితిరొ వినఁగ మోదము గలిగెన్.
చ. అనుటయు వార లిట్టు లని రందఱు మే మొకఁడైన చో జనిం
చును నొకపిండ మందుఁ బరిశుద్ధుఁడ వీవు ప్రభుండవై వసిం
చినఁ ద్వదనుగ్రహంబున వసింతుము మేమును నందె స్వామి నీ
కనిశముఁ బాదసేవకులమై భవదీయహితంబు గోరుచున్. 305
క. అనుటయు జ్ఞానధ్యానము, లనఘా నీబోఁటివాని కర్హము గా దీ
పని యనుచు నెంత వారిం,చినను వినక యాత్మ పరవశీకృతుఁ డగుచున్.
క. వారలచెలిమికి నంగీ,కారం బొనరింప నపుడె గర్భస్థితి చే
కూరెను రాగద్వేషా, ద్యారంభంబునను నాత్మ కాశ్చర్యముగన్. 307
ఆ. పూతిగంధయుక్తమును మలమూత్రాది, కలుషితమును నైనగర్భమందు
నుండ లేక చెంత నున్నభూతములను, జూచి యాత్మ యేడ్వఁ జొచ్చె నిటులు.
క. అకటా మీమాటలు విని, వికలాత్ముఁడ నైతి నెంత వెఱ్ఱినొ పంచా
త్మకులార మీకు న్యాయమె, యకపటమతి నైననన్ను నల్లాడింపన్. 309
క. నిస్సంగుఁడ నగునను మీ, దుస్సంగము గూల్చె గర్భదుర్గతిలోనన్
డస్సితిఁ గుస్సితి వ్రస్సితి, నిస్సీ యీయిడుమ దాఁట నెట్టులు నేర్తున్. 310
క. అని విలపించుచు నుంటయుఁ, గనుఁగొని తత్త్వంబు లాత్మగతిని మహాత్మా
మనెదవు చిరకాలము గై, కొనెదవు రాజ్యంబు నోర్చుకొనుమీ యార్తిన్.
క. నీవు మహాప్రభుఁడవు నిను, సేవించెద ముండి మేము సేవకులము గా
దేవా గర్భనివాసము, గావించెడికాల మల్పకాలమ నీకున్. 312

క. గర్భము పూర్ణము గాఁగనె, నిర్భయముగ బయటఁ బడెదు నీ వేడ్వంగా
నర్భకుఁడవె నిలుచునె నీ, యార్భాటముక్రింద జగము లటుపైని ప్రభూ. 313

క. అనుటయును నాత్మ క్లేశం, బును సైఁపఁగ లేక గర్భమునుండి పలా
యన మొనరించెడియత్నం, బొనరింపఁగ నయ్యె గర్భ ముచ్చ్వానము గాన్.

సీ. అంత నాత్మ యధోముఖుఁ డగుచు మోహ
జాలమునఁ జిక్కి గదలఁగాఁ జాల కునికి
గర్భమునయంద యుండి యిక్కట్లు పడుచు
మూర్ఛిలుచుఁ దెప్పిఱిలుచును మొత్తుకొనుచు. 315

శా. అమ్మా జ్ఞానమ నీనుడుల్ వినమి నే నల్లాడుచున్నాఁడ గ
ర్భమ్మందుం బడి దిక్కు లేదు దరిఁ జేర్పన్ సన్ను నీకంటె రా
వమ్మా నాయపరాధముల్ సయిఁపుమమ్మా తాళలేనమ్మ భూ
తమ్ముల్ చేసినబోధముల్ వినుటచేతన్ హాని నా కేర్పడెన్. 316

క. అని మొఱవెట్టుటయును గనుఁ, గొని జ్ఞానము దరికిఁ జేరికొని యిట్లనియెన్
మును నే నెంతె వచించిన, వినవైతివి స్వామి దైవవిధి యిటు లుంటన్. 317

గీ. వినదానికి వగచి కార్యంబు లేదు, ధ్యానమును వేడికొను మిట్టితరుణమందు
గర్భనరకవిముక్తి సౌఖ్యము గ నీకుఁ, గలుగుటకు నింతకంటె మార్గంబు లేదు.

వ. అని వచించుటయు. 319

గీ. ఆత్మ దానను గొంత ధైర్యము వహించి, ధ్యానమును వేడుకొనియె నాధ్యానమప్పు
డరుగుదెంచి తదంతికమందు నిలిచె, నతనిచిత్తంబునకు సౌఖ్య మావహిల్ల. 320

క. తదనంతర మాతఁడు తన, యెద జ్ఞానము ధ్యానమును వహించి విరాగం
బొదవఁ దనుస్మృతి లేమిని, గదలక వసియించె సుఖముగా గర్భమునన్. 321

ఆ. అట్టు లుండి గర్భమందు సుఖంబుగా, నెదను దలఁచికొనియె నిట్టు లతఁడు
కలిగె నాకు నిట్టికష్ట మీపాడుదే, హంబునందుఁ జొచ్చినట్టికతన. 322

క. జ్ఞానధ్యానంబులు నా, కానందము గొలిపె నిట్టియవసరమున నే
వీని విడనాడువాఁడను, గా నింకను నెట్టిప్రళయకాలమునందున్. 323

ఆ. గర్భనిరయముక్తి గలిగినతోడనే, యీనికృష్టతనువు నేను విడిచి
నశ్వరంబు గానినాయాత్మసుఖమున, ననుదినమును నోలలాడుచుందు. 324

క. అని యీవిధమునఁ జింతన, మొనరించుచు నుండఁ బ్రసవ మొనరుటకు జనిం
చినప్రాజాపత్యానిల, మున వేదన యొదవె గర్భమున నొకనాఁటన్. 325

క. ఆవేదన సంక్షోభము, గావింపఁగ నాత్మ కతఁడు గ్లానిం బడి మూ
ర్ఛావివశుఁ డగుచు నెట్టులొ, దైవవశంబునను భూమితలమునఁ బడియెన్. 326

వ. అట్లు భూస్పర్శంబు గలిగినమాత్రంబున నయ్యాత్మను బ్రాజాపత్యానిలంబు జ్ఞానధ్యానంబులతోడ వేఱుపఱిచె. 327

గీ. అంతటనుబంచభూతసహాయుఁడగుచు,ధ్యానమునుజ్ఞానమునుగూడనతఁడుమఱచి తగులువడియెను మోహబంధంబునందు, జాలమున మీను చిక్కిన చందమునను.

గీ. అంత దినదినమును మోహ మాక్రమింపఁ
గార్యము నకార్యమును గూడఁ గాంచ లేమిఁ
గుడుచుచును మలమూత్రముల్ గొన్ని నాళ్లు
గ్రుమ్మరుచు నాటపాటలఁ గొన్ని నాళ్లు. 329

గీ. ఒప్పిదము గానిపనులు చేయుచును దుడకుఁ
గడపి బాల్యంబు నెట్లొ యిక్కట్లతోడ
నతఁడు యౌవనమును జెంది యతివ యనుచు
సుతు లనుచు గేహ మనుచును వెతలఁ బడుచు. 330

క. కామక్రోధాదిమహా, వ్యామోహములందుఁ జిక్కి యటు నిటుఁ గదలం గామిని బంకనిమగ్నత, యామతిలినవృషభమట్టు లారట మొందెన్. 331

గీ. అంత వార్ధకమును జెంది యాత్మ వ్యాధు,లకును నాధులకును వికలత్వ మొంది మానభంగదురాశాభిమానములను,నిహతుఁ డగుచును నేప్పుచు నహరహంబు.

గీ. కాంచె నొకనాఁడు దైవయోగమున నొకని,నంబరము లేక తిరుగు చున్నట్టివాని సంగవర్జితుఁ డగువాని శాంతుఁ డైన, వాని దేహాభిమానంబు లేనివాని. 333

క. కని యతని నాత్మ గతమతి, నినుఁ జూడఁగ నాకుఁ దోఁచె నిర్లజ్జుఁడ వం చును లేనియెడల నెవఁ డై,నను నీవలె నున్నవాఁడె నరుఁ డీపుడమిన్. 334

క. జనులు వృద్ధులు యువతీ, జనులును వర్తించుచోట సందేహము నీ మనమున నుంతయుఁ గలుగక, యనావృతుఁడ వగుచు నుండ నగునే నీకున్.

గీ. అనుటయును వీతరాగుఁడిట్లనియెనతని,కెవ్వరమునగ్నులముచూడనెఱుఁగఁబడదె జ్ఞానవసనంబు దాల్చిన నేనొ లేక,పురుషమర్యాద నెఱుఁగనినరుఁడ వీవొ. 336

గీ. అనుటయును నాత్మ వీతరాగునకు నిట్లు, లనియె సర్వజ్ఞ పురుషమర్యాద యనఁగ నేమొ వచియింపు మనుటయు నిట్టు లనియె, నాతనికి వీతరాగుఁ డాహ్లాద మొదవ.

గీ. ఎన్ని సుఖదుఃఖములు లభియించు చున్నఁ, గలఁగకుండఁగఁజిత్తంబునిలిపికొనుచు నుండవలయును విషయవశుండు గాక,యాస్థితియె సూవె పురుషమర్యాదయనఁగ.

క. ఉండెడివాఁ డొక్కఁడె యయి, యుండఁగ వేఱొండు గలుగ నుండెడిత్రప కె వ్వం డగు లక్ష్యము మతిమం, తుండవు నీ కేదియేని తోఁచినఁ జెపుమా. 339

క. ఉండు నసంఖ్యాకములుగ, నుండెడు దేహములలోన నొకజీవుఁడె చం ద్రుం డొకఁడె వివిధజలఘట, షండంబులలోన నుండుచాయను జగతిన్. 340

క. సతిదేహము నజ్ఞానుల,పతనమునకు సృష్టిచేసె బ్రహ్మ కచకుచా
కృతివిభవంబులతోడను, నతని కది వినోద మెఱుఁగఁ డజ్ఞుఁడు దానిన్. 341

క. తెలిసినపురుషుఁడు కచకుచ, ములకున్ లోఁబడఁడు ప్రకృతిపురుషులలోనన్
గలుగమి భేద ముపాధుల, వలనఁ గలుగుభేద మరయ వాస్తవ మగునే. 342

క. దానను బురుషుం డనినను, జాన యనిన నొకటె లజ్జ జనియించునొకో
చానవలనఁ బురుషునకున్, జానకుఁ బూరుషునివలన సత్యము గనినన్. 343

క. కుమ్మరి మృత్పిండము చ, క్రమ్మున నిడి చేసినట్లు ఘటముల విధి లో
కమ్ముల సృజించె నవి క్షణి, కమ్ములు నిత్యములె లజ్జ గలుగఁగ వానన్. 344

క. అటు గానియెడల భూతము, లెటఁ జూచిన నుంట లజ్జ నెవఁడైనను జెం
దుట గలిగెనె జగమున నె, చ్చటనేనియు వానివలనఁ జర్చించితివే. 345

క. బలహీనలును జరావ్యా, కులలును వళియుతలు నైనగోతుల మూఢుల్
పిలిచెదరు వృద్ధ లని వృ, ద్ధలె వారలు వారివలనఁ ద్రప యేమిటికిన్. 346

గీ. జ్ఞానమున సంతతము వర్ధమాన యగుచు, జీవునిఁ ద్యజింపకుండ వసించునట్టి
యొకసుమతి గాక యువతి యింకొకతె యగునె,కలుగునే తోలుబొమ్మలవలనలజ్జ.

క. మేనులనె చెంది యాత్మ, స్థానములుగ జ్ఞానమును నొసంగుచు నెపుడున్
మానవుల నోము చేతన, యా ననియెడిమాత గాక యన్యలె మాతల్. 348

క. కరుణావిరహితహృదయాం,తర లగుచును నరుల గర్భనరకములోనన్
దొరలుచుమాతలు మాతలె, పరార్థవిదుఁ డేల సిగ్గుపడు వారలకున్. 349

చ. అనుటయు నాత్మ యిట్లనియె నాతనితోడను స్వామి నామనం
బునఁ గలతాప మంతయును బోయె భవద్వచనామృతంబు నా
నినత్రుటిలోన నన్ను భవనీరధిమగ్నుని నుద్ధరింప వ
చ్చినవిధి వీ వెవండవు వచింపుము నాఁగను నాతఁ డిట్లనున్. 350

క. కామక్రోధాదులు నా, సామీప్యంబునకు రావు స్వచ్ఛుఁడఁ గర్మ
వ్యామోహము నన్నంట ద,నామయుఁడను వీతరాగుఁ డనియెడివాఁడన్. 351

క. నాకుఁ గలఁ డొక్కభ్రాత వి,వేకుం డనువాఁడు వానివిధముం దెలియం
గాక భువనంబు లన్నియుఁ, జీకా కగుచుండె నేమి చెప్పఁగ వలయున్. 352

క. అనుటయును నతని కిట్లని,యెను నాత్మ మహాత్మ నా కొకించుక నీ వా
తనిలక్షణంబు చెప్పుము, కనికరము జనించెనేని కరుణార్ద్రునిపై. 353

క. అనుటయును వీతరాగుఁడు, తనమనమున నొక్కక్షణము ధ్యానించి వివే
కునిఁ బిలిచె నాత్మయెడఁ దన, కొనరినయుద్ధరణబుద్ధి యుద్రేకింపన్. 354

వ. అంత,

సీ. క్షమ శాంతి యనియెడిసహధర్మచారిణు, లుభయపార్శ్వంబులఁ దొప్పుచుండ
ధీధారణ లనుపుత్రికలు మహోత్సాహ, మనువారిధిని నోలలార్చుచుండ
సత్యధర్మము లనుసచివులు జాగరూ, కతతోడ నెడ లేక కాచుచుండ
యోగం బనెడితనయుండు మోక్షం బను,గురువును సౌఖ్యంబు గొలుపుచుండ
ఆ. నిష్పరిగ్రహుఁడును నిరహంకృతియు నిరా, శుఁడును ద్వంద్వవిరహితుఁడును నిర్మ
లుఁడును సుగుణభూషణుఁడును నైనవివేక, చక్రవర్తి వచ్చె సత్వరంబ. 355
క. చనుదెంచి వీతరాగునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నేమికతమున రావిం
చినవాఁడవొ నను సోదర, యనుటయును వివేకునకును నతఁ డిట్లనియెన్. 356
క. కనుము పురస్థినితుఁ డగునీ,తని నాత్మ యితండు పంచతత్త్వములవశం
బునఁ జిక్కి దిక్కు గానక, వనరుచు నున్నాఁడు దీనవత్సల వింటే. 357
క. అనుటయు వివేకుఁ డాత్మను, గనుఁగొని యిట్లనియె నేమి కంటివి సౌఖ్యం
బును సంసారంబున నీ, వనఘా వచియింపు మనుడు నతఁ డిట్లనియెన్. 358
ఆ. స్వామి మొదట గర్భవాసంబునను మహా, దుఃఖ మనుభవించి తుదకు నెట్లొ
పడితి భూమిమీఁదఁ బడ్డది మొదలుగాఁ, గాంచినాఁడ నష్టకష్టములను. 359
క. ఒకనాఁ డైనను నాకున్, సుక మనియెడిమాట లేదు సొలసితి సాంసా
రికనానావిధదుఃఖ,ప్రకరంబులలోనఁ జిక్కువడి మిక్కిలిగన్. 360
క. జననీజనకులమరణం,బును నర్ధాంగులవియోగమును సుతులలయం
బును నర్థనాశమును గ, ల్గెను జిత్తము చెడియె మేను క్షీణం బయ్యెన్. 361
గీ. చచ్చిపోవుద మన్నను జావు రాదు, పాడుసంసారవార్ధిలోపల మునింగి
యుడ్డుగుడుచుచు నున్ననా కొక్కఁ డైనఁ,గాన రాఁ డుద్ధరించెడిమానవుండు. 362
క. అనుటయు వివేకుఁ డిట్లని,యెను శుద్ధుఁడ వీవు నీకు నేర్పడినయవ
స్థను బాపి సౌఖ్యమును గొ, ల్పును జ్ఞానము దాని శరణుపొందుము వత్సా. 363
గీ.అనుటయునునాత్మకొంతధైర్యమువహించి,జ్ఞానమును వేఁడుకొనియెనాక్షణమునంద
జ్ఞాన మరుదెంచి తత్సన్నిధానమునకు,వానితో నిట్టు లనియె సమ్మాన మొదవ.
క. స్వామీ నను మఱచితివో, యేమో నాపేరు జ్ఞాన మేను ద్వదీయ
క్షేమము గోరినభృత్య, గ్రామణి నని తెలిసికొనుము కడ కిపు డైనన్. 365
క. మును నే నెంతగ వారిం, చినను వినక దుష్టమతులస్నేహము గావిం
చినకతన నిట్టియాపద, లొనగూడెను జూవె యుత్తమోత్తమ నీకున్. 366
గీ. ఐనదానికి వగచి కార్యంబు లేదు, ధ్యానమును వేఁడికొనుము సత్వరము నీవు
చెందెదవు సౌఖ్యమును దానిపొందువలన,ధ్యానమును నేనుఁ గలుగ నీ కన్య మేల.
క. అని పలుకుటయును ధ్యానం, బును నుద్దేశించి యాత్మ మొఱవెట్టఁగ వెం
టనె తద్దీనారవమున్, విని ధ్యానము వచ్చి యాతనికి ని ట్లనియెన్. 368

క. అనఘా నివాతదేశం, బునఁ గలదీపంబు ధూమమును విడిచి వెలిం
గినరీతి వెల్గెదవు నీవుఁ, గనుఁగొనునెడ నీవు తొలఁగి కలుషము లెల్లన్. 369
క. నను విడనాడక యుండిన, నిను నీ వెఱుఁగంగఁగలవు నిర్వ్యంగ్యుఁడ వై
తనరెడునీకు విషాదం, బనునది యెక్కడిది తత్త్వ మవలోకింపన్. 370
క. భూతంబులసాంగత్యము, చేతను లక్షించె నిట్టిచేష్టాటు లజా
తాతంకుఁడ వగునీ కు, త్పాతము లెక్కడివి నిజము పరికింపంగన్. 371
గీ. నిశ్చలోపాసనంబున నిలిచి సర్వ, కాలములయందు నేకాంతగతుఁడ వగుచు
ధ్యాన మొనరించునెడనాత్మనాత్మ చేత, నొందెదవు శోకరహితమై యుండుపదము.
క. అని బోధించుటయును నిజ, మును నాత్మ యెఱింగి జ్ఞానమును ధ్యానంబున్
మనమందు నిలిపికొని తన, తనువును విడనాడి సౌఖ్యధామముఁ జెందెన్. 373
క. కాన శరీరికి మేనికె, కానము సంబంధ మెట్లు కలుగును జాయా
సూనులు ధనమును మున్నగు, వానికిఁ బ్రాణికిని నింక వనజదళాక్షీ. 374
సీ. పంకజాక్షుఁడె పరబ్రహ్మంబు తిలకింప, నతఁడె సనాతనుం డతఁడె సాక్షి
యతఁడె విశ్వములను నజుఁ డయి సృజియించుఁ, బాలించు విష్ణువై ప్రజల నతఁడె
హరుఁ డయియాతండెహరియించునఖిలంబు, నాత్మయై యుండు దేహమున నతఁడె
యతనికంటెను భిన్న మగునది వే ఱొండు, కానంగ రాదు లోకంబులందు
గీ. వాని హృదయంబు సత్యంబు వానితనువు, ధర్మ మాసత్యధర్మముల్ తగదు విడువ
నవి త్యజించిరి నీసుతు లంబుజాక్షి, దాన వారల కాపద దాపరించె. 375
గీ. అదినేను వచించినయాత్మ యనఁగఁ, దెలిసికొంటివె యెనఁడో యిందీవరాక్షి
యతఁడె విష్ణువు వాఁడె పాపాత్ము లైన, యట్టిదైత్యుల నధియించినట్టివాఁడు.
క. పుట్టించెనో యెవఁ డాతఁడె, గిట్టించెను దీని కేల ఖేదము నొందన్
నెట్టన చేసినకర్మము, కట్టి కుడుప కున్నె యెంత కాఱియపడినన్. 377
గీ. కర్ము ముండునుద్వివిధంబుగాఁగఁబుణ్య, మనియుఁ బాపంబనియునుబుణ్యంబువలనఁ
గలుగు సద్గతి పాపంబువలనఁ గలుగుఁ, బతన మివి జంతువులకుఁ దప్పవు లతాంగి.
క. బల మున్నను బరివారము, గలిగిన నన్వయవిశుద్ధి గలిగిన నవి ని
ష్ఫలము లిహపరసుఖంబున్, గలిగింపఁగఁ బుణ్యహీనునకుఁ గమలాక్షీ. 379
గీ. గిరులయం దున్నతంబుగాఁ బెరిఁగినట్టి, భూమిరుహంబులు వాయువేగంబువలన
మూలములతోడ ధరణిపైఁ గూలినట్లు, పతితు లగుదురు ధర్మవర్జితులు తన్వి.
గీ. పుణ్యమును ధర్మమును దపంబును ఋతంబుఁ, గలిగియుండినచోటను నిలుచుఁ జక్రి
చక్రి నిలిచినచోటను జయము గలుగు, నట్టిభాగ్యంబు లేదు నీయాత్మజులకు. 381
గీ. సత్యధర్మపరాయణస్వాంతు లగుచు, నాదితేయులు వర్తిల్లి రదియె హేతు
వమ్మహాత్ముల కభ్యుదయంబు గలుగఁ, దెలిసికొని నిశ్చయంబు శాంతింపు మతివ.

క. అని బోధించుటయును దితి, వనజాక్షి గ్రహించి యున్నవాస్తవ మెల్లన్
మనమునఁ జొచ్చినదుఃఖం, బును మరలుచుకొనియె మౌనిపుంగవులారా. 383

క. అనవుడు మౌనులు సూతునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనిరి చావఁగా మిగిలినయ
ట్టినిశాచరవీరులు చే, సినపని యే మైన నున్నఁ జెప్పుము మాకున్. 384

—: సూతుఁడు హతశేషు లగురాక్షసులవృత్తాంతముం జెప్పుట :—

క. అనవుడు సూతుం డిట్లని, యెను హతశేషు లగు దైత్యు లెల్లరు శీఘ్రం
బునఁ జని కశ్యపమౌనీం, ద్రునికడ కి ట్లనిరి ఖేదరోషము లెనయన్. 385

క. దేవతలును రాక్షసులును, గావించుచు నుండ యుద్ధకర్మముఁ దంద్రీ
గోవిందుఁ డేఁగుదెంచి క, కావిక లొనరించె నసురగణముల నెల్లన్. 386

గీ. అంతతోఁ బోక చంపెఁ జక్రాయుధమున, దైత్యదానవులను నెల్లఁ దప్పి బ్రతికి
వచ్చినారము మేము నీవలన మాకు, జయము చేకూరు ననెడినిశ్చయముతోడ.

ఆ. మేము సంఖ్యలోన మిగులుగా నున్నను, బలపరాక్రమములు గలిగి యున్న
నల్పులైన త్రిదశు లాహవవిజయంబు, గాంచుటకును నేమి కారణంబు. 388

క. అని యడుగుటయును గశ్యప. మునివరుఁ డి ట్లనియెఁ బుణ్యమును దపమును వా
రొనరించి హరికటాక్షం, బునకున్ గుఱి యగుటచేతఁ బొందిరి జయమున్. 389

క. కావున ధర్మముఁ దపమును, గావింపఁగ వలయు జయము గావలె నంచున్
భావింతురేని కర్మము, గావింపక ఫలము చెందఁ గలుగునె యెందున్. 390

క. అని సెప్పుటయును జనకుని, యనుమతి గొని తప మొనర్ప నరిగి రరణ్యం
బునకు మునుముందు గోవిం, దునిసాధించెడితలంపుతోడను వారల్. 391

క. చని యట్లు హిరణ్యాక్షుం, డును మఱియు హిరణ్యకశిపుఁడును మున్నగున
ట్టినిశాచరు లతిఘోరము, గను జేసిరి తపము ముజ్జగంబులు వడఁకన్. 392

గీ. అంతటను వారు కోరినయట్టివరము, లన్నియును నిచ్చి తత్తప మాఁపె బ్రహ్మ
యావరంబులచే వార లాక్రమించి, రఖిలలోకంబులను గూడ నడ్డు లేక. 393

క. వారలు పెట్టెడిబాధల, కోరువఁగా లేక సురలు యోగులు సిద్ధుల్
చారణులు మున్నుగాఁ గల, వారలు చని చెప్పి రసురవార్తలు విధికిన్. 394

క. పరమేష్ఠి విని సమస్తము, హరికడకున్ సురసమేతుఁ డయి యేఁగి తదా
శరవృత్తాంతము దెలిపిన, తరువాతను శౌరి క్రోధతామ్రాక్షుండై. 395

క. హరియించి హిరణ్యాక్షుని, వరాహరూపమున సమరవర్గము పొగడన్
నరసింహాకారంబున, హరియించె హిరణ్యకశిపు నటు తరువాతన్. 396

ఉ. అంతట సర్వలోకముల కార్తి తొలంగెను ధర్మముల్ నిర
భ్యంతరవృత్తితోడఁ దనరారెను సాధువు లెల్లవారలున్

సంతసమొందె రాత్మజులచావు విషాదముగొల్పుటన్ మనః
కాంతునిగుండె తల్లడిలఁగా దితి యేడ్చెఁ దదంతికంబునన్. 397

—: కశ్యపుఁడు దితికి వరం బిచ్చుట :—

క. ఆయేడుపు విని కశ్యపుఁ, డాయమ నోదార్చి యింతి యనుతాపంబున్
జేయకుము గతమునకు నిపు, డేయది వాంఛితమొ కోరు మిచ్చెద వరమున్.
క. అనుటయుఁ దేజోయుక్తుం, డును జగదేకప్రవీరుఁడును నగునొకనం
దనుని దయచేయు మేటికిఁ, దనయులు పదివేగు రప్రధానులు దేవా. 399
క. అని దితి ప్రార్థించుటయును, గనికరమునఁ గశ్యపుండు కాంతా నీకో
రినసుతుఁడు గలుగు శీఘ్రము, యని తనహస్తంబు నుంచె నాయమతలపై.
క. అంతట శతవర్షంబులు, సంతోషముతోడ మేరుశైలంబున నా
యింతి యొనరించెఁ దపము ని, రంతరముగ గర్భ మంతకంతకుఁ బెరుఁగన్. 401
క. నిండుటయు గర్భ మామె క, ఖండబలపరాక్రమప్రకాశసమేతా
త్ముం డగునాత్మభవుం డొ, క్కం డొకనాఁ డుద్భవించెఁ గడలు వెలుంగన్.
వ. అంతఁ గశ్యపమహర్షి యాకుమారునకు విధ్యుక్తసంస్కారంబు లొనరించి బలుం డని నామకరణంబు గావించి క్రమంబుగ బ్రహ్మచర్యానుష్ఠానంబున నియోగించె.

—: బలాసురుఁడు మహేంద్రహతుం డగుట :—

క. బలుఁ డది మొదలుగఁ దపమున్, జలిపి మహాఘోరముగను శతవర్షము లా
వల నొకదినమునఁ దల్లిని, దిలకింపఁగ వచ్చి మ్రొక్కె దితిపదములకున్. 404
క. మ్రొక్కుటయు నతని నాయమ, యక్కునఁ జేర్చుకొని నేటి కగపడితె నీ
దృక్కులకుఁ బరిభవాగ్నిని, జిక్కి పరితపించుతల్లి చిన్నికుమారా. 405
క. మీయన్నలఁ బెక్కురఁ జ, క్రాయుధుఁడు వధించె నతిబలాన్వితుల సురల్
సాయపడఁగ నాపగ పెడఁ, బాయక నన్నుఁ గాల్చుచుండుఁ బావకమువలెన్.
క. పురుహూతుని సురలను దత్పరిరక్షకుఁ డైనచక్రధరునిం ద్వరలో
బరిమార్చి నామనంబును, నెరియించెడుశోక మార్ప నెంచుము పుత్రా. 407
క. అనవుడు బలాసురుఁడు దితి, జననికి ని ట్లనియెఁ దల్లి శాంతింపుము నే
నొనరించి తపము శాత్రవ, హననం బొనరింతు నీకు హర్షము గలుగన్. 408
క. అనుటయు శుభ మగుఁగావుతఁ, జను మని దితి పలికె నంతఁ జని జలధితటం
బున బలుఁడు తపము సేయం, గను గడఁగుచు నుండ నట్టికాలమునందున్.
ఆ. అదితివలన వానియతిసాహసంబును, విని పురందరుండు వెఱ జనింప
వైచె నతనిమీఁద వజ్రాయుధము నంత, నతఁడు పడియెఁ బుడమి నసువు లుడిగి.
క. అంతట దేవత లెల్లరు, సంతోషముఁ జెంది రాత్మజక్షయము దితి
స్వాంతంబున కత్యంతము, చింతావహ మగుట నామె చింతిలి మిగులన్. 114

క. తనభర్త చెంతకుం జని, కనులను బాష్పంబు లొడికలుగాఁ గాఅం
గను వెక్కి వెక్కి యేడిచె, మనబలునిం బిలుకుమార్చె మఘవుం డనుచున్.

—: కశ్యపుఁ డగ్నికుండమున వృత్రాసురునిఁ బుట్టించుట :—

గీ. ఆవిలాపంబు విని కశ్యపర్షిమౌళి, మండిపడుచును దనతలనుండి పెఱికి
జ్వలనకుండంబునం దొక్క జటను వేల్చె, వాసవాంతకుఁడుదయింపవలయు ననుచు.

క. ఆక్షణమునఁ బుట్టెను బిం, గాక్షుఁడు దంష్ట్రావిశంకటాస్యుఁడు క్రూరా
వేక్షణుఁడు భీషణుఁడు ఘన, కుక్షియుతుం డొకఁడు వహ్నికుండమునందున్.

క. పుట్టి యతఁడు కశ్యపముని, కట్టెదుటను నిలిచి యేమి కార్యమునకు నన్
బుట్టించితో యాపని య, ట్టిట్టనక యొనర్తు నానతీయుము తండ్రీ. 415

క. అనవుడుఁ గశ్యపుఁ డి ట్లని, యెను వృత్రుం డనెడిపేర నెసఁగి సునాసీ
రుని గెలిచి స్వర్గరాజ్యము, గొని నీవు యథేచ్ఛ మేలుకొనుము కుమారా. 416

క. అని పలుకుటయును వృత్రుఁడు, ధనురామ్నాయంబు నేర్చి ధైర్యము శౌర్యం
బును గలిగి క్షాత్త్ర తేజం, బున నానాఁటికిని వృద్ధిఁ బొందుచు నుండెన్. 417

—: ఇంద్రుఁడు వృత్రాసురుని వధించుట :—

గీ. ఇంద్రుఁ డాతనివలన నూహించి భయము, వాని నెటులేని వధియింపవలయు ననుచు
నెంచికొని యాత్మలోన రావించి సప్త, ఋషులఁ దనకడ కవ్వారి కిట్టు లనియె.

క. అనఘాత్ములార వృత్రుం, డనియెడిదైత్యుండు బహుబలాన్వితుం డా
తనితోడ నాకు సఖ్యము, నొనగూర్పుం డర్ధరాజ్య మొసఁగెద ననుచున్.

క. అనవుడు సప్తర్షులు వృ, త్రునికడకుం జని పురందరునితో సఖ్యం
బొనరింపు మర్ధరాజ్యం, బును నాతఁ డొసంగు దైత్యపుంగవ నీకున్. 420

గీ. అనుభవింపుము స్వర్గరాజ్యమును విబుధు, లెల్లఁ గొలువంగ రాత్రించరేంద్ర నీవు
వాసవునితోడఁ గూడి సింహాసనమునఁ, గూరుచుండెడి మేలు చేకూరె నీకు.

గీ. పూర్వవిద్వేషములుదూరముగను జేసి, యసురులును దేవతలును స్నేహముననుండ
నంతకంటెను లోకకల్యాణ మింకఁ, గాఁదగిన దేది యున్నది కర్బురేంద్ర. 422

క. అనవుడు వృత్రాసురుఁ డి, ట్లనియెను మునులార నాకు నభిమతమ మహేం
ద్రునితోడ మైత్రి ద్రోహం, బొనరింపనిశపథ మాతఁ డొనరించిన చోన్.

క. అనుటయు నింద్రునికడకున్, జని ముని లెఱిఁగింప వృత్రసంభాషణమున్
విని పాకశాసనుం డి, ట్లనియెను వారలకు విస్మయము గలుగంగన్. 424

క. మునులార నేను ద్రోహము, నొనరించితినేని రాక్షసోత్తముఁ డగువృ
త్రునియెడల బ్రహ్మహత్యను, నొనరించినయట్టిపాప మొందుదు ననుచున్.

క. ఆసప్తర్షులు చని వృ, త్రాసురునకుఁ దెలిపి రింద్రునాశయమును వి
శ్వాసము గలుగుటచే వృ, త్రాసురుఁ డరుదెంచె నింద్రునంతికమునకున్.

ఉ. వచ్చినవృత్రునిం గని దివస్పతి లేచి సగౌరవంబుగా
వచ్చి కవుంగిలించికొని వచ్చితె తమ్ముఁడ ర మ్మటంచు వా
క్రుచ్చి స్వకీయహర్మ్యమునకున్ గొనిపోయి ఫలోపచారముల్
హెచ్చుగఁ జేసి వాని వసియింపఁగఁ జేసె నిజార్ధపీఠికన్. 427

చ. అటులు వసింపఁ జేసి యనుజా సురరాజ్యము నేలుకొంద మె
ప్పటికిని నేకమై మనము భద్రముగా నిటు లున్న విద్విష
త్పటలము తేఱిచూడఁ గలదా మనలన్ గనుఁగొ మ్మటంచు ను
త్కట మగుస్నేహ మప్పటికిఁ గన్పడ నింద్రుఁడు వల్కె వానితోన్. 428

క. ఆమాటలు విని దైత్య, గ్రామణి మదిలోన నమ్మకము హెచ్చఁగ సు
త్రామునితోఁ గలసి సుర, స్వామి యగుచు నేలుకొనఁగ సాగె దివంబున్.

క. అది యటులుండఁగ నింద్రుఁడు, వెదకి యుపాయం బొకండు వృత్రాసురునిన్
సదమద మొనర్ప రంభా, మదవతికిం జెప్పె నాత్మమంత్రార్థంబున్. 430

క. అంతట రంభ మరుత్వ, చ్చింతితకార్యంబు దలఁచి చేయంగను నే
కాంతముగ నందనవనా, భ్యంతరమునఁ జెలులతోడ నాడుచు నుండెన్. 431

వ. అప్పుడు వృత్రాసురుండు దానవకతిపయసమేతుండై నందనారామంబున కరిగి యచ్చట విహరించుచు నొక్కచోటఁ జందనద్రుమంబునీడ సఖులతోడ నాడుచుండునమ్మచ్చెకంటిం గనుంగొని తద్విలాసాకృష్టమానసుండై తదంతికంబున కరిగి.

ఉ. ఎవ్వతె వీవు పంకజదళేక్షణ నిన్ గనుఁగొన్న మానసం
బువ్విళులూరుచున్నయది యోపఁగ నాకు వశంబు గాదు నా
నవ్వనజాక్షి యి ట్లనియె నాతనితోడను నేను రంభ నీ
వెవ్వఁడ విట్లు వల్కఁ దగునే మగవారల కాఁడువారలన్. 433

చ. అనవుడు వృత్రుఁ డిట్లనియె నంబుజలోచన నేను గశ్యపుం
డనియెడుబ్రహ్మకున్ సుతుఁడ నగ్నిభవుండను వజ్రికిన్ సఖుం
డను త్రిదివార్ధ మేలుకొనునాయకుఁడన్ త్రిజగంబులన్ వశం
బొనరుచుకొన్నశూరుఁడను నూర్జితవీర్యుఁడ వృత్రనాముఁడన్. 434

క. నను నీ వెఱుఁగవు గావున, వనజాయతనేత్ర యిట్లు వచియించితి వై
నను నివు డేమాయెను నీ, పనుపున న న్నుంచికొనుము బద్ధుఁడ నైతిన్. 435

చ. అనుటయు రంభ యి ట్లనియె నాతనితోడ మహాత్మ నేను గో
రినపని నీవు చేయ నొనరించెదవేని ప్రతిజ్ఞ తీర్చుదా
నను భవదీప్సితార్థమును నావుడు దైవము సాక్షి గాఁగ నీ
వనిచినకార్య మేను సలుపంగలవాఁడను విశ్వసింపుమా. 436

క. అని వృత్రుఁ బాడుటయు న,వ్వనితామణి లాస్యగానవైశారద్యం
బున శృంగారవిలాసం,బున నాదానవుని డెందమును గరఁగించెన్. 437

గీ. అట్లు కరఁగించి డెందంబు నంబుజాక్షి, తనముఖాసవ మిచ్చె నాతనికి నతఁడు
దానిఁ దిలకించి తగునె మద్యంబు నీయ, వేదవేదాంగవిదుఁ డైనద్విజున కతివ.

క. జనియించితిఁ గశ్యపునకు, నొనరించితి ఘోరతపము నుజ్జ్వాతలు గాఁ
గను జగము లెల్ల నర్హమె, కనకాంగి యొనర్ప నీయకార్యము నాకున్. 439

క. సుర ద్రావిన బ్రాహ్మణునకు, నరకము ప్రాప్తించు దండనము చేకూరున్
ధారవలన నేల నన్నీ, దురితములోపలను గూలఁ ద్రోయుదు వబలా. 440

చ. అనుటయు రంభ యి ట్లనియె నాతని కింతకు మున్ను నీ వొన
ర్చినసుదృఢప్రతిజ్ఞను స్మరించినచో నొకసారి యిట్లు నీ
వన వని నొక్కి చెప్పఁగల నాఢ్యుఁడ వీవె తలంచి చూడుమీ
యమృతమె మేలొ మద్యమును నానుటె మేలొ సురాసురేశ్వరా. 441

క. అనవుడుఁ జేసినప్రతినను, వినిహాత మొనరింప లేక వృత్రాసురుఁ డా
ననమునఁ జెలువ వ్వాలయఁగ, వనజేక్షణ యిడినయాసవంబును ద్రావెన్.

క. త్రావిన వెంటనె యజ్ఞా, నావిష్టుం డయ్యె వృత్రుఁ డదె సమయముగా
భావించి యింద్రుఁ డాతనిఁ, గావించె నికృత్తగళునిఁగా వజ్రమునన్. 443

గీ. ధర్మకంటకుఁ డైనయాదానవుండు, చచ్చుటయు లోక మంతయు సంతసించెఁ
గాని వజ్రికి మాత్రము మానదయ్యె, బ్రహ్మహత్య యొనర్చినపాతకంబు. 444

క. అంతట వృత్రునినిధనము, సంతాపము గొలుప నేగి చయ్యనఁ దద్వృ
త్తాంత మెఱిఁగించి నాథున, కంతయు దితి యేడ్చెఁ గనుల నశ్రువు లురలన్.

క. ఆయేడుపు విని కశ్యపుఁ, డాయమ నోదార్చి కేల నంటి తపంబున్
జేయుము వజ్రివధంబున్, జేయంగలకొడుకు పుట్టు శీఘ్రమ నీకున్. 446

క. అని యాశీర్వాదంబుం, బొనరిచి మఱి యిట్టులనియెఁ బూఁబోఁడి కరం
బున నేను దాఁకఁగనె నీ, కొనగూడెను గర్భ మెట్టు లోమెదా దీనిన్. 447

గీ. ఒకతపోవనమునయందె యుండవలయు, వత్సరశతంబు నిండెడివఱకు నీవు
తపము నొనరించుచు నప్రమాదం బొకింత, చెందితివయేని సర్వంబుఁ జెడును జూవె.

—: గర్భిణీధర్మకథనము :—

సీ. తగదు భుజింప సంధ్యాకాలములయందు, వృక్షమూలంబుల కేఁగ రాదు
కావింపరాదు జలావగాహము శూన్య, మందిరంబున వసింపంగ రాదు
వర్తింపఁగా రాదు వల్మీకభూముల, నుద్విగ్నచిత్తవై యుండ రాదు
విలిఖింపరాదు పృథ్విని నఖంబులచేతఁ, గాలు ద్రవ్వఁగ రాదు కలహమునకు

గీ. తగదు వ్యాయామ మొనరింపఁ దగదు విరియఁ
బోసికొనియుండ మూర్ధజంబులను దగదు
హాస్య మాడంగఁ దగ దుండ నశుచి యగుచు
గర్భమును దాల్చియున్నట్టికలువకంటి. 449

సీ. అస్థికపాలభస్మాంగారతుషయుక్త, మైనచోటను దగ దడుగు వెట్ట
గాత్రభంగ మొనర్పఁగా రా దమంగళం, బైనభాషణముల నాడ రాదు
ముసలంబులును ఱోళ్లు మొదలుగాఁ గలగట్టి,యురువులమీఁదఁ గూర్చుండఁదగదు
తగ దుండ నలసయై తగ దుండ నగ్నయై, తగవు లాడెడిచోటఁ దగదు నిలువ

గీ. తగదు పండుకొనంగ నధౌతపాద, మగను నపరోత్తరశిరస్కమగను దన్నుఁ
దెగడుకొన రాదు భర్తను దిట్ట రాదు, గర్భవతి యైనతొయ్యలి కంబుకంఠి.

క. వలయును బెద్దలఁ బూజం, జలుపంగను మంచినీట స్నానము వలయుఁ
జలుపఁగఁ బ్రసన్న లగుచును, వలయును నుండంగ గర్భవతు లగుకాంతల్.

గీ. వినవలయు మంచిమాటలు వీను లొగ్గి, పలుకవలయును మంచిపల్కులను నోట
నుండవలయును సంతృప్తి యొదవ మదికి, గర్భధారిణి యగుబోటి కమలవదన.

క. అనవుడు దితి మేరుతపో, వనమునకుం బోయి నియమవతియై తపముఁ
బొనరింపఁ దొడఁగె నింద్రుని, హననము గావింపఁదగినయాత్మజునకునై. 453

సీ. ఆరహస్యమును బలారాతి గ్రహియించి, బ్రాహ్మణరూప మేర్పడఁగఁ దాల్చి
దితిసన్నిధికిఁ జేరి నతి సేసి తల్లి నే, క్షితిసురుండను భవత్సుతనిభుండఁ
దపము చేసెడివారిదరి నుండి పరిచర్య, లాచరించుటయె నా కభిమతంబు
కాన నీశుశ్రూష గావించుచుండుట, కనుమతింపుము చాలు నదియ నాకు

గీ. ననుచుఁ బ్రార్థించుటయు నామె యనుమతించె
నంత నాతఁడు నయవినయంబు లెసఁగఁ
బ్రతిదినంబును జాగరూకత వహించి
చేయవలసినసేవలు చేయుచుండె. 454

వ. అంత శతవర్షంబులు పూర్ణం బగుటయు నామె గర్భంబు గూడఁ బూర్ణం బయ్యె.
అప్పు డొక్కనాఁడు దితి పాదశౌచంబు గావించుకొనక ముక్తకేశ యగుచుఁ
బశ్చిమశీర్షంబుగా శయనంబుపై శయనించి నిదురించె. 455

క. అది యవకాశముగాఁ గొని, త్రిదశాధీశ్వరుఁడు చొచ్చి దితిగర్భంబుఁ
భిదురమున సప్తశకలము, లొదవఁగ గర్భస్థశిశువు నుచ్ఛేదించెఁ. 456

సీ. ఖండించుటయును నాఖండంబు లేడును, నేకకంఠంబుగా నేడ్వఁ దొడఁగె.
నారోదనధ్వని నాలించి 'మా రుద, మా రుద' యంచును మరల మరల

ఖండించె నొక్కొక్కఖండంబు నే డేడు, ఖండంబులుగ మ నాఖండలుండు
తత్ఖండములు సముద్దండగాంభీర్యప్ర, తాపవిక్రాంతియుక్తంబు లగుచుఁ
గీ. దనరి నలువదితొమ్మిది తనువులుగను, దాల్చి మరుదాఖ్యలను సమస్తప్రపంచ
ములను నడపెడిదివ్యశక్తులను బడసి, యాశ్రయించెను జంభాసురారి నపుడు.

—: జ్యేష్ఠపూర్ణిమావ్రతకథనము :—

క. అని చెప్పుటయును మౌనులు, మనమున విస్మయముఁ జెంది మహనీయ యెటుల్
మనిరి మరుత్తులు భిదురం, బున ఖండితు లయ్యుఁ జిత్రముగఁ గన్పడెడిన్.
క. అమరప్రియత్వ మేవిధి, సమకుఱె మరుదాఖ్య లెట్లు సంప్రాప్తించెన్
సుమనోద్వేషణు లగుదితి, కుమారులకుఁ జెపుమ వినఁగఁ గుతుకం బయ్యెన్.
క. అనవుడు సూతుం డి ట్లని, యెను దాపసులార కలదు హేతువు మును భీ
ష్మున కీవృత్తాంతంబును, వినిచెఁ బులస్త్యుండు దాని వినుఁడు వచింతున్. 460
సీ. పుత్రు లందఱుఁ గూడఁ బొలియుచుండఁగ దితి, యేడ్చుచుఁ గన్నీళు లేర్లు వాఱ
నరిగి వసిష్ఠునిదరి కొక్కనాఁడు త, చ్చరణపద్మములకుఁ జాఁగి మ్రొక్కి
మునివర పుత్రనాశనము గల్లనివ్రతం, బే దేని దయతోడ నెఱుఁగఁ జెపుమ
యని వేఁడుకొనుటయు నమ్మునీంద్రుఁడు కరు, ణార్ద్రదృష్టులను నాయమను జూచి
గీ. తల్లి చింతిల్లకుము నీకు నుల్లమందు, దృఢముగను నట్టితలఁపు సంధిల్లెనేని
యున్న యదిచూవె యవిరతాయుష్యయోగ, వర్ధకము జ్యేష్ఠపూర్ణిమావ్రత మొకండు.
క. అని చెప్పుటయును దితి తన, మనమునఁ గలచింత కొంత మాని ధృతిన్ గై
కొని తాపసేంద్ర తద్వ్రత, మొనరించువిధాన మంతయును జెప్పు మనెన్. 462

వ. అంతట వసిష్ఠుం డాయమం జూచి సాధ్వీ జ్యేష్ఠమాసపూర్ణిమాదినంబున నొక్కవేదికపైని మండలం బేర్పఱిచి యందు శ్వేతతండులపూరితంబును శ్వేతచందనచర్చితంబును శ్వేతవస్త్రయుగచ్ఛన్నంబును నిక్షుదండఫలయుతంబును సగుడంబును సహిరణ్యంబును నగునొక్కనూతనతామ్రకలశంబు నుంచి దానిపైని స్వర్ణబ్రహ్మప్రతిమను దద్వామభాగంబున రజతసావిత్రీప్రతిమను నుంచి ప్రాణప్రతిష్ఠ గావించి శుక్లపుష్పాక్షతతిలలచే నర్చించి యాదినం బెల్ల నుపవసించి స్థండిలంబున శయనించి పరదినప్రభాతకాలంబున నాకలశంబు బ్రాహ్మణునకు సమర్పించి బ్రాహ్మణుల భుజింపం జేసి దక్షిణాతాంబూలము లొసంగి సర్వంబును బ్రహ్మార్పణము గావించి లవణవర్జితంబుగాఁ దాను భుజింప వలయు. ఈవిధంబునఁ బ్రతిమాసంబును వ్రతంబు గావించుచుఁ ద్రయోదశమాసంబున బ్రహ్మనామంబు లుచ్చరించుచు శుక్లతిలలచేతను గోఘృతపాయసంబులచేతను హోమంబు గావించి సపత్నీకుం డగుబ్రాహ్మణునకుఁ బూజాపూర్వకంబుగా స్వర్ణబ్రహ్మప్రతిమయును రజతసావిత్రీప్రతిమయును ఘృతధేనువును పర్యోపస్కర

సమేతంబగు శయ్యయు నిక్షుదండంబులును బుష్పమాల్యంబులును దక్షిణా
తాంబూలంబులును సమర్పించి బ్రాహ్మణుల భోజనసంతృప్తులం జేయవలయు.

క. ఈవిధమున నెవ రేనియు, గావించిన యెడల వ్రతము గతపాతకులై
జీవత్పుత్రులఁ బడసి సు, ఖావహమైనట్టిపదము నందుదురు తుదిన్. 464

క. అని వచియించుటయును దితి, విని సంతోషమున వ్రతము విధియుక్తము గా
నొనరించె దాన మృత్యువు, గనరైరి మరుత్తు లెన్ని ఖండములైనన్. 465

—: మరుత్తులవృత్తాంతము :—

గీ. గర్భగతమైన శిశువు లుత్కటముగాఁగ, రోదనము చేయుచుండ 'మా రుద' యటంచు
నమరపతి పల్క వర్ణలోపాగమములఁ, గలిగె మరుదాహ్వయంబు వారలకు నాఁడె.

సీ. కావించినను నెన్ని ఖండంబులుగఁ దాను, బ్రాణముల్ గల్గి యావ్రక్కలుండఁ
బురుహూతుఁ డాశ్చర్యమును జెంది వీ రేదొ, యధికపుణ్యు మొనర్చి రని తలంచి
దితికాళ్లపైఁ బడి దేవి ప్రాణాశ చేఁ, జేసితి ఘోరదుష్కృతము నేను
క్షమియింపు మని వేఁడి సైఁపంగ నాయమ, సంతోషమును జెంది స్వాంతమందు

గీ. నామరుత్తుల దేవతలంనుఁ జేర్చి, వారలకు యజ్ఞభాగాధికార మొసఁగి
చనియె నావల వారలు సంభవించి, తిరుగఁ జొచ్చిరి ప్రియు లయి సురల కెల్ల.

క. అనుటయును ఋషులు సూతునిఁ, గనుగొని యిట్లనిరి పృథునిగాథను మాకున్
వినిపింపు మతఁడు చేసిన, పను లెన్నియొ కలవటంచుఁ బలుకుదు రార్యుల్.

—: పృథుచరిత్రము :—

క. నావుడు సూతుఁడు వారల, కీవిధమునఁ జెప్పఁదొడఁగెఁ బృథుచరితంబున్
శ్రావకులకు శ్రోతలకును, బావనత ఘటిల్లు ననుచుఁ బ్రమదంపడుచున్. 469

సీ. అత్రివంశంబున నంగుఁ డంచుఁ బ్రసిద్ధిఁ, గన్న ప్రజాపతి మున్ను వెలసె
నతఁడు మృత్యువునకు నాత్మజ యగుసునీ, థను స్వీకరించెను ధర్మసతిగ
నామెకు జనియించె నంగునివలనను, వేనాహ్వయుండైన సూనుఁ డొక్కఁ
డతఁడు ధర్మవిహీనుఁడై రాజ్య మేలంగఁ, దొడఁగె మాతామహదోషమునను

గీ. దత్ప్రభుత్వంబునందు వేదములు పోయె, జన్నములు శాంతిలెను సదాచార ముడిగె
నాస్తికత్వము ప్రబలె దేవాలయములు, పాడువడియెను బ్రాహ్మణుల్ భ్రష్టులైరి.

క. ననుఁ దప్ప నితరదైవము, లను గొలిచెడివారిశిరములను దీయుదు నే
నని శాసనమును గావిం, చెను వేనుం డంతదుష్టశీలుఁడొ తలఁపన్. 471

ఆ. అటులు దుష్కృతముల కాతఁడు పాల్పడి, ప్రజల నెల్లఁ గుందువఱచుచుండ
సైఁప లేక వానిచండశాసనమున, కఖిలసంయములును నాగ్రహించి. 472

ఆ. వానికడకు నేఁగి వేనమహారాజ, తలఁచినార మేము సలుపుటకును
ద్వాదశాబ్దమఖము దానికి భంగంబు, గలుగకుండఁ జేయవలయు నీవు. 473

ఆ. రాజు ధర్మములను రక్షించుచును రాజ్య, మేలుకొనుట భగవత్సేవితంబు
కాన మానరాని కార్యంబు ధర్మసం, రక్షణంబు నీవు రాజ వగుట. 474

క. అనుటయును వగ్నికణములు, గనులను నురలంగఁ గ్రోధయుతాలునినాదం
బున మండిపడుచు వేనుఁడు, మునులను హింసించుటకును మొనయుచు నుండన్.

క. మును లాతనియుద్యమమును, గనుఁగొని యిఁక నెవరికున్నఁ గలుగదు సహాయం
బని యెంచి నిలువు మని ప, ల్కినతోడనె వాఁడు నిలిచెఁ గీల్బొమ్మవలెన్.

వ. అంత నమ్మహర్షు లాతనిసవ్యోరువును మథింప నీలవర్ణుండును నతిహ్రస్వాంగుండును దీర్ఘాస్యుండును విరూపాక్షుండును లంబోదరుండును విశాలకర్ణుండును బృథుభుజుండును నగునొక్కపురుషుండు ప్రభవించె. వానిం జూచి యత్తపోధనులు 'నిషీద' యని గంభీరంబుగాఁ బలుక నాపురుషుండు భీతుండై గడగడ వడఁకుచుఁ గూర్చుండె. వానివంశంబన నిషాదులును గిరాతులును భిల్లులును భ్రమరులును బుళిందులును ననునవేకమ్లేచ్ఛజాతులచే వృద్ధి నొంది నానావిధపాపవ్యాకీర్ణం బయి పర్వతంబులందును నరణ్యంబులందును వ్యాపించె.

క. తరువాత మునులు మథియిం, చిరి తద్దక్షిణకరంబు స్వేదము దానన్
గురియుటను మరల మథియిం, చిరి దానినె బిగియఁ బట్టి చేతులతోడన్. 478

సీ. అంత నాతనిపాప మంతరించుటయును, బ్రాదుర్భవించెఁ దత్పాణినుండి
ఖడ్గధనుర్బాణకవచకుండలకిరీ, టాలంకృతుఁడు ద్వాదశార్కనిభుఁడు
రాజలక్షణపరిభ్రాజమానుఁడు జగ, త్పూజార్హుఁడును నగుపురుషుఁ డొకఁడు
సర్వభూతములును సంతోష మందెను, గురిసె వ్యోమమునుండి కుసుమవృష్టి

గీ. యట్టితతనిఁ జతుర్ముఖుం డరుగుదెంచి, తన్మహాప్రభుశక్తికిఁ దగినయట్లు
పృథు వనెడిపేరు వెట్టి ధరిత్రి కెల్ల, నధిపతిగఁ జేసి దీవించి యరిగె నంత. 479

క. అది మొదలు పృథు వధర్మము, మొదలంటఁగ నణఁచి ధర్మమును నెలకొల్పన్
మొదలిడియెను సజ్జనులకు, ముదమును దుష్టులకు ఖేదమును సమకూరన్. 480

ఆ. అంత వానికడకు నరుదెంచి ప్రజ లెల్ల, మ్రొక్కి తత్పదాబ్జములకు దేవ
చిత్తగింపు మనుచుఁ జేతులు జోడించి, పలికి రిట్లు దీనభావ మొదవ. 481

క. ఫలములు జలములు పత్త్రం, బులు మూలంబులును నెన్ని భుజియించిన నాఁ
కలి దీఱదాయె భూవర, నిలిపినఁ జంపినను దిక్కు నీవే మాకున్. 482

క. మును చల్లినట్టిబీజము, లను నెల్లను మ్రింగి యీ యిలాదేవి చలిం
పనునైనఁ జలింపదు మ, మ్మనఘా పాలింప నెట్టు లగునో నీకున్. 483

చ. అనవుడు నాప్రభుం డభయహస్తము వారి కొసంగి బాణముల్
ధనువునఁ గూర్చి కోపమున ధాత్రిని జూచుచు నుండ ధాత్రి వెం

టనె గ్రయించి యాతనికడంకను గూర్జరరూప మూని పో
యెను గిరికాననంబులకు నెవ్వరికిన్ గనరాక యుండఁగన్. 484

క. కనుఁగొని యోగబలంబున, జననాయకుఁ డది చరించుజాడను నటకున్
జని యేసెఁ దచ్ఛరీరము, తునియలు తునియలుగఁ దోడుతోడనె శరముల్.

గీ. అంత వసుమతి సాధ్వసాక్రాంత యగుచు, సింగ మయి పాఱిపోవుచుండంగ తేఁడు
తెలిసికొని వెంటఁబడి వాఁడిములుకు లేసి, వ్రయ్యలుగఁ జేసెఁ దచ్ఛరీరంబు నెల్ల.

క. ఆయెడ వసుమతి మహిషీ, కాయము ధరియింప నదియుఁ గనుఁగొని క్షోణీ
నాయకుఁడు దానిమేనను, సాయకములు నించె నడుగు సాగక యుండన్. 487

గీ. అపుడు గత్యంతరము లేమి నాధరిత్రి, తాల్చి గోరూపమును మింటిదారిఁ బట్టె
నది గ్రహించి మహీపాలుఁ డాగ్రహమునఁ, దగిలిచెను మూఁడుకోలలు దానిమేన.

వ. అంత నాధేనువు దత్సాయకప్రచండాభిఘాతబాధావివశాంగి యయ్యును నాత్మ
రక్షణపరవశాంతరంగ యగుటం జేసి క్రమ్మఱక యొక్కపూఁపున వ్యోమమార్గం
బునం జని చని. 489

సీ. స్వర్గంబునకు నేఁగి శక్రున కెఱిఁగింప, నతఁ డబ్జజునిచెంత కరుగు మనియె
సత్యలోకమునకుఁ జని విరించికిఁ జెప్ప, నతఁడు రుద్రునికడ కరుగు మనియె
కైలాసమున కేఁగి శూలిని బ్రార్థింప, నతఁ డచ్యుతునిదరి కరుగు మనియె
వైకుంఠమున కేఁగి వనమాలిఁ బ్రార్థింప, నతఁడు పృథునియొద్ద కరుగు మనియె
ఆ. కడకుఁ బృథువె తనకు గతి గాఁగ భూదేవి, యరుగుదెంచి వాని శరణుచొచ్చి
నేను ధాత్రి నాఁడుదానిని వధియింప, రాదు నీకు రాజరాజ యనియె. 490

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె నాయమతోడను ధాత్రి లోకనా
శనకర మైనపాతకము సల్పిననిన్నొకదాని సంహరిం
చినయెడ సర్వలోకములు చెందు సుఖం బది మేలొ నిన్నుఁ గా
చిన నొకదాని నెల్లరు నశించెద రయ్యది మేలొ చెప్పుమా. 491

క. పెక్కండ్రు సాధుజనులకు, నొక్కనివలనను బ్రమాద మొనగూడిన నా
యొక్కనిఁ గెడపుటె ప్రోచుట, తక్కిన పెక్కండ్ర నండ్రు తజ్జ్ఞులు వినవే. 492

చ. అనవుడు ధాత్రి యి ట్లనియె నాతనితోడను దేవ ధర్మముల్
జనులను గావ నీవు జననం బయినాఁడవు నే నెఱుంగుదున్
మనిచెదవేని నన్ను నణుమాత్రము గూడను దాఁటకుండ నీ
పనిచినకార్యముం జలుపుభారము దాల్చెద నాశిరంబునన్. 493

క. అనవుడుఁ బ్రజలకుఁ గావల, సినజీవన మిచ్చుచును వసించెదవేనిన్
నిను మనుచువాఁడ నెపుడును, నని పృథుభూపాలుఁ డిలకు నభయ మొసఁగఁగన్.

క. అంతట మేదిని క్షోణీ, కాంతునితో నిట్టు లనియెఁ గాయం బెల్లన్
దంతురిత మయ్యెఁ ద్వచ్ఛర, కృంతనములచే ననుగ్రహింపుము నన్నున్. 495

క. అనుటయు నాభూకాంతుఁడు, కనికర మొదవంగ దానికాయంబున నాఁ
టినయమ్ము లెల్ల లాగెను, మునుపటికంటెను సమత్వమును నది యొందన్.

వ. అప్పుడు తదీయానుగ్రహంబునం జేసి ప్రాక్తనమన్వంతరంబులనుండియు విష
మంబుగా నున్న భూప్రదేశంబు లన్నింటికిని సమత్వంబు గలిగి మర్యాదా
శూన్యంబులు గా నున్న దేశంబులకును బురంబులకును గ్రామంబులకును హద్దు
లేర్పడి నదీసాగరతీరంబులందును గిరికుంజంబులందును నరణ్యంబులందును
దీర్ఘంబులందును గర్తంబులందును నతిక్రుచ్ఛ్రంబుగా నివసించుచు లోభంబును
నభిమానంబును మత్సరంబును నసత్యంబును బాపంబును నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లు
చుండు ప్రజల కందఱకును నివాససౌఖ్యంబు సమకూరె. అంతటఁ బృథుమహీ
పాలుండు. 497

క. ఫలపుష్పపర్ణమధుజల,ములు జీవనములు గఁ గ్లేశముల నొందుచు నాఁ
కలి దీఱ కుండు ప్రజలను, దిలకింపఁగ లేక యామతిల్లినకృపతోన్. 498

వ. స్వాయంభువమనువును వత్సంబుగా నొనరించి తనహస్తంబు పాత్రంబుగాఁ
జేసికొని యశేషసస్యక్షీరంబుధారావర్షంబుగాఁగురియవసుంధరాధేనువునుబిదికె.

ఆ. అమృతకల్ప మైనయాయన్నమునఁ దృప్తి, పితరులకును సురల కతిథులకును
జలుపుచును నఖండసౌఖ్యంబులను గాంచు, చుండి రెల్లజనము లుర్విలోన.500

క. రేవాతీరమ్మునఁ బృథు,భూవరుఁ డొకకొన్ని నగరములు తనపేరన్
గావింపఁ జేసి ధాత్రీ,దేవుల నం దునిచె శాశ్వతికవృత్తులతోన్. 501

క. అనురంజన మొనరించుచు, జనులకు ననిశమును యుక్తశాసనుఁ డగుచున్
గొనియెను నలువురిలోఁ గో, రనిఫలముగఁ బృథువు రాజరా జనుయశమున్.

సీ. కావించుచుండిరి క్రతువులు బ్రాహ్మణుల్, వర్షించుచుండెను వారిదములు
చేయుచుండిరి దుష్టశిక్షలు క్షత్రియుల్, ఫలపూరితము లయ్యెఁ బాదపములు
నుర్వి దున్నక పండుచుండె నయ్యె నశేష, ధేనువులును గామధేనువులు గ
గిటిలోన నిలు చుండె గిరులు సముద్రముల్, ధర్మమార్గముఁ బ్రజల్ దాఁటరైరి

ఆ. లేదు వాయుభీతి లే దగ్నిభీతియు, లే వకాలమృతులు లేవు రుజలు
దుష్కృతంబు లేదు దుర్భిక్షమును లేదు, రాజ్య మేలుచుండ రాజరాజు. 503

వ. ఆసమయంబున మహర్షిప్రేరణంబునఁ జతుర్ముఖ యాగోద్భవు లగుసూతమా
గధవందిచారణు లరుదెంచి యమ్మహారాజుగుణంబులు మనోజ్ఞంబుగా స్తుతి
యించుటయుఁ బృథుండు సంతసించి వారలకు సూతమగధకళింగహైహయాది
దేశంబులు బహుమానంబుగా నొసంగె. 504

క. అది మొదలుగ సూతాదులు, పదుగురికిన్ ముదము స్తోత్రపాఠంబులచే
నొదవింపఁ బూనుకొని ర, య్యాదియె తదన్వయములకును నాశ్రయ మయ్యెన్.

—: బృహస్పతి మున్నగువారు భూదేవిని బితుకుట :—

వ. మఱియును బృథునకువోలె మున్ను దేవతాజీవనార్థంబు సోముని వత్సంబుగా నొనర్చి స్వర్ణపాత్రంబున నమృతరూపం బగుక్షీరంబు గురియునట్లు దేవగురుండును బితృదేవతాజీవనార్థంబు యముని వత్సంబుగా నొనర్చి రజతపాత్రంబున స్వధాక్షీరంబు గురియునట్లు నంతకుండును సర్పజీవనార్థంబు తక్షకుని వత్సంబుగా నొనర్చి యలాబూపాత్రంబున విషక్షీరంబు కురియునట్లు ధృతరాష్ట్రుండను సర్పాధిపతియును దైత్యదానవజీవనార్థంబు విరోచనుని వత్సంబుగా నొనర్చి యాయసపాత్రంబున మాయామయక్షీరంబు కురియునట్లు మధుదైత్యాధినాధుండును యక్షజీవనార్థంబు వైశ్రవణుని వత్సంబుగా నొనర్చి యయస్పాత్రంబునందు నంతర్ధానమయక్షీరంబు కురియునట్లు మణిధరునితండ్రి యగు రజతనాభుండును రాక్షసపిశాచజీవనార్థంబు సుమాలిని వత్సంబుగా నొనర్చి శవకపాలపాత్రంబున శోణితక్షీరంబు కురియునట్లు మహాబలుం డగురజతనాభుండును గంధర్వాప్సరోజీవనార్థంబు చిత్రరథుని వత్సంబుగా నొనర్చి పద్మపాత్రంబున గాంధర్వక్షీరంబు గురియునట్లు సురుచి యనుగంధర్వపతియును బర్వతజీవనార్థంబు హిమవంతుని వత్సంబుగాఁ జేసి సానుపాత్రంబున నానావిధరత్నౌషధిక్షీరంబు గురియునట్లు మేరుపర్వతరాజంబును సకలపాదపజీవనార్థంబు ప్లక్షంబును వత్సంబుగా నొనర్చి పాలాశపాత్రంబున సలిలక్షీరంబు గురియునట్లు సాలవృక్షరాజంబును నావిధంబునన సిద్ధవిద్యాధరగుహ్యకచారణాదులును దత్తద్వత్సపాత్రవిశేషంబులచే స్వస్వవాంఛానుకూలం బగుక్షీరంబు వర్షించునట్లు సర్వకామదాయిని యగుమేదినీధేనువును బితికిరి. సర్వలోకశ్రేయోజనయిత్రి యగునీమహాలక్ష్మి క్రమంబుగా మధుకైటభమేదఃక్లప్త యగుటం జేసి మేదిని యనియును బృథువుచేఁ బాలింపఁబడుటం జేసి పృథివి యనియును బ్రసిద్ధిం బడసె.

క. కావున మువ్వురు మూర్తులు, దేవతలకు నెట్లొ యట్లె ధ్యేయుఁడు పృథుధా
త్రీవరుఁడు ప్రజల కెల్లను, బావనచరితులు ప్రణామపాత్రులు గారే. 507

ఆ. ఆదిరాజచరిత మత్యద్భుతము చది, వినను విన్న జాహ్నవీస్రవంతి
ననుదినమును దీర్థమాడినఫల మొంది, కడకు విష్ణుపదము గాంచు నరుఁడు. 508

క. అనుటయు నత్యానందం, బును జెంది యఖండపాపములు చేసినవే
నన కెట్లు శుద్ధి గలిగెను, వినిపింపుము సూత మాకు విశదము గాఁగన్. 509

వ. అని మహర్షు లడుగుటయు వారికి సూతుం డి ట్లనియె. 510

—: వేనునిచరిత్రము :—

ఆ. పాపములు తొలంగుఁ బాపాత్ములకుఁ దీర్థ, సంగమునను సుజనసంగమునను
నటులె పాతకములు ఘటియిల్లుఁ బాపుల, సంగమునను జేసి జంతువులకు. 511

ఆ. కాన వేనునకును గలిగెఁ బుణ్యాత్ముల, దర్శనంబు మఱియు స్పర్శనంబు
దానఁ జేసి యతఁడు ధర్మాత్ముఁ డయ్యెను, సకలపాపములును సమసిపోయి.

క. సత్పురుషులదర్శనమును, సత్పురుషులస్పర్శనంబు సంభాషణముల్
సత్పురుషులతోఁ గలిగిన, సత్పురుషులె యగుదు రెట్టిసంకరు లైనన్. 513

వ. అనుటయు నమ్మహర్షులు తీర్థసంగసంజాతపుణ్యంబునకు దృష్టాంతంబుగా నొక్క
గాథ వచియింపు మని యడుగ సూతుం డి ట్లనియె. 514

—: తీర్థసంగమునఁ గలుగుపుణ్యమును నిరూపించుట :—

క. కలఁడు మృగవ్యాధుం డొకఁ, డిలాతలంబునను నాతఁ డెప్పుడును మృగం
బులఁ జంపుచుఁ దన్మాంసా, దుల మెక్కుచు నుండు మిగుల దుష్టాత్ముండై.

క. అటు లుండఁగ నొకనాఁ డతఁ, డటవీస్థలి కేఁగి యచట నరిగెడిమృగి యొ
క్కటి గనఁబడ దానిని జం, పుటకై చాపమున బాణమును సంధించెన్. 516

గీ. అది కనుంగొని యాలేడి బెదరి బెదరి, పరువులెత్తుచు నొకకొండపైకిఁ బోయెఁ
దఱుముచును దానివెంటన తగిలి వాఁడు, కడకు నెటులేని యది యున్నకడకుఁ జేరె.

వ. అప్పుడు రేవాజలంబునందు మత్స్యములఁ బట్టుచున్నకైవర్తుఁ డొక్కఁ డాలేడిం
జూచి తన్మాంసగృధ్నుఁడై తత్ప్రాంతప్రదేశంబునకుం జని గుఱి చూచి దాని
మేన నొక్కసాయకంబు ప్రయోగించె. దైవికంబుగా నాసమయంబునంద
మృగవ్యాధుండును దానిపైని నారసంబు విడిచె. 518

క. ఆయమ్ములు రెండును జని, యాయమ్ములు నాఁటుకొనఁగ నప్పుడె రేవా
తోయమునఁ బడియె నామృగి, కాయము గిరినుండి యసునికాయము తొలఁగన్.

వ. అంత నాశబరమృగఘాతుకు లిరువురును 'నాలక్ష్యంబునీ వేల కొట్టితి. నాలక్ష్యంబు
నీ వేల కొట్టితి' వని యన్యోన్యంబు గలహించుకొని దురాగ్రహంబున బాహు
దండంబుల నెట్టుకొనుచు నటనుండి నర్మదాసలిలంబునం బడి ప్రాణంబులు విడిచిరి.

గీ. అమ్మహానదిలోనఁ బర్వమ్మునందుఁ, బడినకతమున మృగికి నాపాపులకును
నూర్ధ్వగతి గల్గెఁ దీర్థసంయోగశక్తి, యఘముల దహించు సమిధల నగ్నిపోలె.

క. అనుటయుఁ దపోధనులు సూ, తునితో ని ట్లనిరి మృత్యుదోషంబున వే
నున కొదవె దోష మంటివి, మునిపుంగవ చెపుము దానిమూలము మాకున్.

—: మృత్యుదోషనిరూపణము :—

చ. అనుటయు సూతుఁ డి ట్లనియె నమ్మహనీయులతోడ మృత్యు వ
న్నను యముఁ డన్న ధర్ముఁ డనినన్ సమవర్తి యొకండ వాఁడు చే

సినపని పాప మైనఁదోడ శిక్ష యొనర్చును నెట్టివాని కై
నను దగినట్లు పుణ్య మయినన్ సమకూరుచు స్వర్గసౌఖ్యమున్. 523
క. కామక్రోధాదులకతఁ, డేమాత్రము గూడ లొంగనీయక మనమున్
నేమంబున వర్తిల్లెడి,సామర్థ్యముతోడ లోకశాసకుఁ డయ్యెన్. 524
ఆ. సర్వసమతచేత సమవర్తి యనియును, ధర్మవర్తనమున ధర్ముఁ డనియు
నతఁడు చెందఁగలిగె నన్వర్థనామము, లతనిఘనతఁ జెప్ప నవియె చాలు. 525

—: సునీథాచరిత్రము :—

గీ. అతనికి సునీథ యనునొకయాత్మజాత, కలిగి వర్ధిల్లుచును జంద్రకళ యనంగ
నొకదినంబునఁ జనియెను సఖులతోడఁ, గలిసి విహరింపఁగా నొకగహనమునకు.
వ. అట్లు చని యాయమ సఖులతోడం గూడి విహరించుచుండుసమయంబున.
క. ఆవనమున నొక్కెడ దీ, క్షావిధిని సుశంఖుఁ డనెడిగంధర్వుఁడు వా
గ్దేవినిఁగూర్చి తపంబున్, గావించుచు నుండి యామెకంటన్ బడియెన్. 528
ఉ. ఆతనిఁ జూచి యాయమ రయంబున నచ్చటి కేఁగి తజ్జటా
వ్రాతముఁ బట్టి లాగుటయు వాఁడు కనుంగవ విచ్చి చూచి య
మ్మా తగ దీయకార్య మన నంతటితోడను బోక కొట్టె నా
పాతకురాలు దండమునఁ బాపము తత్తను వెట్టువాఱఁగన్. 529
క. కొట్టుటయు నాతఁ డాయమ, కిట్టు లనియెఁ బుత్రి కోప మేటికి నాపైఁ
దిట్టినను దిట్ట రార్యులు, కొట్టరు కొట్టినను దెలిసికొని వర్తిలుమీ. 530
క. అనుటయు సునీథ తనజన, కునికడ కరుదెంచి కానకున్ జని యటఁ దా
నొనరిచినపాప మంతయు, వినిచిన నతఁ డూరకుండె వినని విధమునన్. 531
ఆ. అంత మరల నామె యరిగి కాననమున, కత్తపస్వి నాగ్రహమునఁ గొట్టెఁ
గశలతోడ మేను గాదలు గట్టంగ, నప్పు డతఁడు కనుల నిప్పు లురల. 532
గీ. ఓసి పాపాత్మురాల నీచేసినట్టి, పాపకర్మంబునకుఁ దగుఫలము గాఁగఁ
బ్రథమగర్భంబుననె మహాపాపి నీకుఁ, బుట్టఁగలఁ డంచు శాపమువెట్టి చనియె.
ఉ. అంతట నాసునీథ తనయావసథంబున కేఁగి యెల్లవృ
త్తాంతము తండ్రికిన్ వినుప నాతఁడు పుత్రిని జేర్చి కౌఁగిటన్
సంతతి లేక లేక కనినారము తల్లి నటంచు నాత్మలో
సంతస మొందుచుండఁ గనఁ జాలకపోయెను దైవ మక్కటా. 534
ఆ. అమ్మ యేల పోతివమ్మ ఘోరారణ్య, మునకు నచట నెటనొ ముక్కుమూసి
కొని వసించియున్నముని నేల కొట్టితి, వమ్మ యెంత కెంత యయ్యె నకట.
క. అని కొంతతడవు చింతి, ల్లినవాఁ డయి దాన లబ్ధి లేశంబును లే
దని యెంచి వెదక సాగెను, వనుకూలుం డైనవరుని నాకన్నియకున్. 536

క. మునిశాపకారణంబున, ఘనిమిష్కులం దేవ(?) గూడ నాకన్యను నై
కొన నొప్పికొనమి లజ్జా, వనతాననఁ జగుచు యముఁడు వగచుచు నుండన్.
ఆ. అనుపేధ యతనియంతికమున కేఁగి, తండ్రి యెప్పుడుఁ గూడ దైన్య మొఱఁగ
నట్టినీకుఁ గానవయ్యె నానసమున, నింతదీనభావ మేల చెపుమ. 538
క. అని యడుగుటయును యముఁడీ, ట్లనియెను మాతల్లి సురలయం దొకఁ డైనన్
నినుఁ జేసికొనఁగ నొల్లఁడు, మునిశాపమె దీని కెల్ల మూలం బయ్యెన్. 539
క. సాధు వగువాని నెవ్వఁడు, బాధించునొ వాఁడు పాపపరిలిప్తుఁ డగున్
బాధించువాని మరలను, బాధించెడివాఁడు వానిపాపముఁ జెందున్. 540
క. కావున నెవ్వని కైనను, గావింపఁగ రాదు బాధ కావించితి వా
పావనున కీవు ద్రోహము, కావించెను నీకు నది యఘంబు కుమారీ. 541
ఆ. నీకతమున మాకు శోకంబు ప్రాప్తించెఁ, గన్నకడుపుగానఁ గన్నతల్లి
యేమి చేయువార మింకమీఁద నాకొల, తొలఁగునట్లు తపము సలుపుమమ్మ.
క. అనుటయు సునీథ జనకుని, యనుజ్ఞ గొని కాననమున కరిగి తపంబున్
బొనరింపఁ బోవునవసర, మున రంభాద్యప్సరస్సమూహము రాఁగన్. 543
గీ. వారి కెఱిఁగించె నిజతపఃకారణంబు, సర్వమును నామె యంత నాచంద్రముఖులు
కఠినతప మేడ నీమృదుకాయ మేడఁ, దగునె యీసాహసము నీకుఁ దన్వి చెపుమ.
క. మృదు వగుశిరీషసుమమును, బదను గలకుశాగ్రమునను బఱియలు సేయం
గదలెడునీయుద్యోగము, మదికి విషాదంబు గొలిపె మానిని మాకున్. 545
గీ. కాయశోషణకర మగుకార్య మిది, విడిచిపెట్టుము మామాట వినుము తల్లి
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరప్రభృతులకును, గలవు దోషంబు లేక నీకుఁ గలుగు టెంత.
సీ. ఖండించె విధిమస్తకంబు నీశానుండు, పలికె నసత్యంబు పద్మయోని
భార్గవశాపంబు పడసెను విష్ణుండు, పాకారి గావించె బ్రహ్మహత్య
చంద్రుండు గురుదారసాంగత్య మొనరించె, గుహ్యకాధీశుఁడు కుష్ఠి యయ్యె
నుద్భవించెను నగస్త్యుండు కుంభమునందు, భానుతనూజుండు పంగు వయ్యె
గీ. నట్టిమహనీయులచరిత్ర లిట్టు లుండ, నింక నన్యులచరితంబు లెన్న నేల
చంచలేక్షణ వారొనరించినట్టి, దోషములలోన నీ కున్న దోష మెంత. 547

—: ఉత్తమస్త్రీగుణకథనము :—

వ. కన్యామణీ యుత్తమాంగనల కుండవలసినరూపంబును శీలంబును సత్యంబును నార్యత్వంబును ధర్మంబును సతీత్వంబును దార్ఢ్యంబును సాహసంబును గానంబును వ్యవసాయంబును గామంబును మధురవాక్యంబును ననుద్వాదశగుణంబులును నీయెడఁ గనంబడుచున్నయవి. 548

ఉ. నీవు భయంబు చెందకుము నీరజలోచన సర్వలోకసం
భావితకీర్తిశాలి యగుభర్త లభించెడియుక్కువిద్దియన్
గావలె నన్ను నీకు నొసఁగంగలవారము మేము నావుడున్
భావమునందు నాయమ యపారకుతూహల ముద్భవిల్లఁగన్. 549

ఆ. అక్కలార మీకు ననుజపైని ననుగ్ర, హంబు గలిగెనేని యనినమాట
సార్థకంబు గాఁగ నామహావిద్యను, నొసఁగి సుకృతఫలము నొందరమ్మ. 550

క. అనుటయును బురుషసమ్మో, హనవిద్య నొసంగి వార లామెకుఁ దన్వీ
కనుఁగొనియెద వేతన్మహి, మను రమ్మిఁక బయలుదేఱి మాతో ననుచున్.

గీ. వారిపైఁ గల్గినట్టివిశ్వాసమునను, నావధూమణి వారల ననుసరించి
చనియె భాగీరథీతీరమునకు నందుఁ, గానఁబడియెను నామెకు మానియొకఁడు.

క. తిలకించి రూపరేఖా, దులవలన నవీనమన్మథుం డనుబుద్ధిం
గలిగించుచుండునాతని, నలివేణి వచించె నిట్టు లాచానలతోన్. 553

ఆ. సకియలార యీప్రసన్నమూర్తి యెవండో, తెలుపరమ్మ నాకుఁ దేటపడఁగఁ
గన్నుఁగవకు శీతకరునిచాయ నితండు, కలుగఁజేయుచుండెఁ గౌతుకంబు.

వ. అనుటయును నాయమకు రంభ యిట్లనియె. 555

సీ. అవ్యక్తసంభూతుఁ డైనబ్రహ్మకుఁ బుట్టె, నత్రిప్రజాపతి యనఘమూర్తి
యతని కంగుం డనునాత్మజుం డుదయించె, నాయంగుఁ డొకసమయంబునందు
నందనోద్యానంబునకుఁ బోయి కని మహా, విభవంబుతో నున్నవిబుధపతిని
నాహ్లాదమును జెంది యతనిఁ బోలినపుత్ర, రత్నంబుపై మనోరథము గలుగ

గీ. నదియె మొదలుగ దీక్షతో నాచరించెఁ, దపము నారాయణుండు ప్రత్యక్షమయ్యెఁ
గోరె నతఁ డింద్రనిభుఁడైనకొమరు నొకని, నట్లెయగు నని వర మిచ్చి యరిగె శార్ఙ్గి

గీ. యంతనంగుఁడుమంచికన్యనువరింప, నెంచుచున్నాఁడు మదిరాక్షి యితఁడె యతఁడు
నీవు గూడను మంచివానిని వరింప, నెంచుచున్నావు విధియోగ మెట్లు కలదొ.

క. అనుటయు సునీథ మనమున, జనియించినయాసతోడ సకియా యిపు డే
నొనరింపఁదగిన దేమియొ, వినిపింపఁగదమ్మ నీవు వేగమె నాకున్. 558

క. అని వేఁడుటయును రంభా, వనజేక్షణ యిట్టు లనియె వైవస్వతనం
దనతోడఁ గలికి గానం, బొనరింపుము వీనిహృదయ ముప్పొల్లారన్. 559

గీ. అనుటయును నాసునీథ యత్యద్భుతముగ, గానమొనరించుచును మేరుకందరమున
కరిగె నాభామినులతోడ నరుగుదేర, నంత నంగుఁడు తద్గానమాలకించి. 560

గీ. పరవశీకృతుఁ డగుచు సత్వరమ లేచి, యరిగి గానంబు వినవచ్చునట్టికడకుఁ
గనియె నచ్చోట నప్సరఃకమలముఖుల, నడుమ రతివోలె రాజిల్లునాతి నొకతె.

క. కనుఁగొని యామెను దన్మో, హనవిన్యాసోహితాత్మఁ డయి యంగుం డి
ట్లని యడిగెఁ దన్వి నీ వె, వ్వనిపుత్రికవో యేటికి నిటకు వచ్చితొ చెప్పుమా. 562

క. అనుటయు నాయమ లజ్జా, వనతానన యగుచు సకులవంకను గ్రేఁగం
టను జూచుచుండ రంభా, వనజేక్షణ దొడఁగె నిట్లు వానికిఁ జెప్పన్. 563

క. అనఘా యీయమ ధర్మ్మని, తనయ సునీథాభిధాన తనకుఁ దగిననా
థునికొఱ కన్వేషించుచుఁ, జనుదెంచిన దిటకు మాదుసాహాయ్యమునన్. 564

క. అనుటయుఁ దనవృత్తాంతం, బును నంగుఁడు వినిచి సర్వమును మానిని మీ
యనుగుంజెలి నను వరియిం, చినయెడ నావిష్ణువరము సెందు ఫలంబున్. 565

చ. అనుటయు రంభ యి ట్లనియె నాతనితోడ మహాత్మ నీవు కో
రినయటు లీవధూమణి వరించును గాని పరిత్యజింప నీ
వనితను నెట్టికష్టములు వచ్చినఁ గూడ నటంచు నీమెచే
తను జెయి యుంచి పల్కుము ముదం బగు మాకును నీకు నీమెకున్. 566

క. నావుడు నట్టులె యంగుఁడు, కావించి సునీథ నపుడె గాంధర్వవిధిన్
గావించుకొనియెఁ బత్నిగ, దేవాంగన లంతఁ జనిరి త్రిదివంబునకున్. 567

గీ. అంగునకు నంతట సునీథయందుఁ గలిగె, నమరపతిసన్నిభుం డైనయాత్మజుండు
వాని కొనరించె నంగుఁడు వేనుఁ డనెడి, నామకరణంబు సంతోష మామతిల్ల.

క. వేనుం డుదయం బొందిన, భానుఁడువలెఁ బ్రభలతోడ భాసిల్లుచు వి
జ్ఞాని యయి సకలవిద్యల, లోనన్ దినదినము వర్ధిలుచు నలరారెన్. 569

క. అంతట వైవస్వతమ, న్వంతర మేలెంచుటయును నధిపతి లేమిన్
జింతించి ఋషులు ధరణీ, కాంతునిఁగ నొనర్చి రఖిలగణ్యుని నతనిన్. 570

ఆ. అంత నాధిపత్య మతఁ డొంది క్షత్త్రియ, సంప్రదాయమునను సర్వజనుల
నేలఁ దొడఁగె సురల నింద్రుఁడువలె ధర్మ, మార్గ మించు కేని మాయకుండ.

—: వేనుఁడు జైనమతప్రవిష్టుఁ డగుట :—

గీ. అట్టు లేలుచు నుండ రాజ్యంబు సతఁడు, ధర్మసంరక్షణైకతాత్పర్యమునను
గానికాలంబు వచ్చినకరణి నొక్క, ముండి యరుదెంచె నా వేనుఁ డుండుకడకు.

గీ. కరమునను నారికేళవికార మైన, పానపాత్రంబు గక్షను బర్హిపింఛ
మార్జనియుఁ దాల్చినగ్నుఁడై మానివోలెఁ, గానఁబడువానిఁ గనుఁగొని వేనుఁ డంత.

క. స్వామీ యీవేషంబున, నేమి కతంబునను నిచటి కేతెంచితి నీ
నామస్వరూపమహిమము, లేమియొ తెలియంగ నాకు నిచ్ఛ జనించెన్. 574

చ. అనుటయు ముండి యి ట్లనియె నాతనితోడను నాస్వరూప మే
మని వచియింతు నేను సకలాత్ముఁడ జ్ఞానమయుండ బ్రహ్మానం

దనుఁడను సత్యసంధుఁడ సనాతనుఁడన్ జినుఁ డంచు నన్నుఁ జే
ర్కొ నెదరు నేను యోగులకు గోచరమయ్యెద ధ్యానవీథిలోన్. 575

చ. అనవుడు వేనుఁ డిట్లనియె నాతనితోడను జైనధర్మమున్
వినిచెదేని నాకు విన వేడుక యయ్యెడు దేవ నావుడున్
జినుఁడు హసన్ముఖుం డగుచుఁ జెప్పఁగ నిట్లు దొడంగె భూవరా
వినుము యథార్థమున్ వినఁగ వేఁడుక నీ కొనగూడె నేనియున్. 576

క. ధర్మము ధర్మం బందురు, ధర్మంబు నెఱింగినట్టితత్త్వజ్ఞులె యీ
కర్మఠులు నిజము చెప్పెద, ధర్మ మనఁగ సర్వభూతదయ యొకటె సుమీ. 577

క. అర్హుఁ డగు దేవుఁ డన్నను, నర్హంతుఁ డొకండె యని తదాఖ్యయె తెలుపున్
బర్హిర్ముఖు లగువారి క, నర్హంబులు దేవు లనెడియభిధానంబుల్. 578

క. పరమసుఖం బాసించెడి, పురుషుల కర్హంతుఁ డొకఁడె పూజింపఁ దగున్
గురువులె గ్రంథాపేక్షులు, గురు వన నిర్గ్రంథుఁ డొకఁడె కువలయనాథా. 579

గీ. యజనమును యాజనమును సంధ్యయును నగ్ని
హోత్రమును స్వాహయును స్వధయును దపంబు
దానమును నధ్యయనమును దర్పణమును
నతిథిపూజయు వ్యర్థము లవనినాథ. 580

గీ. పంచభూతాత్మకము గళేబరము మారు, తాత్మకుం డాత్మ సంప్రాప్తమయ్యెనేని
యంతకాలంబు కనరాక యాత్మ పోవుఁ, దనువు చేరును బంచభూతములలోన.

గీ. భూతసంయోగ మవనీంద్ర బుద్బుదముల, కరణి నిమిషంబులోపలఁ గలుగుచుండు
మాటలోఁబోవుచుండునీమాత్రమునకె, మోహసంబద్ధు లగుదురుమూఢమతులు.

క. జననాథ యిది యిటుండఁగఁ, జనిపోయినజంతువులకు శ్రాద్ధాదులతోఁ
బని యేమి ఛాందసులు చె, ప్పినమాటలె చెఱచె జనులఁ బెద్దలె వారల్. 583

గీ. శ్రద్ధతోడను శ్రాద్ధంబు సలిపెనేని, తృప్తిపడుదురు పితరు లాతృప్తివలన
శ్రేయములు గల్గు నని చెప్పి చిత్రముగను, భూసురులు తిని పోదురు పొట్ట నిండ.

క. వేదంబులలోఁ గలయను, పాదేయంబులను విన్నపక్షంబునఁ జీ
కా దనుచుఁ దగులఁబెట్టవె, వేదంబుల నెల్ల నొక్కవ్రేల్మిడి నధిపా. 585

సీ. అశ్వంబుఁ జంపిన నశ్వమేధమునందు, దేవలోకంబు ప్రాప్తించునట్టె
నరమేధమునయందు నరునిఁ గాఁ జేసినఁ, గడ లేనిపుణ్యంబు గలుగునట్టె
యజమును వాజపేయమున ముగించినఁ, బాపంబు లన్నియుఁ బాయునట్టె
గోమేధమునయందు గోహింస చేసిన, గోలోకసుఖము చేకూరునట్టె

గీ. మఱియు నానావిధము లైనమఖము లెన్నొ, నెలకొలిపి మీఁదవానికన్నిటికినెన్నొ
ఫలములను జెప్పి లోభంబు గలుగఁ జేసె, వేదదౌర్మార్గ్య మెంతని విశదపఱుతు.

గీ. దోషరహితము లైన జంతువులహింస, ధర్మ మెట్లగు ఫల మెట్లు దానఁ గలుగు
జీవహింసను ధర్మంబు చేసినట్టి, వేదములు వేదములె యెంత వెఱ్ఱితనమొ. 587
క. దయ లేనివాఁడు బ్రాహ్మణుఁ, డయినను శూద్రుండ సదయుఁ డగునెడ శూద్రుం
డయినను విప్రుఁడ ధర్మము, దయకంటెను లేదు మోక్షదాయక మధిపా. 588
గీ. అనుటయును వేనుఁ డాతనిఁ గని మహాత్మ, స్నానదానంబు లొనరించనేని పుణ్య
తీర్థములలోన ముక్తి ప్రాప్తించు ననుచుఁ, బలుకుదురు దానితత్త్వంబు దెలుపుమనియె.
చ. అనుటయు వాని కిట్లనియె నాతఁడు భూప పయోదముల్ జలం
బును గురియించు నాజలమె భూమిధరంబులమీఁద భూమిమీఁ
దను బడి పాఱుతెంచుచు హ్రదంబులు కూపములుం దటాకముల్
వనధులు దీర్ఘముల్ నదులు వాఁకలు నాఁగను బేర్కొనం బడుం. 590
క. ఒకజలమె పుణ్యతీర్థం, బొకచోటను నైనఁ గాకయుండునె యొకచో
నొకచోటఁ గాకయుండిన, నొకచోటను నగునె యేల యుత్ప్రేక్షణముల్. 591
క. సలిలమున మునిఁగినంతనె, కలిగినయెడ ముక్తి యేల కలుగక యుండుం
జలమున నె సంతతంబును, మెలఁగెడుకుంభీరకమఠమీనాదులకుం. 592
క. ఇప్పు డొసంగినదానికిఁ, దప్పక పదిరెట్లు గాఁగ దాత మృతుండై
నప్పుడు ఫలముం గొను నని, చెప్పుదు రామాట విశ్వసింపం దగునే. 593
క. జీవుం డుండినచోటనె, భూవర తీర్థమును ధర్మమును బుణ్యంబుం
దైవమును నుండు జీవుఁడు, పోవునెడల వానివెంటఁ బో దొక్కటియుం. 594
గీ. అనుటయును ముండి పాదంబు లంటి మ్రొక్కి, వేదధర్మంబు వేనుఁడు విడిచిపెట్టి
మృత్యువునకు స్వపుత్రిపై నెనసినట్టి, లోభమె నిదాన మయ్యె నీలోపమునకు.
క. అనుటయుఁ బృథువు జనించిన, యనంతరము వేనుఁ డేమి యయ్యెనొ మాకుం
వినిపింపు మనుచు వాంఛిం, చిన మునులకు సూతుఁ డిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్.
క. సూనుం డుదయం బగుటయు, వేనుఁడు తనచెందినట్టివిషమస్థితికిన్
మానసమున దురపిల్లుచుఁ, గాననమున కేఁగెఁ దపము గావింపంగన్. 597
ఆ. అటులు కాననమున కరిగి వేనుఁడు మహా, ఘోరతపము హరినిగూర్చి చేయఁ
బద్మలోచనుండు ప్రత్యక్షమై యేమి, కోరుకొనెదొ వత్స కోరుకొనుము. 598
చ. అనుటయు వేనుఁ డిట్లనియె నంబుజనేత్రునకుం బ్రణామముం
బొనరిచి దేవ నాదురితముల్ హరియించి భవత్పదంబునం
దునుపుము నన్ను నం చనుటయుం శమియించెను వత్స నీతపం
బుననె సమస్తపాపములుఁ బొందినవాఁడవు పారిశుద్ధ్యముం. 599
క. ననుఁగూరిచి నీజనకుం, డొనరించి తపంబు వరము నొందెను నాచే
తను దాన నీకు నాపద, మొనగూడును గోరు మింక నొక్కవరంబున్. 600

క. అని శార్ఙ్గి పలుకుటయు ని, ట్లనియెను వేనుండు దేవ యవ్యక్తంబై
యొనసిననీతత్త్వంబును, వినిపింపుము నాకు నరిము వే కామితిరికిన్. 601

వ. అని ప్రార్థించుటయు నారాయణుండు సానుగ్రహంబుగా వేనునితో ని ట్లనియె.

—: విష్ణువు నిజస్వరూపము నిరూపించుట :—

సీ. విష్ణునామంబున వెలసితి నవ్యక్త, రూపంబునను జగద్వ్యాపి నగుట
భూతముల్ నాయందు భూతంబులందు నే, నుండుట వాసుదేవుండ నైతి
సంకర్షణుండ నైతి జనుల నందఱి నంత, మున నాకడకు లాగికొనుటం జేసి
ప్రద్యుమ్నుం డని పేరువడితి సర్వము నేన, యగుచు నం చెంచి య ట్లగుటవలన

గీ. యోగబలమునం జేసి యొం డొకని చేత, నెన్నంబడు నిరుద్ధుండను గాక యున్నకతన
నైతి ననిరుద్ధుండను హరి యనిన నేన, హరుం డనిన నేన పరమేష్ఠి యనిన నేన.

సీ. జాగ్రదవస్థలో జగదభిమానయు, క్తుం డయి యుండువిశ్వుండు నేన
యింద్రియాకారంబు నెనసి స్వప్నమునందుం, జరియించుచుండు తైజసుండు నేన
యధిదైవరూపంబు నంది సుషుప్తిగ, తుం డయి యుండుప్రాజ్ఞుండు నేన
నిర్వికారుండును నిర్లిప్తుండును నిర్గు, ణుండును నగుతురీయుండు నేన

గీ. సచ్చిదానందరూపంబు సర్వసాక్షి, యక్షరంబును నైనబ్రహ్మంబు నేన
నాస్వరూపంబుం దెలిసికొనంగ లేండు, మత్పదాంభోజభక్తి యేమఱినవాండు.

క. అనుటయు వేనుం డి ట్లని, యెను దేవ జినుం డనంగ నెవ్వండో పాపం
బును నాకు నేల బోధిం, చెనో చెప్పుము నాంగ హరి వచింపం దొడంగెన్.

క. జననాథ మును సుశంఖుం, డనుముని బాల్యమునం దనకు నపచారంబుల్
బొనరించినకతమున నీ, జననికి దుష్టుండు జనింప శాపం బిచ్చెన్. 606

క. నీతండ్రి కఖిలసుగుణో, పేతుం డగుసుతుండు గలుగ నిచ్చితి వర మే
నాతం డతిఘోరనియమము, చేతను ననుంగూర్చి తపము చేసినకతనన్. 607

గీ. ఈవరద్వితయమునకు నేరుపడిన, యట్టివైరుధ్యమును మాన్ప నాత్మ నెంచి
ధర్మమున రాజ్య మేలునీదరికి నేన, జినుండనై వచ్చి నీబుద్ధి చెఱచినాండ. 608

క. జినుం డన సునీథ గావిం, చినపాపము వాండె నేను జేసినకర్మం
బును ననుభవింపం జేసెడి, పని నాయది పుణ్యమైన బాపం బైనన్. 609

గీ. కాన విధియు నిషేధంబు నేన యనుచుం, దెలిసికొనియూర్ధ్వగతినీకుం గలుగుటకును
గాలము నెఱింగి తీర్థంబు గని గ్రహించి, పాత్రమును దానముల నొనర్పంగవలయు.

క. చేయుము దశదానంబులు, చేయుము గృహదానములును జేయుము క్రతువుల్
చేయుము సురలకుం దృప్తిం, జేయుము భూదేవతలకుం జేతఃప్రీతిన్. 611

—: దానకాలపాత్రతీర్థస్వరూపనిరూపణము :—

వ. అనుటయు వేనుండు చేతులు జోడించి స్వామీ నాయం దనుగ్రహంబు గలిగ

నేని కాలలక్షణంబును శాత్రలక్షణంబును గీర్థలక్షణంబును దానవిధానంబును బోధింపు మని ప్రార్థించుటయు నారాయణుం డాతని కిట్లనియె. వత్సా దాన కాలంబు నిత్యం బనియును నైమిత్తికం బనియును గామ్యం బనియును నాభ్యుద యికం బనియును నంత్యం బనియును నైనువిధంబులుగాఁ జెప్పంబడియె. కాల ముంబట్టి దానంబుగూడఁ బూర్వోక్తప్రకారంబునఁ బంచవిధంబుగా నయ్యె. అందు నిత్యకాలంబు ప్రాతర్మధ్యాహ్నాపరాహ్ణరూపంబునఁ ద్రివిధం బయ్యె. ఆ త్రివిధకాలంబులందును నన్నుద్దేశించి శ్రద్ధాభక్తిపురస్సరంబుగా స్నానంబు గావించి నాయంశంబున నుదయం బైనసూర్యునకు జలం బొసంగుటయు బ్రాహ్మ ణులకు నన్నోదకఫలపుష్పవస్త్రతాంబూలభూషణస్వర్ణరత్నాదిదానంబు గావిం చుటయును బితృదేవతలకుఁ దర్పణాదు లొసంగుటయును ననంతపుణ్యఫల ప్రదంబు. ప్రతిదినంబును ద్రికాలంబుఁ గావింపందగినదానంబులు గావించుచుం డుట ముఖ్యంబు. శక్తి చాలదేని యుక్తకాలంబులం దొక్కకాలంబునందేని కావించినదానంబు సమస్తకిల్బిషంబుల హరియించి మహాప్రభావంబు గలిగించు. కావున హితార్థి యగువాఁడు నిత్యదానంబు విడువం దగదు. 612

క. దేవతలకు నతిథులకుం, గావింపక తృప్తి భుక్తి గావించెడిదు
ర్భావులకు వ్యాధు లశనా, భావమ్మును గలుగు స్వీయపాపముకతనన్. 613

వ. అమావాస్యయుఁ బౌర్ణమాసియు సంక్రాంతియు వ్యతీపాతంబును వైధృతియు నేకాదశియు నమాసోమవాసరసమాయోగమును గజచ్ఛాయయును బితృక్షయ తిథియును మన్వాదులును యుగాదులును నైమిత్తికకాలంబుగాఁ జెప్పంబడియెను నాకాలంబునందు. 614

క. ననుఁగూర్చి పాత్రులకు ని, చ్చినదానము స్వర్గమోక్షసిద్ధి నొసంగున్
గనుకను నైమిత్తికమున్, జనదు సుమీ విడువ నాత్మసౌఖ్యార్థులకున్. 615

వ. మఱియును గజరథాశ్వదానంబు చేయువాఁడు సర్వభూతంబులకును నజేయుం డును ధర్మాత్ముండును జ్ఞానవంతుండును నగుమహారాజుగా జన్మించు. భూ దానంబును గోదానంబును జేయువాఁడు సర్వభోగపతి యగు. గుప్తదానంబు గావించువాఁడు నిధిపతి యగు. చీనాంబరదానంబు గావించువాఁడు గుణవంతు లును నాయుష్మంతులును బ్రజావంతులును గీర్తిమంతులును యజ్వలును దత్త్వ జ్ఞానులును నధ్యయనసంపన్నులును నగుబహుపుత్రులచే సౌఖ్యంబు నొందు. సువర్ణభూషణంబులచే నలంకరించి కపిలను దానంబు చేయువాఁడు బ్రహ్మ యుండునంతవఱకును బ్రహ్మలోకంబునందు నివసించి మహాసౌఖ్యంబు వడయు. గోదానంబు గావించువాఁడు సర్వవిద్యాసంపన్నుండును నైశ్వర్యసమేతుండును విష్ణుభక్తుండును నై మేదిని యుండునంతవఱకును వైకుంఠంబునందు వసియించు.

భూషణదానంబు చేయువాఁడు స్వర్గంబునం దింద్రునితో సమానంబుగా దివ్య భోగంబు లనుభవించు. అన్నదానంబును సువర్ణదానంబును గావించువాఁడు నాకుఁ బ్రియుండై నాధామంబునందు నివసించు. వస్త్రహారాలంకృతంబును రౌప్యపిధానంబును బ్రహ్మసూత్రశోభితంబును ఘృతపూర్ణంబును నగుసువర్ణ కుంభమును వేదమంత్రంబులచేఁ బ్రతిష్ఠాపించి షోడశోపచారంబులచేఁ బూజించి పదియాఱుగోవులతోఁ గూడ సదక్షిణంబుగా దానంబు చేసినవాఁడు నశ్వరంబు గానిపుణ్యంబుం బడయు. 616

క. దేవతలఁగూర్చి వ్రతములు, గావించెడికాల మగును గామ్యము దానన్
గావించెడిదానము పు, ణ్యావహ మది సకలకామితార్థము లిచ్చున్. 617

వ. సుతునకు జాతకర్మనామకరణచౌలమౌంజీబంధవివాహాదికార్యంబు లొనరించు కాలంబును బ్రాసాదనిర్మాణకాలంబును ధ్వజదేవతాప్రతిష్ఠాకాలంబును వాపీ కూపతటాకగృహారామస్థాపనకాలంబును మాతాపితృపూజాకాలంబును యజ్ఞ కాలంబును నాభ్యుదయికం బని చెప్పంబడియె. అట్టితఱుణంబునం జేయుదానంబు సర్వసిద్ధిప్రదాయకంబు. దానంజేసి ప్రజ్ఞావృద్ధియును ననేకభోగంబులును గలిగి దుఃఖలేశంబును లేక యిహంబున సుఖంబులు వడసి దివంబున మహేంద్రవిభ వంబుల ననుభవించుచుఁ గల్పసహస్రంబువఱకును దనవంశంబు నెల్లను స్వర్గంబు నందుఁ బ్రతిష్ఠాపించు. 618

గీ. మరణ మాసన్న మైనట్టితఱుణ మంత్య, కాల మని చెప్పఁబడియె నాకాలమందుఁ
జేయుదానంబు గలుగంగఁ జేయు సర్వ, పాపములు మాపి పరలోకపథసుఖంబు.

గీ. భార్యయును బుత్రపౌత్రులు బాంధవులును, దనకు సద్గతి గలిగింతు రనుచు నెంచి
కొని యుపేక్షించి దానంబు చనినవాఁడు, నమ్మిచెడిపోయినట్టిమానవుఁడెచూవె.

వ. ఇంకఁ దీర్థస్వరూపంబు నెఱింగించెద. గంగాసరస్వతీరేవాయమునాతాపీ చర్మణ్వతీసరయూఘర్ఘరావేణాకావేరీకపిలావిశాలాగోదావరీతుంగభద్రాభీమ రథీకృష్ణవేణీవేదికాదిమహానదులును సప్తసముద్రంబులును మానసాది సరస్సులును మేర్వాదిపర్వతంబులును యజ్ఞభూమియును శ్రాద్ధభూమియును దేవతామందిరంబును హోమశాలయును వేదాధ్యయనగృహంబును గోష్ఠంబును సోమయాజి నివసించుప్రదేశంబును నారామప్రదేశంబును నశ్వత్థబ్రహ్మవృక్షవట వృక్షాదిపుణ్యవృక్షంబులు గలచోటును దల్లిదండ్రులును గురువును బతివ్రతయగు భార్యయును సుపుత్రుండును బురాణపఠనప్రదేశంబును రాజభవనంబును దీర్థం బులు గాఁ జెప్పంబడియె. తీర్థంబులు గ్రామంబులం దుండినను నరణ్యంబులం దుండినను బావనంబు లగు. తీర్థనామం బజ్ఞాతం బయ్యేనేని విష్ణుతీర్థం బని సంక ల్పించి నన్ను స్మరించునెడలఁ దత్పుణ్యఫలంబు ప్రాప్తించు. 621

క. తీర్థములు నేన మతియును, దీర్థములం దెల్ల నేన దేవుఁడఁ గానఁ
దీర్థఫలం బొసంగెడి, తీర్థాటనపరుల కేనె దిక్కు నృపాలా. 622

వ. ఇంకఁ బాత్రలక్షణంబు నెఱింగించెద.

గీ. శాంతియును దాంతియును దయాశౌచములును
వేదమును జ్ఞానమును దపోవృత్తములును
బ్రజ్ఞయును ధర్మమును బాపభయము విష్ణు
భక్తియును గలవిప్రుఁడు పాత్రుఁ డధిప. 624

వ. కితవుండును గాణుండును నతికృష్ణుండును గపిలవర్ణుండును గర్కటాక్షుండును శ్యావదంతుండును నీలదంతుండును బీతదంతుండును గోదంతుండును బర్బరుండును వాతరోగియును హీనాంగుండును నధికాంగుండును గుష్ఠియును గునఖుండును దుశ్చర్ముండును స్త్రీజితుండును శోకార్తుండును ఖల్వాటుండును నధర్మరత భార్యుండును వ్యాధిగ్రస్తుండును మృతాన్నభోజియును జోరుండును నతిస్తబ్ధుండును శఠుండును సదాచారవర్జితుండును నగుబ్రాహ్మణుండు బ్రహ్మసముండైనను బాత్రుండు గాఁడు. 625

ఆ. పాత్రకాలతీర్థభాగ్యంబు సమకూరు, నొక్కశ్రద్ధవలన నుర్వరేంద్ర
శ్రద్ధతోడఁ బోలఁ జాలినతీర్థంబు, గాని పున్నియంబు గాని లేదు. 626

చ. అనుటయు వేనుఁ డి ట్లనియె నంబుజలోచన దేశికుండు నం
దనుఁడును దల్లిదండ్రులును దారయుఁ దీర్థము లెట్లు లైరొ నా
కనువుపడంగఁ జెప్పు మన నాతని కిట్లు వచింపఁజొచ్చె న
వ్వనరుహలోచనుండు జనవల్లభ చెప్పెద నాలకింపుమా. 627

—: భార్యాతీర్థమాహాత్మ్యము :—

సీ. కృకలుం డనెడివైశ్యుఁ డొకఁడు ధర్మాత్ముఁడు, కాశీపురంబునఁ గలిగియుండె
వానికి సుకలాభిధానంబు గలిగిన, భార్య యొక్కతె యుండెఁ బరమసాధ్వి
యొకనాఁడు తీర్థయాత్రకుఁ బోవఁ గృకలుండు, సమకట్టుకొనియున్న సమయమందు
సుకల యి ట్లనియె విశుద్ధాత్మ నీతోడఁ, జనుదెంతుఁ దోడ్కొని చనుము నన్ను

గీ. ననుటయును గృకలుండు తన్వంగి యేమి, యంచు భావించితివొ తీర్థయాత్ర యనఁగఁ
గఠినభూములలోఁ దిరుగంగ వలయు, నైఁప వలయును క్షుత్పిపాసాశ్రమంబు.

క. కల విం క నెన్నొ కష్టం, బులు సైఁపఁగ లేవు నీవు పూఁబోఁడి మదిన్
నిలిపికొని నన్ను నింటనె, నిలువుము చని శీఘ్రముగనె నే నరుదెంతున్. 629

గీ. అనుటయును బ్రాణనాథ యి ట్లాడఁ దగునె, ధర్మమున సాయ మొనరింపఁదగినసతిని
భర్తృసాన్నిధ్యమునకంటెఁ బద్మముఖికిఁ, గలదె సౌఖ్యకరం బైన నెల వొకండు.

గీ. ధవునిసవ్యాపసవ్యపాదములు రెండు, వెలసెను బ్రయాగపుష్కరములుగ సతికిఁ
దజ్జలస్నానపానముల్ తప్ప వేఱె, సాధనము లేదు స్వర్గమోక్షములు వడయ.
ఆ. సర్వపుణ్యములును సర్వతీర్థములును, సర్వదేవతలును సతికిఁ బతియ
భర్తృసేవకంటెఁ బర మైనధర్మంబు, గానరాదు పుణ్యకాంతలకును. 632
క. కావున నీసేడను నే, నేవేళనుగూడ నాశ్రయించి భవన్మో
చావహ మగుశుశ్రూషను, గావించుచు నుందు నన్నుఁ గడఁద్రోయకుమీ. 633
క. అని సుకలాసతి పలుకుట, యును గృకలుఁడు సమ్మతించియును బ్రాపాశం
కను గొలుపుసతిస్నేహం, బునను జనియె నామె నిద్రవోయెడువేళన్. 634
క. అంతట నాయమ మేల్కని, కాంతుఁడు తనయొద్ద లేమిఁ గాంచి విషాదా
క్రాంత యయి భర్త విడిచిన, యింతి నయితి ననుచు మిగుల నేవంపడుచున్.
వ. దధిక్షీరఘృతతైలంబులును మధురలవణంబులును దాంబూలంబును వర్జించి యేకాహారయును నేకవేణియును నేకకంచుకయును నగుచు స్థండిలంబున శయనించుచుఁ గ్రమక్రమంబునఁ గృశించుచు సంతతపతినివిష్టమానస యగుచు రేఁబవలును విలపించుచుండఁ దత్సఖిజను లామె నూరడించుచు. 636
గీ. కలికి సంసారవిధమును దెలిసికూడ, నేల విలపింతు వీరీతి జేల వగుచుఁ
బతికి సతికిని నేమి సంబంధ మున్న,యొకనిమేష మె చిత్రనాటకము గాక. 637
క. అన్నము దినమిఁ గృశం బగు, చున్నది దేహంబు నిద్ర యుండనికతనన్
గన్నులలోఁ గలతేజము, సన్నగిలుచు నుండె నెంతసాహస మబలా. 638
క. అనుటయును సుకల యి ట్లని, యెను వారలతోడ సతికి నిహపరములు రెం
డును బతియె యనుట కొకగా, థను జెప్పెద వినుఁడు సావధానుల రగుచున్.

—: సుదేవాచరిత్రము :—

సీ. కలఁడు మహారాజలోకంబు మున్నిక్ష్వాకు, వనుమనుసుతుఁ డయోధ్యాపురమున
దేవరా జనెడుకాశీవిభునితనూజ, యగుసుదేవను బెండ్లియాడి యతఁడు
కావించి యామెతోఁ గలసి సద్గతిదాయ, కము లైనపుణ్యకార్యముల నెల్ల
నొకనాఁ డరణ్యమునకుఁ బ్రియాసహితుఁడై, యరిగి జంతువుల వేటాడు చుండ
గీ. నొక్కకుంజంబునను యూథయుక్తముగను
నున్నయొకసూకరము వాని నెన్ను గాంచి
భార్యతో నిట్లు లనియె నోపడఁతి ఱేఁడు
వచ్చుచున్నాఁడు నీ విందు వలదు నిలువ. 640
క. అరుగుము శీఘ్రంబ వనాం, తరమునకున్ బుత్రపౌత్రతతితోఁ గూడన్
నరపతిచూడ్కిని బడినను, మరణము సంప్రాప్త మగును మన కెల్లరకున్. 641

క. అనుటయు సూకరి యి ట్లని, యెను నాథ పతిం ద్యజించి యేఁగుట సతికిఁ
జన దెట్టికాలమున నై, నను నీవును రమ్ము వేగ నాతో ననుఘా. 642

ఉ. భామిని పుణ్యమూర్తి యగుపార్థివచంద్రునితోడ నేను సం
గ్రామము చేసి తుచ్ఛమగు కాయముఁ బాయఁ దలంచికొంటి నీ
వీమెయి నుండరా దిచట నేఁగుము వేగమ యంచు సూకర
స్వామి వచింప సూకరి విషాదకషాయితచిత్తవృత్తియై.

గీ. ఎంద ఱాత్మీయు లున్నను నిందుముఖికి, లేనియెడ నొక్కపతి శోభ లేకయుండు
నెన్ని నక్షత్రములు గల్గియున్న నొక్క, రాజు లేకున్న రాత్రికిఁ దేజు గలదె.

సీ. ఆచారహీనుఁ డైనట్టిమర్త్యునిభాతి, జ్ఞానశూన్యుం డైనమానిమాడ్కి
నాత్మజవర్జితం బైనవంశముచాయ, సేనాధిపతి లేనిసేనపోల్కి
దీపంబు లేనిమందిరముచందంబున, మంత్రిబు లేనిసామ్రాజ్యమట్లు
నావికుం డొదవనినావ తెఱంగున, వేదహీనుం డైనద్విజునిరీతి

గీ. నీవు లేనట్టియూథంబు నిష్ప్రకాశ, మేల సాహస మొనరింప నెచటి కైన
నందఱము గూడి పోవుద మంతె కాని, ప్రాణవల్లభ యితరమార్గంబు వలదు.

క. అనుటయు సూకర మి ట్లని, యెను భామిని యుద్ధమునకు నేతెంచినవీ
రునితోడఁ బోరకుండఁగఁ, జనినభటుఁడు నరకమునకె చను నాత్రోవన్. 646

గీ. అంబుజేక్షణ రెండుసింహములనడుమ, నిలువఁబడియుండి కోలము నీరు ద్రావుఁ
గోలములు రెంటినడుమను గ్రోల లేదు, జలము హర్యక్ష మనియెడిపలుకు వినవె.

క. చేకొని నీవాక్యంబును, వ్యాకులమతినై తొలంగిన బైనయెడన్
సూకరజాతికి నంతకు, నాకతమునఁ గలుగుఁ గీర్తినాశన మబలా. 648

గీ. భయమువలనను గాని లోభమునఁ గాని, కామమునఁ గాని యుద్ధరంగమును విడిచి
పాఱిపోవుటకంటెఁ బాపంబు లేదు, పాపమున నన్ను సాధ్వి కూల్పంగఁ దగునె.

క. కనుఁగొని యుద్ధపరాఙ్ముఖు, లను శపియింతురు నభస్థ్సలంబున గుంపుల్
గొని యుండుసిద్ధచారణు, లును గంధర్వులును మానులును దేవతలున్. 650

క. మాతకుఁ గలదోషము ప్ర, ఖ్యాతం బొనరించుచును గ్రియాజాతుఁడు నా
నాతఁడు పేర్వడు సమర, క్ష్మాతలమును విడిచి యెవఁడు చనునో భీతిన్. 651

క. వీరుల కానందము చే, కూరుచు యుద్ధంబు సేయఁ గుతుకంపడునా
శూరుఁడు ప్రతిపదమును భా, గీరథిలోఁ గ్రుంకినట్లు కృతకృత్యుఁ డగున్. 652

ఆ. కలవు తీర్థములును గలవు యాగములును, గలవు మూఁడులోకములును నందె
కాన వీరలోకకాంక్షు లర్థింతురు, రమణి సతము సంగరస్థలంబు. 653

క. సమరమున నిజశిరోర, క్తము పానము చేసినట్టిధన్యుఁడు హయమే
ధము చేసినట్టిఫలమును, నిమిషములోపలను జెందు నీరజనేత్రా. 654

క. చనుదెమ్మని వీరుఁడు మాఁ, ర్కొనుచుండఁగ వాని కెదురుకొని యసువులు వో
సినప్రాణి దేవలోకం, బున నుండి యనేకవర్షములు దీపించున్. 655

క. కావున నానిర్ణయమును, దైవమునకు నైనఁ గాదు తప్పింపంగన్
నీ వేఁగు మింక యూథప, మావృతవై పంకజాక్షి యవిలంబముగన్. 656

క. అనవుడు సూకరి యిట్లని, యెను సూకరమునకు నాథ యేటికి నాకీ
తను వీవు లేనియెడలను, మన నేటికి నేను బనికిమాలినమేనన్. 657

క. నీ వేఁగెడిలోకమునకె, నే వచ్చెద నంతె కాని నిను విడఁజాలన్
నావుడు సూకరము స్వయూ, థావళి నీక్షించి యిట్లు లనియెన్ బ్రీతిన్. 658

ఆ. బిడ్డలార ప్రాణభీతి యేర్పడియె నేఁ, డెల్లరకును మీర లిచటు విడిచి
పొండు వేఱుగహనమునకు శీఘ్రముగను, బ్రతికి యున్న సుఖము పడయవచ్చు.

క. అనుటయు యూథం బిట్లని, యెను దలిదండ్రులను విడిచి యేఁగుట ధర్మం
బనఁబడునె విపత్సమయం, బున నెంతటహీనజాతిపుత్రుల కైనన్. 660

క. కలదే మఱియొకనరకము, దలిదండ్రులు మరణ మొందుతరుణంబున వా
రల విడిచి చనుటకంటెను, గలిగినసంతతికిఁ జక్కఁగాఁ గనుఁగొన్నన్. 661

క: మిము విడిచి పోము మే మీ, సమయమునఁ గళేబరములు శాశ్వతములె యం
తమునందు ధర్మ మొక్కటె, తమవెంటను వచ్చు దేహధారుల కెల్లన్. 662

క. అనవుడు వానివినిశ్చయ,మునకున్ సూకరము ప్రమదమును జెంది నృపా
లునితోడఁ బోర గర్జన, మొనరించుచు నిల్చె యూథయుక్తం బగుచున్. 663

క. అంతట నిక్ష్వాకుమహీ, కాంతుం డాసూకరమును గనుఁగొని ధీర
స్వాంతు లగులుబ్ధకుల న, త్యంతరయంబునను బనిచె దానిని దునుమన్. 664

క. పనుచుటయు వాయువేగం, బున వనచరు లేఁగి శునకములతోడను న
వ్వనసూకరమును ముట్టిరి, సునిశితబాణములు గురియుచును సోనలుగాన్.

శా. అంతన్ భీషణఘోష మేర్పడఁగ రౌద్రాకారముం దాల్చి య
త్యంతావేశముతోడ నావనవరాహం బాభటశ్రేణిపై
గంతుల్ వైచుచు దూఁకి చీలిచి తదంగంబుల్ విభిన్నంబులై
కాంతారంబున నెల్లెడం బరవఁగా గగ్గోలు గావించుచున్. 666

ఉ. దానిపరాక్రమంబు వసుధాపతి కన్గొని విస్మయోచ్ఛల
న్మానసుఁడై గజాశ్వరథనాయకులన్ బనిచెన్ దదుద్ధతిన్
మానుప నంత వారు చని మార్కొన నక్కిటి రేఁగి కూల్చె నా
సేనల నన్నిటిన్ నిరవశేషముగా నసహాయశూరతన్. 667

క. అప్పుడు కన్నుల నిప్పుక, లుప్పతిలఁగ నాగ్రహమున నుగ్రుం డగుచున్
దెప్పతెరలంగ భూపతి, కుప్పించి హయంబు నెక్కి కోలము నేసెన్. 668

క. ఏసినబాణముతోడనె, డాసి వరాహము మహాకుతారముతోలెన్
జేసె నికృత్తపదంబుగ, నాసమయంబుననె నృపతిహయరత్నంబున్. 669
క. చరణంబులు తెగి తురగము, ధరపైఁ బడుటయును దుమికి ధరణీంద్రుఁడు స
త్వరముగను గదాదండము, గిరగిరఁ ద్రిప్పుచును వ్రేసెఁ గిటితలమీఁదన్. 670
క. దిమ్మరవోయి గదాఘా, తమ్మున సూకరము ధరణితలమునఁ బడి ప్రా
ణమ్ములు విడిచెను సుమవ, ర్షమ్ములు గురియంగ దేవసంఘం బంతన్. 671
గీ. దానిదేహంబునుండి గంధర్వుఁ డొకఁడు, భానుబింబంబు తెఱఁగున బయలువెడలి
యంతరిక్షంబునకుఁ బోయె నద్భుతముగ, దెసలు నిజదేహకాంతులఁ దేజరిల్ల.
క. అంతటఁ బతిశోకానల, సంతాపితహృదయ యగుచుఁ జయ్యన ధరణీ
కాంతునిమీఁదికి సూకర, కాంతామణి గవిసె దెసలు గజగజ వడఁకన్. 673
క. అప్పుడు దానికి నెదురుగ, గుప్పునఁ జని యొక్కలుబ్ధకుఁడు పొడువంగన్
ముప్పిడితోడను నది స్మృతి, దప్పి గభీలునను బడియె ధరణీస్థలిపై. 674
క. అంతట సుదేవ కరుణా, క్రాంతహృదయ యగుచు దానికడకుం జని యొ
క్కింతజలంబును దత్తను, సంతాపము శాంతి నొందఁ జల్లెను గేలన్. 675
క. ఆపావనోదకముచే, నాపాదిల్లినప్రబోధ మంది శుభంబుల్
చేపడును గాక నీ కని, యాపోత్రిలతాంగి పలికె నద్భుత మొదవన్. 676
వ. అది యొనర్చినమనుష్యభాషణంబునకు సుదేవ విస్మయము నొంది. 677
సీ. సూకరి నీవాగ్విశుద్ధి చూడఁగ నీవు, పుణ్యమూర్తి వటన్నబుద్ధి పుట్టె
బహుపరాక్రమమును బ్రకటించి దివి కేఁగి, నట్టిపోత్రి మహాత్ముఁ డనుచుఁ దోఁచె
మీచరిత్రములు సమీచీనములు గాన, నాలించుటకుఁ గాంక్ష యంకురించె
సావధానంబుగా నఖిలంబు దెలుపుము, పుణ్యగాథలు విన్నఁ బుణ్య మొదవు
గీ. ననుటయును బోత్రిసతి యిట్టు లనియె సాధ్వి, నీకరంబునఁ జల్లిననీటివలనఁ
బాతకము లెల్ల నన్నెడఁబాసిపోయి, పూర్వకాలప్రబోధము పొడమె నాకు.
క. ఆకారణమున మానవ, వాకును లభియించె నింక వారిజనయనా
సూకరనాథునిచరితము, నాకర్ణింపుము వచింతు నంతయు మొదటన్. 679

—: సూకరపూర్వజన్మవృత్తాంతము :—

సీ. వెలఁది పూర్వము రంగవిద్యాధరుండు నాఁ, గలఁ డొక్కగంధర్వగాయకుండు
మేరుశైలమునకుఁ జేరి యాతఁడు పాడు, చుండె శ్రావ్యంబుగా నొక్కనాఁట
వాదేవతాగాన మచ్చోటఁ దప మొన, ర్చెడిపులస్త్యమహర్షిచెవిని బడియెఁ
దానిచేతను దనధ్యానంబు చెడుటను, ఋషివరుం డాతని కిట్టు లనియె
గీ. గాయకోత్తమ నీదివ్యగానమునను, నిలువకున్నది మది తపోనిష్ఠలోనఁ
గావునను నీవు వేఱొండుకడకుఁ బొమ్ము, తపమునకు సాయ మొనగింపఁ దలఁచితేని.

క. అనుటయు గంధర్వుం డి, ట్లనియెను సమనము నిలువన ట్లైనయెడన్
జను మీరె వేఱుచోటికి, ననుఁ బో మ్మన నేల నీవు నా కధిపతివే. 681

గీ. అనుటయును మాఱుమాటాడ కమ్మహర్షి
విడిచి యచ్చోటు చని యొండువిపినమునకుఁ
దపము గావింపఁదొడఁగె శాంతముగ నచటఁ
గాలు ద్రవ్వనె ప్రాజ్ఞుఁడు కలహమునకు. 682

గీ. అచటు విడనాడి యమ్ముని యరిగినంత, గాసము ననాదరించినవానితపము
చెఱుపఁగావలె ననియెడిచెడుతలంపు, గలిగె గంధర్వునకుఁ గాలగతిని జేసి. 683

గీ. అంతట నతండు వెదకుచు నరిగి యరిగి, కట్టకడ కెట్లొ యవ్వారికాంక్షి యున్న
కాననముఁ జేరి సూకరాకారమునను, ద్రవ్వఁ దొడఁగెఁ దదాశ్రమస్థలము నెల్ల.

ఆ. అటులు త్రవ్వుచుండ ననుదినంబును బశు, వనెడిభావమునను నమ్మహర్షి
యోర్చుకొనుచు నుండె నోర్చినకొలఁదిని, భయము విడిచివాఁడు ప్రబలుఁడగుచు.

క. ఎదుటనె మలమూత్రంబులు, వదలుచు నమ్మౌనిమీఁద వాలముతోడన్
విదిలించుచు గోండ్రించుచుఁ, గదలక తోలినను గువ్వకరిగొను చుండెన్. 686

ఆ. అమ్మహర్షి చూచి యది యంతయును నిది, పంది గాదు తపము భంగపఱుప
నరుగుదెంచె నేదొ యని సంశయించుచుఁ, దెలిసికొనియె యోగదృష్టివలన. 687

క. తెలిసికొని యంత నాగ్రహ, మొలయఁగ నోతులువ యెంత యొనరించితిరా
సలిపినదుష్కర్మమునకు, ఫలముగఁ గిటి వగు మటంచు బాపఁడు తిట్టెన్. 688

క. అంతట నాగంధర్వుఁడు, సంతాపం బొదవ మౌనిచరణంబులపైఁ
జింతిలుచుఁ జేర్చి తల శా, పాంతంబు ననుగ్రహింపు మని ప్రార్థించెన్. 689

గీ. అపుడు హృదయంబు గరఁగి మహర్షి వానిఁ, గాంచి కరుణాకటాక్షవీక్షణముచేత
నీకు సమకూరు నిక్ష్వాకునృపతివలన, నంత మొదవినయపుడు శాపాంత మనియె.

గీ. అంత గంధర్వుఁ డొకవరాహాంగనకును, బుట్టి యీసూకరముగఁ జేపట్టి నన్ను
నిపుడు నీపతిచే వధియింపఁబడుటఁ,జనియె నిజరూప మొంది స్వస్థానమునకు. 691

—: సూకరీపూర్వజన్మవృత్తాంతము :—

వ. ఇంక నావృత్తాంతంబు చెప్పెద నవధరింపుము. 692

సీ. కలదు ధాత్రిని గళింగం బనునొక దేశ, మం దుండె శ్రీపురం బనెడిపురము
కాఁపురం బుండె నక్కడ వసుదత్త నా, మము గల్గినట్టి బ్రాహ్మణుఁ డొకండు
సుత నయి నేను బుట్టితి నాతనికిఁ బెట్టె, నతఁడు నాకు సుదేవ యనెడిపేరు
దినదినంబును బ్రవర్ధిలుచు నుంటిని శుక్ల, పక్షచంద్రునికళపగిది నేను

గీ. నన్నుఁగనుఁగొనిమోహసంపన్నులగుచు, నెందఱెందఱొ మహనీయు లేఁగుదెంచి
యడిగినను బెండ్లి చేయుట కనుమతింపఁ,డయ్యె నాతండ్రి నను వీడనాడ లేక.

క. నాపుర్ యుక్తప్రాయము, చేకుఱ మాయమ్మ భర్తచెంతకుఁ జని నీ
వికరణి నున్న లోకులు, చీకొట్టుదు రనుచు బుద్ధి చెప్పఁ దొడంగెన్. 694

క. ఆయమమాటలు విని మా, నాయన యి ట్లనియె ధాత నందనను బెడం
బాయఁగఁజాలని ప్రేమము, నాయెడఁదను బాదుకొలిపె నళినదళాక్షీ. 695

క. కావున నిల్లడ ముండెడి, పావనునకు నెవని కేని బాలిక నీయన్
భావమున నెంచికొంటిని, దైవము తా నేమి చేయఁ దలఁచెనొ యెఱుఁగన్. 696

క. అనుటయు నాయమ కేమియు, ననఁగను నో రాడకున్న నాసమయమునన్
జనుదెంచెను మాసదనం, బునకున్ భిక్షార్థ మొక్కభూసురుఁ డంతన్. 697

క. మాతండ్రి బ్రహ్మవర్చస, పూతం బగుతన్ముఖంబు పొడగని యంతః
ప్రీతి జనించుటయును సా, కూతంబుగ నడిగె నతనికులగోత్రాదుల్. 698

గీ. అడుగుటయు నాద్విజుం డిట్టు లనియె నేను, బ్రహ్మచర్యపరుండను బ్రాహ్మణుఁడను
గౌశికసగోత్రుఁడను లేరు కన్నవారు, పేరు శివశర్మ నిజకులాచారధనుఁడ. 699

క. అనుటయుఁ బరమానందం, బున మాజనకుండు మంచి మూర్తమునం దా
తని కిచ్చి నన్నుఁ బెండిలి, యొనరించెను విధివిధానయుక్తము గాఁగన్. 700

క. అది మొదలుగ మాయింటనె, కదలక యతఁ డున్నయట్టికారణమున నా
కొదవె ననాదర మాశ్రుత, విదునిపయిన్ దానిచే వివేకము పోయెన్. 701

క. అవివేకముచేఁ బాప, వ్యవసాయంబునను నేను వర్తిల్లుచు నా
ధవునకు నొకనాఁ డైనను, శివ శివ యించుకయు సేవ సేయకపోతిన్. 702

సీ. అటులు నే నున్నను నామహాత్ముండు నా, జనకుఁ డే మని తలంచునొ యటంచు
నోరుచుకొనుచు నానేరంబులకు నెట్టి, వేళ నైనను నోరు విప్పఁడయ్యె
నాకారణంబున నంతకంతకు స్వేచ్ఛ, యధికమై చరియింపనయ్యె నాకుఁ
గ్రమముగా నాచర్య గలిగించెఁ జిత్తసం, తాపంబు నాతల్లిదండ్రులకును

గీ. జెప్పికొన సాగి రెచటఁ జూచినను జనులు
రచ్చలుగ గుంపుగూడి నాముచ్చటలనె
యప్పు డది యంతయును నసహ్యముగఁ దోఁచి
చెప్పకుండఁగఁ బోయె నాచెలువుఁ డెట్లకో. 703

క. అంతట మాతండ్రి మహా, చింతాకులుఁ డగుచు నేమి చేయుటకును గ
త్యంతరము లేమి రోగా, క్రాంతుఁడువలె దినదినంబు గాసిలఁ దొడఁగెన్. 704

గీ. అట్టు లుండంగ నొకసమయమున నిట్టు, లనియె మాతండ్రికడకు మాయమ్మ చేరి
ప్రాణవల్లభ నిన్నన రాదు గాని, యీయనర్థమునకు మూల మీవె కాదె.

గీ. కానిపని చేయుచున్నప్పు డైనఁ గాని, పలుకనీ వైతి పల్లెత్తి బాల యనుచు
లేఁతతనముననె చికిత్స లేనివ్రణము, ముదిరిపోయినమీఁదటఁ గుదురఁ గలదె.

గీ. గజము నాధోరణుఁడు తురగమును సాది, ప్రభువు మంత్రిని భార్యను భర్త యత్త
కోడలిని శిష్యుని గురుండు కూఁతుఁ దల్లి, శిక్ష యొసరింపకుండినఁ జెడుట యరుదె.
గీ. పంచమాబ్దంబువఱకును బాలకులను, లాలనము చేయవలయు నాకాల మరుగ
గుణములును విద్యలును నేర్చికొనెడిశ్రద్ధ, పొడమ శిక్షింపవలయుఁ దత్పోషకుండు.
క. గుణము లనేకము లున్నను, గుణవంతుఁ డటంచుఁ దండ్రి కొమరుని నెపుడున్
గణియింపరాదు దాననె, గుణనిధియై సుతుఁడు పేరుకొనఁబడు జగతిన్. 709
గీ. అష్టమాబ్దంబువఱకుఁ గన్యకను నింట, నుంచుకొనుటయుఁ బిదప నర్పించి యెవని
కైన నాతనితోడనె యనుపుటయును, దల్లిదండ్రులు చేయఁగాఁ దగినవిధులు. 710
గీ. కన్య యెవ్వనియింట నకార్యములను, జలుపుచుండునో వాఁడు తత్ఫలము గుడుచుఁ
గాన ధర్మజ్ఞుఁ డగువాఁడు కన్య నింట, నుంచుకొన నొల్లఁ డెవ్వండు నుర్విలోన.
క. ఎవఁడు గ్రహించెనో కన్యను, దవు నాతం డామెయొప్పుతప్పులఫలముల్
జవదాఁటకుండఁ గుడువఁగ, నవి మన కేమిటికొ చెప్పుమయ్యా నాకున్. 712
క. మనయింట భర్తృమతి యగు, తనయను మన ముంచికొనుట తగ దేమైనన్
విను మింకను నీవిషయము, నను నీ కతిహాస మొకఁడు నాథా వినుతున్. 713

—: పద్మావతీచరిత్రము :—

వ. కడచినపదునేనిమిదవద్వాపరయుగంబునందు మాథురదేశంబున మధురాపురం
బునం దుగ్రసేనుం డనుయాదవప్రభుం డొకండు గలండు. 714
క. దాతయును సకలధర్మో, పేతుండును సుగుణగణసమేతుండును నై
నీతియు భూతియుఁ జెదరక, యాతఁడు పాలించుచుండె నచ్చటిప్రజలన్. 715
క. అతనికిఁ గలదు విదర్భ, క్షితిపాలుం డైనసత్యకేతునిసుత వి
శ్రుతచరిత సాధ్వి పద్మా, వతి యనియెడికాంత సుగుణవారిధి యింతే. 716
క. ఒకవేళ నైన నెడఁబా, యక వా రిరువురును సంతతానందముతో
సుకములను ననుభవించుచు, నొకక్షణముగ యుగము గడపుచుండిరి దినముల్.
గీ. అట్లు లుండంగ నొకసమయంబునందుఁ, గొమరితను జూడవలె ననుకోర్కి గలిగి
సత్యకేతువసుంధరాజాని మధుర, కామెను దోడుకొనిరాఁగ నంపె భటుల.
క. చని వార లుగ్రసేనున, కొనరించి ప్రణామములను నొయ్యనఁ దమవ
చ్చినకార్యము నెఱిఁగించుట, యును నాతఁడు సతిని విడిచి యుండఁగ లేమిన్.
ఆ. కొంతతడవు లోనఁ జింతిల్లి చింతిల్లి, మామమాట కడ్డుమాట సెప్పఁ
దగ దటంచు నెంచి తనప్రాణకాంతను, బనిచె నెట్లొ ప్రాణ మనిచినట్లు. 720
గీ. అంతఁ బద్మావతీదేవి యరిగి తొలుత, వందనము చేసి యానందవార్ధిఁ దేల్చెఁ
దల్లిదండ్రుల నటుమీఁదఁ దత్తదర్హ, విధులచే బంధువుల కెల్ల వేడ్క గొలిపె.
ఆ. అమ్మ వచ్చె ననుచు నానందమునఁ జూడ, వచ్చినట్టియూరివారి కెల్ల

నొసఁగె రాజపుత్రి యుత్సాహమునఁ బంక్తు, వస్త్రములును మంచివస్తువులును.

క. ఆమీఁద సఖులతోడను, నామానిని గూడి క్రీడ లాడుచు వివిధా
రామవిహారవిలాస, వ్యామోహములందుఁ జిక్కి వర్తిలఁ దొడఁగెన్. 723

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును నామె, చెప్పికొనుచుఁ జిత్రచిత్రకథలు
సఖులతోడఁ గూడి సవిలాసముగఁ బోయె, నొక్కపుష్పవనికి నొక్కనాఁడు.

గీ. ఏఁగి యచ్చోటఁ బరిమళాన్వితము లైన, వృక్షములచాయలను విహరింపఁదొడఁగె
మలయమారుతపోతసంస్పర్శమునకుఁ, బారవశ్యంబు గొనుచు నాపద్మగంధి. 725

గీ. అట్లువిహరించుచును వనాభ్యంతరమునఁ, గాంచె నొకచోట నొకతటాకంబు నామె
యందులోఁ గలయొకతోయబిందువునకు, దేవతలు త్రావునమృతంబు దీటు గాదు.

క. కనుఁగొని తటాకమును నా, వనజాయతనేత్ర హర్షవశ యగుచు సఖీ
జనయుతముగఁ జని తజ్జల, మున దిగి క్రీడింపఁ దొడఁగె ముచ్చట దీరన్. 727

క. చెలులార పట్టుకొనుఁ డని, సలిలంబున మునిఁగి వెనుకజాడను జని క
న్నులు మూసి యామె వారలు, కలవరపాటొంది పడఁ బకాపక నవ్వున్.

క. ఆనళినగంధి తోయము, పైనిన్ శయనించి చాఁచి పదములు కరముల్
గానము గావించుచు శ్రవ, ణానందము గొలుపు సకియ లబ్బురపడఁగన్. 729

గీ. అంతమీఁదను సకియ లాయమయుఁ గూడి, చల్లుకొనుచు వసంతము చల్లుకొనిన
కరణి నానీరమును దటాకంబునందుఁ, గలయ నీఁదుచు నుండినకాలమందు. 730

క. ధనదునిభటుఁ డగుగోభిలుఁ, డనునొకదైత్యుఁడు విమానమం దెక్కి నభం
బున నేఁగుచు నాకామిను, లను గనుఁగొని దిగఁ గుతూహలము గలుగంగన్.

క. దిగి కొంత దగ్గఱగ నా, మగువలలోపలను దివ్యమాణిక్యము నా
నగపడియెడువైదర్భిని, నగురా యనుకొనుచు ఱెప్ప లార్పక చూచెన్. 732

క. కనుఁగొని యతఁ డాశ్చర్యం, బును జెందుచు నామెరూపమున కీపద్మా
నన రతియొ శచియొ యెవ తెయొ, యనుకొనుచును జూచె నాంతరంగికదృష్టిన్.

—: కాలనేమి కంసుఁడుగాఁ బుట్టుట :—

గీ. చూచినక్షణంబులోననె గోచరించె, నామెచరితంబు సర్వ మాయాశరునకు
నంత నాతఁడు కామాంధుఁ డగుచు నామె, నెట్టు లైనను గవయఁగా నెంచి మదిని.

ఉ. తాలిచి యుగ్రసేనవసుధాపతివేషముఁ దద్వనస్థలీ
శైలముపై నశోకమహిజాతమునీడ శిలాతలంబునన్
దాళలయస్వరాదిసహితంబుగఁ బాడుచుఁ గూరుచుండె నా
గాలి విదర్భరాజసుతకర్ణపథంబును సోఁకునట్లుగన్. 735

గీ. అంత వైదర్భి యాగాన మాలకించి, విభ్రమాయత్తచిత్తయై విడిచిపెట్టి
సలిలసంక్రీడనము సఖీసహితముగను, సరిగె గానంబు గావించునట్టికడకు. 736

క. అరిగి కనుంగొని కా దని, మరలం గని సంశయించి మరలం గని లో
నౌరయఁగ హర్షము లజ్జయు, నరగంటను జూచుచుండె నాయమ యంతన్.
గీ. గోభిలుఁడు పాఱఁ జూచి యాశోభనాంగి, నాత్మపత్నిని గాంచిన ట్లభినయించి
రాజముఖి నీవు లేకున్న రాజ్య మేల, యంచగఱిపాన్పు లేల వాహనము లేల.
క. తనువుపయి రోఁత గలిగి వి, జన దేశంబునకు వచ్చి చరమావస్థన్
గనఁబోవుచు బ్రహ్మైక్యం, జొనగూఢఁగ దివ్యగాన మొనరుచు చుంటిన్. 739
గీ. ఇంతలోపల సాధ్వి ని న్నిటకుఁ దెచ్చె, దైవమాయావిధానంబు తరమె తెలియ
రమ్ము నా కొకసారి ము ద్దిమ్ము చచ్చి, బ్రతికె ననుకొమ్ము నేఁడు నీప్రాణవిభుఁడు.
క. అనుటయును జెలులు వైద, ర్భిని గని సఖ హారములను బెట్టితిమి తటం
బున స్మృతికి వచ్చె నవి కొని, చనుదెంచెద మిపుడె యనుచుఁ జని రావలకున్.
క. అంతట వైదర్భి మనః, కాంతునియాప్సితము దీర్చుకౌతుకమును బ్రా
ణాంతక మగుపని చేసిన, చింతయు న ట్టట్టు లూఁప సిగ్గిలుచుండన్. 742
క. ఆదైత్యుఁడు లేచి మహా, హ్లాదంబున నేఁగి యామెయంతికమునకున్
వైదర్భి మనల నిచ్చటఁ, గా దనువా రెవ్వ రనుచుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చెన్. 743
వ. ఆసమయంబున సుఖస్పర్శపారవశ్యంబునం జేసి యాకాంతామణికిఁ దత్సం
కేతంబు స్ఫురింప దయ్యె. 744
ఉ. అంతట వార లిద్దరును నాత్మమనోరథముల్ ఫలింపఁగా
నెంతయు వేడ్కతోడ రమియించిరి సౌఖ్యరసాబ్ధిమగ్నులై
వింతగ మేనులన్ మఱచి వీతవివేకములై ద్రవింపఁగన్
గంతునిపంచబాణములకాఁకలధాకకు వేఁగి చిత్తముల్. 745
ఆ. కొంతకాల మట్లు గూడి మనోరథ, పూర్తి యగుడు దైత్యపుంగవుండు
వదలిపెట్టుటయును మదిరాక్షి గ్రహియించె, నంతఁ జూచుకొని నిజాంశుకంబు.
క. గ్రహియించి యామె భీతిలి, కుహనాకారమున వంచకుం డెవ్వఁడో న
న్నిహమునకును బరమునకును, బహిష్కృతను జేసె నేను బాడైపోతిన్. 747
క. అని లోలోపల నేడ్చుచు, నొనరింపఁగఁ దగిన దేమియును లేమిఁ గనుం
గొని వాని నాగ్రహంబునఁ, గనులను నిప్పుకలు రాలఁగా ని ట్లనియెన్. 748
క. పాపాత్మ నీ వెవండవు, నాపతివేషంబు దాల్చి నావ్రత మెల్లన్
నీపాలఁ బెట్టికొంటివి, శాపంబున నిన్నుఁ దగదె సమయింపంగన్. 749
క. అనుటయు నాదైత్యుం డి, ట్లనియెను నాపయిని నేల యాగ్రహ ముదయిం
చెనొ నీకుఁ గలికి చెప్పుము, ననుఁ బాపాత్మునిఁగ నెంచ న్యాయం బగునే.750
క, ధనదునిభటుఁడను గోభిలుఁ, డనుపుణ్యాజనుండ నేను హరిణాయతలో
చన వినుము దైత్యధర్మం, బును వినిచెద నీకు సర్వమును సూక్ష్మముగన్.751

క. పరకాంతల భుజియించుట, పరధనమును గొనుట భంగపఱుచుట తప మ
ద్ధ్వరములు చెఱచుట ధార్మిక, నరులను బీడించుటయును నాధర్మంబుల్. 752
క. పురుషోత్తమసంకీర్తన, పరుఁ డగువానికిని సప్రభావుం డగుభూ
సురునకును బతివ్రతకును, దరుణీ జంకుదురు యాతుధానులు వింటే. 753
గీ. చదివినాఁడను వేదశాస్త్రములు సర్వ; ధర్మము లెఱుంగుదును గాని దానవుండ
నగుట నాచరణంబు లేదయ్యె నాకు, ధాత సృజియించె నట్లు మాజాతి నెల్ల.
క. కలవాణి భాషణముననె, కలదు సతీత్వంబు నీకుఁ గా దనఁ గ్రియలో
పలఁ గానరాదు సుంతయుఁ, బలుకుము నిన్నెటులు పిలువఁ బాడియొ మాకున్.
క. సతి యగుట కెన్నో ధర్మము, లతివకు నుండంగ వలయు నన్యునితో సం
గతి లేక యున్నమాత్రనె, పతివ్రత నటంచు గర్వపడఁ దగదు సుమీ. 756
గీ. ధర్మచారిణి వైన భర్తను ద్యజించి, యుండవచ్చునె క్షణమేని యొక్కచోట
మానవతి నీపతివ్రతామహిమ మేమొ, చూపఁగలవేని నాయెద్దఁ జూపు మిపుడె.
క. కమలాక్షి నేను నాధ, ర్మముచొప్పున నిన్నుఁ గూడిమాడితి నేదో
షముచేసినాఁడ ననుచును, సమయింపఁగఁగలవు నన్ను శాపమువలనన్. 758
క. అనుటయు నాభామిని యి, ట్లనియెను దుష్టాత్మ సాధ్వి నగుననుఁ గవగూ
డినయట్టిపాతకముకం, టెను వే ఱొకదోష మేల నిను శపియింపన్. 759
వ. అనుటయు నాపద్మాపతికి గోభిలుం డి ట్లనియె. 760
సీ. వదలకుండఁగ నగ్నిసదనంబు హోమంబు, నాచరించెడివాఁడె యగ్నిహోత్రి
యాదేశమును మీఱక నుపదంబును స్వామి, ననుసరించెడివాఁడె యనుచరుండు
తల్లిదండ్రుల సంతతమును బోషించుచు, నాదరించెడివాఁడె యాత్మజుండు
శుశ్రూష గావించుచును నన్వహము భర్త, యంతికంబున నుండునదియె సాధ్వి
గీ. యమ్మహాత్ములమహిమంబు లద్భుతములు, వారిశాపంబులకు జంకవలయుఁ గాక
నాథు నెడఁబాసి పుట్టినింటను వసించు, పుంశ్చలివి నీవు నన్నెమి పొడువఁ గలవు.
క. నీవు పతివ్రత వగు నెడ, నీవిధమున భర్త లేనియెడను జలక్రీ
డావశ వగుదువె వత్తువె, కావరమున శైలములకు గానము వినఁగన్. 762
క. కయిసేసికొని హొరంగుగ, భయమును భక్తియును లేక పతి లేనియెడన్
దయితక్కలాడుచుందురె, మయి మఱచి వనంబులందు మగువా సాధ్వుల్.
క. పతి నెడసి పృథక్ఛయ్యా, స్థిత యగుభామినికె చెడు సతీత్వం బనినన్
బతికి శతయోజనాంతర, గత వగునీ వెట్లు సతివి గాఁగల వబలా. 764
గీ. స్వామి గ్రామాంతరమునకుఁ జనినయపుడు, తన కలంకారమును జేసికొనినయట్టి
వనిత జారిణి యనఁబడు ననిన నింకఁ, దెలుపవలయునె నీకథ కులుకులాఁడి. 765
వ. ముగ్ధ వగునీకుం గొన్ని పతివ్రతాధర్మంబు లెఱింగించెద వినుము. 766

—: పతివ్రతాధర్మకథనము :—

సీ. అంధుఁ డైనను ఖంజుఁ డైనను బధిరుఁ డై, నను మూకుఁ డైన నున్మత్తుఁ డైన
నిష్ప్రయోజనుఁ డైన నిర్ధనుం డైనను, నిర్గుణుం డైనను నింద్యుఁ డైనఁ
బాపి యైనను మద్యపాయి యైనను ద్యూత, కారుఁ డైనను నిరాకారుఁ డైనఁ
గ్రోధనుం డైనను గుప్రవర్తనుఁ డైన, వీతరాగుం డైన వృద్ధుఁ డైన
గీ. లోభి యైనను గామినీలోలుఁ డైన, సాధ్వసోపేతుఁ డైనను షండుఁ డైన
నెట్టివాఁ డైన సాధ్వి యైనట్టికాంత, పతిని సేవింపవలయు దేవతనుబోలె. 767
గీ. అమరుఁ డైనను గంధర్వుఁ డైన లోక, ధారకుం డైన మన్మథాకారుఁ డైన
నెట్టివాఁ డైన సాధ్వి యైనట్టిసతికి, నన్యపురుషుని సేవించు టనుచితంబు. 768
సీ. పరపురుషునిఁ జూచి భ్రమను జెందుటయును, దలపోయుచుంటయుఁ దద్గుణములు
వీక్షించునెడలను వీక్షించుటయును భా, షించినయెడల భాషించుటయును
నవ్వినయెడలను నవ్వుటయును ప్రేమ, పత్త్రికలను వ్రాసి పంపుటయును
భర్తపైని నలక్ష్యభావ ముంచుటయును, జడుపును సిగ్గును విడుచుటయును
గీ. నేడ్చుటయుఁ బెద్దపెట్టున నిల్లువిడిచి, యేఁగుటయుఁ దిట్టుటయు నన్యగృహమునందుఁ
దూఱుటయు బావిలోపల దూఁకుటయును, విషముఁ దినుటయుఁ గాదు సాధ్వీగుణంబు.
సీ. గృహకర్మములు నిర్వహించుటయును శిశు, సంరక్షణంబును జలుపుటయును
ధవునకు ననుకూల యవుటయు ధర్మకా, ర్యములందు నర్థకార్యంబులందు
మాన మూనుటయు గ్రామ్యక్రియలోపలఁ, బ్రాగల్భ్యమును గానఁబఱుచుటయును
సల్పికొంటయుఁ గాయశౌచంబు భర్తకు, జీవితవృద్ధి నాసించుటయును
గీ. నన్నతోయాదరంబుల నతిథితృప్తి, చేయుటయు భర్తృశుశ్రూష చేయుటయును
గురుజనంబుల భక్తితోఁ గొలుచుటయును, ధర్మములుగ వచించి రుత్తములు సతికి.
క. తిట్టినను భర్త దయితుఁడు, కొట్టినను రవంతయేని కోపము లోనం
బెట్టికొనమి వల్లభునకుఁ, జెట్ట యొనర్పంగ సాహసింపరు సాధ్వుల్. 771
సీ. దుఃఖించినను భర్త దుఃఖించుటయు సంత, సించినఁ బతి సంతసించుటయును
భుజియించిన ధవుండు భుజియించుటయును ని, ద్రించిన భర్త నిద్రించుటయును
మగఁడు మేల్కొనకముందుగ మేలుకొనుటయు, భర్తకు నాప్తయై వర్తిలుటయుఁ
బత్యాజ్ఞ లేక స్వబంధుజనంబున, కెట్టిద్రవ్యము గూడ నీయమియును
గీ. భుక్తి వెట్టుటయు సకాలమునను బతికి, ననుచరించుటయును భర్త కనుగుణముగ
మృతినిఁ జెందిన ధవుఁడు తచ్చితిని మేను, పాయుటయు ధర్మములు చూవె భర్తృమతికి.
క. తినమియును భర్త భుజియిం, పనివస్తువు భర్తృగానభాషణసంద
ర్శనవర్తియుఁ గలహింపమి, యును దయితునితోడ సతికి నుత్తమగుణముల్.

వ. ప్రియవాక్యధనాభరణవస్త్రాదిప్రలోభిత యైనను సకామవీక్షిత యైనను జన సమ్మర్దసంస్పృష్ట యైనను దాత్యప్రార్థిత యైనను బలాత్కారగృహీత యైనను సాధ్వి యగుకాంత పరపురుషుని నంగీకరింపం జనదు. 774

సీ. నఖకేశసంస్కారణమును శుభ్రాంబర, ధారణంబును మాల్యధారణమును
దాంబూలచర్వణదంతమార్జసతిల, కాంజనధారణాభ్యంగములును
నాలస్యమును గలహాసక్తియును నట్ల, హాసంబు పరపురుషాశ్రయమును
నిశ్శంకతయు బహునిద్రయు స్వైరని, హారంబు నేకవస్త్రాటనమును

గీ. బరునితోడను నర్మసంభాషణములు, చేయుటయుఁ గుట్టసీమైత్రిఁ జేయుటయును
నర్హములు గావు సాధ్వికి నన్యదేశ, వాసియై యుండఁగను నిజవల్లభుండు. 775

క. పతి ప్రోషితుఁ డగునెడ సతి, పతి వచ్చెడునంతవఱకుఁ బతిదేవత యై
పతియంద నిలిపి చిత్తము, పతికల్పితవృత్తితోడ బ్రతుకఁగ నొప్పున్. 776

క. పతి కాహ్లాదము గొలిపిన, సతీమణికి నుభయలోకసౌఖ్యము లొదవున్
బతికి విషాదము గొలిపిన, యతివ కొదవు సర్వనాశ మందును నిందున్. 777

క. అనుటయుఁ బద్మావతి యి, ట్లనియెను బాపాత్మ భర్తయనుమతిచేతన్
జనకునియింటికి వచ్చిన, నను నిందించెదవు నీకు నాలుక పడదే. 778

గీ. కామమునఁ గాని లోభంబుకతనఁ గాని, మోహమదమత్సరక్రోధములను గాని
పతిని విడనాడి జనకునిపంచఁ జేరి, నట్టిహీనను గానురా యధమ నేను. 779

క. పతిరూపంబున వంచిం, చితి వసురుఁడ వగుట దానిచేతం జెడునే
సతి నగునామాహాత్మ్యము, దితిజాధమ దాని నిపుడె తెలిపెద నీకున్. 780

క. అనుటయును గోభిలుం డి, ట్లనియెను ధర్మప్రహీణ వగుటనె నన్నున్
గనుఁగొన లే వైతివి దై, త్యునిఁగను లేకున్న భంగ మొదవునె సతికిన్. 781

ఆ. సతికి భర్తకంటె స్వజనంబు లెవ్వరు, తల్లిదండ్రు లెవరు దైవ మెవఁడు
వెఱ్ఱిదాన నీవివేకంబు చెడిపోయె, ధవునిఁ బాసినట్టితరుణమంద. 782

క. అని పలికి మందహాసం, బును గావించుచును గడచిపోయినపని కే
మనుకొనిన నేమి లాభము, ననుఁ గూడి సుఖింపు మింక నళినదళాక్షీ. 783

క. అనవుడు నాయమ క్రోధం, బున నాతనిఁ జూచి నోటఁ బురుగులు పడవే
యనరానిమాట లాడెదు, దనుజాధమ సాధ్వి నింత దౌష్ట్యమె నీకున్. 784

క. అని పలికి శపించుటకున్, మునుకొను చున్నట్టిసమయమున నోకలికీ
వినుము భవద్గర్భంబునఁ, దనయుఁడు గలఁ డనుచుఁ దెలిపి దైత్యుఁడు చనియెన్.

క. అంతట నాసుందరి వి, భ్రాంతిం గొని నేలమీఁదఁ బడి మూర్ఛిలి పైఁ
గొంతతడవునకు స్మృతి గొని, క్కింతగ రా నప్పుడు లేచి యేడ్చుచు నుండెన్,

క. ఆయేఁపు విని నెచ్చెలు, లాయమదరి కేఁగుదెంచి యతిశీఘ్రముగన్
మాయమ్మ యేమి జరిగెన, పోయెనె నిను విడిచి వల్లభుం డెటకేనిన్. 787

క. అని యడుగుటయును నాయమ, కనులను బాష్పములు జాఱి కాల్వలువాఱం
గనుఁగొని సఖులను జరిగిన, పని యంతయుఁ జెప్పి డిల్లపాటును జెందెన్. 788

క. అది విని చెలు లావేగము, గదురగ నెదలందు క్షణము గతచేష్టితలై
పదపడి యించుక ధైర్యం, బొదవఁగ ని ట్లనిరి భయము నొందకుము సఖీ. 789

ఉ. ఎంతటివారికేని జనియింపక పోదు ప్రమాద మంతతో
నంతము నొందునే సలిపినట్టివ్రతం బఖిలంబు దీని కీ
వింతగ నేడ్వ నేల సతి కెందును లోపము గల్గ నేర దా
వంతయు నింటి కేఁగి తదుపాయము చూడఁగవచ్చు ర మ్మిఁకన్. 790

క. అని పలికి కొంతధైర్యము, జనియింపఁగఁ జేసి మదికి సఖు లామెను దో
డ్కొని పోయి గృహమునకుఁ ద, జ్జననికి నెఱిఁగించి రచట జరిగినగాథన్. 791

క. విని తనయావృత్తాంతం, బును నాయమ మిగుల ఖేదమును జెంది మనం
బునఁ దనకు నేమి చేయుట, కును దోఁపక పతికిఁ దెలిపెఁ గొమరితచరితన్. 792

క. ఆలించి సత్యకేతువు, బాలాచరితమును సిగ్గుపడుచును శిరమున్
వ్రేలాడవైచికొని క్షణ, కాలము చిత్తరువువోలెఁ గదలక యుండెన్. 793

ఆ. అట్లు కదలకుండి యామీఁద నాత్మలో, నడరుచున్నక్రోధ మడఁచికొనుచు
నోరు తెఱవకుండ నారాజు పుత్రిని, బంపె నాక్షణంబ భర్తకడకు. 794

క. పరివారముతో వచ్చిన, తరుణీమణి నుగ్రసేనధరణీంద్రుఁడు సా
దరముగను జేర్చికొని తన, పరిసరమున మునిఁగిపోయెఁ బ్రమదాంభోధిన్. 795

ఆ. అంత మున్నువోలె నతఁ డామెతోఁ గూడి, విషయసుఖము లనుభవించుచుండ
మీఱి పెరుఁగుచుండె మీనాక్షి కుదరంబు, భీతి గలుగునట్లు ప్రేక్షకులకు. 796

క. అనుదినమును దనగర్భముఁ, గనుఁగొనుచును నావధూటి కనలుచుఁ బిండం
బును నెట్టు లేనినాశన, మొనరింపఁ దలంచి భ్రమింగుచుండెను మందుల్. 797

ఆ. అటులు గర్భపాత మగుటకు నాతన్వి, చేయవలసినట్టిచేఁత లెల్లఁ
జేయుచుండ లోనిశిశు వొక్కదినమున, నెట్టకేని యామె కిట్టు లనియె. 798

సీ. జనని నీలో నున్నననుఁ జంపుటకు నేల, పడరానిపాటులు పడెదవమ్మ
పుణ్యంబుచే వృద్ధిఁ బొందు నాయుష్యంబు, క్షయము నొందును బాతకంబుచేత
నంతరించును గర్భమంద యొక్కఁడు పుట్టి, శమియించు నొక్కఁ డాక్షణమునంద
పోవునొక్కఁడు బాల్యమునఁ జచ్చునొకఁడు యౌవనమున నొకఁ డేఁగు వార్ధకమునఁ

గీ. గర్మపాకంబునను జావు గలుగవలసి, నట్టికాలంబుననె ప్రాణి గిట్టుచుండు
మందులోషధులును మణిమంత్రములును, దైవములును నిమిత్తమాత్రముల చూవె.

క. కావున నను నీ వేమియుఁ, గావింపఁగ లేవు పాపకార్యము లింకం
గావింప నేల చెప్పెద, నావృత్తాంతంబు వినుము నళినదళాక్షీ. 800

క. ననుఁ గాలనేమి యనియెడి, దనుజునిఁగా నెఱుఁగు మేను ద్వద్గర్భముఁ జొ
చ్చినవాఁడ నేఁడు మును హరి, పనివడి ననుఁ జంపినట్టిపగ దీర్చికొనన్. 801

క. అని విరమించుటయును నా, వనితామణి గర్భపాతవాంఛ విడిచి చే
సినకర్మ మనుభవింపక, చన దని పొగులుచును గడపసాగెను దినముల్. 802

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును బూర్ణ, మయ్యె గర్భ మాసుధాంశుముఖికి
నుద్భవించె నంత నొకదుర్దినంబున, నసురకాలమందు నసుడుఁ డొకఁడు. 803

క. జనియించి వాఁడు కంసుం, డనియెడినామంబు వడసి హాతుఁ డయ్యెను గృ
ష్ణునిచేత మున్ను క్షోభం, బును గావించుటను లోకముల కన్నిటికిన్. 804

క. అని వింటి సకలధర్మము, లును దెలిసినయట్టిప్రాజ్ఞలోకమువలనన్
గనుకను బితృగృహమున నుం, డినకన్య నశించు నెంతనిర్మల యైనన్. 805

క. నీ కింకఁ జెప్ప నేటికిఁ, బ్రాకృతుఁడవు గావు బహుపురాణజ్ఞుఁడ వా
లోకించి మంచిచెడ్డలు, చేకొనఁ దగినట్టిపథము చేకొను మనఘా. 806

క. అనుటయుఁ బ్రాజ్ఞుం డగునా, జనకుఁడు ననుఁ బిలిచి క్రోధసంరక్తవిలో
చనుఁ డగుచు వంశనాశని, కనుఁగొన రా దింక నీముఖంబును మాకున్. 807

గీ. చనియె నల్లుఁడు తలయెత్తికొనఁగ లేక, పలువురును నవ్వుచుండ నే బ్రతికియుంటిఁ
జచ్చినట్టులె యుభయవంశములు గూడఁ, బాడు సేసితి వోసి నిర్భాగ్యురాల.

ఆ. ఎంతప్రీతితోడ నెత్తి పెంచితినో నాఁ, డంతగోఁత గలుగ నయ్యె నేఁడు
కాలు పెట్ట వలదు గడపలో నైనను, నిపుడె లేచి వెడలు మెచటికేని. 809

క. అని తిట్టుచుండఁగను నా, జననియుఁ దనచేత నున్నసమ్మార్జనితో
డను గొట్టి కొట్టి క్రోధం, బెనయంగను నీడ్చి నన్ను నిలు వెడలించెన్. 810

సీ. అంతట నూహూరి కరుగుచుఁ బదిమంది, ఱంకుటా లనుచు దూఱంగ వినుచు
జారులు నాచుట్టుఁ జేరి గుంపులుగూడి, యగడు చేయుచునుండ బెగడుపడుచు
నుండఁ జోటును దినఁ దిండియు దొరకక, యతిదైన్యమునను నాయాసపడుచు
నొడలిలో జీర్ణించియున్నరోగము లెల్లఁ, బైకిఁ బొంగుచు నుండ బాధపడుచు

గీ. నెట్టు లెట్టులొ చేరితిఁ దుట్టతుదకు, దివ్యతమ మైనగుర్జరదేశమందు
బహుళధనధాన్యసంపత్ప్రభావములను, నెగడుచున్నవనస్థలానగరమునకు.

గీ. అచ్చటికిఁ జేరి యాఁకలి కాఁగ లేక, కర్పరంబును దాలిచి కరమునందుఁ
దిరుగఁ జొచ్చితి నిల్లిల్లు తిరిపమునకు, నొక్కతల్లియు భిక్ష నా కొసఁగదయ్యె.

క. అది నాపాపమె యనుకొని, యెదలోపల దుఃఖపడుచు నిఁక నెట్లును నే
బ్రదుకననితలఁచికొనుచును,తుద నొకగృహమునకుఁ బోతిఁ దుదిప్రాణముతోన్.

క. అచ్చటి కరిగినతోడనె, యచ్చెరియము దోఁపఁ జనినయసువులు మరలన్
వచ్చి కళేబరమందున్, జొచ్చినక్రియ మదికిఁ గొంతసొమ్మ తొలంగెన్. 814
సీ. అప్పుడు గొంతెత్తి యమ్మా పిడికెఁ డన్న, మని కేక వైచితి నాక్షణంబ
బిచ్చకత్తెకుఁ దిండి పెట్టుము మంగళా, యనుమాట లోనుండి వినఁగనయ్యె
వినఁబడినంత నావీనుల కది తోఁచె, నాభర్త మధురకంఠస్వరముగ
నంతట లోనుండి యరుదెంచి యొకతల్లి, నాకుఁ దృప్తిగ భోజనంబు వెట్టె
గీ. భోజనము చేసి నా కిట్టిభుక్తి దైవ, మెంతకాలమ్మునకు లభియింపఁ జేసె
ననుచుసంతోషపడుచుండునవసరమున, హర్మ్యముననుండినానాథుఁడరుగుదెంచె.
గీ. వచ్చి ననుఁ బాఱఁజూచి యోపిచ్చిదాన, యెవ్వతెవు నీవు నీకథ యేమొ నాకుఁ
జెప్పు మనుటయు నేమియుఁ జెప్పలేక, యొరగిలఁ బెట్టుకొని మోము నూరకుంటి.
గీ. అప్పు డామంగళాదేవి యతనిఁ జూచి, యీమె నినుఁ గాంచిఁ సిగ్గిల నేల నాథ
చెప్పు మనుటయు ననుఁ దాను జెట్టవట్టి, నట్టికథ యెల్ల వినిచె నాయమ కతండు.
గీ. వినిచి నాగాథ యంతయు వెలఁది నీకుఁ, బూజ్యురాలైనయక్క యీపుణ్యచరిత
యీయమను నీవు సేవింపు మింట నునిచి, నాకు నాఅవప్రాణ మీనళినగంధి.
క. అనుటయు నాయమ పతియా, జ్ఞను శిరమునఁ దాల్చి నాకుఁ జలిపినసమ్మా
ననమునను జేసి విస్మయ, మును లజ్జయుఁ గలిసి చిత్తమున నోరయంగన్. 819
క. పలుకుచుఁ బలుకకయును నె, ట్టులొ వెడలించితిని బగలు డొంకుచు నంతన్
జలజాప్తుఁడు గ్రుంకెను నా, కొలసెడిసౌఖ్యంబు చూడ నొల్లనికరణిన్. 820
వ. అంత నాసాధ్వీమణి మహానందంబున స్వయముగాఁ బాకంబు చేసి భక్ష్య భోజ్యంబులతోడ భోజనంబు వెట్టి తనభూషణాంబరములచే నలంకరించి భర్త శయనించియున్న హంసతూలికాతల్పంబుకడకు నన్నుఁ బనిచె. అంత నాయంతరంగంబున దుఃఖప్రవాహం బావరించుటయు. 821
సీ. ఒకవేళ నైన నీయోగ్యవర్తనునిపై, ననురక్తి గలదృష్టి నునుప నైతి
నొకక్షణం బేని యీయకలంకమూర్తితో, ననుకూలముగ మాటలాడ నైతి
నొకనాఁడు గూడ నీసుకుమారదేహుని, యడుగుఁదమ్ములు ముట్టి కడుగ నైతి
నొకరాత్రి యేని యీయుత్తమోత్తమునకు, నేకాంతసౌఖ్యంబు నీయ నైతి
గీ. భర్తయెడఁ జేసినట్టిపాపంబు లెల్లఁ, గట్టికుడిపినవిధమునఁ గట్టకడకు
భ్రష్టనై పాడుమేనితో బ్రతికియుంటి, నకట నావంటిపాపాత్మురాలు గలదె.
గీ. అనుచు వగచుచునుండ నా కంతకంత
కధికమై శోకనిర్ఝర మాఁపలేని
పగిది నుబుకంగ హృదయంబు పగిలిపోయెఁ
భగులుటయుఁ బ్రాణములు మేను వాసి పోయె. 823

గీ. అంతటను యమదూత లత్యంతభీష, ణాకృతులతోడ నాయుధహస్తు లగుచు
వచ్చి నను(ద్రాళ్ళతోఁ గట్టి వనరుచుండ, నీడ్చికొనిపోయి శమనునియెదుట నిలిపి.

వ. సాష్టాంగప్రణామంబులు గావించుటయు యముండు నాదిక్కు చూచి కటంబు లదరఁ బండ్లు పటపటం గొఱుకుచుఁ దటాలున లేచి పాపాత్మురాలా చేసిన దుష్కర్మంబులకుఁ దగినఫలంబు లనుభవింపు మని భయంకరంబుగాఁ బలికి యెఱ్ఱగాఁ గ్రాఁగుచున్నలోహపురుషపిండంబు నురంబునం బెట్టించియుఁ దప్త తైలద్రోణియందుఁ బడవైచియు నసిపత్త్రంబులచే గాత్త్రంబులు ఛేదించియు గ్రీష్మచండాంశుకరనికరసంతప్తవాలుకారాశిలోఁ బొరలించియు వహ్నికుండంబునందుఁ ద్రోసియు జలయంత్రంబునం ద్రిప్పియుఁ బూయశోణితవిష్ఠాకృమిసంకులం బగుకూపంబునందు ముంచియుఁ గరపత్త్రంబులచే బ్రద్దలు చేసియు శక్తిముద్గరంబులచేఁ గొట్టియు యోనివక్త్రంబునందు డించియు బహువిధంబు లగుబాధలం బెట్టి విడిచిపెట్టుటయు నే నాదుఃఖంబు లన్నియు ననుభవించి పిదప జంబుకశునకభుజంగకుక్కుటమార్జాలాదినానావిధపాపయోనులం బుట్టి నానావిధంబు లగుదారుణక్లేశంబు లనుభవించి తుదకు సూకరినై జన్మించితి.

గీ. తల్లి నీచేతఁ బుణ్యతీర్థంబు లెల్లఁ, గలవు నన్నుద్ధరింపఁగాఁ గలవు నీవు
కావున ననుగ్రహింపు మీకాలమంద, సైఁపలే నింక నీచజన్మములను. 826

క. అనుటయు సుదేవ యిట్లని, యెను సూకరి నిన్ననుగ్రహింపంగను జా .
లినయంతసుకృత మెయ్యది, యొనరిచితినో నేను దెలిసియుండినఁ జెపుమా.

క. అనవుడు సూకరి యిట్లని, యెను లక్ష్మివి నీవు విష్ణు వీజనపతి పా
వనచరిత నీమహత్త్వం, బనితరసాధ్యంబు చెప్ప నలవియె నాకున్. 828

సీ. పతియె దేవుం డనుభావంబు చెడకుండ, ధవునిమాటకు జవదాఁటకుండ
నాథుఁడు వగచుచుండఁగ సంతసిలకుండ, మగఁడు పొంగుచునుండ వగవకుండఁ
బెనిమిటి కప్రతిష్ఠను జేకుఱుపకుండఁ, బ్రాణేశ్వరుని నెడఁబాయకుండఁ
గాంతునియుపచారకార్య మేమఱకుండ, భర్తడెందము కుందువఱుపకుండ

గీ. సతులు చనుమార్గముననుండి జాఱకుండ, నాత్మనిగ్రహమును విడనాడకుండ
మంచియిల్లా లనుప్రశస్తి గాంచినావు, త్రిభువనములను నీవు సాధ్వీమతల్లి. 829

క. ఆనడవడిచేఁ గలిగెను, మానిని నీ కధిక మైనమాహాత్మ్యం బ
ద్దానికి సరిపడుమహిమము, కానంగా రాదు ముజ్జగంబులలోనన్. 830

క. సతి నాకు భవత్సంపా, దిత మంతయు నేల యొక్కదివసమునఁ ద్వాదా
ర్జిత మగుపాతివ్రత్య, వ్రతసుకృతమె చాలుఁ బాపవార్ధులు దాఁటన్. 831

వ. అనుటయును సుదేవ భర్తను గనుంగొని నాథా యిందు నాకుఁ గర్తవ్యంబు బోధింపవలయు నని యర్థించుటయు సకలధర్మజ్ఞుం డగునిక్ష్వాకుమహీపాలుండు

దేవి దీనోద్ధరణం బనవశ్యకర్తవ్యంబు గాన నీ నీగతిహీన నుద్ధరింపు మనియె. 832

క. అనుటయు సుదేవ యొక దిన, మునఁ డా నొనరించినట్టిపుణ్యము నెల్లన్
గొను మనుచు ధారవోసెను, గనికర మెదలోన నొదవఁగను సూకరికిన్. 833

గీ. అక్షణంబునఁ దుచ్ఛదేహంబు విడిచి, దివ్యరూపంబుతోడను దేజరిలుచుఁ
దల్లి నీపుణ్యమున నేను ధన్య నైతి, నని నుతించుచు సూకరి యరిగె దివికి. 834

క. చెలులార భర్త ననిశముఁ, గొలిచిన హేతువునఁ గాదె కొనియె సుదేవా
జలజాక్షి యట్టిమహిమం, బలవడునే భర్తృసేవ హతభాగ్యలకున్. 835

క. అని పలికి సుకల భర్తను, మనమున ధ్యానించుకొనుచు మఱియొకమార్గం
బునకుం దిరుగనిధైర్యం, బున దినసంబులను వెడలఁబుచ్చుచు నుండెన్. 836

—: సు క లా పా తి వ్ర త్య మా హా త్మ్య ము :—

గీ. అప్పు డాయమతపము జంభారి చూచి, విఘ్న మొనరింపఁ దలఁచి రావించి మరుని
నతనితోడను జెప్పె వృత్తాంత మెల్ల, నాలకించి మరుం డిట్టు లతని కనియె. 837

గీ. పాకశాసన యీమూఁడులోకములను, నల్లకల్లోల మొనరించునట్టినాకు
వనిత లన నెంత తదవయవములలోన, వర్తిలెడునే నెఱుంగనె వారిశక్తి. 838

గీ. నాగృహము కాంత తదధరనయనఫాల, వదనదృక్కుచకుచపృష్ఠరదననాభి
జఘనకటూ్యరుయోనికక్షులను జేరి, మారణము చేయుదును నేను బూరుషులను.

క. వనజాక్షి స్వభావముచే, తనె యబల మదీయబాణతాడిత యైనన్
వినుము పురందర ధైర్యం, బున నిలువంగలదె కలఁక పుట్టక మదిలోన్. 840

వ. కాని యొక్కసాహాయ్యంబు నీవలన నా కీకార్యంబునం గావలసియున్నయది. మున్ను నాయంగంబు మహేశ్వరునిచే దగ్ధం బగుటం జేసి నే ననంగుండనై యుంటిఁ గావున నీవు జగన్మోహనం బగురూపంబు దాల్చి నాతోడ వచ్చితివేని నేను నీశరీరంబునం బ్రవేశించి యామచ్చెకంటిం బ్రహరించి నీకు వశంబు గావించెద. 841

క. తరుణులను జేరి పురుషులఁ, బురుషులలోఁ జేరి పూవుఁబోఁడులను మదుల్
గరఁగఁ బ్రహరింతు దానను, బరస్పరము గూడ డిల్లపడుదురు వారల్. 842

క. అనవుడు వజ్రి జగన్మో, హన మగురూపంబు దాల్చి యాతనితోడం
జనియెను సుకలామహిమం, బును బరిశీలింపఁ గాంక్ష పుట్టినకతనన్. 843

వ. అంతటఁ బంచబాణుండు మహేంద్రసహితంబుగా నొకవనంబున విడిసి నిజసఖి యగుక్రీడను బిలిచి యాత్మోద్యమముం దెలిపి సఖి నీచమత్కారప్రయోగంబుచే సుకల నెల్లెని యివ్వనంబునకుం దోడ్కొని ర మ్మని యాజ్ఞాపించుటయుఁ గ్రీడ స్వామియాజ్ఞాప్రకారంబునఁ బతివ్రతావేషంబు దాల్చి సుకలామందిరంబున కేఁగి తద్ద్వారంబున ఖిన్నవదనంబుతోడ నిలువంబడియుండె. 844

ఆ. అపుడు సుకల ద్వారమం దున్నయామెను, జూచి యెవతె వీవు శోభనాంగి
నిన్నుఁ జూడ నాకు ఖిన్నవుగాఁ దోఁచె, నిట్టు లుండ నేమి హేతు వనియె.

చ. అనవుడుఁ గ్రీడ యి ట్లనియె నమ్మ యనాథను నాచరిత్రముల్
వినియెడివారికిం గలుగు వేదన యైనను జెప్పు మంటి వే
మని వచియింతు నే ననుచు నశ్రులు బోరునఁ గార నేడ్చుచున్
జనియెను దన్వి నామగఁడు న న్నెడఁబాసి విదేశభూమికిన్.

గీ. ఎన్నఁ డైనను నపచార మింతయేని, నే నొనర్చి యెఱుంగఁ బ్రాణేశ్వరునకుఁ
బతియె యిహమును బరమును సతికి ననుచుఁ, జిత్త మలరంగ సేవ చేసితిని గాని.

క. ఐనను నాప్రారబ్ధము, చే నాతని కట్టిబుద్ధి చేకూరెను గా
దేని విడనాడి పోవునె, నానాథుఁడు తన్నె గతిగ నమ్మిననన్నున్. 848

క. అనుటయును సుకల తనకథ, యును నామెకుఁ జెప్పి సాధ్వి యొకతీరున నే
మనయిరువురనుదుటను వ్రా, సెను విధి మన మెవరిమేలు చెడఁగొట్టితిమో.

గీ. ఐనదానికి వగచి కార్యంబు లేదు, సాధ్వి నీజీవితేశునిచరణములను
నిత్యమును నెదలోన ధ్యానించుకొనుచు, శేషకాలంబు గడపుము చెప్ప నేల.

చ. అనుటయు సాధ్వి నీపలుకు లాత్మకు శాంతి నొసంగె నీవె నా
జననివి నీకు నేను దనుజాతను జ్ఞాన మనుగ్రహించి నా
మనమునఁ గల్గుదుఃఖమును మాన్పుము నీకడ నుందు లేరు నా
జను లనువార లెవ్వరును సత్యముగా నని క్రీడ పల్కుడున్. 851

క. ఆమాటలు విని సుకలా, సీమంతిని జాలి పొడమఁ జిత్తములో నా
లేమను దరిఁ జేరిచికొని, నేమములను బ్రతిదినంబు నేర్పుచు నుండెన్. 852

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును గ్రీడ, యొక్కనాఁడు సుకలయొద్దఁ జేరి
తల్లి స్మృతికి వచ్చె దైవయోగంబున, దివ్య మైనపుణ్యతీర్థ మొకటి. 853

గీ. దానిమహిమంబు చెప్ప నాతరము గాదు, భర్తృవిరహంబు గల్గినపడఁతులకును
బాలఁతుకల నెడఁబాసినపురుషులకును, బ్రాణబంధువు దత్తీర్థరాజ మతివ. 854

ఆ. అందు మునిఁగి లేచినంతమాత్రముననె, భర్త వచ్చితీరు భార్యకడకు
భార్య వచ్చితీరు భర్తసన్నిధికిని, దూరముగను నున్నవార లేని. 855

క. అనుటయు సుకలాసతి యి, ట్లనియెను సతి భర్త వచ్చు ననుటను జిత్తం
బున నొదవెను దత్తీర్థం, బున కేఁగెదు కాంక్ష మనము పోదమె యటకున్.

క. అనుటయును నట్లె పోవుద, మని సుకలను దోడుకొని రయంబునఁ గ్రీడా
వనజాక్షి మదనుఁ డుండిన, వనమునకుం జనియె స్మేరవదనముతోడన్. 857

వ. అట్లు చని. 858

సీ. పుంస్కోకిలకదంబములు గంతముల నెక్కి, పంచమస్వరమునఁ బాడుచుండ
సుమగుచ్ఛములు గుమగుమ గుబుల్కొనుచు వా, సనల నల్గడ వెదచల్లుచుండ
చల్లనిదక్షిణశ్వసనపోతంబులు, తిన్నతిన్నగను వీతెంచుచుండ
మకరందరసకుల్యలకు జుమ్ము జు మ్మని, మొకరితుమ్మెదపిండు మూఁగుచుండ
గీ. మనమునకు హాయి గొల్పు నవ్వనములోనఁ, గ్రీడ సుకలాసతీమణితోడఁ గూడి
యరుగుచును నామె కాశ్చర్యకరము లైన, గాథలను జెప్పుచుండినకాలమందు.
క. ఒకప్రక్కనుండి సురనా, యకుఁ డరుదెంచుటయు నదియె యదన నని సుమసా
యకుఁ డేయఁ దొడఁగె సుకలా, వికచాంబుజనేత్రపైని వివిధాస్త్రములన్. 860
గీ. అప్పు డాసుకలాబ్జాక్షి యది యనంగ,వన మగునటంచు నూహించి మనమునందు
ధైర్య మించుక యేనియుఁ దప్పనీక, భర్తృపాదనివేశితభావ యగుచు. 861
క. ఆనందింపదు కోకిల, గానమునకు వాయువునకుఁ గలఁగదు గంధం
బానదు సుమములపంకం, గానదు కనుఁగొనదు మధువు కాంచదు తేంట్లన్.
ఆ. అపుడు మలయపవనుఁ డానతముఖుఁ డయ్యె, మాధవుండు లజ్జమానుఁ డయ్యెఁ
గోకిలస్వరంబు గాకస్వరం బయ్యె, మీనకేతనుండు దీనుఁ డయ్యె. 863
క. అంతట నాధున కొదవిన, సంతాపము నెఱిఁగి రతి వెసన్ జని సుకలా
కాంతాసమీపమున కా, యింతికి దీవనల నొసఁగి యి ట్లని పలికెన్. 864
ఆ. కలికి నిన్నుఁ జూడఁగాఁ దోఁచె మదిలోన, నెదియొ నీకుఁ జింత యొదవినట్లు
చింతిలంగ నేల సంతోషమున నుండఁ, దగినచోట నెట్టిదాన చెపుమ. 865
సీ. విను మెట్లు గండుఁగోవెలలు గానరసంబు, చిలికించుచున్నవో చెవులలోన
మూర్కొను మేచందమున వచ్చుచున్నవో, ప్రసవసంతతినుండి పరిమళములు
కనుఁగొను మేవిధంబున మూఁగుచున్నవో, మకరందఘుటలకు మొకరితేంట్లు
గ్రహియింపు మేప్రకారము వీచుచున్నవో, మలయశైలజమందమారుతంబు
ఆ. లాస్వాదింపు మెట్టియానంద మాత్మకుఁ, గొలుపుచున్నయదియొ ఫలరసంబు
కాంచు మెంతచక్కఁగా నొప్పుచున్నదో, భాసమానవనవిలాసలక్ష్మి. 866
క. అనుటయు సుకలాసతి యి, ట్లనియెను నాథవునివెంట నరిగెను సతి నా
మనసు మనోవిరహిత మగు, తనువున నేమైనఁ జేయఁదగినది కలదే. 867
క. అనుటయు నిరాశ యగుచును, జని రతి పతికడకు నాథ సాహసమును నీ
వొనరింపవలవ దాసా, ధ్వని లోఁగొనఁ గాదు బ్రహ్మదేవున కైనన్. 868
క. అనుటయును నభినివేశం, బును వదలక పంచశరుఁడు పురుహూతుని నా
వనజాక్షికడకుఁ బో మ్మని. యనిపి శరంబులను నేసె నతితీక్ష్ణములన్. 869
క. సురనాయకుఁ డాసుకలా, తరుణీమణికడకుఁ బోయి దరహాసాలం
కరణావాప్తవిలాస, స్ఫురితాపాంగావలోకమునఁ గనుఁగొనుచున్. 870

క. హరిణాక్షి, నిస్సహాయవు, తరుణివి నీ వివసంబు దారుణము భవ
త్పరిరక్షణమునకై నీ, పరిసరమున నుంచుకొనుము భటునిఁగ నన్నున్. 871

క. అని పలుకుటయును సుకలా, వనజాయతనేత్ర వానివదనమును గనుం
గొనకుండఁ గ్రిందఁ జూచుచు, ననియెను ధైర్యమున నిట్టు లాయింద్రునితోన్.

చ. ఎవఁడవొ నీవు భీతి యొకయింతయు లేక భటుండ నీకు నే
నవుదు నటంచుఁ బల్కెద వనన్యశరణ్యను గాను నేను నీ
పావ రడఁపంగఁ జాలుభటపుంగవు లిప్పుడె యున్నవారు మ
త్సవిధమునందుఁ బొమ్ము త్వరితంబుగ జీవితతృష్ణ యుండినన్. 873

వ. అనుటయును మహేంద్రుం డించుక జంకి సగౌరవంబుగా ని ట్లనియె. 874

క. సతి యాభటు లెవ్వరో నా, హితమును గోరినను దెలుపుమీ యనవుడు నా
సుతులే వారలు నావుడు, నతివా తెలుపుము తదాహ్వయంబులు నాకున్.

వ. అనవుడు సుకలాసతి యాతని కి ట్లనియె.

సీ. చూడుము నాముందు శోభిల్లుచున్నాఁడు, శమదమాన్వితుఁ డైనసత్యమూర్తి
నాకుడిప్రక్క నున్నాఁడు వీక్షింపుము, సర్వాత్మకుం డైనజ్ఞానమూర్తి
కనుము నాయెడమప్రక్కను గ్రాలుచున్నాఁడు, ధైర్యధీయుతుఁ డైనధర్మమూర్తి
నావెనుక వెల్గుచున్నాఁడు దర్శింపుము, భువనపావనుఁ డైనపుణ్యమూర్తి

గీ. సకలశక్తులు గల్గి విశ్వముల నెల్ల, నడపఁజాలినధీరు లున్నారు నాకు
రక్షకులు గాఁగ నాలుగుప్రక్కలందుఁ, జూడఁగలశక్తి గలదేని చూచికొనుము.

గీ. చెప్పుచున్నాను వెడలుము శీఘ్రముగను, నుండకుము నాసమక్షమం దుంటివేని
భస్మమయ్యెద వాశచీభర్త వైన, దవశిఖిజ్వాల లంటినతరువుపోలె. 878

గీ. స్మరుఁడు నామీఁదఁ గురియించుమార్గణములు
నన్ను స్పృశియింపఁజాల వెన్నఁడును గాని
చిచ్చునకుఁ జెద లంటునె చెప్ప నేల
వాఁడు తుద కేమి కా నున్నవాఁడొ యింక.

క. మును హరునిమీఁది కేఁగిన, యనయంబునఁ జేసి ప్రాప్తమైనయవస్థన్
గనుఁగొనక తనస్వభావం, బునె చూపుచునుండు మరుఁడు మూర్ఖుఁడుపోలెన్.

వ. మాండవ్యశాపమృతుం డగుకౌండికుని బ్రదికింప నెంచి సూర్యోదయంబు
నిరోధించినసైవ్యమాహాత్మ్యంబును బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను శిశువులను
గావించినయనసూయప్రభావంబును మృత్యుగృహీతుఁ డగుసత్యవంతుని మరలఁ
బ్రాణంబులతోడం దోడ్కొని వచ్చినసావిత్రిసామర్థ్యంబును వినినవాఁడు సతు
లకు దూరంబుగా నుండు, 881

గీ. కంఠమునఁ గట్టికొని మోయఁగానిశిలను, గడలిలోపలఁ బడి యీఁదఁ గడఁగువాఁడ
యగ్నికుండంబునను దూఁకునట్టివాఁడ, యిలను సతులను గలఁగింప నెంచువాఁడు.

క. అనుటయు గజగజ వడఁకుచు, ననిమిషనాథుఁడును శంబరారాతియుఁ గ్ర
క్కునఁ జనిరి తమనివాసం, బునకుఁ వెలవెలనవోవుమోములతోడన్. 883

క. అంతటను గ్రీడ గూడను, నంతర్హిత యగుడు విషయ మవగత మగుటన్
స్వాంతమున కవుడు సుకలా, కాంతామణి వచ్చెఁ దననికాయ్యంబునకున్.

ఆ. అంతఁ గొన్నిదినము లరుగుటయును దీర్థ, యాత్ర పూర్ణముగను నాచరించి
యరుగుదెంచెఁ గృకలుఁ డాత్మగేహమునకు, సంతసించుకొనుచు స్వాంతమందు.

వ. అప్పుడు ధర్ముండు తత్పితృపితామహప్రపితామహుల జెక్కలు విఱిచికట్టి తీసికొని వచ్చి ప్రత్యక్షంబుగా నాతనియెదుటం బెట్టుటయుఁ గృకలుండు విలోకించి, యయ్యా నీ వెవ్వండవు. నాయార్జించినతీర్థయాత్రాఫలంబున స్వర్గస్థాపితులైననాపితరుల నేల బంధించితి వని యడుగుటయు ధర్ముం డాతని కి ట్లనియె.

గీ. ఏను ధర్ముఁడ నీయాత్ర కించుకేని, ఫలము లేదయ్యె నద్దానఁ గలుగదయ్యె
నూర్ధ్వలోకనివాసభాగ్యోదయంబు, దైవహతులైననీపితృదేవతలకు. 887

క. అనుటయుఁ గృకలుఁడు నమ్రా, ననుఁడై యి ట్లనియె స్వామి నాయాత్రకుఁ గ
ల్గినవైఫల్యం బేమియొ, వినిపింపుము సకలధర్మవిదుఁడవు నాకున్. 888

—: భార్యను విడిచి కావించినతీర్థయాత్ర నిష్ఫల మని ధర్ముఁడు గృకలునకుఁ జెప్పుట :—

చ. అనుటయు ధర్ముఁ డి ట్లనియె నాతని కర్యకులీన ధర్మవ
ర్తనయు సుశీలయున్ బతిపరాయణచిత్తయు సన్నిధానవా
సినియును నైనభార్యను ద్యజించి యొనర్చినతీర్థయాత్రకున్
గనఁబడ దెందునున్ ఫలము గాయపరిశ్రమ మొండు దక్కఁగన్. 889

గీ. సాధ్వి యగుసతి యుండినసదనమందుఁ, దావుకొని యుండు నబ్ధులు దాపసులును
యజ్ఞములు పితరులును గంగాదినదులు, దేవతలు గోవులును సర్వతీర్థములును.

ఆ. అఖిలజీవులును గృహస్థాశ్రమము నాశ్ర, యించి బ్రదుకుచుండు నెపుడుఁ గూడ
నట్టియాశ్రమమున కాధార మైనది, సచ్చరిత్ర యైనసతియ చూవె. 891

గీ. అగ్నిహోత్రంబులును దేవతార్చనలును, దానధర్మంబులును సప్తతంతువులును
నాచరించును గాక భార్యాయుతుండు, కానియెడ నవి సిద్ధియుక్తములు గావు,

గీ. పుణ్యసంపాదనమునకుఁ బూనుకొనిన, దైవమును దృప్తిపఱుపంగఁ దలఁచికొనిన
భువనములలోన గార్హస్థ్యమునకు సాటి, యైనధర్మంబు వేఱొండు గాన రాదు.

గీ. ఎప్పుడును దులఁదూఁగుచు నొప్పఁ గాక, సంపదలతోడఁ దామరతంపరగను
బంధువులు చేరుదురు గాక భార్య యొకతె, లేనియెడ నిల్లు గాదది కాన గాని.

ఆ. భార్య యొకతె యున్నపక్షంబునను గ్రామ, మైనఁ గాని గహన మైనఁ గాని
యదియె గృహము గేస్తుఁ డైనవానికి నదె, సకలధర్మములకు సాధనంబు. 895

గీ. అతివతో సమ మైనపుణ్యంబు లేదు, కాంతతో సాటి యైనసౌఖ్యంబు లేదు
దారతోఁ దుల్య మైనతీర్థంబు లేదు, ధర్మపరుఁ డైనగృహపరిత్రాయకునకు. 896

క. తనసతి యిచ్చినపిండం, బున శ్రాద్ధము పెట్టునెడ సుపుత్రుఁడు దానిం
గొని పితరు లమృతముంబలెఁ, గని తృప్తినిఁ జనెద రూర్ధ్వగతులకు వింశే.

క. చోరుఁడవు నీవు సతి యగు, దారకుఁ దెలియకయె పిండదానం బిడుటం
వీరలు నీకంటెను గడుఁ, జోరులు దత్పిండ మాసచొప్పునఁ గొనుటం. 898

క. కావున వీరల కిట్టులు, గావింపఁగ వలసె శిక్ష గార్హస్థ్యవిధిం
బోవిడిచి నీవు శ్రాద్ధము, గావించినకతన నిట్టిగతి యేర్పడియెం. 899

క. అనుటయుఁ గృకలుఁడు స్వాంతం, బున ఖేదము నొంది కడచిపోయినకార్యం
బున కెంత వగచినను ఫల, మనునది లే దనుచు నెంచి యంతంబునకుం. 900

గీ. యమునితో నిట్టు లనియె మహాత్మ నేను, జ్ఞానహీనుండ నై చేయ రానిపనిని
జేసితిని దప్పు క్షమియించి చెప్పు మింకఁ, బితృవిమోచనమున కేది గతియొ నాకు.

గీ. అనుటయును ధర్మరా జిట్టు లనియె వత్స, తలఁచికొని పుణ్యతీర్థముల్ తలఁపులోన
నొనరుపుము సహధర్మిణి యొసఁగినట్టి, పిండమున శ్రాద్ధ మింట నీపితరులకును.

గీ. దానిచేతను సకలతీర్థములలోన, జాయతోఁ గూడి శ్రాద్ధము సలిపినట్టి
ఫలము చేకూరు నది పితరులకు నూర్ధ్వ,గతులు గలిగించు నని చెప్పి కాలుఁ డరిగె.

క. అంతటఁ గృకలుఁడు సుకలా, కాంతామణి కేల నీయఁగాఁ బిండంబుం
జెంతనె నివసించి మహా, సంతోషముతోడఁ జలిపె శ్రాద్ధము నింటం. 904

వ. అప్పుడు నేనును బరమేష్ఠియును మహేశ్వరుండును దేవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరా
దులతోడం గూడి కృకలునకుఁ బ్రత్యక్షం బయి వర మిచ్చెదము కోరు మనుట
యును గృకలుండు సవినయంబుగాఁ బ్రణమిల్లి మహాత్ములారా యెవ్వరిపుణ్యం
బునం జేసి నాకు వర మీయ వచ్చితిరో యానతిం డని యడుగుటయు నంతట
మే మెల్లరమును నేకగ్రీవంబుగా సుకలావృత్తాంతంబు నాతని కెఱింగించి
వత్సా నీసహధర్మిణిపాతివ్రత్యమహిమంబునం జేసి నీకు వర మీయ వచ్చి యు
న్నార మని పలుకుటయు నాతండు మహానందపరవశుండై. 905

గీ. నాపితరు లూర్ధ్వలోకంబునను వసించు, నట్లు నాబుద్ధి ధర్మంబునంద నిలిచి
యుండునట్టు లనుగ్రహింపుం డటంచుఁ, బలుకుటయు నట్లె యగు నని పలికి మేము.

గీ. కుసుమవర్షంబు దివినుండి కురియుచుండ, నచ్చరలువ్యోమమున నాట్యమాడుచుండ
విస్మయావహ మైనయావెలఁదికతను, వాకొనుచు నేఁగితిమి స్వస్వలోకములకు,

క. ఈకథ నాకర్ణించిన, లోకుల కిహసౌఖ్య మూర్ధ్వలోకసుఖంబుల్
జేకూరు ననిన నేటికి, వాకొన నిఁక నిదియు నదియు వచ్చు నటంచున్. 908

—: విష్ణువు వేనునకుఁ బితృతీర్థమాహాత్మ్యముం జెప్పుట :—

వ. ఇంకఁ బితృతీర్థమాహాత్మ్యంబు నెఱింగించెద. 909

క. ఇలను దశారణ్యము నాఁ, గల దొక్కయరణ్య మం దఖండమ్ముగను బి
ప్పలుఁ డనెడిఋషి తపంబున్, జలుపంగాఁ దొడఁగె మున్ను శాంతాత్ముం డై.

గీ. ఆతపం బగ్నిశిఖవోలె నన్నిదెసల, వలగొనుచు లోకులకు భీతి గలుగఁజేయ
నపుడు సుర లెల్ల దయచేసి యతనికడకు, నీప్సితార్థంబు కోరుకొ మ్మనిరి మునిని.

గీ. అంతఁ బిప్పలముని వారి కందఱకును, వందనము లొనరించి గీర్వాణులార
భువన మంతయు నావశంబుగను నుండ, వరము దయచేయుఁడీ పెక్కువాంఛ లేల.

క. అనుటయు నట్టులె యగు నని, యనిమిషు లెల్లరును బలికి యంతర్ధానం
బును జెంది రంతఁ బిప్పలుఁ, డనుకొనినది యెల్ల వశ్య మగు చుండంగన్. 913

గీ. పడయరానివిద్యాధరపదము వడసి, కామగమనంబునను ముజ్జగంబులందుఁ
దిరుగుచునునంకుశములేనిద్విపమువోలె, సర్వమునునాదెయనుచునుగర్వపడుచు.

క. ఒకనాఁడు కుతూహలమున, నొకహ్రదమున కేఁగి చూచుచుండఁగ నచ్చో
నొకసారస మి ట్లనియెను, నకలంకస్వరముతోడ నాతఁడు వినఁగన్. 915

ఆ. ఏల గర్వపడెద వింతమాత్రమునకె, యెఱుఁగఁదగిన దేదొ యెఱుఁగ నైతి
మూఁడువేలయబ్దములు చేసినతపంబు, మూఢభావమునకు మూల మయ్యె. 916

క. అనుటయుఁ బిప్పలుఁడు మనం, బున విస్మయ మొంది పతగపుంగవ నాకున్
వినిపింపు మీ వెవండవొ, కనుఁగొనఁ దగినదియు నేదొ కారుణ్యమునన్. 917

గీ. అనుటయును సారసం బిట్టు లనియె నపుడు, మునివరేణ్య కురుక్షేత్రమునఁ గలండు
కుండలుం డనువిప్రుఁ డొకండు గలఁడు, వానికి సుకర్ముఁ డనియెడిసూనుఁ డొకఁడు.

గీ. ఆసుకర్మునికడకు నీ వరిగితేని, యే నెవండనొ నీ వేది యెఱుఁగవలెనొ
యంతయునునీకు బోధించునతఁడెయనుచు, మాటలాడుచునుండియేమాయమయ్యె.

క. చనుటయును సారసం బా, ముని నిజయోగప్రభావమున శీఘ్రముగన్
జని కుండలాత్మజుం డుం, డినచోటికి నతనియెదుట నిలువంబడియెన్. 920

చ. నిలుచుటయున్ సుకర్ముఁ డతనిం దిలకించి యొనర్చెఁదగ్గపూ
జల నొనరించి స్వామి నిను సారస మంపెనె మూఁడువేలయేఁ
డులు తపముం బొనర్చితె కఠోరముగన్ వర మిచ్చిరే సురల్
గలిగెనె లోకముల్ వశముగాఁ గొనుశక్తి యహంత పుట్టెనే. 921

ఆ. అజుఁడు సారసముగ నరుదెంచి నాకడ, కనిపె నిన్ను గర్వ మడఁపఁ దలఁచి
యెఱుఁగఁదగిన దేదొ యెఱిఁగింతు నాపయి, నీమహత్త్వ మెంతొ నీకె తెలియు.

వ. అర్వాచీనం బనియుఁ బరాచీనం బనియును రూపంబు ద్వివిధంబు. సచరాచరంబు లగు ప్రపంచంబు లన్నియు నర్వాచీనరూపంబు. ఇయ్యది యసత్యంబును గల్పితంబును దుచ్ఛంబును నగురూపంబు. దీనిం దెలిసికొనుట గాని వశీకరించుకొనుట గాని విశేషంబు గాదు. పాదంబులు లేకుండియు నడచునదియును హస్తంబులు లేకుండియుఁ జేయునదియును ఘ్రాణంబు లేకుండియు నాఘ్రాణించునదియును శ్రోత్రంబులు లేకుండియు వినునదియును ముఖంబు లేకుండియు భాషించునదియును నేత్రంబులు లేకుండియుఁ జూచునదియును సర్వవ్యాపకంబును సర్వప్రవర్తకంబును నద్వితీయంబును జ్ఞానాకారంబును విశ్వాధారంబును విశ్వమూలంబును నగురూపంబు పరాచీనంబు. ఆరూపంబు సాధారణంబుగా గోచరించునది కాదు. అదియె యెఱుంగవలసిన పరమార్థరూపంబు. మున్ను మహోదకంబునందు శేషపర్యంకంబు నధిష్ఠించి కోటిసూర్యప్రకాశమానంబై యోగనిద్రం జెంది యున్నతద్రూపంబు గాంచి స్థానంబు లభింపక తిరుగుచుండు మార్కండేయుండు విస్మయావిష్టమానసుండై వెలవెలఁబోవుచుండ నారూపంబునుండి దంష్ట్రాకరాళవదనయును నంజనపర్వతాభయును నగు నొక్కయింతి యావిర్భవించి తాపసేంద్రా భయపడకుము. శేషశయ్యాధిగతం బగు నారూపంబు జనార్దనుండు. నన్నుఁ దచ్ఛక్తి యగు కాళరాత్రిఁగా నెఱుంగుము. నేను జగన్మోహంబుకొఱ కావిర్భవించిన మహామాయ నని చెప్పి పంచయోజనాయతం బగు నొక్కపద్మపత్త్రంబు నాతనికిం జూపి నీ విందు నిర్భయంబుగా వసింపు మని యంతర్హితం బయ్యె. 923

క. అప్పుడు మార్కండేయుం, డప్పురుషోత్తమునినాభియందుఁ గాంచెన్
గొప్ప సువర్ణాంభోజము, నప్పువ్వునఁ జతురాననుఁ బ్రహ్మను గనియెన్. 924

క. ఆయజునివలన సృష్టిన, మాయెను లోకములు పాలకాన్వితములు గా
శ్రేయఃప్రదములు గా నవి, మాయారూపములు ముక్తిమార్గము నిజ మే. 925

వ. అర్వాచీనపరాచీనంబులు రెండును నాకు వశంబులై యున్న యవి యనుటయుఁ బిప్పలుం డాతని కిట్లనియె. 926

క. అనఘా నీశక్తిని గ, న్గొన నా కుదయించె నొక్కకోరికి తీర్పం
జనునేని నాయభీష్టము, కనఁబఱుపుము దేవతానికాయము నిచటన్. 927

క. అనుటయును సుకర్ముఁడు తన, కనులను మూసికొని సురనికాయము నెల్లన్
మనమున స్మరియించుటయును, ననిమిషు లెల్లరును వచ్చి రాతనికడకున్. 928

క. అరుదెంచినవారలకున్, గరములు జోడించుకొని సుకర్ముఁడు పూజా
చరణంబు జరిపి యిమ్మని, వరునకు దర్శన మొసంగవలె నని కోరెన్. 929

క. కోరుటయుఁ బిప్పలుఁడనుఁ, వారలు దర్పన మొసంగి వైనశ్యము చే
కూరిచి తద్దర్వపరీ, హారం బొదవంగ నేఁగి రాలయములకున్. 930

క. అటుపిమ్మటఁ బిప్పలుఁ డు, త్కటహర్షముతోడఁ గని సుకర్ముని స్వామీ
యిటువంటిశక్తి నీకున్, ఘటియిల్లుట కేది కారణంబో చెపుమా. 931

క. అని యడుగుటయు సుకర్ముం, డనియెను బిప్పలున కిట్టు లయ్యా నే నే
పనియు నెఱుంగను బితృపూ, జన మొక్కఁడు దక్క నిట్టిశక్తి ఘటిల్లన్. 932

క. అనుదినమును జలుపుదు నా, జననీజనకులకు నంగసంవాహనముం
బొనరించి తత్పదక్షా, ళనమును దద్వారికణములను దాల్తు మెయిన్. 933

క. ఎం దుందురో మాతాపిత, లం దుండును దీర్థకోటు లాత్మజునకు నం
చందురు పెద్దలు గావున, నుందును సతతంబు వార లుండినచోటన్. 934

క. ఎక్కడ కేఁగఁ దలంతురో, యక్కడ కేఁగుదును వారి ననుదినమును నే
నెక్కించుకొని భుజంబుల, నక్కార్యముకంటె నాకు నధికము లేమిన్. 935

క. ఒనరింపఁ జేసి స్నానము, జననీజనకులను మొదటఁ జలుపుదు నాపై
ననుదినము నేనుస్నానము, దనయుఁడు గావింపఁ దగినధర్మం బగుటన్. 936

క. మొదటను నాగురువుల నో, ప్పిదముగ భుజియింపఁ జేసి పిదప భుజింతున్
నిదురింపఁ జేసి వారిని, నిదురింతు ననంతరంబు నేను మునీంద్రా. 937

గీ. ఆచరింతుఁ ద్రికాలంబులందుఁ బూజ, దల్లిదండ్రుల కది పుత్రధర్మ మగుట
వారికంటెను నాకు దేవతలు లేరు, జపతపంబులు లేవు యజ్ఞములు లేవు. 938

ఆ. కాయశోషణంబు గావింపఁగా లేదు, చదువ లేదు వేదశాస్త్రములను
దానధర్మములను దలఁప నైనను లేదు, తిరుగ లేదు పుణ్యతీర్థములకు. 939

గీ. ఎట్టిధర్మంబులను జేసి యెఱుఁగకున్న, నఖిలమహిమంబులును బ్రాప్తమయ్యె నాకుఁ
గాన ఘన మైనధర్మంబు గాన రాదు, కొమరులకుఁ దల్లిదండ్రులకొలువుకంటె.

క. తలిదండ్రులశుశ్రూషను, జలుపనియాత్మజుని వేదశాస్త్రములు తపం
బులు యజ్ఞంబులు దానం, బులు ధర్మంబులును వ్యర్థములు మునీంద్రా. 941

క. పితృకరుణకుఁ బాత్రుం డగు, సుతునకు నతులితము లైనసుఖములు గలుగున్
బితృకోపమునకు గురి యగు, సుతునకు నంతంబు లేనిశోకము గలుగున్.

వ. ఈవిషయంబునం దొక్కపుణ్యచరిత్రంబు వచియించెద నాకర్ణింపుము. 943

—: యయాతి చరిత్రము :—

సీ. నహుషుండు నా నొక్కనరపతి జనియించె, వసుధపై మును సోమవంశమందు
జనియించి యతఁడు చేసెను నూఱు వాజపే, యములును నశ్వమేధములు నూఱు
చేసి కాలంబు సంసిద్ధంబు గా శరీ, రము వీడనాడి స్వర్గమున కరిగి
నరిగి తా నొనరించినట్టియుపారధ, ర్మంబుచే నింద్రపదంబు వడసె

గీ. సంతత నాతనితనుజన్ముఁ డగుచుఁ బూరుఁ, డింద్రుకంటెను మిన్నగా ధర్మములను
జలుపుచును ముజ్జగంబులు సన్నుతింప, నేలె రాజ్యంబు నెనుబది వేలయేండ్లు.

గీ. అంతనాతని కుదయించి రాత్మభవులు, తురువు పురువును గురువు యదువునునాఁగఁ
బుట్టి వా రెల్ల నభివృద్ధిఁ బొందుచుండి, రనుదినంబును ధర్మానుయాయు లగుచు.

గీ. అట్టు లుండంగ నొక్కనాఁ డమరపతాని, మార్గవశమున నవ్రజిసమక్షమునకు
నరుగుదెంచుటయును నాతఁ డమ్మహర్షి, నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులచే నాదరించి.

క. ఎచ్చటనుండి మహాత్ములు, వచ్చుచు నున్నారొ తెలుపవలయును నాఁగన్
వచ్చితిమి ధాత్రినుండి వి, యచ్చరవల్లభ యటంచు నమ్ముని పలికెన్. 947

ఉ. అంతట నింద్రుఁ డి ట్లనియె నాతనితో మహనీయ గోమహీ
కాంతుఁడు నేఁడు రక్షకుఁడుగా వసుధాస్థలి కున్నవాఁ డె త
త్కాంతిపరాక్రమాదులప్రకారము లెట్టివొ నాకుఁ జెల్పు మ
త్యంతకుతూహలంబు హృదయంబునఁ గల్గెడి నాలకింపఁగన్. 948

క. నావుడుఁ గలహాశనుఁ డా, దేవేంద్రున కిట్టు లనియె దేవా దినముల్
నీ వేలునట్లు నహుష, క్ష్మావరసుతుఁ డేలుచుండు క్ష్మామండలమున్. 949

గీ. వాజపేయశతంబును వాజిమేధ, శతము నొనరించి ధర్మనిష్ఠాగరిష్ఠుఁ
డగుచు నహుషునికంటెను నధికుఁడనెడి, యశము నయయాతి నలుదెసలందు నిలిపె.

క. అని చెప్పి బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు, చనుటయు నహుషుండు మున్ను స్వస్థానంబున్
గొనినట్లు తత్సుతుండును, గొను ననుభయ మమరనాయకున కుదయించెన్.

గీ. భీతి గలుగుట వజ్రి యయాతితోడ, మైత్త్రి నొనరింపఁగా నెంచి మానసమున
నతనిఁ దోడ్కొని దివికి రమ్మనుచు భువికి, మాతలిని బంచెఁ బుష్పకోపేతముగను.

క. పనుచుటయును మాతలి యా, తనిసన్నిధి కరిగి భూతధాత్రీశ్వర నే
ననిమిషనాథుఁడు పంపఁగఁ, జనుదెంచినయట్టియింద్రసారథిని జుమీ. 953

క. నను మాతలి యని యందురు, జనవర మాస్వామి నీవు సలిపినధర్మం
బును విని యమితానందము, గొని నిను దివమునకుఁ దోడుకొని రమ్మనియెన్.

గీ. సగరుఁడును విప్రచిత్తియు శంతనుఁడును, మనువు శిబియును నిక్ష్వాకువును నిలుండు
భరతుఁడు పురూరవుఁడును నిప్పటికిఁ గూడ, స్వర్గమున నున్నవారు నాశంబు లేక.

గీ. ఇంకను ననేకనృపు లకలంకయశులు, కలరు త్రిదివంబున నె మహీతలమునుండి
యరుగుదెంచినయట్టివా రాత్మసుకృత, మహిమమునఁ జేసి దివ్యవర్ష్మములతోడ.

క. జనవల్లభ పార్థివ మగు, తనువును విడనాడి నీవు దయచేయుము నా
వెనువెంట దివ్యదేహం, బున నినుఁ బుష్పకవిమానమునఁ గొనిపోదున్. 957

క. అనుటయు యయాతి యి ట్లని, యెను మాతలితోడ దేవ యే దేహముచే
నొనరింపఁబడెనో ధర్మా, ర్జన మా దేహమునఁ దగదె చన దివమునకున్. 958

సీ. అనుచు మాతలి పాని కిట్లనియె దేవ, భగ్నసాధన మైనది తనువు గాని
పంచభూతాత్మకము గాన భంగురంబు, తగదు పరలోకయాత్రావిధానమునకు

క. అనుటయు యయాతి యిట్లని, యెను దేవ శరీరవిషయ మెట్టిదొ సర్వం
బును నాకు సవిస్తరముగ, వినిపింపుము కాంక్ష యుద్భవించెను వినఁగన్. 96(

క. అని యడుగుటయును మాతలి, జననాథున కిట్టు లనియె స్వామీ దేహం
బును గూరిచి నీకును దెలి, యని దున్నదె యైన వినుతు నడిగితి కానన్. 96.

—: శరీరవిచారము :—

వ. శరీరంబు త్రివిధంబు. అది కేవలపాపకర్మంబునం జేసి ప్రాప్తించుటవలనఁ బాప
శరీరం బనియును గేవలపుణ్యకర్మంబునం జేసి లభించుటవలన దివ్యశరీరం బని
యును మిశ్రకర్మంబునం జేసి యావిర్భవించుటవలన మిశ్రశరీరం బనియును జెప్పం
బడు. పాపశరీరంబు నరకగాములకును దివ్యశరీరంబు దేవతలకును మిశ్రశరీరంబు
మనుష్యాదిప్రాణిసంతానంబునకును నేర్పడు. అందు మిశ్రశరీరంబు లుద్భిజ్జంబు
లనియును స్వేదజంబు లనియును నండజంబు లనియును జరాయుజంబు లనియును
నాలుగువిధంబులుగా నుండు. తృణగుల్మాదిరూపంబు లగుస్థావరశరీరంబు లుద్భి
జ్జంబులు. కృమికీటమశకాదిశరీరంబులు స్వేదజంబులు. పక్షినక్రమత్స్యాదిశ
రంబు లండజంబులు. మానవపశుశరీరంబులు జరాయుజంబులు. జలసిక్త
బగు క్షేత్రంబునందు నిక్షిప్తం బగు బీజంబువలన నంకురంబును నంక
రంబువలనఁ బర్ణంబును బర్ణంబువలన నాళంబును నాళంబువలనఁ గాండంబున
గాండంబువలనఁ బ్రభవంబును బ్రభవంబువలన క్షీరంబును క్షీరంబువలనఁ దం
డులంబును బక్వం బైనతండులంబువలన నోషధులును నోషధులవలన నన్నం
బును నన్నంబువలన శుక్రంబును శుక్రంబువలన దేహంబునుం బుట్టు. శుక్ర
విసర్గకాలంబున జీవుండు స్వకర్మప్రేరితుండై శుక్రంబునం జేరి స్త్రీగర్భంబున
బ్రవేశించు. పురుషశుక్రంబును స్త్రీరక్తంబును నేకత్వముం జెంది యొక్కదిన
బునం గలలం బగు. కలలం బైదుదినంబులకు బుద్బుదాకారముం బడయు
బుద్బుదం బొకమాసంబునకు శిరోగ్రీవాస్కంధపృష్ఠవంశోదరరూపంబున నైద
విధంబులుగాఁ బరిణమించు. మాసద్వయంబునకుఁ బాణిపాదపార్శ్వకటిగాత్రంబ
లును మూఁడుమాసంబుల కంకురంబులును నాలుగుమాసంబుల కంగుళ్యాదులున
నైదుమాసంబులకు ముఖనాసికాకర్ణంబులును నాఱుమాసంబులకు దంతజిహ్వాకర్ణ
చ్ఛిద్రంబులును బాయూపస్థశిశ్నంబులును నేడుమాసంబులకు గాత్రసంధులున
గలిగి యెనిమిదిమాసంబులకు నంగప్రత్యంగంబులు సంపూర్ణంబుగా నేర్పడి
దేహంబు విభక్తావయవంబై పంచభూతాత్మకం బగుచు నాభిసూత్రనిబద్ధంబై
తల్లి భుజియించుషడ్విధరసోపేతాహారంబున దినదినంబును వద్ధి నొందుచుండు

సీ. అప్పు డా దేహంబునం దుండుజీవుఁడు, పూర్వజన్మస్మృతి పొడమఁ దనకుఁ
బరితపించుచుఁ జేయఁబడినపాపములకు, నీరీతి నాత్మలో నేడ్వఁ దొడఁగు
నెన్నిసారులొ చచ్చి యెన్నిసారులొ పుట్టి, పడితి గర్భనరకబాధ లెల్లఁ
గుక్కబుద్ధియె కాని యొక్కజన్మమునను, గలిగినజ్ఞానంబు నిలువదాయెఁ
గీ. గడచి యీగంత మెట్టులో పుడమిమీఁదఁ, బడినయెడలను నింక నెప్పటికిఁ గూడ
గర్భవాసంబు గలిగించుకార్యములను, జేయకుండఁగఁ గడపుదు జీవితంబు. 963
క. నిరతంబును హరినామ, స్మరణము సేయుచును గళితసంసారుఁడ నై
తరియింతు నింక మీఁదను, హరి హరి పడఁజాల నిట్టిగర్భావాసంబుల్. 964
క. కలలో నైనను బరకాం, తలఁ గోరను బరధనంబు దాఁకను జేయన్
ఖలజనసహవాసంబును, దొలఁగినయెడ నీదురంతదుఃఖము నాకున్. 965
వ. అని సంసారవిరక్తుండై మోక్షంబు నపేక్షించుచు దిక్కు గానక నానాప్రకారంబుల విలపించుచుండు. 966
క. గిరిగుహలోపలఁ జిక్కిన, నరుని తెఱంగునను ఘోరనానావ్యథలన్
బరితాప మొందుచుండును, జరాయువునఁ జుట్టఁబడినజంతువు భూపా. 967
క. జలనిధిమధ్యంబున విధి, బలమునఁ బడిపోయినట్టిప్రాణిగతిని వ్యా
కులచిత్తుఁ డగుచుఁ గడుఁ జిం, తిలు గర్భోదకనిషిక్తదేహుం డధిపా. 968
ఆ. ఉనిచి లోహకుంభమున వహ్నిచేతను, బచ్యమానుఁ డైనప్రాణివోలె
గర్భకోశమధ్యగతుఁ డైనజీవుఁడు, తప్తుఁ డగును జఠరదహనమునను. 969
గీ. అగ్నిసూచీవిభిన్నాంగుఁ డైనదేహి, యెంత దుఃఖంబు నొందునో యంతకంటె
నధిప యష్టగుణాధికం బైనదుఃఖ, మనుభవించును గర్భస్థుఁ డైనవాఁడు. 970
క. పలునుడువులు నుడువఁగ నేం, దుల కింకను గర్భవాసదుఃఖముకంటెన్
బలవంత మైనదుఃఖం, బిలలోపల లేదు మానవేశ్వర వింటే. 971
గీ. గర్భవాసవిషాద మేకరణి నైన, జ్ఞాన ముదయించువఱకును మాన దధిప
యది చరాచరములకును నన్నిటికిని, దాపరించును గర్భానురూపముగను. 972
గీ. మఱియొకరహస్యమును విను మానవేంద్ర, తెలియ దండఱకును నిది తెల్లముగను
గర్భవాసవిషాదంబుకంటె జనన, మగువిషాదంబు కోటిగుణాధికంబు. 973
గీ. యంత్రనిష్పీడితం బయినట్టిచెఱకు, చందమున యోనిసమ్మర్దజనిత మైన
బాధచే బిప్పిపిప్పియై పడు ధరిత్రిఁ, జివర కెట్టులో దేహంబు పవనహతిని. 974
వ. ఆదేహంబు మూఁడునూఱులయఱువదియెముకలును బేశీశతపంచకంబును స్థూలసూక్ష్మంబులును దృశ్యాదృశ్యంబులును నగుమూఁడుకోటులయేఁబదిలక్షలరోమంబులును నన్ని నాడులును ద్వాత్రింశద్దశనంబులును వింశతి నఖంబులును బిత్తకుడపంబును నర్ధాఢకకఫంబును ముప్పదిపలములవసయును నర్బుదపలంబుల

వాతంబును బదిపలంబులమేదస్సును మహారక్తపలత్రయంబును రక్తచతుర్గుణమజ్జయును శుక్రార్ధకుడపంబును దదర్ధబలంబును నూఱుపలములరక్తంబును మాంసపలసహస్రంబును బరిమాణంబు లేనివిణ్మూత్రంబులును గలిగి యుండు. 975

ఆ. అపరిశుద్ధ మైనయాశరీరము శుద్ధుఁ, డైనయాత్మ కాలయంబు గాఁగఁ
గర్మవశముచేత నిర్మితం బయ్యెను, గడవరాదు కర్మగతి నరేంద్ర. 976

ఆ. పావనంబు లైనపంచగవ్యాదుల, నశుచిభావ మొందునట్లు చేయు
మేనికంటె నశుచి యైనపదార్థంబు, గలదె యెచట నేని తెలిసికొనిన. 977

గీ. దేనినవరంధ్రములనుండి దినదినంబు, వచ్చుచుండును సకలదుర్వాసనలును
దానికి శుచిత్వ మేరీతి నైనఁ గాని, కలుగ నేరదు బొగ్గు గాఁగలదె తెలుపు. 978

గీ. కప్పురపుఁదావి గలమంచిగందమునను, నగురుధూపాదులను నెంతబుగులుకొనఁగఁ
జేసినను మేను విడువదు స్వీయగుణము, శ్వానపుచ్ఛంబు వంచినఁ జక్కఁబడునె.

క. తనమేనిమలములను మూ, ర్కొనఁ జాలక ముక్కు మూసికొనుచును నెవ్వం
డును దేహమున విరక్తిని, నెనయఁడు నృప మోహమహిమ మే మని చెప్పన్.

గీ. తనువు జన్మంబుననె యశుద్ధంబు గానఁ, దద్విశుద్ధికిఁ గడఁగరు తత్త్వవిదులు
సర్వకర్మంబులందును జంతువులకు, భావశుద్ధియె ముఖ్యము పార్థివేంద్ర. 981

ఆ. భావదుష్టుఁ డైనప్రాణి తీర్థములందు, మునిఁగినను దపంబు లొనరిచినను
సాహసమునఁ దుదకు జ్వలనప్రవేశంబు, చేసినను విశుద్ధి చెందలేఁడు. 982

ఆ. కౌఁగిలించుకొనును గాంతను బుత్రిని, బతిని సుతుని నందు భావభేద
మున్నకతనఁ గాదె యొదవదు పాపంబు, కాయ మొకటి యైనఁ గాని భూప.

గీ. అఖిలభోగంబులను దేల్చినట్టిభార్య, యైనఁ గాని పరిత్యక్త యయ్యెనేని
ధవుని మో మైనఁ జూడదు దాని కెల్లఁ, గారణము భావభేద మొక్కటియ కాదె.

క. ఒకసమయమున రుచించిన, యొకసమయంబున రుచింపకుంటకు భావం
బొకఁడె నిదానము గావున, సకలము సిద్ధించు భావశౌచం బున్నన్. 985

గీ. కానఁ జిత్తంబు శోధింపఁ గడఁగవలయుఁ, బనికిమాలినబాహ్యశోధనము లేల
భావశౌచంబు గలిగినపావనుండు, గాంచఁగలుగును స్వర్గమోక్షముల నధిప.

గీ. జ్ఞాన మనియెడినిర్మలసలిలమునను, దీవ్రవైరాగ్య మనెడిమృత్తికను గాక
తొలఁగునె యవిద్య యనియెడిమలవిలేప, మన్యశోధనములు వేయి యైనఁ గాని.

గీ. అట్లు దేహంబు భూతలమందుఁ బడిన, మాత్రమున బాహ్యవాయుసంస్పర్శ మొదవు
దానిచే జ్వర ముదయించు దానఁ గలుగు, విస్మృతి నశించు దాన వివేక మెల్ల.

గీ. అవివేకవినాశన మైనపిదపఁ, బూర్వకర్మానుగుణముగాఁ బుట్టుఁ గాంక్ష
కాంక్షచేఁ గల్గు స్తన్యంబు గైకొనంగఁ, గౌశలము గౌశలంబుచేఁ గలుగు వృద్ధి.

క. ఆవిధమున వర్తిల్లుచు, జీవుఁడు బాల్యమున దుఃఖశిథిలుండై వా
పోవుచు నెట్టులొ కౌమా, రావస్థను జెంది దుఃఖ మందును జెందున్. 990

క. పిమ్మట యౌవనమునఁ గా, మమ్మువలనఁ గలబహుప్రమాదముల ననే
కమ్ము లగుదుఃఖములు పడు, సమ్మోదము గలదె తుచ్ఛసంసారమునన్. 991

క. ఆపైని వార్ధకమ్మున, నాపాదిల్లినజరామయంబున గళిత
వ్యాపారుఁ డగుచు ననిశము, వాపోవుచు నుండుఁ జిత్తమై కల్యమునన్. 992

గీ. మేన నాగంతువులు నూఱు మృత్యువులును
గాలమృత్యు వొకండును గలిగియుండుఁ
గలుగు జపహోమదానాదికర్మములను
శాంతి యాగంతువులకు విశ్వంభరేంద్ర. 993

ఆ. కలుగ దట్టిశాంతి కాలమృత్యువునకుఁ, బ్రాప్తకాలుఁ డైనప్రాణి నెంత
తారసిలినఁగాని ధన్వంతరియుఁ గూడ, నిమిషమాత్రమేని నిలుపలేఁడు. 994

ఆ. అంతఁ గాలమృత్యు వాసన్న మగుటయుఁ, బాపరానిమరణబాధతోడ
మేను దొరఁగి పుట్టు యోనికోటులయందుఁ, గర్మబద్ధుఁ డైనసకలదేహి. 995

క. దేహికి లేదు వినాశము, దేహమునకుఁ దక్క దాన దేహవిరహమే
దేహికి మరణం బనుచును, వ్యాహారించెద రభిజ్ఞు లగువా రెల్లన్. 996

గీ. దేహసంబంధమునఁ జేసి దేహి కొదవు, నెల్లదుఃఖంబులును దాని నెఱిఁగినట్టి
చేతనులు జన్మరాహిత్యసిద్ధికొఱకుఁ, జలుపుచుండెద రాత్మవిచార మధిప. 997

క. ధనసంపాదనమందున్, ధనసంరక్షణమునన్ ధనవ్యయమందున్
ధననాశమునను దుఃఖమె, ధనమున సౌఖ్యంబు గలదె తనుధారులకున్. 998

క. కలిమి గలయట్టి వారికి, సలిలాగ్నిస్వజనచోరజననాథులచేఁ
గలుగును భయంబు మృత్యువు, వలనను బ్రాణులకుఁబోలె వసుధాధీశా. 999

క. జను లెల్లరు భక్షింతురు, ధనవంతుని వ్యోమమునఁ బతంగములు జలం
బున మత్స్యంబులు భూతల, మున శ్వాపదములును మాంసమ్మును దినుభంగిన్.

ఆ. సంధివిగ్రహాదిసంధానచింతయుఁ, బుత్రభయము మఱియు శత్రుభయము
రవులుకొనుచు నుండురాజ్యంబునను మాత్ర, మేమి సుఖము గలదు భూమిపాల.

గీ. క్ష్మాతలాధిప నహుషాదిజనవరేణ్యు, లెందఱందఱు స్వర్గము నొంది కుఁడఁ
బతితు లైరి ధనావలేపమునఁ జేసి, కాన ద్రవ్యంబువలన సౌఖ్యంబు లేదు. 1002

క. క్షితివర కుటుంబచింతా, హతుఁ డగునాతనిశ్రుతాదు లన్నియు దేహ
చ్యుతి గలుగ దానితోడనె, గతము లగు నపక్వకుంభగతజలమువలెన్. 1003

క. హిమవర్షాతపబాధలు, సమకొనుచుండంగ నెట్లు సమకూఁడును సౌ
ఖ్యము కాలమంతు మాత్రము, సమస్తమును దుఃఖహేతువు వర్ణించిన చోన్,

వ. ప్రచండవాయుఘాతంబుచేఁ గలుగుపర్ణశాఖాఫలపతనంబువలనను గుఠారచ్ఛేదనంబువలనను గజాదిమత్తజంతువులచేఁ గావింపఁబడుమూలనాశంబువలనను దావాగ్నిహిమపాతంబువలనను ననవరతంబును స్థావరంబులకు దుఃఖంబు సంభవించుచుండు. నాసావేధదండప్రతోదతాడననిగళబంధనాంకుశఘాతాదులవలనఁ గలుగుదుఃఖంబు పశువుల కేర్పడియె. వర్షశీతాతపంబులవలనను బంజరబంధంబువలనను గిరాతబాణపాతంబువలనను గలుగువిషాదంబు పక్షులకు సమకూరె. పరశురాముండు మహావీర్యుం డగుకార్తవీర్యార్జునునిబాహుసహస్రంబు ఖండించె. దశరథాత్మజుం డగురాముండు పరశురాముని నోడించె. జరాసంధుండు నిజప్రతాపంబుచే బలరామునికీర్తి భంగపఱిచె. జరాసంధుని భీముండు సమయించె. భీముని నాంజనేయుండు జయించె. నివాతకవచు లనుదానవులను నర్జునుండు రూపుమాపె. అర్జునుండు గోపాలకులచే జితుండయ్యె. లోకప్రకాశకుం డగుసూర్యుండు మేఘాచ్ఛాదితుం డగు. మేఘంబులు వాయువిధూతంబు లగు. వాయువు నగనిర్జితుం డగు. నగంబులు వహ్నిదగ్ధంబు లగు. వహ్ని జలంబుచే శమియించు. జలంబు సూర్యకరంబులచే శోషింపఁజేయంబడు. ఆదిత్యలోకాదిసకలలోకంబులును బ్రహ్మదేవునియొక్కదినంబునంద ప్రళయంబు నొందు. బ్రహ్మదేవుండు పరమాత్ముం డగుశివునిచేఁ బరార్ధద్వయకాలాంతంబునం దుపసంహరింపంబడు. ఇట్లు పరికింప సంసారంబున సర్వోత్తమపదం బెవ్వరికిని గానంబడదు. 1005

గీ. భిన్నమూలంబు లైనట్టిక్షితిరుహముల, పోల్కిఁ బడుదురు వివశులై పుడమిమీఁదఁ
గర్మఫలభోగ మైనతత్క్షణమునంద, లోకులకు నేమి సౌఖ్యంబు నాకమునను.

వ. మఱియును యజ్ఞపురుషునకు శిరోరోగంబును మార్తాండునకుఁ గుష్ఠరోగంబును వరుణునకు జలోదరంబును సూర్యునకు దంతవైకల్యంబును సోమునకును క్షయరోగంబును నింద్రునకు భుజస్తంభనంబును దక్షప్రజాపతికి మహాజ్వరంబును వైశ్వానరునకు సర్వభక్షకత్వంబును గృష్ణునకుఁ బాండవసారథ్యంబును స్కందునకు శరజన్మంబును సకలదేవతలకును బ్రతికల్పంబునందును సంక్షయంబును దప్పవయ్యె. బ్రహ్మదేవుండు దక్షపుత్రికను గామించె. రుద్రునకుఁ జండికను శపియించుటయును దక్షయజ్ఞధ్వంసంబు గావించుటయును జేకూరె. ఇట్లు బ్రహ్మాదిదేవతలకును గామక్రోధాదిదోషంబులు సంక్రమించి యుండె. కామక్రోధాదులు దుఃఖకారణంబులుగాఁ జెప్పంబడియె. 1007

క. జగదేకనాయకుం డగు, భగవంతుం డొకఁడుదప్పఁ బర మఖిలంబున్
విగళిత మగునదె కావున, జగములలోఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెవఁడొ జడుఁ డెవ్వండో.

క. ఏవిషయము నెవఁ డెఱుఁగునొ, యావిషయంబున నభిజ్ఞుఁ డతఁ డని చెప్పం
గా నలయుఁ గాని సర్వము, నేవాఁడును గూడ నెఱుఁగఁ డీప్రాణులలోన్. 1009

గీ. మానవాధిప తెలిసినదానిలోనఁ, గొంత యెఱుఁగకము తెలిసినజంతువునకుఁ
గలుగుచుండుఁ బ్రభావ మొక్కని కొకంట, దాన నతనికి నొదవు సమ్మానసంబు.
క. కాన విషాదాకులితం, బైనభవంబునను విరక్తు లగుచును నాత్మ
జ్ఞానంబు వడసి దానను, గానందగు ముక్తి బుద్ధి గలవారలకున్. 1011
క. అనుటయు యయాతి సంతస, మును జెంది తదీయబోధమునకు మహాత్మా
మనుజులకర్మవిపాకం, బును జెప్పుము నాకు బుద్ధి పుట్టెను వినఁగన్. 1012
క. అని యడుగుటయును మాతలి, తనమదిలోపలను నతనిధర్మప్రశ్నం
బున కెంతయును బ్రమోదము, జనియింపఁగ నిట్టు లనియె క్ష్మాపాలునకున్.

—: కర్మవిపాకము :—

వ. బ్రహ్మఘ్నుండును స్వర్ణస్తేయియును గోఘ్నుండును గురుతల్పగుండును యోగనాశనుండును బంచమహాపాతకు లని చెప్పంబడుదురు. 1014
గీ. భయమువలనను గాని కోపమునఁ గాని, వైరమునఁ గాని లోభంబువలనఁ గాని
బ్రాహ్మణుని వధియించినపాపి చెప్పఁ,బడును బ్రహ్మఘ్నుఁ డనుచును బార్థివేంద్ర.
వ. మఱియును దారిద్ర్యభారంబున యాచించినబ్రాహ్మణునకు మొదట నాశ గొలిపి పిదప విత యొసఁగనివాఁడును నుదాసీను లగుబ్రాహ్మణులను సభామధ్యంబున విద్యాగర్వంబుచే నిస్తేజస్కులం గావించువాఁడును మిథ్యాగుణంబులచేఁ దన కుత్కర్షము నాపాదించుకొని గురువును నిరోధించువాఁడును క్షుత్పిపాసాపీడితు లగుప్రాణులు భుజించుటకు సిద్ధపఱుచుకొనినయన్నంబును బడఁగొట్టువాఁడును సర్వజనరంధ్రాన్వేషణతత్పరుం డగువాఁడును బూర్వదత్తంబై కాలక్రమంబున నశియించిన దేవబ్రాహ్మణభూమి నపహరించువాఁడును బ్రహ్మఘ్నుం డని చెప్పంబడు. ద్విజవిత్తాపహరణంబును నగ్నిహోత్రపంచయజ్ఞమాతాపితృపూజాపరిత్యాగంబును గూటసాక్ష్యంబును నభక్ష్యభక్షణంబును శివభక్తద్రోహంబును నిరపరాధజంతుమారణంబును గోష్ఠదేవాలయపురగ్రామదహనంబును బ్రహ్మహత్యాసమపాతకంబులు. సువర్ణచౌర్యంబు స్వర్ణస్తేయం బనం బరగు. దీనజనసర్వస్వహరణంబును బరన్యాసాపహరణంబును బరస్త్రీగజవాజిగోభూరజతరత్నౌషధిరసచందనాగురుకర్పూరకస్తూరీపట్టవస్త్రాద్యపహరణంబును స్వర్ణస్తేయసమపాతకంబులు. గురుభార్యాగమనంబు గురుతల్పగమనం బనంబడు. వివాహయోగ్య యగుకన్యకను సదృశుం డగువరున కీయకుండుటయును బుత్రమిత్త్రిలకళత్రంబులం బొందుటయును భగినీగమనంబును గుమారీగమనంబును జండాలస్త్రీగమనంబును నగమ్యాగమనంబును గురుతల్పగమనసదృశంబులు. గోవధంబు గోహత్య యని చెప్పంబడు. క్షుత్పిపాసారోగపీడితంబు లగుగోవులను రక్షింపకుండుటయును మర్యాదావ్యతిక్రమంబును నతిమానంబును నతికోపంబును

దాంభికత్వంబును గృతఘ్నత్వంబును నత్యంతవిషయలౌల్యంబును గార్పణ్యం బును శాఠ్యంబును మాత్సర్యంబును బతివ్రతాదూషణంబును గన్యాదూషణం బును బరివిత్తిపరివేత్తలకుఁ గన్య నొసంగుటయును వారికి యాజకత్వంబు వహిం చుటయును బుత్రమిత్త్రులు లేనియప్పుడు వారికళత్రంబులఁ బోషింపకుండుట యును సద్భార్యాపరిత్యాగంబును సాధువులను దాపసులను బ్రాహ్మణులను గోవులను గొట్టుటయును దేవాలయవృక్షంబులను బుష్పారామంబులను నశింపఁ జేయుటయును నాశ్రమస్థు లగుద్విజుల బాధించుటయును యాచింపఁదగనివారిని యాచించుటయును యజ్ఞారామతటాకవిక్రయంబును దారాపత్యవిక్రయంబును దీర్ఘయాత్రోపవాసవ్రతాదిపుణ్యవిక్రయంబును స్త్రీధనోపజీవనంబును నధర్మ ప్రబోధంబును నధర్మవర్ణనంబునుబరదోషోద్ఘాటనంబునుబరద్రవ్యాభిలాషంబును బరదారాలోకనంబునుసాధుమార్గంబుననుండుచాననుబ్రహరించుటయునుసోమరి తనంబున నెప్పుడును నిద్రించుటయును దుర్బలంబు లగుజంతువులపై నతిభారంబు వైచి వానిని బాధించుటయును శక్తిలేనివారిని గార్యంబులందు బలాత్కారంబున నియోగించుటయును వ్రణాదిపీడితంబు లగుజంతువులచే బరువు మోయించుట యును వృషభంబులవృషణంబులు చితుకఁగొట్టుటయును గోవధతుల్యంబులు. మహాపాతకిసాంగత్యంబు యోగనాశనంబు. మహాపాతకతుల్యంబు లని చెప్పం బడిన వన్నియును బాతకంబులు గా నెఱుంగునది. దిక్కు లేనివాఁడును వికలాంగుండును దీనుండును బాలుండును వృద్ధుండును క్షుధాతురుండును నగు వానిని గరుణింపకుండుటయును ద్విజుండు శూద్రాచారంబున నుండుటయును శూద్రుండు ద్విజాచారంబున నుండుటయును శిల్పవృత్తియును గారువృత్తి యును వైద్యవృత్తియును దేవలకవృత్తియును భృతకవృత్తియును దూత్య వృత్తియును నదండ్యులను దండించుటయును దండ్యులను దండింపకుండుటయును బన్నులు హెచ్చుచేసి రాష్ట్రప్రజలను బీడించుటయును రాష్ట్రమునందు లంచ గొండు లగునధికారులును దస్కరులును లేకుండఁ జేయకుండుటయును నన్యాయ వర్తి యగురేనివలనఁ బ్రతిగ్రహించుటయును ఘృతంబును దైలంబును మధు వును మాంసంబును నాసవంబును మూలంబులును ఫలంబులును గుడేక్షుక్షీర దధిశాకాదులును దృణకాష్ఠంబులును బుష్పపత్త్రంబులును నాతపత్రంబులును బాదరక్షలును శకటంబులును శిబికలును రజతతామ్రసీసత్రపుకాంస్యంబులును శంఖాదులును వాదిత్రవేణువంశాదులును గృహోపకరణంబులును నూర్ణా కార్పాసకౌశేయాదివస్త్రంబులును దొంగిలించుటయును వేదనిందయును బ్రాహ్మ ణాచారకుత్సనంబును సాధుజనపీడనంబును వంశాచారంబు విడిచి యన్యా చారంబు నాశ్రయించుటయును మాతాపితృభగినీస్వసృనిందాతాడనంబులును

దేశకాలంబునం దరుదెంచిన బ్రాహ్మణులకో నొండెరుకకు మాత్రమె దాన మిచ్చి యితరుల కీయకుండుటయును సదాచారసంపన్నుండును నాశ్రితుండును నగు బ్రాహ్మణుని విడిచి యితర బ్రాహ్మణునకు దాన మిచ్చుటయును స్వగృహంబునకు వచ్చిన బ్రాహ్మణులను ద్యజించి వారు వెడలిపోయినపిదపఁ జేయుదానంబును నజ్ఞాతకులగోత్రుండును నపరీక్షితుండును నగు బ్రాహ్మణుని శ్రాద్ధమందును దానమందును నియమించుటయును త్రిమూర్తులను ద్వేషించుటయును భగవద్భక్తులను నిందించుటయును బ్రాహ్మభాగవతమాత్స్యకూర్మహరివంశాది పురాణగ్రంథంబులను బూజింపకుండఁ బఠించుటయును వినుటయును లోభంబున నాగ్రంథములను విక్రయించుటయును నపరిశుద్ధప్రదేశంబులం దాపురాణంబులను జెప్పుటయును వినుటయును గురునమస్కారంబు గావింపక పురాణంబు పఠించుటయును వినుటయును బురాణజ్ఞానదాయకుండగు గురుదేవు నుపేక్షించుటయును భార్యాపుత్రమిత్రాదుల సనమానించుటయును విప్రవర్జితంబుగా శ్రాద్ధంబు గావించుటయును మఱియును నితరపాపకర్మంబులును నుపపాతకంబులుగాఁ జెప్పంబడియె. మహాపాతకపాతకోపపాతకత్రివిధపాపంబులును జేయువారలకుఁ దత్తత్పాపానుగుణంబుగాఁ బ్రాయశ్చిత్తంబులును రాజశాసనంబులును యమదండనంబులును విధియింపంబడియె. ప్రమాదకృతంబు లగుపాపంబులకు గురువును గామక్రోధలోభాదులచేఁ జేయంబడుపాపంబులకు నృపతియును నకృతప్రాయశ్చిత్తరాజదండనంబులును బ్రచ్ఛన్నంబులును నగుపాపంబులకు యముండును శాసకులుగా నుందురు. 1016

గీ. మనసుచేతను గాని వాక్కునను గాని, కాయమునఁ గాని చేసినకల్మషములు
శాసనము లేనియెడలను బాసిపోవు, కల్పకోటులకైనను గాశ్యపీంద్ర. 1017

గీ. క్షమయు నిజ్యయు నింద్రియసంయమమును
శ్రద్ధయును సత్యమును నహింసయును ద్రపయుఁ
దపము ధ్యానము దానము ధర్మమునకు
సాధనంబులు పది చూవె జనవరేణ్య. 1018

గీ. వ్యస్తములుగను గాని సమస్తములుగఁ, గాని వానిని సేవించుమానవునకుఁ
గలుగు సుకృతైకఫలభోగనిలయ మైన, శివపురంబున వాసంబు క్షితితలేంద్ర.

క. కావున నాధర్మంబులు, సేవింపఁగ నొప్పుఁ దనకు క్షేమము నెపుడున్
గావించుకొనఁ దలంచిన, జీవున కిఁక నీకు వేఱె చెప్పఁగ నేలా. 1020

వ. మఱియును విష్ణుభక్తులకు వైకుంఠంబును బ్రహ్మోపాసకులకు బ్రహ్మలోకంబును శివభక్తులకుఁ గైలాసంబును యజ్వలకును యుద్ధనిహతు లగుక్షత్త్రియులకును బుణ్య

కార్యకరులకును స్వర్గంబును హోసన్నా సంపత్తి యుండు. వార లందఱును దత్తత్పుణ్యస్థానంబులందు దుఃఖరహితం బగుమహానందంబు ననుభవించుచుందురు.

గీ: సుకృతవంతులు గాని పాతకులు గాని, యందఱును గూడ యమపురి కరుగువార
కాని మార్గమునందు సౌఖ్యంబు గలుగు, సుకృతులకుఁ బాపులకుఁగల్గు శోక మధిప.

వ: అన్నోదకదానంబు చేయువారు మృష్టాన్నోదకసంతర్పితు లగుచును వస్త్రదానంబు చేయువారు దివ్యవస్త్రాలంకృతు లగుచును శిబికాదానంబు చేయువారు విమానాధిష్ఠితు లగుచును దివ్యాసనప్రదాతలు సుఖాసనస్థు లగుచును నారామస్థాపకులు మహావృక్షచ్ఛాయాశ్రితు లగుచును ఛత్త్రదానంబు చేయువారు ఛాయామార్గాశ్రితు లగుచును పుష్పప్రదాతలు పుష్పకయానాధిష్ఠితు లగుచును దేవాలయంబులును యతిమఠంబులును నాశ్రమంబులును వైద్యశాలలును ననాథశరణాలయంబులును బ్రాహ్మణవాసగృహంబులును నెలకొల్పువార లుత్తమగృహస్థితు లగుచును దేవాగ్నిగురువిప్రమాతాపితృసపర్య గావించువారలు మహాభోగంబు లనుభవించుచును నితరపుణ్యకార్యంబులు గావించువారలు తత్తత్కర్మానుగుణభోగంబు లనుభవించుచును సుఖంబుగా యమపురంబున కరిగి యచ్చటనుండి స్వకృతపుణ్యానుగుణంబు లగులోకంబులకు యమునిచే సాదరంబుగాఁ బంపంబడుదురు. పాపు లగువారలు యాతనాశరీరంబులు ధరియించి దారుణాకారు లగుయమభటులపాశంబులచేఁ గట్టంబడి మార్గమధ్యంబునఁ గ్రూరంబు లగుసింహవ్యాఘ్రవృకంబులచేతను దారుణంబు లగు దంశకీటమక్షికాజలూకాగణంబులచేతను మత్తమాతంగయూథంబుచేతను నిశితశృంగంబు లగుమహోక్షంబులచేతను మహాశృంగంబు లగుమహిషంబులచేతను విషోల్బణంబు లగువ్యాళంబులచేతను వికటాక్షు లగురాక్షసులచేతను భయంకరంబు లగుడాకినీగణంబులచేతను దుర్వారంబు లగువ్యాధులచేతను బ్రచండంబు లగుఝంఝామారుతంబులచేతను ఘోరంబు లగుపాషాణవర్షంబులచేతను హృదయనిర్భేదకంబు లగువజ్రనిర్ఘోషంబులచేతను బ్రదీప్తాంగారవర్షంబులచేతను భీకరోల్కాపాతంబులచేతను మహాపాంసువర్షంబులచేతను బీడింపంబడుచును క్షుత్పిపాసావివశు లగుచును హాహాకారంబులతో నేడ్చుచు నెట్టకేలకు మహాదుఃఖంబుతో యమపురంబున కేఁగి యచ్చటఁ జండశాసనుం డగుదండధరునిచేఁ దత్తత్పాపానురూపంబు లగునరకంబులలోఁ ద్రోయంబడుదురు. 1023

క. అనుటయు యయాతి యిట్లని, యెను మాతలి విడువ నొల్ల నే నీకాయం
బును దీనివలనఁ బుణ్యం, బును సంపాదించి మహిమమును బొందుటచేఁ.

క. కలుగును జరాదిదోషం, బులు దారిద్ర్యంబులును బాపములు చేసినవా
రల కేను బాపరహితుఁడఁ, గలుగదు నామేని కట్టిగతి యెన్నటికిన్. 1025

గీ. ఇప్పటికి నాకుఁ గడచిపోయినవి లక్ష, వర్షములు మేను నూత్నయౌవనవికాస
భాసమానం బగుచుఁ గానఁబడుచునుండె, నాఁడు మొనర్చినయట్టిపుణ్యమునఁ జేసి.

గీ. అమృతమయ నాగుకృష్ణనామౌషధంబు, పాన మొనరించుటను జేసి పాతకములు
లేవు దానను మేనిక రోగములేవు, రోగతతులంబులు మరణంబు నాకు లేదు. 1027

గీ. కృష్ణనామరసాయనం బెల్లకడల
దొరకుచుండంగ భవమునఁ దొరఁగి దాని
మునుఁగుచుండురు సతతంబు మూఢమనుజులు
జననమరణప్రవాహావర్తిచయమునందు. 1028

క. హరికృపచే శాస్త్యభ్యం, తరశౌచంబునను సత్యధర్మాభిరతిన్
బరమపవిత్రం బగుచును, బరగెడినామేని కేల భంగం బొదవున్. 1029

గీ. పాపములచేత నామయప్రాప్తి గలుగు, నామయంబులచే మృత్యు వామతిల్లు
బాపములు లేనినాక శేబరమువంతఁ, గాంచ నేరదు మృత్యు వేకాలమునను.

గీ. కావున యయాతి స్వర్గముగా నొనర్చె, భూతలంబునె నిజధర్మహేతువునను
స్వర్గపురమున కేల రావలయు నింకఁ, జనుము మాతలి మామహేంద్రునకుఁ దెలుప.

క. అనుటయు మాతలి తనవ, చ్చినత్రోవనె స్వర్గమునకుఁ జేరి వినమ్రా
ననుఁ డగుచు మనవి గావిం, చెను వజ్రికి నహుషసుతుఁడు చెప్పినమాటల్.

క. ఆమాట లెల్ల విని సు, త్రాముఁడు చింతించుచుండుతరుణంబునఁ ద
త్స్వామిహృదయమునకు సాధ్వస, మానుమీలఁగ వచ్చి నిలిచి యముఁ డిట్లనియెన్.

క. సురలోకాధీశ వినుం, ధరలోన యయాతి యనెడుధాత్రీశ్వరుఁ డొ
క్కరుఁ డున్నవాఁడు తద్గుణ, గరిమంబును విన్న భీతి గలిగెడి నెదలోన్. 1034

గీ. అతఁడు వ్యాధియు జరయును మృతియు లేక
సతతమును బంచవింశతిసముఁడు నాఁగ
వెలయుచుండెను వంశాభివృద్ధి గలిగి
హరికృపాసంహృతాఖిలదురితుఁ డగుట. 1035

క. ధరణీతలమున నుండిన, నరు లెల్లరు నతనిశాసనమువలన నిరం
తరమును హరిసంకీర్తన, పరు లగుచుండిరి సమస్తపాపము లుడుగన్. 1036

సీ. త్యజియింపకుండురు నిజధర్మములను బ్రా, ణములు గోల్పోవుసందర్భమునను
చలియింపకుండురు సత్యమార్గమునుండి, కంఠంబు తెగఁబోవుకాలమునను
విడనాడకుండురు విష్ణుభక్తిని స్మృతి, తప్పిపోవుచు నుండుతరుణమునను
తలపెట్టకుండురు కల్మషకృత్యములను, సామ్రాజ్య మొసఁగెదనుసమయమునను

కార్యకరులకును స్వర్గంబును వాసస్థానంబు లై యుండు. వార లందఱును దత్తత్పుణ్యస్థానంబులందు దుఃఖరహితం బగుమహానందంబు ననుభవించుచుందురు.

గీ: సుకృతవంతులు గాని పాతకులు గాని, యందఱును గూడ యమపురి కరుగువార
కాని మార్గమునందు సౌఖ్యంబు గలుగు, సుకృతులకుఁ బాపులకుఁ గల్గు శోకమధిప.

వ: అన్నోదకదానంబు చేయువారు మృష్టాన్నోదకసంతర్పితు లగుచును వస్త్రదానంబు చేయువారు దివ్యవస్త్రాలంకృతు లగుచును శిబికాదానంబు చేయువారు విమానాధిష్ఠితు లగుచును దివ్యాసనప్రదాతలు సుఖాసనస్థు లగుచును నారామస్థాపకులు మహావృక్షచ్ఛాయాశ్రితు లగుచును ఛత్త్రదానంబు చేయువారు ఛాయామార్గాశ్రితు లగుచును బుష్పప్రదాతలు పుష్పకయానాధిష్ఠితు లగుచును దేవాలయంబులును యతిమఠంబులును నాశ్రమంబులును వైద్యశాలలును ననాథశరణాలయంబులును బ్రాహ్మణవాసగృహంబులును నెలకొల్పువారలుత్తమగృహస్థితు లగుచును దేవాగ్నిగురువిప్రమాతాపితృసపర్య గావించువారలు మహాభోగంబు లనుభవించుచును నితరపుణ్యకార్యంబులు గావించువారలు తత్తత్కర్మానుగుణభోగంబు లనుభవించుచును సుఖంబుగా యమపురంబున కరిగి యచ్చటనుండి స్వకృతపుణ్యానుగుణంబు లగులోకంబులకు యమునిచే సాదరంబుగాఁ బంపంబడుదురు. పాపు లగువారలు యాతనాశరీరంబులు ధరియించి దారుణాకారు లగుయమభటులపాశంబులచేఁ గట్టంబడి మార్గమధ్యంబునఁ గ్రూరంబు లగుసింహవ్యాఘ్రవృకంబులచేతను దారుణంబు లగుదంశకీటమక్షికాజలూకాగణంబులచేతను మత్తమాతంగయూథంబుచేతను నిశితశృంగంబు లగుమహోక్షంబులచేతను మహాశృంగంబు లగుమహిషంబులచేతను విషోల్బణంబు లగువ్యాళంబులచేతను వికటాక్షు లగురాక్షసులచేతను భయంకరంబు లగుడాకినీగణంబులచేతను దుర్వారంబు లగువ్యాధులచేతను బ్రచండంబు లగుఝంఝామారుతంబులచేతను ఘోరంబు లగుపాషాణవర్షంబులచేతను హృదయనిర్భేదకంబు లగువజ్రనిర్ఘోషంబులచేతను బ్రదీప్తాంగారవర్షంబులచేతను భీకరోల్కాపాతంబులచేతను మహాపాంసువర్షంబులచేతను బీడింపంబడుచును క్షుత్పిపాసావివశు లగుచును హాహాకారంబులతో నేడ్చుచు నెట్టకేలకు మహాదుఃఖంబుతో యమపురంబున కేఁగి యచ్చటఁ జండశాసనుం డగుదండధరునిచేఁ దత్తత్పాపానురూపంబు లగునరకంబులలోఁ ద్రోయంబడుదురు. 1023

క. అనుటయు యయాతి యిట్లని, యెను మాతలి విడువ నొల్ల నే నీకాయం
బును దీనివలనఁ బుణ్యం, బును సంపాదించి మహిమమును బొందుటచేఁ.

క. కలుగును జరాదిదోషం, బులు వార్ధక్యంబులును బాపములు చేసినవా
రల కేను బాపరహితుఁడఁ, గలుగదు నామేని కట్టిగతి యెన్నటికిన్. 1025
గీ. ఇప్పటికి నాకుఁ గడచిపోయినవి లక్ష, వర్షములు మేను నూత్నయౌవనవికాస
భాసమానం బగుచుఁ గానఁబడుచునుండె, నాయెనర్చినయట్టిపుణ్యమునఁ జేసి.
గీ. అమృతమయ మగుకృష్ణనామౌషధంబు, పాన మొనరించుటను జేసి పాతకములు
లేవు దానను నునిక రోగము హాని, శోకతాపంబును మరణంబు నాకు లేదు. 1027
గీ. కృష్ణనామరసాయనం బెల్లకడల
దొరకుచుండంగ భవమునఁ దొరఁగి దాని
మునుఁగుచుందురు నరులెంత మూఢమతులు
జననమరణప్రవాహనిర్మోచయముసంపు. 1028
క. హరికృపచే బాహ్యాభ్యం, తరశౌచంబునను సత్యధర్మాభిరతిన్
బరమపవిత్రం బగుచును, బరగెడినామేని కేల భంగం బొదవున్. 1029
గీ. పాపములచేత నామయప్రాప్తి గలుగు, నామయంబులచే మృత్యు వావహిల్లు
బాపములు లేనినాక శరీరమునందుఁ, గాంచ నేరదు మృత్యు వేకాలమునను.
గీ. కావున యయాతి స్వర్గముగా నొనర్చె, భూతలంబును నిజధర్మహేతువునను
స్వర్గపురమున కేల రావలయు నింకఁ, జనుము మాతలి యీమహేంద్రునకుఁ దెలుప.
క. అనుటయు మాతలి తనవ, చ్చినత్రోవనె స్వర్గమునకుఁ జేరి వినమ్రా
ననుఁ డగుచు నుసవి గావిం, చెను వజ్రికి నహుషసుతుఁడు చెప్పినమాటల్.
క. ఆమాట లెల్ల విని సు, త్రాముఁడు చింతించుచుండు తరుణంబునఁ ద
త్స్వామిహృదయమున సాధ్వస, మానుకొలఁగ వచ్చి నిలిచి యముఁ డిట్లనియెన్.
క. సురలోకాధీశ వసుం, ధరలోన యయాతి యనెడుధాత్రీశ్వరుఁ డా
క్రూరుఁ డున్నవాఁడు తద్గుణ, గరిమంబును విన్న భీతి గలిగెడి నెదలోన్. 1034
గీ. అతఁడు వ్యాధియు జరయును మృతియు లేక
సతతమును బంచవింశతిసముఁడు నౌచు
వెలయుచుండును వంశాభివృద్ధి గలిగి
హరికృపాసంహృతాఖిలదురితుఁ డగుట. 1035
క. ధరణీతలమున నుండిన, నరు లెల్లరు నతనిశాసనమువలన నిరం
తరమును హరిసంకీర్తన, పరు లగుచుండిరి సమస్తపాపము లుడుగన్. 1036
సీ. త్యజియింపకుందురు నిజధర్మములను ప్రా, ణములు పోవుసందర్భమునను
చలియింపకుందురు సత్యమార్గమునుండి, కంఠంబు తెగఁబోవుకాలమునను
విడనాడకుందురు విష్ణుభక్తిని స్మృతి, తప్పిపోవుచు నుండుతరుణమునను
తలపెట్టకుందురు కలుషకృత్యములను, సామ్రాజ్య మొసగఁగా నుండుసమయమునను

గీ. నెనయుచుండెద రిరువదేనేండ్లవార, వీర లనుకొనునట్లు లనారతంబుఁ
బరగుచుందురు నిర్జరామరణు లగుచు, నహుషసుతుఁ డేలుజనులు బృందారకేంద్ర.

క. భూలోకముగా దది సుర, పాలక స్వర్గంబ యచటిప్రజలను నే నే
వేళను నైనను నిజముగ, నాలోకించుటకుఁ గూడ నడలుచు నుందుర్. 1038

చ. నహుషసుతుండె యింద్రుఁడు జనంబులె దేవత లేమి చెప్ప నా
మహిమము వాగతీతము క్షమాప్రజ లెల్లరు నన్యలోకని
స్పృహు లయి యున్నవారలు పరిచ్యుతి వారికి లేదు కాన మీ
వహి యిలలోన నెన్నఁడును వాస్తవరీతిని దాఁప నేటికిన్. 1039

క. అనిమిషవల్లభ దీనికి, నను వైనచికిత్స చేయ నగు నతిశీఘ్రం
బున నీక నుపేక్ష చేసినఁ, బని లేక జగంబు లెల్లఁ బాడైపోవున్. 1040

క. అని తెలుపుటయును నింద్రుఁడు, మనమున స్మరియించె నపుడు మదనుని సంతోన్
జనుదెంచి మన్మథుం డా, యనయెదుటను నిలిచె విరచితాంజలి యగుచున్.

క. నిలుచుటయు నతని కింద్రుఁడు, సలుపందగుగౌరవంబు సలిపి ధరిత్రీ
తలనాధునిమహిమంబునఁ, గలిగినలోకప్రమాదగతి నెఱిఁగించెన్. 1042

క, తెలుపుటయు మదనుఁ డాతని, పలుకులలోఁ గలిగినట్టిభావం బెల్లన్
దెలిసికొని లోకములకున్, గలుగునె నాశంబు నేను గలుగ సురేంద్రా. 1043

క. అని పలికి యతనియాజ్ఞను, గొని పరివారంబు నెల్లఁ గొని వెంటను నా
మనసిజుఁడు నటుఁడువోలెను, జనుదెంచె యయాతిరాజసవిధంబునకున్. 1044

క. చనుదెంచి ప్రణామంబుల, నొనరించి యయాతిభూవరోత్తమునకు ని
ట్లని పలికె స్వామిసంద, ర్శనభాగ్యమువలనఁ గలిగె సఫలత మాకున్. 1045

క. భూమీంద్ర నాటకములను, మేము ప్రదర్శింపఁగలము మే ల్మే లనఁగా
శ్రీమంతులు మీరలు మా, సామర్థ్యము చూచి మెచ్చఁ జాలును మాకున్.

మ, అని యర్థించుటయున్ నృపుం డఖిలవిద్యాపోషణాసక్తి గ
ల్గినవాఁ డైనకతంబునన్ సభకు నంగీకారమున్ దెల్పి యం
తన వాక్రుచ్చెను నేఁడు వామనచరిత్రంబున్ బ్రదర్శింపుఁడీ
యనుచుం జాతక మబ్దతోయమును గా కన్యంబు నాశించునే. 1047

వ. అంతట మన్మథుండు సూత్రధారవేషంబు దాల్చి నటీవేషధారిణి యగురతి
దేవితోడం గూడి పారిపార్శ్వకవేషధరుం డగుమాధవుండు వెంట రాఁ బండిత
మండలభూయిష్ఠం బగురాజసభామండపంబునం బ్రవేశించి. 1048

గీ. గాన మొనరింప రతి రాలు గరఁగునట్లు, హాస్యమును జూప మాధవుఁ డద్భుతముగఁ
దాను నిరుపమ మైననృత్యంబు సలిపి, మోహవార్ధిని సభ్యుల ముంచివైచె.

వ. తదనంతరంబ నేపథ్యంబు తొలంగింపంబడుటయు స్త్రీవేషధారిణియై జర ప్రవేశించి జగన్మోహనం బగుగానంబు గావించుచు లీలానాట్యంబు సలుపందొడంగె. ఆసమయంబునందు యయాతినృపాలుండు లఘుశంకం దీర్చికొని తద్గానపరవశీకృతమానసుం డగుటం జేసి పాదశౌచంబు మఱచి నిజాసనంబునం దుపవిష్టుం డయ్యె. 1050

క. ఎప్పు డశౌచుం డయ్యెనొ, యప్పుడె జర యావరించె నాతని మేనం దప్పునె ప్రమాదకృత మగు, తప్పున కేనియును శిక్ష దప్పదు ధారుణిలోన్. 1051

గీ. అదియె యదను నని మదనుఁడు మది నెఱింగి, బద్ధు నొనరించె నాసనపాండుకౌళి నాత్మసమ్మోహనకళామహత్త్వమునను, బలిని నొగి వామనుండు బద్ధుఁజేసినట్లు.

ఉ. అంతట గార్యసిద్ధి యయినందున శ్లాఘ్యతి మప్రయోగుఁడై కంతుఁడు నాటకంబు లఘుకాలములోన ముగించి మేదినీ కాంతునిచే బహూకృతులు గాంచి వెసన్ బరివారయుక్తుఁడై సంతస మేర్పడంగఁ జని సర్వముఁ దెల్పె సమర్త్యభర్తకున్. 1053

వ. అంత యయాతిమహీపతి యొక్కనాఁ డొకయరణ్యంబున కేఁగి మృగయాపరవశుండై యున్నసమయంబున సత్వర దేవకార్యసిద్ధికొఱకు మహేంద్ర కల్పనాచాతుర్యంబునం జేసి. 1054

గీ. కానఁబడియెను నెదుట మృగం బొకండు, కనకవర్ణతనూరుహకాంతియుతము రత్నయుక్తచతుశ్శృంగరాజితంబు, సుందరాంగంబు లోచనానందకరము.

గీ. అమ్మృగంబును గని విస్మయమ్ము గదురఁ, బట్టుటకు నేఁగఁ గేఁ డది పట్టువడక పరువువెట్టుటయును వెంటఁబడి విభుండు, చనియె నది పోవుమార్గము ననుసరించి.

ఆ. పరువులెత్తికొనుచుఁ బఱతెంచి పఱతెంచి, హరిణ మొక్కవనమునందుఁ జొచ్చి మాయమయ్యె నంత మానవాధీశుఁడు, విపిన మెల్లఁ దిరిగి విసువు చెంది. 1057

ఆ. అచట నుండు నొక్కహ్రదము గనుంగొని, దాన జలము గ్రోలి దాహ మాఱఁ దత్తటప్రరూఢతరుశీతలచ్ఛాయ, యందు విశ్రమించె హాయి గదుర. 1058

ఉ. ఆసమయంబునందు శ్రుతి కద్భుతమైనలయస్వరాదివి న్యాసకళావిలాస మలరారెడిగీతరవంబు సోఁకుటం జేసి శరీరమున్ మఱచి చిత్తరుబొమ్మయె నాఁగ నాసృపా గ్రేసరుఁ డుండి యొక్కత్రుటిఁ గేవల మావల లబ్ధసంజ్ఞుఁడై. 1059

క. గీతప్రియుఁ డగుటను నా, గీతధ్వని వచ్చుచోటికిన్ జను మనములోఁ గౌతుకము గలుగ వెడలెను, నాతరుణంబునను విడిచి యాస్థానంబున్. 1060

గీ. వెడలి హ్రదమున కానలికడను నొక్క, కనకసవనంబునను జంద్రకాంతవేది పైని గూర్చుండి వీణియఁబాటఁ బాడు, కమలపత్రాక్షియగు లక్ష్మి నొక్కతను గనియె.

ఉ. కాంచినతోడనే కుసుమకాండుఁడు మేన శిలీముఖంబులన్
నించుటయుఁ యయాతి మది నిల్పికొనంగలశక్తి లేమి నా
చంచలనేత్ర చెంతకు వెసన్ జన నాచెలి లేచి సిగ్గుచే
వంచికొనంగ మోము జనవల్లభుఁ డిట్టులు పల్కె నామెతోన్. 1062

ఉ. ఎవ్వరిదాన వీవు హరిణేక్షణ కారణ మేమి కానలో
నివ్విధి నుండఁగా ననుడు నింతి సఖిన్ గడగంటఁ జూడఁగా
నవ్వాల గుర్తెఱింగి చెలియాశయ మాచెలికత్తె ఱేనితో
నవ్వనితాచరిత్రము రవంతయు దాఁపక చెప్పె నీవిధిన్. 1063

గీ. మనసిజుఁడు మున్ను విషమలోచనునిచేత
దగ్ధుఁ డగుటయు రతి యాక్రందంబుదరిని
జేరి యేడువఁదొడఁగె నపారముగను
జక్షువులనుండి యశ్రువర్షంబు గురియ. 1064

వ. ఆరోదనాశ్రువులే తత్సరోవరంబునం బడుటయు వానివలన మహాశోకంబును
వియోగంబును మూర్ఛయును గామజ్వరంబును విభ్రమంబును బ్రలాపంబును
నున్మాదంబును మృత్యువును నావిర్భవించి యామెం జుట్టుకొని బాధించుచుండె.

ఆ. ఆయవస్థఁ జూచి యనుకంపతో గౌరి, మనసిజారిపార్శ్వమునకుఁ జేరి
ప్రాణనాథ రతికిఁ బతిభిక్ష దయచేయు, మనుచు వేఁడుటయును నామృడుండు.

క. బ్రతికించెఁ బరమకరుణా, న్వితుఁ డగుచును మరుని వెంటనే సుర లెల్లన్
స్తుతియించుచు నాపని న, ద్భుతముగ దివినుండి గురియఁ బూవులవానల్.

గీ. అంతఁ గాముఁడు విచ్చేసె నద్భుతముగ
దివ్యదేహంబుతో రతిదేవికడకు
నదియె మొదలుగఁ గలిగె నీహ్రదమునకును
బ్రథితి జగమందుఁ గామసరస్సు నాఁగ. 1068

గీ. అపుడు రతిదేవి కత్యంతహర్ష మొదవి, దుఃఖసంతాప మంతయుఁ దొలఁగిపోవ
నామెకన్నులనుండియాహ్రదమునందుఁ, బడియెఁ బ్రమదాశ్రుబిందువు లెడములేక

వ. ఆహర్షాశ్రుబిందువులనుండి ప్రీతియును ఖ్యాతియును లజ్జయును మహానందంబును
శాంతియును లీలయును గ్రీడయును నావిర్భవించె. అటుమీఁద నాయమవామ
లోచనంబునుండి యానందబాష్పంబు లమితంబుగాఁ గురియుటయు నాయశ్రు
బిందువులనుండి యొక్కపద్మం బుదయించె. ఆపద్మంబునందు మానసళీరత్నంబు
జనియించుటం జేసి మానసీమణి కశ్రుబిందుమతి యనునామం బేర్పడియె. 1070

క. ఈకన్యామణి భర్తను, జేకొనఁగా నిచటఁ దపము సేయుచు నుండెన్
లోకమున నీమొకరమును, గైకొనఁ దగుధన్యుఁ డెవఁడు గలఁడో యెఱుఁగన్.

క. నే నీయమకెడ స్నేహము, చే నుంచును సతముఁ గూర్మిచెలి నగుచు విశా
లానామము గలదానను, మానాయస వరుణుఁ డేల మాకథ లింకన్. 1072

క. అని విరమించుటయును నా, జననాథుం డిట్టు లనియె సఖితోఁ డను మా
నిని నేను జంద్రవంశజుఁ, డను నహుషనృపాలపుత్త్రుఁడను భూవరుఁడన్. 1073

గీ. చంద్రవదన యయాతిరాజేంద్రుఁ డనుచు, నను వచింతురు జను లెల్లరును ధరిత్రి
త్రిదశలోకంబు గా నొనర్చినఘనుండఁ, జెప్పికొనరాదు సుమి నాప్రసిద్ధి నేను.

క. మీచెలిమీఁదను సోఁకెను, నాచిత్తం బర్షుఁ డెవఁడు నాకంటెను ధా
త్రీచక్రంబున నీఝష, లోచనను గ్రహించుటకు విలోకించినచోన్. 1075

క. అనుటయు విశాల యి ట్లని, యెను రాజవరేణ్య విందు మిలలోపల నీ
కేన యైనమానవుఁడు లేఁ, డని దానిని గా దనంగ నగునే మాకున్. 1076

క. ఐనను నీదేహంబునఁ, గానంబడుచుంటె నిపు డొకానొకదోషం
బానైల్యమె లేకుండిన, నోమ్మానాయక మాలతాంగి మానునె నిన్నున్. 1077

చ. అనుటయు విస్మయంపడి యయాతినృపాలుఁ డు తన్వి యేమి నా
తనువున దోష మున్నదియొ తప్పక చెప్పుము నాఁగ నామె యి
ట్లనియెను మేదినీంద్ర తెలియంబడకున్నదె నీకు నీమెయిం
గనఁబడుచున్నవార్ధకవికారము మేము వచింప నేటికిన్. 1078

క. అనుటయు నేమియుఁ దోఁపక, జననాథుం డేమి కతమొ జర నామేనం
గనఁబడుట కీ వెఱింగిన, వనజాయతనేత్ర తెలుపవలయును నాకున్. 1079

చ. అనుటయు నామె యి ట్లను జనాధిప నీ వొకనాఁడు నాటకం
బును గనువేళలో మఱచిపోయినవాఁడవు పాదశౌచముం
బొనరిచికొంట గానరసముగ్ధుఁడవై జర యావరించె నీ
తనువునఁ దద్విలోపజనితం బగుదోషముచేత నత్తఱిన్. 1080

ఉ. నావుడు ఱేఁడు తా నపు డొనర్చినదోషము సంస్మృతంబు గా
భావమునందుఁ గొంత వెతపాటును జెంది గతంబుఁ గూర్చి వా
పోవుట నిష్ఫలం బనుచు బుద్ధి నెఱింగి సహింపలేక తా
పావహ మైనమన్మథశరాహతి నాసఖితోడ ని ట్లనున్. 1081

చ. కలికి శిలీముఖంబులను గాఁడఁగ నేయుచు నుండె నాయెదన్
నిలువఁగఁ జాల మన్మథుఁడు నిర్దయుఁ డేమి యొనర్చువాఁడొ మీ
చెలి కరుణించెనేని ననుఁ జేసెద రాణిగ నీమె నీధరా
తలమున కెల్ల నేను బదదాసుఁడనై పరిచర్య సల్పుచున్. 1082

క. అనవుడు వరుణాత్మజ యి, ట్లనియెను రాజేంద్ర నీజరావస్థను నీ
తనయులకు నొసఁగి తద్యౌ, వనమును ధరియించి రమ్ము వాంఛ ఫలించున్.

చ. అనవుడు నాతఁడా పలికె నీ హర్మ్యమునందున నాకుఁ దానునన్
జని నిజమందిరంబునకుఁ జేరిన సుతులన్ బిలిపించి ముచ్చ్వరన్
దనకుఁ గలట్టి భావమును దండ్రియొనర్ సుతు లుండఁ దగ్గన
ర్తనమును దానిచేఁ దపసి వాఁ గలలబ్ధియుఁ దెల్పె నేర్పునన్. 1084

గీ. అంతటఁ దురువసు వల్కె నాయనను జూచి, పెద్దవాఁడవు నీ కిది బుద్ధి గాదు
తనయు లోసరింపఁ జనుఁగాక తండ్రి సేన,క నమ్ము జనకుని ముదుసలితనము గొనుట.

గీ. అఖిలసౌఖ్యంబులను గూడ ననుభవింపఁ,దగిన ప్రాయంబు విడిచి వార్ధకము గొనుట
హస్తమున నున్న స్వర్ణము నవల వైచి, మృత్తికను జేతఁ బట్టినరీతి గాదె. 1086

ఆ. తండ్రి యగును గాక దైవంబె యగుఁ గాక, చెప్పఁ దగనిమాట చెప్పెనేని
మంచిచెడ్డలను విమర్శింపకుండంగ, వినుట కీతుఁ డుంటు వెఱ్ఱివాఁడె. 1087

క. అనుటయు యయాతి వానిం, గనుగొని కన్నులను నగ్నికణములు రాలం
గను నిట్టు లనియె నాకున్, దనయుండవు గావు నీవు ధర్మవిహీనా. 1088

సీ. బ్రహ్మఘ్నుఁడవు సురాపాయివి కల్కివి, వైదికాచారవివర్జితుఁడవు
పరదారగామివి బ్రాహ్మణద్వేషివి, ద్రోహివి దేవతాదూషకుఁడవు
వేదవేదాంగవివేకశూన్యుండవు, సత్యహీనుఁడ వప్రశస్తమతివి
క్రూరకర్ముఁడవు గోఘ్నుఁడ వమంగళుఁడవు, పాపాత్ముఁడవు సర్వభక్షకుఁడవు

గీ. కుత్సితుఁడవు సగోత్రాభికుఁడవు ముక్త, కచ్ఛుఁడవు గమ్ము మఱి నీకుఁ గలుగునట్టి
వారలకు వారలకుఁ గల్గువారలకును, సంఘటిలు నీగతియె యంచు శాపమిచ్చె.

గీ. పిదప యదు వి ట్లనియె నమ్రవదనుఁ డగుచు
దాఁపఱికె మేల సుతునకుఁ దండ్రిమొద్దఁ
జెప్పెదను మదిలో నున్న చివరమాట
మోయఁజాలను దాత నీ ముదిమి నేను. 1090

క. అనుటయును గ్రోధతామ్రా, ననుఁ డగుచు యయాతి రాజ్యనాశయశోనా
శనములును క్షాత్త్రనాశన, మును గలుగ నొసంగె శాపమును యదునకున్.

క. శాపము నొసంగుటయుఁ బరి, తాపంబును జెంది యదువు తండ్రీ తగునే
కోపింపఁగ నెఱుఁగను నే, నేపాపంబును ననుగ్రహింపుము నన్నున్. 1092

క. అని వేఁడికొనుటయును నా, జననాథుం డిట్టు లనియె సర్వవినాశం
బును గలిగి దుష్టసంతతి, జనియించును నీకుఁ బితృవిషాదమువలనన్. 1093

క. నినుఁ జూడరాదు నా యెదు, టను నిలకుము క్రోధ ముత్కటం బయ్యెడి నీ
జనకాజ్ఞాపాలనమున, కనుకూలం బగు ననుగ్రహం బిదె చనుమా. 1094

క. అనుటయును యదువు కోపం, బున ని ట్లని పలికె నాకుఁ బుట్టినవా రె
ల్లను దుష్టు లైనయెడ నీ, జనులను బాధించి కొనరె సర్వస్వంబున్. 1095

క. అనుటయు యయాతి వానిం, గనుఁగొని నిజనులు విగతకలుషుల బాధిం
చిన నారకలోకమునకుఁ, జనుచుండెద రనుచు మరల శాపం బిచ్చెన్. 1096

క. తరువాతఁ బురువు జనకుని, చరణములకు మ్రొక్కి తండ్రి సంతాపంబుం
బొరయకుము నేను నీదగు, జర గైకొని నీకు నాదుజవ్వన మిత్తున్. 1097

క. అనుటయు నత్యానందం, బును జెంది యయాతి కాంచి పురువును నత్సా
తనయుం డన నీవొకఁడవె, తనయుండవు తండ్రియాజ్ఞ దాఁటనికతనన్. 1098

గీ. పుట్టుదురు గాక పెక్కుర పురుగులట్లు, వ్యర్థులైనకుపుత్రులవార్త లేల
దల్లిదండ్రులయాజ్ఞను దాఁటనట్టి, పుత్రుఁ డొక్కఁడె త్రైలోక్యపూజితుండు.

క. అని పలుకుచుండఁగనె తన, తనువున జవ్వనము పురునితనువున జరయున్
గనఁబడుటయును స్వారాజ్యం, బును బురున కొసంగి సర్వమును జేఁ డంతన్.

క. మదనవశుం డగుచును స, మ్మదమునఁ జని యశ్రుబిందుమతియొద్దకు నో
మదవతి తారుణ్యము నా, కొదవెను నీఁక నేమి కోర్కి యున్నదో చెపుమా.

క. అనుటయుఁ దత్సఖి యి ట్లని, యెను జందనవృక్ష మైన నేమి భుజగవే
ష్టన మున్నకతన సాధ్వస, మును గలుగం జేయుఁ గాదె ముట్టుట కధిపా. 1102

క. గిరిశిఖరపతన మైనను, వర మగ్నినివేశ మైన వరము సపత్నీ
గరళవిలిప్తాంగుం డగు, పురుషునిఁ గవగూడుకంటెఁ బొలఁతికి భూపా. 1103

చ. అనుటయు నానృపాలుఁడు తదాశయమున్ గమనించి రాజ్యముం
దనువును గూడ నర్పణమొనర్చితి మీచెలి కేమి చేసికొ
న్నను సరె యింక పీనిపయి నాకు స్వతంత్రత లేదు కేలఁ గే
లునిచెద విశ్వసించుటకు నుగ్మలి సాక్షులు పంచభూతముల్ 1104

చ. అనవుడు నశ్రుబిందుమతి హస్తము చాఁచుటయున్ యయాతి చ
య్యనఁ దనహస్త మామెకరమం దునిచెన్ దివి దేవదుందుభి
ధ్వనులు చెలంగ నంతటను వారలు ప్రేమరసాబ్ధిమగ్నులై
యనఁగిపెనంగి వింశతిసహస్రసమల్ విహరించి రిచ్ఛమై. 1105

వ. ఆసమయంబునందు తేని కామెపైఁ గలయనురాగముం జూచి సైఁపంజాలక దేవ
యానియును శర్మిష్ఠయును సాపత్న్యద్వేషంబు వహించి యకార్యకరణంబు
నకుం గడంగుటయు నశ్రుబిందుమతి తదుద్యమంబును బ్రియున కెఱింగింప నమ్మ
హీపాలుండు యదుకుమారునిం బిలిచి వత్సా యకార్యకరణపరాయణచిత్త
వృత్తు లగు దేవయానీశర్మిష్ఠలశిరంబులు ఖండింపు మని యాజ్ఞాపించె. 1106

క. అప్పుడు యదు వాతనిఁ గని, యప్పా జననుల వధింప ననుచిత మనుచుం
జెప్పుదురు పెద్ద లెల్లను, దప్పుఁబనిని నాకుఁ జెప్పఁ దగునే నీకున్. 1107

క. అని పలుకుటయును భూపతి, తనులను నిప్పుకలు రాలఁ గని వానిని నో
తనయాధమ మాత్రంశం, బున బ్రతుకు మటంచు శాపమును దగిలించెన్.

ఉ. అంతట నొక్కనాఁడు మదనాత్మజ యిట్లనియెన్ యయాతిభూ
కాంతునితోడ నాథ కనఁగా శివవిష్ణుమహేంద్రలోకముల్
స్వాంతమునరిమ నా కొదవె వాంఛ సమర్థుఁడ వీవు తీర్చి మ
చ్చింతితమున్ గృతార్థముగఁ జేయుము నాజననంబు నావుడున్. 1109

క. మనుజేశ్వరుఁ డాకాంతను, గనుఁగొని యిట్లనియె నేను గామిని లేక
న్నను ధర్మహీను లగుదురు, జను లెల్లను దానఁ జేటు సంప్రాప్తించున్. 1100

గీ. దాని కెల్లను నీవె నిదాన మగుదు, వాకతంబున విడిచి యీయాశయంబు
కోరుకొను మన్య మేదేని కువలయాక్షి, తెగువతోడను నీకోర్కె దీర్చువాఁడ.

చ. అనవుడు నశ్రుబిందుమతి యాతనిఁ గన్గొని మానవేంద్ర యే
పనికయి నిన్ గ్రహించితినొ పల్కినపల్కును నమ్మి నాఁడు దా
నిని వితచేసి యన్యమును నీ విడినన్ ఫల మేమి చంద్రవం
శ్యునకు యయాతికిన్ నహుషసూనున కిట్లు వచింప నర్హమే. 1112

ఉ. నావుడుఁ దన్వి చెప్పఁదగున్యాయము చెప్పితి నంతె కాని నీ
వేవిధి నైనఁ గావలయు నీపని యన్నను రాజ్య మంతయున్
బోవునుగాక భూజనులు పోదురుగాక యొనర్చితీరెదన్
నావచనం బొకండె సుమి నాఁడును నేఁడును నుర్వి క్రుంగినన్. 1113

చ. అని నహుషాత్మజుం డనుడు నాలలితాంగి నరేంద్ర నామనం
బునఁ గలకోర్కె తీర్చుటయె ముఖ్యము నా కని పల్క నాయశో
ధనుఁడు నిరుత్తరుం డగుచుఁ దత్త్వవిదుం డయినట్టికారణం
బునఁ దనలోనఁ దానె తలపోయఁదొడంగెను నీవిధంబునన్. 1114

సీ. సలిలంబులోపల సంచరించుచునుండు,మీనంబు జాలంబులోనఁ జిక్కుఁ
బవనవేగముతోడఁ బరువులెత్తుచునుండు,మృగము బంధంబులోఁ దగులువడును
శతయోజనవిదూరగత మైనయామిషం, బండజంబులకు భక్ష్యముగ నుండుఁ
బాదలగ్నం బైనపాశంబు గూడను, భాగ్యహీనునకుఁ గన్పట్టకుండు

గీ. నంతయును గూడఁ గాలమాహాత్మ్యమున నె,సంభవించుచునుండు సంశయము లేదు
కాలమె సమస్తమునకును గారణంబు,కాలమును దాఁటు పురుషుఁడు గానరాఁడు.

గీ. తపములును దానములు మంత్రతంత్రములును
భేషజములును మణులును నోషధులును
బరిజనంబులు మిత్త్రులు బంధువులును
గాలకబళితుఁ డగువానిఁ గావలేరు. 1116

క. జననము మరణము పరిణయ, మును ననియెడిమూఁడు పాశములు కాలముచే
నొనరింపంబడుటను నె, వ్వనికిని శక్యంబు గాదు వానిని ద్రుంపన్. 1117

గీ. కాలమునఁ బ్రేరితం బయి కర్మ మెపుడు, ననుభవింపఁగఁ జేయు శుభాశుభములఁ
గర్మబంధంబు నెంత దక్షత గలట్టి, దేహియును నిల్వఁజాలఁడు ద్రెంచికొనఁగ.

క. దేవత్వము మానుష్యము, స్థావర భావము పశుత్వశకునత్వాదుల్
జీవునకుఁ గలుగఁజేయును, గావున నెంతటిదొ కర్మగతి రా దెఱుఁగన్. 1119

గీ. ప్రాణినుదుటను వ్రాయంగఁబడియె నైదు
గర్భకోశంబులోఁ బద్ధకాలముననె
యాయువును సంపదయును విద్యయును మృతియుఁ
గర్మమును నెట్లు వ్రాసెనో కలుగు నట్లె. 1120

క. కుమ్మరి మర్దితమృత్పిం, డమ్మున వస్తువుల నెట్లొనర్చునొ యాచం
దమ్మున జీవుఁడు వ్యవహా, రమ్ములు గావించుచుండుఁ బ్రాక్కర్మమునన్. 1121

గీ. ధేనువులు వేయి యుండఁగా వాని విడిచి, తల్లియొద్దకుఁ జేరువత్సంబువోలెఁ
బొందుచుండును గర్తను బుణ్య మేని, పాప మేనియు సుఖదుఃఖరూపమునను.

ఆ. పరువులెత్తుచున్నఁ బరువులెత్తుచునుండు, నిలిచియున్నయెడల నిలిచియుండుఁ
గడకుఁ గర్మ మొక్కక్షణమేని కర్తను, వీడనాడి పోదు నీడవోలె. 1123

గీ. కలిసి ఛాయాతపంబులకరణి నుండుఁ, గర్మమును గర్తయును దానఁ గర్మఫలము
ననుభవింపఁగవలయు నిత్యమును గర్త, కానరాదు వినాశంబు కర్మమునకు.

గీ. నాయొనర్చినకర్మమునకు ఫలంబు, ప్రాప్తమయ్యె జరాస్వరూపమున నాఁడు
నేఁడు స్త్రీరూపమునను సంధిల్లె నెవఁడు, కర్మవేగంబునకు లోను గానివాఁడు.

ఆ. ఈలతాంగికోర్కి యీడేర్పకుండిన, నగుదు సత్యధర్మవిగళితుఁడను
దానివలన భ్రష్టదశ నొంది చివరకుఁ, గాకపోదు నుభయలోకములకు. 1126

చ. అని తలపోసి కొంతవడి కానరపాలకమౌళి యాత్మజ
న్మునిఁ బురునిం గనుంగొని తనూభవ ధర్మమునంద చిత్తవృ
త్తిని నెలకొల్పి కొంటివి ప్రతిష్ఠను నాసుఖవాంఛ లెల్ల దీ
రినవి భవన్నిమిత్తమునఁ బ్రీతుఁడ నైతిని నేను నీయెడన్. 1127

గీ. కామసౌఖ్యంబులకు లోను గాక యింకఁ, బోవఁ దలపెట్టితిని దేవభూములకును
నేను బాలించినట్టులె నీవు గూడఁ, బాలనము చేయుమయ్య భూప్రజల నెల్ల.

సీ. పాలించుచుండుము భగవదాశ్రితులను, శరణన్నవారిని సజ్జనులను
దండించుచుండుము ధర్మనాశకులను, హరిభక్తివిముఖుల నరిజనులను
నెలకొల్పుచుండుము నిగమధర్మములను, బరమార్థపరులను బ్రాహ్మణులను
గావించుచుండుము కవిపూజలను యజ్ఞ, కర్మంబులను దానధర్మములను

గీ. శీలవంతుల నొద్దకుఁ జేర్చికొనుము, భ్రష్టులను జేర్చికొనకు మభ్యాశమునకుఁ
జానలనుశత్రువులనుగోశమునుబలము, నమ్ముకొనియుండకుము ప్రమాదమ్ముగలుగు.

సీ. పరదారపరధనపరుఁడవు గాకుము, కావింపకుము పాపకార్యములను
విడనాడకుండుము వేదశాస్త్రాసక్తి, త్యజియింపకుము స్వశయ్యాతలంబు
సర్వకాలములందు సంతుష్టుఁడవు గమ్ము, తలఁపులోఁ గృష్ణుని నిలిపికొనుము
చారచక్షువులచే సకలంబు గనుఁగొను, మింద్రియంబుల నిగ్రహించుకొనుము

గీ. దినదినంబుఁ బ్రజాసౌఖ్యమునకుఁ గాను, జేయుచుండుము వలసిన చేఁత లెల్లఁ
దనివితీరక చెప్పితిఁ దండ్రి నగుట, నిఖిలధర్మజ్ఞుఁడవు నీకు నేర్ప నేల. 1130

క. అని చెప్పి తనజరాభర, మును గైకొని తా నొసంగి పురున కతనిజ
వ్యసనమును నాశీర్వాదము, నొనరిచి కొమరునకు నేఁగ నుద్యోగింపన్. 1131

క. ప్రజ లెల్ల నానరేంద్రునిఁ, ద్యజియింపఁగలేక వెంటఁ దరలుటయును నా
ప్రజలను దోడ్కొని నహుషా, త్మజుఁ డరిగెను నగ్రుబిందుమతితో దివికిన్.

ఉ. అంతట లేఖనాథుఁ డఖిలామరులున్ దనవెంట రాఁగ న
త్యంతకుతూహలంబున యయాతిమహీంద్రునిచెంత కేఁగి నీ
యంతటివాఁడు నేఁ డతిథి యయ్యెడిభాగ్యము గల్గె మాకు నీ
యింతికతంబునన్ వసుమతీశ్వర రమ్మని వేఁడుకొంటయున్. 1133

క. ఆవేఁడికోలునకు ధా, త్రీవిభుఁ డంగీకరించి త్రిదివౌకస్సం
సేవితుఁ డగుచును దేవేం, ద్రావసథంబునకు నరిగె నాదర మొదవన్. 1134

క. అమరాధీశ్వరుఁ డాతని, నమృతాతిథ్యమునఁ దనుప నప్పుడు చేతః
ప్రమదము గదురఁగ ధాత్రీ, రమణుఁడు గీలించి తత్కరంబునఁ గరమున్.

గీ. సంతసం బయ్యె నాకు నీసలిపినట్టి, గౌరవంబున నమరేంద్ర కలుగుఁ గాక
మనకుఁ జ్యూతి లేనిసౌహార్ద మనుచుఁ బలికి, పరిజనోపేతముగ నేఁగి బ్రహ్మపురికి.

క. సాష్టాంగవందనములను, స్రష్టకుఁ గావించి తత్ప్రసారితకరసం
స్పృష్టోత్తమాంగుఁ డయి శిపి, విష్ణుపురంబునకుఁ జేరె విధియనుమతిచేన్. 1137

గీ. చేరి గౌరీసమేతుఁడై కూరుచుండి, వృషభరాజంబుపైఁ దేజరిల్ల దెసలు
నిజతనూదీప్తులను దర్శనీయమూర్తి, యగుచుఁ జెలువారు ప్రమథనాయకునిఁ గాంచి.

ఆ. పులకితాంగుఁ డగుచు నిలిచి కట్టెదుటను, గనులనుండి బాష్పకణము లురల
నుతు లొనర్చె నంత శితికంఠుఁ డాతని, భక్తిభావమునకుఁ బ్రమద మొంది.

క. భూవర నీహరిభక్తికి, భావంబున నేను దృప్తిపడినాఁడ నిఁకన్
నీ వుండు మిందె భేదం, బావంతయుఁ గూడ లేదు హరికిని నాకున్. 1140

ఆ. హరియె హరుఁడు హరుఁడె హరిసంశయము లేదు, కోవిదుం డెఱుంగు మావిధంబు
కాని మందమతులు కల్పించుచుండెద, రచ్యుతునకు నాకు నంతరంబు. 1141

చ. అనుటయు శ్వేతుఁడు ధూర్జటికి నంజలిచేసి మహానుభావ నీ
వనినది యెల్ల సత్యము మురారికి నీకును వాస్తవంబులోఁ
గనఁబడ దించుకేనియును గాని విభేదము నీకడన్ వసిం
చినను మురారిచెంతను వసించిన నొక్కటె మమ్ముబోంట్లకున్. 1142
గీ. కాని వైకుంఠమును జూడఁ గాంక్ష వొడమె, నంతరంగంబునను బ్రముఖాధినాథ
సెలవొసంగుమటంచుఁగాంక్షించుటయును, నట్లెయగుఁగాక యనిశివుఁడనుమతించె.
క. అంతట యయాతిధరణీ, కాంతుఁడు వైకుంఠమునకుఁ గ్రక్కునఁ జని య
త్యంతకుతూహలమున దై, త్యాంతకునిమహావిభూతి నవలోకించెన్. 1144
మ. అవలోకించి మహావిభూతి నెదలో నాశ్చర్యముం జెంది భూ
ధవుఁ డానందముచే మురారిచరణద్వంద్వంబునన్ వ్రాలె నా
యవనీనాథునిఁ జూచి మాధవుఁడు వత్సా లెమ్ము నీభక్తికిన్
మివులన్ హర్షము గల్గెఁ గోరుకొనుమీ నీ వేవరం బేనియున్. 1145
క. అని పలుకుటయును భూపతి, మనమున సంతోషపడుచు మాధవ నాపైఁ
గనికర మొదవిన ననిశం, బును దావకపాదదాస్యమునె యాసింతున్. 1146
క. అని వేఁడుటయును నతనికి, జనార్దనుఁడు వర మొసంగె జనపతి యంతన్
వనజాక్షునిఁ గొలుచుచుఁ దన, జనములతోఁ గూడి విష్ణుసన్నిధి నుండెన్.
క. అంతటఁ బురుఁ డిల నేలుచు, సంతోషమునన్ బితృప్రసాదప్రాప్తా
భ్యంతరదర్శనుఁ డగుట న, నంతపదంబునకుఁ జేరె నంతంబునకున్. 1148
గీ. కానఁ బితృతీర్థమునకు నీ జైనతీర్థ, మెందునను గానఁగా రాదు నందనులకుఁ
గలుగు దానను జెడ్డవారలకుఁ జెడ్డ, మంచివారికి మంచియు మానివర్య. 1149
క. అని వాక్రుచ్చుటయును విని, తనమదిలోఁ బిప్పలుండు త్రప నొందుచు వ
చ్చినత్రోవఁ బట్టుకొని పో, యెను బితృతీర్థప్రభావ మే మందు నృపా. 1150

—: గు రు తీ ర్థ మా హా త్మ్య ము :—

వ. ఇంక గురుతీర్థప్రభావంబు నాకర్ణింపుము. 1151
క. గోచరము గానివస్తువు, గోచర మగునట్లు చేసికొనుటకుఁ బ్రజ్ఞా
లోచనముఁ బ్రసాదించెడి, యాచార్యునిఁ బోలుతీర్థ మన్యము గలదే. 1152
క. అంతర్గత మగుతమమును, నంతం బొందించు దేశికాగ్రణి యిహి
ధ్వాంతనివారకు లగుభా, స్వంతుఁడును క్షపాకరుఁడును సరి గారు సుమీ.
గీ. త్రిభువనంబులు గూడను దెలిసికొనెడి, జ్ఞానమును గీర్తియును ధర్మసంగ్రహమును
మోక్షమును గల్గఁ జేయుఁ బ్రత్యక్షముగను, దేవుఁ డన్నను గురు వన్న దేశికుండ.
గీ. దినమును దివాకరుండు రాత్రిని విధుండు, భవనమునుదీపిక యుఁదమఃపటలమడఁచి
ప్రజ్వలింపంగఁ జేసెడిపగిది గురువు, ఛాత్త్రుని జ్వలింపఁ జేయు నజ్ఞాన ముడిపి,

క. కావునఁ ద్రికరణములచే, సేవింపఁగవలయు నెపుడు శిష్యుఁడు గురువుల్
భూవర చెప్పెద నొకకథ, యీవిషయమునందు నీకు దృష్టాంతముగన్. 1156

—: చ్యవనుఁడను విప్రుని చరిత్రము :—

సీ. భార్గవకులమందుఁ బ్రభవమొందెను మున్ను, చ్యవనుండు నా నొక్క తాపసుపద్యుఁ
డతనికి నొక్కనాఁ డాకస్మికంబుగా, బుద్ధి పుట్టెను జ్ఞానమును గడింప
నపుడు సంసారంబు నాతఁడు విడనాడి, ధరణీతలం బెల్లఁ దిరిగి తిరిగి
సేవించి తీర్థముల్ క్షేత్రంబులును జొక్క, కొనకు రేవాతీరమునకుఁ జేరి
గీ. యచట నొక్కవటక్ష్మారుహంబు గాంచి, శీతవాతాంకురంబులు చిత్తమునకు
సౌఖ్యమొనరించుచుండఁ దచ్ఛాయయందు, విశ్రమించెను దొలఁగ మార్గశ్రమంబు.
వ. ఆవటవృక్షంబుపైని వార్ధకావస్థ ననుభవించుచు బహుకాలంబునుండి చిరకాల
జీవి యగుకుంజలుం డనునొక్కశుకం బుజ్జ్వలసముజ్జ్వలవిజ్వలకపింజలనామ
ధేయంబులు గలిగి పితృభక్తిపరాయణులై యుండుతననలువురుకొడుకులును
దెచ్చి యర్పించెడియాహారంబుచే జీవించుచు సకళత్రంబుగా నివసించియుండు
టయు నానాఁడు చ్యవనుండు విలోకించుచుండ నలుదెసలనుండి నలువురు పుత్రు
లును నచ్చటికి వచ్చి తాము దెచ్చినయమృతోపమానంబు లగుఫలంబులును
బుణ్యతోయంబులును జననీజనకులకు భక్తిపూర్వకంబుగా సమర్పించి తమ
రెక్కలచే విసరుచుండినంతఁ గుంజలుండు పత్నితోడం గూడి పుత్రప్రదత్తం
బగునాహారంబు నారగించి యానందించుచు నుజ్జ్వలుం డనుజ్యేష్ఠపుత్రునిం
జూచి యిట్లనియె. 1158
క. ఈనాఁడు తండ్రి యుజ్జ్వల, యేనాటికిఁ బోతి వచట నేదేని వినం
గా నైనవిశేషము గల, దేని వచింపంగఁగలవె యించుక నాకున్. 1159

—: దివ్యాదేవీచరిత్రము :—

గీ. అనుటయును నుజ్జ్వలుం డిట్టు లనియెఁ దండ్రి, చనినవాఁడఁ బ్లక్షద్వీపమునకు నేఁడు
చూడనలము నె కాని చక్షువులతోడ, దానివైభవ మెన్న నాతరము గాదు.
గీ. అచటఁ గలఁడు దివోదాసుఁ డనెడి ఱేఁడు, ధర్మమార్గానుపాలనతత్పరుండు
వాని కుదయించె సౌందర్యవతుల కెల్ల, నాజ్ఞ యనఁగ దివ్యాదేవి యనెడికన్య.
వ. దివోదాసుం డాయమను రూపదేశాధిపతి యగుచిత్రసేనమహీపాలున కిచ్చి
వివాహంబు సేయఁ దలంచి యాతనికిఁ దనమనోరథం బెఱింగించుటయుఁ జిత్ర
సేనుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులతోడం గూడి వచ్చి సుముహూర్తకాలంబునందు
వధూసమేతంబుగా భద్రపీఠంబు నలంకరించె. 1162
గీ. అప్పు డదె యేమి దైవమాయయొ సమస్త
జనములును జూచుచుండ నాశ్చర్యముగను

చిత్రసేననరేంద్రుఁడు చేష్టలుడిగి
క్షోణిపైఁ బడి విడిచెను బ్రాణములను. 1163

వ. అంతట దివోదాసుండు ఖిన్నవదనుండై ధర్మాత్ముఁ డగుటంజేసి యిఁకమీఁద నాకన్నియకుఁ గావలసినగతి యేమి యని సప్రశ్రయంబుగా బ్రాహ్మణుల నడుగ వార లెల్ల నాతనిం జూచి రాజా యిట్టిసమయంబునం దుద్దిష్టుం డైన భర్త మృతుం డైనను దేశాంతరగతుం డైనను మహారోగాభిభూతుం డైనను వధూత్యాగి యైనను క్లీబుం డైనను బతితుం డైనను గన్యను మఱియొకవరున కిచ్చి వివాహంబు గావింపవచ్చు నని ధర్మశాస్త్రప్రమాణంబు గలదు. కావున నీకన్నియను మఱియొక్కవరున కిచ్చి నిస్సంశయంబుగాఁ బరిణయంబు గావింపు మని వచియించుటయు దివోదాసుండు బ్రాహ్మణాదేశంబున రూపసేనుం డను రాజకుమారున కాయమ నీయ నిశ్చయించి తదుద్యమంబు గావించుటయు రూపసేనుండును జిత్రసేనుండువోలె లగ్నకాలంబునంద కాలధర్మంబు నొందె. పిదప నావిధంబునన యేకవింశతిసంఖ్యాకు లగువరులు మరణించుటయు దివోదాసుం డత్యంతచింతావ్యాకులమానసుం డై మంత్రులతోడ నాలోచించి స్వయంవరంబునకుఁ జాటింపంజేసె. 1164

క. అంతటఁ దద్రూపశ్రవ, ణాంతరితవివేకు లగుట నరుదెంచి మహీ
కాంతు లనేకులు చెందిరి, యంతముఁ గలహించికొని స్వయంవరభూమిన్.

గీ. అప్పు డాకన్య చేయఁగా నైన దేది, యేనియును లేమి లోలోన నేడ్చికొనుచుఁ
గడపసాగెను దినములక్కరణి నగుట, కేమి హేతువొ తండ్రి నా కెఱుఁగఁ జెపుమ.

వ. అనుటయును గుంజలుండు పుత్రున కిట్లనియె. 1167

సీ. మున్ను గాశీపురంబున సువీరుండు నా, నొకవైశ్యజనుఁ డుండె నుత్తముండు
వానికిఁ జిత్రాభిధానంబు గలిగిన, భార్య యొక్కరిత సంప్రాప్తమయ్యె
నాభార్య విడనాడి యాత్మధర్మము లెల్లఁ, జరియింపఁదొడఁగెను స్వైరముగను
నంతట నావైశ్యుఁ డామెను ద్యజియించి, పెండ్లాడె వేఱొకబేరిసుతను

గీ. నప్పు డాచిత్ర తెగియించి యవని నెల్లఁ, దిరుగుచును సాధువనితల దురితములకుఁ
జొనుపుచును జారులిచ్చెడిధనము గొనుచుఁ, బాడుచేసెనసంఖ్యాకభవనములను.

క. కలహములు పెట్టి పతిప, త్నులకును బితృపుత్రులకును దోషం బనుచుం
దలఁపక యనేకకంఠం, బులు బలివెట్టించె నాపె భూదేవతకున్. 1169

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును నాపె, కర్మఫలముఁ గుడుపఁగలిగినట్టి
కాల మరుగుదేరఁ గాలధర్మము నొందె, దిక్కు లేనిచోట నొక్కనాఁడు. 1170

క. అంతట యమభటు లాయమ, నంతకపురమునకుఁ జేర్చి రతిశీఘ్రముగన్
గుంతములతోడఁ బొడుచుచు, గొంతుకకు బిగించి త్రాళ్లు గొని యీడ్చుచున్.

గీ. అప్పుడు యముఁ డగ్నికుండంబులందు నిలిపి, ఖండఖండంబులుగఁ గోసి కాలదండ
ఘాతములపాలుచేసి యాకలుషవతిని, ఘోరనరకాంబునిధిలోనఁ గూలఁద్రోసె.

క. చిరకాలం బాయమ యా, నరకంబుల ననుభవించి నానావ్యథలన్
ధరణి జనించెను గడ కి, క్కరణి దివోదాసునకును గన్యక యగుచున్.

ఆ. ఆమె పూర్వజన్మమం దెన్నిగృహములు, గూల్చినదియొ పతులు గూలి రంత
మంది నేఁడు తనకు మాయనిదుఃఖంబు, గలుగఁ బూర్వకృతము గడవఁదరమె.

క. అనుటయు నుజ్జ్వలుఁ డి ట్లని, యెను నాయన యట్టిదాఁగ యేసుకృతముచే
జననాథుఁ డగుదివోదా, సునకున్ జనియించినదియొ సుతమై చెపుమా. 1175

వ. అని యడుగుటయుఁ గుంజలుండు వానిం జూచి వత్సా యు న్నొకసిద్ధపురుషుండు మహీమండలం బెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు మార్గవశంబున నొక్కనాఁడు వారణాసీపురంబునకుం జేరి యాతపబాధాపనోదార్థంబు దైవికంబుగా శీతలచ్ఛాయావృతం బగుసువీరునిగృహద్వారంబునందు నిలువంబడుటయుఁ జిత్ర లోపలనుండి యరుదెంచి యమ్మహానీయుని భక్తిప్రణామపూర్వకంబుగా లోనికిం దోడ్కొని చని సముచితసపర్యం గావించి యన్నోదకంబు లర్పించె. సిద్ధుం డామెయుపచారంబులకు సంతుష్టమానసుండై యించుకకాల మచ్చట విశ్రమించి పిదప యథేచ్ఛం జనియె. 1176

క. ఆపుణ్యవిశేషముచే, నాపెకు సమకూరె జన్మ మన్నోదకసౌ
ఖ్యోపేత మైనచోటను, బాపంబులు సేయ బుద్ధి పాఱనిచోటన్. 1177

గీ. అనుటయును నుజ్జ్వలుం డిట్టు లనియెఁ దండ్రి, పాప మాకన్య కిపుడు సంప్రాప్తమైన
శోకము తొలంగి సద్గతి చేకుఱంగఁ, గలయుపాయంబు సెప్పుము తెలిసెనేని.

వ. అని యడుగుటయును గుంజలుండు క్షణకాలం బాలోచించి వత్సా పూర్వజన్మకృతపాపంబునం జేసి తిర్యక్త్వంబు ప్రాప్తించుటవలన నాజ్ఞానంబు నష్టంబయ్యెనైనను బావనం బగునీపాదపంబుసంసర్గంబువలనను రేవాప్రసాదంబువలనను నారాయణానుగ్రహంబువలనను నుపలబ్ధవిజ్ఞానుండ నగుటం జేసి నీయడిగిన ప్రశ్నంబునకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు చెప్పంగలశక్తి యేర్పడియె. వినుము. 1179

క. మానును విష్ణుజ్ఞాన, ధ్యానవ్రతసంస్తవముల నఖిలాఘములున్
దానను గలుగును మోక్షము, కానంబడ దింతకంటె గతి తరియింపన్. 1180

వ. అని చెప్పుటయు నుజ్జ్వలుండు పరమాహ్లాదంబు నొంది తండ్రీ విష్ణుజ్ఞానధ్యానవ్రతస్తోత్రంబులస్వరూపంబు నిరూపింపు మని ప్రార్థించె. 1181

—: విష్ణుజ్ఞానధ్యానవ్రతస్తోత్రస్వరూపనిరూపణము :—

సీ. అంతటఁ గుంజలుం డానందమును జెంది, యతనిప్రశ్నమునకు నాత్మలోన
వత్స విష్ణుజ్ఞానవైభవంబునకు నీ, డైనవిజ్ఞాన మన్యంబు లేదు

దానిలో శోకంబు గాని హర్షము గాని, కామాదివికృతులు గాని లేవు
నిస్పృహత్వంబును నిశ్చలత్వంబును, నిరహంకృతియును సంధిల్లు దానఁ
గీ. దైలము హరించి ధూమసంతతిని విడుచు, దీపము తెఱంగునను నది పాపములను
నడఁచివిషయాభిలాషంబునవలఁద్రోయుఁ,దుదకువిష్ణుత్వమునునిచ్చునదియెచూవె.
క. హరియె సమస్తం బనియును, హరికంటెను లేదు చూడ నన్యం బనియుర్
హరి యనిన నేనె యనియును,నరసికొనుటె జ్ఞాన మదియె యభయము నొసఁగుర్.
వ. ఇంక ధ్యానంబు నిరాకారం బనియును సాకారం బనియును ద్వివిధంబు. 1184
సీ. హస్తవివర్జితుం డయ్యును గ్రహియించుఁ, బాదశూన్యుం డయ్యుఁ బరిచరించుఁ
గానంగఁబడు రూపు లేనివాఁ డయ్యును, నాస్యహీనుం డయ్యు నారగించు
నఘ్రాణుఁ డయ్యును నాఘ్రాణ మొనరించు,నయనముల్ లేక యుండియును జూచు
నాల్కలే లేకుండియుఁ బల్కుఁ గర్ణములు లే, నట్టివాఁ డయ్యును నాలకించు
ఆ. నగుణుఁ డయ్యు సగుణుఁ డగు నవశ్యుం డయ్యు,వశ్యుఁ డగును గోప్యవస్తు వయ్యు
సర్వ మగు నటంచు శార్ఙ్గి నెంచుటె నిరా, కార మైనధ్యాన మారయంగ.

సీ. పుండరీకంబులఁ బోలుకన్నులవాఁడు, రత్నసన్నిభదంతరాజివాఁడు
కరధృతశంఖచక్రగదాబ్జములవాఁడు, కంబుసమానకంఠంబువాఁడు
కేయూరకటకమౌక్తికహారములవాఁడు, బింబారుణాధరోష్ఠంబువాఁడు
శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీవనమాలాప్ర,సాధితవిపులవక్షంబువాఁడు
గీ. కనకచేలుఁడు గరుడవాహనుఁడు దివ్య,కుండలకిరీటధరుఁడు మార్తండరుచియు
నైనహరిని భావించుటె యాత్మలోన, నగును సాకార మగుధ్యాన మాత్మజన్మ.
వ. ఇంక జయావ్రతంబును విజయావ్రతంబును జయంతీవ్రతంబును దిస్పృశావ్ర
తంబును వంజులీవ్రతంబును నఖండావ్రతంబును ద్వాదశీవ్రతంబును మనోరథా
వ్రతంబును నశూన్యశయనవ్రతంబును జన్మాష్టమీ ఆవ్రతంబును దిలగంధా
వ్రతంబును మున్నగున నేకవిష్ణువ్రతంబులు సద్గతిదాయకంబులు గలవు. 1187
క. నామశతం బనెడిపరం, ధామునిస్తోత్రంబు వినిచెదను వినుము జగత్
క్షేమార్థ మది పఠించినఁ, గామితసిద్ధియును మోక్షగతియును గలుగుర్. 1188
వ. నామశతస్తోత్రంబునకు బ్రహ్మ ఋషి. అనుష్టుప్పు ఛందస్సు. ప్రణవంబు దేవత.
సర్వకామసంసిద్ధియందును మోక్షప్రాప్తియందును వినియోగంబు. 1189
సీ. కేశవునకు హృషీకేశునకును మధు, సూదనునకు దైత్యసూదనునకు
నారాయణునకును నారసింహునకును, విశ్వేశ్వరునకును విష్ణునకు
మాధవునకు ననామయునకు విజయున, కనఘున కఘహర్త కచ్యుతునకు
శ్రీరామునకు సురార్చితునకు బ్రాహ్మణ, ప్రియునకు ధ్రువునకుఁ గృష్ణునకును

గీ. శ్రీపతికి శ్రీప్రియునకును శ్రీధరునకు, శ్రీనుకు వామనునకు మహోదయునకు
హరికి యోగేశ్వరునకు జనార్దనునకు, యజ్ఞభోక్తకుఁ గలికి బ్రహ్మణ్యునకును.

సీ. విశ్వాత్మునకు సర్వవేత్త కనంతున, కేకరూపునకు మహేశ్వరునకు
సత్యంబునకు జ్ఞానసంపన్నునకు జ్ఞాన, దాయకునకు సర్వదాయకునకు
నానందమునకు విజ్ఞానంబునకుఁ బుణ్య, మునకు సాంఖ్యమునకు మోక్షమునకు
బ్రహ్మరూపునకు వ్యాప్తపరావరునకును, బుష్కరాక్షునకును బుష్కరునకుఁ

గీ. బ్రియునకు జయంతునకు మురారికిని బద్మ, హస్తునకుఁ జంద్రవక్త్రున కజితునకును
యోగరూపునకును బురుషోత్తమునకు, వాసుదేవునకును శ్రీనివాసునకును. 1191

సీ. సర్వసౌఖ్యునకు వ్యాసఖ్యాతునకు మహా, సౌఖ్యంబునకు మహాజ్ఞానమునకు
యజ్ఞంబునకును యజ్ఞాంగంబునకు యజ్ఞ, వర్ధనునకుఁ బుణ్యవాసునకును
వేదరూపునకును నాదిత్యునకు గుహా, వాసునకును సర్వవాసునకును
సర్వేశునకును శాశ్వతునకు సబలున, కసురారికిని మహాహంసమునకుఁ

గీ. బద్మనాభునకును బ్రజాపతికిఁ గామ, పాలునకు వేదవేదాంగపారగునకు
గోప్రియునకు ముకుందునకును గదాధ, రునకు గోవిందునకు క్షమారూపునకును.

సీ. వైకుంఠునకును ద్రిలోకనాథునకును, గోహితునకును వారాహునకును
ధరణీధరునకు విద్యావాసునకును సు, రేశ్వరునకును యోగీశునకును
శంఖపాణికి మహాజనునకుఁ బ్రత్యక్ష, దేవునకును మహాదేవునకును
బ్రద్యుమ్నునకును జగద్యోనికిని బురా, తనునకు బ్రమొక్కుదు ననుపదంబు

గీ. ననుచుఁ ద్రికరణశుద్ధితో ననుదినంబు, నామశతమును జపియించినను సమస్త
పాపములు భస్మమైపోయి పరమపదము, సంఘటిల్లును దేహావసానమందు.

వ. మఱియును నామశతంబును సమాహితమనస్కుండై త్రికాలంబులందును జపియించెనేని యశ్వమేధఫలంబును నేకాదశియం దుపవాసంబు గావించి జాగరంబున విష్ణుసాన్నిధ్యంబున జపియించెనేని పౌండరీకక్రతుఫలంబును దులసీసన్నిధానంబునం దుండి మానసికంబుగా జపించెనేని రాజసూయఫలంబును సాలగ్రామశిలయును ద్వారవతీశిలయును గలచోట జపియించెనేని మహాసౌఖ్యంబును నేకోత్తరశతకులోత్తారణంబును గార్తికమాసంబున వాసుదేవునిఁ బూజించి తత్సన్నిధానంబునఁ బఠియించెనేని విష్ణుసాయుజ్యంబును మాఘమాసంబున మాఘస్నానంబు చేసి మాధవుని నర్చించి తత్సన్నిధానంబునఁ బఠించినను జపించినను వినినను సురాపానాదిసర్వపాపనివృత్తియును విష్ణులోకప్రాప్తియును శ్రాద్ధకాలంబునందు బ్రాహ్మణభోజనసమయంబున వినిచెనేని పితృదేవతాసంతృప్తియుం జేకూరు. 1194

గీ. భూసురుఁడు వేదవిదుఁ డగు భూవరుండు
విజయి యగు వైశ్యుఁ డైశ్వర్యవృద్ధిఁ గాంచు
నవరజుఁడు సుఖి యగుచు జన్మాంతరమున
విప్రుఁడై పుట్టు స్తోత్రంబు వినియెనేని. 1195

గీ. అనుటయునునుజ్జ్వలుఁడుతండ్రియడుగులకును, నెఱఁగివచ్చినత్రోవనెయేఁగి మరల
సర్వతోభద్రపర్వతసానులందుఁ, గుతిలపడుచున్నయారాజసుతను గాంచి. 1196

గీ. అంబ జేకుణ నీకు సంప్రాప్త మైన, యాపదను విని గుండె నీరయ్యె నాకుఁ
గావలయునేని యొకయుపకార మేను, జేసెదను నీకు సంచింత వాసిపోవ. 1197

చ. అనుటయు నామె విస్మయము నంది శుకం బిది గాదు నన్నుఁ గా
వను దయచేసినట్టిభగవంతుఁడె యంచుఁ దలంచి యాత్మ ని
ట్లనియెను బక్షిరాజ శరణాగత నైతిని దిక్కులేనిదా
నను నను నుద్ధరించిన ననాథను బ్రోచినపుణ్య మబ్బెడిన్. 1198

చ. అనవుడు నుజ్జ్వలుండు తనయయ్య వచించినసూక్తు లామెకున్
వినిచి యథాక్రమంబుగను విష్ణుసపర్య లొనర్ప మంతకం
బెను భవదార్తిభారమును డించునుపాయము లేదు నాఁగ నా
వనజదళాయతాక్షి శుకవాక్యము నమ్మి మనంబులోపలన్. 1199

క. హరిసంస్తవవ్రతాద్యుప, కరణంబులచేత సేవ గావించుటయున్
బురుషోత్తమునకు నాతఁడు, పరమానుగ్రహముతోడఁ బ్రత్యక్షము గాన్.

క. ధరణీంద్రపుత్రి విస్మయ, భరితాంతర యగుచు నిలువఁబడుటయు దామో
దరుఁ డామెను గని కోరుము, వర మిచ్చెద నేను భక్తివశ్యుఁడ ననియెన్.

ఉ. అంతట నావధూమణి జనార్దన నిన్ గనినంతలోన నా
స్వాంతమునందు నున్నభవవాంఛ సమస్తము దీఱె దాన నీ
చెంత వసించి త్వచ్చరణసేవ యొనర్చెడిభాగ్య మిమ్ము నా
కంతటికంటెఁ గోరఁ దగినట్టివరంబులు లేవు నావుడున్. 1202

గీ. అట్లె యగుఁ గాక యని పల్కి యచ్యుతుండు
పొందుటయును నంతర్ధానమును సమస్త
జనులు చూచుచునుండఁగాఁ దనువుతోడఁ
జనియె నాకన్యయును విష్ణుసదనమునకు. 1203

గీ. అరుగుటయును దివ్యాదేవి యద్భుతముగ, హరిపురంబున కుజ్జ్వలుఁ డరుగుదెంచి
యచట జరిగినయట్టివృత్తాంత మెల్ల, వినయమునఁ గుంజలునియొద్ద విన్నవించె.

వ. అంతఁ గుంజలుండు ద్వితీయపుత్రుం డగుసముజ్జ్వలునిం గాంచి వత్సా నీ వేఁగిన
చోట నెచ్చటనేని యదృష్టచరంబును నశ్రుతచరంబును నగువిశేషంబు గోచ
రించెనేని వచియింపు మని పలుకుటయు సముజ్జ్వలుం డి ట్లనియె. 1205

—: హంసచరిత్రము :—

క. అరిగితిని దంఁడ్రి హిమవ, ద్గిరికే నీనాఁడు దానిదివ్యాకార
స్ఫురణంబు చూడఁ జూడఁగఁ, బరమాశ్చర్యంబు గలిగె భావములోనన్.

క. కనఁబడియె నంపు మానస, మనియెడిహ్రద మొకటి యచట నత్యద్భుతమున్
గనుఁగొంటి నేమి చెప్పుదుఁ, గనవలయును గాని తృప్తి గలుగదు వినినన్.

వ. అచ్చటి కరువదినాలుగు కృష్ణహంసంబులతోడం గూడికొని నాలుగు మహా కృష్ణహంసంబులు సంభ్రమంబున నేతెంచి తత్సరోవరజలంబున మునుంగుచుండ రౌద్రాకారంబులును నూర్ధ్వకేశంబులును గృష్ణవర్ణంబులును నగు నాలుగు పెంటియంచలు వాని వెంటనంటి వచ్చి తత్తటంబునందు నిలిచి వానిం జూచి పరిహాసించుచుండె. అంతట నమ్మానసతీర్థంబులోనుండి ఖిన్నవదనంబుతోడ నొక్కకృష్ణహంసంబు పైకిం జనుదెంచుటయు దానివెంటన యాయష్టషష్టిహంసంబులును జనుదెంచె.

ఆ. అప్పు డొక్కభిల్లుఁ డచటికిఁ జనుదెంచి, భానుబింబ మనెడిపగిది నొప్పు
దివ్యతనువుతోడఁ దేజరిల్లుచు నుండె, నంచ లెల్లఁ జూడ నద్భుతముగ. 1209

ఆ. అంత నతనిభార్య యన్నంబు గైకొని, వచ్చి చూచి వాని నచ్చెరువుగఁ
గాఁడు వీఁడు నామగం డెవ్వఁడో దివ్య, పురుషుఁ డనుచు నెంచి పోవుచుండ.

క. కనుఁగొని యామె నతం డి, ట్లనియెను సతి యేల పోయె దవలకు నీభ
ర్తను నేను నీనిమిత్తము, కనుచుంటిని రమ్ము క్షుధను గడవఁగఁ జాలన్. 1211

సీ. అనుటయు నాభిల్లి యతనియొద్దకు వచ్చి, యీవె నాపతి వైన నిట్టిరూపు
నీ కేరుపకుటకు నేకారణమొ చెప్పు, మని యడుగుటయు ని ట్లనియె నఁతడు
మానిని మృగయాశ్రమంబుచే నత్యంత, తాపంబు గలిగె నాతనువునకును
దానిచేతను నర్మదాసంగమమునందు, మునిఁగితి దైవికంబుగను నేను

గీ. దానిచే నాకురూపంబు మానిపోయి, ప్రాప్తమయ్యెను దివ్యరూపంబు నాకు
నమ్మహానదిసంగమమందు నింక, నెంతటిప్రభావ మున్నదో యెఱుఁగ రాదు.

చ. అనుటయు భిల్లి సాధ్వి యయినట్టికతంబున వానితోడ ని
ట్లనియెను నీప్రసంగము యథార్థమొ కాదొ యెఱుంగ నాస్థలం
బున కరుదెమ్ము తోడుగను బోవుద మిప్పుడె తత్ప్రభావముం
గనుఁగొనుదాఁక నామదికిఁ గల్గదు నమ్మక మెంత చెప్పినన్. 1213

గీ. అనుటయును మంచి దని భిల్లుఁ డామెతోడ
బయలుదేఱుటయును వెంట బయలుదేఱె
నంచ లెల్ల నాచిత్రము గాంచ నెంచి
యేఁగితిని వానితోడనె యేను గూడ. 1214

గీ. సత్వరముగను మే మెల్ల సాగుచుండఁ, బెంటియంచలు నాల్గును భీతితోడఁ
దడఁబడుచునుండఁ గాళులుదడలువుట్ట, వడఁకుచును నెట్లొ మా వెన్కవచ్చుచుండె.
ఆ. అంతఁ గొంత దూర మరుగుటయును గానఁ, బడియె రేవ నేత్రపర్వముగను
దక్షిణంబునంద తత్సంగమస్థలం, బునకు భిల్లుఁ డేఁగెఁ బొలఁతితోడ. 1216
ఆ. ఏఁగి యింతి మునుఁగు మీతీర్థమందు నా, చెప్పినట్టిమాట తప్పొ యొప్పొ
తెలియఁగలదటంచుఁ బలుకుటయును నామె, యీవుగూడ మునుఁగు మిచట ననియె.
గీ. అంత నాయిర్వురును గూడ నచట మునిఁగి, దివ్యతనువులతో లేచి దేవయాన
మును నధిష్ఠించి యాకాశమునకుఁ జనిరి, గనులు మిఱుమిట్లుగొన మేము గాంచుచుండ.
గీ. అప్డు డేకోనసప్తతిహంసములును, నందులో మున్గి దివ్యదేహములతోడ
నాల్గుదెసలకుఁ జనుటయు నీల్గి పడియె, నొక్కపరిఁ బెంటియంచ లాయొడ్డునందు.
గీ. తండ్రి హంసలపూర్వవృత్తముల నెల్ల, వినఁగ నామదిలోపల వేడ్క గలిగెఁ
దెలుపఁదగు నేని తెలుపుము తెలిసికొందు, ననుటయును గుంజలుం డిట్టులనియె నపుడు.
క. వినుమయ్య వత్స విదురుం, డనఁగను బాంచాలదేశమం దొకతేఁ డుం
డెను మున్ను ద్రవ్యలోభం, బున నాతఁడు సంహరించె భూసురు నొకనిన్.
సీ. సమయించి యాపాతకమును మాపికొనంగ, వర్జించి తిలకము వదనమందుఁ
ద్యజియించి శిఖయు సూత్రమును బ్రహ్మఘ్నుఁడ, ననిచాటుకొనుచును ననుదినంబు
ప్రతిగృహంబున కేఁగి భైక్షంబు గొనుచును, దీర్థంబు లన్నియుఁ దిరిగి తిరిగి
విసు వొంది తుద నొకవృక్షంబుకడఁ జేరి, యేదిక్కుఁ గానక యేడ్చుచుండె
గీ. నచ్చటికి వచ్చె నొకవిప్రుఁ డాత్మచిహ్న, వర్జితుఁడు దగ్ధదేహుఁ డవ్వానిఁ గాంచి
విదురుఁ డిట్లని పలికె నీవిధముఁ జూడ, నెవ్వఁడవొ పాపి వని తోఁచె నెఱుఁగఁ జెపుమ.
గీ. అనుటయును నేను జంద్రశర్మాభిధుండ, బ్రాహ్మణుండను గురుఘాతపాతకమున
నిట్టిగతి పట్టె నాకు నే నేడ్చుచుంటి, నేల నీ వేడ్చుచుంటివో యెఱుఁగఁ జెపుమ.
క. అనవుడు విదురుఁడు తనగా, థను జెప్పుచు నేడ్చుచుండు తరుణంబున వ
చ్చెను వేఱొకపాపాత్ముఁడు, వనరుచు నచ్చటికిఁ బ్రేతవదనముతోడన్. 1224
క. ఆపాపు లిరువురును నపు, డాపాపిని జూచి యిట్టు లని రెవఁడవు నీ
వీపగిది వనరుచుంటకు, నేపాపము చేసినాఁడ వెఱుఁగం జెపుమా. 1225
ఆ. అనుడు నాతఁ డిట్టు లనియెను నను వేద, శర్మ యందు రగ్రజాతివాఁడఁ
గలిగె నిట్టిగతి యగమ్యాగమనమహా, పాతకమున నాకుఁ బాపులార. 1226
గీ. తిన్నచోటను దిననీయ దున్నచోట, నుండనీయదు నాపాపమూర్తి యెల్లఁ
దిరుగుచున్నాఁడ మతి లేక దేవుఁ డెఱుఁగు, నాయవస్థను జావైన నాకు రాదు.
ఆ. అనుచుఁ జెప్పుచుండ నరుదెంచె వేఱొక, పాపి యటకు ఖిన్నభావమునను
నతనిఁ జూచి వార లడిగిరి నీకథ, చెప్పు మేమి చేసి చెడితొ యనుచు. 1228

గీ. అంతటను నా మహాపాపి యశ్రుధార, గాఱుచుండంగ బోటుసం గనులనుండి
నైశ్వ్యుఁడను నేను నా పేరు వంజులుండు, చెప్పఁగూడనిపాపముల్ చేసినాఁడ.

క. బ్రాహ్మణిని సురను జంపితి, గోవుల నా పాతకములు గూడుకొని మహా
దావానలంబు గాల్చిన, కైవడి నిలువునను నన్నుఁ గాల్చుచు నుండెన్. 1230

గీ. ఏమిచేయుదు నే నింక నెటకుఁ బోదు, బాధ పడఁజాలఁ బ్రాణముల్ వాసిపోవ
కత్తి కుడుపును చేసినకర్మ మనెడి, పలుకులోఁ గలయర్థ మిప్పటికిఁ దెలిసె.

క. అని పలికి యేడ్చుచుండుట, యును నాముగ్గురును వాని నూరార్చిరి మే
ముసు పాతకులమె తీఱదు, మనదుఃఖం బేడ్చినంతమాత్రన యనుచున్. 1232

గీ. అంతటను నల్వురును గూడి యఘవిముక్తి
యగునుపాయంబు నరయుచు నడవులందుఁ
గొండలందును దిరుగుచుఁ గొట్టకొనకుఁ
జనిరి కాలంజరం బను శైలమునకు. 1233

క. చని యచట నొక్కసిద్ధునిఁ, గనుఁగొని ప్రణమిల్లి పాతకంబులు తొలఁగం
గను గలమార్గము మాకున్, వినిపింపుము తండ్రి యనుచు వేఁడుకొనంగన్.

గీ. అతఁడు దయతోడ వారి కిట్లనియెఁ బుష్క, రము ప్రయాగము సర్వతీర్థంబు వార
ణాసి యనునాల్గు దక్క నన్యంబు లేదు, రూపుమాపంగ మీమహాపాపములను.

వ. మున్ను సహస్రాక్షుండు గౌతమ్యాగమనబ్రహ్మహత్యామహాపాతకదూషితుండై తీర్థముల నెల్ల రావించి మత్పాపపరిహారంబు గావింపఁగలతీర్థం బెయ్యది యని యడుగుటయు నాతీర్థంబు లెల్ల నాతనిం జూచి దేవా బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకంబులు రూపుమాప వారాణసీప్రయాగపుష్కరసర్వతీర్థంబులు దక్క మే మెవ్వరమును సమర్థులము గాము. భగవంతుం డుపపాతకవినాశనంబునందె సామర్థ్యంబు మా కొసంగె నని పలుకుటయు దేవేంద్రుం డానాలుగుతీర్థంబులందు విధియుక్తంబుగా స్నానంబు సలిపి మహాపాతకవిముక్తుండై యాతీర్థంబులకుఁ దీర్థరాజత్వంబుఁ బ్రసాదించె. 1236

గీ. కావునను మీర లేఁగి యక్కడను సోమ, వారసంయుక్త మగునమావాస్యనాఁడు
గంగలో స్నాన మొనరింపఁ గలిగెనేని, పాయు నాక్షణమంద మీపాతకములు.

గీ. అనుటయును వారు కొండంతయాసతోడ, నరిగి సిద్ధుఁడు చెప్పిన ట్లాచరింప
దుష్కృతములన్నియునుగూడఁదొలఁగివారి, కద్భుతముగనుదివ్యదేహములుగలిగె.

వ. అంతట బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాపంబు లాతీర్థంబులకు సంక్రమించుటయు నాతీర్థంబులు నాలుగును దత్పాపవశంబున మహాకృష్ణహంసాకారంబులం బడసె. నీవు చూచిననాలుగుమహాకృష్ణహంసంబు లమ్మహాతీర్థంబులుగా నెఱుంగుము. అంతట నమ్మహాకృష్ణహంసంబులు దత్పాపభారంబు సైఁపం జాలక

పాపవిముక్తికై యిరువదినాలుగుతీర్థంబులలోఁ గ్రుంకుటయుఁ దత్పాతకసం
క్రాంతివశంబున నాతీర్థంబులు నీవు చూచినయిరువదినాలుగుకృష్ణహంసంబు
లుగా నయ్యె నని యెఱుంగుము. ఆహంసంబు లన్నియును మానససరస్సునం
గ్రుంకుటయు నందుండి ముందు ఖిన్నవదనంబుతోడం జనుదెంచినకృష్ణహంసంబు
మానసతీర్థంబుగా నెఱుంగునది. నీవు గాంచినదివ్యరూపంబులు నర్మదోత్తర
కూలంబునందు నర్మదాకుబ్జాసంగమంబునం గ్రుంకుటం జేసి కృష్ణహంసాకా
రంబులు తొలఁగి స్వస్వరూపంబులం దాల్చినతీర్థంబులుగా నెఱుంగునది. తీర్థంబు
లందు మునింగెడియంచలం జూచి యింతమాత్రమునకె మహాపాపంబులు తొలం
గునా యని పరిహసించుచు వచ్చి వచ్చి తుదకు రేవాతీరంబునం బడి చచ్చిన
కృష్ణహంసంబులు బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకంబులుగా నెఱుంగునది. 1239

గీ. నర్మదాకూలములు రెంటినడుమ నెచట, నైన నొకసారి మునిఁగిన నదియె చాలు
నఘములను నెల్ల మాయించి యశ్వమేధ, ఫలము నీయంగ నిఁక వేయిపలుకు లేల.

ఆ. ఎంతవఱకు రేవ దృగ్గోచరము గాదొ, యంతవఱకె క్రాలు నన్నినదులు
గౌరవంబు గలిగి గర్జించుచుండును, నన్నితీర్థములును నంతవఱకె. 1241

వ. అని తెలిపి కుంజలుండు తృతీయపుత్త్రుం డగువిజ్వలునిం గాంచి వత్సా నీ వేఁగిన
దేశంబులందు నీకు గోచరించినయపూర్వం బేదియేని గలదేని వచియింపు మని
పలుకుటయు విజ్వలుం డి ట్లనియె. 1242

ఆ. తండ్రి మేరుపర్వతముమీఁద నానంద, వనము నాఁగ నొక్కవనము గలదు
దానినడుమఁ జూడఁ దగినరూపముతోడ, నలరుచుండునొక్కహ్రదము గలదు.

క. రతిమదనులఁ బోలెడిదం, పతు లిరువురు చనుచు వ్యోమమార్గంబున నే
కతమున నొదిగి విమానము, నతిశీఘ్రంబుగను వచ్చి రాహ్రదమునకున్. 1244

గీ. వచ్చి స్నానము చేసి తద్వారియందుఁ, దటమునకుఁ జేరి చూచి యచ్చటను దమకు
సాటి యగురూపమున నున్నశవయుగంబు, దాల్చి ఖడ్గంబులను వానిదరికిఁ జేరి.

ఆ. ఆఁడుదానిశవము నాఁడుది పురుషుని, శవముఁ బురుషుఁడును నశంకముగను
గోసి తినుచు నుండ నాసమయంబున, నరుగుదెంచి యిరువు రాఁడువాండ్రు.

క. వారలను జూచి నవ్వుచు, సారెకు నేమేమొ నుడువసాగిరి నడుమం
జేరి మఱియొక్కయిరువురు, మారులువలెఁ దొడఁగి రఱవ మాకిడు మనుచున్.

గీ. అంత నాదంపతులు దిని యాశవంబుఁ, దృప్తిదీర విమానము నెక్కి మరల
నేఁగి రొకనాఁడు మున్నట్లె యింతవఱకు, జరుగుచున్నది ప్రతిదివసమును దండ్రి.

ఆ. అచటి కేఁగుచుంట నాహారమున కేను, గనులఁ గాంచుచుంటి ననుదినంబు
వార లాద్యు లెవరొ యారీతి వా రుంట, కేమి కారణంబొ యెఱుఁగఁ జెప్పుమ.

గీ. అనుటయును గుంజలుం జెట్లు లనియె నన్ని, కర్మ మన్నిటికిని గూడఁ గారణంబు
పుణ్యకర్మంబునను దేహి పొందుసుఖము, గాంచును విషాదమును బాపకర్మమునను.
సీ. కనుఁగొని స్థూలసూక్ష్మము లైనధర్మముల్, శాస్త్రవిజ్ఞానలోచనముచేత
గర్మంబు నొనరింపఁగాఁ దగు జంతువు, సలుపఁగా రా దవిచారముగను
నెట్టివిత్తనమును బెట్టునో భూమిలోఁ, గాంచు నట్టిఫలంబె కర్షకుండు
కావించునో యెట్టికర్మ మట్టిఫలంబె, యనుభవించును దేహి యైనవాఁడు
గీ. కాన బంధు వైనఁ గర్మమె కర్మమె, శత్రు వైన సకలజంతువులును
గర్మచోదనమునఁ గాంచుచుందురు సుఖ, మైనఁ గాని దుఃఖ మైనఁ గాని. 1251
గీ. కర్షకుఁడు కృషిఫలమును గాంచునట్లు, కర్త కర్మఫలంబును గాంచుచుండుఁ
దాను గల్పించుకొనినదె కాని దుఃఖ, మేని సుఖమేనియును నన్యకృతము గాదు.
గీ. కరువునను బద్ధ మగుకనకద్రవంబు, పగిదిఁ గర్మంబునను దేహి బద్ధుఁ డగును
గర్మవశులము మన మెల్లఁ గర్మముననె, కలుగుచుండును సృష్టులు ప్రళయములును.

—: సుబాహురాజచరిత్రము :—

గీ. క్ష్మాతలంబునఁ జోలదేశంబునందుఁ, బ్రభు వొకండు గలండు సుబాహు వనఁగ
నతఁడు హరిభక్తుఁ డమితధైర్యాన్వితుండు, ధర్మపరిపాలనక్రియాతత్పరుండు.
ఆ. అఖిలగుణసమేతుఁ డయ్యును నాతఁడు, దానవిముఖుఁ డగుచు ధరణి నేలు
చుండఁ దత్పురోహితుం డగుజైమిని, యొక్కనాఁడు వానియొద్దఁ జేరి. 1255
క. మానవలోకాధీశ్వర, దానమునకు సాటి యైనధర్మము నెందుఁ
గానము గావునఁ జేయుము, దానములను బాత్రు లైనధరణిసురులకున్.
సీ. కొందఱు పఠియించుచుందురు విడిచి ని, ద్రాహారములను ద్రవ్యంబుకొఱకుఁ
గొందఱు సేవించుచుందు రల్పులనేని, యవమాన మనక ద్రవ్యంబుకొఱకుఁ
గొందఱు కృషి చేయుచుందురు శ్రమ మెంత, యైనను సైఁచి ద్రవ్యంబుకొఱకుఁ
గొందఱు కావించుచుందురు చేయరా, నట్టిపాపములు ద్రవ్యంబుకొఱకుఁ
గీ. గొంద ఱడవులలోఁ జొచ్చుచుందు రబ్ధు
లందుఁ గొందఱు పడుచుందు రర్థమునకుఁ
బ్రియము లగుప్రాణములు గూడఁ దృణములట్లు
విడుచుచుందురు కొందఱు విత్తమునకు. 1257
గీ. కాన బహుళశ్రమార్జిత మైనధనము, నంత మొందింపకుండ నిరర్థకముగ
నర్పణముచేసి సత్పాత్రమందు బుధులు, శ్రద్ధతో నిల్పికొందురు శాశ్వతముగ.
క. దానము లనేకములు గల, వైనను బ్రాణులకు నైహికాముష్మిక సౌ
ఖ్యానువిధానచణం బగు, దానము లే దన్య మన్నదానముకంటెన్. 1259

క. ఒకకబళమేని బ్రాహ్మణు, నకు ననుదినమును నొసంగినను నది శీఘ్రం
పక యేనాఁడును దాతకు, నొకటికిఁ బదిరెట్లు ఫలము నొసఁగుచు నుండున్.

గీ. అన్నదానంబు చేయలేకున్న యెడలఁ, బ్రతిదినంబును నొక్కపర్వమున నైన
నన్నమును విప్రునకుఁ బెట్టునతని కొదవ, ననుదినంబును భుక్తి జన్మాంతరమున.

గీ. జన్మమున నొక్కపరి యైనఁ జలిపెనేని, పాత్రునకు నన్నదానంబు భక్తితోడఁ
ద్రిదివమునఁ గ్రోలుచుండును దృప్తిదీరఁ, బ్రతిదినంబును నమృతధారల నతండు.

గీ. అన్నమునె ప్రాణ మనియెద రార్యులెల్లఁ, బ్రాణమున కన్న మాధార మైనకతన
నన్నదానంబు గావింపు మవనినాథ, కలుగుఁ బ్రాణం బొసంగినఫలము నీకు.

గీ. అనుటయును జైమినికి నిట్లు లనియె నతఁడు
స్వామి నీచెప్పినట్టులె సలుపువాఁడఁ
గాని యొకప్రశ్న మడుగంగఁ గాంక్ష గలిగె
ననుటయును జైమిని నరేంద్ర యడుగు మనియె. 1264

గీ. అంతట సుబాహు వతని కిట్లనియె స్వామి, స్వర్గ మొదవును దానంబువలన నంటి
వట్టిస్వర్గంబునను గలయట్టిగుణము, లేవో దోషము లేవో నా కీవె చెప్పుము.

గీ. అనుటయును బ్రాహ్మణుం డిట్టు లనియె భూప
క్రూరులు కృతఘ్నులును నాస్తికులును దురభి
మానులును జోరులును నసంభావితులును
లోభులును లేరు నిర్జరలోకమందు. 1266

క. అమరులకు క్షుత్పిపాసలు, శ్రమమును గ్లానియును శైత్యసంతాపవిషా
దములును వార్ధకమును రో, గములును శోకమును మృతియుఁ గలుగవు భూపా.

సీ. కామయానము లైన వ్యోమయానంబులు, సమకూర్చు లోకసంచారసుఖము
నానందమునఁ దేల్చు నతిలోకసౌందర్య, యుత మైనయప్సరోయువతిజనము
నీప్సితంబుల నెల్ల నీడేర్చు నఖిలార్థ, దము లైన దేవతాతరువు లైదు
భూరితేజంబునఁ బొలిచెడిదివ్యదే, హంబులు బహువిస్మయంబు గొలుపు

గీ. సర్వసంపత్సమృద్ధియు సత్యమార్గ
వర్తనంబును ధర్మసంవర్ధనమును
నమృతభోజనమును మహాహ్లాద మొసఁగుఁ
ద్రిదివమున నుండుగుణములు దెలుపఁ దరమె. 1268

గీ. ఎంతదోషమొ యమరుల కేమి చెప్ప, నిచట నార్జించుకొనినది యెల్ల నచట
ననుభవింపఁగఁ జేసి యనంతరంబ, నెట్టుదురు భూమిపైఁ బడునట్టు లధిప. 1269

గీ. పరులయౌన్నత్యమును సహింపకుని గొప్ప
కార్యముల కెన్నొ యెన్నొ విఘ్నములు సేయుఁ

గడఁగుచుండెడ దనుజు లెప్పుడును గూడ
లోటు గాదొకో యది స్వర్గలోకమునకు. 1270

చ. అనుటయు భూవరేణ్యుఁ డనఘా త్రిదివంబున కిట్లు దోషముల్
వినిచితి వెట్టిదోషములు లేనిపదం బెది యేని యున్న దో
వినిచెదవేని నాకు విన వేడుక య య్యెడు నాఁగ నాతఁ డి
ట్లనియెను దేవ బ్రహ్మభువనాదులకుం గల విట్టిదోషముల్. 1271

గీ. కావుననె కోరరు యథార్థభావవిదులు, ప్రాకృతులుపోలె స్వర్గాదిలోకములను
నొకటిమాత్రము కోరుదు రున్నవాని, కన్నిటికిఁ గూడ నూర్ధ్వమై యున్నపదము.

గీ. అదియె విష్ణుపదంబు బ్రహ్మంబు నాఁగ, నదియె జ్యోతి యనంగను నదియె భూప
జ్ఞానహీనులు దానిని గానలేరు, ధ్యానయోగనిరస్తపాతకులు దక్క. 1273

—: సుబాహు జైమిని సంవాదము :—

గీ. అనుటయును నాసుబాహుఁ డి ట్లనియె స్వామి, కర్మ మొనరింప నేల యా కర్మమునకు
ఫలముగా నుండుస్వర్గము వడయ నేల, పడసి స్వర్గంబు కడ కధఃపతన మేల.

గీ. కానఁ బంకంబులోఁ బడి కడుగుకొనుట, కంటె దానిని స్పృశియింపకుంటె మేలు
దాన మొనరింప నుత్తమధ్యానయోగ, మునను విష్ణుపదంబు చేకొనుదు నేను.

సీ. అని పల్కుటయును జైమిని యిట్టు లనియె రా, జేంద్ర నీపల్కిన దెల్ల నిజమ
కాని దానంబును గావింపకున్న చో, క్షుత్పిపాసాబాధ క్షోభపఱుచు
నాక్షోభమున జ్ఞాన మాచ్ఛాదితం బగు, దానిచేతను సిద్ధి కానరాదు
జ్ఞానయోగము గాని ధ్యానయోగము గాని, యూర్జితం బగు దానయోగముననె

గీ. కావుననె మున్ను జ్ఞానము గలిగినట్టి, భూధవులు యజ్ఞములు యాగములును దాన
ములును ధర్మంబులును బెక్కు సలిపి తుదకుఁ, బడసిరి సుఖంబుగను విష్ణుపదము నధిప.

గీ. మునులు సైతము భిక్షాన్నమునను బ్రాహ్మ
ణునకు నొకభాగమును ధేనువునకు నొక్క
భాగమును బార్శ్వవర్తికి భాగ మొకటి
యును నొసంగుచు రొందంగ నూర్ధ్వపదము. 1277

క. కావున నిష్కామంబుగఁ, గావింపుము దానములను గలుగును దానం
గైవల్యంబు సుఖంబుగఁ, గావింపని యెడల సిద్ధి గలుగదు భూపా. 1278

గీ. అనుటయు సుబాహుఁ డతనికి ట్లనియె స్వామి, ధ్యానయోగంబు చేత ననారతంబు
వాసుదేవుని భజియించువాని కితర, సాధనము లేల సద్గతి సంఘటిల్ల. 1279

క. అని పలికి యాసుబాహుఁడు, మనమున ధ్యానించుకొనుచు మాధవుని సతం
బును దుదకుఁ గాలధర్మం, బును బొందుట నరిగి విష్ణుపురమున కంతన్. 1280

—: వైకుంఠగతుఁ డయ్యును సుబాహుఁడు దానము చేయమిని దుర్దశను జెందుట :—

సీ. తనముందు నాట్యంబు లొనరించుచున్నను, నప్సరోవనిత లత్యద్భుతముగఁ
దనకంఠమును బుష్పదామంబుల నలంక, రించుచున్నను గిన్నరీజనంబు
దనప్రక్కలను జేరికొని స్తోత్రపాఠముల్, గావించుచున్నను దేవసమితి
దనమందలను నిల్చికొని పాడుచున్నను, గంధర్వ లక్ష్ములు గరఁగునట్లు
ఆ. లొక్కటియును జూడకుండ నాఁకలిబాధ, వలన నెచటఁ గూడ నిలువలేమిఁ
దిరుగఁజొచ్చె భార్య తిరుగంగ వెనువెంట, వెఱ్ఱివోలె నగరవీథులందు. 1281
ఆ. అట్లు తిరిగి తిరిగి యాకస్మికంబుగ, నరిగి యొక్క తాపసాశ్రమమున
కచట వామదేవుఁ డనుతపస్విని గాంచి, నమ్రుఁ డగుచు వందనం బొనర్చి.
క. హరి తనకుఁ గానరామియు, భరియింపఁగ లేనిక్షుత్పిపాసలవలనన్
బరితాప మొదవుటయు న, ప్పరమర్షికి విన్నవించె భయభక్తులతోన్. 1283
ఆ. విన్నవించుటయును విని వామదేవుఁడు, యోగదృష్టి నతని యోగ మెల్లఁ
గాంచి యిట్టు లనియె క్ష్మానాథ చేసిన, కర్మమునకుఁ దగినగతియె కలిగె.
ఆ. మానసంబునందు ధ్యానించితివి గాని, పరమపురుషు నెంతొ భక్తితోడ
నళినలోచనునకు నైవేద్య మొనరింప, వైతి వొక్క ఫలము నైనఁ దుదకు.
గీ. దశములందును నేకభక్తములు చేసి, చేసి తేకాదసుల నుపవాసములను
గాని ద్వాదసులం దొక్కకబళమేని, యొక్కనాఁడును విప్రున కొసఁగ వైతి.
ఆ. అన్న మమృతరూప మమృతంబు బ్రాహ్మణ,హస్తమందు నుంచినట్టు లైనఁ
గలుగుఁ దృప్తి దేవతలకును గలుగును, బితరులకును దృప్తి క్షితితలేంద్ర. 1287
గీ. అతిథులు భుజింప శేషించినట్టియన్న, మమృతమని చెప్పఁబడియె నయ్యది భుజించి
నట్టివారికిఁ దృష్ణయు నాఁకలియును, గలుగనేరవు పుణ్యలోకంబులందు. 1288
గీ. ధర్మసుత సుమి శ్రద్ధ యద్దానివలనఁ, గాంచి రూర్ధ్వపదంబు నకించనులును
జేసినను గోటిదానముల్ చెందలేఁడు, శ్రద్ధ లేనట్టివాఁడు శాశ్వతసుఖంబు.
గీ. అవ్యయానంద మనెడునన్ఘ ఫలము, ననుభవింపంగ వాంఛించునట్టివాఁడు
భూసురుం డనుసుక్షేత్రమునను నాఁట, వలయు దానము లనుబీజములను భూప.
గీ. ఫలముపై వాంఛ గలకృషీవలుఁడు భూమి
నొక్కక్షణమును నెడఁబాసి యుండనట్లు
పరమపదకాంక్షి యగువాఁడు పాత్రుఁ డైన
బ్రాహ్మణుని వీడి యుండఁ డెప్పటికిఁ గూడ. 1291
గీ. చెడ్డపని చేసి మేలును జెందఁబోఁడు, మంచిపని చేసి కీడును గాంచఁబోఁడు
నింబమును నాఁటి చూతఫలంబు గొనునె, నింబఫలమును గొనునె చూతంబు నాఁటి.
గీ. దాన మొనరింపకున్నఁ బాత్రం బెఱింగి, కలుగనేరదు తద్దానఫలము భూప
చేయకుండిన యెడలను క్షేత్ర మెఱిఁగి, బీజవాపంబు గలుగునె బీజఫలము.

సీ. అమృతోపసన్నిభ మైనయన్నమున మేను, పెంచుకొంటివి కండలు పెరుఁగునట్లు
పట్టెఁ డన్నంబు నైనను బెట్టవైతి, పాత్రుఁ డైనట్టివానికిఁ బార్థివేంద్ర. 1294
క. కలిగియును భూరిసంపద, గలిగియును హితంబు చెప్పఁగలిగిన పెద్దల్
తెలిసికొను తెలివి గలిగియుఁ, జలుపక దానంబు చెడితి సర్వవిధములన్. 1295
గీ. దేవతలు పితరులును భూదేవతలును, క్షేత్రరూపంబు లనుచును జెప్పఁబడిరి
కాన వా రిచ్చుచుందురు కాల మెఱిఁగి, దత్త మైనట్టిదానికిఁ దగినఫలము.
ఆ. జననమరణములకు సౌఖ్యదుఃఖములకుఁ, గారణంబు స్వకృతకర్మ మొకఁడె
కాన నధిప నీవు గావించియుండిన, కర్మముననె యిట్టికర్మ మొదవె. 1297
క. నారాయణుని మనంబున, నారాధించితివిగాన నద్దానను నె
వ్వారికి దొరకనివైకుం, ఠారోహణఫలము ప్రాప్తమయ్యెను నీకున్. 1298
ఆ. పాపకర్మమునకుఁ బాపఫలంబును, బుణ్యకర్మమునకుఁ బుణ్యఫలము
గలిగె నీకుఁ బూర్వకర్మఫలంబుల, ననుభవింప కుండ నగునె యధిప. 1299
సీ. అనుటయును జేఁడు భయకంపితాంగుఁ డగుచు
క్షుత్పిపాసావిషాదంబు సోఁకకుండ
శాశ్వతపదంబునను నిల్పఁ జాలినట్టి
పుణ్యకార్యంబు లేవొ తెల్పుము మహాత్మ. 1300
క. అని వేఁడుకొనుటయును న, మ్మునివరుఁ డి ట్లనియె లోకమున కుపకారం
బొనరించెడినీప్రశ్నం, బునకున్ సంతోష మయ్యె భూతలనాథా. 1301
వ. అన్నదానంబును నుదకదానంబును నుదకపాత్రదానంబును భూదానంబును గోదానంబును స్వర్ణదానంబును ఛత్త్రిదానంబును నుపానహదానంబును నను నెనిమిదిదానంబులు క్షుత్తృష్ణానివర్తకంబు లగుచు దాతకుఁ బరలోకంబునను జన్మాంతరంబునను ననేకసుఖంబులఁ జేకూర్చు. మృత్యుసమయంబునందుఁ గావింపఁబడుతిలదానంబును బూర్వోక్తఫలంబు నిచ్చుచు సర్వభోగపతిత్వంబు ననుగ్రహించు.
గీ. అనుటయును జేఁడు ముని కిట్టు లనియె స్వామి
నేఁడు నీ వనినట్టులె నాఁడు నాకు
జైమిని వచించె దానముల్ సలుపు మనుచు
సత్యమునె చెప్పుదురు చూవె శాస్త్రవిదులు. 1303
క. అనుకొంటిఁ గాని ధ్యానము, ననె ధన్యుఁడ నగుదు ననియు నా కితరంబుల్
పని లే దనియును నింతటి, పని యగు నని తలఁప నైతిఁ బా పైపోతిన్. 1304
వ. ఇంక దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తం బేదియేని యున్న ననుగ్రహించి నన్ను బాధావిముక్తునిఁ గావింపు మనుటయు వామదేవుం డతని కిట్లనియె. 1305

క. ప్రాయశ్చిత్తము దీనికి, నేయుదియును లేదు కాని యేవపడక మీ
కాయంబులె తినుచుండుం, డేయెడ నవి పడెనో యచటి కేఁగుచు నింకన్.
గీ. ఎచటఁ బడియెనో మీమేను లచట నుండు, నక్షయములుగ మీకుఁ గర్మానుభవము
పూర్ణమగునంతవఱకును బొండు చేసి, నట్టికర్మంబునకు ఫల మనుభవింప.
ఆ. అనుటయును సుబాహుఁ డతిహేయ మగుపని, చేయవలసె ననుచుఁ జింత నొంది
స్వామి యెంతకాల మీమాడ్కి శవదేహ, ముల భుజించుచుండవలెనో చెప్పుము.
వ. అని సప్రశ్రయంబుగా నడుగుటయు వామదేవుండు రాజా వాసుదేవాభిదానంబు
గలస్తోత్రంబు మీరు వినంగలనాఁడు క్షుత్తృష్ణావిముక్తులై భవభయనివారకం
బగుధామంబు వడయంగల రని చెప్పి యంతర్హితుం డయ్యె. 1309
గీ. అంతటను వార లాస్తోత్ర మాలకింపఁ, జేసి యత్నంబు లెన్నియొ చిట్టచివర
కాశ యుడుగంగ క్షుత్తృష్ణ లాఁగకునికి, నాత్మశవములఁ దినఁబొచ్చి రనుదినంబు.
ఆ. వత్స నీవు గన్నవారలు వారల, వారు ప్రతిదినమును వచ్చి విష్ణు
పురమునుండి యట్లు భుజియించి శవముల, నేఁగుచుందు రెదల నేడ్చుకొనుచు.
సీ. ఇరువురు చెలులుగా నేతెంచి ప్రజ్ఞయు, శ్రద్ధయు వారలచర్యఁ జూచి
నవ్వుచుండిరి మమ్ము దవ్వుగాఁ జేసిన, కతన మీ కీగతి గలిగె ననుచు
మఱియొక యిరువురు తెఱవలు గాఁగను, జనుదెంచి క్షుధయుఁ దృష్ణయును గూడి
యతిదారుణంబుగా నఱవంగఁ జొచ్చిరి, పెట్టుఁ డింకను మాకుఁ బెట్టుఁ డనుచు
గీ. వారలాఱుగు రెవ్వరో వారిచరిత, మెట్టిదియొ సర్వమును వచియించినాఁడ
నింక నడుగంగవలసిన దేదియేని, మదిని గలిగిన నడుగు చెప్పెదను వత్స. 1313
గీ. అనుటయును విజ్వలుం డిట్టు లనియెఁ దండ్రి, భవపయోనిధిఁగట్టుఁ జేర్పంగఁ దగిన
వాసుదేవాభిధానస్తవంబు నాకుఁ, జెప్పు మనుటయు నతఁ డిట్లు చెప్పఁదొడఁగె.

—:వా సు దే వా భి ధా న స్తో త్ర ము:—

వ. శ్రీవాసుదేవాఖ్యస్తోత్రమహామంత్రంబున కనుష్టుప్పు ఛందస్సు. నారదుండు
ఋషి. ప్రణవంబు దేవత. సర్వపాపనాశనార్థంబును జతుర్వర్గసాధనార్థంబును
నగుజపంబు నందు వినియోగంబు. వాసుదేవద్వాదశాక్షరమంత్రంబు జప్యంబు.
సీ. గంధర్వగీతభోక్తయు నిరాకారంబు, సుప్రకాశంబు గీతప్రియంబుఁ
బరమంబు వేదరూపంబు వేదాఖ్యంబు, శుద్ధంబు సూక్ష్మంబు సూక్ష్మతరము
యజ్ఞవల్లభము విద్యాధారమును మఖా, ధారంబు విశ్వవేత్తయును శివము
గీతజ్ఞమును గుణాతీతంబు గుణనాయ, కంబుఁ గైవల్యధామంబు సుఖముఁ
గీ. బుణ్యమును వేదమందిరమును మహోద
యమును గుణకర్తయును నిర్గుణమును బావ
నమును వేదజ్ఞమును విచారమును మోహ
శమనమును నైనప్రణవంబె శరణు నాకు. 1316

గీ. అంతటను నిండి భాసిల్లునదియు నేక, మైనను ననేక మైనట్లు కానవచ్చు
నదియు భవవార్ధి దాటించునదియు సర్వ,శక్తియును నైన ప్రణవంబె శరణు నాకు.
గీ. అఖిలలోకంబులకు మూల మనియు సకల, ధర్మములకును మేలైన ధర్మ మనియు
జ్ఞాన మనియును వేదశాస్త్రములయందుఁ, దెలుపఁబడియున్న ప్రణవంబె దిక్కు నాకు.
క. ఏయది జన్మస్థానమొ, గాయత్రీసామగానకళ కేది ముని
ధ్యేయమొ యేయది మోక్షో,పాయమొ యాప్రణవమునకె ప్రణతు లొనర్తుఁ.
గీ. దేనినూయను బ్రహ్మాది దేవతలును, గడవఁజాలక ముక్తిమార్గంబుకొఱకు
నెమకుచుందురో యాప్రణవమునె మదిని,వదలకుండఁగఁ బాదుకొల్పుదును నేను.
సీ. పరమపదంబుగా భాసిల్లువాఁడును, బ్రణవరూపంబునఁ బరగువాఁడు
నఖిలగుణంబుల కాధార మగువాఁడు, జగము లన్నియు సృష్టిసలుపువాఁడు
రవివహ్నితేజోవిరాజితుం డగువాఁడు, వేదకోశంబుగా వెలయువాఁడు
దుఃఖంబు లన్నియుఁ దొలఁగఁద్రోసెడివాఁడు, శ్రేయంబులను దయచేయువాఁడు
గీ. గదయు ఖడ్గము శంఖచక్రములు నాల్గు, హస్తములలోన ధరియించినట్టివాఁడు
కేవలుఁడు సర్వమయుఁడు పరాపరుండు,సాక్షియును నైన శౌరియె శరణు నాకు.
గీ. స్వప్రకాశంబుచేతనె సర్వలోక, ములను భాసిల్లఁజేయుచుఁ గొలువఁబడుచు
సకలవిబుధులచేతను శాశ్వతముగఁ, దేజరిలువాసుదేవుఁడె దిక్కు నాకు.
గీ. అరుణరూపంబు దాలిచి కిరణములను, నుదకమును శోషిలంగఁ జేయుచును మరల
నొసఁగుచును లోకముల నెల్ల నోముచున్న, దేవకీసుతుఁ డొక్కఁడె దిక్కు నాకు.
గీ. అనిలరూపంబునను మేనులందుఁ జేరి, జీవులను బ్రాణయుతులను జేసి తెలియఁ
బడనివాఁ డయి విశ్వంబు నడుపుచున్న, దేవకీసుతుఁ డొక్కఁడె దిక్కు నాకు.
గీ. ఎల్లలోకంబులను గూడఁ దల్లివోలె, నక్షయం బగుకరుణాకటాక్షమునను
నుదరమం దుంచుకొని ప్రోచుచుండినట్టి, దేవకీసుతుఁ డొక్కఁడె దిక్కు నాకు.
గీ. ఇంద్రియంబులు లేకపోయినను గూడ, నింద్రియసమన్వితులకంటె నెక్కుడుగను
నెల్లవిషయంబులను గ్రహియించుచుండు, దేవకీసుతుఁ డొక్కఁడె దిక్కు నాకు.
గీ. అమృతకరరూపమును దాల్చి యమృతమునను
ననిశమును బ్రదికించుచు ననిమిషులను
సర్వలోకోపకారంబు సలుపుచున్న
దేవకీసుతుఁ డొక్కఁడె దిక్కు నాకు. 1327
గీ. పద్మ కరపద్మములచేతఁ బాదపద్మ, ములను సంవాహనముసేయ జలధియందు
శేషపర్యంకమును నధిష్ఠించియున్న, సరసిజేక్షణుఁ డొక్కఁడె శరణు నాకు.
గీ. పాపముల నన్నిటిని రూపుమాపునట్టి, సకలతీర్థంబులును బదాబ్జములసేవ
సలుపుచుండంగఁ దీర్థరాజంబువోలెఁ, దేజరిలువాసుదేవుండె దిక్కు నాకు.

గీ. తన్ను ధ్యానించుచున్నమాత్రమున సకల, పాతకములను దహియించి పావనులను
జేసి ప్రాణులఁ దనదరిఁ జేర్చుకొనెడి, దేవకీసుతుఁ డొక్కఁడె దిక్కు నాకు.
క. ఆనంద మనంతము ప్ర, జ్ఞానము బ్రహ్మంబు పరము సత్యంబును నై
కానఁబడకుండ నుండియుఁ, గానంబడుచుండుహరియె గతి నా కింకన్. 1331
క. అనుసీపావనసంస్తవ, మును శఠునకు నాస్తికునకు మూర్ఖునకు నభ
క్తునకు నవిశ్వాసునకును, వినిపింపకు మనుచుఁ జెప్పి విరమించుటయున్. 1332
క. జనకునియాజ్ఞను గైకొని, చని యానందాటవికి వెసన్ విజ్వలుఁ డా
జనపతిరాకకు దెసలను, గనుఁగొనుచు వసించె నొక్కతన్మూజముమీఁదన్. 1333
గీ. అంతట విమాన మేతెంచె నాశుగతిని, గగనముననుండి కింకిణుల్ గల్లు మనుచు
మొరయుచుండంగ దీప్తులు ముసురుకొనఁగ, దిక్తటంబులఁ దరణిదీధితులుపోలె.
క. అరుదెంచుటయు విమానము, ధరణికి దిగి దానినుండి ధాత్రీంద్రుఁడు ద
త్తరుణియుఁ గృశాంగములతో, సరోవరమునందుఁ జలిపి స్నానం బంతన్.
క. విధి తమనుదుటను వ్రాసిన, విధానమున కాత్మలందు విలపిల్లుచునన్
క్షుధ కాఁగలేమి శవస, న్నిధికిం జని కోసి వాని నిస్త్రింశములన్. 1336
క. తినఁబోవుచున్నసమయం, బున విజ్వలుఁ డిట్టు లనియెఁ బుణ్యాత్ముల కీ
పని తగునె యెవరొ మీరలు, వినిపింపుఁడు యుష్మదీయవృత్తాంతంబున్.
క. అనవుడు నాభూపతి యి, ట్లనియెను శుకరాజ ప్రాక్కృతాఘఫలముగన్
దినుచుంటి మీశవంబుల, ననుదినమును నిప్పటికి శతాబ్దము లాయెన్. 1338
క. అని పలికి యశ్రుధారలు, గనుఁదమ్ములనుండి కాఱఁగను నేడ్చుచుఁ జె
ప్పెను జరిగినవృత్తాంతం, బును శుకమున కానుపూర్వ్యముగ నఖిలంబున్.
ఆ. ఆయుదంత మెల్ల నాలించి విజ్వలుఁ, డాత్మలోనఁ గరుణ యంకురింపఁ
దండ్రి చెప్పినట్టిస్తవమును బఠియించె, వీను లొగ్గి వారు వినుచు నుండ. 1340
ఉ. అంతట క్షుత్పిపాస లుడుగాఱఁగ వింతగ రాజదంపతుల్
సంతస మొందుచున్ హరిని స్వాంతములందు స్మరించుచుండ దై
త్యాంతకుఁ డేఁగుదెంచి సకలాశ్రితవర్గముతోడ నామహీ
కాంతున కాలతాంగికిని గట్టెనుట న్నిలిచెన్ స్వయంబుగన్. 1341
క. నిలుచుటయుఁ గోటిసూర్యుల, వెలుఁగులను నతిక్రమించి వెలిఁగెడివానిన్
దిలకించి లేచి భయభ, క్తులతో నారాజదంపతులు మ్రొక్కుటయున్. 1342
గీ. వారలకు నిట్టు లనియె దైత్యారి నేఁడు, నాస్తవంబును వినినదానను నశించెఁ
దొల్లి మీ రొనరించినదురిత మెల్ల, దాన నోనగూడె మీకు నాదర్శనంబు.

— : వాసుదేవస్తోత్రశ్రవణపఠనఫలకథనము : —

సీ. వేదపారగుఁ డయి విలసిల్లు విప్రుండు, జయమును గైకొను క్షత్త్రియుండు
వైశ్యుఁ డప్రతిహతైశ్వర్యయుక్తుఁ డగు, శూద్రుఁడు వడయును సుఖము లెల్లఁ

క్రూరమృగంబులు దూరస్థము లగు, స్తంభింపఁబడును దస్కరగణంబు
భస్మీకరింపఁగాఁ బడును క్షుద్రులు, సంహృతం బగును పిశాచబృంద

గీ. అంతరాయంబు లన్నియు నంతరించు, సర్వకామసమృద్ధులు సంఘటిల్లు
శ్రద్ధతోడను మామకసంస్తవంబు, వినిన వినిపించినను జదివినను గాని. 1344

క. రాజద్వారంబున స్తవ, రాజమును బఠించెనేని రాజు వశుండై
భోజనభాజనములు గజ, వాజిరథాదులు నొసంగి వాంఛలు దీర్చున్. 1345

సీ. శ్రాద్ధమున బ్రాహ్మణులు భుక్తి సలుపుచుండు
సమయమున 'స్తోత్రపఠనంబు సలిపెనేని
యమృతమును బోలె శ్రాద్ధాన్న మారగించి
తృప్తు లగుచును బితరు లొందెదరు నన్ను. 1346

సీ. పుత్రార్థి యగువాఁడు పుత్రవంతుం డగు, ద్రవ్యవంతుం డగు ద్రవ్యకాంక్షి
విద్యార్థి యగువాఁడు విద్యాచణుం డగుఁ, గీర్తిమంతుం డగుఁ గీర్తికాంక్షి
పుణ్యార్థి యగువాఁడు పుణ్యవంతుం డగు, భోగవంతుం డగు భోగకాంక్షి
స్వర్గార్థి యగువాఁడు స్వర్గంబు వడయును, మోక్షార్థి యగువాఁడు మోక్షమొందు

గీ. నిదియు నదియు నటంచును నెన్న నేల, యిచ్ఛగించునో యెవఁ డెవఁ డేది యేది
యందుకొనుచుండు నది యతి యతఁ డతండు, ప్రేమమున నాస్తవంబు జపించెనేని.

సీ. బ్రహ్మ మును లోకములు సృజింపంగ నెంచి
త్రోవ గానక ననుఁగూర్చి స్తుతి యొనర్చి
దానిచే సృష్టి గావింప దక్షుఁ డయ్యె
శివుఁడు దానినె జపియించి సిద్ధుఁ డయ్యె. 1348

గీ. బ్రహ్మహత్యావిముక్తిని బడసె మున్ను, వృత్రసంహారకుండు నాస్తోత్రముననె
దానినె జపించి దేవతామాని సాధ్య, సిద్ధవిద్యాధరాదులు సిద్ధి గనిరి. 1349

క. అనుదినమును నాస్తోత్రం, బును నొకసంవత్సరంబు పూర్ణం బగుదాఁ
కను జపియించినధన్యున, కును నాకును భేదమొప్పికొన వాగమముల్. 1350

క. కావున మీకును నపవ, ర్గావహ మైనది స్తవంబె యగుదెం డనుచున్
గోవిందుండు విమానము, పై వారల నుంచుకొని నభంబున కరిగెన్. 1351

ఉ. అంతట విజ్వలుండు సరయుంబుగ నచ్చి వచించె సర్వవృ
త్తాంతముఁ దండ్రి కాతఁడు ప్రహర్షముఁ జెంది మనంబులోన నీ
వెంతటిపుణ్యమూర్తివొ యుపేంద్రునిఁ గంటివి కన్నులార నా
ద్యంతవిహీనుఁ డైనపరమాత్ముఁడు వాఁడె సుమీ తనూభవా. 1352

క. అని పలికి పిదప నాల్గవ, తనయునిఁ గని వత్స నీవు దర్శించినచో
ట్లను నేయపూర్వ మైనను, వినఁదగినది యున్నఁ జెపుమ వినియెద ననుడున్.

వ. కపింజలుండు కుంజలునకుఁ బ్రణామంబు గావించి యి ట్లనియె. 1354

గీ. అరిగితిని నేఁడు కైలాసగిరికిఁ దండ్రి, దానిశిఖరంబుపై నద్భుతముగ నుండె
నొక్కగంగాహ్రదము దశయోజనముల,విస్తృతియుదివ్యమైన తావియునుగలిగి.

గీ. తత్తటంబున నొకశిలాతలమునందుఁ
గుంతలంబులు దిగజాఱఁ గూరుచుండి
యెవ్వతెయొ యొక్కమానిని యేడ్చుచుండె
రతియొ కాత్యాయనియొ సరస్వతియొ యామె. 1356

గీ. శోకసంతప్తయైన నాసుదతిరూపు, చూచుచున్నకొలందియుఁ జూడవలయు
ననెడుకౌతూహలముగల్గునాత్మలోన, నేమి మాహాత్మ్యమున్నదో యామెయందు.

ఆ. అట్లు లేడ్చుచుండ నామెకన్నులనుండి, హ్రదమునందుఁ బడెడియశ్రుబిందు
తతులవలన నెన్నొ తామరసంబులు, గలుగుచుండెఁ గంటిఁ గన్నులార.

వ. ఆపద్మంబులు తత్ప్రవాహంబులోనం బడి దాని కనతిదూరంబునం దుండురత్న
గిరిపై యోజనద్వయవిస్తారంబున విలసిల్లుచుండునొక్కహ్రదంబునం బడుచుండు
టయు నాపద్మంబుల నన్నింటిని సేకరించి వానిచే నిరాహారుండును ద్వగస్థి
మాత్రావశిష్టుండును భస్మోద్ధూళితావయవుండును జటిలుండును నగునొక్క
ముని రత్నాద్రియం దుండురత్నేశ్వరునిఁ బూజించుచు నేడ్చుచు నుండె. 1359

గీ. ఆసతీమణి యెవతెయొ యతఁ డెవండొ, వార ల ట్లుండుటకు నేమి కారణంబొ
తెలుపుము సమస్తమును గూడఁ దెలిసినట్టి, ప్రాజ్ఞుఁడవు నీవు విన వేడ్కపడెడినాకు.

గీ. అనుటయును గుంజలు డిట్టు లనియె వత్స
హుండుఁ డనియెడునొక్కదైత్యుని వధించె
మున్ను త్రిదశులసాహాయ్యమునను జేసి
నహుషుఁ డనుతేఁడు త్రిభువనానందముగను. 1361

—: విహుండుని చరిత్రము :—

గీ. తండ్రిని వధించినట్టిక్రోధమునఁ జేసి, తత్సుతుండు విహుండుఁ డత్యంతఘోర
తపము నొనరించి నానావిధంబులైన, వరములను జెంది యమితగర్వమును బొంది.

క. బాధింపఁదొడఁగె సురలను, బాధింపఁదొడంగె ధర్మపరిపాలకులన్
బాధింపఁదొడఁగె మునులను, బాధింపఁదొడంగెఁ దుదకుఁ బ్రజలను నెల్లన్.

ఆ. అతనిదుండగంబు లంతంతకును హెచ్చఁ, జాలకున్కి దేవసంఘ మెల్లఁ
గూడి పోయి చెప్పె గోవిందునకు వాఁడు, చేయుచున్నదుష్టచేష్ట లెల్ల. 1364

క. విని వారినుడులు కృష్ణుఁడు, చనుఁ డింకను మీరు నేను శాసించెద నా
దనుజాధముఁ డింతటిపను, లొనరించునె జీవితేచ్ఛ యుండినయెడలన్. 1365

క. అని పలికి యాదితేయులఁ, బనిచి దివంబునకు వానిఁ బరిమార్పంగన్
గనుఁగొని యుపాయమును నే, ర్పునఁ దాలిచి మోహినీస్వరూపము నంతన్.

గీ. నందనారామమున కేఁగి యందుఁ దపము
సలుపుచున్నట్టి లోకశిలాఫలకమందుఁ
గూడుచుండంగ నాదైత్యకుంజరుండు
దివమునకుఁ బోవుచును నేఁగుదెంచి యటకు. 1367

గీ. ఆమెరూపంబు గాంచి యత్యద్భుతమును
బొంది మదిలోనఁ దత్పార్శ్వమునకుఁ జేరి
కలికి నీ వెవ్వతెవొ నిన్నుఁ గాంచినంత
నా కధీనంబు గాకుండె నామనంబు. 1368

క. హుండునికొమరుఁడ నేను వి, హుండుండను త్రిభువనముల నోడించిన శూ
రుండను రాక్షసమూర్ధ, న్యుండను నా కేలు వట్టు ముత్పలనేత్రా. 1369

గీ. నీవు కోరిన దెల్లను నేన తీర్తు, నింకఁ దప మేల చేసెద విందువదన
యనుడుఁ గనులెత్తి విష్ణుమాయావధూటి, చూచి వానిని గౌరవసూచకముగ.

గీ. ఈవు ననుఁ గోరితేని దైత్యేంద్ర సప్త, కోటిసంఖ్యాక కామోదకుసుమములను
శూలి నర్చించి తత్పుష్పమాలఁ దెచ్చి, యొనరుపుము కంఠభూషణంబుగను నాకు.

క. అనుటయు విహుండుఁ డట్టులె, యొనరించెద నింతి యిటనె యుండు మటంచున్
జని తిరిగి దేశ మంతయుఁ, గని కని కామోదతరువు గానక తుదకున్. 1372

గీ. అరిగి శుక్రునికడకు మహానుభావ, కలదె కామోదవృక్ష మెక్కడను నైనఁ
జెప్పు మనుటయు శుక్రుఁడు శిష్యునందుఁ, గలుగువాత్సల్యమున నిట్లు పలికె నపుడ.

గీ. అసురవల్లభ యేదేశమందుఁ గూడ, లేదు కామోద మనియెడిపాదపంబు
కాని కామోద యనియెడిఖ్యాతి గనిన, కంబుకంఠి యొకర్తుక గలదు చూవె.

వ. ఆయమకు గంగాద్వారంబునందు విశ్వకర్మనిర్మితంబై కామోదం బనుప్రసిద్ధిం
బడసియుండినయొక్కపురంబు నివాసస్థానంబుగా నయ్యె. 1375

గీ. ఆమెకడ కేఁగి నవ్వించినట్టు లైన, నాప్రహాసంబునుండి యత్యద్భుతముగ
జల్లునను రాలుఁ బువ్వులు జల్లువోలె, వానికిని గల్గుఁ గామోదసూనసంజ్ఞ.

క. ఆకామోదసుమంబులు, శ్రీకంఠున కెంతయేని ప్రియములు వాని
గైకొని శివు నర్చించినఁ, జేకూరు సమస్తకార్యసిద్ధులు వత్సా. 1377

క. అనుటయు నాపుష్పంబులె, వనజాయతనేత్ర తనకు వచియించిన వం
చను హర్షించుచును దదా, జ్ఞను గైకొని యచటి కతఁడు చనుచుండంగన్.

ఆ. త్రోవలోన నారదుండు గోవిందుని, ప్రేరణమున వాని కెదురు వచ్చి
యెచటి కేఁగుచుంటి వీ వని యడుగంగ, నతఁడు చెప్పె నున్నయంశ మెల్ల.

ఉ. అంతట నారదుండు దనుజాధిప యెవ్వఁడు చెప్పె నీకు దై
త్యాంతకుఁ డుండు నెప్పుడును నచ్చట నాతఁడు నిన్నుఁ జూచినన్

జింతితకార్యసిద్ధికిని జేటు ఘటిల్లుటె గాక పైని న
త్యంతవిషాదహేతు వగునట్టియుపాయము గూడఁ గల్గెడిన్. 1380

క. కావున నీ వాదరికిన్, బోవల దామోహనాంగిఁబొందు దృఢముగాఁ
గావలయు నన్ను కోరికి, భావములో నున్న నేల బహుభాషణముల్. 1381

క. అనుటయు విహుండుఁ డాతనిఁ, గనుగొని యి ట్లనియె నట్లు కావింపని చో
మునినాథ యేయుపాయం, బున నా కాదివ్యపుష్పములు లభియించున్. 1382

గీ. అనుటయును నారదుం డిట్టులనియెఁ గొలఁది, కాల మిచ్చోట నున్న గంగాప్రవాహ
సలిలమునఁ బడి యాపుష్పసముదయంబె, వచ్చు నిచ్చోటి కవి కొనవచ్చు నీవు.

చ. అనుటయు దానవుండు సదుపాయము చెప్పె మహర్షి కార్యసా
ధనముగ నంచు నెంచి ప్రముదంబును జెందుచుఁ జూపినట్టిచో
టనె నివసించె నంతటఁ దటాలున నారదుఁ డేఁగెఁ బోయివ
త్తును దనుజేంద్ర యెందుకుము తొందరపా టని చెప్పి వానితోన్. 1384

—: మత్స్య కూర్మ వరా హా వ తా ర హే తు క థ న ము :—

గీ. అరిగి కామోదపురమున కచట నుండి, నట్టికామోదకడ కేఁగి యామెవలన
నర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కార మంది యడిగె, సౌఖ్యమున నున్న దాన వెసాధ్వియనుచు.

గీ. అడుగుటయు నామె మౌని కి ట్లనియె స్వామి
యేమి మాయయొ కాని నా కీదినంబు
నిద్ర యుదయించె స్వప్నంబు నిద్రలోనఁ
గలిగె దారుణముగ నుషఃకాలమందు. 1386

క. అది యే మన నెవ్వఁడో నా, సదనమునకు వచ్చి హీనజన్మంబులలో
గుదిబడును శౌరి యని యను, పదమ చనియె దాని కేమి ఫలము మునీంద్రా.

గీ. అనుటయును నారదుం డిట్టు లనియె నపుడు, కమలలోచన విను ముషఃకాలమందు
మంచిస్వప్నంబు గలిగిన మంచి గలుగుఁ, జెడ్డస్వప్నంబు గలిగినఁ జెడ్డ గలుగు.

గీ. తెలిపినను దుఃఖపడెదవు కలికి నీవు, పరమపురుషుఁడు జన్మసంబంధమందుఁ
దగులువడియెడియోగంబు దాపరించె, నాకతన నట్టిస్వప్నంబు నీకుఁ గలిగె.

చ. అనుటయు విస్మయం బొదవ నాయమ యి ట్లనియెన్ మహాత్మ యె
వ్వనికిని గోచరింపనిప్రవర్తన గల్గినవాని కాత్మమా
యను సకలప్రపంచముల నట్టిటు లూఁపెడువాని కేల క
ల్గెనో జననంబులం దగులుక్లేశము నాకు వచింపు మియ్యెడన్. 1390

వ. అని యడుగుటయు నారదుం డాయమను జూచి. 1391

సీ. భృగు వనునొకమహాఋషి వచ్చి చనుదెమ్ము, యజ్ఞరక్షణమున కనుచుఁ గోర
నరుదెంతు నని చెప్పె హరియాతఁ డది నమ్మి, చని యధ్వరంబును జలుపఁదొడఁగె

నంతట నమరాలయము దానవులు ముట్టి, రనువార్త విని కృష్ణుఁ డటకుఁ జనియె
ననియె సం దని వచ్చి యసురుల చెండఁగొట్టి, రవహ్నిని చేసెడియధ్వరంబు
గీ. దానిచే నాగ్రహము గల్గి తాపసుండు, జలజలోచనునకు ఘోర శాప మొసఁగె
హేయ మగుమూఁడుజన్మంబు లెత్తునట్లు, గడన లే రెంతవారును గర్మ మతివ.
క. అని చెప్పి బ్రహ్మలోకం, బున కాకలహాశనుండు పోవుటయును నా
వనజాక్షి యేడ్వఁదొడఁగెను, గనులను బాష్పములు రాల గంగాంబువునన్.
గీ. అంత నాశోకబాష్పము లబ్జములుగ, నగుచు నడవేరఁగను బ్రవాహంబునుండి
వాని నతిహర్షమునఁ గొని దానవుండు, చెలువకొఱకయి శివపూజ చేయఁదొడఁగె
గీ. ఆవిహంగుఁడె నీవు కన్నట్టివాని, హ్రదతటంబున నేడ్చుచున్నట్టిపద్మ
వదన కామోద యనియెడుసుదతి వత్స, సంశయం బున్న నడుగు మేయంశమేని.
క. అనుటయుఁ గపింజలుం డి, ట్లనియెను గామోద యనెడునామెచరిత మె
ల్లను దండ్రీ సవిస్తరముగ, వినిపింపుము నాకు వినఁగ వేడుక గలిగెన్. 1396
వ. అని యర్థించుటయుఁ గపింజలునకుఁ గుంజలుం డి ట్లనియె. 1397

—: కామోదాఖ్యానకథనము :—

గీ. వినుము దేవాసురులు మున్ను వనధిఁ ద్రచ్చు
నపుడు కన్యాచతుష్టయ మందుఁ బుట్టె
నొకతె వారుణి మఱియును నొకతె లక్ష్మి
యొకతె కామోద మఱి వేఱయొకతె శ్రేష్ఠ. 1398
గీ. అందులోపలఁ గామోద యచ్యుతునకుఁ, బరమసంతోషమును గొల్పుపద్మగంధి
యామె నవ్వినఁ గురియు నత్యద్భుతముగఁ, దావి వెదచల్లుపూలు వక్త్రంబునుండి.
గీ. అదియునుం గాక యెప్పుడైన నాలతాంగి, యేకతంబున నేనియు నేడ్చె నేని
కురియు నద్భుతముగ వాన గురిసినట్లు, పరిమళము లేనిపూలు బాష్పములనుండి.
గీ. నవ్వినపు డేర్పడినప్రసూనములచేత, శివునిఁ బూజింప సర్వార్థసిద్ధి గలుగు
నేడ్చినపు డేర్పడినపూల నిందుధరునిఁ, బూజసేయ సర్వానర్థములును గలుగు.
క. తులసీవృక్షంబుగఁ గాఁ, గల దాకామోద భావికాలంబునఁ ద
ద్దళ మొకఁ డిచ్చిన నే మీఁ, గలను ఫలం బనుచుఁ గుందుఁ గమలాక్షుఁ డెదన్.
క. కామోదాఖ్యానం బిది, యేమనుగఁ దలంచికొంటి వింకను సనఁగా
నామోదమునఁ గపింజలుఁ, డామీఁదటికథను జెప్పు మని యడుగుటయున్.
గీ. అపుడు కుంజలుఁ డతని కి ట్లనియె వత్స, శూలిని విహంగుఁ డాకీతి శోకపుష్ప
ములను బూజించుచును దానఁ గలిగినట్టి, పాపమున నేడ్చుచుండెను బ్రతిదినంబు.
గీ. అంతటను గొన్నినాళుల కతనిపాప, మంతయును బండ వాఁడు శోకాంబుజములఁ
బ్రాణపతికి నొనర్చునర్చనకు మిగుల, నాగ్రహము నొంది యీశ్వరి యాత్మలోన.

గీ. బ్రాహ్మణాకృతి దాల్చి రాత్రిచరుని, చెంత కరుదెంచి పాపాత్మ చేయ నగునె
శోకపంకేరుహములను శూలిపూజ, చేసితివె నీవు శుక్రుఁడు చెప్పినట్లు. 1406
క. అనుటయు విహుండుఁ డాగ్రహ, మున జెంది యవండ వీవు భూసుర వేషం
బున వచ్చినచండాలుఁడ, వనఁగూడనిమాట లాడ నగునే నన్నున్. 1407
క. పాపాత్ముండనె నేను మ, హాపాపివి నీవు నాకు నధికారివె నా
లోపముల నెంచ నవలకుఁ, బో పో బలి యగుదు విచటఁ బో కుంఠితవ్రోన్.
చ. అనుటయు బ్రాహ్మణుండు దనుజాధను చేసినతప్పు చెప్పినన్
గనలెద వేల నీకుఁ దుదికాలము దాపురమయ్యె దానిచేఁ
గనులను గప్పెఁ జీఁకటులు గర్మఫలంబును గాంచు మంచు హు
మ్మనఁగను ద్రవం బళనియట్లు విహుంకుని దాఁకి కాలిచెన్. 1409
గీ. అంతటను దేవదుందుభు లాకసమున
మ్రోఁగె సకలప్రపంచవిద్రోహి యైన
యసురుఁడు నశించె ననువార్త యన్నిదెసల
ముసురుకొనఁగను దప్పెటల్ మ్రోఁగినట్లు. 1410
వ. అనుటయుఁ గపింజలుండు తండ్రి నహుషుండు హుండుని వధించినవిధంబు విన వేడ్క యయ్యె. వినిపింపు మని యడుగుటయుఁ గుంజలుం డతని కి ట్లనియె.

— : న హు షో పా ఖ్యా న ము : —

క. ఒకనాఁడు మున్ను శంకరు, నకు మ్రొక్కి భవాని ప్రాణనాథా యేదే
నొకదివ్యవనము గనఁ గా, తుక మొదవెను దీర్పు మీప్రతోషము నాకున్.
క. అనుటయును శంకరుం డా, మెను దోడ్కొని యెక్కి వృషభముమీఁదను స్వర్గం
బున కేఁగి నందనవనం, బును జూపెను నేత్రపర్వముగ నాయమకున్. 1413
సీ. వినుచును వీనులవిందుగాఁ గంఠంబు, లెత్తి క్రోలిచెడికోయిలలపాట
కనులపండువుగను గాంచుచు ఫలపుష్ప, భరితంబు లగుదివ్యపాదపముల
ననుభవించుచు దేహమునకు సుఖంబుగా, మలయసమీరసంస్పర్శములను
ఘ్రాణతృప్తిగను నాఘ్రాణించుచును నలు, ప్రక్కల వ్యాపించుపరిమళముల
గీ. నచ్చరలు కిన్నరులును విద్యాధరులును, సురలు బ్రహ్మాదులును నుండు చోటు లెల్ల
హర్ష మొనఁగూర్చుచుండ నాహరునితోడ, నందనంబున విహరించె నగతనూజ.
గీ. అట్టికాలంబునను నామె కద్భుతముగఁ, దేజరిల్లుచు పొన్నదీప్తితోడ
దర్శనీయంబుగా నుండుతరు వొకండు, గనఁబడియె నొక్కచోట నవ్వనమునందు.
క. కనఁబడుటయుఁ గౌతుకమునఁ, గనుగొని యాపాదపమును గాత్యాయని య
ట్లని యడిగెఁ జెంత నుండిన, తనభర్తను నాథ యేమి తరు విది చెపుమా.
గీ. అనుటయును నీశ్వరుం డిట్టు లనియెఁ దన్వి, యేమి చెప్పుదు నిది కల్పవృక్ష మనెడి
పేరు గాంచినదేవతాభూరుహంబు, దీనిమహిమ మపారము దెలియరాదు,

సీ. నదులలోపలను జాహ్నవివోలె నాహ్లాద, కరులలోపల సుధాకరుఁడువోలె
వారణంబులలోన నైరావతమువోలె, సృష్టికర్తలలోన స్రష్టవోలె
నాదితేయులలోన నంబుజాక్షుఁడువోలె, విద్యలలో నాత్మవిద్యవోలె
నరులలోపలను భూవరుఁడువోలె జలాశ, యంబులలో సముద్రంబువోలె
గీ. శైలములలోనఁ దుహినాద్రివోలె భూత, చయములో ధాత్రివోలె నోషధులలోన
నోదనౌషధివోలె నీపాదపంబు, దానశౌండులలోనఁ బ్రధాన మబల. 1417
గీ. అనుటయును నాథ యొకకోర్కి యాత్మలోనఁ, గలిగె నీకల్పతరువును గాంచినంత
ననుమతింపుము నాయాశయంబు దీరఁ, గోరుకొనియెద నని దేవి కోరుటయును.
ఆ. కోరుకొనుము తన్వి కోర్కి దీర్చెడిదాత, దొరకినపుడు గాక దోహదంబు
సఫల మగునె యన్యసమయంబునం దని, పలికె శర్వుఁ డమృత మొలుకునట్లు.
గీ. అంతట భవాని యతిలోక మైనరూపు, గలయొకానొక కన్య కావలయు ననుచుఁ
దలఁచికొనుటయు నాకల్పతరువునుండి, కలిగె నొకదివ్యకన్య తత్క్షణమునంద.
గీ. కలిగి యాకన్య శాంభవికడకు వచ్చి, మ్రొక్కి నిలువంగఁబడుటయు ముద్దులొలుకఁ
గౌఁగిటను జేర్చి యాకన్యకను భవాని, యనుభవించి సుతాశ్లేషజనితసుఖము.
క. తనయారత్నమ నినుఁ జే, ర్మిని గంటి నశోకసుందరీనామంబుం
గొని వర్ధిల్లుము శశికుల, జనితుం డగునహుషభూమిజానికి సతివై. 1422
క. అని యాశీర్వాదంబుం, బొనరిచి పతితోడఁ గూడి పోయెను గాత్యా
యని రజతగిరికి మెచ్చుచు, మనమునఁ దత్కల్పవృక్షమాహాత్మ్యంబుం. 1423

— : అశోకసుందరిని హుండాసురుఁడు మోహించుట : —

ఉ. అంత నశోకసుందరి ప్రహర్షముతోడను గూడి నందనా
భ్యంతరమందు నెచ్చెలుల నాడుచుఁ బాడుచు నుండ నామె న
త్యంతకుతూహలంబునను నభ్రపథంబుననుండి చూచి వి
భ్రాంతమనస్కుఁడై యటకు రాక్షసుఁ డొక్కఁడు వచ్చె గ్రక్కునన్. 1424
గీ. కలికి నీవంటికాంత నెక్కడను గూడఁ, గాన నైతిని మూఁడులోకములలోన
నెవరిదానవొ నీవు నా కెఱుఁగఁజెపుమ, హుండుఁ డనుదానవాధీశ్వరుండ నేను.
క. అనుటయు నాయమ వానిం, గనుఁగొని యిట్లనియె నేను గాత్యాయనికిన్
దనయను నీకల్పద్రువు, నను సాఁకెడితల్లి యేల నాకథ నీకున్. 1426
చ. అనుటయు హుండుఁ డిట్లనియె నంబుజలోచన విప్రచిత్తిసం
దనుఁడను నేను హుండుఁ డనునామముఁ గైకొని యింతవాఁడు లేఁ
డనియెడుఖ్యాతి నొందినమహాబలుఁడన్ ననుఁ జెట్టవట్టి నీ
వనుపమభోగభాగ్యముల నందుము పొందుము సర్వసౌఖ్యముల్. 1427

క. అనుటయు నశోకసుందరి, దనుజాధిప నాఁడె నాకు ధవుఁ డగు నహుషుం
డని చెప్పి చనియెఁ గాత్యా,యని కా వాతల్లినుడువు లనృతము లెపుడున్.

క. కావున నహుషుం డనియెడి, భూవరుఁడె ధవుండు నాకుఁ బో మ్మనుటయుఁ ద
ద్భావం బెఱింగియును గా, మావిష్టుం డగుచు నామె కతఁ డి ట్లనియెన్.

క. పుట్టఁగఁబోయెడినహుషునిఁ, గట్టుకొనఁగవలయు ననుచుఁ గాత్యాయని యాఁ
కట్టుటయును సుందరి నీ, వట్టులె యుండుటయు నెంతహాస్యము కంటే. 1430

క. కాంతలు తారుణ్యమున రు, చింతురు పురుషులకు నది నశించిన పిదపం
గాంతురె పురుషులు పొలఁతుల, నెంతటిసాహసము చేయ నెంచితి వబలా.

క. ఎప్పుడు పుట్టునొ నహుషుం, డప్పటివఱకును నమూల్య మగుజవ్వన మే
చొప్పున నిలుచునొ నీవే, చెప్పుము విత చేసికొనక సిద్ధాన్నంబున్. 1432

క. వనితలు పురుషులకంటెను, గనిష్ఠలై యుంట చెల్లుఁ గాని లతాంగీ
వనితలకంటెను బురుషులు, గనిష్ఠులై యుంట నీవు కంటివె చెపుమా. 1433

క. అనుటయు నశోకసుందరి, దనుజున కి ట్లనియె సూక్ష్మధర్మములు సనా
తనము లవి పెక్కువిధములు, గను నుండు నెఱుంగఁ దరము గా దండఱకున్.

వ. కృతయుగంబునందు జన్మించినరేవతి భవిష్యదష్టావింశద్వాపరయుగంబునం
దవతరించినబలరామునకు భార్య యయ్యె. యుగత్రయప్రమాణంబుచే నాయమ
బలరామునికంటె జ్యేష్ఠగా నుండె. పూర్వమం దుదయించినమాయావతి యను
గంధర్వకన్యను భవిష్యదష్టావింశద్వాపరయుగంబునందు గోవిందునకు జన్మించి
శంబరాసురుని సంహరించి ప్రద్యుమ్నుండు భార్యగాఁ బరిగ్రహించె. జ్యేష్ఠకనిష్ఠ
భావంబులు సామాన్యధర్మంబులుగాని విశేషధర్మంబులు గావు. 1435

క. నే నింక నహుషపత్నినె, కాని మ ఱొక్కనికిఁ జెందఁగలిగినదానం
గా ననుకొని నిర్భ్రాంతిని, మాని చనుము లేనియెడఁ బ్రమాదము గలుగున్.

చ. అనుటయు హుండుఁ డామె నెటు లైనను జేకొన నెంచి యాత్మలోఁ
జని యటనుండి యప్పటికిఁ జయ్యన నాపయి నాత్మమాయచే
తను వనితాకృతిం బడసి తత్సవిధంబున కేఁగుదెంచి యా
ననమునఁ జింత దోఁపఁగఁ గనంబడుచున్ నిలుచుండె నంతటన్. 1437

క. కనుఁగొని యశోకసుందరి, కనికర మొదవంగఁ దన్ముఖంబును జంద్రా
నన యేల చింత నొందెద, వనుటయు నాకపటకాంత యతిదుఃఖమునన్.

గీ. అమ్మ నాదురవస్థ యే మని వచింతు, హుండుఁ డనునొక్కదుష్టదైత్యుండు నన్నుఁ
బడయఁగా నెంచి చంపె నాప్రాణవిభుని, నది మొదలుగను నన్నంబు వదలి నేను.

ఆ. తపము చేయుచున్నదాన నాదైత్యుని, నాశనంబుకొఱకు నళినగంధి
యుల్లమందు శ్రద్ధ యున్న నాయాశ్రమ, మునకు రమ్ము నియమములను జూడ.

ఆ. సాధ్వి శైలసుతకుఁ బుట్టిజలజలోచన యలరాఁ, దప్పు నిట్టిముప్పు లెప్పటికిని
గాన నాత్మరక్ష గావించుకొనుటకుఁ, దపము సాధనంబు దలఁపఁ బోఁడి. 1441

క. అని పలుకుటయును గాకే, తనయ తపోనియమములవిధానమును గనుం
గొన నాశ గలిగి మాయా, వనితామణి వెంటఁ జనియె వాస్తవబుద్ధిన్. 1442

వ. అంతట నమ్మాయావధూటి యశోకసుందరిం దోడ్కొని చని మేరుశిఖరంబునం దుండు కాంచనపురంబునకుం జేరి మాణిక్యకుడ్యభాసమానంబును గనకప్రాసాదవిరాజమానంబును నానావిధరత్నఖచితహేమప్రాకారమండితంబును మనోజ్ఞంబును నగునిజమందిరంబునం బ్రవేశించి స్వస్వరూపంబు దాల్చి నిలువంబడి.

గీ. ఇంతి యిది నాగృహంబు వన్నెలుకొనిన, ననుభవించెద వెల్లసౌఖ్యముల నిచట
సమ్మతింపుము వీరె యచ్చరలు వీరె, కిన్నరులు నిన్ను సేవింప నున్నవారు.

—: అశోకసుందరి హుండుని శపించుట :—

క. అనుటయు నశోకసుందరి, కనులను నిప్పుకలు రాలఁ గన్గొని వానిన్
దనుజాధమ యెంతటివని, వంచించితి బ్రదుక నాశ యున్నదె నీకున్. 1445

క. ననుఁ దెచ్చుట యిచ్చోటికి, ననలశిఖను దెచ్చికొనుటె యనుకొను మిది ని
న్నును నీజనమును నీకుల, మును సర్వము గూడ భస్మముగ నొనరించున్.

క. నను ధర్షింపఁ దలంచుట, దనుజాధమ తీక్ష్ణఖడ్గధారను ఘట్టిం
పను నంగుళ్యగ్రముచే, తను దొరఁకొనుటయ నిజంబు దాఁపఁగ నేలా. 1447

గీ. ప్రతిఘముననుండుకృష్ణసర్పంబుమీఁది, రత్నముగ్రహించుటకును గర్జనముసేయు
కేసరిముఖంబునం దుండుమీసములను, లాగుటకును దొరకొంటి బాగుపడెదె.

క. దనుజాధమ నీ వొనరిం, చినపాపంబునకుఁ దగినశిక్షను గావిం
పను నహుషుఁడు శీఘ్రంబుగ, జనియించును గాక యనుచు శాపం బిచ్చెన్.

గీ. అట్లు శపియించి క్రోధంబు నాఁపలేక
ఖండపరశుతనూభవ మండిపడుచు
దహనశిఖవోలె జాహ్నవీతటమునందుఁ
దపము సలుపంగఁదొడఁగెఁ దద్వధముకొఱకు. 1450

వ. అంతట హుండాసురుండు చింతాక్రాంతహృదయుండై తనమంత్రి యగుకంపనునకు జరిగినవృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించుటయుఁ గంపనుండు దేవా యీయల్పకార్యంబున కింత చింతింప నేల. నహుషుండు జన్మించినతోడనె యసురమాయాశక్తిచే నతని నపహరించి వధించితివేని యాసుందరి నిరాశయై లోకైకవీరుండ వగునిన్నుఁ దనయంతఁ దాన శరణుచొచ్చు నని చెప్పె. 1451

క. అప్పుడు హుండుఁడు ధైర్యం, బుప్పతిలఁగ నహుషుఁ డుదయమొందెడికాలం
బెప్పుడు వచ్చునో యాతని, నెప్పుడు చంపుదునో యంచు నెంచుచు నుండెన్.

సీ. అది యట్లు లుండఁగా నైలపుత్రుండు, నాయు నపుత్రుఁడై సత్క్రియలను
నంతంతకును జింత యతిశయిల్లుచునుండ, నోపఁగాఁ బాలక యొక్కనాఁడు
కాంతాసమేతంబుగా నేఁగి మహనీయుఁ, డైనదత్తాత్రేయమౌనికడకు
బహుభక్తితోడఁ దత్పరిచర్య సేయుచు, నచట నుండెను శతహాయనంబు

గీ. లట్టు లుండంగ నొక్కనాఁ డమ్మహర్షి, తద్విశిష్టభక్తి కెంతయును మెచ్చి
యతని కొకఫల మిచ్చి నీయతివ కిమ్ము, దీని ననిచెప్పుచును తిరోధాన మొందె.

గీ. ఆయు వాఫలమును దనయతివ యైన, యిందుమతి కీయ నామె యానంద మొదవ
దాని భుజియించి గర్భంబు దాల్చె సిద్ధ, పూరుషులసేవ యూరక పోదు సూవె.

గీ. అంత స్వర్భానుతనయశతాబ్దములును, గర్భమువహించి యొకరాత్రికాలమందుఁ
గనియె నొకనాఁడు రవికోటికాంతితోడ, దిశలు వెలుఁగొందఁ జేసెడిశిశువు నొకని.

ఆ. అది గ్రహించి హుండుఁ డాసమయంబున, నొక్కదాసిమేన నొదిఁగి పోయి
సూతిసదనమునకుఁ జూచి యట్టిట్టులు, బాలకుని స్పృశింప భయము నొంది.

గీ. అంతమున కెట్లొకొంత ధైర్యము వహించి, యెత్తికొని వానిఁ దనయింటి కేఁగి వేగ
భార్యచేతి కొసంగి యీపరమవైరి, పొలను నేఁడు భుజింపఁగా వలయు ననియె.

క. అనుటయు నాయమ మేకల, యనియెడిసైరంధ్రి కిచ్చి యాబాలుని సూ
దునికడకుఁ బంప సూదుఁడు, కనుఁగొని బాలకునిఁ జంప ఖడ్గం బెత్తెన్. 1458

గీ. ఎత్తుటయు ఖడ్గమును గనులెత్తి చూచి, నరవరసుతుండు పకపక నవ్వఁదొడఁగె
నపుడు వధియించుటకుఁ జేతు లాడకునికి, ఖడ్గమును డించి సూదుఁ డక్కడనె నిలిచి.

క. అడవులను బట్టి చనినను, నడిసంద్రమునందు మునిఁగినను ననలములోఁ
బడినను వధశిలను నిలం, బడినను జెడిపోవ రొరుల మనిచినవారల్. 1460

క. ఈ పాపఁ డెపుడొ పరులను, గాపాడిన యట్టిపుణ్యకర్ముఁడె వీనిం
గాపాడె నేఁడు దైవము, కాపాడెడివాఁడు వశుఁడె కదలింపంగన్. 1461

క. ఎప్పటి కెది కానున్నదొ, యప్పటి కది కాక తప్ప దజునకు నైనం
దప్పింప రాదు కావున, నిష్పాపునిఁ జంప నేల యెఱిఁగి యెఱిఁగియున్.

క. అని చింతించి మనంబునఁ, దనయాశయ మెల్లఁ దెలుప దాసికి నమ్మా
నిని సమ్మతించి బాలునిఁ, గొనిపోయి వసిష్ఠపర్ణకుటికడ నునిచెన్. 1463

ఆ. ఉంచి శీఘ్రముగను నొరు లెఱుంగకయుండ, నానిశీథసమయమంద వచ్చె
నంతలోన సూదుఁ డట నొక్కమృగమును, జంపి తత్పలంబు సంస్కరించె.

క. అంతట హుండుఁడు డాపల, మంతయు భుజియించి గట్టుమని త్రేఁచుచు నా
కంతము లేదిఁక ననుకొని, సంతోషముతోడఁ దిరుగసాగెను జగతిన్. 1465

వ. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబునందు వసిష్ఠుండు పర్ణకుటీరంబునుండి బహిర్గతుండై
తత్సమీపంబునందు కోటిసూర్యప్రభాభాసమానం బగుదేహకాంతితోడ వెలుఁ

గుచు నేలం బడియున్న బాలకుని గాంచి యప్సరస్త్రీలు కింకరుల కిచ్చెరువొంది
తద్వృత్తాంతం బంతయు జ్ఞానదృష్టిచే విలోకించి సంతోషించుచు స్వహస్తం
బులచే లేవనెత్తికొని యాకసంబునుండి పుష్పవర్షంబు గురియుచుండ స్వాశ్ర
మంబులోనం బ్రవేశించి ఋషిగణంబుతోడం గూడి యక్కుమారునకు జాత
కర్మంబును బాలభావంబులకు లోఁబడని కారణంబునం జేసి నహుషుం డనునామ
కరణంబును నొనర్చె. అది యట్టులుండ నింద్రప్రస్థపురంబునందు నాయువును
నిందుమతియును బుత్రవియోగదుఃఖభారంబు సైఁపంజాలక హాహాకారంబులు
గావించుచు.

సీ. అపహరించితిమేమొ యెప్పుడైన రత్నముల్, పుత్రరత్నము గోల్పోతి మిపుడు
శిశువిరోధంబు చేసితిమేమొ యెప్పుడైన, శిశువియోగము తటస్థించె నిపుడు
పరిభవించితిమేమొ పాఁతుల నెప్పుడైన, నడఁగనిదుఃఖ మేర్పడియె నిప్పు
డెప్పుడైనఁ జెఱచితిమేమొ నమ్మినవారిఁ, బ్రాప్తమైనఫలంబు వాసె నిప్పు
గీ. డనుచు శోకించుచుండ నయ్యవసరమున, నారదుం డేఁగుదెంచి యవ్వారికడకు
భద్రముగ నున్నవాఁడు మీపట్టి యుండఁ,దగినచోటనె మీ రింక వగవవలదు.

క. గడిదేఱి సర్వవిద్యల, నడఁగాఁజేచి దానవులను నమరులవరముల్
వడసి చనుదెంచుఁ జుమి మీ, కొడుకు శివాత్మజను గూడుకొని మీకడకున్.

క. అని చెప్పి తిరోధానం, బును జెందుటయును విషాదమును విడిచి సుఖం
బున నుండి రాయువును ద, ద్వనితారత్నమును నిజనివాసమునందున్. 1469

వ. అది యట్లుండ వసిష్ఠుండు దినక్రమంబున నహుషున కుపనయనసంస్కారంబు
గావించి యథావిధిగ వేదవేదాంగంబులు నేర్పి ధనుర్వేదరహస్యంబు లెల్ల నుప
దేశించి రాజధర్మములను బోధించి నానావిధశస్త్రాస్త్రంబుల ననుగ్రహించి సర్వ
శక్తులును నేర్పడినపిదప నొక్కనాఁడు. 1470

క. వనమునకు నేఁగి వన్యము, లను గైకొని వత్స రావలయు నని చెప్పన్
బనివిని నహుషుఁడు చయ్యనఁ, జని యొకగహనమున నున్నసమయమునందున్.

క. అరుగుచు వ్యోమపథంబున, నిరువురు చారణులు నహుషుఁ డీతఁడె హుండా
సురుని వధింపఁగవలసిన, ధరణీశ్వరుఁ డనుచు సమ్మదంబునఁ గనుచున్. 1472

గీ. ఎప్పటికి మాపఁబునొ హుండుఁ డితనిచేత, నెప్పటికిఁ జూచెదరొ యాయువిందుమతియు
నితనిఁ గనులారఁ బార్వతీసుతతపంబు, ఫలము గను టెప్పటికొ యని పలికి రంత.

క. అది యాలకించి నహుషుం, డెదలోపల నెవరికథయొ యిది యనుకొనుచున్
బదపడి వన్యములను గొని, యదనున కరుదెంచి మరల నాశ్రమమునకున్.

గీ. మ్రొక్కి గురువరునకుఁ గందమూలములను
నర్పణముచేసి తనవిన్న యట్టిమాట

లన్నియును దెల్పి యిది యేమి యనుచు నడిగె
నడుగుటయుఁ జెప్పెఁ గథ యెల్ల నమ్మహర్షి.

—: న హు షుఁ డు హు ం డు ని వ ధి ం చు ట :—

ఆ. అపుడు విస్మయమును నాగ్రహమును గల్గ, నాత్మలోన నహుషుఁ డాఁగలేక
స్వామి యానతిమ్ము సమయింతు హుండుని, సకలలోకములకు శాంతి గలుగ.

క. అని పలుకుటయును దీవన, లొనరించి వసిష్ఠుఁ డాజ్ఞ యొసఁగెడిసమయం
బున దేవదుందుభులు మ్రో, సెను సుమవర్షంబు గురిసెఁ జిత్రము గాఁగన్.

సీ. చక్రపాణి యొసంగె శంఖచక్రములను, బ్రహ్మాస్త్ర మొసఁగెను బద్మయోని
శూలహస్తుం డిచ్చె శూలాయుధంబును, వజ్రశక్తుల నిచ్చె వజ్రపాణి
శ్వసనుం డొసంగెను సశరచాపంబు నా, గ్నేయాస్త్రము నొసంగెఁ గృష్ణవర్త్మ
పాశధరుం డిచ్చెఁ బాశాయుధంబును, దండంబు నొసఁగెను దండపాణి

గీ. యిచ్చిరి నిజాస్త్రముల సుర లితడు లెల్ల, భానుకోటిప్రభాభాసమానుఁ డగుచు
నింద్రదత్తరథంబుపై నెక్కి యున్న, నహుషునకు రాజమార్తండనందనునకు.

ఆ. అట్లు లొసఁగి విజయి వగు మని దీవించి, వార లెల్లఁ బనుప వాయువేగ
మునను దోల రథము ముం దుండి మాతలి, నహుషుఁ డరిగె వైరినగరమునకు.

గీ. అరిగి శంఖంబు పూరించె నసలగుండె, లద్రువ నంతట హుండామరారి వీర
భటుని నొక్కని వానిచెంగటికిఁ బనిచెఁ, బొమ్ము తత్కథ కనుఁగొని రమ్మటంచు.

క. అంతట వీరభటుం డ, త్యంతాటోపమున వచ్చి యతనిం గని పూ
రింతువె రణశంఖము దై, వాంతకుఁడు వినంగ నెవఁడ వగుదువొ చెపుమా.

క. అనుటయు నాశూరుం డి, ట్లనియెను నే నాయుభూతలాధీశసుతుం
డను సోమవంశవర్ధనుఁ, డను శివకన్యాభిలషితుఁడను నహుషుండన్. 1482

క. వినుము మఱి యొకవిశేషము, నను హుండుం డపహరించె నాఁ డాదోషం
బున కిపుడు శిక్ష వానికి, నొనరింపఁగ నేఁగుదెంచియుండినవాఁడన్. 1483

చ. అనవుడు నాభటాగ్రణి రయంబున నేఁగి తదుక్తు లన్నియున్
వినిచిన నవ్వి హుండుఁడు వివేకవిహీనుఁ డెవండొ వీఁడు వీ
నిని దెగటార్పఁగా వలయు నేఁడె తదాయుతనూజుఁ డెన్నఁడో
చనియెను మామకోదరకృశానుశిఖాశలభాయమానుఁడై. 1484

క. అని పలికి ధనుర్ధరుఁడై, తనసైన్యముతోడ వచ్చి తాఁకుటయును వెం
టనె నహుషుఁడు మార్గణములు, ధనువున సంధించి దైత్యతతిపైఁ గురిసెన్.

క. కురియుటయును దీవ్రం బగు, శరవర్షంబునకు నిలువఁజాలక మరణిం
చిరి కొందఱు నలుదెసలకుఁ, బఱువెత్తిరి కొంద ఱసురబలములలోనన్. 1486

శా. అంతన్ గన్నుల నిప్పుకల్ గురియ రౌద్రాకారముం దాల్చి య
త్యంతావేగముతోడ హుండసురుఁడు న్రాతాన్ని నిలుపుఁ మీవేళ నీ

యంతంబుం గనుఁగొందు నంచు నొకతీక్ష్ణాజిహ్మగం బేసి ది
గ్దంతుల్ తల్లడిలంగ నాగ్నే నిజసత్త్వప్రౌఢప్రయోగించెన్. 1487

సీ. అప్పుడు నహుషుఁ డయ్యసురశరాహతి, కించుకేనియుఁ జలియింపఁ బోక
ప్రళయపావకసన్నిభం బైన యొకసాయకమును హుండునిమేనఁ గాఁడ నేసె
నాయేటునకు హుండుఁ డంబరంబున కేఁగి, బాణవర్షము వానిపైని గురిసె
మునిఁగి యాశరవర్షమున నాయుపుత్త్రుండు, గ్రాలుచు నుదయభాస్కరునిపగిదిఁ

గీ. గాంచుటయు మాతలి నతండు గగనమునకు
నడపె రథమును నసురుఁడు నహుషునకును
జరిగె నచట మహాఘోరసంగరంబు
విస్మయంబునఁ గనుచుండ విబుధు లెల్ల. 1488

సీ. నహుషుఁ డప్పుడు నూఱునారాచములచేతఁ, బడవైచి ధనువును బుడమిమీఁదఁ
దురగంబులను నాల్గుశరములచేఁ గూల్చి, గొడుగుకామను నొక్కకోలఁ ద్రుంచి
పదిసాయకములను బరిమార్చి సారథి, ఖండించి పదిమేను బాణములను
కవచంబు రెండుమార్గణములచేఁ జించి, యమ్ము లాఱిటఁ గిరీటమ్ము మాపి

గీ. త్రింశదాశుగములచేత దేహ మెల్ల, నుట్టిపడ రక్తధారలు గొట్టుటయును
గళితపరికరుఁ డయ్యు నాక్రవ్యభోజి, దుమికె నహుషునిపైకి ఖడ్గమును దాల్చి.

క. నహుషుఁ డపు డతనిఖడ్గము, సహసముగఁ ద్రుంచె నిశితశరముల నంతన్
సహియింపక ముద్గరమును, వహియించి నిశాచరుండు వచ్చుచు నుండన్. 1490

క. ధరియించినముద్గరమున్, శరదశకముచేత నడుమ నహుషుం డది స
త్వరమ దశఖండములు గా, ధరపైఁ బడుటయును జూచి దైత్యుం డంతన్.

చ. గదను ధరించి మారుతముకైవడి శీఘ్రమున వచ్చుచుండ నా
గద గలబాహువున్ నఱకె ఖడ్గముచే నహుషుండు హుండుఁ డ
య్యదనునఁ గూడ జంకక రయంబున మీఁదికి వచ్చుచుండఁ ద
ద్ధృదయమునందు నాయుసుతుఁ డేసెను శక్తిని దారుణంబుగన్. 1492

క. ఆహతిచేతను వజ్ర, వ్యాహత మహిపర్వతంబువలె దెస లద్రువన్
హాహారావము సేయుచు, నాహుండాసురుఁడు పడియె నవనీస్థలిపై. 1493

క. నిహతుం డగుటయు హుండుఁడు, ప్రహర్షమునఁ బుష్పవృష్టి బర్హిర్ముఖు లా
నహుషునిపైఁ గురియించిరి, విహాయసమునుండి పొగడ విశ్వము లెల్లన్. 1494

క. అంతట నశోకసుందరి, సంతోషముతోడ వచ్చి సఖియగు రంభా
కాంతామణితో నహుషుని, యంతికమున నాత్మవృత్త మంతయు వినిచెన్.

క. వినుచుటయును దానును మును, వినియుంటను నహుషుఁ డధికవిశ్వాసముతోఁ
దనరథముపైని వారల, నునిచికొని వసిష్ఠమునిమొద్దకు వచ్చెన్. 1496

—: అశోకసుందరీనహుషులవివాహము :—

ఉ. వచ్చుటయుఁ వసిష్ఠుఁ డతివత్సలభావముతోడ నాతనిన్
గ్రుచ్చి కవుంగిలించుకొని కోరికి దీరెను నేఁటి కంచు వా
క్రుచ్చి సులగ్నమందుఁ గనుఁగొంచు నభంబున నిండ దేవతల్
వచ్చి యశోకసుందరికి వానికిఁ బెండ్లి యొనర్చె నచ్చటన్. 1497

క. ఒనరించి ముని యథావిధి, గను బెండిలి యాయుసుతునిఁ గనుఁగొని వత్సా
చను మింక భవజ్జననీ, జనకులకన్నీరు దుడువ సమయము నచ్చెన్. 1498

క. అనుటయుఁ బ్రణమిల్లి వసి, ష్ఠునకున్ సహుషుం డశోకసుందరితోడన్
జనియె మహేంద్రస్యందన, మున నెక్కి స్వకీయ మైనపురమున కెలమిన్. 1499

క. చని పుత్త్రుఁ డెపుడు వచ్చునొ, కనులకుఁ బండువుగ నెపుడు కాంతు మొ యనుచున్
దినదినమును వనరెడుతన, జననీజనకులకు మ్రొక్కి సాష్టాంగముగన్. 1500

క. తనవృత్తాంతం బంతయు, వినుచుటయును వారు మిగుల విస్మయ మొదవన్
మును నారదుండు సెప్పిన, పని యయ్యె నటంచు లోనఁ బ్రమదంపడుచున్.

గీ. మున్ను దమకు దత్తాత్రేయముని యొసంగి, నట్టిఫలమును దానికి ననుగుణముగఁ
గలిగినట్టిఫలంబును దెలిపి సుతునిఁ, గౌఁగిటను జేర్చికొని తృప్తి గాంచి రెదను.

వ. అంతట నహుషుండు మాతలిసారథికం బగునింద్రరథంబు నధిష్ఠించి ధనుర్బా ణంబులం దాల్చి సప్తద్వీపముద్రితం బగుమహీమండలం బెల్ల జయించి వసు పూర్ణ యగువసుంధరను దండ్రి యగునాయుమహీపాలునకు సమర్పించి యాత నిచే రాజసూయాదిమహాయాగంబులం జేయించి తల్లి యగునిందుమతిచే ననేకదానధర్మంబులం జేయించి జననీజనకులను బ్రమోదభరితాంతరంగులం గావించె. 1503

గీ. అంతటను గొంతకాల మాయాయునృపతి
రాజ్యమును నేలి త్రైలోక్యపూజ్యముగను
దృప్తుఁ డయి భార్యతోఁ గూడ దివికి నరిగెఁ
బట్టమును గట్టి సుతునకుఁ బ్రజలు పొగడ. 1504

క. పితృతారకుఁ డగునహుషుని, కథ వినువారలకు నైహికం బగుసౌఖ్య
స్థితియును నాముష్మికస, ద్గతియును జేకూరు ననుట తథ్యము వత్సా. 1505

క. అని చెప్పి యూరకుండుట, యును సర్వము వినుచుఁ గ్రింద నున్నద్విజుం డి
ట్లనియెను శుకరాజ నినుం, గనుఁగొనఁగఁ బత్త్రిబుద్ధి గలుగదు నాకున్.

సీ. అమరుఁడవొ కిన్నరుఁడవొ విద్యాధరుఁడవొ, సిద్ధుఁడవొ శాపవశమునఁ జేసి కీర
తనువు దాల్చినయేమహాత్మ పసుఁడవొ, చెప్పుము నీజ్ఞానమును జూడఁ జిత్రమయ్యె.

క. అని యడుగుటయును నాతని, గనుఁగొని కుంజలుఁడు ముందుగా నీచరితం
బును వినిచి కొంత యావల, వినిచెద నాచరిత మెల్ల వినుము ద్విజేంద్రా.

గీ. బ్రహ్మమూల మైనభార్గవకులమందు, జనన మంది చ్యవనుఁ డనెడిపేరఁ
బరగి విద్యకొఱకుఁ దిరుగుచు వచ్చితి, విటకు దైవికముగ నీవు వింటె. 1500

క. అనుటయు నత్యాశ్చర్యం, బును జ్యవనుఁడు చెంది చిత్తమున నే మే మిం
కను వినిపించునో వినియెద, ననుకొని చెవులొగ్గి యుండ నతఁ డి ట్లనియెన్.

—:కుంజలజన్మవృత్తాంతకథనము:—

ఆ. నేను నిర్జరుఁడను గాను సిద్ధుండను, గాను కిన్నరుఁడను గాను గాను
శాపనిహతుఁ డైనతాపసుఁడను మఱి, యెట్టిదేవజాతియేని కాను. 1511

వ. కశ్యపప్రజాపతివంశంబునందు విద్యాధరుం డనునొక్క బ్రాహ్మణుఁడు జనియించె. వేదవేదాంగపారగుం డైనయమ్మహానుభావునకు వసుశర్మ నామశర్మ ధర్మశర్మ యనుముగ్గురు పుత్రులు జన్మించిరి. అందు జ్యేష్ఠుం డగువసుశర్మ వేదశాస్త్రార్థకోవిదుం డయ్యె. మధ్యముఁ డగునామశర్మ సకలగుణోత్తరుం డై జగద్విశ్రుతుం బడసె. కనిష్ఠుండ నగునేను ధర్మశర్మ యనునిరర్థకనామంబు గలిగి సర్వవిధంబులం గనిష్ఠుండనై పెద్దలవాక్యంబులు వినక విద్యాబుద్ధులను నిరాకరించి డింభకులతోడం గూడి క్రీడావ్యసనంబునం దిరుగం జొచ్చితి. 1512

గీ. అపుడుమాతండ్రి ననుఁ జూచి యాత్మలోన, వగచుచును వత్స బ్రాహ్మణవంశజుఁడవు
తగునె నీ విట్లు చదువు సంధ్యయును లేక, సకలజనపరిహాసభాజనమ వగుట.

గీ. కష్టముగ నున్న నారంభకాలమందుఁ, గలుగఁ జేయును సర్వసౌఖ్యములు పిదపఁ
గానఁ జదువుము తండ్రి యీకాలమందె, భ్రష్టుఁడయిపోవుఁ జదువని బ్రాహ్మణుండు.

గీ. ఘనత గాంచినవిద్యాధరునిసుతుండు, పరమనిర్భాగ్యులను గూడి తిరుగుచుండె
నని నిఁ బ్రతిమందిలోనికిఁ జనెడినాకు, నెట్లు తల యెత్తుకొన నగు నీవె చెపుము.

క. అని చెప్పుచుండుటయు నా, మనమున కవి కంటకములమాదిరి గాఁగన్
జనకుం డుండినవేళను, జనక గృహంబునకుఁ గడపసాగితి దినముల్. 1516

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగుటయును బ్రాయ, మధిక మయ్యె నాకు నంతలోన
నపహసింపఁదొడఁగి రందఱు ననుఁ జూచి, తండ్రిమాట లపుడు తలఁపఁ బట్టె.

గీ. అంతట మనంబులోఁ జింత యంకురించి, ముదిరెఁ బ్రాయంబు నాకింకఁ జదువురాదు
చదువు రాకున్న స్వర్గమోక్షములు లేవు, తుదకు నరకంబె ధాత నానుదుట వ్రాసె

గీ. ఏమి చేయుదు నే నిపు డెటకుఁ బోదు, నెవఁడు న న్నుద్ధరించు నా కేది దిక్కు
దారి దప్పితి ననుచు సంతాపపడుచు, నొక్క దేవాలయమునఁ గూర్చుంటి నేను.

క. అటు లున్నసమయమున న, చ్చటి కొకసిద్ధుండు వచ్చి సర్వమును నెఱుం
గుటచేత జ్ఞానదృష్టిని, గటకటపడుచుండు నన్నుఁ గని యి ట్లనియెన్. 1520

ఆ. వత్స యేల నీవు వగవంగ నీపుణ్య, వశము దేరె నేను వచ్చినాఁ డిఁక
జనువులకును నెల్ల సారభూతం బగు, నమృతు చెప్పువాఁడఁ జనువుకొనుము.

క. అనుటయుఁ బోయిన పెన్నిధి, కనఁబడిన తెఱంగునను నఖండానందం
బును జెంది పడితి నే నా, యనపదములమీఁద నంత నతఁ డిట్లనియెన్. 1522

—: జ్ఞాన స్వరూప నిరూపణము :—

ఆ. కాయమధ్యమందుఁ గలదు జ్ఞానం బను, దివ్యవస్తు వొకటి దీపమట్లు
దానిఁ దెలిసికొనినవానికి సర్వంబు, గోచరించు వాఁడె కోవిదుండు. 1523

ఆ. ఆత్మ యనియు బ్రహ్మ మనియుఁ బరంజ్యోతి
యనియు జ్ఞానమునకె యాఖ్య లెసఁగు
నదియె విష్ణు నదియె యాద్యంతములు దానిఁ
దెలిసికొనుటె యెల్లఁ దెలిసికొనుట. 1524

సీ. హస్తవివర్జితం బయ్యును గ్రహియించుఁ, బాదశూన్యం బయ్యుఁ బరిచరించుఁ
గానంగఁబడు రూపు లేనిది యయ్యును, నాస్యహీనం బయ్యు నారగించు
నఘ్రాణ మయ్యును నాఘ్రాణ మొనరించు, నయనముల్ లేకయుండియును జూచు
నాల్క లేకుండియుఁ బల్కుఁ గర్ణములు లే, నట్టిది యయ్యును నాలకించు

ఆ. నగుణ మయ్యు సగుణ మగు నవశ్యం బయ్యు, వశ్య మగును గోప్యవస్తు వయ్యు
సర్వ మగును జ్ఞానసామర్థ్య మెన్నంగ, నలవి గాదు హరిహరాదులకును.

క. దానిప్రకాశముచేతనె, భానుఁడు చంద్రుఁడును దీప్తి వడయుచును బ్రపం
చానందదాయకులుగాఁ, గానంబడుచుండు రెల్లకాలములందున్. 1526

క. దానికి గడగడ వడఁకుచు, భానుం డుదయించు వీఁచుఁ బవమానుఁడు వై
శ్వానరుఁడు మండు నఖిలము, దానికి లోఁబడియె సంతతంబును నడచున్.

క. జ్ఞానం బను బ్రహ్మాస్త్రము, పూనినపురుషునకు వడఁకు భువనము లెల్లన్
గాన నది సెందుమార్గము, నే నుపదేశింతు నీకు నెఱుఁగుము వత్సా. 1528

సీ. నినుఁ జూచుకొనునట్లె కనుఁగొనుచుండుము, సమముగా మిత్రుల శత్రువులను
నింద్రియంబుల నిగ్రహింపుము వైరు లె, వ్వారు గూడను లేరు వానికంటె
మిత్రత్వమును గాని శత్రుత్వమును గాని, నెలకొననీకుము తలఁపులోన
విడిచి యుండకు మొక్కగడియ యైనను శాంతి, నది సర్వసుఖముల కాస్పదంబు

గీ. యాశ నడఁగింపు మేకాంత మాశ్రయింపు
మనియతాహారుఁడవు కాకు మనియమముగ
వర్తిలకు మప్రమాదప్రవర్తనుఁడవు
గమ్ము సర్వజ్ఞభావంబు గలుగు నీకు. 1529

గీ. అని ప్రబోధించుటయును నేఁ జెలిమొదల,నుంచి గురుభావమును బ్రబోధించినట్లు
యాచరించుచునుండ నా కెఱ్ఱ, సకల, లోకవృత్తాంతవిజ్ఞానలోచనంబు. 1530

చ. అని వచియింపఁగాఁ జ్యవనుఁ డాతనిఁ గాంచి మహానుభావ నీ
యనితరసాధ్యశక్తి కతిహర్షము గల్గెను గాని యట్టినీ
కును శుకజన్మ మేర్పడుటకుం గలకారణ మేమొ నాపయిం
గనికర ముంచి చెప్పు మని గౌరవ మొప్పఁగ వేఁడుకొంటయున్. 1531

వ. కుంజలుం డాతని కి ట్లనియె. 1532

సీ. ఒకనాఁ డొకకిరాతుఁ డొకశుకంబును మున్ను,విక్రయింపఁగనుండ వీథులందు
దానిని గొని తెచ్చి ధరణీసురుం డొక్కఁ,డర్పించె నాకు నత్యాదరమున
నది నన్ను వనలకయనుదినంబును వచ్చు,చును నేను బోషించి వోట్ల కెల్ల
ముద్దుపల్కులచేత మోహపెట్టుటయును,నేను దన్మోహంబులోనఁ జిక్కి

గీ. భిక్షతీరున దానిని బెంచుకొనుచుఁ, గ్రమముగను నాఁటి జ్ఞానమార్గమును మఱచి
యుండ నొకనాఁడు నాచిల్క నొక్కపిల్లి,పట్టుకొని దానికముపునఁ బెట్టుకొనియె.

క. అది మొదలుగఁ దద్దుఃఖం, బెదలోపలఁ బాదుకొని సహింపనితాపం
బొదవింప దానిమాటలె, మదిఁ దలఁచుచు నేడ్చుకొనుచు భ్రమందితిఁ దుదకున్.

గీ. మరణకాలంబునందు సంప్రాప్త మైన, మతియె గతి యగు నని చెప్పుశ్రుతినిబట్టి
పడితి నే నొకచిలుకగర్భమున నపుడు, స్మృతికి వచ్చెను బ్రాక్కృతం బెల్ల నాకు.

క. అసమయంబున సిద్ధుఁడు, చేసినయుపదేశ మెల్లఁ జిత్తములోనన్
భాసిల్లి తదనుకంపను, జేసి స్థిరం బయ్యె నేను జెడిపోకుండన్. 1536

గీ. అంతటను బుట్టి కీరంబ నగుచు నేను, జ్ఞానవిచ్ఛిత్తి కలుగనిదానివలనఁ
దెలిసికొనుచుఁ ద్రికాలవార్తలను గర్మ, శేషమును దాఁటుటకు నిరీక్షించుచుంటి.

గీ. కాన గురుతీర్థమునకు సమాన మైన, తీర్థములు లేవు జ్ఞానోపదేశమునను
దుఃఖమయమైనసంసృతితొలఁగఁ ద్రోసి,కర్మరాహిత్య మొనరించుఁగడకునదియె.

క. అని చెప్పి యూరకుండుట, యును జ్యవనుం డమితహర్షయుక్తుం డగుచుం
జని సకలవృత్తములు గనుఁ, గొనుచును జ్ఞానమున ముక్తి గొనియెను దుదకున్.

చ. అని వచియించి కోరుకొనుమయ్య వరంబు నొసంగువాఁడ నీ
కనుటయు వేనుఁ డచ్చెరియు మంది జనార్దన చేర్చికొమ్ము నీ
తనువున నన్ను శీఘ్రముగ దాసుని నాపైని ననుగ్రహంబు గ
ల్గినయెడ నీకు వేఱొకటి లేదు వరింపఁగ నాకు నావుడున్.

క. ఒనరింపు మశ్వమేధం, బొనరింపుము రాజసూయ మొనరింపుము భూ
ధనధాన్యగోహిరణ్యా, న్యనుపమవస్తుప్రదాన మవనీనాథా. 1541

గీ. బ్రహ్మహత్యాది ఘోరపాపములు గూడఁ
దొలఁగిపోవుఁ జతుర్వర్గ ఫలము గలుగు
నెట్టియభిలాషమును లేక యెడఁదలోన
నన్నుఁగూర్చి యొనర్చుదానంబువలన. 1542

క. ననుఁగూరిచి యేభావం, బునఁ జేయునో పాత్రదానమును నాభావం
బును సఫలం బొనరించెడి, పని నాయది నేను బద్ధపడుదును దానన్. 1543

వ. సత్వరంబుగ మదాజ్ఞాపరిపాలనంబు గావించి నాలోన నేకీభవించెదవు గాక
యని పలికి జనార్దనుం డంతర్ధానంబు నొందె. 1544

క. అంతట వేనధరిత్రీ, కాంతుఁడు చనుదెంచి నిజనికాయ్యంబునకున్
సంతోషించుచుఁ బృథునకు, నంతయు వినిపించి యిట్టు లనియెన్ ముదమున్.

గీ. తనయ యస్మద్వసుంధరాతలమునందు, మనసుచేతను గాని వాక్కునను గాని
కాయమునఁ గాని పాపంబు చేయువాని, శిరము ఖండింపు మది యభీప్సితము నాకు.

క. అనుటయుఁ బృథువు తదాజ్ఞను, గొని చేయందొడఁగె నజునిఁగూర్చి తపంబున్
వనజాసనుండు దత్తప, మునకున్ ముద మొంది శీఘ్రముగ దయచేసెన్. 1547

గీ. అట్లు దయచేయుటయుఁ బృథుం డజున కెఱఁగి
స్వామి మారాజ్యమునఁ గలజనులలోనఁ
గలుష మొనరించువారలతలలు శంఖ
పాదపఫలంబులట్టులు పడును గాక. 1548

క. అని ప్రార్థించుటయును విధి, యనుగ్రహించి వర మట్లె యంతర్ధానం
బును జెందె నంత నిజపుర, మునకుం జనుదెంచి పృథువు మోదముతోడన్.

గీ. వినిచి తండ్రికి జరిగినవిషయ మెల్ల, నశ్వమేధంబు మొదలగునధ్వరములు
ధేనుభూస్వర్ణరత్నాదిదానములును, నతనిచేతను జేయించె నద్భుతముగ.

గీ. అంత వేనునిరాజ్యమునందు నెవ్వఁ, డేని త్రికరణములను నెద్దాననేని
దురిత మొనరించు నెడ వానిశిరము దునిఁగి, యవనిపైఁ బడుచుండె నత్యద్భుతముగ.

క. అది బ్రహ్మవరఫలం బని, విదితం బగుటయును మిగుల వెఱ జనియింపన్
వదలి యధర్మపథంబును, బదుగురును సధర్ము లగుచుఁ బరగిరి లోకుల్. 1552

గీ. ధర్మయుత మయ్యె లోక మంతయును ననెడు, పరమహర్షంబునను వేనపార్థివుండు
పృథునిపై రాజ్యభారంబు వెట్టి చనియెఁ, దనువుతోడనె వైకుంఠధామమునకు.

—:భూమిఖండశ్రవణపఠనమాహాత్మ్యకథనము:—

క. ఇది భూమిఖండ మిందుం, జదివిన నొకపద్యమేని భూసురులకుఁ బ
ర్వదినంబునందు గోవులు, పదినూఱు లొసంగినట్టిభాగ్యము గలుగున్.

గీ. శత్రుసంహారమును రోగసంక్షయమును, శోకనాశనమును శాపశోషణమును
నంతరాయప్రశాంతియు నానతిల్లు, వినినయెడ భూమిఖండంబు ననుదినంబు.

క. సులభముగ విష్ణుధామము, గలుగవలయు ననెడికోర్కి గలిగినపుణ్యా
త్ములు భూమిఖండమును వినఁ, వలయును వర్జించి యితరవాంఛల నెల్లన్.

క. అని చెప్పుటయును శౌనక, మునిముఖు లత్యంతహర్షమును జెందిరి యో
గనిరూఢు లగుటఁ గన్గొని, మనములలో భూమిఖండమాహాత్మ్యంబున్. 1557

క. గౌరీప్రాణేశ్వర సం, సారపయోరాశిమగ్నజనసంతానో
ద్ధారక తారక దేశిక, వారితకామాదివైరివర్గా భర్గా. 1558

పృథ్వీవృత్తము.

తపోధనమనోనికేతనకృతస్వకీయస్థితీ
ప్రపంచపరికల్పనాదికృతిపాండితీధూర్వహా
కృపారససముల్లసన్మధురదృక్ప్రసారోద్ధృత
ప్రపన్నజనసంసృతిప్రబలభార విశ్వేశ్వరా. 1559

గ ద్య ము

శ్రీ చిదంబరకవీంద్రప్రణీతం బైనశ్రీమదాంధ్ర పద్మపురాణంబున
భూ మి ఖ ం డ ము
సమాప్తము.

శ్రీకాశీవిశ్వేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీమదాంధ్ర పద్మపురాణము

బ్రహ్మఖండము

మత్కైలాసాచల
ధామా తామసజనప్రతారణనిపుణా
వ్యామోహితవాచంయమ
రామాజన విశ్వనాథ ప్రకటితబోధా. 1

వ. అవధరింపుము. 2

క. మనుజులకు సుగతి యేవిధ, మునఁ గలుగునొ కలియుగమున మునివర మాకున్
వినిపింపు మనుచు శౌనక, ముని యడుగుడు సూతుఁ డపుడు మునికి ట్లనియెన్.

క. వినుము తపోధన యిప్పుడు, నను నీ వడిగినవిధంబుననె పూర్వము జై
మిని మాగురు వగుద్వైపా, యనముని నడుగంగ నతని కతఁ డి ట్లనియెన్.

ఆ. సాధుసంగమమున శాస్త్రశ్రవణ మబ్బు, సంఘటించు దాన శార్ఙ్గిభక్తి
దానివలనఁ గలుగు జ్ఞానంబు సమకూరు, దానిచేత సుగతి మానవులకు. 5

ఆ. విష్ణుకథకు నెవఁడు విఘ్నంబు సేయునొ, వాఁడు నరకలోకవాస మొందుఁ
గానరాదు చూవె వానికిఁ గోటిమ, న్వంతరముల కైన నాత్మశాంతి. 6

సీ. వినఁ దలంచినమాత్రన విష్ణుకథను, బ్రహ్మహత్యాదిసకలపాపములు గూడ
భస్మమైపోవుఁ జిచ్చులోఁ బడినచుట్టి, శలభములువోలె నిఁక నెంతొ శ్రవణఫలము.

గీ. హరిచరిత్రంబు బోధించునట్టిగ్రంథ, మున్న యింటికిఁ జేరలే రెన్నటికిని
దన్మహత్త్వవిశోషితధైర్యు లగుచు, గజగజ వడంకుచుండెడికాలభటులు. 8

గీ. అపహసించెడివాఁడు దైత్యారికథను, శ్రీపతిచరిత్రములను దూషించువాఁడు
హరిపురాణంబు రుచియింపనట్టివాఁడు, పరిగణితు లైరి మువ్వురు పాపులుగను.

క. అనృతం బని రచియించునొ, జనార్దనుచరిత మెవఁడు జగమున నాపా
పిని దప్తాయఃపిండం, బున నిటు లటులును యముండు పొరలించుఁ జుమీ. 10

క. జరుగుచునుండునొ యెక్కడ, హరిసంకీర్తనము శౌరి యక్కడ నుండున్
దొరకును హరిభటులకుఁ ద, త్కరుణావీక్షణసుఖాధికారం బనఘా. 11

క. అనవుడు జైమిని హరిభటు, లన నెవ్వరు స్వామి చెప్పు మని యడుగుటయున్
మునిలోకవిభుఁడు ద్వైపా, యనుఁడు నతని కిట్టు లనియె నానందమునన్. 12

—: హరిభటనిరూపణము :—

సీ. హరినామకీర్తనపరులైనవారును, విడువనివారును విష్ణుభక్తి
సత్యభాషణులు మాత్సరవివర్జితులును, బరిహృతపరదారపరధనులును
దయగలవారును దంభవర్జితులును, వేదశాస్త్రపురాణసాదరులును
బ్రాహ్మణద్వేషంబు వడయనివారును, బితృతుష్టికరులును నతిథిరతులు
గీ. విషమువలెఁ జూచువారును విప్రధనముఁ, దులసి నర్చింపువారును జలుపువారు
కన్యకాదానమును నాస్తికప్రసక్తి, లేనివారును హరిభటుల్ మునివర్య. 13

వ. మఱియును హింస చేయనివారును గామక్రోధలోభమోహంబుల నడంచినవారును దులసిని ధరియించువారును విష్ణునైర్మాల్యంబు గట్టించువారును విష్ణుకైంకర్యంబు గావించువారును విష్ణునైవేద్యంబు భుజియించువారును గృహంబునందు సాలగ్రామార్చనంబు గావించువారును విష్ణుచరిత్రంబులు వినువారును నేకాదశీరాధాష్టమీవ్రతపరాయణులును నచ్యుతాభిషేకజలనిషిక్తాంగులును విష్ణుదేవాలయంబు దుడుచువారును విష్ణుమందిరంబున దీపంబు వెట్టువారును విష్ణుభవనంబునకు లేపనంబు గావించువారును హరిభటులుగాఁ జెప్పంబడిరి.

గీ. అట్టిహరిభటుఁ డొక్కఁడు పుట్టె నేని, వాఁడు పావన మొనరించు వంశ మెల్ల
సమసిపోవును వానిసంసర్గమునను, బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపములు గూడ.

—: చోరునకు వైకుంఠప్రాప్తి గలుగుట :—

క. దీనికి దృష్టాంతముగను, నే నొకకథ వినుచువాఁడ నీ కది విన్నఁ
గానంబడు హరిభటమహి, మానంత్యము చెప్ప నేల యధికం బింకన్. 16

వ. మున్ను ద్వాపరయుగంబునందు బ్రహ్మస్వాపహారకుండును మిత్రద్రోహియును నసత్యభాషణుండును బరదారలోలుండును గ్రూరుండును గోమాంసభక్షకుండును సురాపాయియుఁ బాషండజనసంగతుండును న్యాసాపహారకుండును శరణాగతహంతయు వేశ్యాలంపటుండును నగుదండకుం డనునొక్కచోరుం డొక్కనాఁడు భగవద్ద్రవ్యాపహరణాభిలాషంబున విష్ణుదేవాలయంబుం గర్దమవిలిప్తంబు లగుపాదంబులఁ బ్రవేశించి పాదకర్దమంబు దేవాలయభూమికిం దుడిచి రత్నకాంచనవిభూషణవిరాజమానుండును బీతాంబరధరుండును మనోహరపర్యంకశాయియును నగురాధాకృష్ణునిం జూచి ప్రణామంబు గావించి తద్భూషణంబు లన్నియు నొలిచి విష్ణుపీతాంబరంబునం గట్టుకొని చంకం బెట్టుకొనుటయు నాభూషణంబులు ఘోరారావముం జేయుచుండఁగ. అంత నాచోరుండు భయప్రకంపితగాత్రుండై యామూట నచ్చటన పాఱవైచి వేగంబునం బోవుచు మార్గమధ్యంబున నొకకృష్ణసర్పంబు కఱవఁ దత్క్షణంబ యచ్చోటన పడి మృతుం డయ్యె.

సీ. అప్పుడు యమదూతలతనిఁ దోడ్కొని పోయి, శమనునిసన్నిధానమున నునుప
దండధరుండు క్రోధమునఁ దచ్చరిత మే, మని చిత్రగుప్తుని నడుగుటయును
నతఁ డంతకున కిట్టు లనియె స్వామి యితండు, కావింపనియఘంబు కానరాదు
కాని స్వకృతసర్వకలుషఘ్న మగునొక్క, శ్రేయంబు వీనిచేఁ జేయఁబడియె
గీ. ననుటయును విస్మయం బొంది యంతకుండు, చెప్పుమది యేది నావుడుఁజిత్రగుప్తుఁ
డిట్లనియె దేవయొక్కనాఁడితఁడు దొంగ, తనము చేయంగఁ జని విష్ణుధామమునకు.
గీ. అచటఁ దపపాదముల నున్న యట్టిభురద, రాయఁగాఁ దత్ప్రదేశరంధ్రములు వోయె
దానివలనను సకలపాతకము లడఁచి, హరిపదమునకుఁ జేర్చుపుణ్యంబు గలిగె.
క. అనుటయు శమనుఁడు శీఘ్రము, బున లేచి తదంఘ్రియుగ్మమునకుఁ బ్రణామం
బొనరిచి వైకుంఠమునకుఁ, బనిచె నతని స్వర్ణరథముపైని మునీంద్రా. 20
క. అనుటయును విష్ణుమందిర, మున కింకను భక్తితోడఁ బొనరించినలే
పనమున కెంతటిఫలితము, జనియించునొ యనుకొనుచును జైమిని చనియెన్.

—: అపుత్రతాదిహేతుతన్నివారణోపాయకథనము :—

గీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్టు లనియె సూత, పుత్రులు గతించుటకును నపుత్రతకును
షండులుగఁ బుట్టుటకును స్త్రీసంతతికిని, గారణం బేమి యెట్లొ తద్వారణంబు.
చ. అనుటయు సూతుఁ డి ట్లనియె నార్య విరించిని మున్ను దేవతా
ముని యడుగంగ నిట్లె కడు మోదముతో వచియించె ధాత యా
తని కదె నీకు నే వినిచెదన్ విను బ్రాహ్మణవృత్తులన్ హరిం
చినను హరింపఁ జేసినను జెందు నపుత్రత జంతుకోటికిన్. 23
వ. తద్దోషపరిహారంబుగాఁ బద్మపురాణశ్రవణంబును భూదానంబును గోదానంబును
సువర్ణవిష్ణుప్రతిమాదానంబును గావించెనేని పుత్రజననం బగు.
క. ఒనరిచి యతిథి నిరాశునిఁ, గను క్రోధవశంబుచేతఁ గావించినదం
డనమునఁ జేసి యపుత్రత, యొనగూడక తప్ప దెంతయోగ్యుల కైనన్. 25
గీ. అట్టిదోషంబు శాంతింప నతిథు లైన, బ్రాహ్మణుల కన్నజలములు భక్తి నొసఁగి
యాదరింపంగ వలయు నయ్యాదరమున, నామతిల్లును బుత్రపౌత్రాభివృద్ధి. 26
క. మును పరశిశువుల హింసిం, చినకారణమునను బుట్టి శిశువులు మరణం
బును గాంతురు తద్దోషము, చన స్వర్ణప్రతిమ నీయఁ జను విప్రునకున్. 27
వ. మఱియును. 28
క. మృతసంతతు లగుచుందురు, క్షితిలో మును భ్రూణహత్య చేసినయువతుల్
పతితోడను హరిదినస, వ్రతమ్మును గావించి తొలఁగవచ్చును దానిన్. 29
వ. వెండియును, 30

—: హరిభటనిరూపణము :—

సీ. హరినామకీర్తనపరులైనవారును, వినువనివారును విష్ణుభక్తి
సత్యభాషణులు మత్సరవివర్జితులును, బరిహృతపరదారపరధనులును
దయగలవారును దంభవర్జితులును, వేదశాస్త్రపురాణసాదరులును
బ్రాహ్మణద్వేషంబు వడయనివారును, బితృతుష్టికరులును నతిథిరతులు
గీ. విషమువలెఁ జూచువారును విప్రధనముఁ, దులసి నర్చించువారును జలుపువారు
కన్యకాదానమును నాస్తికప్రసక్తి, లేనివారును హరిభటుల్ మౌనివర్య. 13
వ. మఱియును హింస చేయనివారును గామక్రోధలోభమోహంబుల నడంచినవారును దులసిని ధరియించువారును విష్ణువేశ్మంబు గట్టించువారును విష్ణుకైంకర్యంబు గావించువారును విష్ణునైవేద్యంబు భుజియించువారును గృహంబునందు సాలగ్రామార్చనంబు గావించువారును విష్ణుచరిత్రంబులు వినువారును నేకాదశీరాధాష్టమీవ్రతపరాయణులును నచ్యుతాభిషేకజలనిషిక్తాంగులును విష్ణుదేవాలయంబు దుడుచువారును విష్ణుమందిరంబున దీపంబు వెట్టువారును విష్ణుభవనంబునకు లేపనంబు గావించువారును హరిభటులుగాఁ జెప్పంబడిరి.
గీ. అట్టిహరిభటుఁ డొక్కఁడు పుట్టెనేని, వాఁడు పావన మొనరించు వంశ మెల్ల
సమసిపోవును వానిసంసర్గమునను, బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపములు గూడ.

—: చోరునకు వైకుంఠప్రాప్తి గలుగుట :—

క. దీనికి దృష్టాంతముగను, నే నొకకథ వినుచువాఁడ నీ కది విన్నన్
గానంబడు హరిభటమహి, మానంత్యము చెప్ప నేల యధికం బింకన్. 16
వ. మున్ను ద్వాపరయుగంబునందు బ్రహ్మస్వాపహారకుండును మిత్త్రద్రోహియును నసత్యభాషణుండును బరదారలోలుండును గ్రూరుండును గోమాంసభక్షకుండును సురాపాయియుఁ బాషండజనసంగతుండును న్యాసాపహారకుండును శరణాగతహంతయు వేశ్యాలంపటుండును నగుదండకుం డనునొక్కచోరుం డొక్కనాఁడు భగవద్ద్రవ్యాపహరణాభిలాషంబున విష్ణుదేవాలయంబుం గర్దమవిలిప్తంబు లగుపాదంబులఁ బ్రవేశించి పాదకర్దమంబు దేవాలయభూమికిం దుడిచి రత్నకాంచనవిభూషణవిరాజమానుండును బీతాంబరధరుండును మనోహరపర్యంకశాయియును నగురాధాకృష్ణునిం జూచి ప్రణామంబు గావించి తద్భూషణంబు లన్నియు నొలిచి విష్ణుపీతాంబరంబునం గట్టుకొని చంకంబెట్టుకొనుటయు నాభూషణంబులు ఘోరారావముం జేయఁదొడంగె. అంత నాచోరుండు భయప్రకంపితగాత్రుండై యామూట నచ్చటన పాఱవైచి వేగంబునం బోవుచు మార్గమధ్యంబున నొకకృష్ణసర్పంబు కఱవఁ దత్క్షణంబ యచ్చోటన పడి మృతుం డయ్యె.

సీ. అప్పుడు యమదూత లతనిఁ దోడ్కొనిపోయి, శమనునిసన్నిధానమున నునుప
దండధరుండు గ్రోధమునఁ దచ్చరిత మే, మని చిత్రగుప్తుని నడుగుటయును
నతఁ డంతయున కిట్టు లనియె స్వామి యితండు, కావింపనియఘంబు కానరాదు
కాని స్వకృతసర్వకలుషఘ్న మగునొక్క, శ్రేయంబు వీనిచేఁ జేయఁబడియె
గీ. ననుటయును విస్మయం బొంది యంతకుండు, చెప్పుమది యేదొ నావుడుఁ జిత్రగుప్తుఁ
డిట్లనియె దేవయొక్కనాఁ డితఁడు దొంగ, తనము చేయంగఁ జని విష్ణుధామమునకు.
గీ. అచటఁ దపపాదముల నున్న యట్టిబురద, రాయఁగాఁ దత్ప్రదేశరంధ్రములు పోయె
దానివలనను సకలపాతకము లడఁచి, హరిపదమునకుఁ జేర్చుపుణ్యంబు గలిగె.
క. అనుటయు శమనుఁడు శీఘ్రం, బున లేచి తదంఘ్రియుగ్మమునకుఁ బ్రణామం
బొనరిచి వైకుంఠమునకుఁ, బనిచె నతని స్వర్ణరథముపైని మునీంద్రా. 20
క. అనుటయును విష్ణుమందిర, మున కింకను భక్తితోడఁ బొనరించిన లే
పనమున కెంతటిఫలితము, జనియించునొ యనుకొనుచును జైమిని చనియెన్.

— : అపుత్రతాదిహేతుతన్నివారణోపాయకథనము : —

గీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్టు లనియె సూత, పుత్రులు గతించుటకును నపుత్రతకును
షండులుగఁ బుట్టుటకును స్త్రీసంతతికిని, గారణం బేమొ యెట్లొ తద్వారణంబు.
చ. అనుటయు సూతుఁ డి ట్లనియె నార్య విరించిని మున్ను దేవతా
ముని యడుగంగ నిట్లు కడు మోదముతో వచియించె ధాత యా
తని కదె నీకు నే వినిచెదన్ విను బ్రాహ్మణవృత్తులన్ హరిం
చినను హరింపఁజేసినను జెందు నపుత్రత జంతుకోటికిన్. 23
వ. తద్దోషపరిహారంబుగాఁ బద్మపురాణశ్రవణంబును భూదానంబును గోదానంబును
సువర్ణవిష్ణుప్రతిమాదానంబును గావించెనేని పుత్రజననం బగు.
క. ఒనరిచి యతిథి నిరాశునిఁ, గను గ్రోధవశంబుచేతఁ గావించినదం
డనమునఁ జేసి యపుత్రత, యొనగూడక తప్ప దెంతయోగ్యులకైనన్. 25
గీ. అట్టిదోషంబు శాంతింప నతిథులైన, బ్రాహ్మణుల కన్నజలములు భక్తి నొసఁగి
యాదరింపంగ వలయు నయ్యాదరమున, నామతిల్లును బుత్రపౌత్రాభివృద్ధి. 26
క. మును పరశిశువుల హింసిం, చినకారణమునను బుట్టి శిశువులు మరణం
బును గాంతురు తద్దోషము, చన స్వర్ణప్రతిమ నీయఁ జను విప్రునకున్. 27
వ. మఱియును. 28
క. మృతసంతతు లగుచుందురు, క్షితిలో మును భ్రూణహత్య చేసినయువతుల్
పతితోడను హరిదినస, వ్రతమును గావించి తొలఁగవచ్చును దానిన్. 29
వ. వెండియును. 30

క. జలమగ్నుఁ డైన బాలునిఁ, దిలకించియు నుద్ధరింపఁ దివురని పాపా
త్ములు పుత్రహీను లగుదురు, కలకాలము దోషశాంతి గావింపనిచోన్. 31
వ. దీనికి దృష్టాంతంబుగా నొకగాథ వచియించెద.
సీ. త్రేతాయుగంబున శ్రీధరుం డనియెడి, భూధవుం డొక్కఁ డపుత్రుఁ డగుట
మనములోఁ దనకర్మమునకుఁ జింతిల్లుచు, నుర్వి నేలుచు నుండ నొక్కనాఁడు
దైవవశంబున ద్వైపాయనుఁడు తన, కడకు రా బహుభక్తి గడలుకొనఁగ
నతఁడు హేమప్రభావతి యనునిజకాంత, తోడ మౌనికిఁ బ్రణతుల నొనర్చి
గీ. స్వామి నాయనపత్యత కేమి హేతు, వగునొ వచియింపు మని వినయమున నడుగ
వ్యాసుఁ డిట్లని పలికె జనాధినాథ, వినఁ దగినయంశ మెల్లను వినుతు వినుము.
గీ. పూర్వజన్మంబునను నీవు భూమిపాల, చంద్రుఁ డనునామమునను నీచారుగాత్రి
శంకరీనామమునను బ్రశస్తి కెక్కి, పతియు సతియును నగుచు నొప్పితిరి వింటె.
గీ. అట్టు లుండంగ నొకసమయంబునందు, వనవిహారంబునకు మీరు చనినయపుడు
చూచియును నీటఁ బడినశిశువును నొకని, లేవఁదీయక వచ్చితి రేవపడుచు.
ఆ. అంత వాఁడు మునిఁగి యానీటిలోపలఁ, బ్రాణములను విడిచె నాయఘంబు
మిమ్ముఁ జుట్టుకొనియె మీకర్మమునఁ జేసి, కలిగె మీ కపుత్రకత్వ మిపుడు. 36
గీ. అనుటయును విని యాఱేఁడు మునివరేణ్య, యమ్మహాఘోరపాపంబు నడఁచివైచు
మార్గ మేదైన నున్నచో మాకు దానిఁ, దెలుపు మని చేతులొగ్గి ప్రార్థించుటయును
గీ. వ్యాసుఁ డారాజమౌళి కిట్లనియె నపుడు, గౌరి యైనట్టికన్యను గనకవసన
సంయుతము లైనవృషభకూశ్మాండములను, ధరణిసురునకు భక్తితో దానమిమ్ము.
గీ. వినుము పద్మపురాణము వినిచినట్టి, బ్రాహ్మణునకు నొసంగుము భక్తితోడ
ధనకనకవస్తువాహనార్థముల నెల్లఁ, దొలఁగిపోవు నపుత్రతాదోష మధిప.
గీ. అనుటయును ఱేఁడు వ్యాసమహర్షి చెప్పి, నట్టు లొనరించి వర్షమధ్యమున నఖిల
గుణగణాలంకృతుం డైనకొడుకు నొకనిఁ, గాంచె ననపత్యతాపాతకంబు దొలఁగి.
గీ. తాను మును చేసినట్టిగోదమనమునను, బ్రాహ్మణీసంగమమునను బాదజుండు
పుట్టును నపుంసకుండు గాఁ బుడమిలోన, నవలఁ గావించెనేని పుణ్యంబు నతఁడు.
గీ. ఎన్ని జన్మాంతరంబుల నెత్తి యపుడు, కన్యలనె కాంచుచును వారికతన ఘోర
దుఃఖములు చెందుచుండు నాదోషముడుగ, నగును బూర్వోక్తదానములాచరింప.

—: వైకుంఠప్రాపకపుణ్యకథనము :—

గీ. అనుటయును శౌనకుం డప్పు డతనిఁ జూచి, సూత వైకుంఠలోకంబు చేతనులకు
నప్రతిహతంబుగాఁ గల్గు నట్టిపుణ్య, మేది యైనను నుండిన నెఱుఁగఁ జెపుమ.
క. అని యడుగుటయును సూతుఁడు, వినయంబున నిట్లు లనియె విప్రునకు నికే
తనమును వృత్తియు నొసఁగిన, జనులకు వైకుంఠపదము సంప్రాప్తించున్. 44

గీ. సౌధమును బ్రాహ్మణునకు నొసంగినట్టి, పుణ్యపురుషుండు వైకుంఠపురమునందు
స్వర్ణసౌధంబుపై నివాసంబు గలిగి, యనుభవించును దివ్యసౌఖ్యంబు లెల్ల. 45

గీ. పృథివిరేణువు లేనియు వృష్టితోయ, బిందుతతు లేనియును లెక్కపెట్ట వచ్చుఁ
గాని శక్యంబు గా దెంతవాని కైన, బ్రహ్మసంస్థాపనఫలంబు పరిగణింప. 46

గీ. కలుగు మఱియును విష్ణులోకంబు ధనము, నొసఁగి యైనను వసువుల నొసఁగి యైన
భూసురులఁ బ్రోచునట్టిసత్పురుషులకును, వినుము దీనికి నొకగాథ వినుతు నీకు.

—: నరమేధవృత్తాంతము :—

సీ. మున్ను ద్వాపరయుగంబున దీననాథుండు, నా నొక్క మేదినీనాయకుండు
పుత్రులు లే రని పొగులుచు నొకనాఁడు, కదలి గాలవఋషికడకు నేఁగి
తత్పాదములమీఁదఁ దల యుంచి తన కుప్ప, తిలినసంతాపంబు తెలుపుటయును
నతఁ డనుకంపాన్వితాత్ముఁడై యరమోడ్పుఁ, గనులతోడను నొకగడియ చూచి

గీ. యధిప చేయుము నరమేధయాగ మీవు, పుత్రులను గాంచుటకు బుద్ధి పుట్టెనేని
యనుటయునుదీననాథుఁడిట్లనియెఁజెపుమ, స్వామినరమేధపురుషలక్షణమునాకు.

గీ. అనుడు గాలవుఁ డతని కి ట్లనియె రాజ, సుందరుఁ డకృష్ణవర్ణుఁడు శుద్ధవంశుఁ
డవికలాంగుఁడు యువయు నాహ్లాదకరుఁడు, శాస్త్రవిదుఁడునుగాఁదగు సవనపశువు

క. అనవుడు నట్టులె మఖముం, బొనరించెద ననుచు భూవిభుఁడు సంకల్పం
బును జేసి పంపె దూతల, ధనరాసు లొసంగి సప్తతంతునరునకై. 50

క. పనుచుటయు భటులు గ్రామము, లును బట్టనములును దిరిగి లోకుల నెల్లన్
గని కని నరమేధమునకు, నను వగునరుఁ డబ్బ కునికి నతిదుఃఖితులై. 51

ఆ. కడకు దైవికంబుగాఁ జని దశపుర, మనెడినగరమునకు నందులోనఁ
గృష్ణదేవుఁ డనెడిక్షితిసురునకు మంచి, కొడుకు లుండి రనెడినడి నెఱింగి. 52

సీ. ఆబ్రాహ్మణునికడ కరిగి విప్రోత్తమ, తెలియుము రాజదూతలము మేము
మారాజు నరమేధమఖము గావింపఁగాఁ, దలపెట్టి బలి యీయఁ దగిననరునిఁ
గాని రం డనుచు మమ్ముఁ బనిచెఁ గైకొని ద్రవ్య,మిమ్ము నీపుత్రులం దెవని నైన
నటు లీయకున్నచో నెటు లైనఁ గొనిపోదు,మవిలంఘ్య మగుట భూధవునియాజ్ఞ

గీ. యనుటయును విప్రదంపతు లార్తు లగుచుఁ,బుత్రకులఁ బాయఁజాలక పొగిలి పొగిలి
నేతృశాసన మవిలంఘనీయ మగుటఁ, జివర కిట్లు వచించి రా సేవకులకు.

ఉ. తల్లికిఁ జిన్నవానిపయిఁ దప్పదు మోహము పెద్దవానిపై
నుల్లము మెండు తండ్రి కిఁక నుండిన వాఁ డొకమధ్యముండు నా
నల్లన మధ్యముండు వినయంబున నొద్దకు వచ్చి తండ్రికిం
దల్లికి మ్రొక్కి నిల్చె వసుధాపతిదూతలమ్రోల నంతటన్. 54

గీ. భృత్యు లాతనిఁ దోడ్కొని యేఁగుచుండఁ
గౌశికుఁడు స్వాశ్రమముకడఁ గాంచి వారి
నెవరో మీ రీకుమారకుఁ డెవఁడో యెచటి
కరుగుచుంటిరో చెప్పుఁ డం చనుగుటయును. 55

దూతలు తమవృత్తాంతం, బాతపసికిఁ జెప్ప నతఁడు యాగపశువుగా
క. నేతెంతు నేను విడువుం, డీతని నని వేఁడుకొనియె భృత్యుల నంతన్. 56
ఆవేఁడుకోలు విని భటు, లీవు తగవు యాగబలికి వృద్ధుఁడ వగుటన్
క. భూవరుఁడు వేచి యుండును, బోవలయును మే మటంచుఁ బోవుచు నుండన్.
గీ. బ్రాహ్మణప్రాణరక్షణఫలవిదుండు, గాన నమ్మౌని వారలతోన యేఁగి
యాగశాలాంతరంబునయందు నున్న, దీననాథున కొనరించి దీవనలను. 58

గీ. దేవ యీవిప్రునిఁ ద్యజించి నీవు నేఁడు
గొనుము నను యాగపశువుగాఁ గొడుకు పుట్టుఁ
గానిచో బలిరహితము గా నొనర్పు
మధ్వరము నీకు జనియించు నాత్మజుండు. 59

క. అనుటయును దీననాథుఁడు, ముని నుడివినయుభయపక్షములను ద్వితీయం
బును ననుసరించి యధ్వర, మును బలిరహితముగఁ జేసి పుత్రునిఁ బడసెన్.
సీ. అంతటఁ గౌశికుం డావిప్రసుతునిఁ దో, డ్కొని వేగ దశపురంబునకు వచ్చి
కనుఁగొని సుతవియోగవిషాదమున నంధ, దశ నున్న బ్రాహ్మణదంపతులను
నెఱిఁగించి జరిగినవృత్తాంత మంతయుఁ, జూచికొనుండు మీసుతుని ననుచు
మునిసిద్ధవచనంబుననుజేసి వార లాం, ధ్యంబు తొలంగి నందనునిఁ జూచి
గీ. హర్షవశమునఁ గౌఁగిట నదిమికొనుచు, వాని నమ్మునిఁ గెలఁగి సమ్మాన మొదవ
స్వామి జీవనదానంబు సలిపినట్టి, సుకృత మొనగూడె నీకు మాసుతుని నిడుట.
క. తరియించితి వైకుంఠము, కరగతమై యుండ నేమి కావలె నింకన్
ధరణీసురరక్షణార్థము, శరీరమును గూడ గణనసలుపని నీకున్. 62
క. అనవుడు నమ్మునివర్యుఁడు, చనియె నిజాశ్రమమునకు వెసన్ వైకుంఠం
బును నిజహస్తగతంబుగ, నొనరిచికొన్నట్టిసమధికోల్లాసమునన్. 63
గీ. శ్రద్ధతోడను నీకథ చదువుకొన్న, నట్లు కాదేని వినిన బ్రాహ్మణునివలనఁ
బ్రాప్త మగుఁ బునరావృత్తిరహిత మైన, విష్ణుధామంబు మాటలు వేయి యేల.
క. అట్టులె విష్ణ్వాలయమును, గట్టించి ప్రతిష్ఠ చేయఁ గలిగినవారల్
గట్టకడకు వైకుంఠపు, రాట్టాలికలందు నుందు రానందమునన్. 65
వ. దీనికి దృష్టాంతంబుగా మున్ను నారదునకుఁ బరమేష్ఠి చెప్పినయొక్కకథ వచి
యించెద నాలకింపుము. 66

—: పణ్యసుందరీవృత్తాంతము :—

సీ. మున్ను ద్వాపరయుగంబున నుండెఁ బణ్యసుం, దరి చంచలాపాంగ నాఁగ నొకతె
యాకాంత యొక్కనాఁ డధికధనాపేక్ష, నరుగుచు విటుఁడు ర మ్మనినకడకు
విష్ణ్వాలయమున దైవికముగా నిమిషమా, త్రంబు తాంబూలచర్వణము చేసి
తనహస్తమున కంటుకొనినసున్నము రాచి, తత్కుడ్యమునకు సత్వరము గాఁగ
గీ. వనమునకుఁ జేరి జారుఁడు వచ్చియుండు, ననుచు నట్టిట్టు చూచుచున్నంతలోనఁ
జిలుపచిలుపని చీకటు లలముకొనఁగ, నప్పు డొకపులి వచ్చి యాయమను జంపె.
క. అంతట యమభృత్యులు త, త్కాంతామణి నొక్కచర్మదామముచే న
త్యంతదృఢంబుగఁ గట్టి కృ, తాంతునికడ కీడ్చికొనుచు నరుగుచు నుండన్. 68
గీ. శంఖచక్రగదాపద్మశాలు లైన, విష్ణుదూతలు చనుదెంచి వింటినడుమ
నెదురుకొని వారలను మీర లెవ్వ రీమె, నీడ్చుకొనిపోవుటకు హేతు వేమి చెప్పుఁడు
క. అనుటయు యమభటులము మే, మనేక పాపములు చేసినట్టికతన నీ
చెనఁటిని యమపురమునకుం, గొనిపోవుచునుంటి మెదురుకొన నేమిటికిన్. 70
క. అని యమభృత్యులు పలుకుడు, విని వారల కిట్టు లనిరి విష్ణునియోజ్యుల్
గొనిపోవ నంత సులభమె, వనజాక్షునిభక్తురాలు వదలుం డీమెన్. 71
చ. అనుటయు నింతమాత్రకె భయంపడువారమె చాలుఁ జాలు నీ
చెనఁటిని భక్తురా లనుచుఁ జెప్పినఁ జెల్లునె పాపవంతులన్
బొనరుపఁ బుణ్యవంతులను బుణ్యులఁ బాపులఁ జేయ బ్రహ్మకై
నను దర మౌనె పొందు గమనంబున కడ్డము పెట్టకుండఁగన్. 72
చ. అని యమదూత లాడుటయు నంబుజలోచనభృత్యు లాగ్రహం
బున గద లెత్తి పైనిఁ బడి మోఁదఁ దదాహతి కోర్వలేక యా
వనితను వీడనాడి సమవర్తిభటుల్ చని స్వామిచెంతకున్
వినిచిరి రోదనధ్వనులు విన్నగలింప నుదంత మంతయున్. 73
సీ. అది యంతయును విని యంతకుం డడఁగించు, కొని పొంగి పొరలెడిక్రోధ మెల్లఁ
జిత్రగుప్తునిఁ జూచి చెప్పు మావేశ్య చే, సినపుణ్య మేమియొ యనుచు నడుగ
నతఁడు కై మోడ్చి యి ట్లనియె మహాస్వామి, విన్నవించెద నున్నవిషయ మెల్ల
నాధనకామిని యాచరింపనియట్టి, పాతకంబులు లేవు భూతలమునఁ
గీ. గాని యొకనాఁడు జారసంగమముకొఱకు, నరుగుచును విష్ణుదేవాలయమున నాఁగి
క్షణము గావించి తాంబూలచర్వణంబు, రాచెఁ దద్భిత్తికకుఁ గరాగ్రస్థసుధను.
క. ఆపుణ్యముచేతను దన, పాపము లన్నియును బోయి పరమపదంబున్
బ్రాపింపఁ దగినయోగ్యత, యాపడఁతికిఁ గలిగె ననుచు నంతకుఁ డంతన్. 75

సీ. అంతమాత్రకె యింతమహత్త్వ మొదవ
నింక విష్ణ్వాలయము నిల నేర్పఱచుట
వారలమహత్త్వ మే మనవచ్చు ననుచుఁ
బొగడుచును వారు నిజకృత్యములకుఁ జనిరి. 76

ఆ. అచట విష్ణుదూత లాపడంతిని రాజ, హంసయుక్తమైనస్యందనమునఁ
గూరుచుండఁ బెట్టుకొని పోయి రంపిరి, క్షేమముగను విష్ణుధామమందు. 77

క. అంతట గోవిందుం డా, కాంతకు దర్శన మొసంగి గౌరవమున నీ
వింతి వసియింపు మిచటనె, సంతతమును ననుచు నాత్మసన్నిధి నునిచెన్. 78

గీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్టులనియె సూత, తెలుపు మేపుణ్యకర్మంబువలనఁ గలుగఁ
గలదొ గోలోకవాసభాగ్యంబు నాఁగ, నమ్మహర్షికి సూతుఁ డిట్లనియె నపుడు.

— : గోలోకప్రాపకపుణ్యకథనము : —

క. మునినాథా విను మిప్పుడు, నను నీ వడిగినవిధంబుననె పూర్వము బ్ర
హ్మను నారదుఁ డడుగుటయును, వనజభవుం డిట్లు మౌనివరునకుఁ జెప్పెన్. 80

క. ఒకసమయంబున దుర్జను, లొకకొందఱు సంఘములుగ నొనగూడి ధరన్
బెకలింపఁ దొడఁగ మేదిని, యొకగోవయి వచ్చి శరణ మొందెను నన్నున్.

ఆ. అపుడు నేను శౌరియంతికమున కేఁగి, విన్నవించినాఁడ విషయ మెల్ల
నాలకించి కృష్ణుఁ డనియె మీ రమరుల, తోడ భువికి నేను గూడ వత్తు.

క. అని చెప్పి నాకుఁ దన కాం, తను రాధను బిలిచి దేవి ధరణీభారం
బును దీర్ప నేను బుడమికిఁ, జనుదెంచెద నీవు మొదటఁ జను మక్కడకున్.

గీ. అనుటయును రాధ ప్రియుని యాజ్ఞను ధరించి, భాద్రశుక్లాష్టమీదివాభాగమందుఁ
బొడమె వృషభానురాడ్యజ్ఞభూమిలోనఁ, గనుల మిఱుమిట్లుగొలిపెడికళలతోడ.

గీ. అపుడు వృషభానునరపాలుఁ డాపడంతి, నెత్తుకొని వచ్చి సంతసం బిగురులొత్తఁ
దనవధూమణి కీయ నాతన్వి పెనిచె, బాల నఱచేత నిడికొని ప్రాణముగను. 85

గీ. ఆమె యావిర్భవించినయట్టిదినము, కృష్ణునిమనంబునకు బహుప్రీతికరము
కాన రాధాష్టమీవ్రతకార్యమునను, గలుగు గోలోకవాసభాగ్యంబు వత్స.

సీ. వచ్చు రాధాష్టమీవ్రతముచే గంగాది, సకలతీర్థస్నానజనితఫలము
వచ్చు రాధాష్టమీవ్రతముచేఁ గన్యాస, హస్రప్రదానసంప్రాప్తఫలము
వచ్చు రాధాష్టమీవ్రతముచే మేరుస, మానసువర్ణప్రదానఫలము
వచ్చు రాధాష్టమీవ్రతముచే నేకాద, శీసహస్రవ్రతార్జితఫలంబు

గీ. కాన రాధాష్టమీవ్రత మేనికృష్టు, లేని యొకసారి యొనరించిరేని చాలుఁ
గోటిజన్మార్జితాఘంబుఁ గూలఁద్రోసి, విష్ణుపురసౌధములలోన విహృతి సలుప.

సీ. పూర్వమున గృతయుగంబునను లీలావతి, యనునొక్క వేశ్య నానాఘములను
గావించుచును నొక్క దేవాలయములోన, దైవికంబుగ నొకతరుణమందు
రాధాష్టమీ మహావ్రతము గావించెడి, బహుజనంబులసమీపమున కేఁగి
వారికిఁ బ్రణమిల్లి మీరు చేసెడికార్య, మెయ్యది దీనిచే నేమి కలుగు
గీ. ననుచు వినయంబుతోడను నడుగ వార, లిట్లు వచియించి రాదర మెసక మెసఁగ
మెలఁత యియ్యది రాధాష్టమీవ్రతంబు, వృజినవారాశిగట్టు చేరఁజేయుతరణి.
వ. ఈవ్రతంబు బ్రహ్మహత్యాపాపంబును గోహననపాపంబును స్త్రీవధపాపంబును
గురుతల్పగమనపాపంబును బరస్త్రీహరణపాపంబును స్వర్ణాపహరణపాపంబును
విశ్వాసఘాతజనితపాపంబును మున్నగునశేషపాపంబులును రూపుమాపి గోలో
కంబని యొప్పు విష్ణుపురంబున వసియింపఁ జేయు. 89
గీ. భాద్రశుక్లాష్టమీదివాభాగమందు, రాధ యుదయించినట్టికారణముచేత
నాచరించుచునున్నార మావ్రతంబు, నేఁడు పెద్దలు చెప్పిననియతితోడ. 90
క. అనుటయు లీలావతి తన, యొనరించినపాతకముల కొనగూడెను నా
శనకాలం బనుకొనిచ, య్యున వారలతోడఁ జేసె నావ్రత మచటన్. 91
గీ. వ్రతము నొనరించి యింటికి వచ్చి కొంత, కాలమున కాధనాంగన కాలధర్మ
మొందుటయు యమదూతలు ముందు వచ్చి, పాశములచేతఁ గట్టి రాపడఁతి నంత.
గీ. విష్ణుదూతలు వచ్చి యావేశమునను, యమభటులఁ బాఱఁద్రోలి పాశములు ద్రెంచి
యానెలంతను దివ్యవిమానమందు, నునిచికొని వేగ గోలోకమునకుఁ జనిరి. 93
క. అంతట రాధాకృష్ణుల, చెంతను వసియించి పణ్యాసీమంతిని య
త్యంతప్రమోదమునఁ గ, ల్పాంతరములు గూడ సుఖము లట్టులు గడపెన్. 94
క. ఏతద్వ్రతమాహాత్మ్యము, శ్రోతల కిహపరములందు సుఖ మొనగూర్చున్
జేతనుల కింతకంటెను, బాతకశమమునకు లే దుపాయము వత్సా. 95
క. అనవుడు విని ముని హర్షిం, చెను నావుడు శౌనకుండు చెప్పుము సూతా
మును దేవాసురు లేకత, మునఁ జేసిరొ యబ్ధిమథనమును నని యడుగన్. 96

—: సముద్రమథనవృత్తాంతకథనము :—

వ. సూతుండు శౌనకున కిట్లనియె. 97
సీ. అత్రితనూభవుం డైనదుర్వాసుండు, సంచరించుచు ధరాచక్ర మెల్ల
నొకనాఁడు స్వర్గంబునకుఁ బోయి యొకచోట, నొక్క విద్యాధరి యుండఁ జూచి
యట కేఁగి తత్కరంబం దద్భుతముగ వె, లుఁగెడిపారిజాతమాలికను గాంచి
యీదండ నా కీయు మని యామె నర్థింప, నాబోటి భక్తితో నతని కిచ్చె
గీ. నది గొని తపోధనుండు చెప్పనలవిగాని, హర్షమును జెందుచును నంతరంగమందుఁ
బిచ్చివానిచందంబున మెచ్చుకొనుచుఁ, ద్రిదశపురవీథులం దెల్లఁ దిరుగఁ జొచ్చె.

సీ. ఆపగ దినిని జాలసేపు మర్త్యాసుండు, చరియించి చరియించి శ్రమము నొంది
యత్రిత్ నైరావతారూఢుఁడై వచ్చు, సంక్రందనునకు నొసంగె దాని
నాదామమును గొని యమరాధిపుఁడు తన, దంతావళంబుమూర్ధమున వైచె
నంత నామాల నాదంతి తొండముతోడఁ, ద్రెంచి గిజ్జునఁ ద్రిప్పి క్రిందఁ గొట్టె
గీ. నది కనుంగొని యమర్త్యుని యాగ్రహమున, శాపము నొసంగె నాపాకశాసనునకు
నీకుఁ గలలక్ష్మి తొలఁగును గాక యనుచు, నంత నమరాలయైశ్వర్య మంతరించె.
గీ. అపుడు సుర లెల్ల క్షుత్పిపాసార్త్తు లగుట, నిలువఁజాలక విష్ణుసన్నిధికిఁ బోయి
విన్నవింపంగ జరిగినవిషయ మెల్లఁ, గృష్ణుఁ డాలించి కరుణార్ద్రహృదయుఁ డగుచు
గీ. అసురులును మీరలును గూడి యమరులార
మంథదండంబుగను జేసి మందరమును
భుజగరాజును దద్దామముగను జేసి
చిలుకుఁడు పయోంబురాశిని సిరి లభించు. 102

గీ. కదలిపోకుండ మందరక్ష్మాధరమును, బృష్ఠభాగంబుపైని నిల్పెదను నేను
గచ్ఛపాకారమునఁ జొచ్చి కడలిలోన, ననుడు ధైర్యంబుతోఁ బోయి యమరులెల్ల.
వ. దానవులతోడ సఖ్యంబు గలిగించుకొని తత్సాహాయ్యంబున మందరపర్వత
మును బెకలించి తెచ్చి మంథదండంబుగా క్షీరసాగరంబునం బడవైచి దానికి
నాగేంద్రునిఁ ద్రాడుగాఁ జుట్టి తన్ముఖదేశంబును దైత్యులును దత్పుచ్ఛదేశం
బును దామునుం బట్టికొని యేకాదశీపర్వంబునందు మథియింపఁ జొచ్చుటయు
నందు మొదటఁ గాలకూటం బుదయించె. 104
క. జ్వాలనమును గ్రక్కువిషమును, దిలకించినమాత్రముననె దేవాసురకో
టులు పరువులెత్త సాగిరి, జలనిధిమథనంబు మాని సంత్రాసమునన్. 105
గీ. అపుడు శంకరుఁ డేతెంచి యడలవలదు, రండు పో నేల యింతమాత్రమున కనుచు
నెదనునామత్రయుని జపియించుకొనుచు, గుటుకునమ్రింగెనా కాలకూటవిషము.
క. నామత్రయవిద్యాజప, సామర్థ్యముచేత నావిషము విషకృత్యం
బేమియును జేయఁ జాలక, కామారిగళంబునందుఁ గదలక నిలిచెన్. 107
క. అప్పుడు విస్మయ మొందుచుఁ, జప్పునఁ జనుదెంచి సురనిశాచరవర్గం
బెప్పటియట్టులె నిలఁబడి, యప్పతిని మథింపఁదొడఁగె నాసమయమునన్. 108

—: వారుణీదేవీ ప్రాదుర్భావము :—

గీ. స్ఖలితగతితోడ నెఱ్ఱనికనులతోడ, విరియఁబాఱినమూర్ధజవితతితోడ
నేకవస్త్రంబుతోడను నేఁగుదెంచె, వారుణీదేవి బిరబిర వార్ధినుండి. 109
గీ. అట్లు చనుదెంచి యామె దేవాసురులను, గాంచి యిట్లనియెను నన్నుఁగైకొనియెడి
వారికిచ్చెద బలము నవ్వారి గాఁగ, ననుడుఁ గొనరైరి సురలామె నశుచియగుట,

క. అంతట దైతేయులు ద, త్కాంతావచనములు తమకుఁ గలిగింపంగన్
సంతసమును గొని రామెను, గంతు లిడుచు నంత నామె కల్లుగ మాకన్.

చ. అపు డది ద్రావి కైపు తల కానఁగ నేత్రము లెఱ్ఱవాఱఁగాఁ
ద్రప విడనాడి ప్రేలుచును దర్పముఁ జూపుచుఁ దూలిపోవుచున్
శపథములన్ బొనర్చుచును జంకలు గొట్టుచుఁ దాఱుమాఱుగా
నపగతచిత్తులై పెనఁగులాడుచు వార్ధిని ద్రచ్చి రంతటన్. 112

—: జ్యేష్ఠాదేవీ ప్రాదుర్భావకథనము :—

సీ. రక్తలోచనయును జరద్దేహయును గళా, శూన్యాస్యయును మహాశోకయుతయు
జ్యేష్ఠయు నగునలక్ష్మీదేవి జనియించి, యనిమిషులను జూచి యమరులార
నేను గావింపఁగా నైనకార్యం బేమొ, తెలుపుఁడు శీఘ్రంబ సలుపుదాన
నని పల్కుటయును నావనితయమంగళ, విగ్రహంబును జూచి విబుధు లెల్ల

గీ. తల్లి నీకాలు వెట్టినతావు లెల్ల, నిప్పు లేకుండ మండుట నిశ్చయంబు
కాన నీ విచ్చటను జేయ నైనయట్టి, కార్య మెయ్యదియును మాకుఁ గానరాదు.

—: జ్యేష్ఠాదేవీనివాసస్థానకథనము :—

సీ. సంధ్యలయందు భోజనము సేసెడియింటఁ, గలహంబు లొనరించునిలయమునను
ననృతనిష్ఠురభాష లాడెడిగృహమునఁ, గితవులు నివసించుగేహమునను
బరదారపరధనపరు లుండుచోటను, దానధర్మంబులు లేనియెడను
బితరుల సంతోష పెట్టనినెలవున, వేదదూషకు లుండువేశ్మమునను

గీ. బొగ్గులు కపాలములు కేశములును దుషయు
ధూళియును సస్థులును గలయాలయమున
భూసురాతిథిదేవతాపూజ లేని
సదనమందును నుండుము శాశ్వతముగ. 114

గీ. గృంజనంబు ఛత్త్రాకము శ్రీఫలంబు, పూతికాదళమును గలంబువు పలాండు
వును నలాబువుఁ దిలపిష్టమును భుజించు, వారలగృహంబులను నుండవలయు నీవు.

క. ఒనరుతురొ యెవరు రదధా, వనమును నంగారలవణవాలుకలను నా
తనుధారులయిండ్లను నీ, వనిశముఁ బెద్దమ్మ యుండుమమ్మా పామ్మా. 116

గీ. మఱియు వృద్ధజనంబుల మనుపకుండు, సదనమునఁ బాదశౌచంబు సలిపికొనక
భోజనము చేసెడిచుగారమునను నీవు, పాదుకొని యుండవలయును బాయకుండ.

వ. అని పలికి యథాపూర్వంబుగ సింధుమథనంబు గావించుచుండుటయు నంత
నైరావతంబును నుచ్చైశ్శ్రవంబును బారిజాతంబును గామధేనువును ధన్వంత
రియును నచ్చరలును నావిర్భవించిరి. 118

గీ. అంత ద్వాదశినాఁ డుదయంబునందు
లక్ష్మియును దులసియు మృగలాంఛనుఁడును
నమృతమును బుట్టుటయు మహోత్సవ మొదవఁ
దమమనోరథసిద్ధిని దలఁచికొనుచు. 119

క. నుతియించిరి లక్ష్మిని న, ద్భుతముగ సుర లెల్లఁ దన్నుతులు వీనులకుఁ
గుతుకంబు గొలుప భార్గవి, యతిముదమున వారి కభయహస్త మొసంగెన్.

ఉ. అంతట నచ్యుతుం డచటి కచ్చెరియంబుగ నేఁగుదేరఁగా
నెంతయు భక్తితోడ సుర లెల్లఁ బ్రణామము లాచరించి స
ర్వాంతరగామి వీ వెఱుఁగనట్టి దొకింతయు లేదు దేవ మే
మెంతటివార మన్నిటి కతీతుఁడ వైననినుఁ నుతింపఁగన్. 121

గీ. ఆదినారాయణుండ వైనట్టినీకె, యుద్ధారాలు గ్రహింప నీయాదిలక్ష్మి
వనజదళనేత్ర శ్రీపతి యనెడికీర్తి, యిప్పటిది గాదు నీ కింక నేమి చెప్ప.

చ. అనుటయు లక్ష్మి వంచికొని యాననముం ద్రపచేత శౌరి కి
ట్లనియెను దేవ జ్యేష్ఠ యగునామెకుఁ బెండిలి చేసి పిమ్మటన్
నను గ్రహియించు టర్హము సనాతనధర్మము లెల్ల గుర్తెఱుం
గినమహనీయమూర్తి కెఱిఁగించెడిదాన నె నేను నాథుఁడున్. 123

క. హరి మదిలో హర్షించుచు, నరగున నుద్దాలకున కొసంగి యలక్ష్మిం
బరిణయ మొనర్చి ముందటఁ, దరువాతఁ బరిగ్రహించెఁ దా నాలక్ష్మిన్. 124

—: విష్ణువు మోహినీరూపము దాల్చుట :—

సీ. అంతట దైతేయు లాదితేయులు గూడ, నమృతంబు గ్రోలెడినాసతోడ
మేము ముందనుచును మేము ముం దనుచును, గలహించుకొనుచుండు కాలమునను
విష్ణువు మోహినీవేషంబు దాల్చి, వచ్చుటయును జూచి వార లెల్ల
సుందరి నీవు మా కందఱకును బోయు, మమృతంబు గ్రోలెద మనుచుఁ గోర

ఆ. మొదట దేవతలను బిదప దానవులను, గూరుచుండఁ బెట్టి బారులుగను
బోయుఁ దొడఁగె నమృతమును గలశంబుతో, మోహినీలతాంగి మురువుటయమె,

గీ. అప్పు డమృతంబు ద్రావుచున్నట్టిసురల
పంక్తిలోపల నమరరూపమునఁ గూరు
చున్న స్వర్భానునకుఁ బోసె నుత్పలాక్షి
యమృతమును నాతఁ డది మ్రింగునంతలోన. 126

గీ. అతఁడు రాక్షసుఁ డనుభావ మవగతముగ
సూచన మొనర్చుటయు రవిసోము లామె

యీక్షించుచుఁ గ్రోధతామ్రాక్షుఁ డగుచుఁ
గలశధారను మునిమోఁ దత్క్రింద్రెంబు. 127

ఆ. తెగినశిరము రాహువుగను గేతువుగను, గాయ మయ్యె నప్పు డాయిరువురు
ప్రాణభీతిచేతఁ బరువెత్తుకొని పోయి, రంత నాగ్రహమున నసురు లెల్ల. 128

క. అమరులపైఁ బనుటయు న, య్యమరులకును నసురులకును నయ్యెను యుద్ధం
బమితమ్ముగ నపుడు సురలకు, సమకూరెను జయము శౌరిసాహాయ్యమునన్.

క. అంతట నమృతనిరాశ, స్వాంతు లగుచు నసుర లెల్ల నరుగుటయును దై
త్యాంతకుఁడు సుధాకలశము, సంతసమున సురల కిచ్చి చనియె నిజేచ్ఛన్.

వ. అది మొదలుకొని రాహుకేతువు లమర్షభావంబున సూర్యచంద్రుల నప్పు
డప్పుడు గ్రసించుచు మ్రింగంజాలక విడిచిపెట్టు చుండిరి. 131

క. మునివర యేతచ్చరితం, బును వినువారలకు మంత్రములు సిద్ధించున్
ధనమును విద్యయు సంతును, నొనగూడును నిహపర ముక్తియును బ్రాప్తించున్.

వ. అనుటయు శౌనకుం డి ట్లనియె. 133

గీ. అతివ దేనఁ బతిప్రియ యగునో దేనఁ, గన్యలకు మంచివరుఁడు సంఘటితుఁడగునో
దేనిచే లక్ష్మి కలుగునో దేనిచేత, సిరి తొలంగునో తెలియగాఁ జెప్పుము సూత.

—:లక్ష్మీ వార వ్రత మాహాత్మ్యము:—

సీ. అనవుడు సూతుఁ డి ట్లనియె మౌనివరేణ్య, విను మొక్కగాథ యీవిషయమందు
మున్ను ద్వాపరయుగంబున నుండె సౌరాష్ట్ర, దేశంబునందుఁ బృథ్వీశుఁ డొకఁడు
భద్రశ్రవుం డనంబడుపేర నతనికి, సురతిచంద్రిక యనుసుదతి యుండెఁ
బుట్టిరి వారికిఁ బుత్రు లేడ్గురు శ్యామ, బాలాఖ్య యగునొక్కబాలికయును

గీ. నట్టు లుండంగ నొక్కనాఁ డాదిలక్ష్మి, బ్రాహ్మణీవేషమును దాల్చి బయలుదేఱి
వచ్చి భద్రశ్రవునిగృహద్వారమందు, నిలిచి దౌవారికిని జూచి పలికె నిట్లు.

గీ. ద్వారరక్షిణి లోనికి దారి నిమ్ము, సురతిచంద్రికకడకు నే నరుగవలయు
ననుటయునుఁ దల్లి నీవు మాయమ్మవలన, నేమి పని నీచరిత్రము నెఱుఁగఁ జెప్పుమ.

వ. అని దౌవారికి యడుగుటయును నమ్మహాలక్ష్మి యాపె కి ట్లనియె. 137

క. దయితుఁడు భువనేశుం డా, హ్వాయము కమల ద్వారవతి నివాసము నాకున్
బయి నేల పెక్కుమాటలు, స్వయముగ నే వచ్చినట్టిసంగతి వినుమా. 138

సీ. ప్రాగ్జన్మమందు మీరాజ్ఞి వైశ్యాంగన, యై పుట్టి పతితోడ ననుదినంబుఁ
గలహించుచుండఁ దత్కాంతుఁ డామెనుగొట్టి, యీడ్పించె నొక్కనాఁడింటినుండి
యామె యేడ్చుచు వీథియందుఁ దుండఁగాఁ జూచి, పోయి తత్స్వామిపార్శ్వమునకు నేను
గనికరంబునఁ దోడుకొని వచ్చి యాయింటి, కొనరింపఁ జేసితి నొక్కవ్రతము

గీ. తద్వ్రతమహత్త్వమునను నాతన్వి సర్వ, కష్టములు దాటి యొకకొంతకాలమునకు
ధవునితోడను మరణించెఁ దత్క్షణంబ, క్రమ్మికొని రామె చుట్టును గాలభటులు.
గీ. అట్టితఱిని లక్ష్మిదూత లడరుదెంచి, తరిమి యమదూతలను భక్తి దార్కొనంగ
నునిచికొని మాయమను నొక్కకనకరథము, నందు లక్ష్మీపురంబున కరిగి రంత.
ఆ. ఆమహావ్రతంబు నాయింతి చేసెనో, యెన్నిమార్లు భక్తి యనుమతింపఁ
గాఁపురముగ నన్ని కల్పసహస్రము, లచట నుండి సుఖము లనుభవించి. 141
ఆ. పుణ్యశేషభోగమునకు నేఁ డుదయించె, నామె సురతిచంద్రికాహ్వయమునఁ
గాని మఱచిపోయెఁ గావించినవ్రతంబు, నది యనర్థమూల మగును జూవె.
గీ. కాన నావ్రతమును నేఁడు కనికరమున, నామె కుపదేశ మొనరింప నాత్మ నెంచి
యేఁగుదెంచినదాన నే నిటకు ననుచు, నాపురంధ్రిని మరల నిట్లడిగె ద్వార్స్థ.
గీ. అమ్మ యావ్రత మెప్పుడు చేయంగ వలెనో, దానిపే రేమొ దానికి దైవ మెవరో
తెలుపు మన్నియుఁ గూడను దేటపడఁగ, ననుటయును జెప్పఁదొడఁగె నిట్లాపె కామె.

—: లక్ష్మివారవ్రతకథనము :—

క. విను లక్ష్మివారవ్రత, మనఁబడు నది యది యొనర్ప నగుఁ బ్రతివర్షం
బును మార్గశీర్షమాసం, బున గురువాసరమునందుఁ బూర్వాహ్ణమునన్. 145
క. దానికి దేవత భార్గవి, గానం బూజింపవలయుఁ గడుభక్తిని ల
క్ష్మీనారాయణులను నొక, స్థానంబున నిలిపి విధివిధానముతోడన్. 146
గీ. అట్లు పూజించి నైవేద్య మాచరించి, భూసురులు దాను బతియును బుత్రమిత్ర
బంధుభటవర్గమును భుజింపంగ వలయు, నానివేదితభక్ష్యభోజ్యాదు లెల్ల.
వ. ప్రథమవారంబునందుఁ బైనిఁ జెప్పంబడినవిధంబున నిర్వర్తించి ద్వితీయవారంబునఁ జిత్రధూళీప్రశస్తంబులును గోధూమనిర్మితంబులును నగుభాష్ట్రంబులచేతను దృతీయవారంబునందు ఖండశర్కరామిశ్రితం బగుదధ్యోదనంబుచేతను జతుర్థవారంబునందు శ్యామాకశాలికాసారంబులచేతను మహాలక్ష్మికిఁ దృప్తిం గావించి యంతంబునఁ దత్ప్రీతికొఱకు బ్రాహ్మణులకు వస్త్రాలంకారభోజనభాజనంబులచేతను నానావిధఫలంబులచేతను దక్షిణాతాంబూలంబులచేతను సంతోషంబు గలిగింపవలయు.

గీ. అనుటయును దల్లి నేవచ్చునంతదాఁక
నిచ్చటనె యుండు మని చెప్పి యేఁగి ద్వార్స్థ
రాణి కెఱిఁగించుటయును నారాణి క్రోధ
మునను జనుదెంచి యాద్విజాంగనను గాంచి. 149
క. నా కుపదేశము చేయుమి, వేకవతివె నీవు కపటవేషవు నిన్నా
లోకింపరా దటంచును, జీకొట్టుచు నొక్కదెబ్బ చెంపను గొట్టెన్. 150

ఆ. అట్లు కొట్టి చనియె నార్య యంతట, నచట నిలిచి యేడ్చుచును గమల
యరుగుచుండ నాట లాడుచుఁ గనుఁగొని, శ్యామబాల వచ్చి యామెకడకు.

—: లక్ష్మీవారవ్రత మాహాత్మ్యము :—

వ. తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి తనతల్లి కావించినయపరాధంబునకు సంతాప
ముం జెంది స్వగృహంబునకుం గమలాదేవిం దోడ్కొని చని యర్ఘ్యపాద్యాదు
లచే గౌరవించి స్వర్ణపీఠంబున నధిష్ఠింపంజేసి సప్రశ్రయంబుగా నామెవలన
లక్ష్మీవారవ్రతోపదేశముం బడసి యథావిధిగ నావ్రతంబు మూఁడువారంబు
లాచరించుటయు నాల్గవవారంబులోపలన శ్యామబాలకు లక్ష్మీప్రసాదంబువలన
సిద్ధేశ్వరదేవమహారాజపుత్రుం డగుమాలాధరుండు భర్తగాఁ బ్రాప్తించి
యామెను మహావిభవంబుతో నిజమందిరంబునకుం దోడ్కొని చనియె. 152

గీ. అంత భద్రశ్రవునిరాజ్య మరులచేత
నపహృతం బగుటయు దీనుఁ డగుచు నతఁడు
కాంత నొకయింట నునిచి యేకాంతముగను
బోయి జామాత యుండినపురమునకును. 153

గీ. తనకుఁ గలిగినదీనదశను దలంచి, కొనుచు జామాతృమందిరంబునకుఁ బోవ
సిగ్గుపడి తత్పురతటాకసీమయందుఁ, గూరుచుండెను బదుగురు గూడి చూడ.

వ. ఆసమయంబున జలాహరణార్థంబు శ్యామబాలాదాసీజనంబు లాతటాకంబున
కరుదెంచి జీర్ణవస్త్రోపేతుండును శల్యావశిష్టుండును రాజలక్షణలక్షితుండును నగు
నాతనిం జూచి నీ వెవ్వండ వని యడుగుటయు. 155

క. జనకుఁడను శ్యామబాలకు, నని యతఁడు వచించుటయును నాశ్చర్యముఁ జెం
దినవార లగుచు వారలు, చని చెప్పిరి శ్యామబాలసాన్నిధ్యమునన్. 156

గీ. అంతటను శ్యామబాల గజాశ్వభృత్య, వర్గమును బంపి నృపగౌరవంబుతోడ
జనకపాదుల రావించి స్వగృహమునకుఁ, దెలిసి తదవస్థ నాత్మలోఁ గళవళించి.

గీ. షడ్రసోపేత మైనభోజనముచేత, రాజయోగ్యము లైనవస్త్రములచేతఁ
జాలు ననునంతద్రవిణసంచయముచేత, శ్రీచ్యుతుం డైనజనకునిఁ దృప్తిపఱిచె.

సీ. అంత భద్రశ్రవుం డానందమును జెంది, తనయ కల్లునకు దీవన లొసంగి
రథముపైఁ గూర్చుండి రాజాధిరాజు నాఁ, జనుదెంచి వేడ్కతో స్వపురమునకుఁ
దనకుఁ దనూజాత యొనరించినట్టిస, త్కృతుల నెల్లను నిజసతికిఁ జెప్పి
విప్పించుటయును ద్రవిణసంచికల నంపు, నింపుగా బొగ్గులు నిండియుండె

గీ. నంత నాతండు కడుశోక మామతల్లి, చేయునది యేదియును దనచిత్తమునకు
గోచరింపమిఁ జేసి సిగ్గును దొఱంగి, పంపెఁ దనకాంతను గుమారిభవనమునకు.

క. అంతటను సురతిచంద్రిక, సంతోషముతోడఁ స్త్రీసదనంబున కే
కాంతముగ నరిగి తమన్న. కాంతుని యంతయును దెలిపె నాత్మోద్భవకున్. 160

ఉ. అప్పుడు శ్యామబాల మనమందున విషాదముఁ జెంది నోటికి
చొప్పునఁ దల్లిదండ్రులకు సోఁకెనొ మద్దోష యంచు నంత నా
తప్పు గ్రహించి వెంటనె వ్రతం బొనరింపఁగఁ జేసి తల్లిచే
నొప్పుగ నాయమన్ బనిచె నూరికిఁ బౌరులు చూచి మెచ్చఁగన్. 161

గీ. సురతిచంద్రిక యూరికి నరుగుదెంచు
నంతలోపల గతియించినట్టిరాజ్య
మంతయును గూడఁ బ్రాప్తించె నద్భుతముగఁ
గలదె లోపంబు లక్ష్మ్యనుగ్రహము గలుగ. 162

క. ఈకథ వినువారల కిహ, లోకంబున సకలసుఖములును గలిగి తుదిన్
జేకూరితీఱు లక్ష్మి, లోకము వ్రతపరుల కింక లోపము గలదే. 163

—: కృష్ణాష్టమీ వ్రత మాహాత్మ్యము :—

క. అని చెప్పుటయును శౌనక, మునివరుఁ డిట్లనియె సూత మోదం బయ్యెన్
వినఁ గృష్ణాష్టమిమహిమము, వినిపింపుము మాకు దానివిషయము నెల్లన్.

క. అనవుడు సూతుం డిట్లని, యెను మానివరేణ్య నన్ను నీ వడిగినయ
ట్లనిమిషముని మున్ను విరిం, చిని నడుగుడు ధాత యిట్లు చెప్పఁదొడంగెన్.

గీ. శ్రావణంబునఁ గృష్ణపక్షంబునందు, రోహిణీతార కాసమారూఢ మైన
యష్టమీతిథినాఁడు రాత్ర్యవసరమున, నరుడు కృష్ణాష్టమీవ్రతం బాచరింప.

గీ. కృష్ణజన్మాష్టమీవ్రత మెన్నఁ జేని, యొక్కపరిఁ జేయునెడ నది యొకటె చాలు
సకలపాపంబులను భస్మసాత్కరించి, తావుకొలుపంగ వైకుంఠధామమందు.

సీ. అనుదినంబును గోసహస్రంబు పాత్రుఁడై, నట్టివిప్రున కిచ్చునట్టిఫలము
తల్లిదండ్రులకు విద్యాదాతకును భక్తి, చేత శుశ్రూష చేసినఫలంబు
రేవాసరస్వతీత్రిపథగాతోయంబు, లందుఁ దీర్ఘంబాడినట్టిఫలము
శ్రద్ధతోడను నిండుసంక్షయంబున శ్రాద్ధ, మును బితరుల కొనర్చినఫలంబు

గీ. నాపదుద్ధారమునఁ గల్గినట్టిఫలము, యజ్ఞకోటిని గావించినట్టిఫలము
కన్యకాకోటిశతదానజన్యఫలము, వచ్చితీఱు జయంత్యుపవాసమునను. 168

గీ. చలుపునో జయంతి నెవఁడు నిచ్చలును వాని
దేహమున నుండుదురు సర్వదేవతలును
సకలతీర్థంబులును నెల్లసుకృతములును
నధివసించును వానిగేహంబునందు. 169

క. హరివాసరమునఁబోలెను, నరకంబునఁ గూలు భోజనము చేసినచో
నరుఁడు జయంతీదినమున, దరి లేనివిషాద మొదవఁ దనవంశముతోన్. 170

వ. మున్ను స్కందుండును గౌతముండును గార్గ్యుండును జామదగ్న్యుండును వాల్మీకియుఁ గార్తవీర్యార్జునుండును గద్దుండును సగరుండును గాకుత్థ్సుండును దిలీపుండును మున్నగువారలు జయంతీవ్రతంబు గావించి సిద్ధిం బడసిరి. 171

గీ. అనఘునిఁగఁ జేయుఁ బతితు నైనను గురూని
జనితు నైనను గుమతి నైనను జయంతి
ధన్యుఁ డగుచును వైకుంఠధామమునకు
నరుగును జయంతి సలిపినయట్టివాఁడు. 172

ఆ. ధనసమేతుఁ డగును ధనకాంక్షి పుత్రులఁ, బడయుఁ బుత్రకాంక్షి వడయు ముక్తి
మోక్షకాంక్షి నేమమున జయంతీవ్రత, మాచరించెనేని యనుసమంబు. 173

గీ. కోటినియమంబులేనియుఁ గోటివ్రతము, లేనియును గోటితీర్థములేని సాటి
గా వొకజయంతిషోడశకలకుఁ గూడ, దానిమహిమంబు వర్ణింపఁ దరము గాదు.

క. కలుగ దపత్యనిరోధము, కలుగదు వైధవ్య మార్తి గలుగదు కలహం
బులు గలుగవు దారిద్ర్యము, గలుగదు సలిపినను భక్తి గలిగి జయంతిన్.

క. సలిపెద జయంతి ననుచుం, దలఁచినమాత్రమున వానిదరి కేతేరన్
గలుగక ధైర్యము యమభృ, త్యులు గజగజ వడఁకుచుందు రుల్లములందున్.

వ. మున్ను దిలీపుండు నీవు నన్నడిగినయట్లు వసిష్ఠమహర్షి నడుగ నమ్మహర్షి యాతని కి ట్లనియె. 177

సీ. వినుము మహారాజ మును వసుంధర బాధ, పడ లేక కంసునిపాలనమునఁ
గన్నీళ్లు కాల్వలు గట్టఁగా నేడ్చుచుఁ, గైలాసమున కేఁగి కాంచి శివునిఁ
గావించి ప్రణతులు దేవ కంసునిబాధ, భరియింపలేక నీపాలఁ బడితిఁ
గావుము నన్నని కాళ్లపైఁ బడుటయు, సకరుణస్వాంతుఁడై శంకరుండు

గీ. కూడి బ్రహ్మాదిదేవతాకోటితోడ, క్షీరసాగరశయనునిచెంత కరిగి
నుతుల నొనరించి సుప్రసన్నుని నొనర్చి, యిట్లు వచియించెఁ బుండరీకేక్షణునకు.

క. గరుడధ్వజ నే నొసఁగిన, వరమునఁ గంసుఁడు మదించి వసుమతికి మహా
పరిభవ మొనర్చె మన మే, వరుసను నైనను వధింప వలయును వానిన్.

గీ. ఆతనికి భాగినేయునిచేతఁ దక్కఁ, బరునిచే లేదు మరణ మేపగిది నైనఁ
గాన నీ వేఁగి దేవకీగర్భమందుఁ, బుట్టవలయును దీర్పంగ భూభరంబు. 180

క. అనుటయు జనార్దనుం డి, ట్లనియె మహాదేవ తద్వ్యధార్థము సాయం
బొనరింపఁగ శర్వాణిని, బనుపుము నావెంటఁ జాలుఁ బని సాధింపన్. 181

గీ. అనుటయునునట్లె యని శశాంకార్ధమౌళి, యరిగెఁ గైలాసమునకు బ్రహ్మాదులెల్లఁ
జనిరి స్వస్వస్థలంబుల కనుపదంబ, మధుర కేతెంచె నుమతోడ మాధవుండు.

—: శ్రీ కృ ష్ణ జ న న ము :—

సీ. చేరి తనమాయ నొరులు వీక్షింపకుండ, శిశువు నున్నట్లె చేతులచేత నెత్తి
తొడలపైఁ బెట్టికొని తల్లితోయమునను, నిముడుచును మేను మెల్లగా నిదుర లేపి.
ఆ. చన్ను నోటఁ బెట్ట వెన్నుఁడుకన్నులు, తెఱచి చూచి నవ్వి దెసలు వెలుఁగ
సర్వ మెఱిఁగినట్టిసర్వేశుఁ డగుటను, బీల్చె స్తన్య మాపెప్రేవు లురల. 194
వ. అప్పుడు పూతన రోదసీకుహరంబు ప్రతిధ్వనింప హాహాకారంబు సేయుచు నిజరాక్షసాకారంబుతోడ నేలపై వ్రాలి ప్రాణంబు లుజ్జగించి సద్గతిం జెందె. తరువాతఁ గృష్ణుండు శకటభంజనంబును దృణావర్తహననంబును గాళియ మర్దనంబును గావించి మధురాపురంబున కరిగి లోకకంటకుం డగుకంసుని సంహరించి లోకకళ్యాణంబు చేసూర్చె.
గీ. అట్టిమహనీయుఁ డగుకృష్ణుఁ డవతరించి, నట్టిదినముఁ గావించినట్టివ్రతము
పాపముల నన్నిటిని రూపుమాపి యెట్టి, ప్రాణినేనియు వైకుంఠపదముఁ జేర్చు.
వ. తృతీయయును షష్ఠియును నష్టమియును నేకాదశియును బూర్వవిద్ధ యయ్యె నేని పరిహరింపం దగు ననుశాస్త్రముంబట్టి యష్టమి సప్తమీయుక్త యయ్యె నేని గ్రాహ్యంబు గాదు. రోహిణీయుక్త యగునష్టమి సప్తమీవిద్ధ యైనను గ్రాహ్యంబ. రోహిణీనక్షత్రంబు లేకున్నను నవమీయుక్త యగునష్టమి ప్రశస్తంబు. ఉదయమున నించుక యష్టమి యుండి మిగిలిన దంతయును నవమి యును ముహూర్తమాత్రము రోహిణియును నుండెనేని యది సంపూర్ణాష్టమి గనె గ్రహియింపం దగు. అందును బుధసోమవారంబులతోఁ గూడెనేని కోటి గుణితం బగు. 197
గీ. సప్తమీవిద్ధ యైనయష్టమి నరేంద్ర, కాదు గ్రహియింపఁగను సురాకణముతోడఁ
గలిసికొనియున్న గంగాంబుకలశమట్లు, లనుచుఁ జాలించుటయు నిట్టు లనియె తేఁడు
గీ. ఈవ్రతంబును మానీంద్ర యెవ్వరేని, చేసి కృతకృత్యభావముఁ జెందినట్టి
వార లుండినఁ దెలుపుము వారిమహిమ, వినఁగఁ గౌతూహలం బుద్భవించె నాకు.
క. అని యడుగుటయు వసిష్ఠుఁడు, వినుము మహారాజ యొక్కవృత్తాంతంబుక్
విని చెదను జిత్రసేనుం, డనియెడుజేఁ డొకఁడు పూర్వమం దిల నుండెక్. 200
గీ. వాఁ డగమ్యాగమనమును స్వర్ణచౌర్య
మును సురాపానమును మాంసభోజనమును
బ్రాణివధమును జేయుచుఁ బ్రతిపదంబు
విడిచి భయభక్తులను నేంష్లు గడపు చుండె 201
సీ. అటు లుండ నొక్కనాఁ డాచిత్రసేనుఁడు, కలిసి కిరాతవర్గంబుతోడ
వేఁటకై యొకమహావిపినంబునకు నేఁగి, తిలకించి యొక పెద్దపులిని నచట

దానికెంటఁ బడి తిరుముచుఁ బరువిడి, యాయాసముఁ జేసి యలసి సొలసి
క్షుత్పిపాసార్తుఁడై కొనకు సంధ్యాకాల, మున యమునాతీరమునకుఁ జేరి
గీ. యచటఁ గృష్ణాష్టమీవ్రతం బాచరించు, చున్న గోపాంగనలఁ జూచి యన్నులార
యాఁకలికి నోర్వఁజాల నీయన్న మింత, పెట్టి నాప్రాణములు నిల్వఁబెట్టుఁ డనియె.
వ. అంత నవ్వారాంగన లందఱును నాతని నవలోకించి యేకగ్రీవంబుగా ని ట్లనిరి.
సీ. నేఁడు కృష్ణాష్టమి నియమంబుతో మేము, వ్రతము చేయుచు నున్నవార మిచట
నీదినంబున భుజియించిన నది గృధ్ర, ఖర కాక గోమాంసఖాదనంబ
ప్రాణముల్ దేహంబునం దుండి నేఁ డుపవాసంబు చేయనివాఁడు హంతుఁడగు
సముపస్థితి చేయు శాసనము నేఁడు భుజించు, నట్టివారలకు దేహాంతమునను
గీ. కృష్ణజన్మాష్టమిని భుజియించువాఁడు
పతితులను జేయువాఁడె స్వపితృగణంబుఁ
బితరులకు వాఁడు శ్రాద్ధంబు పెట్టుటయును
దర్పణము చేయుటయును వ్యర్థంబ చూవె. 204
చ. అనుటయుఁ జిత్రసేనుఁడు యథార్థము నారసి క్షుద్వ్యథాభరం
బును సహియించికొంచు వ్రతముం బొనరించి వ్రతప్రభావసా
ధననిహతాఖిలాఘుఁ డయి తత్పితృవర్గముతోడఁ గూడి పో
యెను దివిషద్విమానమును నెక్కి యుపేంద్రునిరాజధానికిన్. 205
వ. మఱియును నిం కొక్కయుపాఖ్యానముం జెప్పెద వినుము. 206
సీ. మును హరిశ్చంద్రుఁ డనుజననాథుఁ డొక్కఁడు, సర్వసర్వంసహాచక్రమునకు
నేతయై యేలుచు నిఖిలజనంబుల, ననుభవించుచును సౌఖ్యముల నెల్ల
నొకనాఁడు విస్మయం బొంది నిజౌన్నత్య, మునకు దివ్యవిమానమున వసించి
యరిగి సనత్కుమారాశ్రమంబున కమ్మ, హర్షికి మ్రొక్కి సాష్టాంగముగను
గీ. మునివరేణ్య మదౌన్నత్యమునకు నేమి
హేతు వై యుండు నయ్యది యెఱుఁగఁ జెపుమ
యనుడు నమ్మౌని యతనివృత్తాంత మెల్ల
దివ్యదృష్టిని వెలకించి తేటపడఁగ. 207
సీ. భూతలాధిప నీవు పూర్వజన్మంబున, జన్మించి వైశ్యవంశంబునందు
స్వకులవృత్తిని వీడి సత్యనిష్ఠను నుండ, నొనగూడె నిఱుపేదతనము నీకు
నంతట నీవార లందఱు నినుఁ జూచి, హసియింపఁదొడఁగిరి యనుపదంబు
దానిచే వారిలోఁ దలయెత్తికొని నీవు, నిలువంగలేమి నాస్థలము విడిచి
గీ. యొక్కయడవికిఁ బోయి యం దొక్కహ్రదము
గానఁబడుటయు నందలికమలములను

గాసి చెకొని యుప వాసిణాసి కేఁగి
విక్రయింపంగఁ దిరిగితి వీథుల నెల్ల. 208

సీ. ఆదినంబున నొకఁ డైన సజ్జనులను, గొనమిఁ జింతిల్లుచును నేవు చనుచు నుండ
దైవికంబుగ భద్రవాద్యస్వనంబు, వినఁబడియె నీకు నొకయింట వీను లలర. 209

వ. అప్పుడు నీ వాగృహంబుకడ కేఁగి కాశీరా జగునింద్రద్యుమ్ను నిపుత్రిక యగు చంద్రావతి కృష్ణాష్టమీవ్రతంబు చేయుచుండం జూచి యాపద్మంబు లన్నియును గృష్ణునకు సమర్పించి యాదినం బన్నం బెచ్చటను లభింపకుండుటచే నుపవాసంబు గావించితివి. తత్పుణ్యఫలంబుగా నీకీయుత్తమజన్మంబును మహైశ్వర్యంబును సత్యనిష్ఠయును సత్యహరిశ్చంద్రుఁ డనుభూరిప్రశస్తియునుం జేకూరె.

క. అనుడు హరిశ్చంద్రుండు త, దనుమతి గొని వచ్చి యింటి కనువత్సరముల్
బొనరించుచుఁ దద్వ్రతమును, గని యిహసుఖములను మదకుఁ గాంచెను ముక్తిన్.

సీ. అరిగి మధురకుఁ గృష్ణముఖాంబుజంబు,స్వయముగను గాంచినఫలంబుసంఘటిల్లుఁ
జేసి యుపవాసమును సవిశ్వాసముగను, గృష్ణజన్మాష్టమి నొనర్చి రేని వ్రతము.

క. ఈకృష్ణాష్టమిమహిమము, నాకర్ణించిన నభీప్సితార్థము లెల్లన్
జేకూరు ననిన నింకను, జేకూరని దేది వ్రతము చేసినయెడలన్. 213

క. అనవుడు దిలీపుఁ డెంతయు, మనమున సంతసము నొంది మౌనీంద్రునకున్
వినయమ్మున మ్రొక్కి తదా, జ్ఞను గొని నిజనగరమునకుఁ జనియె మునీంద్రా.

వ. అని చెప్పుటయు నారదుం డమితాహ్లాదంబుతోడఁ దదనుజ్ఞం గొని చనియె.

సీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్టు లనియె సూత
బ్రాహ్మణుఁడు శ్రేష్ఠుఁ డన్నివర్ణములలోన
ననుచు వచియింతు రతనిమహత్త్వ మేమొ
చెప్పు మొకసారి నాకు శాస్త్రీయముగను. 216

—: బ్రా హ్మ ణ మా హా త్మ్య క థ న ము :—

చ. అనవుడు సూతుఁ డిట్లనియె నమ్మునికిన్ మహనీయ బ్రాహ్మణుం
డనఁగ సమస్తదేవతల కాశ్రయభూతుఁడు గాన విష్ణువే
యనఁ దగు వాని మానవుఁ డటంచుఁ దలంపఁగ రాదు బ్రాహ్మణా
ర్చన మఖిలార్థసిద్ధులకు సాధన మంచు వచించు శాస్త్రముల్. 217

క. మును నారదుఁ డీవిషయం, బును నడుగఁ బయోజభవుని మునివర్యున కి
ట్లనియెను విధాత దానినె, వినిపించెడివాఁడ మీకు విశదము గాఁగన్. 218

ఆ. విష్ణుబుద్ధిచేత విప్రుని కెరఁగెడు, నట్టివాఁడు చెందు నభ్యుదయము
గర్వమునను ద్విజునిఁ గాంచియు వంగని, వానిమస్తకంబు వంచు శౌరి. 219

సీ. అపరాధ మొనరించి పశ్చాత్తపించు ద్వే, షించు మానవుని ద్వేషించుఁ జక్రి
ప్రార్థించుటకు వచ్చు సత్పాత్రునిఁ గనుం, గొనని మూర్ఖునిఁ గనుంగొనఁడు శార్ఙ్గి
ధరణీసురవర్యునిఁ దర్శించు మూర్ఖునిఁ, దర్శించి భర్జించు దండధరుఁడు
బ్రాహ్మణిర్జరునిఁ జూచి కను లెఱ్ఱ చేసెడి, వాని గ్రుడ్లు తీసివైచు శమనుఁ
గీ. ఆరగించునొ యెవని గేహంబు నందుఁ, బ్రాప్తసంతోషుఁ డగుచును బ్రాహ్మణుండు
స్వయముగను నేఁగుదెంచి దేవతలతోడ, వాసుదేవుఁడు భుజియించు వాని యింట.
క. కణమాత్రమేనియును బ్రా, హ్మణపాదోదకము ద్రావ నఖిలాఘములుఁ
క్షణమాత్రలోన నీఱై, యణుమాత్రము గూడ మిగుల కంతము నొందుఁ.
క. కెనుఁగుకొనినయాతం డఘ, గడ లేనిస్వకీయకలుషకర్దమ మెల్లన్
గడలోన భక్తియుక్తిని, గడిగిన యొడలను ద్విజాంఘ్రికంజాతములన్. 222
క. మృతవత్స యగుచు నుండెడి, సతి జీవద్వత్స యగును సత్పుత్ర యగున్
సుతహీన యైనభామిని, క్షితిదేవునిపాదసేవ చేసిన యెడలన్. 223
గీ. ఉండు నుదధులలోన బ్రహ్మాండమందు, నున్నతీర్థంబు లన్నియు నుదధులందు
నున్నతీర్థంబు లన్నియు నుండు నొక్క, క్షితిసురవర్యునిపాదపంకేరుహమున.
గీ. ఎవనిశీర్షంబు సంసిక్త మవునొ విప్ర, పాదసలిలంబుచేత నప్పావనుండు
సకలతీర్థంబులందును స్నానమాడి, నట్టివాఁ డయి యఘరాశి నడఁగఁ ద్రొక్కు.
గీ. మఱియు నొకమాట చెప్పెద మౌనివర్య, బ్రాహ్మణునిపాదమందుఁ దీర్థంబు లెల్లఁ
గలవు గావున ద్విజపాదకమలసేవ, సకలతీర్థాటనముకంటె సమధికంబు. 226
గీ. జన్మజన్మంబులందును శాశ్వతముగఁ, బడయు నైశ్వర్యపశుపుత్రభద్రములను
నాయురారోగ్యవిజయసౌఖ్యములఁ దుదకు, దేవతాత్వంబు బ్రాహ్మణసేవకుండు.
క. అనుకూలుఁ డైనపతి నం, గనయును ననుకూల యైనకాంతను బురుషుం
డును జెందఁగలుగు ధర్మం, బును సంపాదించుకొనిన భూదేవార్చన్. 228
క. చలిపియు సాహసకృత్యం, బుల నార్జనచేసి పర్వములలో భూదే
వుల కర్చనచేఁ దృప్తిం, గలిగించెడివారు ముక్తిఁ గాంతురు తుదకున్. 229
సీ. మొదట విప్రుఁడు వేదములు బ్రహ్మముఖమున, నుండి యావిర్భావ మొంద బ్రహ్మ
విప్రముఖంబున వేదంబు లుంచె లో, కంబుల కెల్ల క్షేమంబు గలుగ
దానను భూదేవతాత్వంబు నొంది బ్రా, హ్మణుఁడు పూజ్యుం డయ్యె నందఱకును
బ్రాహ్మణానుజ్ఞను బడయక చేసిన, నిఖిలకార్యములును నిష్ఫలములు
గీ. విప్రవర్జితముగను గావించినట్టి, యాగములు దానములు బలిత్యాగములును
స్నానజపహోమతపములు దానవులకుఁ, బ్రేతలకుఁ జెంది కర్తకు ప్రియము నొసగు
క. ధాత్రీసురపదరేణుప, విత్రము లగుమందిరములు విశ్రుతపుణ్య
క్షేత్రసమంబులు గావునఁ, బాత్రము లై యుండు సకలభద్రంబులకున్. 231

ఆ. శాస్త్రశూన్యములును స్వాహాస్వధాస్వస్తి, వర్జితములు దానవర్జితములు
బ్రాహ్మణాంఘ్రిరేణురహితంబులును నైన, సదనములు శ్మశానసమము లనఘ.
గీ. సంభవము నొంది బ్రాహ్మణజాతియందుఁ
దగినసంస్కారమునఁ ద్విజత్వంబు వడసి
విద్యచేతను విప్రుఁడై వెలయువాఁడు
శ్రోత్రియుఁడు పూజ్యుఁ డతఁడు భూసురులలోన. 233
వ. విద్యాపూతుండును వేదపూతుండును మంత్రపూతుండును దీక్షాపూతుండును
నగుశ్రోత్రియబ్రాహ్మణుండు పూజ్యతముండు. 234
సీ. తనుఁ గోరి తనగృహంబునకు వచ్చిన నన్య, యోషను స్పృశియింపకుండుటయును
నటవీస్థలంబునయం దున్నతృణమేని, యును హరియింపక యుండుటయును
గామాదిశత్రుషట్కమునకు వశముగా, కుండఁగా వర్తించు చుండుటయును
దలిదండ్రులకు గురుదైవతంబులకును, నుపచారమును జేయు చుండుటయును
గీ. సనృతవచనంబు కల నైన నాడమియును
జనులకుఁ బురాణధర్మముల్ వినుచుటయును
స్నానసంధ్యాదివిధులను జలుపుటయును
ధర్మసుదన కుండఁదగినలక్షణము లనఘ. 235
క. ధరణీసురుండు సాక్షా, త్పరమేశుఁడై యుద్ధరింప భవవారిధిలోఁ
బరిపతితు లైనవారికి, హరియించుటఁ జేసి యాశ్రితాఘము లెల్లన్. 236
గీ. భక్తియును శ్రద్ధయును గల్గి బ్రాహ్మణునకు
దానము లొనర్పఁగాఁ దగు మానవుండు
నాకలోకార్థి యగునేని యట్లు గాక
బ్రాహ్మణధనంబు గొనిన దుర్గతుల నొందు. 237
గీ. విష్ణుసమ మైనవస్తువు విప్రుఁ డొకఁడె, కాని మఱియొక్కఁ డెందును గానరాదు
కాన సుఖవాంఛ గలిగినమానవులకు, విప్రపూజాసమం బైనవిధియె లేదు. 238
క. ధాత్రీసురపద్మనకు గా, యత్రీజప మపరిహార్య మన్నిటికంటెన్
బాత్రతను జెందె దాననె, గోత్రామరుఁ డఖిలకలుషకోటుల నడఁచున్. 239
క. అని చెప్పుటయును సురముని, విని సర్వంబును మహాత్మ విన వేడుక గ
ల్గెను గాయత్రీవిధమును, వినిపింపుము నేఁడు నాకు విశదము గాఁగన్. 240
వ. అని ప్రార్థించుటయు బ్రహ్మ నారదున కి ట్లనియె. 241

—: గాయత్రీ ప్రకార కథనము :—

వ. గాయత్రి గాయత్రీఛందస్సును విశ్వామిత్రఋషియును సవితృదేవతయును నగ్ని
ముఖంబును బ్రహ్మశీర్షంబును విష్ణుహృదయంబును రుద్రశిఖయును పృథివీయోని

యును జతుర్వింశత్యక్షరంబులును త్రిపదంబులును షట్కుక్షులును సాంఖ్యాయనసగోత్రంబును బంచమారుతప్రాణంబులును బంచశీర్షంబులుం గలిగి బ్రహ్మసాక్షాత్కారంబునకు వినియోగించు. తన దేహంబునందు గాయత్రీవర్ణన్యాసంబు గావించుకొని గాయత్రీజపంబు చేయువాఁడు బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకుండును మహాయోగియును మహాజ్ఞానియును నై పునరావృత్తిరహితం బగు మోక్షపదముం జెందు. తత్కారంబు పాదాంగుష్ఠంబులందును సకారంబు గుల్ఫదేశంబులందును వికారంబు జంఘలయందును దుకారంబు జానుమధ్యంబునందును ర్వకారం బూరుదేశంబునందును రేకారంబు గుహ్యదేశంబునందును ణ్యకారంబు వృషణంబులందును మకారంబు కటిదేశంబునందును భకారంబు నాభిమండలంబునందును ర్గోకారంబు జఠరంబునందును దేకారంబు స్తనంబులందును వకారంబు హృదయంబునందును స్యకారంబు కరదేశంబునందును ధీకారంబు వదనంబునందును మకారంబు తాలుదేశంబునందును హికారంబు నాసికాగ్రంబునందును ధికారంబు నేత్రంబులందును యోకారంబు భ్రూమధ్యంబునందును యోకారంబు లలాటంబునందును నఃకారంబు ముఖపూర్వదేశంబునందును బ్రకారంబు ముఖదక్షిణదేశంబునందును జోకారంబు ముఖపశ్చిమదేశంబునందును దకారంబు ముఖోత్తరదేశంబు నందును యాత్కారంబు మూర్ధంబునందును న్యాసంబు గావించుకొనం దగు. సంధ్యాకాలంబునందుఁ గావింపందగున్యాసంబు వినుము. సప్రణవప్రథమవ్యాహృతి హృదయంబునందును సప్రణవద్వితీయవ్యాహృతి శిరస్సునందును సప్రణవతృతీయవ్యాహృతి శిఖయందును సప్రణవగాయత్రీమంత్రప్రథమపాదంబు కళేబరంబునందును సప్రణవగాయత్రీమంత్రద్వితీయపాదంబు నేత్రంబులందును సప్రణవగాయత్రీమంత్రతృతీయపాదంబు కరంబులందును న్యాసంబు గావించుకొని యంతంబున గాయత్రీశిరోమంత్రంబుచే నుదకస్పర్శంబు గావించెనేని సర్వపాపవిముక్తుండై విష్ణుత్వముం జెందు. సప్తవ్యాహృతులయాదులందు సప్తప్రణవంబులును మంత్రంబున కాదిమధ్యావసానంబులందుఁ బ్రణవత్రయంబును శిరస్సున కాద్యంతంబులందుఁ బ్రణవద్వయంబునుం గలసి ద్వాదశప్రణవంబు లయ్యె. సప్తవ్యాహృతిశిరంబులునుం గలగాయత్రిని సంధ్యాకాలంబునఁ గుంభకంబుచే వారత్రయంబు జపించి సూర్యోపస్థానంబు గావించెనేని మహావిద్యాధిపతియై బ్రహ్మత్వముం జెందు. మఱియును గాయత్రీషట్కుక్షుల నెఱింగి గాయత్రిని జపించెనేని బ్రహ్మ[illegible] బడయు. మఱియును గాయత్రీపంచశీర్షంబుల నెఱింగి గాయత్రిని [illegible] జెందు. [illegible]వ్యాహృతియుక్త [illegible] [illegible] గావించు[illegible] [illegible] తన్న్యాస

విధానముం జెప్పెద. సప్రణవంబు లగుసప్తవ్యాహృతులు క్రమంబుగాఁ బాద జానుకటినాభిహృదయకరలలాటంబులందును గాయత్రిని శిఖయందును న్యాసంబు గావింప వలయును. మఱియును ప్రాణాయామగాయత్రిని జపించెనేని సకృ దుచ్చారణమాత్రంబున మహాపాతకంబులును భస్మీభూతంబు లగు. తద్విధా నంబు వినుము. గుదసమాకుంచనంబు గావించి గుదదేశస్థం బగునపానంబును హృద్దేశస్థం బగుప్రాణంబుతోడఁ బూరకంబుచేఁ గలిపి కుంభకంబు గావించి సప్రణవవ్యాహృతిశిరోయుక్తం బగుగాయత్రిని త్రివారంబు జపించెనేని యొక్క ప్రాణాయామం బగు. మఱియును ప్రతివర్ణస్వరంబును నెఱింగి దేహంబున గాయత్రీన్యాసంబు గావించుకొనియెనేని పరమేశ్వరభావముం జెందం గలుగు.

క. కావించిన గాయత్రీ, దేవీమనుజపము వర్ణదేవజ్ఞానం
బావహిల ద్విజుఁడు మరలన్, ద్రావఁడు జననీపయోధరక్షీరంబుల్. 243

వ. ప్రథమవర్ణం బగ్నిదేవతాకంబు. ద్వితీయవర్ణంబు వాయుదేవతాకంబు. తృతీయ వర్ణంబు సూర్యదేవతాకంబు. చతుర్థవర్ణంబు వియద్దేవతాకంబు. పంచమ వర్ణంబు యమదేవతాకంబు. షష్ఠవర్ణంబు వరుణదేవతాకంబు. సప్తమవర్ణంబు బృహస్పతిదేవతాకంబు. అష్టమవర్ణంబు పర్జన్యదేవతాకంబు. నవమవర్ణం బింద్రదేవతాకంబు. దశమవర్ణంబు గంధర్వదేవతాకంబు. ఏకాదశవర్ణంబు పూషదేవతాకంబు. ద్వాదశవర్ణంబు మిత్రదేవతాకంబు. త్రయోదశవర్ణంబు త్వష్టృదేవతాకంబు. చతుర్దశవర్ణంబు వసుదేవతాకంబు. పంచదశవర్ణంబు మరుద్దేవతాకంబు. షోడశవర్ణంబు సోమదేవతాకంబు. సప్తదశవర్ణం బంగిరో దేవతాకంబు. అష్టాదశవర్ణంబు విశ్వేదేవదేవతాకంబు. ఏకోనవింశవర్ణం బశ్వి దేవతాకంబు. వింశవర్ణంబు ప్రజాపతిదేవతాకంబు. ఏకవింశవర్ణంబు సర్వదేవ మయంబు. ద్వావింశవర్ణంబు రుద్రదేవతాకంబు. త్రయోవింశవర్ణంబు బ్రహ్మ దేవతాకంబు. చతుర్వింశవర్ణంబు విష్ణుదేవతాకంబు. 244

క. ఈవిధమున గాయత్రిని, భావించుచు మనమునందుఁ బ్రత్యహమును ద
ద్దేవీమంత్రజపంబును, గావించెడిద్విజుఁడు సర్వకలుషము లడఁచున్. 245

గీ. ఈవిశేషము లెల్ల గ్రహించి వేద, మాతను జపించునట్టిబ్రాహ్మణుఁడె నాల్గు
వేదములును నెఱింగినవిబుధవరుఁడు, దానపాత్రుండు వాఁడె విజ్ఞాని వాఁడె.

క. ఒకప్రక్క నాల్గువేదము, లొకకడ గాయత్రి నుంచి యొకతులలో నే
నొకతఱిఁ దూఁపఁగ గాయ, త్రికి గౌరవ మొదవె నిర్వృతిప్రద యగుటన్.

సీ. ప్రకృతజన్మార్జితపాతకం బంతయు, దశసంఖ్యజపముచేతను నశించుఁ
[illegible]

త్రియుగంబులం దొనర్చినయఘం బంతెయు, శమియించును సహస్రజపముచేత నన్వహంబును త్రిసంధ్యమునఁ జేయుజపంబు, వలన జనుఃకోటికలుష మడఁగు

గీ. నక్షమాలికతోడ సాయంసమయము. నందుఁ బ్రాతస్సమయమునయందుఁ జేయు జపముచేతఁ జతుర్వేదజపఫలంబు, ప్రాప్త మగు నేమి చెప్ప గాయత్రిమహిమ.

మ. అనవద్యస్ఫురణంబుచే నెసఁగుగాయత్రీస్వరూపం బెఱుం
గనిభూదేవునివిద్యయుఁ ధనము ప్రఖ్యాత్యన్వయాన్నత్యముల్
జననంబుఁ బలముఁ జపంబుఁ దపముఁ సర్వంబు వ్యర్థంబ యం
చు నెఱుంగం దగుఁ జూవె శౌచరహితక్షోత్థపుష్పంబులుల్. 249

వ. మఱియొకగాయత్రీమంత్రంబుం జెప్పెద నియ్యది సకలమంత్రగుప్తం బగుమహా మంత్రంబు. "ఓం అగ్నేర్వాక్పుంసి యజుర్వేదేన జుష్టాం సోమం పిబ స్వాహా" యనెడియష్టాదశాక్షరయజుర్గాయత్రీమహామంత్రంబు జలంబునం దుండి శతంబు జపించిన మహాపాతకోపపాతకాతిపాతకవిముక్తుండై మద్ధామంబునకుఁ జేరం గలుగు. 250

క. హరవిష్ణుగణాధిపభా, స్కరదేవీప్రముఖపూజ్యసపభుఙ్మంత్రో
త్కరజపములు గాయత్రీ, పరులకు నుత్తేజకప్రభావప్రదముల్. 251

క. నిగమాగమావగాహమె, యగు గంగాస్నాన మర్వరామరునకుఁ ద
ద్విగళితుఁ డగువిప్రుఁడు తీ, ర్థగుఁ డైనను సతముఁ దగఁడు తత్ఫల మొందన్.

—: నానాస్నానస్వరూపకథనము :—

వ. బ్రాహ్మణున కాగ్నేయవారుణబ్రాహ్మవాయవ్యదివ్యంబు లనుపంచస్నానం బులు విహితంబులు. భస్మస్నానం బాగ్నేయంబు. సలిలస్నానంబు వారుణంబు. మంత్రస్నానంబు బ్రాహ్మంబు. గోరజస్స్నానంబు వాయవ్యంబు. ఆతపవర్షాం బుస్నానంబు దివ్యంబు. మంత్రపూర్వకంబుగా నుక్తస్నానంబులలో నేదేని శాపించిన భూసురుండు సకలతీర్థస్నానఫలముం జెందు. తులసీపత్త్రలగ్నజలం బును సాలగ్రామశిలాసలిలంబును గోశృంగోదకంబును విప్రపాదతోయంబును బరమపవిత్రంబులు. తత్స్నానంబువలన యజ్ఞవ్రతహోమదానతీర్థస్నానాది ఫలంబు లభించు. 252

క. పితరులకుఁ జేయఁ దగుని, త్యతర్పణముఁ జేయునట్టియవనిసురుఁ డగుఁ
బితృహంత సంధ్యవార్వాని, క్షితిసురుఁ డగు విప్రహంత చెడుదు రిరువురున్.

వ. యజ్ఞార్థకుఁడు దేవలకుఁడు నాక్షత్రుఁడు గ్రామయాజకుఁడు పారదారికుఁడును నగుబ్రాహ్మణు లేగురును బ్రాహ్మణాధములు. 253

గీ. స్నానసంధ్యావిహీనులు శౌ[illegible], వర్జితాశనులును స్వైరవర్తనులును
[illegible] వేదవిచ్యుతులు [illegible] [illegible]ధములు జాతివిప్రు లగుట.

ఆ. దాన మిచ్చునెడల దాత యుత్తముఁ డైన, బ్రాహ్మణున కొసంగి పడయు ముక్తి
యధము లైనభూసురాన్వయజాతుల, కిడినయావి బూది నిడినఘృతము. 257
గీ. యాజనాసత్ప్రతిగ్రహాధ్యాపనములఁ, బడయు రఘముల ద్విజులు తత్పాపములను
క్షణములోనఁ బ్రాణాయామజపమువలన, హత మొనర్చుచునుండువా రగుటఁ జేసి.
గీ. ఇనుఁడు కరములఁ జండాలగృహము ముట్టి
కొనిన నందుండినను వహ్ని కనదొ యెట్టు
లశుచిభావంబు నట్టులె యవనిసురుఁడు
పాపలేపంబునను గాఁ డపావనుండు. 259
క. వాయువు ఘనములఁ ద్రోసెడి, చాయను బ్రాహ్మణుఁడు పాపజాలము నెల్లన్
బాయంగఁ ద్రోయు నవలకు, గాయత్రీజపబలాధికత్వముచేతన్. 260
గీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుఁడు కృపాయుక్తుఁ డగుచుఁ, జేయునెడ దీవనల సర్వసిద్ధు లొదవు
నట్లు గాకుండఁ దిట్టిన నాగ్రహమున, సర్వనాశము గల్గు సంశయము లేదు.
సీ. దర్శించునెడలఁ బ్రత్యహము భూదేవుని, సమకూరు హయమేధసవఫలంబు
దినదినంబును భూసురునకు మ్రొక్కిన యెడ, సకలపాపములును సమసిపోవుఁ
బ్రతిదివసమును సంభాషింప ద్విజునితో, భాగీరథీస్నానఫలము గలుగు
నొనరించునెడ నిత్యమును బ్రాహ్మణునిసేవ, సకలార్థసిద్ధులు సంఘటిల్లు
గీ. నెప్పుడును గూడ విప్రులు తృప్తి పడఁగ, నన్నము నొసంగుచుండిన నఖిలలోక
ములకుఁ గూడను బ్రాభవంబును వహించు, జన్మమును జెందు దేహావసానమందు.
సీ. సకలజాత్యన్నభక్షకుఁడుగా నున్నను, బతితుఁ డైనను మహాపాపి యైనఁ
గలసియున్నను నంత్యజులలోనఁ గూడి యు, న్నను మ్లేచ్ఛజాతిసంతతులతోడ
సర్వజాతిస్త్రీలసంపర్కమును జెంది, యున్నను దుర్వృత్తి నొందియున్నఁ
బశుపక్షిమృగముల బాధించు చున్నను, ద్విజధర్మబాహ్యుఁడై తిరుగుచున్న
గీ. నెట్టిదుర్మార్గుఁ డైనను గట్టకడకు, బ్రాహ్మణాన్వయభవుఁ డైన బ్రాహ్మణుండు
తగఁడు చంపంగ నెట్టిదుర్దశలయందుఁ, గూడ నతని ద్విజత్వంబు వీడకుంట. 263
గీ. అట్టిఁడులఁ గూడ వధియించునట్టివాఁడు, బ్రహ్మహత్య యొనర్చినపాపి యగుటఁ
దప్ప దొందక నరకయాతనల వింతె, యెట్టిదియొ బ్రాహ్మణమహత్త్వ మేమిచెప్ప.
వ. దీని కొకదృష్టాంతముం జెప్పెద వినుము. 265
సీ. ఒకబ్రాహ్మణునకు మున్నొకపుత్రుఁ డుండెనా, తండు యౌవనము ప్రాప్తంబుగాఁగఁ
బ్రాక్కర్మవశముచే నొక్కచండాలకా, మినిని మోహించి తన్మిళితుఁ డగుచు
దానియింటనె యుండి తనయుల దుహితలఁ, గని దానియందుఁ బెక్కండ్రఁ దమిని
నొకనాఁడు సుర నామె యొసఁగ సహ్యము గామి, నవలకుఁ ద్రోయంగ నామె నవ్వి

ఆ. యతనిముఖముపైని నాసురచల్లుచుఁ, దన్ముఖంబునుండి దహనకీల
బయలువెడలి కాల్చి భస్మంబొనర్చె నా, యుగ్మలిని నపత్యయుక్తముగను. 266
క. అంతట నాద్విజుఁ డెంతయు, సంతాపము నొందుచుండుసమయంబున న
త్యంతము విస్మయ మొదవ న, భ్యంతర దేశంబునుండి యతనిచెవులకున్. 267
గీ. బ్రాహ్మణాధమ తావకబ్రహ్మతేజ, మిప్పటికిఁ గూడ వదలక యిట్టు లుండె
నదియె దహియించె వీరల నాత్మహితముఁ, గోరి నీ తేజమును బెంచుకొనుముమరల.
క. అనుమాటలు వినఁబడుటయు, విని వాఁడు విరక్తి గలుగ విషయంబులపైఁ
దనబ్రహ్మతేజ మేవిధ, మున వృద్ధిని గనునో యనుచుఁ బొగులుచు మదిలోన్.
సీ. చని యొక కాననంబునకు నం దొక చోట, నాసీనులై యున్న యతులఁ గాంచి
వందనం బొనరించి వారికిఁ దనగాథ, వినిచి యాత్మహితంబు వేఁడుటయును
దివ్యదృష్టిని వారు తిలకించి ధర్మంబు, భ్రష్టుఁడై పోయిన బ్రాహ్మణుండు
కృచ్ఛ్రంబులను దప్తకృచ్ఛ్రంబులను జేసి, తారాధనాదుల నాచరించి
గీ. దాన సకలాఘములను దగ్ధంబు చేసి, పడయవచ్చును మరల స్వబ్రాహ్మశక్తి
నని వచింపంగ నతఁడు ధైర్యమునఁ జేసి, యుక్తవిధులను బ్రాహ్మణ్యయుక్తుఁ డయ్యె.
వ. ఈవిషయంబున మఱియొక గాథ వచియించెద వినుము. 271

—: సుపర్ణచరిత్రకథనము :—

సీ. మును వినతాగర్భముననుండి గరుడుండు, జనియించి క్షుద్బాధ సైఁప లేక
జనని భుక్తిని బెట్టు మని కోర నాతని, నని పెను వినత కశ్యపునికడకు
నతఁ డేఁగి వేగ కశ్యపునియొద్దకుఁ గోర, నన్నంబుఁ గశ్యపుఁ డతనిఁ గాంచి
తనయ సరిత్పతితటమునఁ బాపిష్ఠు, లైన మ్లేచ్ఛులు గల రమితముగను
గీ. దినుము వారల నాఁకలితీర నీవు, నావుడుఁ దదాజ్ఞ గైకొని నాగవైరి
యరిగి పాథోధితటమున కచట నున్న, యట్టిమ్లేచ్ఛులను దొడంగె నారగింప.
గీ. అట్లు ప్రారంభ మొనరించి యారగింప, నందఱను మ్రింగుచుండంగ నం దొకండు
తగులువడి పన్నగారికంధరములోన, వెలుపలికి రాక పోక లోపలికి నిలిచె.
ఆ. అంత గ్రుక్క మ్రింగ నలవి గామి సుపర్ణుఁ, డట్టు లిట్టు లగుచు నాఁగ లేక
తండ్రికడకు వచ్చి తత్క్షణంబ యొఱుంగఁ, జేసెఁ దనయవస్థ చేతు లొగ్గి. 274
వ. అంతటఁ గశ్యపుఁడు తద్గళాంతర్గతుం డగువాఁడు బ్రాహ్మణుం డని తనదివ్య
దృష్టిచే నెఱింగి యాతని నుద్దేశించి. 275
గీ. బ్రాహ్మణోత్తమ రమ్ము వెల్పలకు నీవు, హితము దెల్పెద ననుడు వాఁ డిట్టు లనియె
స్వామి యీకుక్షి నున్న నావారి నెల్ల, విడిచి నామన సొప్పదు వెడలి రాఁగ.
గీ. కలరు శ్వశురులు స్యాలకుల్ గలరు సుతులు
గలరు పెక్కండ్రు బాంధవుల్ గలరు నాకుఁ

బచ్చినను వీరితో నేను జాపఁ జాలఁగు
బ్రతికినను వీరితో నేను బ్రదుక వలయు. 277

సీ. అనవుడుఁ గశ్యపుం డాత్మలో విస్మయం, బెనయంగ నాతని కిట్టు లనియె
వత్స నీవు ద్విజాతివంశంబునను బుట్టి, కలిసి మ్లేచ్ఛులలోనఁ గామమునను
బతితుఁడ వైతి వాపాపంబునను నీకు, బ్రాహ్మణ్య మంతయు భ్రష్ట మయ్యెఁ
గాని జన్మంబున గ్భ్రాసురుండవు గాన, నావీర్యబలము నీయందు నిలిచె

గీ. దాన నిను మ్రింగలేఁ డయ్యె వైనతేయుఁ, డరుగు డెమ్మింకఁ బాతకు లైనవారి
తోడ సంబంధమును విడనాడి యిపుడె, నిన్నుఁ బావనునిఁగఁ జేయు చున్నవాఁడ.

గీ. పాపజాతుల కెల్లను బాపమందె, సక్త మగు బుద్ధి వారికి ముక్తి లేదు
సాగరము దాఁటఁ దరమె పాషాణనౌక, నెక్కియున్నట్టివారల కెన్నఁడేని. 279

మ. అని బోధింపఁగ విప్రుఁ డిట్లనియె దేవా నీవు నా కేమి చె
ప్పిన నావారిని బాసి రా నవలకుఁ బ్రేమంబు విశ్వాసముఁ
దనరన్ నాయెడ నున్న బాంధవుల నాత్మక్షేమవాంఛం దృజిం
చిన చో నిట్టివిపత్తునం బడనె నిస్సీమాఘవారాశిలోన్. 280

క. నాకింక బోధ చేయకు, మీకరణిని బ్రాణములను నిటనె త్యజింతున్
గాకుండిన నావారల, నేకైవడి నైన విడువఁ జేనును వత్తున్. 281

చ. అనవుడు బ్రహ్మహత్య యగు నంచు మనంబున నెంచి తార్క్ష్యునిం
గనుఁగొని కశ్యపుండు సుత క్రక్కుము మ్లేచ్ఛుల నెల్ల నావుడున్
జనకునియాజ్ఞఁ దాల్చి ఖగనాథుఁడు మ్లేచ్ఛుల నెల్లఁ గ్రక్కె నం
తను బడె నూడి బ్రాహ్మణుఁడు తద్గళమధ్యమునుండి భూమిపై. 282

గీ. అపుడు తార్క్ష్యముఖోజ్ఝితు లైనమ్లేచ్ఛు, లందఱును భీతులై చని యష్టదిశల
నచట నుండిరి ధర్మబాహ్యంబు లైన, వేషములతోడ నది యెల్ల వినుతు వినుము.

వ. పూర్వదిక్కునందు శ్మశ్రువర్జితులును నల్పశ్మశ్రుసమన్వితులును గేశశూన్యులును భోజనప్రియులును నాగ్నేయదిక్కునందు నగ్నులును మహాపాపులును దక్షిణదిక్కునం దవాచకులును బ్రాణివధకారకులును గవాశనులును గ్రూరులును నైరృతదిక్కునందు గోబ్రాహ్మణవధకారకులును గువాదులును బశ్చిమదిక్కునందు దొంగలును వంచకులును భయంకరులును వాయవ్యదిక్కునందు శ్మశ్రుపూర్ణులును గవాశనులును దురగపృష్ఠారూఢులును యుద్ధోద్ధతులును శస్త్రపాణులును నుత్తరదిక్కునందుఁ బర్వతవాసులును సర్వభక్షులును వధబంధనిరతులును దురాచారులును నైశాన్యదిక్కునందు వృక్షవాసులును బాపరతులును స్వైరసంచారులును మదోద్ధతులును నై నివసించి యవన చండాలతురుష్క నిషాదనామంబులతోఁ నెల్లరును సురాపానపరదారగమనపరద్రవ్య

హారణపరిగ్రహారిణామికుహాస్యార్థ్యాంపట్యంబు గలిగి వర్తింపం గోడంగెరి.
తత్సంభాషణస్పర్శంబులు గావించిన సచేలస్నానంబు నొనరింపవలయు.

ఆ. గళితధర్మమైన కలికాలమున విత్త, లోభమునను బుద్ధిలోపమునను
లిప్తపాపులైన మ్లేచ్ఛులతోఁ గూడి, సంచరింతు రఖిలజనులు గూడ. 285

వ. అని చెప్పుటయు నారదుండు తండ్రీ క్షుధితుండనైన నుపష్టంభము వలసేమి చేసె
నని యడుగ నాతనికి బ్రహ్మోద్భవుం డిట్లనియె. 286

సీ. అంతట ఖగనాథుఁ డాఁకలి తీరంగఁ, దగుమార్గ మే మని తండ్రి నడుగఁ
గశ్యపుఁ డాతనిఁ గని నత్స గజకచ్ఛ, పములు రెండు సముద్రభాగమందు
యుద్ధంబు గావించుచున్నవి యొకదాని, నొకటి గ్రమింగఁ దలంచి యుద్ధతముగ
నా రెంటిని భుజింపు మాహారముగ నీవు, శాంతించు క్షుద్బాధ సత్వరంబ

గీ. యని వచింపంగ గరుడుఁ డాతనికి మ్రొక్కి, చని రయంబున వార్ధిలో జగడమాడు
చున్న గజకచ్ఛపంబుల నొడిసి పట్టి, యాకసంబున కెగిరె యత్యద్భుతముగ. 287

వ. వానిం బెట్టుకొని భక్షింపం దగినచోటు కానంబడమి సాగరంబులును బర్వ
తంబులును వనంబులునుం గడచి యోజనలక్షద్వయంబు చని యొకచోట
బహువిశాలంబును బలిష్ఠంబును నగునొక్కజంబూశాఖ నుపలక్షించి యది
భారంబు మోయంగల దని తలంచి దానిపైని వ్రాలె. 288

గీ. అంత నాజంబుశాఖ యిట్టట్టు లూఁగి, తన్మహాభారము వహింపఁ దరము గామి
విఱిగెఁ జెళ పెళఁ బగులంగ విష్ణుపదము, ధరణి యదరంగ దిక్కుడుల్ దద్దరిల్ల.

గీ. అట్టు లాకొమ్మ విఱిగి భయంకరముగ, నిలను బడఁబోవుచుండ ఖగేశ్వరుండు
దానిఁ బడకుండ గోవిప్రహానిభీతిఁ, బట్టుకొని ముక్కునను మింటఁ బఱచుచుండె.

సీ. అప్పు డాతనిబలం బాశ్చర్యమును గొల్ప, వానిఁ గైకొన నెంచి వాహనముగ
నరరూపమును దాల్చి నారాయణుఁడు వాని, కెదురుగా నేతెంచి యిట్టు లనియెఁ
బతగేంద్ర యెచటికిఁ బఱచుచుంటివి నీవు, భరియింపఁగా రానిభరముఁ దాల్చి
యీ వెవండవు దీన నేమి కార్యము నీకు, వచియింపు మంతయు వాస్తవముగ

గీ. ననుటయునుఁ గశ్యపాత్మజుం డాత్మచరిత
మంతయును జెప్పి తా నిల్వ నాశ్రయంబు
దొరకలే దని సూచించెఁ దుట్టతుదకు
విని తదీయోక్తు లెల్లఁద్రివిక్రముండు. 291

గీ. అండజాధిప నాబాహుదండమందు, నీవు కూర్చుండి యీకొమ్మ నీమహీధ్ర
శిఖరములమీఁద విడిచి భక్షింపు మెదకుఁ,గలుగ సంతృప్తి యీగజకచ్ఛపముల.

ఉ. అని భుజము చాఁచుటయు న, వ్వినతానందనుఁడు నవ్వి విపినములు గిరుల్
ఘనఘులును మోయఁజాలని, నను నీవు వహింతు నన్న నగరె జనంబుల్,

ఆ. చాలుఁ జాలుఁ బొమ్ము సజ్జనుఁడవు నీవు, పలికితివి క్రమంబు వాయ నొక్క
మాట యైన నోట మా కియ్యదియె తృప్తి, గలుగఁజేసె ననుఁ గైటభారి.
ఆ. పక్షిరాజ నేను బహుభాషణుఁడఁ గాను, నెలవు లేని నీకు నెలవు చూపి
నిలువు మనిన నీవు నిలువకుండఁగఁ బోవఁ, దలఁచితేని పొమ్ము తప్పు నీదె. 295
క. అని దృఢముగఁ బలుకుటయును, విని వినతానందనుండు వీఁ డెవఁడొ కనుం
గొన వలయు ననుచు మదిలో, ననుకొని నీ వెవఁడ వనుచు నాతని నడిగెన్.
గీ. అడుగుటయుఁ దార్క్ష్యుఁ డావిధి నంబుజాక్షుఁ, డిట్టు లనియె సుపర్ణ నే నెవఁడ నైన
నేమి నీపని తీర్చికొ న్మావు ముందు, విదిత మగు నీకు నవల నావిషయ మెల్ల.
క. అనవుడు గరుడం డట్టులె, యొనరించెద నని వచించి యొక్కపుఁడున నా
తనిబాహుదండమున వ్రా, లిన బాహు వొకింతయును జలింపక యుండెన్.
సీ. అది చూచి తార్క్ష్యుఁ డత్యాశ్చర్య మొందుచు, శైలశృంగములందు శాఖ విడిచి
గజకచ్ఛపములను భుజియించి దానిచే, నాఁకలిదీఱమి నతనిఁ గాంచి
స్వామి నాక్షుద్వహ్ని చల్లార కున్నది, యేమి చేయఁగ నగు నింక నేను
నావుడుఁ బంకేజనయనుఁ డాతనిఁ గాంచి, పతగేంద్ర నాభుజపలము దినుము
గీ. నాఁగ నాగాంతకుఁడు మహానందమునను, దద్భుజామాంసమును మెక్కి తనివిదీఱ
స్వామి క్షుద్బాధ తీఱె నీవలన నాకుఁ, గోరుకొ మ్మేదియేని నీకోర్కి తీర్తు. 299
సీ. అనవుడు గోవిందుఁ డతనికిఁ బ్రత్యక్ష, మై తనదివ్యదేహంబుతోడఁ
గశ్యపనందన కలకాలమును నాకు, వాహనంబుగ నుండవలయు నీవు
నావుడుఁ దార్క్ష్యుఁడు నారాయణునిపాద, పంకేరుహంబులపైని వ్రాలి
తండ్రి భవత్ప్రసాదమున ధన్యుఁడ నైతి, నేమి కావలయు నా కింతకంటె
గీ. ననుడు నారాయణుఁడు వాని కప్రమేయ, గమనమును నజరామరత్వమును గలుగ
నొసఁగి వరము నదృశ్యత్వ మొందె నంత, గరుడుఁ డానందమునఁ దండ్రికడకువచ్చి.
సీ. ప్రణమిల్లి తత్పాదపంకేరుహములకు, వినిచెను జరిగినవిషయ మెల్ల
నది విని కశ్యపుం డాశ్చర్యమును జెంది, వత్స నీవలన మావంశ మెల్లఁ
దరియించె విష్ణుసందర్శనభాగ్యంబు, కలుగునె యెంతవారలకు నేని
నినుఁ గాంచుటను జేసి నేను ధన్యుఁడ నైతి, ధన్యురా లయ్యె నీతల్లి వినత
గీ. జన్మకోటిసహస్రసంజనిత మైన, యట్టిబహుపుణ్యమునను సంప్రాప్త మయ్యె
నచ్యుతునిసేవ చేయుభాగ్యంబు నీకు, నని మహానందమున సుపర్ణుని నుతించి.
గీ. తండ్రి నీతల్లిచిత్తఖేదంబు దీర్చి, శీఘ్రముగఁ బొమ్ము మాధవుసేవ చేయ
ననుడుఁ దార్క్ష్యుఁడు జనకునియాజ్ఞ వడసి, వినతకడ కేఁగుదెంచి వందనము చేసి.
గీ. ఆయమకుఁ దెల్పి జరిగినయట్టిగాథ, యంతయును నోలలార్చి హర్షాబ్ధిలోన
జనని నీకు హితంబును జలుప నెంచి, యరుగుదెంచితి నీకోర్కి యానతిమ్ము.

సీ. అనవుడు నామె యిట్లనియెఁ గుమార నా, గాథ విన్నను నీకుఁ గలుగు బాధ
యైనను జెప్పెద నాత్మజుఁడవు గాన, నుపతాప మొకకొంత యుపశమింప
నొకనాఁడు కద్రువయును నేను జలకంబు, లాడుచుండఁగఁ జూచి యామె నన్ను
వినత రేపు దివాకరునితురంగము నల్ల, గా నుండు ననుడు నక్కజము దోఁప

గీ. నేను గా దంటి నపు డామె కానియెడల, నగుదు దాసిని నీకు నే నైనయెడలఁ
గావలయు నాకు దాసివి నీవు నాఁగ, నట్లె యగుఁగాక యంటి నే నకపటముగ.

గీ. అంతటను రాత్రి యగుటయు నరిగె నామె, యింటి కాఁపుమ నేను నాయింటి కేఁగు
దెంచితిని నుదయమున నేతెంచి యామె, నాకడకు రవివాహంబు నాకుఁ జూపి.

గీ. ఎట్టులున్నదొ హరివాజి యీవె చెప్పుము, యనుటయును నల్లగా నుండినందువలన
నల్లగా నున్న దంటి నంతటను నామె, నవతి నా కింకఁ బరిచర్య సలుపు మనియె.

వ. అది మొదలుకొని కద్రువకు నేను దాస్యంబు చేయుచుండ మాకు వాదంబు జరిగినరాత్రి యామె తనపుత్రు లగునాగులతోడఁ దనప్రతిజ్ఞ చెప్ప నాగులు శీఘ్రగమనంబునం జని హరిహయంబుం గఱచి రనియును దానిచే హరిద్వర్ణంబు గలసూర్యాశ్వంబు కృష్ణవర్ణోపేతం బయ్యె ననియును గర్ణాకర్ణికావశంబున నాకు శ్రవణగతం బయ్యె. 307

గీ. అనినమాటకు మాఱుమాటాడ నాకు, ననుచితంబుగఁ దోఁచుట నామెకడను
నేదియును ముచ్చటింపక యింతవఱకు, నట్లె చేయుచు నుంటి దాస్యంబు నేను.

వ. ఆమెయం దేదోషం బున్నను బరిగణింపక యామెకోరినకోర్కె తీర్చి నన్ను దాస్యవిముక్తం జేయవలయు. 309

సీ. అనవుడు ఖగనాథుఁ డతిరయంబున నేఁగి, కద్రువ యున్ననికాయ్యమునకు
నామెపాదములకు నభివాదనము చేసి, దీవన లొంది యాదేవివలన
నమ్మ మాతల్లిదాస్యమ్ము దీఱెడిమార్గ, మే మైన నున్న నా కెఱుఁగఁ జెపుమ
యని వేఁడుటయు వానిఁ గని యామె నాయన, తల్లిదాస్యము దీర్పఁ దలఁచితేని

గీ. యమృతమును నాకుఁ దెచ్చియి మ్మనియె నంతఁ
దార్క్ష్యుఁ డట్లె యొసంగెదఁ దల్లి యనుచు
నామెయాజ్ఞను గైకొని యాక్షణంబ
వచ్చి జనకునికడకుఁ దద్వార్తఁ దెలిపె. 310

గీ. అంతఁ గశ్యపముని యది యాలకించి, శీఘ్రముగ నాతనికిఁ గార్యసిద్ధి గాఁగఁ
జలిపి దీవన లాజ్ఞ యొసంగ నెగిరి, యంతరిక్షంబునకుఁ దార్క్ష్యుఁ డరిగి యరిగి

చ. అమరపురంబుఁ జేరి త్రిదశాళిన ముండెడిచో టెఱింగి శీ
ఘ్రముగను బోయి యచ్చటికిఁ గావలి యున్నసుపర్వయోధబృం

దమును జయించి కైకొని సుధాకలశంబును వచ్చుచుండఁగా
నమరవిభుండు తారసిలి యాతనిపైఁ గురియించె బాణముల్. 312

క. ఆశరనివహము నెల్లను, నాశన మొనరించి తీక్ష్ణనఖములచే నా
గాశనుఁడు విసరె ఱెక్కల, నాశ లదర నమరు లెల్ల నట్టిట్టూఁగన్. 313

ఉ. అప్పుడు వజ్రపాణి ప్రళయాగ్ని తెఱంగున రేఁగి కన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ జూచి ఖగ నీ కిదె యంత్యదినంబు కూర్తు ని
న్నిప్పుడె యంచుఁ గేల ధరియించినవజ్రము నేసి వానిపై
రొప్పుచు దూఁకె దాన నొకరోమమునుం దెగదాయె వానికిన్. 314

సీ. అది చూచి దేవేంద్రుఁ డడలు పుట్టఁగ లోన, నతఁడు మహాబలుం డని యెఱింగి
యాయుధంబులు విడనాడి నిర్జరబృంద, సహితుఁడై వచ్చి తత్సవిధమునకుఁ
బక్షీంద్ర యమరుల రక్షింపు మనిలోన, నీతోడ నెదిరించి నిలువలేము
కొనిపోయి యమృతంబు జననిదాస్యముఁ దీర్పు,మయ్యది మా కెల్ల నభిమతంబ

గీ. కాని యమృతంబు ఫణుల కధీనమైన, సృష్టి యెల్లను జెడు వారు దుష్టు లగుటఁ
గాన నీకార్య మైనతక్షణమ యమృత, మేను గొనిపోవఁగ ననుజ్ఞ యిమ్ము నాకు.

సీ. అని వేఁడుకొనుటయు వినతాతనూజుండు, శక్రునికోర్కికి సమ్మతించి
వాయువేగంబున వసుధకు విచ్చేసి, యమృతంబుకద్రువ కప్పగించి
తనజనయిత్రిని దాస్యముక్తను జేసె, నంతలో దేవేంద్రుఁ డరుగుదెంచి
యొరులకుఁ గనఁబడకుండ నయ్యమృతంబు, గొని యచ్చటను విషకుంభ మునిచి

గీ. చనియె స్వర్గంబునకు నంత సర్పమాత, హర్షమునఁ బిల్చి తనయపత్యముల నెల్ల
నమృతమును ద్రావుఁ డని పోసియావిషంబు,నమరు లైతిరిపొండు మీ రని వచించె.

గీ. అంత మృత్యువు తమకు లే దనెడిగర్వ
మునను గన్నులు గానక భోగు లెల్ల
జనుల బాధించుచుండ నాసర్పములను
గరుడుఁడు భుజింపఁదొడఁగె లోకముల మనుప. 317

ఆ. అపుడు భీతిచేత నాశీవిషంబులు, దాఁగికొనఁ దొడంగెఁ దరువులందుఁ
బర్వతంబులందుఁ బాతాళమునయందు, సలిలనిధులయందు బిలములందు. 318

క. అంతట లోకం బంతయు, శాంతం బగుటయును సంతసం బొదవంగన్
స్వాంతంబునఁ జనియె గరు, త్మంతుఁడు మాధవునిసన్నిధానంబునకున్. 319

గీ. ఈసుపర్ణచరిత్రంబు నెవ్వఁడేని, వినినఁ బఠియించినను వినిచినను నిలను
ననుభవించి సమస్తసౌఖ్యములఁ బిదప, స్వర్గలోకంబునం దుండు శాశ్వతముగ.

వ. అంతట మ్లేచ్ఛత్వముం జెందినబ్రాహ్మణుండు కశ్యపునిప్రబోధంబున శాస్త్ర
విహితంబు లగుగాయత్రీజపహోమతీర్థస్నానహరికీర్తనచాంద్రాయణాదివ్రతం

బుల నొనరించి మరల స్వబ్రాహ్మణ్యముం బడసి స్వధర్మంబున స్వర్గలోక
నివాసభాగ్యముం జెందె. 321

క. అని చెప్పుటయును నారదుఁ, డనవధికం బైనహర్ష మామతిలంగన్
జనియెను మీ కీవిషయం, బున మఱియొకపూర్వచరితమును వచియింతున్.

—: భీమవృత్తాంత కథనము :—

క. వినునెడ నీకథ మీకున్, జనియించును విస్మయంబు స్వాంతములందున్
మును భీముఁ డనెడినామము, గనినజఘన్యుఁ డొకండు గలఁ డిలలోనన్. 323

క. ఆతఁడు నిజకులధర్మా, పేతుం డయి పాతకము లనేకములు బహు
స్వాతంత్ర్యంబునఁ జేయుచుఁ, గాతర్య మొకింతయేని కానక తిరుగున్. 324

గీ. అట్టు లుండంగ వచ్చుద్రవ్యంబు చాల, కునికి నాపాపి తనవ్యయంబునకు నొక్క-
నాఁడు ద్రవిణంబు గలలోభి నాఁగఁ బేరు, వడినయొకభూసుపర్వునికడకుఁ జేరి.

క. ఆవిప్రునిద్రవిణంబును, నేవిధి నైనను హరింప నెంచి మదిని భూ
దేవ క్షుధార్తిని నసువులు, పోవుచు నున్నవి క్షణంబు ప్రోవుము నన్నున్. 326

క. అని తత్పదములపైఁ బడి, కనకన మనుచుండుకుక్షిఁ గనఁబఱుచుచు నే
డ్చిన నాబాపఁడు కనికర, మెనయఁగ ని ట్లనియె మోస మెఱుఁగనికతనన్.

ఆ. తండ్రి నిర్గమించెఁ దల్లియు గతియించె, సతియుఁ బోయెఁ బోయె సంతతియును
నమ్మవంకవార లైనను నావంక, వార లైనఁ గాని లేరు నాకు. 328

క. హరి యొకఁడు దప్ప శరణము, పరుఁ డెవఁడును లేఁడు నాకుఁ బాకము సేయన్
దొరఁకొనఁగఁ జాలఁ గైకొని, యరుగుము తండులము లిత్తు నాఁకలిదీఱన్.

క. అని తండులములు గొని రాఁ, గను నాతం డిట్టు లనియె ధరానిర్జర నీ
వును నేనును సంసారము, నను సములమె దిక్కు లేదు నాకును నెందున్. 330

క. నీపాదసేవ సేయుచుఁ, బాపంబులు దొలఁగిపోవ భవదంతికమం
దే పడియుండెద మరణము, చేపడియెడిదాఁకఁ గరుణసేసినయెడలన్. 331

చ. అనుటయు బ్రాహ్మణుండు మనమందుఁ బ్రహర్షము నొంది తత్క్షణం
బున నె యొనర్చి పాకమును భుక్తిని వానికిఁ బెట్టె నంత భో
జన మొనరించి వాఁడు ద్విజసద్మమునందె వసించి సేవ చే
యును సమకట్టె బ్రాహ్మణున కత్యధికం బగుభక్తి చూపుచున్. 332

గీ. ప్రతిదినంబును మొదటఁ దత్పాదములను, గడిగి పాదోదకము మస్తకమునఁ గొంత
చల్లుకొని శేషమును ద్రావి సలుపుఁ బిదపఁ, జలుప వలసినసేవను ధరాసురునకు.

ఆ. అట్లు కొంతకాల మరుగంగఁ గనిపట్టి, బాపఁ డర్థ ముంచుపట్టు లెల్ల
నొక్కనాఁటిరేయి నొడమి యంతయు వాఁడు, కొనిచనంగఁ దలఁచుకొనుచునుండ.

గీ. దైవికంబుగ నపు డొకతస్కరుండు, కన్నమును వైచి ద్విజునినికాయ్యమునకుఁ
జేరి లోనికి దెసలు వీక్షించుచుండఁ, గాంచి వానిని లేచి జఘన్యజుండు. 335

గీ. పట్టుకొనుటయు నాచోరుఁ డట్టు నిట్టుఁ, గదలలేమిని మొల నున్నకత్తి దూసి
పట్టునను వానిమెడ గోసి పాఱిపోయె,నంత నచటనె పడి శ్రేముఁ డసువు లుడిగె.

ఉ. అంతట విష్ణుదూతలు రయంబున వచ్చి మహానుభావ దై
త్యాంతకుఁ డీవు చేసినధరామరసేవకు మెచ్చి నీయఘం
బంతయు నంతరించె రథ మయ్యదె యెక్కుము విష్ణుమందిరా
భ్యంతరమందు నీ కొకమహాసన మేర్పడె నంచుఁ బల్కఁగన్. 337

గీ. అపుడు వృషలుఁడు సంతసం బంది యెంత
ఫలము గలుగునొ యింక శుద్ధభక్తితోడఁ
జేయుద్విజసేవ కని లోన సిగ్గుపడుచు
రథముపై నెక్కి విష్ణుపురమున కరిగె. 338

క. ఈవిప్రమహిమ వినునెడ, నేవాఁ డైనను దొలంగి యెల్లయఘంబుల్
పోవును వైకుంఠమునకు, దేవానీకంబు సంస్తుతించుచు నుండన్. 339

క. అనుటయును శౌనకుం డి, ట్లనియెను బ్రాహ్మణున కెట్టియపచారములం
బొనరింప నేమి కలుగునొ, వినిపింపుము మాకు సూత విశదము గాఁగన్. 340

క. అని యడుగుటయును సూతుఁడు, మునివర నీ వడిగినట్లె మున్నొకదివసం
బున బ్రహ్మ నడుగ నారద, మునివరుఁడు పితామహుండు మునికి ట్లనియెన్.

—: బ్రాహ్మణాపచారఫలకథనము :—

సీ. ఆఁకలిమై వచ్చినట్టిబ్రాహ్మణునకు, నన్నంబు పెట్టనియట్టివారు
యాచకుండై వచ్చినట్టిభూదేవుని, నాడఁగూడనిమాట లాడువారు
పాదరక్షాపాణిపాదదండాదుల, క్షోణీసురవ్రజంబుఁ గొట్టువారు
చౌర్యంబునను గాని శౌర్యంబునను గాని, యిలవేల్పుసొమ్ము గ్రహించువారు

గీ. ఘోరనరకంబులను జెంది కొట్టకొనకు, నుర్విలోఁ బుట్టుదురు హీనయోనులందుఁ
బేదలుగ మూఁగివారుగఁ బాదపాణి, వర్జితులుగను వంశవివర్జితులుగ. 342

గీ. తల్లిదండ్రుల గోవును ధరణిసురుని, గురువును వధించునట్టిముష్కరులు కల్ప
శతమువఱకు నసహ్యదుర్గతులఁ జెంది, పుట్టుదురు తుట్టతుద కీలఁ బుడవులుగను.

గీ. బ్రాహ్మణునిపైనిఁ దన్నంగఁ బాద మెత్తు, నట్టివారలు శ్లీపదవ్యాధితులుగ
ఖంజులుగ ఖండపాదులుగను బ్రకంప, గాత్రులుగఁ బుట్టి పడుదురు కష్టములను.

గీ. పక్షపాతంబునను జేసి బ్రాహ్మణులను, దూషణము చేయుపాపు లాదోషమునను
బ్రభవమును జెంది యిలలోనఁ బక్షవాత, జాడ్యపీడితు లగుదురు జన్మశతము.

వ. సైఁప రానిదుర్భాషణంబులచే బ్రాహ్మణునకు క్షోభంబు గలిగించువారలు

జన్మాంతరంబున విచర్చికావ్రణమండలశుక్తిసిధ్మారుణకాలశుక్లంబులను సప్త కుష్ఠవ్యాధులచేఁ బీడితు లగుదురు. అష్టకుష్ఠంబులయందును దరుణకాలశుక్ల కుష్ఠంబులు మూఁడును మహాకుష్ఠంబులు. అయ్యవి యతిపాతకుల దేహంబులం దుండు. తత్సంసర్గసంబంధంబువలన నారోగం బన్యులకును సంక్రమించుం గాన వారలను దూరీకరింప దగు. 346

క. ఒనరింపవలయు స్నానం, బును దాఁకిన యెడల శునకమును బతితునిఁ గు
ష్ఠిని స్త్రీధర్మిణిని గవా, శిని భిల్లునిఁ బుల్కసుని నిషిద్ధులు గానన్. 347

గీ. బ్రాహ్మణద్రవ్యమును దిన్నఁ బ్రణయమునను
సప్తకులముల దహియించు శౌర్యమునను
ననుభవించిన యెడలఁ బూర్వాపరముల
దశకులంబులవారిను దగులఁబెట్టు. 348

గీ. వ్యాప్త మగునది కావున నయ్యె విషము
విషముచేఁ జచ్చు నొక్కఁడె విప్రధనము
వలన వంశంబు సర్వంబు విలయ మొందు
విషము బ్రహ్మస్వమొ విషంబె విషమొ చెపుమ. 349

క. గురుపత్నిని జనయిత్రిని, ధరామరునిసతిని మోహదహనాక్రాంతాం
తరుఁ డయి కవసిన రౌరవ, నరకమునం గూలి వాఁడు నష్టాత్ముఁ డగున్.

గీ. ఎవనికతమున విడుచునో యవనిసురుఁడు
ప్రాణముల నాతఁ డొందును బ్రహ్మహత్య
చేసినయఘంబు దాన నాచెడుగు కూలుఁ
గాలసూత్రాదిఘోరదుర్గతులలోన. 351

గీ. అధికుఁ డగుటను జేసి బ్రాహ్మణులలోన, శ్రోత్రియుఁడు వానిఁ జంపిన క్షోణిసురుల
గోటిలక్షసహస్రసంఖ్యలను గెడపి, నట్టిపాపమునకు గుఱి యగు నిహంత. 352

వ. అగ్నిదుండును గరదుండును ధనాపహారియును సుప్తఘ్నుండును క్షేత్రాపహారియును దారాపహారియును రాజవధోద్యతుండును బితృవధోద్యుక్తుండును బ్రాహ్మణవధోద్యతుండును నాతతాయులుగాఁ జెప్పం బడిరి. 353

గీ. ధరణి నెవరేనియును నాతతాయు లైన, యెడల వారిని దగు వధియింప దాన
నఘవిలిప్తుఁడు గాఁడు నిహంత వాని, కైహికాముష్మికములందు హాని లేదు.

గీ. అనుటయును నారదుఁడు హర్షమునను దండ్రి
పాప మొనరింపకుండంగ బ్రాహ్మణుండు
జీవనంబు నొనర్చెడిత్రోవ యేదొ
యెఱుఁగఁ జెప్పుము నా నజుం డిట్టు లనియె. 355

—: బ్రాహ్మణనికాప్రకారకథనము :—

గీ. అవనిసురున కయాచిత మైనభిక్ష, యుత్తమం బది గానిచో నుంఛవృత్తి
శ్రేష్ఠ మావల యజ్ఞదక్షిణయు విద్య, చెప్పుటయు స్వాస్థ్యయనమును శ్రేష్ఠపదములు.

క. ఆవలఁ బ్రతిగ్రహంబును, గావించుట సుప్రశస్తకార్యము ధాత్రీ
దేవునకు దాన నొదలను, బావనులను జేసి తాను భద్రము లొందున్. 357

సీ. అదియును బొసఁగకున్న నైన క్షత్రియ, వృత్తిచే ద్విజుఁడు జీవింప వచ్చు
చాపవేదము నేర్చి శస్త్రాస్త్రసంప్రయో, గంబుల గోప్యమార్గంబు లెఱిఁగి
ధరియించి వీరవ్రతంబు దేవతలు సం, తస మొంద ధర్మయుద్ధములు చేసి
పాలించుచును న్యాయబద్ధమార్గంబునఁ, బ్రజలను గొనఁ దగ్గపన్ను గొనుచు

గీ. దానఁ గ్రతువులు వ్రతములు దానములును, నతిథిపితృదేవతాసపర్యలును నాచ
రించుచును జీవనంబు గావించునెడల, భూసురున కన్యవృత్తిదోషంబు లేదు.

క. మునిజనవనితాజనస, జ్జనగురుజనధర్మకర్మసంరక్షణముం
బొనరించుటచేఁ గల్గిన, యనుపమసుకృతమునఁ జెందు నతఁడు దివంబున్. 359

గీ. శత్రుసమ్ముఖమున న్యాయసమ్మతముగ, నిలిచి రణభూమిలోఁ దృణంబులను బోలె
ప్రాణముల వీడుశూరుఁడు బ్రహ్మవాదు, లేఁగుపరమపదంబున కేఁగువాఁడు.

సీ. భంగపాటును జెంది పరువెత్తువానిని, యుద్ధంబు చేయక యుండువాని
శరణు చొచ్చినవాని శస్త్రవిహీనునిఁ, బ్రహరింప వల దని పలుకువాని
భయము చెందినవానిఁ బ్రస్తుతించెడివానిఁ, బ్రతిభటుండై నిల్వఁబడనివాని
వధియింపకుండఁగావలయు యుద్ధము చేయ, నొప్పు నయ్యది ధర్మయుద్ధ మనఁగ

గీ. నట్లు యుద్ధంబు గావించునట్టివాఁడు
స్వర్గమున నొక్కకల్పంబువఱకు నుండి
యనుభవించి సమస్తసౌఖ్యములఁ బిదపఁ
బ్రభవమును జెందు నిల సార్వభౌముఁడుగను. 361

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులె కాక పరమపదముఁ, జెందుదురు ధర్మయుద్ధంబు చేసి రేని
యర్యులైన జఘన్యజులైన మ్లేచ్ఛు, లైనఁ జండాలురైన నేరైనఁ గాని.

గీ. అట్లు కాకుండఁ గపటజన్యములు చేసి, దేహములు దాఁచుకొన్నక్షత్రియుల కైన
బ్రాహ్మణుల కైనఁ దదితరభటుల కైన, ననుభవింపక తప్పదు యమునిశిక్ష.

సీ. అదియును గానిచో నగు వైశ్యవృత్తిచే, జీవింపఁగను మహీదేవుఁ డిలను
ధర్మదేవతయుండుఘటమందుఁ గానమో, సముదూకమునయందుఁ జలుపమియును
నన్నృతంబునం దుండు నఖిలపాపములును, నఖిలవిపత్సంచయమును గాన
దులలోనఁ దూఁపఁగా వలను గాకుండు ద్రవ్యములలో నన్నృతంబు నాడమియును

గీ. వైశ్యవృత్తిని వెలయంగ వ్యస్తజనులు, గోరక్షణము వైనమార్గముల్ ధర్మహాని
కరము లగుటను గాంచనవంకజనులు, తెలిసికొని హానివృద్ధులు మెలఁగవలయు.

గీ. అట్టివృత్తిని క్రయవిక్రయములలోన, వదలవలయును ద్విజుఁ డార్ద్రవస్తువులను
దగ్ధపంబును భుజియింపఁ దగును దాను, దృప్తి పఱుచుచుఁ బితరుల దేవతలను.

గీ. అట్లు కాదేని కృషికర్మ మాచరించి, క్రమకఁ దగు నిర్భయంబుగ బ్రాహ్మణుండు
తత్కృషిక్రియ ధర్మంబు దాఁటకుండఁ, జేయునేని స్వర్గలోకంబు చేత నుండు.

గీ. జంతువధపాప మద్దాన సంభవింపఁ, దదుపశాంతికి నై నవధాన్యములను
దాన మిచ్చి మహీదేవతలకు శుద్ధిఁ, బడయఁగా వచ్చు నుత్తమబ్రాహ్మణుండు.

గీ. మఱియు నావృత్తివలన సంప్రాప్తమైన, వస్తువుల యజ్ఞములకును వ్రతములకును
ననిమిషులకును బితరుల కతిథులకును, నగ్నికిని నర్పణము చేయునతఁడు చెడఁడు.

గీ. కష్టముల నెల్ల సహియించి గడనసేసి, నట్టిద్రవ్యంబుఁ బితృదేవతాతిథులకు
బ్రాహ్మణులకును వినియోగపఱిచెనేని, కోటిగుణముగఁ బెంచినగుణి యతండె.

గీ. అన్యవృత్తులు జీవికకై గ్రహింప, వచ్చు ద్విజుఁడు స్వధర్మంబు వదలకుండ
విడిచెనేని స్వధర్మంబు విడుచు జన్మ, శతసహస్రార్జితబ్రాహ్మశక్తియతని. 370

గీ. నాల్గువృషభంబులను గట్టి నడపవలయు, నర్ధదివసంబువఱకును నవల వాని
వ్యాఘ్రచోరాదిభయశూన్యమైనసతృణ, ధాత్రిలోపల విడువంగఁ దగు భుజింప.

క. కావలసినప్పు డెల్లను, గావలసినయంత గడ్డి గ్రాసముగా నా
గోవులకు నొసఁగుచుండం, గావలయును దన్మనోవికాసం బొదవన్. 372

క. దోమలు క్రిములును సీఁగలు, గోమాఱులు గోమయంబు గోమూత్రంబున్
జెమలును లేనిగోష్ఠము, ధామంబుగ గోవులకును దగు నొనరింపన్. 373

సీ. మోయించినను భారమును జతచేసి దు,ర్బలములతోడను బలయుతముల
బాధించినను నతిబాల్యాతివార్ధక, యుతముల నామయయుక్తములను
గట్టివైచినను నాఁకలిదప్పులును గొన్న, వానిని ఘాసాంబువర్జితముగఁ
గొట్టినను జలంబు గ్రోలుచుండినవానిఁ, దినుచున్నవానిని దృణచయంబు

గీ. సంభవించును గోహత్య సలిపినట్టి, పాతకం బందుచే నట్టిపనులు విడిచి
తనశరీరంబు గాపాడుకొనినయట్లు, కావనగు నాల నెద్దులఁ గర్షకుండు. 374

గీ. పూర్ణిమాదర్శసంక్రాంతిపుణ్యదినము,లందు వృషభంబు మెడపై నిహాలము మోపి
నట్టివారల కయుతగోహత్య లొక్క, సాటిగ నొనర్చినయఘంబు సంభవించు.

క. పూవుల నలంకరించియుఁ, గావించియుఁ బత్త్రరచన కాయమునందున్
దేవతనుబోలె గోవును, సేవించెడివాఁడు సకలసిద్ధులు చెందున్. 376

క. ఒకఘాసముష్టి నొసఁగిన, నొకయావున కనుదినమును నొడఁగూడును దా
తకు పైశ్వర్యములును, సకలామరపూజ్యతయును స్వర్గసుఖంబున్. 377

క. గోవును ద్విజుఁడును దుల్యులు, గావున నావస్తువులను గాపాడవలెన్
సేవకులువోలె నెల్లరు, దేవతలకుఁ గూడ సరియె దిక్కై యుంటన్. 378
గీ. అని వచించుటయును విని యమరవాని
జనక విప్రుఁడు గోవును సములటంచుఁ
జెప్పితివి తుల్యులెట్లగు చెప్పు మింకఁ
బశు వయినయావు నరుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడును. 379
వ. అని యడుగుటయుఁ బరమేష్ఠి యాతని కిట్లనియె. 380

—: గోమాహాత్మ్యకథనము :—

సీ. బ్రహ్మవక్త్రమునుండి ప్రభవించె మున్ను దే, జఃకూట మొకటి విస్మయము గలుగ
దానిలోనుండి వేదంబు వహ్నియు గోవు, విప్రుండుఁ బుట్టిరి వేఱువేఱ
దేవతాసంతృప్తి గావింప నానాల్గు, వస్తువు లయ్యె నావశ్యకములు
నిలువవు లోకముల్ నిర్జరసంతృప్తి, గలుగు కార్యంబులు సలుప కున్న
గీ. నొసఁగ మంత్రంబులను వేద మొసఁగ గోవు
ఘృతపయోరూపహవ్యము క్షితిసురుండు
మంత్రములచేత హవ్యహోమంబు చేయ
నగ్నిముఖమున భుజియింతు రమరు లెల్ల. 381
క. అనిమిషులు చెంది తృప్తిని, ననువుగ గురియింప వర్ష మద్దాన ఫలిం
చును మేదిని తత్ఫలమున, జనములు బ్రతుకుదురు దాన జగములు నిలుచున్.
క. ఆనాలుగువస్తువులును, లేనియెడల జగము లెల్ల లేనివ యగు న
ద్దాననె కలిగెను బూజ్యత, వానికి నధికముగఁ బ్రాహ్మణవర్గములోనన్. 383
గీ. ఒక్కజన్మంబుననె మోక్ష మొదవ వరము, నిచ్చినాఁడను గోవున కేను మున్ను
దానఁ జేసియు గోవు పాత్రతను జెందె, సేవ చేయంగ విప్రులు దేవతలును.
సీ. కాయంబునను బాపకణ మేమియును లేమిఁ, బావనం బై యుండు గోవు సతము
దానిపేడయును మూత్రమును నాజ్యంబును, బెరుఁగుఁ బాలును శుద్ధికరములయ్యె
నాపంచగవ్యముల్ ప్రాశనం బొనరింప, భస్మంబు లగు సర్వపాపములును
దనువు వీడినక్షణంబుననె నాసన్నిధి, కరుదెంచు నిష్పాప మగుట గోవు
ఆ. కాన గోవు సకలకలుషంబులును మాపు, నట్టి దగుట దాని కన్వహమును
సేవ చేయునెడలఁ జెందు స్వర్గపదంబుఁ, గలుషకోటిదళితకాయుఁ డేని. 385
క. గోవునకుఁ బ్రదక్షిణమును, గావించిన నొక్కసారి గతకలుషుం డై
యేవేళను నివసించును, దేవత లెల్లరును గొలువఁ ద్రిదివమునందున్. 386
క. అకలుషమతియై ధేనువు, నకు నేడుప్రదక్షిణము లొనర్చిన సురనా
యకపదము నొంది విబుధ, ప్రకరము గొలువఁగఁ ద్రివిష్టపంబున నుండున్.

వ. కల్యంబున నుత్థితుండై జలపాత్రంబులతోడ గోమూత్రమునకుం జని సలిలంబు గోశృంగంబుపయిం బోసి శృంగంబునందు జాఱెడియాజలంబు మస్తకంబునం దాల్చి యాదినం బుపవసించినవాఁడు త్రిలోకవిఖ్యాతంబులును మహర్షిసేవితం బులును నగుసకలపుణ్యతీర్థంబులలో స్నానంబు గావించినఫలంబు నొందం గలుగు. ప్రాతఃకాలంబున గోగోఘృతమధుప్రియంగుసర్షపంబుల స్పృశించె నేని సకలపాపనిర్ముక్తుం డగు. 388

సీ. జనుఁ డెవ్వఁడేని యుషఃకాలమునను సా, యంకాలమందును నాచమించి
ఘృతయోనులునుఘృతక్షీరదంబులుఘృతా, వర్తముల్ ఘృతసరస్వతులు నైన
గోవు లుండునుగాక యేవేళలను నాగృ, హమున నాసర్వగాత్రములయందు
నానాల్గుప్రక్కల నేను గోవులమధ్య, మందు నిత్యంబును నుందుఁగాక
గీ. యనుచు జపియించెనేని సర్వాఘములును, దొలఁగి దేవత లెల్లరుఁ గొలువఁ దాను
స్వర్గలోకంబునం దుండు శాశ్వతముగ, నఖిలసౌఖ్యంబు లిహమున ననుభవించి.

క. గోవువలె బ్రాహ్మణుఁడు భూ, దేవునిచందమున వాసుదేవుండును నా
గోవిందుఁడువలె గంగా, దేవియు సేవ్యులు సమానదేవత లగుటన్. 390

క. మనుజునకున్ గోవును గో, వునకున్ మనుజుఁడును బాంధవులు గావున గో
ధనశూన్యం బైయుండెడి, మనుజగృహము బంధురహితమందిరము సుమీ.

ఆ. తాల్చునో యెవండుగోఖురోత్థితరజంబు, మూర్ధమున వాఁడు భూతలంబునఁ గలట్టి
సకలతీర్థంబులందును స్నానమాడి, నట్టిఫల మొంది దాన ధన్యతను జెందు.

సీ. శ్వేతగోదానంబు చేసిన మేదినీ, కాంతుఁడై సకలభోగములఁ జెందు
సర్వపాపములును సమసి సంసార పా, థోధి దాఁటు నొసంగ ధూమ్రగోవు
నెట్టిశోకమ్మును నెఱుఁగక సుఖయించుఁ, గృష్ణగోవును సమర్పించెనేని
వర్ధిల్లఁ జేసినవాఁ డగు వంశవృ, క్షంబు నిచ్చినయెడ గౌరగోవు
గీ. భువనమోహనరూపంబు వొందఁ గలుగు, నిచ్చునెడ రక్తధేనువు నిచ్చునెడలఁ
గపిలగోవునుశతజన్మకలుషములను, భస్మమొనరించి త్రిదివంబుఁ బడయఁగలుగు.

ఆ. ఒక్కకపిలగోవు నొసఁగినఁ జాలును, సకలగోప్రదానసుకృత మొంద
దానఁ గపిలగోప్రదానంబు గావించు,వాఁడె ధన్యుఁ డఖిలవంద్యుఁ డతఁడె.

గీ. స్వర్ణశృంగయుఁ దామ్రపృష్ఠయును క్షౌమ
యుతయుఁ గాంస్యోపదోహనయును సరౌప్య
ఖురయు సుమగంధభూషణసురుచిరయును
నైనగోవును దాన మీయంగ వలయు. 395

గీ. పదయుగంబును ముఖము వెల్వలకు రాఁగ
గర్భమున దూడ సగ మున్న కాలమందు

నుభయముఖి యగుధేనువు నొసఁగెనేని
తత్ఫలం బింత యం తనఁ దరము గాదు. 396

ఆ. ఘర్మసౌధములును బాయసకర్దమం, బు లగునదులుఁ గామఫలము లైన
వృక్షములును నెచట విలసిల్లు చుండునో, యేఁగు నటకు గోవు నిచ్చువాఁడు.

గీ. అఖిలలక్షణయుతయుఁ బయస్వినియును,దరుణయును నైనధేనువు ధాత్రియనుచుఁ
జెప్పఁబడియెను దానినిచ్చిన ధరిత్రి, యంతయు నొసంగినఫలంబు నతఁడు చెందు.

క. హరియించినయెడ గోవును, మరణించినపిదపఁ గోటిమన్వంతరముల్
పరిదేవన మొనరించుచుఁ, బురువులు గలనరకకూపమునఁ బడి యుండున్. 399

క. ఒనరించినయెడ గోవధ, మును గుంభీపాకనరకమును నాకల్పం
బును ననుభవించి కడకున్, జనియించును భూతలంబునను సూకర మై. 400

వ. గోవునకు ముఖంబున షడంగపదక్రమయుతంబు లగువేదంబులును శీర్షంబునందు
బ్రహ్మయును శృంగంబులందు హరిహరులును శృంగాగ్రంబునందు మహేం
ద్రుండును లలాటంబునందు వృషధ్వజుండును గర్ణంబులం దాశ్వినులును నేత్రం
బులందు శశిభాస్కరులును దంతంబులందు గరుడుండును జిహ్వయందు సరస్వతి
యును నుదరంబునందు స్కందుండును రోమకూపంబులందు ఋషులును బూర్వ
భాగంబునందు యముండును బశ్చిమభాగంబునం దగ్నియును దక్షిణపార్శ్వంబు
నందు వరుణకుబేరులును వామపార్శ్వంబునందు యక్షులును ముఖమధ్యంబు
నందు గంధర్వులును నాసాగ్రంబునందుఁ బన్నగులును ఖురపశ్చిమపార్శ్వంబున
నప్సరసలును నపానంబున సర్వతీర్థంబులును బ్రస్రావంబున గంగయును
గోమయంబున లక్ష్మియును బాదాగ్రంబున ఖేచరులును హంభారవంబునఁ బ్రజా
పతియును స్తనంబులందుఁ జతుస్సాగరంబులును నుండు. 401

గీ. కాన నొకగోవును స్పృశించెనేని నరుఁడు, సకలతీర్థంబులందును స్నానమాడి
నట్టిఫలమును నమరుల కందఱకును, సేవ చేసినఫలమును జెందఁ గలుగు. 402

క. అని చెప్పుటయును నారద, మునివరుఁ డత్యంతహర్షమును జెంది దివం
బున కరిగెను నావుడు సూ, తునిఁ గనుఁగొని శౌనకుఁడు కుతూహల మొదవన్.

క. అనఘ ప్రమోదము జనియిం, చెను నా కెద నింక శౌరిచేతస్సంతృ
ప్తిని బాతకనాశనమును, నొనరించెడిసులభ కార్య ముండినఁ జెపుమా. 404

—: ఆశ్వినపూర్ణిమా మాహాత్మ్య కథనము :—

చ. అనవుడు సూతుఁ డిట్లనియె నాశ్వినపూర్ణిమనాఁడు నందనం
దనునకు నారగింపఁగ ఘృతప్లుతలాజలు గవ్య లాడ న
ప్పున మొనరించిన ట్లయినఁ బద్మదళాక్షుఁడు తృప్తి చెందు ధా
ఘను దురితంబు లన్నియును నాశన మొందుఁ దపోధనాగ్రణీ. 405

సీ. పూర్వము కరవీరపురమునం దొకశూద్రుఁ, డుండెను గాలద్విజుండు నాఁగఁ
గావించి వాఁ డసంఖ్యాకంబు లగుపాత, కము లొక్కనాఁ డొక్కకడను జచ్చె
నంతట యమదూత లతనిఁ గైకొనిపోయి, నిలిపి రంతకుసన్నిధ్యమందు
దండధరుండు తత్కర్మానుసారంబు, గను ద్రోసె ఘోరదుర్గతుల వాని
గీ. నంతటను వాఁడు నూఱుమన్వంతరములు, గడపి కఠినంబు లగునరకంబులందు
పిమ్మటను నొకభుజగగర్భమ్ముఁ జొచ్చి, తుదకు జన్మించె నొకశిలాసదనమందు.
గీ. పుట్టియచ్చోటఁ బెరుఁగుచు నెట్టొయొకరి, కంటఁబడకుండఁగుడుచుచుఁగష్టములను
నొక్కయాశ్వినపూర్ణిమ నొక్కలాజ,యొక్కగవ్వయు వెలికి లోనుండి త్రోసె.
క. ఆగవ్వయు నాలాజయు, నాగట్టున వెలసియున్న హరికట్టెపుటన్
వేగముగఁ బోయి పడుటయు, నాగశయానుండు తదఘనాశ మొనర్చెన్. 408
ఉ. అంతటఁ గొంతకాలమున నాఫణి దేహవియోగ మొంద దై
త్యాంతకసేవకుండు సురయానము గైకొని వచ్చి దానియ
భ్యంతరమందు నుంచుకొని యాసుకృతాత్ముని నేఁగి విష్ణుగే
హాంతరసౌధమం దునిచె నంతకు నెంతఫలంబొ వింటివే. 409
క. ఈపూర్ణిమామహత్త్వము, పాపాత్ముం డైన విని పక్షంబునఁ ద
త్పాపంబు లెల్లఁ దొలఁగును, శ్రీపతికరుణామృతాభిషేకమువలనన్. 410
గీ. మఱియు ద్వాదశినాఁడు రమాధవునకు, శర్కరాదుల స్నపనంబు తన్మనుజునకు
నన్నదానంబుఁ గావించినట్టులైన,హరికి సంతృప్తియును బాపహతియుఁ గలుగు.
గీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్టు లనియె సూత, విన్నకొలఁదిని ధర్మముల్ విసువు రాదు
చెప్పు మెట్టిదొ యేకాదశీమహత్త్వ, మది వినంగ మనోరథ మంకురించె. 412

—: ఏకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. అని యడుగుటయు సూతుం డమ్మునివర్యున కిట్లనియె. 413
క. ఏకాదశి యనుశబ్దం, బాకర్ణించినను జాలు నత్యంతభయ
వ్యాకులమానసు లగుచును, నాకడకును రాక యుంట కంతకునిభటుల్. 414
గీ. ధన్య మారాజుజన్మము ధన్యులతని, జనపదంబుల నుండెడిజనము లెల్ల
హరిదినంబున నెవనిరాజ్యంబునందు, జరుగుచుండునొ విష్ణుపూజామహంబు.415
క. వెలిఁగింతురొ ఘృతదీపము, జలజాక్షునియెదుట నెవరు శ్రద్ధాభక్తుల్
గలిగి హరివాసరంబున, వెలుఁగుదురు సతంబు వారు విష్ణుపురమునన్. 416
గీ. దినములం దెల్ల నుత్తమదినము నాఁగ, వాసి కెక్కెను వైకుంఠవాసరంబు
నాఁ డుపవసించి జాగరణం బొనర్చి, శార్ఙ్గి నర్చించుజన్మమె జన్మ మనఘ.

సీ. బ్రహ్మహత్యాదిపాపము లెల్ల నశియించు, వైకుంఠదివసోపవాసమునను
గాసకుష్ఠాదిరోగము లన్నియును మాయు, వైకుంఠదివసోపవాసమునను
చిత్తమాలిన్య మశేషంబును దొలంగు, వైకుంఠదివసోపవాసమునను
నాగామ్యనర్థంబు లన్నియు నడఁగారు, వైకుంఠదివసోపవాసమునను
గీ. చంద్రసూర్యోపరాగముల్ సంఘటిల్లి, నపుడు గంగాదితీర్థంబులందు స్నాన
మాచరించుటచేఁ గల్గునట్టిఫలము, వచ్చు వైకుంఠదివసోపవాసమునను. 418
క. ఉందురో యుపవాసము గో, విందునిదినమందు నెవడు విష్ణుపురంబం
దుందురు శాశ్వతముగ వా, రందఱును విషాదవిరహితానందమునన్. 419
గీ. ఆరగింతురో హరిదినమందు నెన్ని, యన్నకణములు పూనవు లన్ని బ్రహ్మ
హత్యలొనరించినయఘంబు నందిశమన, లోకమునఁ జెందుదురు ఘోరశోకములను
గీ. చేసి యుపవాస మేకాదశీదినమున, శౌరి నర్చించి ద్వాదశీపారణంబు
విధివిధానంబు నెఱిఁగి కావించెనేని, గర్భనరకాభితప్తుఁడు గాఁడు మరల. 421
ఆ. అఖిలపాపములును హరివాసరంబున, నాశ్రయించి యుండు నన్నమంద
కాన నాదినమునఁ గావించునెడ భుక్తి, సలిపినట్లు సకలకలుషభుక్తి. 422
గీ. ఎన్నిపాపంబు లొనరించియున్నఁ గాని, యొక్కపరి నైన నిష్కృతి యొందవచ్చు
హరిదినంబునఁ గావించినట్టిభుక్తి, కెన్నఁటికిఁ గూడ నిష్కృతి యేరుపడదు.
గీ. నాతితోడ నమావాస్యనాఁడు గలసి, కొన్నయెడఁ గల్గుదోషంబు కొట్టితీఱు
హరిదినంబున నన్నంబు నారగించు, నట్టిమూర్ఖాత్ములకు సంశయంబు లేదు.
సీ. హరివాసరంబున నన్నంబు తినునేని, కలుగుఁ గుష్ఠాదిరోగంబు లెల్ల
హరివాసరంబున నన్నంబు తినునేని, దారిద్ర్య మొనగూడుఁ దరతరంబ
హరివాసరంబున నన్నంబు తినునేని, సమకూరు నతినీచజన్మకోటి
హరివాసరంబున నన్నంబు తినునేని, బ్రహ్మహత్యాదిపాపంబు లొదవు
గీ. బాగుపడ నెంచువారలు బాగుపడఁగఁ, జెప్పినదె మాటిమాటికిఁ జెప్పుచుంటి
హరిదినంబునఁ దగ దన్న మారగింప, హరిదినంబునఁ దగ దన్న మారగింప.
క. వనజాక్షుఁడు శయనించెడి, దినమందును నొత్తగిలెడిదినమందును మే
ల్కొను దినమునను నుపోషణ, మొనరించెడివార లెపుడు నుందురు హరికిన్.
గీ. చిత్త మెవనికి నేకాదశీవ్రతంబు, నందు నుండునో లీనమై యతఁడు చెందు
హరిపదంబును సాధనాంతరము లేదు, గతులు గలుగంగ హరిదినవ్రతముకంటె.
క. పతితోడను హరిదివస, వ్రతమును గావించుతరుణి స్వామిప్రియ యై
సుతులను గని యిహమున స, ద్గతులను బరమందుఁ గాంచుఁ దనపతితోడన్.
గీ. హరిదినంబున నేవస్తు వైనఁ గాని, భక్తితోడను శౌరి కర్పణముచేయు
నట్టివానికి నక్షయ మైనపుణ్య, మొదవి శాశ్వతముగ విష్ణుపదము గలుగు.

గీ. కాంస్యమును మాంసమును జణకములు మధుప్ర
సురతమును గోద్రవములు మసూరములును
శాకము పరాన్నమును బునర్భుక్తి తగవు
దశమినాఁ డీవి వదియును దాపసేంద్ర. 430

గీ. కూడదసత్యాతిదినమునఁ గూర్మిహింస, యనృతమును నాగ్రహమును భోజనము దంత
ధావనమును బరాపవాదమును జీరియు, ద్యూతమును దమ్ములంబును దొంగతనము.

గీ. అనఘ ద్వాదశినాఁడు వ్యాయామము కాంస్య, పతితభాషణ మధుసురాపానములును
రతిపునర్భుక్తిమాంసకోద్రవమసూర, తైలములును బ్రవాసముఁ దగవు చూవె.

గీ. తోయములలోన నుండు బుద్బుదములట్లు, దేహధారులలోనివ్రాతికలు వోలె
జనన మొందుచు నుందురు చావుకొఱకె, హరిదినవ్రత మొనరింపనట్టిజనులు.

గీ. నల్లనగు ధేనువునకును దెల్లనైన, ధేనువునకును బా లొక్కటేను గాఁగ
నుండునట్టులె ఫలముండు నొక్కరీతిగనె, యుభయపక్షయుహరిదినయుగమునకును.

సీ. కాంచనం బనుపేరు గలపురంబున మున్ను, వల్లభుం డనునొక్క వైశ్యుఁ డుండె
నతనికిఁ గల దొక్కయతివ హేమప్రభ, యనునామమునకు ననుగుణముగ
నాకాంత చెడిపయై యనుదినంబును గూడఁ, బరులగేహములకుఁ దిరుగఁ జొచ్చె
నది చూచి యొక్కనాఁ డాగఁ జాలక కొట్టె, నామెను వల్లభుం డాగ్రహమున

గీ. నంత నాయింతి గదిలోని కరిగి పండు, కొనియె భుజియింపకుండఁగాఁ గ్రోధమునను
నాదినం బంతయును గూడ నాదినంబె, విష్ణువాసర మయ్యె దైవికము గాఁగ.

వ. అంతఁ బ్రభాతం బగుటయు హేమప్రభ హరివాసరోపవాసంబునం జేసి వినిర్మ
లాంతఃకరణయై భోజనంబు గావించి యాకస్మికంబుగా నారాత్రి మరణించె.

ఉ. అప్పుడు విష్ణుదూతలు రయంబున వచ్చి విమానమందు నా
కప్పురగంధి నుంచుకొని గౌరవ మొప్పఁగ నేఁగి శౌరికిం
జెప్పుటయుం జనార్దనుఁడు చిత్తములోపల నెంతొ సంతసం
బుప్పతిలంగ నుంచెఁ దనయొద్దనె యామెను శాశ్వతంబుగన్. 437

గీ. చేసెనుపవాసమును హరివాసరమునఁ, దెలియక యెయూర్ధ్వపదమతిసులభముగను
జెందె హేమప్రభ యెఱింగి చేసెనేని, కలుగుఫల మింత యంతని తెలుపనగునె.

గీ. ఉభయపక్షంబులందును నుండువిష్ణు, వాసరములకు భేదంబు వీసమేని
లేదు రెండును మోక్షసంపాదకములు, కాన నేకాదశులు రెండు మాన రాదు. 439

వ. దశమినాఁ డేకభక్తంబు గావించి యేకాదశీదినంబున గృహస్నానం బధమం
బనియును వాపీకూపస్నానంబు మధ్యమం బనియును బుష్కరస్నానం బుత్తమం
బనియును నదీస్నానం బుత్తమోత్తమం బనియును జెప్పంబడియెం గాన
యథావిధిఁ బ్రాతస్స్నానంబు చేసి వ్రతనియమంబు వహించి నిద్రా

ముఖుసపక్షితుండై క్రోధలోభమోహకామ్యవాదపక్షకర్మనిందాపరులసంగంబు నుజ్జగించి ధర్మవిచారపరాయణుండై సూర్యాహ్నికస్నానంబు గావించి గంధపుష్ప ధూపదీపాదులచే మాధవుని నారాధించి రాత్రి జాగరంబున నాదినం బెల్ల నుపవసించి ద్వాదశినాఁడు పారణ గావింపవలయు. అయ్యది సాంగం బగు నేకాదశీవ్రతంబు. వారాణసియందు పదునుపది వేలవత్సరంబు లుండిన ఫలంబును గురుక్షేత్రంబునందుఁ జంద్రసూర్యోపరాగకాలంబునఁ గావించిన దానంబునకుం గలఫలంబును వైధృతినాఁడు లక్షదానంబులు చేసినఫలంబును బ్రభాసక్షేత్రంబున సోమపర్వసహస్రంబులందు దానంబు గావించినఫలంబును బ్రతిదినంబును గృహంబునందు లక్షమందియతులు భుజియించినఫలంబును గేదారక్షేత్రంబునం దుదకపానంబు గావించినఫలంబును హరివాసరోపవాస షోడశకలకును నీడు గానేరవు. గోసహస్రదానపుణ్యంబుకంటె బ్రాహ్మణారాధన పుణ్యంబు శతగుణాధికంబు. బ్రాహ్మణసహస్రారాధనపుణ్యంబుకంటె బ్రహ్మ చార్యారాధనపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. బ్రహ్మచారిసహస్రారాధనపుణ్యంబు కంటె వానప్రస్థారాధనపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. వానప్రస్థసహస్రారాధన పుణ్యంబుకంటె భిక్షుకారాధనపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. భిక్షుకసహస్రారా ధనపుణ్యంబుకంటె భూదానపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. దానికంటెఁ గన్యా దానపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. దానికంటె విద్యాదానపుణ్యంబు దశగుణాధి కంబు. దానికంటె నన్నదానపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. దానికంటె గోమేధ పుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. గోమేధసహస్రపుణ్యంబుకంటె నశ్వమేధపుణ్యంబు దశగుణాధికంబు. అశ్వమేధసహస్రపుణ్యంబుకంటె నరమేధపుణ్యంబు దశగుణాధి కంబు. నరమేధశతపుణ్యంబుకంటెఁ గేదారక్షేత్రోదకపానపుణ్యంబు దశ గుణాధికంబు. కేదారోదకపానంబువలన జన్మరాహిత్యంబు గలుగు. దానికంటె నేకాదశీపుణ్యం బధికంబుగాఁ జెప్పంబడియె. ఏకాదశీపుణ్యం బసంఖ్యంబు. ఏకాదశికంటెఁ బుణ్యాధికం బగునది మఱియొండు లేదు. 440

గీ. కానఁ బుష్కరమును బ్రయాగమును గయయుఁ
గాశియును గంగయును గూడఁ గావు సాటి
హరిదినంబున కొకదాని కవనిలోన
ననుటయును శౌనకుం డిట్టు లడిగె మరల. 441

గీ. అనఘ ప్రతిమాసమును వచ్చుహరిదినంబు
లెట్టివియొ వానిమాహాత్మ్య మెంతటిదియొ
చెప్పుము సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పఁదగిన
యంశ మంతయు లోటు లేనట్లు నాకు. 442

వ. అనుటయు నారాయణుండు శౌనకునకు నిట్లనియె. 443

క. మునివర నారాయణుఁ డిటు, లనునీ వశగినవిధంబునను బూర్వము కృ
ష్ణుని ధర్మజుఁ డడుగఁగ ని, ట్లని చెప్పెను గృష్ణుఁ డాధరాధిపునకున్. 444

వ. మార్గశీర్షకృష్ణపక్షంబున మురాసురసంహారార్థము నా దేహంబునుండి యేకా
దశి మొదట నుత్పన్న యగుటం జేసి మార్గశీర్షకృష్ణైకాదశి యుత్పన్నైకాదశి
యని చెప్పంబడియె. దానిమహిమం బనిర్వచనీయంబు. 445

—: మార్గశీర్షకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

క. అనుటయు ధర్మజుఁ డది యె, ట్లని యడుగఁగఁ గృష్ణుఁ డిట్టు లనియెను బూర్వం
బునఁ గృతయుగంబునను మురుఁ, డనియెడి రాక్షసుఁ డుబలసమన్వితుఁ డగుచున్.

సీ. దైత్యసేనలతోఁ గూడి దండు వెడలి, సురల నోడించి స్వర్గంబు కరగతంబు
చేసికొని దుండగంబులు చేయఁ దొడఁగె, స్వైరవర్తనమునను ముజ్జగములకును.

గీ. అపుడు పురుహూతుఁ డుండుట కైనఁ దుదకు
నాస్పదము లేమిఁ జింతాకులాత్ముఁ డగుచు
నాదితేయులతోఁ గూడి యరుగుదెంచి
నాకడకు నిట్టు లనియె వినమ్రుఁ డగుచు. 448

గీ. స్వామి మును పుట్టె బ్రహ్మవంశంబునందుఁ
దాళజంఘాహ్వయుం డగుదైత్యుఁ డొకఁడు
వాని కుదయించె మురుఁ డనుసూనుఁ డొకఁడు
చంద్రవతి యనుపురము తత్స్థాన మయ్యె. 449

గీ. అతఁడు బ్రహ్మవరంబున నమితమైన, శక్తి నార్జించి మ మ్మెల్లఁ జదియ మోఁది
యాక్రమించె దివంబు నయ్యదియె కాక, యెన్నొ సాహసములు చేసి యున్నవాఁడు

క. వేఱుగ నింద్రుని వహ్నిని, వేఱుగ రవిచంద్రభముల వేఱుగ సురలన్
వేఱుగ గ్రహముల వేఱుగఁ, వేఱుగ నొనరించె దివమె వే యేమిటికిన్. 451

చ. అనుటయు నేను జిత్తమున నాగ్రహ మంది దురాత్ముఁ డింత చే
సెనె తెగటార్తు వాని నని చేతను జక్రముఁ బూని నిర్జరుల్
వెనుకను రాఁగ నామురునిపీటికిఁ బోయి కఠోరశంఖని
స్వనమును జేసినాఁడను నిశాచరు లెల్లరుఁ బర్వు లెత్తఁగన్. 452

ఉ. అంతట నామురుండు ప్రళయాగ్ని తెఱంగునఁ బ్రజ్వరిల్లుచుం
గుంతముఁ దాల్చి కేల సురకోటిపయిం బడ వారు సాధ్వసా
క్రాంతమనస్కులై పఱవఁగా మురదైత్యునితోడ నేన య
త్యంతభయంకరంబుగను నాహవముం బొనరించితిన్ నృపా. 453

గీ. అట్టు లతిఘోరముగను సహస్రదివ్య, వర్షములు నేను ఘోరాజి వానితోడఁ
దుదకు విసువొంది పరమవృత్తి బదరికాశ్ర, మమున సింహవతీగుహాభ్యంతరమునకు.

గీ. అచట మార్గశ్రమంబు వాయంగ మేను
మఱచి నిదురించుచుండ గు ర్తెఱిఁగి మురుఁడు
వచ్చి యాగుహాలోపలఁ జొచ్చి చూచి
నన్ను లంఘించి పయిఁబడ నున్న వేళ. 455

క. జనియించె నొక్కకన్యక, జననర నామేననుండి చయ్యన నాదై
త్యుని సంహరించి నిలిచెను, గనులకు మిఱుమిట్లు గొలుపఁగను నా యెదుటన్.

గీ. నిలుచుటయు మేలుకని నేను నిద్రనుండి, కన్నులను విచ్చి చూచి యాకన్య నెదుట
విస్మయముఁ జెంది చాల యీవిపినమునకు, నేల వచ్చితి వెవతెవో నెఱుఁగఁ జెప్పుమ.

క. అనుటయు నే నేకాదశి, ననుదానను దేవ నిన్ను రక్షింపఁగ నే
నను నేఁడు మురవినాశన, మొనరుప నీమేన జనన మొందితి దానన్. 458

గీ. అనుటయును నేను బ్రక్కగా ననువు లుడిగి, నేలమీఁదను బడియున్న తాళజంఘు
సుతునిఁ గనుఁగొని నిశ్చలస్థితిని జెంది, నిమిషమాత్రంబు మిక్కిలి లేని ప్రమదమునను.

ఆ. చాల నన్నుఁ గాక బ్రతికించితి వశేష, భువనములను నమితపుణ్య వగుట
నిచ్చెదను వరంబు లెన్నేనియును నీకుఁ, గోర్కి తీరునట్లు కోరుకొనుము. 460

క. అనుటయు నాకన్యక యి, ట్లనియెను నీమాయ తెలియ నగునె ప్రపంచం
బున కేది యెట్లు చేయం, జనునో యటులె చేయుచుండు సర్వము తండ్రీ.

గీ. కాన నీవిచ్చువరమును గా దనంగ, రాదు గావునఁ గోరెద నాదినంబు
నందు నుపవాస మొనరించునట్టివారి, కపునరావృత్తి యగుపదం బబ్బుఁ గాక.

గీ. నాదినంబునఁ జేసెడినక్తమునకు, ఫలము సగ మీయు ముపవాసఫలములోన
నక్తఫలమున సగ మేకభక్తమునకు, నొసఁగు మఖిలజనంబుల నుద్ధరింప. 463

గీ. నాదినంబున నుపవాసనక్తములకు, నేకభక్తంబునకుఁ గూడ నెట్టిఫలము
యట్టిఫల మిమ్ము మదిని నీయందు నిలిపి, జాగరం బొనరించెడిజంతువులకు. 464

గీ. ప్రియము గాకుండుఁగాక యేదియును గూడ, నాదినము వోలె నీకు ననాదినిధన
యనుచుఁ బ్రార్థించుటయు నట్లె యగును గాక, యని వచించి యంతర్ధాన మైతి నేను.

—: మార్గశీర్ష శుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మార్గశీర్ష శుక్లైకాదశి మోక్షైకాదశి యనునామంబు వడసె. తచ్ఛ్రవణ
మాత్రంబున వాజపేయఫలంబు ప్రాప్తించు. 466

గీ. సర్వపాపంబులను గూడ సమయఁ జేసి, మోక్ష మొసఁగును గావున మోక్ష యనెడి
నామమును జెందె నయ్యది భూమిపాల, వినుము దానిమహత్త్వము వినుతు నీకు.

సీ. కలదు పూర్వము చంపకం బనుపురి యొకండు,సుజనసంతోషాభిశోభితంబు
వైఖానసుం డనువసుమతీంద్రుఁ డొకండు, పాలించు చుండె నాపత్తనంబు
నటు లుండ నొక్కనాఁ డతనికిఁ దత్పితృగణము స్వప్నమునందుఁ గానఁబడియెఁ
గనఁబడి కన్నీళ్లు గాల్వలు గట్టఁగా,నేడ్చుచు లో దుఃఖ మిముడ కునికిఁ
గీ. దండ్రి తరియింపఁ జేయు మిత్రతతిని మన్ము,నిరయకష్టంబులకు నోర్వనేర మింక
ననుచు మొఱపెట్టుచుండఁగా నంతలోన,వచ్చె మెలఁకువ మేదినీవల్లభునకు.
క. అంతట వైఖానసుఁ డ,త్యంతవిషాదాభిభూతుఁడై రయమున నే
కాంతముగను బర్వతముని,యంతికమున కేఁగి మ్రొక్కి యాపూజ్యునకున్.
క. తనస్వప్నగాథ యంతయు,వినిచి తపోనిలయ దీనివిషయము నాకున్
గనికరమున నెఱిఁగింపుము, మనఁ జాలను బితరు లట్లు మఱుగుఁచు నుండన్.
క. అని ప్రార్థించుటయును న,మ్ముని యొకనిమిషంబు యోగముద్రీకృతలో
చనుఁడగుచును దద్హేతువుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియెఁ దెఱచి కన్నులతనితోన్.
సీ. భూపాల నీతండ్రి పూర్వజన్మంబున,క్షత్రియకులమందు సంభవించి
రాజకార్యప్రవర్తనలౌల్యమునఁ జేసి,ఋతుకాలమున నున్నసతిని విడిచి
యన్యదేశంబున కరిగె నాకతమున,నిజపితృయుతముగా నిరయ మొందె
వారల కెల్ల నుద్ధారంబు గలిగింప,నను వైనయొకయుపాయంబు గలదు
ఆ. మార్గశీర్ష మనెడిమాసంబునను శుద్ధ, పక్షమందు వచ్చుమోక్ష యనెడి
హరిదినంబునందు నాచరించి వ్రతంబు, ధారపోయవలయుఁ దత్ఫలంబు. 472
క. అనుటయు వైఖానసుఁ డ, మ్మునియనుమతి నొంది శీఘ్రముగ నిజపురికిం
జనుదెంచి విధివిధానం, బునఁ జేసి వ్రతంబు ధారపోసెను ఫలమున్. 473
క. అంతటఁ దత్పితృవర్గము, సంతసమున దీవనలను జల్లుచు ధరణీ
కాంతునకు దర్శనం బే, కాంతంబున నొసఁగి యరిగె ననిమిషపురికిన్. 474
క. కావున మోక్షైకాదశి, కేవియు సరి గావు నాకు నెంతయుఁ బ్రీతిం
గావించు నది విముక్తిని, గావించుటఁ జేసి సకలకలుషాత్ములకున్. 475

—: పౌ ష కృ ష్ణై కా ద శీ మా హా త్మ్య క థ న ము :—

వ. మఱియును పౌషమాసకృష్ణపక్షంబున వచ్చునేకాదశి సఫలైకాదశి యని చెప్పంబడియె. సఫలైకాదశియందు నారికేళక్రముకబీజపూరకజంబీరదాడిమ ధాత్రీఫలలవంగబదరామ్రాదిఫలంబులచేతను ధూపదీపాదులచేతను నన్నారాధించి రాత్రి జాగరణంబు గావింపవలయు. తద్వ్రతంబునకుఁ దీర్థంబులు గాని యజ్ఞంబులు గాని వ్రతంబులు గాని తపంబులు గాని సరి గానేరవు. దీని కొక్క దృష్టాంతంబు చెప్పెద. వినుము. 476

క. క్షితినాథ కలదు చంపా, వతి యనుపుర మొండు మున్ను వసుమతిపైఁ ద
త్పతి యగుచు నుండె మాహి, ష్మతుఁ డనుజేఁ డొకఁడు ధర్మమార్గాశ్రితుఁడై.
క. అతనికిఁ బుట్టిరి యేగురు, సుతు లం దగ్రజుఁడు బుద్ధిశూన్యులతోడన్
జతగూడి సకలపాతక, రతుఁడై తిరుగంగఁజొచ్చె రాత్రియుఁ బవలున్. 478
ఆ. అతనిదుండగంబు లంతంతకును హెచ్చి, బాధపెట్టుచుండఁ బ్రజల నెల్ల
నది యెఱింగి రాజు మది నాగ్రహము నొంది, యుంపఁ దగదు వీని నూరిలోన.
క. అని తలఁచి యపుడె లుంభకుఁ, డనునామము పెట్టి వాని కాత్మజుఁ డనుప్రీ
తిని విడిచి వెడలఁగొట్టెను, దనపురముననుండి రాజధర్మజ్ఞుండై. 480
గీ. అంతటను లుంభకుం డొకయడవి కేఁగి
వాస మొనరించుకొనియుండి వాసుదేవ
ధామ మనునొక్కయశ్వత్థతరువుక్రిందఁ
బ్రాణులను జంపుకొని తిని బ్రతుకఁ దొడఁగె. 481
గీ. అట్లు బహుకాల మరుగంగ నాళులుండు, వృద్ధుఁ డగుటను నొకపౌషకృష్ణపక్ష
దశమినాఁ డెచ్చటికిఁ గూడఁ దరల లేమి,నచ్చటనె శయనించి క్షుధార్తుఁ డగుచు.
గీ. పరదినంబున సమ్మహాతరువుకడను, వఱలినఫలంబులను నేఱి వాసుదేవు
నకు సమర్పణ మొనరించి నాకుఁ గలిగి, నట్టిదురవస్థ మానుపు మనుచు నేడ్చె.
ఆ. అట్టు లేడ్చి రోడ్చి యాదినం బంతయు, నొదవ కునికిఁ దినఁగ నదియుఁ గూడ
నుపవసించి క్షుధను నొనగూడమిని నిద్ర, సలిపె లుంభకుండు జాగరంబు. 484
గీ. అప్పు డాకాశవాణి యి ట్లనియెఁ బుత్ర, వచ్చు సఫలాప్రసాదమువలన నీకు
నచిరకాలంబుననె రాజ్య మనుడు వాని, కఖిలశక్తులు ప్రాప్తించె నాక్షణంబ.
ఉ. అంతట లుంభకుండు హరియందె మనంబును జేర్చి భక్తితో
సంతతనృత్యగీతములు సల్పుచు దైవకృపావశంబుచే
సంతును రాజ్యముం బడసి సర్వసుఖంబులు చెంది ధాత్రిలో
నంతమునందు విష్ణుపద మందెను జన్మము సార్థకంబు గాన్. 486

—: పౌషశుక్లైకాదశీ మాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును బౌషశుక్లపక్షంబునందు వచ్చునేకాదశి పుత్రదైకాదశి యని చెప్పం
బడియె. అమ్మహైకాదశియందు న న్నారాధించెనేని యఖిలపాతకంబులుం
దొలంగి పుత్రప్రాప్తి కలుగు. 487
సీ. వినుము దీనికి నిదర్శనముగా నొకగాథ,వచియించెదను నీకు వసుమతీంద్ర
ధాత్రిలోపలను భద్రావతి యనుపేర,నుండెను బూర్వమం దొకపురంబు
దానికి నధిపతిగా నుండెను సుకేతు,మంతుండు నా నొక్కయుష్మోధవుండు
చంపకాహ్వాయ యైనసతితోడ నాప్రభు,వఖిలభోగంబుల ననుభవించి

గీ. తనయుఁ బుత్రులు గలుగమి కెదను మిగుల, వగపు జనియింప సర్వంబు వదలిపెట్టి
తానొకరికినిఁ జెప్పకుండంగ నేఁగె నొక్క, గహనదేశంబునకుఁ దురంగమము నెక్కి.

క. అటు లేఁగి గహనమునఁ గృచ్ఛ్రాటఁ దిరుగుచుఁ బిచ్చివానిచందంబున ను
త్కటమునఁ బరితపించుచు, నెటులో కనియె నొకహ్రదంబు నీశ్వరకృపచేన్.

క. కనుఁగొని యచ్చెంత తత్తటమునఁ దప మొనరించుచుండు మునులసమీపం
బున కేఁగి మ్రొక్కి వారికి, వినయంబునఁ దెలిపి స్వీయవృత్తాంతంబున్. 490

క. కరుణింపఁ గలమహాత్ముల, కరణిని గనఁబడితి రిమ్మహాప్రకాశము మీ రె
వ్వారో స్వాములార మామక, పరితాపము దీర్పుఁ డనుచుఁ బ్రార్థించుటయున్.

క. ఆవసుకేతునృపునిమాటలు, గావింపఁగ నెదను దయకుఁ గరుణను విశ్వే
దేవులము మేము జనవర, దైవం బనుకూల మయ్యెఁ ద్వత్ప్రార్థనకున్. 492

వ. నేఁడు పుత్రైకాదశి గావునఁ దద్వ్రతం బొనరించి సఫలమనోరథుండ వగు
మని యనుగ్రహించుటయు సుకేతుమంతుండు తదనుగ్రహభాషితంబు శిరం
బునం దాల్చి మునిజనోపదిష్టప్రకారంబునఁ బుత్రైకాదశీవ్రతంబు నచ్చటన
యథావిధిఁ గావించి యమ్మహామునులయనుజ్ఞంబడసి నిజగృహంబున కరుదెంచె.

గీ. అంతటను గొన్నిదివసంబు లరుగుటయును
గర్భమును దాల్చి చంపకాకంబుకంఠి
కనియెఁ గులవర్ధనుం డైనతనయు నొకని
నొక్కదినమున నొకసుముహూర్తమందు. 494

గీ. అంతటను బుత్రకుఁడు రవికాంతితోడఁ, దేజరిల్లఁ దొడంగెను దినదినంబు
తత్ప్రభావంబుఁ జూచి భూధవుఁడు గట్టెఁ, బట్టమును నాతనికి మహీప్రజల నేల.

ఆ. అపుడు రాజ్యభరము నానృపతనయుఁడు, దాల్చి యేలఁ దొడఁగె ధాత్రి నెల్ల
ధర్మదేవతావతారంబె యితఁ డని, భూజనంబు లెల్లఁ బొగడుచుండ. 496

—: మాఘకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును మాఘకృష్ణపక్షంబున వచ్చునేకాదశి షట్తిలైకాదశి యని చెప్పం
బడియె. అయ్యది బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకంబుల నశియింపం జేయుమాఘ
మాసంబు ప్రాప్తించుటయుఁ గామక్రోధాదివివర్జితమానసంబున నేలపైఁ బడని
గోమయంబు గ్రహియించి యందుఁ దిలలును గార్పాసపిండకంబులును నుంచి
నన్ను స్మరియించికొనుచు నష్టోత్తరశతపిండంబులు గావించి యుంచికొని
మాఘకృష్ణపక్షంబున వచ్చు నేకాదశినాఁడు ప్రాతఃకాలంబున లేచి నానామంబు
స్మరియించుచుఁ దిలపిష్టోద్వర్తనంబు కావించుకొని తిలస్నానంబుచేసి తిలోద
కంబు విడిచి తిలగోమయపిండంబులు హోమంబు గావించి నన్నారాధించుచు

నుపవాసంబుతోడ రాత్రి జాగరణంబు చేసి శతకూశ్మాండంబులచేఁ గాని శత నారికేళంబులచేఁ గాని శతబీజపూరకంబులచేఁ గాని తదభావపక్షంబున శత పూగీఫలంబులచేఁ గాని యథావిధి నాకర్ఘ్యంబు నొసంగి నాకు సంప్రీతి గలుగ నలయు నని భావించి తిలోదకపాత్రంబును ఛత్త్రోపానహంబులును వస్త్రంబులును గృష్ణధేనువును బ్రాహ్మణునకు దానంబు చేసి తిలపిష్టంబు భుజియించి పిదప ద్వాదశీపారణంబు గావింపవలయు. ఇయ్యది షట్తిలైకాదశీవిధానంబు. స్నానప్రక్షాళనకంబులయందుఁ గృష్ణతిలలు ప్రశస్తంబులు. తిలస్నానంబును దిలోద్వర్తనంబును దిలహోమంబును దిలోదకంబును దిలదానంబును దిలభోజనంబును గావించెడివ్రతంబు గావున నయ్యది షట్తిలైకాదశీవ్రతంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

ఆ. అమ్మహావ్రతంబు నాచరించినయెడ, సకలపాపములును నమసి పోయి
యుండఁ గలుగు నమరు లుండెడిపదమున, వదలకుండ దివ్యవర్షశతము. 498

క. విను మేతద్దృష్టాంతము, గను నీ కొకగాథ వినుతు త్వావర పూర్వం
బున నొకబ్రాహ్మణి భూతల, మున నుండె వ్రతోపవాసముల నొనరుచుచున్.

క. దేవబ్రాహ్మణపూజలు, గావించుచు నాలయములు గట్టించి మహీ
దేవులకును దేవులకును, నావరవర్ణిని యొసంగు నతిభక్తిమెయిన్. 500

ఆ. కాని యామె యెట్టికాలంబునను గూడ, నొకరి కింతయన్న మొసఁగదాయె
దానివలనఁ దద్వ్రతప్రభావంబులు, కానరాక యుండె మానవేంద్ర. 501

ఆ. అని యొఱింగి కరుణ యావిర్భవింప నే, నామె నుద్ధరించునాసతోడ
నరిగి భిక్షుకుండ నై తద్గృహమునకు, ద్వారమందు నిలిచి తరుణ మరసి. 502

గీ. కేక వైచితిఁ బాత్రను గేలఁ బట్టి, యామె వినఁగను దేహి భిక్షా మటంచు
నంతటను నమ్మహీసురకాంత వచ్చి, తెఱచి దలుపును నామోము తేఱిచూచి.

గీ. బిరబిరను లోని కరిగి మృత్పిండ మొకటి, వట్టికొని వచ్చి వైచె నాపాత్రలోన
నపుడు నే నేఁగుదెంచితి నంత నామె, తనువుతోడనె వైకుంఠమునకుఁ జేరె.

గీ. చేరుటయు నాయమకు మహాగార మొకటి, వాసధామంబుగా దయచేసినాఁడఁ
గాని యది శూన్యముగ నున్న కారణమున, భూసురాంగన వచ్చి నావాసమునకు.

గీ. స్వామి నేఁ జేసినట్టికృచ్ఛ్రవ్రతములు, దాన మొనరించినట్టిసద్మములు నిలిపి
నట్టిదేవాలయము లసంఖ్యములు వాని,కన్నిటికిఁ గూడ శూన్యగృహంబె ఫలమె.

చ. అనుటయు నిట్టు లంటిని ద్విజాంగన కేను సతీమతల్లి నీ
వొనరిచినట్టికర్మములయోగ్యతకున్ దగునట్టులే ఫలం
బొనరెను గాని చేయనిది యొక్కటియున్ లభియింప దెందు నీ
మనమున ఖేద మొందకుము మా కిదయింపవు పక్షపాతముల్. 507

గీ. పెట్టితివి భిక్షుకునకు మృత్పిండ మొకటి, చేసితివి గృహదానవిశేషములును
వ్రతములును బూజలును నుపవాసములును, గాని యన్నము వెట్టితె వేని కైన.
శ. అన్నమె ప్రాణాధారం, బన్నమె దోహదము బుద్ధి కన్నమె దేహా
భ్యున్నతికి మూల మది లే, కున్నను విశ్వంబె శూన్య ముజ్జ్వలగాత్రీ. 509
క. అనుటయు బ్రాహ్మణి తనత, ప్పు నెఱింగి మహాత్మ బుద్ధిపొరపాటునఁ జే
సినదోషము సైఁచి ననుం, గనికరమునఁ బ్రోవు మెవరు గతి యిఁక నాకున్.
క. అని ప్రార్థించుటయును నా, మనమునఁ గనికరము వొడమి మానిని నిన్నున్
గనుఁగొనఁగ దేవపత్నులు, చనుదెంతురు వారు వచ్చుసమయమునందున్.
గీ. తలుపు తెఱవక యింటిలోపలనె యుండి, షట్తిలావ్రతఫలము నొసంగు నెడలఁ
దలుపు దీసెద ననుము తత్క్షణమ నీవుఁ, గలుగు నఖిలార్థసిద్ధులు కంబుకంఠి.
చ. అని వచియించి బ్రాహ్మణిని నంపితి నింటికి నంత నాయమన్
గనుఁగొన దేవపత్ను లతికౌతుక మొప్పఁగ రాఁగ నేను జె
ప్పినయటు లామె చేయుటయుఁ బ్రీతి నొసంగిరి షట్తిలావ్రతం
బునఫల మామె కాసతులు పోవఁగ లోపము లెల్ల నంతటన్. 513
గీ. ఆమహీసురసుందరి యనుభవించె, దివ్యవర్ష శతంబు తద్దివ్యసుఖము
కావునను నెట్టిపుణ్యంబు గాని భూప, షట్తిలాసుకృతమునకు సాటి గాదు.

—: మాఘశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును మాఘశుక్లపక్షమందు వచ్చునేకాదశి జయైకాదశి యని చెప్పం
బడియె. తద్వ్రతంబువలన సర్వపాతకంబులును నశించి పిశాచత్వంబు తొలంగు.
క. విను దీనికి దృష్టాంతము, గను నీకు వచింతు నొక్కకథ సురలోకం
బునఁ జిత్రసేనుఁ డనుపే, రను నొకగంధర్వుఁ డుండె రాజవరేణ్యా.
క. అతనికి మాలిని యనియెడు, సతి యొక్కతె గలదు సుగుణశాలిని యాదం
పతుల కుదయించె నొకయా, యతలోచన పుష్పవంతి యనియెడుపేరన్. 517
క. ఆకోమలిరూపము నా, లోకింపఁగవలయుఁ గాని లోచనములచే
వాకులతో నిట్టిది యని, వాకొనఁగ నశక్య మెంతవానికి నైనన్. 518
క. నానాఁటికి నాచేడియ, గానమునను నాట్యమునను గౌశల మొదవం
గా నవనవలావణ్యము, గానంబడ మేన మిగులఁ గ్రాలుచు నుండెన్. 519
క. అటు లుండఁగ నొకనాఁ డా, చటులేక్షణ యింద్రసభకుఁ జని తనవిద్యా
పటిమము గనఁబడఁ బాడుచు, నటియింపఁ దొడంగె నమరనాథుఁడు మెచ్చన్.
వ. అప్పు డచ్చట గానవిద్యావిశారదుండును రూపవంతుడును బుష్పదంతుఁ డనెడి
గంధర్వసితనూజుండును నగుమాల్యవంతుండు తదీయలావణ్యమోహితమాన

సుండై కామవికారంబు సడంచుకొనఁ జాలక భావసూచకంబుగా నాకోమ
లాంగి నాలోకింపఁ దొడంగె. 521

ఉ. అంతటఁ బుష్పవంతియుఁ దదాకృతిమోహితచిత్తవృత్తియై
కంతునిబారిఁ జిక్కి కడగంటను గాంచుచు వాని లోపసం
క్రాంతి నెఱుంగకుండఁగను గానము సేయుచు నాడఁ జొచ్చె వృ
త్రాంతకుఁ డాయసభ్యతను నయ్యెడ నారసి యాగ్రహంబునన్. 522

గీ. ఇచ్చె శాపంబు వారల కిరువురకును, బడయునట్లు పిశాచరూపంబు లంత
వార లరిగిరి దారుణాకారములను, దాలిచి విషాదమున హిమశైలమునకు. 523

క. అరిగి హిమాచలమున కా, యిరువురును సహింపరానిహిమదుజకు మహా
పరితాపభరితు లగుచును, జరియింపఁదొడంగి రద్రిసానువులందున్. 524

క. ఆహారము లభియింపమి, వ్యాహరింపఁగ నశక్తు లగుచును వా రా
నీహారశైలభూమిని, దేహంబులు మఱచి యెట్లొ తిరుగుచు నుండన్. 525

గీ. దైవయోగంబునను నొక్కతరుణమందు
వారు పడుబాధ చూడంగ వలను గామిఁ
గావ వచ్చినకారుణ్యదేవి నాఁగ
వచ్చెను జయాఖ్య గలహరివాసరంబు. 526

గీ. అమ్మహాదినమందు నాహారనిద్ర, లుడిగి గజగజ వడఁకుచు నొక్కచోటఁ
గదలఁగా లేక యుండినకారణమున, వారలకుఁ జేకుఱెను జయావ్రతఫలంబు.

గీ. అంతటఁ బిశాచరూపంబు లంతరించి, ప్రాప్తమైనట్టిపూర్వరూపములు దాల్చి
చనిరి వారు త్రివిష్టపంబునకు వ్యోమ, యానమున నెక్కి యమరుల కచ్చెరువుగ.

క. చని వారలు సంతోషం, బున నింద్రునిసభకుఁ బోయి మ్రొక్కిరి దేవేం
ద్రున కపుడు వారి నింద్రుఁడు, గనుఁగొని యాశ్చర్య మొదవఁగా ని ట్లనియెన్.

క. మీ కేసుకృతముచేతను, జేకూరెను శాపముక్తి చెప్పుఁడు నాఁగన్
వాకొనిరి వారు తమకథ, సాకల్యంబుగ వ్రతప్రసాదం బనుచున్. 530

క. అంతట వారలను మరు,త్వంతుం డత్యధికగౌరవంబున నిజసౌ
ధాంతరమున నునిచి నిర, త్యంతరముగ సేవచేయ నారంభించెన్. 531

క. కావున జయాప్రభావము, భూవర బ్రహ్మమ లేని పూర్తిగఁ దెలియం
గా వలఁతులు గా రని నా, భావము పలుపలుకు లింకఁ బలుకఁగ నేలా. 532

—: ఫాల్గునకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును ఫాల్గునకృష్ణైకాదశిం గూర్చి మున్ను బ్రహ్మను నారదుం డడు
గుటయు నామునివరునకు బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 533

గీ. కనుము ఫాల్గునకృష్ణపక్షమున వచ్చు, నట్టిహరివాసరము విజయంబు నొసఁగుఁ
గాన విజయాభిధానంబు గలది యయ్యె, వినిపెదను దానికొకగాథ మునివరేణ్య.

సీ. మును రామచంద్రుండు వనమున వసియించె, జానకీసౌమిత్రిసహితుఁడగుచు
నాసమయంబున హరియించె జానకీ, దేవినిఁ గామియై రావణుండు
భార్యావియోగతాపమున కష్టంబు లొందఁగి, దరి లేక రాముఁడు తిరుగఁ జొచ్చె
నత్తరుణమున రఘూత్తమునకు నమ్ము, కూడె సుగ్రీవునితోడ మైత్రి

ఆ. యంత నాంజనేయుఁ డరిగి లంకాపురి, కవనిసుతను జూచి యరుగుదెంచి
వార్త దెలుపుటయును వానరసేనతో, బయలుదేఱె రామభద్రుఁ డటకు. 535

గీ. కడలి దాఁట నుపాయంబు గానరామిఁ
బరితపించుచు సాగరపరిసరమునఁ
గనఁబడెడియొక్కయాశ్రమంబునకు నేఁగి
కాంచి బకదాల్భ్యుఁ డనుపారికాంక్షి నొకని. 536

గీ. వినయమున మ్రొక్కి తనచరిత్రనువచించి, స్వామి తెలుపుముపాయముసాగరమును
దాఁటుటకునంచుఁ బ్రార్థింపఁ దాపసుండు, మూసికొనికన్నులనుసర్వమునుగ్రహించి.

వ. తరువాతఁ గన్నులు దెఱచి రామచంద్రు నవలోకించి రామా ఫాల్గునకృష్ణపక్షంబున వచ్చునేకాదశి విజయాభిధానంబు గలయది. ఆపుణ్యదివసంబునందు హేమకుంభంబు గాని రజితకుంభంబు గాని తామ్రకుంభంబు గాని మృత్కుంభంబు గాని జలంబుచేఁ బూరించి పంచపల్లవంబులచే నలంకరించి యొక్కపవిత్రప్రదేశంబునందు స్థాపించి దానిపైని హేమమయం బగునారాయణప్రతిమ నుంచి తత్సమీపంబున నఖండఘృతదీపంబు ప్రతిష్ఠించి షోడశోపచారంబులచేఁ బూజించి యథావిభవంబుగ నైవేద్యంబు సమర్పించి యారాత్రి జాగరంబు గావించి ద్వాదశీదినంబున సూర్యోదయం బైనపిమ్మట నాకుంభంబు సముద్రతీరంబునం గాని నదీతీరంబునం గాని తటాకతీరంబునం గాని స్థాపించి పూజ గావించి ప్రతిమాయుక్తంబుగా బ్రాహ్మణునకు సమర్పించి తదర్పణకాలంబున యథాశక్తి దానంబులఁ గావింపవలయు. 538

గీ. ఇట్లు లేకాదశీవ్రతం బీవు నాఁడు, సలిపి యంభోనిధిని దాఁటి సులభముగను
లంకలోఁ జొచ్చి రాక్షసులను వధించి, కొనుము సతితోడ విజయలక్ష్మిని నరేంద్ర.

చ. అనుటయు రాఘవుండు విజయావ్రతముం బొనరించి తద్బలం
బున సులభంబుగాఁ గపిసమూహముతోడఁ బయోధి దాఁటి లం
కను నరికట్టి రాక్షసనికాయయుతంబుగ రావణాసురుం
దునిమి జయంబు గాంచి సతితోడ నయోధ్యకుఁ జేరె నారదా. 540

క. అనుటయు నారదుఁ డావ్రత, మునఁ గలమహిమంబు లోకముల కన్నిటికిన్
జని తెలుపసాగెఁ దద్వ్రత, మును జేసి జయంబు మోక్షమును జను లొందన్.

—: ఫాల్గునశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును ఫాల్గునశుక్లపక్షంబున వచ్చునేకాదశిం గూర్చి మాంధాత వసిష్ఠ మహర్షి నడుగ నమ్మహర్షి యమ్మహీంద్రున కిట్లనియె.

గీ. అధిప ఫాల్గునసితపక్షమందు వచ్చు, హరిదినం బొప్పు నామలక్యాహ్వయమునఁ
జలుపునెడఁ దద్వ్రతంబును సంఘటిల్లు, సకలపుణ్యంబులును జేసినట్టిఫలము.

సీ. సచరాచరములైన జగములన్నియు మున్ను, ప్రళయకాలమునందు విలయ మొంద
నాసమయంబున నఖిలజగంబుల, సృజియింప నెంచి సర్వేశ్వరుండు
నిష్ఠీవనము చేయ నిష్ఠీవనమునుండి, ప్రభవించె నొకమహాపాదపంబు
దానినుండి జనించి ధాత పూర్వమువోలెఁ, గావించె నఖిలలోకముల మరల

గీ. నంత దేవర్షిసంతాన మాద్రుమంబుఁ, గాంచి తన్నామ తెలియనికారణమున
నచ్చెరువు నొందుచుండంగ నాత్మలందు, నప్పు డశరీరవాణి యి ట్లనియె నధిప.

గీ. ఆమలకి యనువృక్ష మియ్యది స్మరించి, రేని దీని లభించు గోదానఫలము
దీని నంటినఁ గలుగుఁ దద్ద్విగుణఫలము, త్రిగుణఫల మబ్బు భక్షింప దీనిఫలము.

క. ఇది మాధవునకుఁ బ్రీతి, ప్రద మగుటను జేసి సర్వపాపహరం బై
నది గాన దీనిసేవను, వదలక చేయుదురు ముక్తి వలసినవారల్. 546

వ. దీనికిమూలంబునందు నారాయణుండును స్కంధంబునందుఁ బితామహుండును స్కంధంబునందు రుద్రుండును శాఖలయందు మునులును బ్రశాఖలందు దేవతలును బర్ణంబులందు వసువులును బుష్పంబులందు మరుత్తులును ఫలంబులందుఁ బ్రజాపతులును నివసించియుందురు. కావున నామలకీద్రుమంబు సర్వదేవతామయంబుగాఁ జెప్పంబడియె. ఫాల్గునశుక్లైకాదశినాఁడు నియమయుక్తంబుగాఁ గాల్యకృత్యంబులు నెఱవేర్చికొని ప్రాతస్స్నానంబు గావించి నేఁడు నిరాహారంబుగా నుండి జనార్దనప్రీతికరంబుగా మఱునాఁడు ద్వాదశీపారణ గావించెద నని సంకల్పించి యామలకీవృక్షంబుకడ కేఁగి తత్పురోదేశంబునఁ బంచపల్లవ సమేతంబును సుగంధవాసితంబును బుష్పమాలాలంకృతంబును నూతనవస్త్రాది భూషితంబును నగునొక్కకుంభంబు మంత్రపూర్వకంబుగా స్థాపించి దానిపైని లాజపూరితం బగునొకపాత్రంబు నుంచి దానిమీఁద విత్తానుసారంబుగాఁ జేయింపఁబడినసువర్ణజామదగ్న్యప్రతిమను బ్రతిష్ఠాపించి యథావిధిఁ బూజించి యామలకయుక్తం బగునర్ఘ్యం బొసంగి నృత్తగీతవాద్యంబులచేతను విష్ణుపురాణాఖ్యానాదిసత్కథాపఠనశ్రవణంబులచేతను నాదినం బంతయును నిరాహారంబుగా జాగరంబుతో వెడలించి మఱునాఁ డుదయంబున విష్ణునామంబులచే

జామదగ్న్యప్రతిమాశోభితం బగు నామలకీవృక్షంబునకుఁ బ్రదక్షిణంబులుగావించి నీరాజనం బొసంగి పిదప బ్రాహ్మణుని నర్చించి జామదగ్న్యస్వరూపి యగు నారాయణుండు ప్రీతుం డగుఁగాక యని భావించి యాబ్రాహ్మణునకుఁ బూజా ప్రతిమాదు లన్నియును సమర్పించి నమస్కరించి పిమ్మట నామలకీతరువును స్పృశించి ప్రదక్షిణంబు గావించి స్నానంబు చేసి ద్వాదశీపారణ గావింపవలయు.

గీ. ఈవ్రతంబును గావించె నేని యిట్లు, చెందు నఖిలాధ్వరములు చేసినఫలంబు
నఖిలతీర్థంబులను మున్గినట్టిఫలము, నఖిలదానంబులును జేసినట్టిఫలము. 548

క. అనవుడు దేవర్షులు తమ, మనములలోపలను మిగుల మ్రాన్పడి మమ్మీం
బొనరుప ధన్యుల నేతెం, చిన దేవుఁడ వెవఁడ వీవు చెప్పుము దేవా. 549

క. అని ప్రార్థించుటయును ని, ట్లనియె నభోవాణి జగము లన్నిటికిని గ
ర్తను నేను మర్త్యశాసన, మునను బ్రవర్తిల్లు చుండు భూతము లెల్లన్. 550

గీ. విష్ణు వనియెడి పేరను వెలసి నేను, సర్వలోకంబులకు నుండు సాక్షి నగుచుఁ
గాన రాఁడు మఱొక్కఁడు కర్త నాకు, నని పలికి మాయ మైపోయె నంతలోన.

క. అది విని దేవర్షులు స, మ్మదమునఁ దద్వ్రతముఁ జేసి మాహాత్మ్యం బిం
పొదవఁగఁ బ్రశస్తి కెక్కిరి, పదిమందియుఁ గూడి తమ్ము భావింపంగన్. 552

క. అనుటయు మాంధాత వసి, ష్ఠునకుఁ బ్రణామం బొనర్చి చొచ్చి నిజపురం
బున నామలకీవ్రతమును, బొనరిచి యిహపరములందుఁ బొందెఁ బ్రశస్తిన్.

—: చైత్రకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును జైత్రకృష్ణైకాదశిం గూర్చి మాంధాత యొకనాఁడు లోమశమహర్షి నడుగ నమ్మహర్షి యన్నరేంద్రుని కిట్లనియె. 554

గీ. చైత్రమాసస్థకృష్ణపక్షమున నొప్పు, హరిదినము పాపమోచని యనెడిపేర
నడిగితివి గానఁ జెప్పెద నాలకింపు, మధిప దానిమహత్త్వ మత్యద్భుతంబు.

సీ. మును చైత్రరథమునం దొనరించుచును దపం, బుండె మేధావి నా నొక్కద్విజుఁడు
చూచి యావిప్రునిసోయగంబును గామ, మార్గణవిద్ధయై మంజుఘోష
కొంతదూరంబునఁ గూర్చుండి గానము, మొదలుపెట్టెను జగన్మోహనముగ
నాపాట శ్రవణపేయంబుగా మేధావి, తెఱచి కన్నులు దెసల్ తేఱి చూచె

గీ. నంత నొకదిక్కునను రతికాంతవోలె, గోచరించుటయును మంజుఘోష మరుఁడు
తావుకొని తద్వధూమణితనువునందు, హృదయకవచంబు ఛేదిల్ల నేసె నతని.

ఉ. అప్పుడు మంజుఘోషయును నమ్మునియుం బివశీకృతాత్ములై
యెప్పుడు వోయెనో దినము లెప్పుడు వోయెనో రేలు కన్నులం
గప్పినయట్టు లేదియును గానక మన్మథకేళిఁ దేలుచున్
ముప్పిరిగొన్నమోహమున ముప్పఁ దొడంగిరి నాఁడునాఁటికిన్. 557

గీ. అట్టు లేఁబదియేడేఁడు లరుగుటయును, మదిని గతకాలము నెఱింగి మంజుఘోష
భయవికంపిత యగుచుఁ దాపసున కెఱఁగి, స్వామి సెలవిమ్ము పోయెద స్వర్గమునకు.

క. అని ప్రార్థించుటయును న, మ్ముని యి ట్లనియెను లతాంగి ముగిసెనె రే యే
మనుకొంటివో యింతటిలోఁ, జన నెంచుట కేమి కతము చయ్యనఁ జెపుమా.

చ. అనవుడు మంజుఘోష వినయావనతాననయై మహాత్మ నీ
కును విదితంబు గానియది కొండొక యున్నదె యంచుఁ బల్క న
మ్ముని యొకమూర్త మత్తులను మూసి గతించినకాల మంతయుఁ
గనుఁగొని క్రోధతామ్రనయనంబులతోఁ దిలకించి యాచెలిన్. 560

ఆ. భ్రష్టురాల యెంతపని చేసితివి స్నాన, సంధ్య లడఁగిపోయె జపము కూలెఁ
దపము తగులఁబడియెఁ ద్వత్సమాగమమునఁ, జేసి నాకు నిట్టిచేటు వచ్చె.

క. ఛీ ఛీ నినుఁ గనరాదు పి, శాచి తెఱంగునను నా ప్రశాంతిని దొలఁగం
ద్రోచితివి గాన నీవు పి, శాచివి గ మ్మనుచు ఘోరశాపం బిచ్చెన్. 562

ఉ. అంతట మంజుఘోష వినయంబున మ్రొక్కి మహానుభావ నీ
చెంతను నెంతొ కాలము వసించినదాన నటంచు నైన నీ
స్వాంతమునం దలంపకయె శాప మొసంగితి వెందుఁ బోదు శా
పాంత మనుగ్రహింపుము క్షణాధికకోపులె బ్రాహ్మణోత్తముల్. 563

క. అనుటయును నమ్మునీంద్రుఁడు, కనికరమున నిట్టు లనియెఁ గంజాక్షి వ్రతం
బొనరుపుము పాపమోచని, యనుహరిదివసమున శాప మంతము నొందున్.

ఉ. నావుడు మంజుఘోష తరుణంబు నెఱింగి వ్రతంబు చేయుటన్
బావనమూర్తి యయ్యె నిజపాతక మెల్లఁ దొలంగిపోయి మే
ధావియుఁ దండ్రియాజ్ఞను వ్రతంబు నొనర్చి విశుద్ధుఁ డయ్యె ధా
త్రీవర పాపమోచనికి దీటగువాసర మేది చూడఁగన్. 565

క. అనుటయు మాంధాత మునీం, ద్రునకుం బ్రణమిల్లి భక్తితో నిజనగరం
బున కేఁగుదెంచి వ్రతముం, బొనరించి ప్రశస్తి కెక్కె ముజ్జగములలోన్. 566

—: చై త్ర శు క్లై కా ద శీ మా హా త్మ్య క థ న ము :—

వ. మఱియును జైత్రశుక్లైకాదశిం గూర్చి మున్ను దిలీపుండు వసిష్ఠమహర్షి నడుగ
నమ్మహర్షి యమ్మహీంద్రున కి ట్లనియె. 567

సీ. వినుము మహారాజ మును నాగపురమును, బుండరీకుం డనుభుజగరాజు
పాలించుచుండ నా ప్రభునిసన్నిధిలోనఁ, దనపాండితిని జూపుతలఁపుతోడ
లలితాభిధానంబు గలయొక్కగంధర్వుఁ, డరుదెంచి తత్సభాంతరముఁ జొచ్చి
యొనరించుచును గానమును బ్రియాభినివిష్ట, మానసుం డయ్యెఁ దన్మాధ్యమందుఁ

గీ. దానఁ బదబంధవిచ్యుతి దాపరించె
నది మెఱింగి కర్కోటకుఁ డనెడిచక్రి
తెలుపుటయుఁ బుండరీకున కలిగి యతఁడు
గాయకునిఁ దిట్టె నగుము రాక్షసుఁడ వనుచు. 568

గీ. అంత గంధర్వుఁ డాశరుం డగుచు వికృత, రూపమునఁ బ్రియురాలిసమీపమునకు
వచ్చి కన్నీళ్ళు గాఱఁగా వరదలుగను, నేడ్చుచును దనవృత్తాంత మెల్లఁ జెప్పె.

గీ. అపుడు గుండె గుభు ల్లన నతనికాంత, యేమి చేయుటకును జేతఁగామి వాని
వెంటఁబడియేడ్చుచునుఘోరవిపినభూము,లందుఁ దిరుగంగఁజొచ్చెనహర్నిశంబు.

క. అట్టులు దిరుగుచుఁ బతికిం, బట్టినకర్మంబు తనకుఁ బట్టినరీతిన్
జె ట్టనక యు గు ట్టనక యుఁ, గట్టకడకుఁ జేరె నొక్కగహనంబునకున్. 571

గీ. చేరి యక్కాననంబునఁ జింతతోడఁ
దిరుగుచును దైవకృప నొక్కతరువుక్రిందఁ
దపము గావించుకొనుచున్నతపసి నొకనిఁ
గాంచి యాయింతి యాతనికడకుఁ బోయి. 572

గీ. భ క్తితోడను మ్రొక్కి తత్పాదములకు
నిలువఁబడి యుండుటయును గన్నులను దెఱచి
చూచి యమ్మౌని యెవతెవు సుదతి నీవు
కారణం బేమొ చెపుము నాకడకు రాఁగ. 573

క. అని యడుగుటయును వినయం, బున నాసతి యిట్టు లనియెఁ బుత్రికను దపో
ధన నేను వీరధన్వుం, డనుగంధర్వునకు లలిత యంపుదు నన్నున్. 574

క. నాపతికి స్వామి యొక్కరి, శాపంబునఁ గలిగె రాక్షసత్వము దానన్
వాపోవుచు నే నాతని, నోపక నిరువంగఁ దిరుగు చుంటిని వెంటన్. 575

గీ. ఇప్పు డతఁ డీవనంబున కేఁగుదెఱ, వచ్చితిని నేను గూడను వానివెంట
దానివలనను దేవరదర్శనంబు, గలిగె నాకు శుభప్రాప్తి గలదొ యేమొ.

గీ. అనుటయును మౌని కనికరం బంకురింప, నిట్టు లనియెను సాధ్వి నీ వేడ్వ వలదు
చైత్రమాసస్థశుక్లపక్షమున వచ్చు, హరిదినమునకుఁ గామదాహ్వాయము గలదు.

క. కావున నాదివసంబునఁ, గావింపుము వ్రతము సర్వకామము లొందం
గావచ్చు నతివ యనుటయు, నా వెలఁదుక పట్టరానిహర్షముతోడన్. 577

గీ. అమ్మహర్షిసమక్షమునంద చేసి, కామదావ్రతమును దానఁ గలిగినట్టి
పుణ్యమును భర్తకై ధారవోసె నంత, లలితునకుఁ బూర్వరూపంబు లబ్ధమయ్యె.

క. అంతట లలితాలలితులు, సంతోషముతోడ నరిగి స్వర్గంబునకున్
వింతగను గామదావృ, త్తాంతము వచియించి రమరు లచ్చెరు వొందన్. 579

క. లోకోద్ధారంబునకై, నీకం జెప్పితిని మేదినీవల్లభ నే
నీకథ తద్వ్రతమహిమము, సాకల్యంబుగను జెప్పఁజాలఁ డెవండున్. 580
క. అనుటయు దిలీపుఁ డమ్ముని, యనుమతి గొని యాచరించి యావ్రతమును భూ
జను లెల్లఁ బొగడఁ బాలిం, చెను నేకచ్ఛత్రముగను క్షితిమండలమున్. 581

—: వైశాఖకృష్ణైకాదశీ మాహాత్మ్య కథనము :—

వ. మఱియును-వైశాఖకృష్ణపక్షంబునందు వచ్చునేకాదశి వరూథినీనామంబునఁ
బ్రసిద్ధం బయ్యె. 582
క. ఆనాఁడు చేయువ్రతమున, భూనాయక కలుగుపుణ్యాంశములమితి నెవ్వం
డేనియును దెలియఁ జాలఁడు, దాని కదియె సాటి నీకుఁ దాఁపఁగ నేలా. 583
గీ. ఆదినంబున నుపవాస మాచరించి, నట్టులైనను సౌభాగ్య మందితీఱు
నెంతదౌర్భాగ్యవతి యైన నిగురుఁబోఁడి, కావున వరూథినికి సాటి గాన రాదు.
గీ. పుణ్యదివసంబు లొకకొన్ని భుక్తి నొసఁగు
నొసఁగు ముక్తిని మఱికొన్ని యుర్వరేంద్ర
భుక్తిముక్తుల నిచ్చెడిశక్తి గలది
యొకవరూథిని దప్ప వేఱొకటి లేదు. 585
సీ. అనుభవించి సుఖంబు లన్నియు నిలలోనఁ, జనియెను మాంధాత స్వర్గమునకు
విశ్వంబులో మహావిశ్రుతి గొని ధుంధు, మారుఁ డూర్ధ్వపదాధికారి యయ్యెఁ
గైలాసనాథుండు గడియలో బ్రహ్మక, పాలవినిర్ముక్తపాణి యయ్యెఁ
బుడమి నేకచ్ఛత్రముగ నేలి ధర్మాంగ, దుండు వైకుంఠంబుఁ దుదకుఁ జేరె
గీ. నెంద ఱెందఱొ మహనీయు లిహమునందుఁ,బరమునందును నెట్టిలోపమును లేక
శ్రద్ధతోడ వరూథినీవ్రతము చేసి, చెంది రఖిలార్థసిద్ధులు క్షితితలేంద్ర. 586
వ. అశ్వదానంబుకంటె గజదానంబును దానికంటె భూదానంబును దానికంటెఁ
దిలదానంబును దానికంటె స్వర్ణదానంబును దానికంటె నన్నదానంబును
నధికంబుగాఁ జెప్పంబడియె. కన్యాదానం బన్నదానసమంబు. 587
గీ. కన్నియ నలంకరించి యొక్కనికి నిచ్చు,కంటె హెచ్చైనసుకృతంబు గాన రాదు
విక్రయము చేసి కన్య నావిత్తమునను, బ్రదుకుకంటెను హెచ్చుపాపంబు లేదు.
వ. ధేనుదానంబు కన్యాదానతుల్యంబుగాఁ జెప్పంబడియె. అన్నిదానంబులకంటెను
విద్యాదానం బధికంబు. విద్యాదానఫలంబు వరూథిన్యుపవాసంబున సులభం
బుగాఁ జేకూరు. 589

—: వైశాఖశుక్లైకాదశీ మాహాత్మ్య కథనము :—

వ. మఱియును వైశాఖశుక్లైకాదశింగూర్చి మున్ను రామచంద్రుండు వసిష్ఠమహర్షి
నడుగ నమ్మహర్షి రామచంద్రున కిట్లనియె,

క. లోకానుగ్రహకాంక్షను, నీ కీర్తిమనోరథంబు నేఁ డుదయించెన్
గాకున్నను బరమాత్ముఁడ, వీకరణిని నన్ను నడుగ నేటికి రామా. 590

వ. మున్ను సరస్వతీతీరంబున భద్రావతి యనునగరంబునందు ధనపాలుం డను వైశ్యుండు గలఁడు. అతనికి సుమంతుండు ద్యుతిమంతుండు మేధావి సుకృతుండు ధృష్టబుద్ధి యనునేగురుపుత్రులు గలరు.

ఆ. అందు ధృష్టబుద్ధి యనుపంచముఁడు దుష్ట, కార్యనిరతుఁ డగుచు ఖలులఁ గూడి
స్వైరవర్తనమున సంచరించుచు నుండఁ, బ్రజల కెల్ల మిగుల బాధ గలిగె.

గీ. ఎఱిఁగి యది యెల్లఁ దత్పురాధీశుఁ డైన, యట్టిధృతిమంతుఁ డాతనిఁ దుష్టుఁ డనుచు
వెడలఁగొట్టెను బురినుండి వేఱుమార్గ, మేదియును లేమి వానికి హితముగొలుప.

ఉ. అంతట ధృష్టబుద్ధి మనమందు వివేకము లేమి నాత్మవృ
త్తాంతము సంస్మరించుకొన కాగ్రహ మేర్పడ నేఁగి కానకున్
జంతువులన్ భుజించుచును సాఁకుచు మేను గిరాతవృత్తిచేఁ
గొంత వెడల్చి కాల మతిఘోరముగా నదితోఁపఁ బిమ్మటన్. 594

గీ. తాను జేసినఘోరపాతకములకును, జింత నొందుచు మదిలోన సిగ్గుపడుచు
మాని యాహారనిద్రలు కానలందుఁ, దెలివి దప్పినతెఱఁగునఁ దిరుగుచుండ.

గీ. దైవికంబుగ నొక్కకాంతారమందు, నగపడియెఁ దన కొకతాపసాశ్రమంబు
దానికడ కేఁగి యాతఁడు తత్క్షణంబ, కాంచి కౌండిన్యుఁ డనుపారికాంక్షి నొకని.

క. వినయమున మ్రొక్కి వానికిఁ, దనకథ నెఱిఁగించి నిజకృతము లగునఘముల్
చనుటకు నుపాయ మొక్కటి, కనికరమునఁ జెప్పు మనుచుఁ గాంక్షించుటయున్.

క. తాపసుఁడు వానిపల్కు, త్తాపమునకు నెదను గలుగ దయ యిట్లనియెన్
వాపోవ వలదు వినుము నీ, పాపంబులు తొలఁగ నొకయుపాయము వత్సా. 598

వ. వైశాఖశుక్లపక్షంబున వచ్చుహరివాసరంబు మోహినీనామంబునఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె. ఆదివసంబున జనార్దనుని నారాధించుచు నుపవాసజాగరంబులు గావించితి వేని సర్వపాతకముక్తుండ వయ్యెదవు. 599

చ. అనవుడు ధృష్టబుద్ధి మునియాజ్ఞను గైకొని తత్సమక్షమం
దొనరిచి వైష్ణవవ్రతము నొందెను విష్ణుపదంబు మేనితో
డనె జను లెల్ల నబ్బురపడంగను నే మని చెప్పఁ బాపనా
శనమునఁ దద్వ్రతంబునకు సాటి మ ఱేదియు లేదు రాఘవా. 600

క. అనుటయు రాఘవుఁ డావ్రత, మును జేసెఁ బ్రజాసమక్షమునఁ జూచెడిభూ
జను లెల్లను దద్వ్రతముం, బొనరించి కృతార్థభావమును జెందంగన్. 601

—: జ్యేష్ఠకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును జ్యేష్ఠకృష్ణపక్షంబునవచ్చు నేకాదశి యపరైకాదశి యని చెప్పంబడియె,

సీ. బ్రహ్మహత్యలు భ్రూణపాతకముల్ గోవధం, బులును గావించెడువారలైనఁ
బరధనహరణంబు పరదారగమనంబు, పరదూషణముఁ జేయుపాపులైన
స్వామిగురుద్రోహసాధుజనద్రోహ, ముల నొనరించెడిమూర్ఖులైన
నాత్మధర్మము మాని యన్యధర్మములోనఁ, జొరఁబడియెడిశ్రద్ధాశూన్యులైనఁ
గీ. కూటసాక్ష్యము లిచ్చెడికుమతులైన, నవిహితార్థంబులను జెప్పునధములైన
సర్వపాపవిముక్తులై స్వర్గమందు, నిలుతు రపరావ్రతంబును జలిపిరేని.

సీ. గయలోనఁ బితృతృప్తి గలుగంగ నొనరించు, పిండదానమునఁ బ్రాప్తించుఫలము
శివరాత్రినాఁడు కాశీపురంబున నుప, వాసంబు చేసిన వచ్చుఫలము
సింహస్థితుండు గా జీవుండు గౌతమీ, జలమున మునిఁగినఁ గలుగుఫలము
రవిమాఘమున మకరస్థుండు గాఁ బ్రయా, గస్నాన మొనరింపఁ గలుగుఫలము
గీ. బదరికాశ్రమయాత్ర చేనొందుఫలము, కాంచఁ గేదారమును లక్షియించుఫలము
గజతురగహేమదక్షిణాక్రతుఫలంబు, గలుగు నపరావ్రతం బొంటఁ సలిపెనేని.

—: జ్యేష్ఠశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును జ్యేష్ఠశుక్లపక్షంబున వచ్చునేకాదశి నిర్జలైకాదశి యని చెప్పంబడియె. దానిమాహాత్మ్యముం గూర్చి సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞుండును వేదవేదాంగపారగుండును ధర్మాత్ముండును సత్యవతీసుతుండును నగుకృష్ణద్వైపాయనమహర్షి నపుడు దలఁచి యుధిష్ఠిరుండు భీమసేనసమేతంబుగా నమ్మహర్షిసన్నిధి కరిగి సవినయంబుగా నిర్జలైకాదశిం గూర్చి యడుగుటయు వ్యాసమహర్షి ధర్మజున కిట్లనియె. 605

గీ. అధిప యుష్మచ్ఛ్రమంబున నధికఫలము, చేకుఱుచు నొక్కయేకాదశీదినంబ
యాదినంబున భుజియించునట్టివాఁడు, ఘోరనరకాగ్నిలోపలఁ గూలువాఁడ.

ఆ. అనుడు భీమసేనుఁ డశ్వత్థపత్త్రంబు, రీతిఁ గంపమొంది తాత నాకు
నేమి గతియొ యెఱుఁగ నేవేళనైనను, దిండి లేకయున్న నుండఁ జాల. 607

క. మాయన్నయు మాతమ్ములు, మాయమ్మయు ద్రౌపదియును మాటికి నాకున్
శ్రేయమును గోరి బోధము, చేయుదు రేకాదశిని భుజింపకు మనుచున్. 608

క. వినను వృకమని యెడుజఠ, రానలము గలట్టివాఁడ నగుటను క్షుధకున్
నేను సహింపఁగ లేమిని, మానీంద్ర విరోధి నగుదు మావారలకున్. 609

క. నీ విప్పు డనినమాటకు, భావంబునఁ గలిగె మిగులఁ బరితాపము నా
కేవిధమునఁ దరియించెడి, త్రోవ గలదొ చెప్పు మనుచు దోసిలి యొగ్గెన్.

గీ. అంతటను వ్యాసుఁ డతని కిట్లనియె వత్స, వత్సరంబున కొకసారి వచ్చునట్టి
నిర్జలైకాదశిని బోల నేర వెట్టి, వ్రతములైనను మఱి యెట్టిక్రతువులైన.

గీ. జ్యేష్ఠమాసంబులోపల వృషభమందుఁ, గాని మిథునంబునను గాని భానుఁ డుండ
వచ్చుహరివాసరమునకు వచ్చెఁ బేరు, నిర్జలైకాదశి యటంచు నిత్యముగను.
గీ. ఆదినంబున నాచమనోదకంబు, దప్ప నన్యోదకంబును ద్రావకుండ
నుపవసించినయెడ నది యొకటి చాలు, సకలహరివాసరవ్రతసుకృత మొసఁగ.
ఆ. అట్టు లుపవసించి యానాఁడు మఱునాఁడు, బ్రాహ్మణులకు నుదకపాత్రములను
నొసఁగి యన్నదాన మొనరింప వలయును, హరికిఁ బ్రీతి గలుగ నాత్మ నెంచి.
క. ఆమీఁద ననుమతిం గొని, భూమిసురులవలనఁ దాను భుజియింపఁ దగున్
గామితము గలుగునెడలను, భూమీశ్వరతనయ సులభముగను దరింపన్. 615
క. అనుటయును భీమసేనుఁడు, తన కనుగుణ మైనయట్టితద్వ్రత మొనరిం
చెను బిదప ధర్మతనయుఁడు, వినిచెను గృష్ణునకు నచటివృత్తాంతంబున్. 616
వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నవ్వి యుధిష్ఠిరునిం జూచి రాజేంద్రా యింక నాషాఢ
కృష్ణైకాదశిం గూర్చి చెప్పెద. వినుము. 617

—: ఆషాఢకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

సీ. అలకాపురాధీశుఁ డగుకుబేరున కుండె, హేమమాలి యనంగ భృత్యుఁ డొకఁడు
వాని కుండెను భార్యగాను విశాలాక్షి, యనుపేరు గలయొకయందకత్తె
యటు లుండ నొకనాఁడు యక్షాధినాథుఁడు, పూలు దెమ్మని హేమమాలి ననిపెఁ
జని హేమమాలి యాపని మాని తనచాన, తోడ రతిక్రీడ లాడఁదొడఁగె
గీ. నంత శివపూజ కదను గా యక్షరాజు, పూలు దేరంగఁ జని హేమమాలి రామి
కెఱిఁగి జక్కులవలనను హేతు వెల్ల, నాగ్రహముఁ జెంది తనయంతరంగమందు.
గీ. పాపి యగుహేమమాలి తత్పాపఫలము, ననుభవించునుగాక కుష్ఠామయంబు
వలన భార్యావియోగంబువలన ననుచు, ఘోరశాప మొసంగె దుర్వారముగను.
ఉ. అంతట హేమమాలి తనయాలిని బాసి కళేబరంబునం
దెంతయు నావరింపఁ బదునెన్మిదికుష్ఠములున్ మహావ్యథా
క్రాంతమనస్కుఁడై తెరువు గానక తిర్గుచు వెఱ్ఱివట్టి నా
నంతమునందు నెట్లొ కనకాద్రికిఁ జేరెను దైవికంబుగన్. 620
గీ. చేరి యం దొక్కచోటను శివుఁడువోలెఁ, గానఁబడెడిమార్కండేయమౌనిఁ గాంచి
యెదుటఁబడి మ్రొక్కి తనగాథ యెల్లవినిచె, నంతఁ గరుణార్ద్రమానసుండగుచు మౌని.
ఆ. ఆచరించి వ్రతము నాషాఢమాసము, నందుఁ గృష్ణపక్షమందు వచ్చు
నట్టియోగినీమహావిష్ణుదినమున, భక్తితోడ శాపముక్తి గనుము. 622
క. అని యుపదేశించుటయును, మనమున ముద మొంది హేమమాలి వ్రతంబుం
బొనరించి కుష్ఠరోగం, బుననుండి విముక్తి నొంది పొలఁతిని జేరెన్. 623

గీ. తద్వ్రతమహాత్త్వమునఁ జేసి తనివిదీఱ, ననుభవించి యశేషసౌఖ్యముల నతఁడు
కడకు వైకుంఠమును జేరెఁ బడఁతితోడ, యోగినిప్రభావ మెంతని యుగ్గడింతు.
గీ. ఎనుబదెన్మిదివేలమహీసురులకు, భోజనంబు నొసంగినపుణ్య మొదవు
యోగినీవాసరమునందు నుపవసించి, ప్రీతితోడను నన్ను నర్చించెనేని. 625

—: ఆషాఢశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును నాషాఢశుక్లైకాదశి శయన్యేకాదశి యని చెప్పంబడియె. తన్నామ శ్రవణమాత్రంబున సర్వపాపంబులును నశియించు.
సీ. మున్ను త్రేతాయుగంబున నుండె బలి యను, దానవుం డొకఁడు మద్భక్తిఁ గలిగి
యొకకొంతకాలంబునకు వాఁడు ద్రోహంబు, గావింపఁదొడఁగెను దేవతలకు
నది నా కెఱింగింప నమరు లుపేక్షింప, ననుచితం బగుటచే నతనితప్పు
చని వామనాకారమున బలికడ కేను, వాని నొంపఁగ నెంచి వ్యాజమునను
గీ. నడిగితిని మూఁడుపదములయవనితలము, నెంతవారించినను శుక్రుఁ డీక మనుచు
దానవీరుఁడు గావున దానవుండు, ధరణి నేఁ గోరినది నాకు ధారవోసె. 627
వ. అప్పుడు నేను విశ్వరూపంబు దాల్చి రెండుపాదంబులచే భూమ్యాకాశంబుల నాక్రమించి మూఁడవపాదంబును వానిపృష్ఠంబునం బెట్టి త్రొక్కితి.
గీ. అంతట రసాతలం బంటె యతఁడు నన్ను, వేఁడుకొనుటయుఁ గరుణ యావిర్భవింప
నుంచినాఁడను నామూర్తి యొకటి వాని, యందు మఱియొకమూర్తి క్షీరాబ్ధియందు.
గీ. అయ్యె నాషాఢశుక్లమునందు వచ్చు, హరిదినం బది శేషశయ్యాగతుండ
నగుటచేతను నాదినమందు నేను, శయని యనుపేరు దానికి సంఘటిల్లె. 630
గీ. శయనినాఁ డుపవాసంబు సలిపి నన్నుఁ, గొలుచునెడ నంత్యజున కైనఁ గలిగితీఱు
సకలపాపంబులును గూడ సమసిపోయి, కొలఁదికాలములోనె వైకుంఠపదము.
వ. శయనినాఁడు నేను శయనించి కార్తికశుక్లపక్షంబున వచ్చుహరివాసరంబు నందు లేచునట్టియు నుండునాలుగుమాసంబులును దీపదానంబును బలాశ పత్త్రభోజనంబును హరివాసరవ్రతంబును గావించువారు నా కత్యంతప్రియము గావించినవా రగుదురు. శ్రావణంబున శాకంబును భాద్రపదంబున దధియును నాశ్వయుజంబున దుగ్ధంబును గార్తికంబున ద్విదళంబును బరిత్యజించి బ్రహ్మచర్యంబునం దుండెనేని మిగులఁ బ్రశస్తంబు. 632

—: శ్రావణకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును శ్రావణకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యముం గూర్చి మున్ను పితామహుని నారదుం డడుగ నమ్మహర్షికిఁ బితామహుం డిట్లనియె. 633
గీ. అఖిలపాపంబులను నడఁగార్చి సకల, కామములు దీర్చుఁ గావునఁ గామికాఖ్య
గలిగి శ్రావణకృష్ణపక్షమున వచ్చు, హరిదినం బొప్పు దానికి నదియె సాటి.

గీ. పుష్కరంబున నైమిశంబునను దండ, కారణిని గౌతమీనదియందుఁ గాశి
యందు జాహ్నవియందును బొందలేఁడు, కామికావ్రతమును జేసి కాంచుఫలము.

గీ. చతురకూపారముద్రితక్ష్మాతలంబు, పాత్రుఁ డగుబ్రాహ్మణునకు నర్పణముచేసి
నట్టిఁడును గామికావ్రత మాచరించి, నట్టివాఁడును సమఫల మందువారు.

గీ. అనఘ ప్రసవించుచుండుగోవును బవిత్రుఁ,డైన బ్రాహ్మణునకు నిచ్చునట్టివాఁడు
చెందుపుణ్యఫలంబును జెందుఁ జూవె, కామికావ్రతకరణదీక్షాపరుండు. 637

గీ. ఆత్మవిద్యావిచార పరాయణుండు, చెందుఫల మొక్కదినమంద చెందఁగలఁడు
శ్రద్ధతోడను గామికావ్రతము చేయు, నట్టిపుణ్యాత్ముఁడు బహూక్తు లాడనేల.

వ. అని చెప్పుటయు నారదుండు విని పరమహర్షంబునం జనియె.

—: శ్రావణశుక్లైకాదశీ మాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును శ్రావణశుక్లైకాదశి పుత్రదైకాదశి యని చెప్పంబడియె. 639

సీ. బ్రాహ్మణదేవతాద్రవ్యంబు స్వప్నమం,దైనను నాసింపనట్టివాఁడు
న్యాయార్జితం బైనయర్థంబు నిజకోశ, నిలయంబులోపల నిలుపువాఁడు
తప్పు చేసినయెడఁ దనవాని కైనను, జేయఁగాఁ దగుశిక్ష చేయువాఁడు
కంఠంబు తెగుచున్నకాలంబునను నాడి, నట్టిమాటను దప్పనట్టివాఁడు

గీ. నయవిదుండు మహీజిదాహ్వయమువాఁడు
తేజు గలవాఁడు నగునొక్కరాజు మున్ను
ద్వాపరాదిని మాహిష్మతీపురంబు
నేలుచుండెను బ్రజలకు హితము గాఁగ. 640

ఆ. అట్లు లేలుచుండ నబ్దంబు లెన్నియొ, చనియెఁ గాని యొక్కతనయుఁ డేని
తనకుఁ గలుగఁ డాయె ననుచింత యాతని, యెడఁదఁ గలఁతవెట్టఁదొడఁగె నంత.

ఆ. అమ్మహీజిదుర్వరాధీశ్వరుం డొక్క, నాఁడు తనపురంబునను గలట్టి
బ్రాహ్మణోత్తములను భక్తితోఁ బిలిపించి, వారి కెఱుఁగఁ జేసె వాంఛితంబు.

ఉ. అంతట విప్రు లెల్లను దదాశయముం గ్రహియించి రాజ య
త్నింతుము నీయభీష్టమును దీర్చుట కంచు వచించి చేనికిం
గొంతవిషాదశాంతి నొనగూర్చి పదంపడి యొక్కకాననా
భ్యంతరభూమికిం జని తపం బొనరింపఁదలంచు చుండఁగన్. 643

క. దైవికముగ నాధరణీ, దేవుల కగపడియె నొక్కదెస నచ్చోటన్
దేవుఁడువలె లోమశముని, కావించుచుఁ దపము లోకకల్యాణమతిన్. 644

క. అంతట బ్రాహ్మణు లమ్ముని, చెంతకుఁ జని మ్రొక్కి తెలిపి క్షితిపాలునివృ
త్తాంతమును వేఁడి రతనికి, సంతానము గలుగునట్టిసదుపాయంబున్. 645

గీ. అపుడు లోమశముని మీాలితాక్షుఁ డగుచు, ధ్యానమున గుర్తెఱింగి భూధవునిగాథ
తెలిచి కన్నులు విప్రులఁ దేఱచూచి, యేర్పడఁగ విస్మయము వారి కిట్టు లనియె.

సీ. పూర్వజన్మమున మీాభూపతి వైశ్యుండు, గా నుండి దారిద్ర్యకారణమున
స్వల్పవాణిజ్యంబు సలుపుచు నూరూరు, తిరుగుచు నొకగ్రీష్మదివసమందు
దప్పి కోరువలేక దారిలోపలఁ జూచి, యొకతటాకము దానియొద్ద కేఁగి
రేవులో దిగి నీళ్ళు ద్రావుచుండెడిగోవు, నదలించి తాఁ గ్రోలె నాజలంబు

గీ. నాయఘంబునఁ జేసి సంప్రాప్తమయ్యె, నతని కనపత్యభావ మయ్యది తొలంగ
క్షోణిమీాఁదను శ్రావణశుక్లపక్ష, హరిదినం బొండు దక్క నన్యంబు లేదు.

క. ఆవిష్ణువాసరంబునఁ, గావించి వ్రతంబు దానఁ గలిగెడిఫలముల్
భూవరునకు ననపత్యత, పోవలయు న టంచు ధారపోయుఁడు మీారల్. 648

చ. అనుటయు బ్రాహ్మణుల్ మిగుల హర్షముఁ జెంది మహర్షియభ్యను
జ్ఞను గొని యందె తద్వ్రతము సల్పి తదాప్తఫలంబు సర్వముల్
జనపతిపాతకంబునకు శాంతి ఘటిల్లఁగ ధారపోసి చ
య్యనఁ జని రాజధానికి సమస్తముఁ దెల్పిరి భూమిజానికిన్. 649

గీ. అపుడు భూమీంద్రుఁ డాశ్చర్యమంది యెదను
బహుమతులను నొసంగి యాబ్రాహ్మణులకుఁ
బనుచుటయు నొక్కయబ్దంబు చనెనొ లేదొ
యంతలో గర్భమయ్యెఁ దత్కాంత కధిప. 650

గీ. గర్భమై నవమాసముల్ గడచుటయును
నొక్కసుముహూర్తమునఁ బుత్రుఁ డుద్భవించె
బాలచంద్రుఁడువోలె నాశీలవతికి
నాభ్యుదయికము లైనచిహ్నములతోడ.

గీ. అంతట మహీజిదుర్వీతలాధినేత, తనయభీష్టము తీరినదానఁ జేసి
చేయుచు వ్రతంబు జీవితశేష మెల్లఁ, గడపి వైకుంఠధామంబుఁ గడకుఁ జేరె.

—: భాద్రపదకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును భాద్రపదకృష్ణైకాదశి యజైకాదశి యని చెప్పం బడియె. 653

ఆ. అజకు సాటి గాన మఘములు హరియించి, కష్టవార్ధినుండి గట్టు చేర్ప
దీని కేను నీకు దృష్టాంతముగ నొక, గాథ వినుతు వినుము ధ్మాతలేంద్ర. 654

సీ. మున్నుండె భూచక్రమును నేలుచును హరి, శ్చంద్రుండు నా నొకచక్రవర్తి
యతఁడు రాజ్యభ్రష్టుఁడై యమ్ముకొని తన్నుఁ, దనయుని సతిని సత్యంబుకొఱకుఁ
గాటికాపరి యయి కడకుఁ జండాలుని, దాస్యంబులోఁ జిక్కి దారి లేమి
నరుగుటయును బహుహాయనంబులు శోక, సాగరంబును దాఁటఁజాల కునికిఁ

గీ. పరితపించుచు నుండెనితఁడిటమునుపు, నతనిక్లేశంబు మాన్ప సత్యంబె మేను
దాల్చి వచ్చినయది గౌతమమహర్షి, పోవుచును వచ్చె నచటికి దైవికముగ.
క. అరుదెంచిన గౌతమునకుఁ, నరపతి మ్రొక్కుటయు నాసనంబునఁ జింతా
పరవశత కోపఁ బమ్మని, కరుణాదృష్టులను నతనిఁ గని యిట్లనియెన్. 656
గీ. భాద్రపదమాసమునఁ గృష్ణపక్షమందు
వచ్చునజ యనియెడుహరివాసరంబు
వ్రతము నానాఁడు చేయుము క్షితితలేంద్ర
సులభముగ నెల్లకష్టముల్ తొలఁగిపోవు. 657
గీ. అనుచు బోధించి గౌతముఁ డరుగుటయును
సమయమునఁ దద్వ్రతము హరిశ్చంద్రనృపతి
సలిపి విధియుక్తముగను రాజ్యమును సతిని
సుతునిఁ బడసి త్రిలోకవిశ్రుతిని గాంచె, 658
క. కావున నజావ్రతంబును, గావించెడివారి కెట్టికష్టము లైనన్
బోవుటయె కాక భూవర, కైవల్యపదంబు గలుగుఁ గాయాంతమునన్. 659

—: భాద్రపదశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును భాద్రపదశుక్లైకాదశిం గూర్చి మున్ను బ్రహ్మను నారదుం డడుగ
నమ్మహర్షికి బ్రహ్మ యిట్లనియె.
సీ. ఆశ్చర్యకర మైనయట్టిగాథ యొకండు, వినుము నారద నీకు వినుతు నేను
మహి నేలుచును మున్ను మాంధాత ధర్మము, నాల్గుపాదములచే నడపుచుండ
గర్గోలుపజఁ చె నాకస్మికంబుగ ననా, వృష్టిదోషము దేశ మెల్ల నపుడు
క్ష్మాపతి తన యపచార మే మైనను, గలదేమొ యనుచును గలఁత చెంది
గీ. యంగిరోముని యుండెడియాశ్రమమున, కరిగి మౌనికి వందన మాచరించి
సవినయంబుగఁ దన మనస్సంశయంబు, దెలిపి యడిగె ననావృష్టి దొలఁగువిధము.
సీ. అంతట నమ్మౌని ధ్యానయోగంబున, నెఱిఁగి యథార్థ్యంబు నిట్టు లనియె
జననాథ నీదేశమున గోప్యముగ నొక్క, వృషలుండు తపము గావించుచుండె
నాపాతకమున ననావృష్టి సమకూడెఁ, గాని లేదు మఱొక్క కారణంబు
తద్దోషశాంతికిఁ దగినకార్యం బొండు, గావింపఁదగినది కలదు వినుము
గీ. భాద్రపదమాసమున శుక్లపక్షమందుఁ, బద్మనాభాహ్వయంబునఁ బ్రథిత మైన
హరిదినంబున నొనరించునట్టివ్రతము, శాంతిలఁగఁజేయు నెట్టిదోషముల నైన.
క. అనుటయు మాంధాత తపో, ధనునియనుజ్ఞను గ్రహించి తనపురమునకున్
జనుదెంచి వ్రతము సలుపుడు, ననుపదమ సువృష్టి గురిసె నవని ఫలింపన్,

క. జననాథుం డది మొదలుగ, ననువర్షముఁ బద్మనాభయమ వ్రతంబుల్
బొనరించుచును బ్రశస్తిని, గని యిహమునఁ గడపటఁ జెందెఁ గైవల్యంబుల్.

—: ఆశ్వయుజకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును నాశ్వయుజకృష్ణపక్షంబున వచ్చునేకాదశి యిందిరైకాదశి యని
ప్రసిద్ధిం బడసె. 665

క. నిరయగతులైన పితరులఁ, దరియింపఁగఁ జేయుటకును దక్షం బగుచా
ల్కరము మఱొక్కఁడు లేదిం, దిరకంటెను దానిమహిమ తెలిపెద వినుమా.

సీ. పూర్వము కృతయుగంబునను మాహిష్మతీ,నగరేశుఁ డింద్రసేనప్రభుండు
నాల్గుపాదములచే నడపుచు ధర్మంబు, ధర నేలుచుండినతఱి నొకండు
చరుగుచు నారదుం డాకాశపథమునఁ,జనుదెంచె నమ్మహీజానికడకు
వచ్చినయమ్మునివరునకు నర్ఘ్యపా, ద్యాసనంబు లొసంగి యావిభుండు

గీ. స్వామి దయచేయుటను మాకు క్షేమ మెదొ
కలుగు నని తోఁచుచున్నది తలఁపులోన
ననుటయును నారదుం డిట్టు లనియె రాజ
సజ్జనులయూహ కాదు నిష్ఫలము వినుము. 667

సీ. చనుదెంచుచును నేను సత్యలోకమునుండి, యరిగినాఁడను జూడ యమునిసభను
శమనుండు ననుఁ జూచి సభలోపలను లేచి,యుచితాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
యెచటికేఁగుచు స్వామి లిచటికే తెంచిరో, సెలవీయుఁడనుచు వాంఛించుటయును
భూలోకమున కేను బోవుచు నినుఁ జూడ, నే తెంచితిని దేన యిచటి కంటి

గీ. నంతటను లేచి తత్సభాభ్యంతరమున, ననుఁ గనుంగొని మీతండ్రి కనులనుండి
యేఱులుగ నశ్రువులు పాఱ నేడ్చెఁ బాప, మెంతవేదన గలిగెనో యెడఁదలోన.

ఆ. అట్టు లేడ్చి యిట్టు లనియెను స్వామి నే, శమనలోకబాధ సైఁపఁజాలఁ
గొండలట్లు తెఱఁగ కుండఁగా నాచేసి, నట్టిపాప మెంతవట్టొ గలదొ. 669

గీ. కాని నాపుత్రుఁ డగునింద్రసేననృపతి,కీవు దయతోడ మదవస్థ నెఱుఁగఁజేసి
యిందిరావ్రతపుణ్యము నిచ్చి నాకు,గతులు గలిగింపు మంచు శీఘ్రముగఁ జెపుమ.

క. అనవుడు నాడెందంబునఁ, గనికర ముదయింప నతనిగతి నీ కెఱిఁగిం
పను వచ్చినాఁడ నిచటికిఁ, బని యయ్యెను బోదు ననుడుఁ బార్థివుఁ డంతిన్.

క. జనకున కొదవినదుఃఖం, బును విని మదిలోన మిగులఁ బొగులుచు మౌనీం
ద్రున కెఱిఁగి యిందిరావ్రత, మును జేయువిధాన మేమొ మునివర చెపుమా.

క. అని యడుగుటయును ముని యి, ట్లనియెను నాశ్వయుజకృష్ణహరిదినమందున్
బొనరింతు రిందిరావ్రత, మును వినిచెదఁ దద్విధానమును విను మధిపా. 673

వ. ఆశ్వయుజకృష్ణదశమీదివసంబునఁ బ్రాతఃకాలంబునందుఁ గాల్యకృత్యంబులం దీర్చికొని మధ్యాహ్నసమయంబున మాధ్యాహ్నికక్రియాకలాపంబు నెఱవేర్చికొని యేకభక్తంబు చేసి యారాత్రి స్థండిలంబున శయనించి యేకాదశినాఁడు ప్రాతఃకాలకృత్యంబులు నెఱవేర్చికొని నేఁడు విష్ణుప్రీతికై సర్వభోగవర్జితుండనై నిరాహారంబుగా నుండి ద్వాదశినాఁడు భుజియించెద నని సంకల్పించి మధ్యాహ్నసమయంబున సాలగ్రామశిలయెదుటఁ బితరులకుఁ బుణ్యలోకంబులు గలుగవలయు ననుసంకల్పంబుతో యవవ్రీహితిలమాషగోధూమచణకంబులలో దేనిచేనైనను శ్రాద్ధంబు గావించి తాను బిత్ర్యాన్నంబు నాఘ్రాణించి పితృశేషాన్నంబు గోవున కొసంగి పిదప విష్ణుపూజ గావించి యారాత్రి జాగరం బొనరించి మఱునాఁడు హరి నర్చించి బ్రాహ్మణులను భుజియింపం జేసి పుత్రమిత్రబాంధవసహితంబుగా భుజియింపవలయు. 674

క. ఈవిధమున నావ్రతమును, గావించినయెడలఁ బుణ్యగతులకుఁ బితరుల్
పోవుదురు వ్రతవిధాతకు, దీవన లొసఁగుచును వంశదీప్తి ఘటిల్లన్. 675

క. అని చెప్పి నారదుఁడు చ, య్యన నంతర్ధాన మగుడు నావ్రత మొనరిం
చెను రేఁడు విధివిధానం, బున గగనమునుండి పుష్పములు గురియంగన్. 676

క. అంతట నాతనిజనకుఁడు, సంతోషముతోడ దివికిఁ జనియెను ధరణీ
కాంతునకు వ్యోమయానా, భ్యంతరముననుండి యిడుచు నాశీస్సతులన్. 677

క. అది మొదలుగ నావ్రత మిం, పొదవఁగఁ బ్రతివత్సరమును నొనరించుచు న
భ్యుదయము నిహమున నచ్యుత, పదమును బరమునను జెందెఁ బార్థివుఁ డధిపా.

—: ఆశ్వయుజశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును నాశ్వయుజశుక్లైకాదశి పాపాంకుశైకాదశి యని చెప్పంబడియె.

సీ. కలుగు మేదినిలోనఁ గలసర్వతీర్థంబు, లందు స్నాన మొనర్చినట్టిఫలము
సమకూరు శాస్త్రోదితము లైనదానంబు, లన్నియుఁ జేసినపున్నియంబు
కలుగును ధనధాన్యములును సంతానంబు, ధీరత్వమును రాజగౌరవమును
నొదవు నుద్ధారంబు పదితరంబులవారి, కాత్మమాతృసతీత్రయాన్వయముల

గీ. నాశ్వయుజశుక్లపక్షమునందు వచ్చు, నట్టిపాపాంకుశాహ్వయహరిదినమునఁ
బద్మనాభాహ్వయంబుచేఁ బరగునన్నుఁ, గొలిచి యుపవాసజాగరంబుల నొనర్ప.

గీ. అనఘ పాపాంకుశావ్రత మాచరింప, కుంకునంతటిదాఁకనె యుండు మేన
నఖిలపాపంబులును మాయమగును బిదపఁ, జల్లునెడ భస్మమునుబిశాచములువోలె

గీ. ఉర్వరేంద్ర పాపాంకుశ నుపవసింప, నట్టివారును నాభక్తు లగుచు శివునిఁ
దిట్టువారును శివునిఁ జేపట్టి నన్నుఁ, దిట్టువారును బుదుగులై పుట్టువార. 682

గీ. అనఘ పాపాంకుశావ్రత మాచరించు, నట్టివాఁ డేఁగుపదమున కరుగ లేఁడు
సవనశతములు వ్రతసహస్రములు కోటి, మంత్రజపములు చేసినమహితుఁ డేని.
క. నరుఁ డెవ్వఁ డేని భూవర, ధరలోఁ బాపాంకుశావ్రతం బొనరించినన్
హరిమందిరమున కేఁగును, గరుడారూఢుఁ డయి నాల్గుకరములతోడన్. 684
క. నరవర పాపాంకుశ యను, హరిదినమును వ్యర్థపఱచునట్టిఁడు లోనన్
జరియించుచున్న నూర్పులు, పరాసుకుఁడ లోహకారభస్త్రికవోలెన్. 685
క. కలవారును దీర్ఘాయువు, గలవారును వంశశుద్ధి గలవారును వ్యా
ధులు లేనివారలును మును, సలిపినవారల యఘాంకుశావ్రత మధిపా. 686

—: కార్తికకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును గార్తికకృష్ణైకాదశి రమైకాదశి యని చెప్పంబడియె. తత్ప్రభావం
బున కొక్కయితిహాసంబు చెప్పెద వినుము. 687
సీ. మును విభీషణసఖుండును విష్ణుభక్తుండు, నగుముచుకుందధరాధిపతికిఁ
బ్రభవమొందెను జంద్రభాగాసరిద్వర, చిన్నారిపొన్నారికన్నియగను
నతఁ డిచ్చె నాకన్నియను జంద్రసేనజు, మాభర్తృసుతుఁ డైనశోభనునకు
నల్లుఁడు శ్వశురగృహంబునం దుండ ర, మాహరిదినము సంప్రాప్తమయ్యె
గీ. నపుడు ముచుకుందుఁ డెప్పటియట్ల పురిని, గలజనంబుల కెల్లను దెలియునట్లు
చాటఁబనిచెను హరిదివసంబునందు, నారగింపంగఁ దగ దెవ్వఁ డైన ననుచు.
గీ. అంతటను శోభనుఁడు తనయింతితోడ, నిట్టు లనియెను గలికి నే నెన్నఁ డేని
జననమొందిన దాదిగాఁ జలిపి యెఱుఁగ,నొక్కయుపవాసమును నేమి దిక్కు నేఁడు.
చ. అనుటయుఁ జంద్రభాగ యిటు లాతనికిన్ వచియించె నాథ మా
జనకుఁడు చండశాసనుఁడు సైఁపఁడు విష్ణుదినంబునన్ దృణం
బును బశువుల్ భుజించినను భోజనముం బొనరింప నింక సైఁ
చునె జనులన్ బ్రజాఘములు శోణితలేంద్రునిఁ జెందఁగల్గుటన్. 690
గీ. ఎట్టులైనను స్వామి నేఁ డీవు క్షుధకు, నోర్చుకొని యుండవలయు లేకున్న యెడల
మరణశిక్ష విధించు మీమామ నీకు, నాకుఁ దీఱనిశోకంబు చేకుఱంగ. 691
క. ప్రియ నగుట నేను నీకున్, దయితుఁ డ వీ వగుట నాకు దయతోడను నా
కుయి యాలకించి తైనను, గయికొను ముపవాసదీక్ష కాదనకుండన్. 692
చ. అనుటయు శోభనుండు కమలాక్షి త్వదుక్తి సమంజసంబుగాఁ
గనఁబడియెన్ మనంబునకుఁ గావున నేఁ డుపవాసదీక్ష గై
కొనియెద దైవ మెట్టు లొనగూర్చునొ య ట్లగుఁగాక సౌఖ్య మొం
దను మఱి దుఃఖ మొందను స్వతంత్రత యున్నదె దేహధారికిన్. 693

క. అని చెప్పి దీక్ష గైకొని, జననాథసుతుండు క్షుద్వశంబున నాఁ డె
ల్లను బాధ చెంది మఱునాఁ, డెనుఁ డుదయము నొందుచుండ మృతుఁడయ్యె నృపా.
క. అంత ముచుకుందుఁ డల్లున, కెంతటివారికిని రానిమృతి వచ్చుట క
త్యంతము విస్మయపడుచు న, నంతరకృత్యంబు జరిపె నందఱుఁ జూడన్. 695
ఉ. అప్పుడు చంద్రభాగ హృదయంబున భర్తృపదారవిందముల్
ముప్పిరిగొన్నభక్తిమెయి మోపి తదర్చన చేసికొంచు నె
ల్లప్పుడు గూడ మాని విషయాంతరముల్ పతిదేవతాస్థితిన్
జెప్పక చెప్పుచున్ గ్రియలచే వెడలింపఁగఁజొచ్చెఁ గాలమున్. 696
గీ. అంతటను గొన్నినాళ్ళకు నప్పురంబు, నందు నివసించుచుండుమహాతపస్వి
సోమశర్మాహ్వయము గలభూమిసురుఁడు, తీర్థసేవాపరుం డయి తిరుగఁజొచ్చె.
గీ. తిరుగుచును దేశదేశముల్ తీర్థములను, గ్రుంకుచును బోయి మందరకుధరమునకు
వచ్చుటను నొకసానువునందుఁ గాంచె, దైవికముగను నొకదేవతాపురంబు.
సీ. కాంచి యం దొకచోటఁ గనకమయస్తంభ, మును నవరత్నవిభూషితమును
దివ్యశోభాసముద్దీపితంబును నయి, జానొప్పునొకమహాసౌధమందుఁ
గావించుచుండంగ గానంబు గంధర్వు, లచ్చరల్ నాట్యంబు లాడుచుండ
ననిమిషుల్ స్తోత్రంబు లొనరించుచుండంగఁ, గురియుచు నుండంగఁ గుసుమవృష్టి
గీ. హారకుండలకటక కేయూరకాంతి, తేజరిలఁ జేయుచుండంగ దెసల నెల్ల
నొక్కసింహాసనమునఁ గూర్చుండి యున్న, దివ్యపురుషుని నొక్కనిఁ దేఱి చూచి.
క. ఈతఁడు ముచుకుందునిజా, మాతగఁ దోఁచెడిని నేమి మహిమముచే నీ
రీతిని మహాప్రభావుఁ, డేతుం డయ్యెనొ యటంచు నెంచుచు నెదలోన్. 700
గీ. అతనికడ కేఁగుటయును సింహాసనంబు, నుండి లేచి మహానంద మొదవ సోమ
శర్మకు నమస్కరించి యాధర్మమూర్తి, యేల దయ చేసితిరి మీర లిచటి కనిరెను.
ఉ. అంతట సోమశర్మ మనమందు ముదంబును జెంది దేవ నీ
కింతమహాప్రభావ ముదయించుట కేమి కతంబొ సర్వవృ
త్తాంతము నాకుఁ జెప్పు మన నాతఁడు నవ్వి మహాత్మ మద్వివా
హాంతమునందు నేను శ్వశురాలయమందు వసించి యుండఁగన్. 702
గీ. కార్తికంబునఁ గృష్ణపక్షంబునందు, వచ్చుటయును రమాహరివాసరంబు
శ్వశురశాసనమున నుపవాస ముంటి, నాఁడు తప్పించుకొనుత్రోవ నాకు లేమి.
క. అంతటను నోర్వఁజాలని, సంతాపము గలిగి క్షుద్వశంబున నారే
యంతయును నేచ్చి మఱునాఁ, డంతము నొందితిని నుదయ మగుచుండంగన్.
క. అది యెంతటియభ్యుదయ, ప్రద మగుహరివాసరంబొ ప్రాప్తంబయ్యెన్
దదనంతరంబ నాకీ, పద మయథార్థములె బుధులుపలికెడి పలుకుల్.

గీ. కాని యశ్రద్ధచేతను నేను వాఁడు, చేసినయుపాసమునఁ జేసి స్థిరము గాక
యుండుటను నీపదము కుండుచుంటి ననుచు, వేగ చని చెప్పుమా చంద్రభాగతోడ.

క. అనుటయు నాతనిమాటలు, విని కనికర మొదవ లోన విప్రుఁడు శీఘ్రం
బున వచ్చి చంద్రభాగకు, వినిచెను దయితోదయశేషవృత్తాంతంబుల్. 707

గీ. అంతటన్ జంద్రభాగ ప్రహర్షమునను, దనవ్రతఫలమును ధారవోసి
స్వర్గపురవాసభాగ్యంబు శాశ్వతముగ, దయితునకునుండునట్లు లోఁదలఁచికొనుచు.

గీ. ధారవోసి యట్లు తాను బాల్యమునుండి, చేసినట్టివిష్ణువాసరోప
వాసములఫలంబువలన దేహముతోడఁ, జనియె నామె భర్తృసవిధమునకు.

గీ. అంత నాచంద్రభాగయు నతనిఁ గూడి, యనుభవించుచు స్వర్గసౌఖ్యముల నెల్లఁ
గల్పశతములు గడపిరి క్షణములట్లు, హరిదినవ్రతమహిమ నే మనఁగ వచ్చు.

—: కార్తికశుక్లైకాదశీవ్రతమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును గార్తికశుక్లైకాదశిం గూర్చి బ్రహ్మను నారదుం డడుగ నమ్మహా
ర్షికిఁ బరమేష్ఠి యిట్లనియె.

క. నారద నీప్రశ్నం బుప, కారక మఖిలప్రజానికాయమునకు నా
కారణమున నెటులును నీ, కోరికి తీరపక పోవఁ గూడదు మాకున్.

గీ. కార్తికంబున శుక్లపక్షమున వచ్చు, హరిదినంబు ప్రబోధిని యనెడిపేర
విశ్రుతిం జెందె నానాఁడు విష్ణుమూర్తి, గాఢశయ్యనుండి మేల్కొనుటఁ జేసి.

సీ. అభిలషించినయెడ నాయువు దయచేయు, నారోగ్య మొసఁగును గోరునెడల
నర్థించునెడలఁ బుణ్యము లెల్లఁ జేకూర్చు, నిచ్చగించినయెడ నిచ్చు సుఖము
ప్రార్థించునెడల సామ్రాజ్యంబు నొడఁగూర్చు, విద్యలన్నియు నిచ్చు వేఁడునెడలఁ
గాంక్షించునెడ సర్వకలుషంబుల నడంచు, వాంఛించునెడల నన్వయము నిలుపు

గీ. నివి యవి యటంచు వాక్రువ్వ నేల వేయి, త్రిభువనంబులలోన దుర్లభము లైన
యీప్సితార్థంబు లేవేని యిచ్చునట్టి, దీక్ష గలయది యొకప్రబోధినియె చూవె.

గీ. వాజిమేధసహస్రముల్ రాజసూయ, శతములును జేసిన ఫలంబు సంఘటిల్లుఁ
జేసెనేని ప్రబోధినీవాసరమున, నొక్కయుపవాసమును శ్రద్ధ యుంచి మదిని.

గీ. పూర్వజన్మసహస్రసంభూత మైన, పాతకం బెల్లఁ జిచ్చులోఁ బడినదూది
చందమున డిందు నొకరాత్రి జాగరంబు, చేసెనేని ప్రబోధినీవాసరమున. 716

గీ. శాస్త్రము విధించినట్టులు శ్రద్ధతోడఁ, జేసెనేని ప్రబోధినీవాసరమున
సుకృత మణుమాత్రమేని యాసుకృతలవమె, మేరుసమమయి కర్తకు మేలుగూర్చు.

గీ. వాఁడె యతి వాఁడె సుఖభోగి వాఁడె యోగి
వాఁడె విజ్ఞాని వంశపావనుఁడు వాఁడె

యుక్తరీతిని జాగరోపోషణములఁ
జలుపునో ప్రబోధినీదివసమున నెవఁడు.
గీ. త్రిభువనంబులలో నున్నతీర్థవితతు, లన్నియుఁ బ్రబోధినీవ్రత మాచరించు
నట్టివానిగృహంబున నధివసించుఁ, గాన వేఱొకపుణ్యంబు వాని కేల. 719
గీ. స్నానదానతపోహోమజపములందు, దేని నైనఁ బ్రబోధినీదినమునందుఁ
జేయునెడఁ దత్ప్రభావముచేత నగుచు, నక్షయంబుగ నది యిచ్చు మోక్షసిద్ధి.
గీ. వ్రతము చేసి ప్రబోధినీవాసరమున, హరిని బూజించి ఫలయుతం బైనశంఖ
జలముచే శౌరి కర్ఘ్యం బొసంగెనేని, యఖిలతీర్థావగాహపుణ్యము లభించు.
గీ. శమదమంబులు గాని తీర్థములు గాని, దానములు గాని క్రతువులు గాని కావు
సమములు ప్రబోధినికి నొక్కశౌరి దక్క,నని వచించి యంతర్ధాన మయ్యె బ్రహ్మ.
క. అంతటఁ బ్రబోధినీవృ, త్తాంతము దెలుపుచును జనుల కమరర్షి మహా
సంతోషముతోడఁ బ్రజా, సంతరణార్థంబ తిరుగసాగెను జగతిన్. 723

—: అధికమాసకృష్ణైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియును బురుషోత్తమమాసం బనుప్రసిద్ధిం బడసినయధికమాసంబున వచ్చు
కృష్ణైకాదశి కమలానామంబునఁ బ్రసిద్ధంబయ్యె. తన్మహిమంబు వాగతీతంబు.
క. దీనికి దృష్టాంతంబుగ, నేనొకకథ వినుచువాఁడ నీ కద్దానన్
గానంబగుఁ గమలామహి, మానంత్యం బధిప యేల యధికోక్తు లికన్. 725
సీ. మున్నవంతీపురంబున నుండె శివశర్మ, యనుబ్రాహ్మణుం డొక్కఁ డవనిలోన
నతనికిఁ గల రేవు రాత్మజుల్ జయశర్మ, యనుకనిష్ఠుం డుండె నందులోన
నాకనిష్ఠుఁడు దుస్సహవాసమునఁ జేసి, చేయఁదొడంగెను జెడ్డపనుల
నవి సహ్యములు గామి నతని గేహమునుండి, యడవికి శివశర్మ వెడలఁగొట్టె
గీ. నంతటను నాకనిష్ఠుఁడు కొంతకాల, మడవులం దుండి క్షుద్బాధ తాఁగలేక
యక్కడక్కడఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁడు, దైవికముగఁ బ్రయాగతీర్థమున కరిగె.
చ. అరిగి త్రివేణిలో మునిఁగి యాతఁడు తత్సవిధంబునందు భూ
సురపరివృత్పరీతుఁ డగుచున్ హరిమిత్త్రిమహర్షి యుండఁ ద
చ్చరణసరోరుహంబులకు సాఁగిలి మ్రొక్కి నిజస్థితిన్ సవి
స్తరముగ విన్నవించి నను ధన్యునిఁ జేయుఁ డటంచు వేఁడినన్. 727
క. హరిమిత్త్రుఁ డతనిపయిఁ గని, కర మునయింపంగ నెదను గమలావ్రత ము
త్తరుణంబునఁ జేయించెను, బరిమన్మధ్యమున నాప్రపన్నునిచేతన్. 728
గీ. వ్రతము చేసినపిదప నారాత్రియందు, నరుగుదెంచి మహాలక్ష్మి కరుణతోడ
నిమరలో నున్నజయశర్మయెదుట నిలిచె, దేహకాంతులచే దెసల్ తేజరిల్ల.

సీ. అంతట జయశర్మ యామెను గనుంగొని, యత్యంతవిస్మయం బాత్మ నొంది
తల్లి నీ వేదేవతామతల్లివో నాకుఁ, దెలుపు మటంచుఁ బ్రార్థించుటయును
వత్స వచ్చితి నేను వైకుంఠమునసుండి, శౌరియానతిని నాపేరు కమల
సంతోషమయ్యె నీసలిపినకమలావ్రత, తమున కిచ్చెదను గోరుము వరంబు
గీ. నని రమాదేవి వచియింప నతఁడు మ్రొక్కి, భక్తితోడుతఁ దత్పాదపద్మములకుఁ
దల్లి చెప్పుము కమలావిధాన మనుడు. నిందిరాదేవి హర్షించి యిట్టు లనియె.
గీ. అధికమాసంబునను గృష్ణహరిదినమున
నుత్థితుం డయి బ్రాహ్మముహూర్తమందు
నెదను బురుషోత్తముని స్మరియించుకొనుచు
స్నాన మొనరించి శాస్త్రవిధానమునను. 731
వ. గృహంబున నేకగుణంబుగను నదీతీరంబున ద్విగుణంబుగను నగ్నిహోత్ర
గృహంబునను శివక్షేత్రంబులందును దీర్థంబులందును దేవతాసన్నిధియందును
శతగుణంబుగను గోష్ఠంబునందు సహస్రగుణంబుగను దులసీసాన్నిధ్యంబున
లక్షగుణంబుగను విష్ణుసన్నిధానంబున ననంతగుణంబుగను ఫలంబు చెప్పం
బడుటం జేసి ప్రాప్తస్నానంబునందుఁ గమలావ్రతం బొనరించెద నని సంకల్పించి
యాదినం బెల్ల నుపవాసజాగరంబులతోఁ బంచామృతస్నపనాదులచేఁ బురు
షోత్తమునిఁ బూజించి మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున స్నానంబు చేసి పయ
స్స్నపనాదులచే జనార్దనుని నారాధించి యంజలి గావించి. 732
గీ. స్వామి యజ్ఞానసంతమసమున గ్రుడ్డి, నైననాకు నొసంగుము జ్ఞానదృష్టి
ననుచుఁ బ్రార్థించి బ్రాహ్మణులను భుజింపఁ, జేసి చివరకుఁ దాను భుజింపవలయు.
గీ. ఆవ్రతంబున ధర్మకామార్థములను, బడసి వ్రతకర్త ముక్తిని గడకుఁ జెందు
నని వచించి యంతర్ధానమయ్యె లక్ష్మి, యంతటను మేలుకొనియె ధరామరుండు.
ఆ. అంతలోనె గజము లశ్వంబులును రథ, ములును బరిజనమును గలిమితోడఁ
బ్రాప్తమయ్యెఁ దత్ప్రభావంబునను జయ, శర్మ కచ్చెరియము సంఘటిల్ల. 735
క. ఆవిభవముతో నింద్రుని, కైవడి జయశర్మ పితృసకాశంబునకుఁ
బోవుటయును శివశర్మ మ, హావిస్మయ మొదవ నతని నాలోకించెన్. 736
క. అంతట జయశర్మ స్వవృ, త్తాంతం బంతయును దెలిపి యాత్మీయుల క
త్యంతానందము గలుగ న, నంతఫలం బొసఁగువ్రతమహత్త్వము వినిచెన్. 737

—: అధికమాసశుక్లైకాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. మఱియు నధికమాసశుక్లైకాదశి కామదైకాదశి యని చెప్పంబడు. 738
క. అరమఱ లేకుండఁగ నా, దరిఁ జేరినయెడలఁ గామదాదివసమునన్
బరిపాలింపఁగ భక్తులఁ, బురుషోత్తమనామధేయమున నే నుందున్. 739

సీ. భస్మీకృతము లగుఁ బాపంబు లన్నియు, రోగంబు లెల్లను రూపుమాయు
నాయుష్య మభివృద్ధి నందు నానాఁటికి, వ్యాపించుఁ గీర్తి దిగ్వలయమందుఁ
దనకుఁ దా నొనగూడు ధనధాన్యవిభవంబు, సంతానలాభంబు సంఘటిల్లు
శాత్రవుల్ నాశమై క్షేమంబుగా నుందురు, క్షైత్రిక గణంబు పాఱిపోవుఁ
గీ. గామితార్థంబులను దీర్పఁ గల్పతరువు, తెఱఁగునను నొప్పు కామదాదినమునందు
నన్నుఁ గూరిచి భక్తిసంపన్ను లగుచుఁ, జలిపి రేని యుపోషణజాగరములు. 740
క. భూవర వేయేఁటికి వసు,ధావలయమునందుఁ గామదాదివసమునన్
జీవన్ముక్తిని గాంతురు, కావించిన యెడల శ్రద్ధ గలిగి వ్రతంబున్. 741
క. ఈవిష్ణువాసరములవ్ర, భావము నెవఁడేని వినినఁ బఠియించిన ధా
త్రీవర సముద్రముద్రిత, భూవలయాశేషదానపుణ్యము నొందున్. 742
క. అనుటయు నజాతశత్రుఁడు, మనమున హర్షంబు నొందె మఱియును నేమై
నను నింక నడుగఁదలఁచిన, మునివర యడుగుము సమగ్రముగ నెఱిఁగింతున్.

—: చాతుర్మాస్యవిధికథనము :—

గీ. అనుటయును శౌనకుండు ప్రహర్ష మొంది,విదితధర్మ చాతుర్మాస్యవిధులు నాకు
నాలకింప మనోరథ మంకురించె, నని పలుక సూతుఁ డిట్లు లాముని కనియె.
వ. నేఁడు నీవు న న్నడిగినట్లు మున్ను నారదుండు మహేశ్వరుని నడుగ. 745
గీ. హరుఁడు చిఱునవ్వు నవ్వి యి ట్లనియె నడుగఁ,దగినయంశంబు నడిగితి తాపసేంద్ర
నవనవోన్మేషములు రమాధవునికథలు,వినుటకును జెప్పుటకును నువ్విళ్ళుగొలుపు.
వ. శయని యని చెప్పంబడు నాషాఢశుక్లైకాదశి మొదలు ప్రబోధిని యని చెప్పం
బడు కార్తికశుక్లైకాదశివఱకును నుండు నాలుగుమాసంబులును జాతుర్మాస్య
మని చెప్పంబడియె. శయనైకాదశినాఁడు ప్రాతఃకాలంబునఁ గాల్యకృత్యం
బుల నెఱవేర్చికొని విష్ణుప్రతిమను బంచామృతంబులచే నభిషేకించి శంఖచక్ర
గదల నలంకరించి పీతాంబరంబు గట్టి శ్వేతవస్త్రాచ్ఛాదితంబును సోపధానం
బును నగుపర్యంకంబునందు స్థాపించి చందనంబు నలంది మనోజ్ఞంబు లగు
పుష్పంబులచేఁ బూజించి ధూపదీపాదు లొసంగి సాంజలియై. 747
గీ. నీవు సుప్తుండవై యుండ నీరజాక్ష, తగులుకొనియుండు సుప్తిలో జగము లెల్ల
నీవు మేల్కొన మేల్కొను నిద్రనుండి, జగములకు నెల్ల భర్త వీ వగుటఁ జేసి.
వ. అని ప్రార్థించి తత్పురోదేశంబునందుఁ దాను స్వీకరించుచాతుర్మాస్యవ్రత
దీక్షానియమంబులు నివేదింపవలయు. అధికమాసంబు చాతుర్మాస్యపతితం
బయ్యెనేని సూర్యుండు మిథునరాశిగతుండై యుండ శయనోత్సవంబును
దులారాశిగతుండై యుండఁ బ్రబోధోత్సవంబును మాధవున కొనరింపవలయు.

దేవతాప్రతిష్ఠలును యజ్ఞాదిక్రియలును వివాహాదిమంగళకార్యంబులును దండయాత్రలును జాతుర్మాస్యదినంబులందు నిషిద్ధంబులు. చాతుర్మాస్యదినంబులందు హింసాత్యాగంబువలన దేవత్వంబును దైలవర్జనంబువలన సంతతియును ఘృతవర్జనంబువలన లావణ్యంబును గటుతైలత్యాగంబువలన శత్రునాశంబును సుగంధతైలత్యాగంబువలన సౌభాగ్యంబును బుష్పభోగపరిత్యాగంబువలన విద్యాధరత్వంబును షడ్రసత్యాగంబువలన సురూపంబును సౌగంధ్యంబును దాంబూలవర్జనంబువలన భోగంబును మధురకంఠంబును ఫలత్యాగంబువలన బహుపుత్రత్వంబును యోగాభ్యాసంబువలన బ్రహ్మపదంబును నభ్యంగత్యాగంబువలన దీప్తియు ద్రవ్యపతిత్వంబును దధిదుగ్ధపరిత్యాగంబువలన గోలోకంబును. స్థాలీపాకవర్జనంబువలన నింద్రసింహాసనంబును స్థండిలస్థలభోజనంబువలనఁ బృథివీపతిత్వంబును విష్ణుపాదాభివందనంబువలన సర్వదానఫలంబును విష్ణుపాదాంబుజస్పర్శంబువలనఁ గృతకృత్యత్వంబును విష్ణుదేవాలయోపలేపనమార్జనంబులవలన వైకుంఠనిత్యనివాసంబును నష్టోత్తరశతవిష్ణుప్రదక్షిణంబులవలన హంసయుక్తదివ్యవిమానగమనంబును విష్ణుసన్నిధియందు గీతవాద్యంబు లొనరించుటవలన గంధర్వలోకంబును బంచగవ్యప్రాశనంబువలనఁ జాంద్రాయణఫలంబును లోకంబునకు శాస్త్రంబు బోధించుటవలన వ్యాసత్వంబును విష్ణుపదప్రాప్తియును మాధవునిఁ దులసీదళంబులచేఁ బూజించుటవలన విష్ణుధామంబును విష్ణుపాదోదకప్రోక్షణంబువలన నప్సరస్థానంబును శీతోదకస్నానంబువలన నిర్మలదేహంబును నుష్ణోదకవర్జనంబువలనఁ బుష్కరస్నానఫలంబును బత్త్రిభోజనంబువలనఁ గురుక్షేత్రనివాసఫలంబును శిలాభోజనంబువలనఁ బ్రయాగనివాసఫలంబును దామ్రపాత్రభోజనంబువలన నైమిశవాసఫలంబును బాలాశపత్త్రిభోజనంబువలనసంవత్సరాగ్నిహోత్రోపాసనాఫలంబును నారాయణాష్టాక్షరీజపంబువలన విద్యాధరపతిత్వంబును బుష్కరస్నానంబువలన గంగాస్నానఫలంబును బ్రహ్మపత్త్రిభోజనంబువలనఁ జాంద్రాయణవ్రతఫలంబును నేకాదశ్యుపవాసఫలంబును సర్వదానఫలంబును సర్వతీర్థస్నానఫలంబును నరకనివృత్తియును విష్ణురూపుఁడగుగురువునకు నాత్మార్పణంబు గావించుటవలన ననంతఫలంబును స్థండిలశయనంబువలన దివ్యవిమానప్రాప్తియును నక్తభోజనంబువలనఁ దీర్థయాత్రాఫలంబును నయాచితాన్నభోజనంబువలన వాపీకూపాదిస్థాపనఫలంబును మధువర్జనంబువలన సర్వయజ్ఞఫలంబును దాడిమమాతులుంగనారికేళవర్జనంబువలన సంపన్నత్వంబును సుభగత్వంబును దేవత్వంబును వైకుంఠనివాసంబును నేకభక్తంబువలన శాశ్వతవిష్ణులోకనివాసభాగ్యంబును యవవ్రీహిగోధూమవర్జనంబువలన నశ్వమేధయాగఫలంబును

ధనధాన్యసమృద్ధియును బహుపుత్రత్వంబును దిలదర్భతులసీదళంబులచేఁ జేయు తర్పణంబువలన సహస్రయుగంబులవఱకును విష్ణుసాన్నిధ్యనివాసంబును వేదంబున ఋక్కు గాని యర్ధర్చము గాని పదము గాని యర్ధపదంబు గాని విష్ణుసాన్నిధ్యమునందుఁ బఠించుటవలన వైకుంఠనివాసంబును మైథునవర్జనంబువలన నొక్కమన్వంతరంబువఱకును విష్ణులోకవాసంబును దక్రశాకవర్జనంబువలన మోక్షంబును నామలకస్నానంబువలన మహాపుణ్యంబును సంధ్యామౌనంబువలనను సత్యనిష్ఠవలనను ననంతసుకృతంబును నిత్యస్నానంబువలనఁ జతుర్మన్వంతరములవఱకును వైకుంఠనివాసంబును స్వయంపాకభోజనంబువలన నయుతవర్షంబులవఱకును స్వర్గలోకనివాసంబును మౌనవ్రతంబువలన వైకుంఠసత్యలోకనివాసంబును మౌనభోజనంబువలన నపునరావృత్తియును సమకూరు. మౌనభోజనంబువలన రాక్షసులకును స్వర్గప్రాప్తి కలిగె.

—: మౌనభోజనఫలకథనము :—

గీ. ఆడుచును జల్పనములను నారగించు, నన్న మగు నవిశుద్ధ మాయన్న మెవఁడు
తినునొ వాఁ డగుఁ బాపము దినినవాఁడ, కాన వలయు మౌనము భుక్తికాలమందు.

గీ. భోజనము చేయు నెడ మౌనమును వహించి, యుపవసించినపుణ్యము నొందువాఁడు
కొనకుఁ బ్రాణాహుతులకాలముననునైన, మౌనము వహించువాఁ డగు మౌనభోజి.

ఆ. భస్మ మగును జూవె పంచమహాపాత, కములు గూడ నొక్కగడియలోన
నితరపాతకముల నెన్నంగ నేటికి, మౌనభోజి యైనమానవునకు. 752

వ. చాతుర్మాస్యంబునందు నియతంబుగా వర్జించినపదార్థంబులు బ్రాహ్మణునకు మొదట దానము చేయవలయు. విప్రునకు దత్త మైనపదార్థంబు కోటిగుణితంబై తన కక్షయంబుగా వైకుంఠముం బ్రసాదించు. హరినామసంకీర్తనంబువలనను బురాణశ్రవణంబువలనను విష్ణుపూజవలనను భూసురార్చనమునను సర్వపాపవిముక్తియును విష్ణులోకప్రాప్తియును జేకూరు. ఇంకను నిట్టిధర్మంబు లనేకంబులు నిర్వర్తించుటవలన ననేకవిధపుణ్యలోకంబులు ప్రాప్తించు. 753

గీ. ఏవిధంబున నైనను దేవదేవుఁ, డగుజనార్దనునకుఁ బ్రీతి యావహిల్లఁ
జేయ నగు నియమాదులచేత శక్తి, ననుసరించి చాతుర్మాస్యదినములందు.

గీ. సమయయోగ్యంబు లగు నియమములలోన, దేని నైనఁ జాతుర్మాస్యదినములందు
నాచరింపక కాలము వ్యర్థపఱచు, నట్టివారలజన్మము వ్యర్థ మనఘ. 755

గీ. అనుటయును నారదుం డిట్టు లనియె దేవ, వింటి నేఁడు చాతుర్మాస్యవిధుల నెల్లఁ
ద్వత్కృపావశమునను సంతసము గల్గె, నీకఁ దదుద్యాపనావిధంబెఱుఁగఁ జెప్పుమ.

—: చాతుర్మాస్యోద్యాపనాదికథనము :—

క. అనుటయు మహేశ్వరుం డి, ట్లనియెను నారద వచింతు సవధానమునన్
విను చాతుర్మాస్యవ్రత, మున కుద్యాపనము మిగుల ముఖ్యము సూవే. 757

క. ఒనరింపకున్న నుద్యా, పనము వ్రతంబునకు వికలభావము గలుగున్
జనియించు దాన వ్రతముం, బొనరించినవాని కాంధ్యమును సుష్ఠుంబున్. 758

వ. జగన్నాథుండు సుప్తోత్థితుం డైనదినంబునం దాను పాలించిననియమంబుల నెల్ల నివేదించి తైలంబు వర్జించినయెడల ఘృతంబును ఘృతంబు వర్జించినయెడల క్షీరంబును మౌనంబు వహించినయెడల సహిరణ్యంబు లగుతిలపిండంబులును భోజననియమంబు వహించినయెడల హిరణ్యసహితంబును దధియుతంబును నగునన్నంబును బలాశపత్త్రభోజనంబు గావించినయెడల ఘృతపూర్ణంబగుభోజనంబును నక్తభోజనంబు గావించినయెడల షడ్రసభోజనంబును నయాచితభోజనంబు గావించినయెడల సహిరణ్యం బగువృషభంబును మాసంబు వర్జించినయెడల సవత్స యగుగోవును నామలకస్నానంబు గావించినయెడల మాషపరిమితం బగుసువర్ణంబును ఫలనియమంబు వహించినయెడల ఫలంబులును ధాన్యనియమంబు వహించినయెడల ధాన్యంబును స్థండిలశయనంబు గావించినయెడల సతూలంబును సోపధానంబును నగుశయ్యయును నిత్యస్నానంబు గావించినయెడల సశాకంబును సదక్షిణంబును నగులవణంబును నిస్స్నేహభోజనంబు గావించినయెడల ఘృతసక్తువులును నఖకేశధారణంబు చేసినయెడల నాదర్శంబును పాదత్రావర్జనంబు గావించినయెడలం బాదరక్షలును మాంసంబు వర్జించినయెడల సవత్స యగుకపిలగోవును దీపంబు వెలిఁగించినయెడల సువర్ణపాత్రంబున ఘృతంబున వెలిఁగించినదీపంబును శాకనియమంబు వహించినయెడల శాకంబును మైథుననియమంబు వహించినయెడల రౌప్యంబును నాగవల్లీదళవర్జనంబు గావించినయెడల సహిరణ్యం బగుకర్పూరతాంబూలంబును బ్రాహ్మణునకు నొసంగ వలయు. బ్రహ్మచర్యంబు వహించినయెడల బ్రాహ్మణదంపతుల కిరువురకు భోజనంబు పెట్టవలయు. మఱియును నితరనియమంబులే వైనను వహించినయెడలం దత్తదర్హంబుగా శాస్త్రవిహితంబు లగుదానంబులు గావింపవలయు. 759

క. ఈయుద్యాపనవిధులను, జేయునెడల శ్రద్ధతోడ శ్రీపతి సకల
శ్రేయముల నొసఁగు భక్తని, కాయమునకు జన్మసార్థకత్వము గలుగున్. 760

వ. అనుటయు నారదుండు మహేశ్వరునకు సవినయంబుగా వందనం బొనరించి త్రిస్పృశావ్రతముం గూర్చి యడుగ సదాశివుం డాతని కి ట్లనియె. 761

—: త్రిస్పృశా మాహాత్మ్య కథనము :—

గీ. త్రిస్పృశాద్వాదశీవ్రతాధిక్య మిట్టి, దనుచు వచియించుటకును నా కలవి గాదు
కలుగఁబంచమహాపాతకులకుఁ గూడ, మోక్షసామ్రాజ్య మీవ్రతంబును నొసఁగు.

గీ. క్రతువులొనరించుఁగాక తీర్థములలోన, మునుఁగుఁగాక బహువ్రతంబులను జేయుఁ
గాక త్రిదశుల నర్చించుఁగాక ముక్తి, గలుగ నేరదు త్రిస్పృశ సలుపకేని.

క. కలికాలంబున విషయా, కులమానసు లైన ప్రాణికోటుల కెల్లన్
గలిగింప ముక్తి దయతో, జలజాక్షుఁడు చేసెఁ ద్రిస్పృశాతిథి నిలలోన్. 764

సీ. తొలఁగిపోయె శతాయుధునకుఁ గాననములోఁ, బాఱునిఁ జంపినపాతకంబు
నశియించె శతమన్యునకు నముచిప్రాణ, హరణంబునను గల్గినట్టిపాప
ముడిగెను బాహుళేయునకు హత్యాష్టక, కరణసంభవ మైనకల్మషంబు
వదలెను గంగాభవానికిఁ బాపసం, ఘులు దగిల్చినఘోరదుష్కృతంబు

గీ. పడిరె నాహస్తమున నుండి పుడమిమీఁద, యుగములకొలంది వదలక తగులుకొన్న
యట్టిబ్రహ్మకపాల మత్యద్భుతముగ, నొనరుచుటఁ జేసి త్రిస్పృశోపోషణంబు.

గీ. అనఘ కాశీప్రయాగములందు మరణ, మొందినను గోమతీస్నాన మొనరిచినను
నొందఁ దగుముక్తి త్రిస్పృశోపోషణమున, సంభవించును గృహమందె జంతువులకు.

గీ. బ్రహ్మహత్యాద్యనేకపాపములు గలిగి, నట్టిప్రాణులు తనజలమందు మునుఁగఁ
దత్తదఘసంతతులు తన్నుఁ దగులుకొనుట, నిలువఁజాలక మున్ను చింతిలుచు గంగ.

సీ. సత్వరంబుగఁ బోయి శౌరిసన్నిధి కాత్మ, వృత్తాంత మంతయు విన్నవింప
హరి యిట్టు లనియె జాహ్నవి చింతిలకుము నీ, పాపంబు లన్నియుఁ బాసిపోవు
శ్యామవటంబు నాస్థానంబు నే నుందు, నావటంబునయందె యన్వాహమును
ప్రవహించుచుండును బ్రాచీసరస్వతి, నాయగ్రభాగంబునను సతంబు

గీ. నీవు తత్తీర్థజలమందు నియతముగను, స్నాన మొనరింపు మొకసారి చాలు నదియె
బ్రహ్మహత్యాసురాపానభర్మహరణ, గోవధాద్యఘముల నెల్లఁ గూలఁద్రోయు.

గీ. అనుటయును గంగ వినయనమ్రాస్య యగుచు
స్వామి తత్తీర్థమున కేఁగఁజాల నేను
సులభముగఁ బాపములు వాయఁగలుగునట్టి
తెరవు మఱియొండు కరుణించి తెలుపు మనియె. 769

గీ. అనుటయును మాధవుం డిట్టు లనియెఁ బుత్రి, సకలపాపంబులను గూడ సంహరింప
సులభ మైనయుపాయంబు కలదు గాని, పరమగోప్యంబు దానిఁ జెప్పంగ రాదు.

క. వినను మత్పదజాతవు, గాన వచించెదను నీకుఁ గల దొకతిథి య
ద్దానికి సరి గా దేవ్రత, మేనియు నేతీర్థమేని యేమఖమేనిన్. 771

వ. ఏకాదశియును ద్వాదశియును రాత్రిశేషంబునఁ ద్రయోదశియును గలిగియుండు
టంజేసి యది త్రిస్పృశ యనునామంబు గలది యయ్యె. 772

గీ. అట్టితిథియందు వ్రతమును నాచరించి, సత్త్వులైనను నేకూడ సఫలపుణ్య
కర్మములు చేసినఫలంబు గడియలోన, దానికి సమాన మదె యింక దాఁప నేల.

గీ. దశమి యేకాదశియును భద్రయును జేరి, నట్టిదినమును ద్రిస్పృశాఖ్యంబ కాని
యది యసురులకుఁ బ్రియ మైన దగుట నంటఁదగదు పుష్పిణి యైనట్టిముగువవోలె.

క. దశమీయుత మగు నేకా, దశి నాకుఁ బ్రియంబు గాదు దశమీదోష
ప్రశమితగుణ మగు నేకా, దశిని నుపోషణము చేయఁ దగ దెవ్వరికిన్. 775

క. అనుటయును దద్విధానము, వినిపింపుము దేవ నాకు విశదముగా నే
నొనరించి తద్వ్రతంబును, గనియెద నఘశుద్ధి యనుచు గంగ యనంగన్. 777

వ. మాధవుండు గంగను గరుణాకటాక్షంబుల నిరీక్షించి దేవీ పంచరత్నసమంచి
తంబును బుష్పమాలావేష్టితంబును గర్పూరాదిసువాసనావాసితసలిలపూరితం
బును నగు నొక్కఘటంబునందుఁ దిలపూర్ణం బగుతామ్రపాత్రంబు నుంచి
పలంబు గాని పలార్ధంబు గాని తదర్ధంబు గాని పరిమాణంబు గలమదీయసువర్ణ
ప్రతిమను నభిషేకపూర్వకంబుగా దానిపైనిఁ బ్రతిష్ఠించి తత్ప్రతిమకు గంధ
పుష్పపరిధానఛత్త్రపాదుకావేణుదండయజ్ఞోపవీతఫలోపహారంబు లర్పించి
దామోదరునిపాదంబులును మాధవునిజానువులును గామప్రదాయకునిగుహ్యం
బును వామనునికటియును బద్మనాభునినాభియును విశ్వమూర్తిజఠరంబును జ్ఞాన
గమ్యునిహృదయంబును వైకుంఠగామికంఠంబును సహస్రబాహునిబాహువులును
యోగరూపునిచక్షువులును దులసీపత్త్రంబులచేఁ బూజించి శంఖోపరిస్థాపితంబును
సూత్రవేష్టితంబును నగు నారికేళంబు హస్తంబులం దుంచుకొని. 777

గీ. అంబుజాక్ష మదీయము లైనయఘము, లన్నియును గూడ రూపుమాయంగఁ జేసి
నన్ను రక్షింపు మీవేళ నాయొసంగు, నర్ఘ్యమును గొని వందన మాచరింతు.

వ. అని పలికి తన్నారికేళఫలోదకార్ఘ్యప్రదానపూర్వకంబుగాఁ బ్రణామంబు
గావించి ధూపదీపనైవేద్యనీరాజనంబు లొసంగి పిదప గురువునకు నర్చనా
పూర్వకంబుగా భోజనతాంబూలదక్షిణలును వస్త్రంబులును గంచుకోష్ణీషంబు
లును ఛత్త్రోపానహంబులును ముద్రికాకమండలువులును సప్తధాన్యంబులును
సమర్పించి రాత్రి జాగరంబు గావించి మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబునందు
స్నానాదిక్రియాకలాపంబు నొనర్చికొని యర్ఘ్యప్రదానంబు గావించి పారణ
యొనర్పవలయు. 779

క. చతురాననుఁడును సురలును, యతులును గావించి యిమ్మహావ్రతమును వాం
ఛితసిద్ధి మున్ను వడసిరి, క్రతుశతఫల మొందు దీనిఁ గావించు నెడన్. 780

గీ. ఉభయవంశంబులను గూడ నుద్ధరించి, సట్టివాఁ డెగుఁ ద్రిస్పృశ నాచరించి
నట్టివాఁ డాతనికి మీఁదుగట్టి యుంతు; సౌధములు గొన్ని నావీట సంతతమును.

క. అని చెప్పుటయును జాహ్నవి, మనమున సంతోషపడుచు మాఱాడక తా
నానరించి త్రిస్పృశావ్రత, మును జెందె నశేషపాపముక్తి మునీంద్రా. 782

క. అని చెప్పుడు నున్మీలని, యను నెట్టిదొ దేవ చెప్పు మనుచును దివిష
న్మౌని వినయంబున నడుగుట, యును నతనికిఁ బార్వతీప్రియుం డిట్లనియెన్.

—: ఉన్మీలనీ మాహాత్మ్య కథనము :—

వ. ఏకాదశి యహోరాత్రంబును బూర్ణంబుగా నుండి మఱునాఁడు ప్రభాతకాలం
బున ఘటికామాత్రంబు శేషించెనేని తచ్ఛేషయుక్తం బగుద్వాదశి యున్మీలని
యని చెప్పంబడు.

గీ. అదినంబు ప్రియం బైనయట్లు హరికిఁ, బ్రియము గానేర దింక నేదియునుగూడఁ
గాన నున్మీలనికిఁ గలగౌరవంబు, గానరా దేదినంబున కైనఁ గాని. 785

గీ. కాశియును గంగయును బ్రయాగమును గయయు
గోమతియుఁ గాంచనాద్రియు నైమిశమును
దపములును వేదములు సప్తతంతువులును
జాల వున్మీలనీశతాంశమున కేని. 786

గీ. మాటిమాటికి నీకుఁ బెక్కుమాట లేల, చెప్పఁదగినది యొక్కటె చివరమాట
కాన యున్మీలనికి సాటి యైనవ్రతము, వాసుదేవునిఁ బోలుదైవంబుఁ గనము.

వ. ఉన్మీలని ప్రాప్తించినమాసంబు పేర స్వర్ణమయం బగువిష్ణుప్రతిమను జేయించి
పంచరత్నసమంచితంబును గంధపుష్పాక్షతాదిశోభితంబును సలిలసమేతంబును
నగునొక్కకుంభంబునందు గోధూమపూరితం బగునొక్కతామ్రపాత్రంబు
నుంచి దానిపైని నాప్రతిమను బ్రతిష్ఠించి షోడశోపచారంబులచేఁ బూజించి
మాసనామునిచరణంబులును విష్ణురూపునిజానువులును భూతపతిగుహ్యంబును
బీతవాసునికటియును బ్రహ్మమూర్తినాభియును విశ్వయోనియుదరంబును జ్ఞాన
గమ్యునిహృదయంబును వైకుంఠమూర్తికంఠంబును నుదరగునిలలాటంబును
సురేశునియుత్తమాంగంబును సర్వమూర్తిసర్వాంగంబులును దదాయుధంబు
లును నర్చించి శంఖోపరిస్థితంబును సూత్రవేష్టితంబును నగునారికేళంబుం
బట్టికొని. 788

గీ. పుండరీకాక్ష పాపకర్ముండ నైన, నన్ను దరిఁ జేరుపుము భవార్ణవమునుండి
గతులు గలిగించి మొదట దుర్గతులఁ జిక్కి, వగచుచుండెడిమత్పితృవర్గమునకు.

వ. అని ప్రార్థించి యర్ఘ్యంబు నొసంగి యాదినం బెల్ల హరినామసంకీర్తనస్తోత్ర
నృత్యగీతాదులచేతను జాగరంబుచేతను గడపి మఱునాఁడు గోభూవస్త్ర

హిరణ్యాదిదానంబులచేతను షడ్రసోపేతభోజనంబుచేతను గురువును సంతోష పఱచి తాను భుజింపవలయు. 790

క. ఈవిధిచే నుస్మీలని, గావించినవాఁడు కోటికల్పశతంబుల్
గోవిందునిమందిరమునఁ, దావుకొని వసించు దేవతలు గొలువంగన్. 791

గీ. అనుటయును నారదుం డిట్టు లనియె దేవ, పక్షవర్ధినిమహిమ మపార మనుచుఁ
దెలుపుమను పెద్ద లద్దానితీరు నాకు,వినఁ గలదు వేడ్క సెలవిమ్ము విశదముగను.

—: పక్షవర్ధినీమాహాత్మ్యకథనము :—

గీ. అనుటయు మహేశ్వరుం డిట్టు లనియెఁ బక్షవర్ధిని యటంచు ద్వాదశి వాసికెక్కెఁ
బూర్ణముగ నున్న యెడలను బౌర్ణమాసి,కాని లేక యమావాస్య గాని యనఘ.

వ. అమ్మహాతిథియందుఁ జేయువ్రతంబువలన నశ్వమేధాయుతఫలంబును జాగరంబు వలనఁ బంచాగ్నిసాధనపుణ్యంబును దీర్ఘయాత్రాసుకృతంబును దశజన్మంబుల వఱకును గృహమునందు నిత్యోత్సవంబులును నుపవాసంబువలన బ్రహ్మహత్యాదికోటిపాతకప్రశమనంబునుం జేకూరు. 794

క. వినిచెదను దద్వ్రతంబును, విను మయ్యది సకలపాపవిచ్ఛేదంబున్
బొనరించి విష్ణుపదమున, నునుచు నపాయంబు లేక యుండెడిరీతిన్. 795

వ. అవ్రణపంచరత్నసమేతంబును జలపూర్ణంబును గంధమాల్యాలంకృతంబును నగునొక్కకుంభంబుమీఁద గోధూమపూరితం బగునొకతామ్రపాత్రంబు నునిచి దానిపైనిఁ బంచామృతాభిషిక్తంబును దన్మాసనామాభిహితంబును నగుసువర్ణ విష్ణుప్రతిమను స్థాపించి కుంకుమాగురుచందనాదు లలంది వస్త్రయుగ్మంబు కట్టి ఛత్త్రోపానహంబులు ధరియింపంజేసి పద్మనాభునిపాదంబులును విశ్వమూర్తి జానువులును జ్ఞానగమ్యునియూరువులును జ్ఞానప్రదునికటియును విశ్వనాథుని యుదరంబును శ్రీధరునిహృదయంబును గౌస్తుభకంఠునికంఠంబును క్షత్త్రాంత కారిబాహువులును వ్యోమమస్తకునిలలాటంబును సర్వరూపిశిరంబును మానసనా మునిశస్త్రంబులును దివ్యరూపునిసర్వాంగంబులును యథావిధిగఁ బూజించి ధూపదీపనైవేద్యతాంబూలాదు లర్పించి. 796

గీ. నిఖిలలోకైకకర్తవు నీవె నీవె, నిఖిలలోకైకభర్తవు నీరజాక్ష
యుద్ధరింపక యున్న నీ వొంటు దిక్కు, కలదె భవవార్ధిలోఁ బడి కలఁగునాకు.

క. అని ప్రార్థించి యొసంగన్, జను శౌరికి నారికేళజలమున నర్ఘ్యం
బును వ్రతపరిపూర్ణత్వం, బెనయుటకై భక్తితోడ నెవ్వం డైనన్. 798

వ. అటుమీఁద జాగరోపవాసంబులచే నాదినం బెల్లఁ గడపి గురువునకు విష్ణుప్రతి మాసహితం బగుకుంభంబు నొసంగి వస్త్రాలంకారాదులచేఁ బూజ గావింపవలయు.

క. ఈరీతి నంబరీషుఁడు, భారద్వాజుఁడును ధ్రువుఁడుఁ బలుమంది సదా
చారులును జేసి వ్రతమును, గోరినధామముల నందుకొనిరి మునీంద్రా. 800
గీ. అనుటయును నారదుండు మహానుభావ, వినఁగ జాగరమహిమంబు వేడ్క గలిగెఁ
జెప్పు మొక సారి దయతోడ సేవకునకు, ననుచుఁ బ్రార్థించుటయు నిట్టు లనియె శౌరి.

—: జాగర మాహాత్మ్య కథనము :—

సీ. కృష్ణునినామముల్ కీర్తించుచును నోట, ధ్యానించుచును దానవారి నెదను
నాట్యంబు చేయుచు నారాయణునిముందు, నొనరించుచును మాధవునకు నతులు
కేశవునకుఁ బ్రదక్షిణములు సలుపుచు, నుతియించుచును నందసుతునికథలు
కాంచనాంబరునిఁ బూజించుచుఁ బూలచే, విష్ణున కిడుచు నైవేద్యములను
గీ. స్వాప మనియెడిమాయకు వశులు గాక, హరిదినంబున జాగర మాచరించు
నట్టిపుణ్యాత్ము లుండుదు రభయ మైన, విష్ణుపదమున నపునరావృత్తు లగుచు.
ఆ. నిమిష మేని లేక నిమిషార్థ మేనియు, హరిని బేరుకొనుచు నాచరించు
జాగరంబువలన సమకూరుపుణ్యముఁ, బరిగణింపలేఁడు బ్రహ్మ యైన. 803
గీ. హరికి నారార్తికము యామయామమునను, జలుపుచును జాగరంబును జలిపెనేని
దాని కెన గావు వాజిమేధములు వేయి, యైనఁ బదివేలు వాజపేయంబు లైన.
గీ. వేదశాస్త్రపురాణాదివేత్త యైన, యజ్ఞములు వేయి చేసినయజ్వ యైన
విష్ణుదినజాగరంబు గావించువాని, నపహసించినఁ జండాలుఁ డయి జనించు.
గీ. విష్ణుదినజాగరంబు గావింపుఁ డనుచు, మానవులకుఁ బ్రబోధించుమానవుండు
చెందు వైకుంఠధామంబునందు నిత్య, వాసభాగ్యంబు స్వపితృదేవతలతోడ.
గీ. కోటిజన్మంబులను సమకూడినట్టి, పాతకము లెల్ల నొకరాత్రిభాగమంద
నాశమును జెందు విష్ణుదినంబునందు, శ్రద్ధతో జాగరంబును జలిపెనేని. 807
గీ. శాశ్వతము లైనలోకముల్ సంపదలును, బుత్రపౌత్రాదులును దివ్యభోగములును
ఖ్యాతియును నీతియును జెంద నాస యున్న, విష్ణుదినజాగరంబు గావింపవలయు.
గీ. హరిదినంబున జాగర మాచరింప, వలయు నని యెడిబుద్ధి యెవ్వనికి లేదొ
వాని కధికార మిసుమంతయేని లేదు, విష్ణుదేవునిపూజ గావించుటకును. 809
క. అరుగునొ యెన్నిపదంబులు, హరిధామంబునకు జాగరార్థము చెందున్
నరుఁ డన్నియశ్వమేధా, ధ్వరములు గావించినట్టిధర్మోదయమున్. 810
ఆ. పడునొ ధాత్రి నెన్నిపదరేణువులు జాగ, రార్థ మచ్యుతాలయమున కరుగు
నవసరమున నన్నియబ్దసహస్రము, లుండు నరుఁడు త్రిదశు లుండుచోట. 811
వ. పరాపవాదసంయుతంబును మనఃప్రసాదవర్జితంబును శాస్త్రహీనంబును నగాంధర్వంబును దీపవర్జితంబును నుపచారశూన్యంబును నుదాసీనంబును సనిందనంబును గలియుక్తంబును నగునవవిధజాగరం బధమంబు. సశాస్త్రంబును నృత్య

యుక్తంబును గాంధర్వసమేతంబును వాద్యయుతంబును దాళసంయుక్తంబును
దీపయుతంబును మధురయుక్తంబును భక్తిభావితోచ్చారణయుక్తంబును బ్రసన్నం
బును దుష్టిజననంబును నమూఘంబును లోకరంజనంబును నగుద్వాదశవిధ
జాగరంబు మాధవప్రియంబు. 812

గీ. ఉభయపక్షంబులందును నుక్తవిధిని,జాగరము చేయువాఁడు నాసన్నిహితుఁడు
విష్ణుదినజాగరంబు గావింపనట్టి, వాఁడు నాకును భక్తుఁడు గాఁడు చూవె. 813

ఆ. నాకుఁ బూజ్యుఁ డైననారాయణునిఁ గొల్వ,నట్టివాఁడు భక్తుఁ డగునె నాకు
నాచరించుఁగాక యఖిలవ్రతంబులు,చేయుఁగాక తీర్థసేవ లెల్ల. 814

క. హరభక్తుఁడ నే ననియెడి, గరువంబున నెవఁడు గన్నుగానక హరివా
సరమున భుజియించునో యా, నరుఁ డొనరిచినట్టివాఁడ నాకప్రియుఁడుఁ. 815

గీ. ఎన్నిదినంబులు శ్రీపతి, సన్నిధిలోఁ జేయుదురో ప్రజాగరమును దా
మన్నియుగంబులు నిలుతురు, పన్నగశయనునినివాసభవనమునందుఁ. 816

క. హరిదివసజాగరమునకు, సరి గా వెన్నుఁడును నదులు సాగరములు పు
ష్కరమును గాశియు గయయును, సరస్సులును దీర్థములును సంయమివర్యా.

ఆ. విద్ధ మైనయట్టివిష్ణువాసరమున, యందు వ్రతము చేయునట్టివాఁడు
స్వపితృదేవతలను సంహరించినవాఁడ, రాజ్య మిడినవాఁడ రక్కసులకు. 818

గీ. కాన హరివాసరంబున మానవుండు, జాగరోపోషణంబులు సలిపి పిదప
హరికిఁ బ్రీతికరంబుగా నాచరింప, వలయుఁ బారణ వ్రతపూర్తి గలుగునట్లు.

—: ద్వాదశీమాహాత్మ్యకథనము :—

గీ. అనుటయును నారదుం డిట్టు లనియె దేవ, ద్వాదశీమహిమంబును దద్విధియును
నాలకింపఁగఁ గౌతుకం బంకురించె, నానతీయుము దయ గలదేని నీకు. 820

చ. అనుటయుఁ జంద్రమౌళి యిటు లమ్మునికిన్ వచియించె ద్వాదశీ
దినమున నిత్యకర్మములు దీరిచి పూర్వదినవ్రతంబు న
ప్పన మొనరించి శ్రీపతికిఁ బారణముం జనుఁ జేయ దానిచే
తను సకలార్థసిద్ధులును దద్వ్రతకర్తకు సంఘటిల్లెడిన్. 821

గీ. లేశమేనియు ద్వాదశి లేనినాఁడు, పారణ మొనర్పరా దట్టిపక్షమందుఁ
జేయనగుఁ బారణంబును రేయియంద, ద్వాదశి యొకించుకే నుండవలయుఁ గాన.

గీ. స్నానమును భోజనంబును జలుపఁగూడ, దనునిషేధము నడిరేయి కగును గాని
యంత్యమును నాద్యమును నైన యామములకుఁ,గాదుదినమట్లతగునవికర్మములకు.

గీ. పారణదినంబునందు స్వల్పముగ నుండె,నేని ద్వాదశి ప్రాతరాహ్నికము చేసి
యపుడె మాధ్యాహ్నికముగూడ నగును జేయ,నది నిషిద్ధంబుగా దట్టియవసరమున.

గీ. సాధకుం డగువానికి సంఘటిల్లు, సకలపురుషార్థములును నిస్సంశయముగ

సముఁడు కనరాఁడు ద్వాదశీసాధకునకు, ద్వాదశికి సాటి యైనవ్రతంబు లేదు.
గీ. కలుగనేరదు ధర్మార్థకామమోక్ష,వర్గమం దేదియును మహాధ్వరము లెన్ని
సలిపినను నొక్కద్వాదశీజాగరంబు, సలుప కుండినయెడలను సంయమీంద్ర.
క. ఒనరించినయెడ జాగర, మును సాలగ్రామశిలకు ముంగల వాఁ డొం
దును దీర్ఘకోటులందును, మునిఁగినపుణ్యంబు యామమును యామంబుల్. 828
వ. ద్వాదశి జయ యనియు విజయ యనియు జయంతి యనియును బాపనాశని యనియును నాలుగు విధంబులుగా నుండె. పునర్వసునక్షత్రయుక్త మగు శుక్లపక్షద్వాదశి జయ యని చెప్పంబడియె. ఆపుణ్యదివసంబునఁ గావించునుపవాసంబు సకలపాపంబుల మాపుమాపు. శ్రవణనక్షత్రయుక్తం బగుశుక్లద్వాదశి విజయ యని చెప్పంబడియె. విజయయందుఁ గావించుదానంబు సహస్రగుణఫలప్రదంబు. మఱియును విప్రభోజనంబును హోమంబును నుపవాసంబును సహస్రగుణాధికఫలప్రదంబు. ప్రాజాపత్యనక్షత్రయుక్తం బగుశుక్లద్వాదశి జయంతి యని చెప్పంబడియె. 829
ఆ. ఆజయంతియందు నాచరించెనేయేన్, కృజునిపూజ సప్తజన్మపాప
కర్దమంబు నెల్లఁ గడుగును లవమేని, మిగులకుండ మరలఁ దగులకుండ. 830
వ. పుష్యనక్షత్రయుక్త మగుశుక్లద్వాదశి పాపనాశని యని చెప్పంబడియె. పాపనాశనియందుఁ జేయునుపవాసంబు సంవత్సరంబువఱకును బ్రతిదినంబును గావించుతిలప్రస్థదానంబుతోడ సమానంబుగావున దానివలన సర్వేశ్వరుం డగు జనార్దనుండు సంతసించి ప్రత్యక్షం బయి యనంతఫలంబు నొసంగు. 831
గీ. గాధిసూనుపకకుత్థ్సగరులు పాప, నాశనీదివసమున నొనర్చి వ్రతము
చెంది రఖిలార్థములు మున్ను చేసినట్టి, వ్రతముననుఁ దుష్టి నొందుటవలన శౌరి.
ఆ. ఉపవసించెనేని యొకపాపనాశని, నదియె చాలు వేయిహరిదినంబు
లందు నుపవసించి యార్జించుకొనినంత, ఫలము నొంద వేయి పలుకు లేల.
గీ. స్నానహోమంబులును దపోదానములును
జపము స్వాధ్యాయదేవతార్చనలు కొంచె
మేనియును బాపనాశనిలోనఁ జేయ
నక్షయఫలంబు గా నుండ నదియె చాలు. 834
క. అనిచెప్పుటయును నారద, మునివరుఁ డత్యంతహర్షమును జెంది జగం
బునకుఁ దనవిన్నధర్మము, లను బోధించెడి కుతూహలమునఁ జనియెన్. 835

—: విష్ణుపాదోదకమాహాత్మ్యకథనము :—

గీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్లు లనియె సూత, హర్షమొదవెను నీచెప్పినట్టిపుణ్య
కథలచేఁ గాని మఱియొకకాంక్ష వొడమె,హరిపదాంబుమహాత్మ్యము నాలకింప.

చ. అనవుడు సూతుఁ డి ట్లనియె నచ్యుతపాదపయఃకణంబు ము
ట్టిన నఖిలాఘనాశము ఘటిల్లుటె కాక యకాలమృత్యువుల్
గనమియు నెట్టిజాడ్యమును గల్గమియుల్ సమకూడి గంగలో
మునుఁగుటచే లభించుఫలముల్ గొనుభాగ్యము ప్రాప్తమయ్యెడిన్. 837

గీ. దానవారిపదోదకపానమునను, బాయు నంతర్బహిస్స్థితపాప మెల్ల
నది గనుంగొని వరియించు నాక్షణంబ,ముక్తపాతకుఁ డగువాని ముక్తికాంత.

క. తులసీదళయుక్తం బగు, జలజాక్షపదోదకంబు చల్లుకొనినచోఁ
దలపైని నదియె చాలును, నిలుపఁగ హరిమందిరమున నిరపాయముగన్. 839

సీ. స్వర్ణాద్రితుల్యసువర్ణదానము చేయ, నద్దాన లభియించునట్టిఫలము
ధేనుకోటిసహస్రదానంబు గావింప, నద్దానఁ బ్రాప్తించునట్టిఫలము
సప్తతంతుసహస్రశతకోటు లొనరింప, నద్దానఁ జేకూరునట్టిఫలము
కన్యకాకోటిలక్షప్రదాన మొనర్ప, నద్దానఁ బ్రభవించునట్టిఫలము

గీ. నఖిలవిశ్వంభరాదాన మాచరింప, నమ్మహాకార్యమునఁ గల్గునట్టిఫలము
శార్ఙ్గిపాదోదకస్పర్శజనిత మైన, ఫలమునకుఁ గ్రిందె చూవె యెప్పటికిఁ గూడ.

సీ. మున్ను త్రేతాయుగంబున సుదర్శనుఁ డను,నొక్కబ్రాహ్మణుఁ డుండె నుర్విలోన
నతఁడు కుక్షింభరి యయి భుజించుచు విష్ణు, వాసరంబులలోన దోస మనక
వ్రతకర్త లగునట్టివారలఁ దిట్టుచు, నొకనాఁడు నిధనంబు నొందెఁ గడకు
నంతట యమదూత లరుదెంచి వానిని, గట్టి పాశములచేఁ గదలకుండ

గీ. యమునికడకీడ్చుకొనిపోయియతనియెదుట,నిలుపుటయువానినీక్షించినిర్దయముగఁ
బండ్లుపటపటఁగొఱుకుచుభయముపుట్ట, యముఁడుతనభృత్యులకునిట్టులానతిచ్చె.

గీ. విష్ణుదినమున భుజియించె వీఁడు వీని, కంటెఁ బాపాత్ముఁ డెవఁడును గానరాఁడు
గాన మన్వంతరశతంబు గడచుదాఁక, ఘోరనరకంబులను వీనిఁ గూల్పవలయు.

క. అనవుడు యమభటు లాతనిఁ, గొనిపోయి క్రిమిప్రపూర్ణకూపంబులలో
మునిఁగించుచుఁ గాలుచుచును, ననలాయఃపిండములను హతమాఱుచుచున్.

క. యమనిర్ణీతం బగుకా, లము దాఁటెడివఱకు బాధలను బెట్టి కఠో
రముగను బిమ్మట విడిచిరి, తమయంతటఁ దామ యాసుదర్శనుఁ డంతన్. 844

గీ. ధరణి కేతెంచి గ్రామసూకరవధూటి
గర్భమునఁ బుట్టి తిన రానిగడ్డి యెల్లఁ
గుడుచుచును నెట్లొ జీవించి కొన్నియేండ్లు
కడకు మృతి నొంది జనియించెఁ గాకి యగుచు. 845

గీ. అట్లు జన్మించి కాకిగా నాద్విజుండు, కష్టముల నొందుచును నేండ్లు గడపి కొన్ని
దైవికంబుగ నొకనాఁడు దారివట్టి, పోవుచును నచ్యుతాలయంబునను నిలిచి.

గీ. దాహమగుటయు గోమసగాత్రంబునుండి, వెలికి వచ్చెడిహరిపాదజలము ద్రావి
యెగిరిపోయెమతజి నొకయొంటుకకటకు, గోలచే దాని నిలమీఁదఁ గూల నేసె.
గీ. కూలి యాకాకి గిలగిలఁ గొట్టుకొనుచు, విడిచెఁ బ్రాణములను నంత విష్ణుభటులు
దాని నెక్కించుకొని వ్యోమయానమందుఁ, దరలిపోయిరి వైకుంఠధామమునకు.
క. కావున హరిపాదాంబుని, షేవణమహిమం బొకింత చెప్పితి నింకన్
భావించుకొనుము దానిప్ర, భావం బంతయును సాధ్యపడదు వచింపన్. 849
క. అనుటయును శౌనకుం డి, ట్లనియె నగమ్యాగమనమహాదోషము చే
సినవాని కెట్లు శుద్ధిం, గనఁ గలుగునొ చెపుము సూత కారుణ్యమునన్. 850
క. అనవుడు శౌనకునకు ని, ట్లనియెను సూతుండు మునిజనాగ్రణి లోకం
బును నుద్ధరింప నీచే, సినప్రశ్నంబునకు బదులు చెప్పెద వినుమా. 851

—: అగమ్యాగమనప్రాయశ్చిత్తకథనము :—

వ. అజ్ఞానంబున నొక్కపరి చాండాలీగమనంబు చేసెనేని బ్రాహ్మణుండు సశిఖంబుగా వపనంబు చేయించుకొని ప్రాజాపత్యవ్రతంబును ద్రిదినోపవాసంబును నాచరించి బ్రాహ్మణునకు దక్షిణాసహితం బగుగోద్వయంబు నర్పించెనేని శుద్ధుం డగు. క్షత్త్రియుండు గాని వైశ్యుండు గాని కృచ్ఛ్రసమేతం బగుప్రాజాపత్యవ్రతం బొనరించి గోమిథునద్వయంబు బ్రాహ్మణున కొసంగెనేని శుద్ధుం డగు. శూద్రుండు ప్రాజాపత్యవ్రత మాచరించి గోమిథునచతుష్టయంబు విప్రున కొసంగెనేని శుద్ధుం డగు. తల్లిని గాని సోదరిని గాని పుత్త్రికను గాని కోడలిని గాని పొందెనేని కృచ్ఛ్రత్రయంబును జాంద్రాయణత్రయంబును గావించి గోమిథునత్రయంబు బ్రాహ్మణున కొసంగి సశిఖంబుగా వపనంబు గావించుకొని పంచగవ్యప్రాశనంబు చేసి యగ్నిదగ్ధుం డయ్యెనేని శుద్ధుం డగు. పితృదారను గాని మాతృభగినిని గాని గురుపత్నిని గాని మాతులానిని గాని భ్రాతృభార్యను గాని స్వగోత్రజను గాని పొందెనేని ప్రాజాపత్యద్వయంబును జాంద్రాయణత్రయంబును నాచరించి దక్షిణాయుతంబుగాఁ బంచగోమిథునంబులను బ్రాహ్మణుల కర్పించెనేని శుద్ధుం డగు. గోవును బొందెనేని యుపవాసత్రయంబు చేసి ధేనుదానంబును నన్నదానంబును జేసి శుద్ధుం డగు. వేశ్యాఖరీసూకరీవానరీమహిషులలో దేని నైనఁ బొందెనేని కంఠదఘ్నం బగుగోమయోదకకర్దమంబునందు నిరాహారంబుగాఁ ద్రిరాత్రంబు లుండి పిదప సశిఖంబుగా వపనంబు గావించుకొని మూఁడుదినంబు లుపవసించి యేకరాత్రంబు జలంబునం దుండెనేని శుద్ధుం డగు. బ్రాహ్మణిని బొందెనేని ప్రాజాపత్యత్రయంబును జాంద్రాయణత్రయంబును గావించి బ్రాహ్మణునకు గోత్రయంబు నొసంగెనేని శుద్ధుం డగు. బ్రాహ్మణి పంచరాత్రంబులు పంచగవ్యంబుం బుచ్చుకొని దక్షిణా

సహితంబుగా గోద్వయంబు బ్రాహ్మణున కొసంగెనేని శుద్ధురాలగు. పరాంగనను బొందెనేని సాంతపనకృచ్ఛ్రంబు నాచరించి శుద్ధుం డగు. మోహవశంబున స్వబంధువులను విడనాడి పరపురుషునితోడ గృహంబునుండి వెడలిపోయిన యింతి కులభ్రష్ట గావున మరలc దత్సమాగమంబు తగదు. మోహవశంబున సతివ పరపురుషునిc బొందెనేని ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రంబు నాచరించి పంచగవ్య ప్రాశనంబు గావించి గోద్వయంబును బ్రాహ్మణున కిచ్చెనేని శుద్ధురాలగు. వర్ణబాహ్య యగునీచాంగనను బొందెనేని కృచ్ఛ్రప్రాజాపత్యంబువలన శుద్ధుం డగు. 852

గీ. పడcతి జారునివలన గర్భమును దాల్చె, నేని దానిమొగంబును గాన రాదు
గాన విడనాడవలయును దానివలనc, గలుగ దేదోషమును త్యాగకారకునకు.

—: అభక్ష్యభక్షణ ప్రాయశ్చిత్తకథనము :—

గీ. అనుటయును శౌనకుం డిట్టు లనియె సూత, సలిపెనేని యభక్ష్యభక్షణము దాని
వలనc గలిగెడిదోషంబు తొలcగి శుద్ధి, యొదవుటకు మార్గమును జెప్పు ముండెనేని.

క. అనుటయు సూతుం డి ట్లని, యెను మౌనివరేణ్యా వినుతు నెఱcగినయంశం
బును వినుము ధర్మమును విన, c గను గోరికి వుట్టుc బుణ్యకర్ముల కెందుc.

వ. అజ్ఞానంబువలన విణ్మూత్రప్రాశనంబును సురాస్పర్శంబును గావించెనేని తీర్థాభిగమనంబును నేకాదశవృషదానంబును గావించి సశిఖవపనంబు చేసికొని ప్రాజాపత్యవ్రతంబు నాచరించి గోద్వయదానంబు సలిపి పంచగవ్యప్రాశనంబు చేసి బ్రాహ్మణుల కన్నదానంబు గావించెనేని శుద్ధుం డగు. చండాలాన్నజలంబులు తెలసి యాపద్ధర్మంబుగా నొక్కపరి స్వీకరించెనేని కృచ్ఛ్రచాంద్రాయణంబు గావించి సశిఖవపనంబు గావించికొని పంచగవ్యప్రాశనంబు చేసి నాలుగుగోవులను బ్రాహ్మణుల కొసంగవలయు. వృషలాన్నజలంబులు గాని సూతకాన్నజలంబులు గాని శూద్రోచ్ఛిష్టంబు గాని విపత్తియందుc దెలిసి యొక్కపరి స్వీకరించెనేని ప్రాజాపత్యద్వయంబును జాంద్రాయణత్రయంబును నాచరించి గోద్వయంబు నొసంగి పంచగవ్యంబుం ద్రావి యగ్నియందు హోమంబు గావించి బ్రాహ్మణులకు నన్నదానంబు చేసెనేని శుద్ధుం డగు. ఆఖునకులమార్జాలంబులు భక్షించినయన్నంబు తిలదర్భోదకంబులచేc బ్రోక్షింపcబడెనేని శుద్ధం బగు. పలాండువును లశునంబును శిగ్రువును నలాబువును గృంజనంబును బలంబును భక్షించెనేని చాంద్రాయణవ్రతంబున శుద్ధుం డగు. 856

గీ. చేయుచును మద్యమాంసనిషేవణంబు, నీచకర్మానువర్తనులై చరించు
నట్టివారల నెల్ల నంత్యజులcబోలెc, దగును దూరీకరింపంగ ధర్మవిదులు. 857

సీ. విడిచి మాంసంబు మద్యము ద్విజులసేవ
చేయుచును నిజధర్మానుశీలనంబు
గలిగి యుండెడిశూద్రుఁ డేకాలమునను
దగఁడు విడువ జఘన్యజోత్తముఁడు వాఁడు. 858

వ. తెలియక సూతకమృతకాన్నంబును భుజియించెనేని యయుతగాయత్రీజపంబున బ్రాహ్మణుఁడు త్రిసహస్రగాయత్రీజపంబున క్షత్రియుండును బంచసహస్రగాయత్రీజపంబున వైశ్యుండును బంచగవ్యప్రాశనంబున శూద్రుండును శుద్ధిం జెందు. నీచునిభాండంబునం దుండు దధ్యాజ్యసలిలంబులు తెలియక త్రావినను బ్రాజాపత్యవ్రతంబు నాచరించి బహుదానంబు గావించి సశిఖంబుగా వపనంబు గావించికొని యహోరాత్రోపవాసంబు చేసెనేని శుద్ధుం డగు. శూద్రునకు దానంబు దక్క నుపవాసంబు విహితంబు గాదు. నీచులచే దండాదితాడితుం డగువరుండు ప్రాజాపత్యవ్రతంబు గాని చాంద్రాయణవ్రతంబు గాని యాచరించి సశిఖంబుగా వపనంబు గావించికొని పంచగవ్యప్రాశనంబు చేసి యగ్నియం దన్నాదిహోమంబు గావించి గోద్వయంబు బ్రాహ్మణున కొసంగెనేని శుద్ధుం డగు. తెలిసి మద్యపానంబు గావించెనేని కులభ్రష్టుం డగు. గోబీజహంతయును దళచ్ఛేదకుండును స్వర్ణస్తేయియుఁ గృచ్ఛ్రప్రాజాపత్యత్రయంబు నాచరించి సశిఖంబుగా వపనంబు గావించుకొని పంచగవ్యప్రాశనంబు గావించి యథావిధిగా నగ్నియందు విహితహోమంబు చేసి ధేనుత్రయంబు బ్రాహ్మణున కొసంగెనేని శుద్ధిం జెంది పంక్తిగ్రాహ్యుం డగు. కూశ్మాండఘాతిని యగుపడంతి మూఁడుదినంబులు పంచగవ్యప్రాశనంబు గావించి సువర్ణవస్త్రసహితంబుగా గూశ్మాండపంచకంబు దానంబు చేసెనేని శుద్ధిం జెంది గ్రాహ్యురా లగు.

—: ప్రాజాపత్యవ్రతలక్షణము :—

వ. మూఁడుదినంబులు ప్రాతఃకాలంబునను మూఁడుదినంబులు సాయంకాలంబునను నయాచితాన్నంబు భుజియించి మూఁడుదినంబు లుపవాస ముండెనేని యది ప్రాజాపత్యవ్రతంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

—: సాంతపనకృచ్ఛ్రలక్షణము :—

వ. గోమూత్రంబును గోమయంబును గోక్షీరంబును గోదధియును గోఘృతంబును గుశోదకంబును దినద్వయంబు ద్రావి యేకరాత్ర ముపవసించెనేని యది సాంతపనకృచ్ఛ్రంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

—: అతికృచ్ఛ్రవ్రతలక్షణము :—

వ. ఒక్కొక్కయయాచితాన్నగ్రాసంబు ప్రాతస్సాయంకాలములయందు మూఁడు దినంబులు భుజియించి మూఁడు దినంబు లుపవసించెనేని యది యతికృచ్ఛ్రవ్రతంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

—: తప్తకృచ్ఛ్రలక్షణము :—

వ. సకృత్స్నానంబు గావించుచు మూఁడు దినంబు లుష్ణోదకంబును మూఁడు దినంబులు గోక్షీరంబును మూఁడు దినంబులు గోఘృతంబును ద్రావి యుండెనేని యది తప్తకృచ్ఛ్రంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

—: పరాకకృచ్ఛ్రలక్షణము :—

వ. పండ్రెండుదినంబు లభోజనంబుగా నుండెనేని యది పరాకకృచ్ఛ్రంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

—: చాంద్రాయణవ్రతలక్షణము :—

వ. ప్రతిదినంబును నొక్కొక్కగ్రాసంబు శుక్లపక్షంబున హెచ్చించుచును గృష్ణపక్షంబునఁ దగ్గించుచును భుజియించి యమావాస్యనాఁ డుపవసించెనేని యది చాంద్రాయణవ్రతంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

—: శిశుచాంద్రాయణవ్రతలక్షణము :—

వ. ప్రాతఃకాలంబున నాలుగుగ్రాసంబులును సాయంకాలంబున నాలుగుగ్రాసంబులును భుజియించియుండెనేని యది శిశుచాంద్రాయణవ్రతంబుగాఁ జెప్పంబడియె.

క. అనుటయు శౌనకుఁ డిట్లని, యెను దులసీమహిమ మేమె యించుక మాకున్
మునివల్లభ యెఱిఁగింపుము, వినుటకు నభిలాష ముద్భవించెను మదిలోన్. 860

—: తులసీమాహాత్మ్యము :—

క. అనవుడు సూతుఁడు మునికి, ట్లనియెను మునినాథ తులసియంతికమున నుం
డినగృహము పుణ్యతీర్థం, బనఁబడు యమభటులు చేర రాగృహమునకున్.

క. మునివర తులసీరోపణ, మును దులసీపాలకత్వమును దులసీద
ర్శనమును దులసీస్పర్శం, బును దులసీపూజనమును మోక్షము నొసఁగున్,

వ. ఈవిషయంబున మున్ను వ్యాసునిఁ దనశిష్యు లడుగ వారల కమ్మునీంద్రుం
డిట్లనియె. 863

ఆ. ఛాత్త్రులార మున్ను స్కందుండు శర్వుని, నడుగ నన్ను మీర లడిగినట్లు
యష్టమూర్తి యిట్టు లనియెను బుత్రకా, త్సల్యమునను గ్రౌంచదారణునకు.

ఆ. పుత్ర సకలవృక్షములలోనఁ దులసి యొకు, క్కటియె పూజ్యమైనత్మ్యాసహంబు
దానిపత్త్రములును దానిపుష్పములును, బ్రాణసమము లగుట నచ్యుతునకు,

ఆ. మును సమస్తలోకముల నుద్ధరింపంగఁ, దలఁచి శౌరి యిలను దులసి నాఁటె
సర్వపుణ్యములును సంప్రతిష్ఠితము లై, వెలసి యుండె నొక్క తులసియంద.

గీ. దానవారికిఁ బ్రియపదార్థములు మూఁడు
లక్ష్మియును నేనుఁ దులసియు లాఁతి కాదు
విడిచి తులసీదళంబును వేయిపసిఁడి
పూలఁ బూజించినను దృప్తిఁ బొందఁ డతఁడు. 867

సీ. తులసీదళంబుచే జలజాక్షునకుఁ బూజ, సలిపినయెడ జన్మజన్మమునను
వేదశాస్త్రపురాణవిజ్ఞానమును శుద్ధ, వంశోదయమును సద్వర్తనమును
యజ్ఞదానవ్రతాద్యాచరణఫలంబు, దారసుఖంబు సంతానసుఖము
ధనధాన్యసంపత్తియును శరీరారోగ్య, మును గీర్తియును లోకపూజ్యతయును

గీ. గలుగుటయె కాక కలుగును గట్టకడకు, జన్మరాహిత్యము హరిప్రసాదమునను
నమరనది పుట్టినదియె స్వర్గమందుఁ దులసి, ధరణి నట్టిది పావనత్వమును గొలుప.

క. తులసీదళమిశ్రిత మగు, సలిలంబున సంతసించుచాయను గంగా
సలిలామృతాభిషేకం, బులవలనను శౌరి తుష్టి పొందఁడు వత్సా. 869

క. ఎవనికి విష్ణువు సమ్ముఖుఁ, డవునో యతని కొదవు శ్రద్ధ యర్చింపఁగ మా
ధవునిఁ దులసీదళంబుల, భవభవమున నతఁడె ముక్తిఁ బడయును దుదకున్.

క. ఇల నెవరు మంజరీయుత, తులసీదళములను నచ్యుతున కర్చనముల్
జలుపుదురో వారి శ్రేయః, ఫలముఁ దెలుప నలవి గాదు బ్రహ్మకు నైనన్. 871

క. తులసీవన మెట నుండునొ, జలజాక్షుం డుండు నచట జలజాలయతో
జలజాక్షుఁడు భార్గవియును, గలచోట వసించు సురనికాయం బెల్లన్. 872

క. తులసీసాన్నిధ్యంబునఁ, జలిపినవ్రతములును దపము జపమును జెందం
గలుగు ననంతఫలంబును, విలసిల్లుచునుంట నెల్ల వేలుపు లచటన్. 873

గీ. మస్తకంబున విష్ణునిర్మాల్యతులసిఁ, దాల్చువాఁడును శిఖయందుఁ దాల్చి తులసి
మరణ మొందినవాఁడును హరిపురంబు, నందు శాశ్వతముగ నుండునట్టివారు.

గీ. భువిని గేవలమాధవపూజకొఱకు, నాఁటునో యెవండు తులసీవనంబు నతఁడు
గర్భవాసవిషాదంబు గలుగకుండ, నుండు సతతంబు గోవిందుఁ డుండుచోట.

వ. తులసీపత్త్రపుష్పఫలశాఖాస్కంధత్వఙ్మూలంబులును దులసీమూలమృత్తికయును
బరమపావనంబులు. 876

క. తులసీకాష్ఠోపగత, జ్వలనంబున మృతులదేహసంస్కారంబుల్
జలిపెడివారును మృతులును, వెలయుచు నుందురు సతంబు విష్ణుపురమునన్. 877

క. మరణసమయమున విష్ణు, స్మరణము శ్వాసానిలంబు చనఁగనె తులసీ
తరుకాష్ఠదహనమును నె, వ్వరికొదవునొ విష్ణునగరవాసులు వారల్. 878

క. దారువులలోనఁ దులసీ, దారు వొకండేని యుంచి దాన దహనసం
స్కారము చేసిన మృతు లగు, వారలపాతకము లెల్ల వారితము లగుఁన్. 879
క. దారువు లేయవి తులసీ, దారువిమిశ్రితము లగునొ తగ నవి గంగా
నీరముతో మిశ్రిత మగు, నీరముచందమునఁ బుణ్యనిలయంబు లగుఁన్. 880
గీ. ఎవని చితి తులసీకాష్ఠనివహమునను, బ్రజ్వరిల్లునొ యాతనిపాతకాద్రు
లన్నియును భస్మమై కూలు నాక్షణంబ, దహనమునఁ బడ్డశలభసంతతులువోలె.
క. తులసీకాష్ఠజ్వలన, జ్వలితుం డగువానిఁ జూచి శమనభటులు భీ
తిలి పఱచుచుండ హరిభృ, త్యులు గైకొని వాని నడుగుదురు హరిపురికిన్.
క. తులసీకాష్ఠజ్వలనము, వలనను దహియింపఁబడినవానిపయి సుప
ర్వులు చల్లుదురు సుమంబులు, చలుపుదు రచ్చరలు వానిసన్నిధిని నృతిన్.
వ. అగ్న్యగారమం దేనియు శ్మశానంబునం దేనియుఁ దులసీకాష్ఠవహ్ని నాజ్య ప్రజ్వలితంబు గావించిన సకలపాపంబులును భస్మీభూతంబు లగు. తులసీకాష్ఠ వహ్నియందు హోమంబు గావించిన నగ్నిష్టోమఫలంబు చేకూరు. తులసీకాష్ఠ ధూపంబు గోవిందునకు సమర్పించిన శతక్రతువులు గావించినపుణ్యంబు ప్రాప్తించు. తులసీకాష్ఠాగ్నిపక్వపదార్థంబు హరికి నైవేద్యంబు గావించిన మేరు తుల్యాన్నదానఫలంబు చేకూరు. తులసీకాష్ఠదీపంబు మాధవున కర్పించిన దీపలక్షసహస్రప్రదానఫలంబు లభించు. తులసీకాష్ఠచందనంబు విష్ణువున కలందిన గోవిందసాన్నిధ్యనివాసంబు సమకూరు. తులసీకాష్ఠగంధలిప్తాంగుండై జనార్ద నునిఁ బూజించెనేని ప్రతిదినంబును గోశతదానంబు గావించినపుణ్యంబు వడయు. పితృపిండంబులందుఁ దులసీదళంబులు సమర్పించెనేని పితరులు శతాబ్దపరిమిత సంతృప్తిం జెందుదురు. తులసీమూలమృత్తికాస్నానంబు గావించెనేని సకల తీర్థస్నానఫలంబు సంఘటిల్లు. నారాయణునకు నవీనతులసీమంజరులచేఁ బూజ గావించెనేని చంద్రాదిత్యు లుండునంతవఱకును నానాపుష్పములచేఁ బూజ చేసినఫలంబు చేకూరు. 884
క. తులసీవృక్షము లెవ్వని, నిలయంబున నుండు వానినిఖిలాఘములున్
విలయంబు నొందు నిత్యముఁ, గలుషఘ్నం బైనతులసిఁ గాంచఁ గలుగుటన్.
గీ. పితరులకుఁ జేయఁబడియెడిపిండదాన, మక్షయం బగుఁ దులసి యున్నట్టిచోటఁ
జలుపునెడఁ దులసీవనచ్ఛాయమందుఁ, దర్పణం బది పితృకులోద్ధారకంబు.
సీ. తులసీదళంబులతోడ మాధవునకు, నర్చన గావించునట్టివారు
తులసీదళంబులతోఁ గూడుకొని యంత, వేళను దేహంబు విడుచువారు
తులసిపూసలపేరు గళదేశమునయందు, నవిరతంబుగఁ దాల్చునట్టివారు
తులసీద్రుకాష్ఠంబువలనఁ దీసినగంధ, మును గాత్రములఁ బూసికొనెడివారు

గీ. తులసిమూలంబునం దుండుజలము దీసి, కొని శిరోభాగమునఁ జల్లుకొనెడివారు
తులసినఘుమను శౌరిని గొలుచువారుఁ, గొనకు హరిసన్నిధికిఁ జేరుకొనెడివార.

క. తులసీద్రుమమాగతానిల, ములు సోఁకిన చోటు లెల్లఁ బూతంబు లగున్
దులసికిఁ గావించినయెడ, జలసేకము రూపుమాపు సకలాఘములన్. 888

క. తులసీద్రుమకాష్ఠమాలను, దిలకించినమాత్రముననె దెసలకు భీతిన్
గలఁగి పరువెత్తి పోవురు, గళితాంతర్ధైర్యు లగుచుఁ గాలునిభృత్యుల్. 889

క. తనయ తులసీదళంబున్, జనమ్ములకు ద్వాదశీదినంబునఁ గోయం
జన దటులు చేయుపక్షము, నను దప్పను కూల కుండ నరకములోనన్. 890

గీ. మూలమున బ్రహ్మయును మధ్యమునను హరియు
నేను మంజరియందును నిలిచియుందు
మెప్పుడును గూడఁ దులసీమహీజమునకు
దానఁ దులసికిఁ బావనత్వంబు గలిగె. 891

వ. హరిహరాలయంబులందును బుణ్యక్షేత్రంబులందును దులసీవనంబు నాఁటినఁ బునరావృత్తిరహితం బగువైకుంఠపదంబు ప్రాప్తించు. పార్వణావసర శ్రావణ సంక్రాంతిదినంబులందుఁ దులసీరోపణంబు విశేషఫలప్రదంబు. 892

క. తులసీమూలగతం బగు, సలిలంబును ద్రావెనేని సకలాఘములున్
దొలఁగి హరిధామమునఁ జేరున్, గలుగును బోషంగ నెట్టికలుషికి నైనన్. 893

సీ. మున్ను ద్వాపరయుగంబున నందెమార్తాండుఁ, డనెడి పేరను నొక్క యవనిసురుఁడు
స్నాతుఁడై యొక్కనాఁ డాతండు తులసికి, సలిలంబు వోసి వేశ్మమున కరిగె
నంతట నొకకుక్క యట కేఁగి తృషనుద, ద్వారి యంతయుఁ ద్రావి వచ్చుచుండ
నసిమర్దనుం డనువ్యాధుఁ డొక్కఁడు దాని, కెమిరుగాఁ జని పొట్టయుదుటు చూచి

గీ. తనగృహంబున నున్న యోదనము నెల్లఁ
దినియె ననుకొని యాగ్రహంబునను గొట్టెఁ
గట్టెచే దానితలమీఁదఁ గఠినముగను
నప్పు డది నేలపైఁ గూలి యసువు లుడిగె. 894

క. అంతన్ యమభటు లచటికిఁ, గంతులు వైచుచును వచ్చి కని యాకుక్కన్
స్వాంతంబులందుఁ గనికర, మింతయు లేకుండఁ గట్టి యీడ్చుచు నుండన్.

ఆ. అపుడు విష్ణుదూత లరుదెంచి యచటికిఁ, బాశములను ద్రెంచి బంధ ముడిపి
భషకమును రథంబుపై నుంచి కొనిపోవఁ, గడఁగుచుండ నట్టికాలమందు.

క. యమభటులు చూచి వారిని, సముముగఁ బోరాడి నిలుపఁజాలక కతనన్
శమము వహించి వినీత, క్రమమున నిట్లనిరి భక్తి గడలుకొనంగన్. 897

గీ. శౌరిభటులార యీకుక్క సలిపినట్టి, పుణ్య మేమొ యొకింత చెప్పుండు మాకు
నేసుకృత మైన లేకున్నయెడల దీని, నాదరింతురె ప్రాజ్ఞు లైనట్టివారు. 898
సీ. అని యడుగుటయు నయ్యమదూతలకు విష్ణు, భృత్యులు నన్వచు నిట్టు లనిరి
యీకుక్క మున్నొక్కపృథ్వీశ్వరుండుగా, నుండి చేసెను దాన ముత్కటముగఁ
గాని తా నొకపరాంగనను హరించిన, కారణంబున నూర్ధ్వగతులు లేక
యమలోకమున కేఁగి యచటఁ జెప్పఁగరాని,యమయాతనల నెల్ల ననుభవించి
గీ. నరకశేషంబుకొఱకు నానాకుయోను లందు జన్మించి పలుమాఱు లంతమునకు
శునకరూపంబుననుబుట్టిచనుచుఁజనుచుఁ, దులసికూలంబులోనున్న జలముఁద్రావె.
గీ. ఆకతంబున నీకుక్క కబ్బె విష్ణు, ధామమున కేఁగుభాగ్యంబు దానఁజేసి
వచ్చితిమి మేము విష్ణుసేవకుల మగుటఁ, దీనిఁ గొనిపోవ హరిసన్నిధానమునకు.
అనుటయును మాఱుమాటాడ కాక్షణంబ, చనిరి వచ్చినత్రోవనె శమనభటులు
... నభటు లేఁగినంతనె శార్ఙ్గపురికిఁ, జనిరి దానిని దోడ్కొని శౌరిభటులు.
గీ. తులసి ... లయింటనుండవుదుస్స్మృతులును,భూతములు పాతకంబులు ప్రేతములును
నాపదలును ... నలక్ష్మియు నశుభములును,జాడ్యములు రోదనంబులు జగడములును.
క. తులసీమహిమ ... ముతోడను, విలసిల్లెడిగ్రంథ మున్నవేశ్మంబున వ్యా
ధులు దారిద్ర్యము ... దుఃఖము, కలహములును నుండ వెట్టికాలమునందున్. 903
క. ఈతులసీమాహాత్మ్యము ..., బ్రాతఃకాలంబునందుఁ బఠియించినచో
శ్రోతకును వాచకునకును ..., బాతకము లడంగి విష్ణుపదము లభించున్. 904
గీ. కలుగు వానికగ్నిష్టోమఫల ... ము దీని, నెవ్వఁ డొకసారి చదువునో యొకఁడు పెక్క
సార్లు చదువునో దీని నాసక్తునునకు, రాజసూయమహా ... ఫలప్రాప్తి గలుగు. 905
వ. అని వచియించుటయుఁ గా ... ర్తికేయుం డమంద ... నందకందళితహృదయారవిం
దుండై దానిమహిమంబున కచ్చె ... రువడుచు నిజ ... వాసంబున కరిగె. మఱియును
మున్ను దాశరథిప్రముఖులు తులసీవ ... నంబులు ... నాఁటి వానిం బాలించి సేవించి
యభీప్సితార్థసిద్ధిం బడసిరి. 906
క. తులసీమిశ్రితతోయము, తలపైనిం జల్లుకొనెడిధన్యుఁడు గంగా
సలిలస్నానము చేసిన, ఫలమును జెందంగలండు ప్రతిదివసంబున్. 907
క. తులసీనామము నోటం, బలికినయెడ సర్వవేదపారాయణమున్
జలిపినవానికిఁ గలిగెడి, ఫలమును వాఁ డొంది విష్ణుపదముం జెందున్. 908
క. కలుగ దధర్మంబున మతి, గలుగదు దుర్మరణ మూర్ధ్వగతివిచ్యుతియున్
గలుగదు దుఃఖము గలుగదు, తులసీమహిమంబు వినిన దుష్టున కైనన్. 909
సీ. అనివచించుటయును ధాత్రీ లమిత మైన,హర్షమును జెంది చనిరి నా నతనిఁ జూచి
శౌనకుం డిట్టు లనిరి మహానుభావ, తెలుపు మేదానమున నెట్టిఫలము గలదొ.

—: నానాదానమాహాత్మ్యకథనము :—

వ. అని యడుగుటయును సూతుండు శౌనకున కిట్లనియె. 911

గీ. ధాత్రి గోచర్మమాత్రము పాత్రుఁ డైన
బ్రాహ్మణున కిచ్చునెడ సర్వపాపముక్తుఁ
డగుచు హరిమందిరమునకు నరుగువాఁడు
తగవు భూదానమున కెట్టిదానములును. 912

—: గోచర్మమాత్రభూలక్షణము :—

వ. నూఱుగోవులును నొక్కవృషభంబును యంత్రితంబులు గాకుండఁగా నుండు ప్రదేశంబు గోచర్మమాత్రం బగుధాత్రిగాఁ జెప్పంబడియె. 913

గీ. ఇలను సస్యంబుతో నిచ్చునేని విష్ణు, సదనమునఁ జెంది సుఖములు పిదప భువిని
సార్వభౌముండుగాఁ బుట్టి సకలభోగ,ముల ననుభవించి కడ కొందు ముక్తిపదము.

గీ. భూమి నిచ్చినవాఁడును భూమిఁ గొనిన, యట్టివాఁడును బోవుదు రమరపురికిఁ
గాన దానశతంబుల నైన మాని, భూమి గ్రహియింపఁగాఁ దగు భూసురునకు.

క. పుడమిని నజ్ఞానంబున, విడిచినధాత్రీసురుండు వివిధవ్యథలన్
గుడుచును దారిద్ర్యం బను, కడలిం బడి కొట్టుకొనుచుఁ గలకాలంబున్.

క. భూసురునకు భూదానము, చేసిన స్వాయముగను బరులచేతను జేయం
జేసినను విష్ణుపదము ని, వాసంబుగ నొందుఁ బాపవంతుఁడు గూడన్. 917

ఆ. ఆత్మదత్తయేని యన్యదత్తంబేని, యైనభూమి నెట్లొ యపహరించు
నట్టివాఁడు కూలు నతిదారుణం బగు, నట్టినరకమందు సాన్వయముగ.

గీ. దేవతాబ్రాహ్మణక్షేత్రదేశములను, నపహరించెడిఘోరపాపావిలునకుఁ
గానఁగా రాదు నిష్కృతి కల్పకోటి, శతసహస్రంబులకు నైన సంయమీంద్ర.

ఆ. అన్యుఁ డిచ్చినట్టియవనిని గాపాడు, నట్టివాఁడు చెందు నవనిదాత
కనినపుణ్యయంబుకంటెను గోటిరె, ట్లధిక మైనపుణ్య మమలచరిత. 919

వ. జలంబునందుఁ బడినతైలబిందువ్యాపరించినట్లు భూమిదానఫలము జన్మజన్మంబులందును బ్రాప్తించుచుండు. గోవు క్షీరము నొసంగి దూడను బోషించునట్లు భూమి యన్నంబు నొసంగి భూదాతను రక్షించుచుండు. భూదానంబు సర్వదేవతాసంతుష్టికరంబు. సరస్వతీగోపృథ్వీదానంబు లతిదానంబులుగాఁ జెప్పంబడియె. జపహోమవాపనంబులవలన నతిదానకర్తలు నరకోద్ధారకు లగుదురు. భూమిదునికంటెఁ బుణ్యవంతుండును భూహర్తకంటెఁ బాపవంతుండును లేఁడు. ఆభూతసంప్లవంబును భూదాత స్వర్గంబునందును భూహర్త నరకంబునందును నివసించు. అగ్నియపత్య మగుకాంచనంబును విష్ణుసంతాన మగుపృథ్వియును సూర్యసంతతి యగుగోవును దాతల కనంతపుణ్యఫలంబు నొసంగు. అశ్వ

మేధశతంబుఁ జేసినను వాపీకూపసహస్రంబులు త్రవ్వించినను గోకోటిదానంబు గావించినను భూహర్త శుద్ధి నొందంజాలఁడు. కన్యానృతంబు పంచపురుషాంతరంబులను గవానృతంబు దశపురుషాంతరంబులను నశ్వానృతంబు శతపురుషాంతరంబులను బురుషానృతంబుసహస్రపురుషాంతరంబులను హిరణ్యానృతంబు జాతాజాతులను భూమ్యనృతంబు సర్వంబును నశియింపంజేయు. బ్రహ్మస్వంబును బ్రహ్మహత్యయును దేవస్వంబును దరిద్రధనంబును గురుమిత్రధనంబును గులనాశాత్మనాశంబులం గావించు. అమపాత్రంబునం దుంచినక్షీరదధిఘృతమధువులు చెడున ట్లపాత్రున కిచ్చినదానంబు వ్యర్థం బగు. ధనమునకు దానంబును. జీవితంబునకు జీవరక్షణంబును యూపైశ్వర్యారోగ్యంబులకు నహింసయును ఫలంబు లని బృహస్పతిచేఁ జెప్పంబడియె. 920

సీ. ఉర్వీతలం బెల్ల నొసఁగినపుణ్యంబుఁ, జెందు గోదానంబు చేసెనేని
యఖిలపాపవిముక్తుఁ డగుచుఁ గైలాసంబు,నొందును వృషభంబు నొసఁగెనేని
వంశయుక్తంబుగా వైకుంఠమున కేఁగు, హేమంబు తిలమాత్ర మిచ్చెనేని
చంద్రలోకమునకుఁ జని యమృతము గ్రోలు,నొకయింత రజతంబు నొసఁగెనేని
గీ. యిచ్చెనేని ప్రవాళముల్ హీరకములు, మౌక్తికములును గొను స్వర్గమందిరంబు
పొందితీఁ జతుర్దశభువనసంప్ర, దానఫలము సాలగ్రామదానమునను. 921
గీ. పొందఁ డొకఁడేనియును దులాపురుషదాన, మొసఁగెనేని పునర్జన్మ ముర్విలోన
వస్త్రదానంబు గావించువాఁడు సతము,స్వర్గమున నుండు దివ్యవస్త్రములుదాల్చి.
సీ. కన్యాప్రదానంబు గావించువాఁ డుండు, శాశ్వతంబుగ బ్రహ్మసదనమందు
నాతపత్త్రోపానహములు నిచ్చినవాఁడు,శోకంబు లేకుండు నాకమందు
నమృతకల్పఫలంబు లారగించుచు నుండు, స్థిరముగా ఫలదాత త్రిదివమందు
దధిఘృతతక్రదుగ్ధము లొసంగినవాఁడు, నివసించు విష్ణుసాన్నిధ్యమందు
గీ. గంధపుష్పవిభూషితకాయుఁ డగుచుఁ, గ్రాలు సురలోకమునఁ బుష్పగంధదాత
స్రష్టృభవనంబునను బుష్పశయ్యయందు,హాయిగాఁ బవ్వళించు శయ్యాప్రదాత.
గీ. ముసలి దగుధేనువును జీర్ణవసనకమును, బుష్పవతి యైనకన్యను భూసురునకు
నిచ్చువాఁ డొందునరకంబు నెట్టిపాప, కర్ముఁడును జెందఁ డందురు ధర్మవిదులు.
గీ. కన్య నమ్మినవానిముఖంబు చూడఁ, గూడ దది యెప్పుడేని చేకూడెనేని
భానుబింబంబుఁ జూచి తత్పాతకంబు, తత్క్షణమ మాపికొనఁ దగు ధార్మికునకు.
గీ. నాకముననుండి యాగమనంబు మరలఁ, గన్యకాదానకర్తకుఁ గాన రాదు
నరకముననుండి యాగమనంబు మరలఁ, గన్య నమ్మినవానికిఁ గాన రాదు.
సీ. దీపకాంతులలోన దేదీప్యమానుఁడై, దివమున విలసిల్లు దీపదాత
శార్ఙ్గిసన్నిధి కేఁగి జ్ఞానంబు నార్జించి, యందు మోక్షంబు విద్యాప్రదాత

శివునిమందిరమునఁ జెలువారు చుండును, శోకంబు లేకుండ శాకదాత
యమరేంద్రుసింహాసనమునందుఁ గూర్చుండు, బృందారకులు గొల్వఁ బీఠదాత
గీ. యనని యెల్లసుఖంబుల ననుభవించి, స్వర్గమున దేవతాంగనాశాలయందుఁ
బర్వశించును దాంబూలభక్షణంబు, సలిపికొనుచును దాంబూలసంప్రదాత.
క. గతి లేక పరితపించెడి, క్షితిదేవున కెవఁడు విద్య చెప్పునొ వాఁడ
చ్యుతునిని కేతనమున శా, శ్వతముగ నివసించు గళితసంసారుండై.
గీ. పుస్తకము నెవ్వఁ డిచ్చునో భూసురునకు, నాదరంబున వాఁడు ప్రత్యక్షరమును
గోటికపిలలనీయఁ జేకూడునట్టి, పుణ్యమును జెందు ననుచుఁ జెప్పుదురు బుధులు.
గీ. మధుగుడంబుల నొసఁగినమానవుండు, స్వవశ మొనరించుకొను నిక్షుసాగరంబు
లవణదానంబు చేయునో యెవఁడు వాఁడు, వరుణలోకంబునందు నివాసముండు.
సీ. అన్నిదానములలో నన్నోదకప్రదా, నము చెప్పఁబడియె నుత్తమము గాఁగ
నన్నోదకము లిచ్చినట్టివాఁ డిలలోన, నఖిలదానము లిచ్చినట్టివాఁడ
యన్నోదకంబు లన్యోన్యంబు సమముల, యొకదాని విడనాడి యొకటి లేమి
నన్నోదకములచే నాఱు క్షుత్తృష్ణలు, దానిచే నగుఁ బ్రాణధారణంబు
గీ. కాన నన్నోదకము లిచ్చుమానవుండు, ప్రాణదానంబు గావించునట్టివాఁడ
ప్రాణదానంబు చేసినపావనునకు, నంట నేరవు బ్రహ్మహత్యాదులేని. 931
గీ. అగునొ జీర్ణంబులుగ నెన్ని యన్నతోయ, కణము లుర్విసుపర్వనిగర్భమందు
నన్ని కల్పంబు లన్నతోయప్రదాత, స్థిరముగా నుండు వైకుంఠపురమునందు.
గీ. అన్నదానంబు గావించునట్టివారి, పాతకము లెల్ల వారినిఁ బాసి భోక్త
లైనవారినిఁ జెందు నద్దాన భోక్త, పాతకులయన్నమును దగుఁ బరిహరింప. 933
సీ. అన్నదానముకంటె నధిక మైనది జల, దానంబు తన్మహత్త్వంబు వినుము
ప్రతిష్ఠింపఁబడినఖాతములందు నుండెడి, తోయంబు ద్రావి జంతువులు బ్రతుకఁ
దత్తోయమునఁ బితృతర్పణం బగుఁ జేయ, నగు దేహదౌర్గంధ్య మపనయింపఁ
బాత్రశుద్ధియు వస్త్రపరిశోధనంబును, శౌచంబు శోభయు సంఘటిల్లు
ఆ. మఱియు నిర్వహింప మంచికార్యము లెల్ల, నంబు వగును సాధనంబు గాన
సుకృత మెల్ల దాన సుప్రతిష్ఠిత మయ్యె, ధన్యుఁ డనిన సలిలఖాత యొకఁడె.
గీ. ఖాతమున నెన్ని తోయశీకరము లుండు, నన్ని వర్షసహస్రంబు లమరపురిని
దాత నివసించుఁ గావునఁ దగు నొనర్పఁ, గూపవాపీతటాకసంస్థాపనంబు. 935
సీ. ఒనరించి సర్వస్వదినియోగమును జేసి, యెల్లయత్నంబుల నెట్టులేని
స్థాపింపఁదగును ఖాతంబు మేదినిమీఁద, జన్మంబు నెత్తినజన్ము లెల్ల
జలశూన్య మైనదేశమున జలాశయం, బును నెలకొల్పినపుణ్యమూర్తి
కల్పశతంబు స్వర్గమునందు దేవతా, గణ్యుఁడై సకలసౌఖ్యముల నొంది

గీ. కడకు జన్మించి ప్రభు వయి పుడమి నెల్లఁ, బాలనము చేసి తుది బ్రహ్మపదమునొందు
నవనిసురుఁ డైన నృపుఁ డైన నర్యుఁ డైన, శూద్రుఁ డైనను స్త్రీ యైనను క్షుద్రుఁ డైన.

వ. పరోపకారార్థంబు చతుర్హస్తప్రమాణకూపంబు త్రవ్వించువారు కల్పంబు వఱకును దద్ద్విగుణప్రమాణకూపంబు త్రవ్వించువారు కల్పద్వయంబు వఱకును జతుర్గుణప్రమాణకూపంబు త్రవ్వించువారు శతకల్పంబుల వఱకును స్వర్గసౌఖ్యంబు ననుభవింతురు. వింశతికిష్కుప్రమాణపుష్కరిణిని త్రవ్వించువారు కల్పసహస్రంబు వైకుంఠంబునం దుందురు. సహస్రకిష్కుప్రమాణపుష్కరిణిని త్రవ్వించువారు శాశ్వతంబుగ దివంబునందు నివసింతురు. 937

గీ. అవనిసురులకుఁ దపసుల కగతికులకు, సఖుల కుపకారకులకును త్మాతలంబు
నందుఁ ద్రవ్వించి సలిలాశయంబు లిచ్చు, వార లుందురు సతతంబు స్వర్గమందు.

సీ. ధనిసుతుఁ డొక్కఁడు మును జలాశయ మొండు, త్రవ్వించి నిర్జలస్థలమునందు
దానికై వెచ్చించి తనయొద్దనుండిన, యయుతదీనారము లంతమునకు
నిస్స్వుఁ డై యుండ వానిని జూచి యొకఁ డేఁడు, స్వామి యి మ్మాజలాశయము నాకు
దీనికై వ్యయ మీవు కావించినధనంబు, నిచ్చెద ననుడు వాఁ డిట్టు లనియె

గీ. దీనిలోఁ బ్రతిదినమును స్నానపాన, కర్మములు చేయుచుంట లోకంబు లెల్ల
నయుతదీనారసమధిక మైనపుణ్య, మనుదినంబును గలుగు నీయంగఁ గలనె.

గీ. అనుడుఁ బకపక నగి విభుఁ డనియె వెఱ్ఱి, వాఁడ పుణ్యంబు లెక్కింప నలవుపడునె
యనుచు వాఁ డిట్టు లనియె సత్యంబు నీవు, కాంచఁదలఁచిన యెడఁ బరీక్షించి కనుము.

సీ. అనవుడు భూపాలుఁ డయుతదీనారముల్, కట్టి గట్టిగ నొక్క గ్రావమునకు
నాజలాశయమునయం దుంచి మునిఁగిన, జయము తేలినఁ బరాజయము నాఁగ
నామూట సలిలంబునందు మునుంగక, తేలియాడుచు నుండెఁ దెప్పవోలె
నప్పుడు సుమవర్ష మంతరిక్షమునుండి, కురిసె నత్యాశ్చర్యకరము గాఁగ

గీ. నంత భూపతి యొక్కజలాశయంబు, తగినచోటను ద్రవ్వించి తత్ఫలంబు
ననుభవింపంగ దినమున కరిగె దివ్య, యానమున నెక్కి ధనితనయసమన్వితముగ.

వ. మూఁడు చంపకవృక్షంబులును మూఁడర్కవృక్షంబులును నెనిమిది బిల్వవృక్షంబులును నేడు న్యగ్రోధవృక్షంబులును బది నింబవృక్షంబులును వనంబుగా స్థాపించిన మహాఫలంబు ప్రాప్తించు. చూతసహస్రవనంబు నెలకొల్పినేని వైకుంఠవాసంబు చేకూరు. 942

గీ. రాజ్యమును మంగళమును శౌర్యమును సకల
భోగములు రోగరాహిత్యమును యశంబు
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధియుఁ బూజ్యతయును
స్వర్గమ్మును గల్గు నారామసాధకునకు. 943

వ. వృక్షారోపణంబును నారామస్థాపనంబును గావించువారు పక్షికీటాదులకు జీవనప్రదానంబును దేవతామనుష్యులకు ఫలప్రదానంబును నాశ్రితజంతుసంతానంబునకు ఛాయాప్రదానంబును గావించినమహాపుణ్యముం జెంది చిరకాలంబు స్వర్గసౌఖ్యంబు ననుభవించి మరల మహారాజులై భూతలంబున జన్మించి పూర్వవాసనం జేసి తిరుగ మహారామముల నెలకొల్పి శాశ్వతబ్రహ్మలోకవాసభాగ్యముం బడయుదురు. భూతారామస్థాపనాశక్తు లగువారు నిర్జలమార్గంబునందుఁ బ్రపాస్థాపనంబు గావించి గ్రీష్మవర్షాశరత్కాలంబులందుఁ బాంథజనంబులకు నుపవేశస్థలంబును బానీయంబును దాంబూలంబును నొసంగిరేని స్వర్గనివాసభాగ్యంబు చేకూరు. అట్లు వర్షత్రయంబు ప్రపాజలదానంబు గావించినఁ బుష్కరిణీస్థాపనఫలంబు లభించు. గ్రీష్మకాలంబున నిర్జలప్రదేశంబునం దొక్కమాసంబు ప్రపాసలిలదానంబు గావింప నొక్కకల్పంబువఱకును త్రివిష్టపావాసభాగ్యంబు సమకూరు. ప్రపాస్థాపకులు పుష్కరిణీస్థాపకలోకముం బడసి మహాభోగంబు లనుభవింతురు. ప్రపాస్థాపనాశక్తు లగువారు మాషచతుర్భాగస్వర్ణదక్షిణాసహితంబుగా ధర్మఘటదానంబు గావించిరేని సర్వపాపవిముక్తి చేకూడు. అట్లు వర్షత్రయంబు ధర్మఘటప్రదానంబు గావించినఁ బ్రపాస్థాపనఫలంబు ప్రాప్తించు. ధర్మఘటప్రదానాశక్తు లగువారు పిపాసార్తు లగువారలకు శక్తికొలందిని సలిలప్రదానంబు గావించిరేని స్వర్గలోకవాసముం బడయుదురు. కాంతారంబున సలిలంబు నిలుచుటకు నాళిసంక్రమంబులను సేతువిశేషములను నేర్పఱచినను గోశిరంబు నేర్పఱచినను దివ్యవర్షశతంబు స్వర్గభోగంబు లనుభవించి పిదప భూమిపై జన్మించి సార్వభౌమత్వముం జెందు.

సీ. చోరుఁ డొక్కఁడు మున్ను దారుల నరికట్టి, కొట్టి పాంథుల దోఁచుకొనుచు ధనము
ననుభవించుచుఁ దాను దనకుటుంబముతోడఁ, బాంథు లేఁగు నరణ్యపథమునందుఁ
ద్రవ్వో గోశిర మొండు దారి నేఁగెడివారు, దానిలోనిజలంబు త్రావి తనియ
నంతట నొక్కనాఁ డాకస్మికంబుగాఁ, దనువును విడిచె నాతస్కరుండు
గీ. యమభటులు వానిఁ గొనిపోయి యపుడు నిలుప
యమునిసాన్నిధ్యమునఁ జూచి యముఁడు వాని
నితఁడు చేసినపుణ్య మేమేని యున్న
నుడువు మని చిత్రగుప్తుని నడిగె నంత. 945

గీ. చిత్రగుప్తుఁడు వాఁడు చేసినయఘంబు, లన్నియును బూస గ్రుచ్చినయట్లు చెప్పి
కడకు వచియించె గోశిరఃకార్యజనిత, మైనపుణ్యంబు నది విని యంతకుండు.

క. కనుఁగొని ధర్మము ధ్యానం, బున వీఁ డొనరించినట్టిపుణ్యముచే ధా
త్రిని ద్వాదశాబ్దములు పా, లన మొనరింపంగఁ దగు నిలాపతి యగుచున్.

క. అని పలికి చోరభూతల, మునకుం బొమ్మింక ననుచు మ్రొక్కి యతం డి
ట్లనియెఁ బ్రభూత్తమ యీస్మృతి, ననుగ్రహింపుము విభుండ నగునెడ నాకున్.

క. అని వేఁడుటయును యముఁ డి, ట్లనియె నగుంగాక యట్లె యరుగుము శీఘ్రం
బున ననుచు వాఁడు భూతల, మున నొక్కదరిద్రగేహమున జనియించెన్.

గీ. అట్లు జనియించి వాఁడు పూర్వాఘమునను
నలయుచును నేకవింశతిహాయనములు
గడపి బహుదుఃఖములతోడఁ గట్టకడపఁ
దనువు విడనాడఁగను లోనఁ దలఁచుచుండ. 950

సీ. ఆపురం బేలెడిభూపాలుఁ డప్పుడు, మరణంబు నొందుట మంత్రు లెల్ల
రాజచిహ్నములచే రాజిల్లుచోరునిఁ, దోడ్కొని యేగి సంతోషమునను
జేసిరి పట్టాభిషిక్తుని నంతట, వాఁడు పూర్వస్మృతివర్తి యగుట
వాపీతటాకాళికూపప్రపాగోష్ఠి, రస్సంక్రమాదికార్యములఁ జేసి

గీ. భూమిరుహముల నిల్పి యారామములను, బాదుకొల్పి సమస్తపాపక్షయంబు
గాఁగ నొనరించి బహుపుణ్యకార్యములను, గొనకనూఘనసాన్నిధ్యమునకుఁ జేరె.

వ. గోప్రచారంబునకు భూదానంబు గావించువాఁడును గోదానంబు గావించు
వాఁడును సమానసద్గతిం జెందుదురు. 952

గీ. పుణ్యపాదపముల ధర్మభూరుహముల, గోప్రచారక్షితిని జలకూపములను
బాడుచేసెడివాఁడు విభ్రష్టవంశుఁ, డగుచు రౌరవనరకమునందుఁ గూలు. 953

వ. హరిహరబ్రహ్మగణపతిదేవిభాస్కరాది దేవతాలయమండపములు కట్టించు
వారును దేవాలయసంరక్షణంబునకు భూద్రవిణాదుల నొసంగువారును దత్త
ద్దేవతాలోకంబులందుఁ గల్పకోటిసహస్రంబులు సుఖంబుగా నివసింతురు.
దేవాలయమండపంబులు తృణంబుచే నేర్పఱిచిన నొక్కదివ్యహాయనంబును
శరకాండంబుచే నేర్పఱిచిన దివ్యశతహాయనంబులును నన్యకాష్ఠంబులచే
నేర్పఱిచిన దివ్యాయుతవర్షంబులును ఖాదిరదారువులచే నేర్పఱిచిన దివ్యలక్ష
వర్షంబులును బాషాణంబులచే నేర్పఱిచిన దివ్యకోటివర్షంబులును స్వర్గలోకం
బున నివసింతురు. దేవాలయమండపకారకుండు స్వర్గలోకంబునం దుండునంత
కాలము తద్భ్రంశకారకుండు నరకలోకంబునం దుండు. నదీనదతటాకకూపాది
సమీపంబునం దధ్వగులు విశ్రమింప సత్త్రంబులును మండపంబులును గట్టించు
వారలు దేవాలయమండపకారకు లొందుఫలంబుం జెందుదురు. బ్రాహ్మణులకు
గృహంబులం గట్టించి యిచ్చువారలు తద్ద్విగుణఫలంబుం గాంతురు. అనాథు
లకు శరణంబులు గట్టించి యిచ్చువారలు శాశ్వతస్వర్గమందిరావాసముం
బడయుదురు. తత్తద్దేవతాసన్నిధానంబులందు ఘృతదీపంబుఁ బెట్టువారు దివ్య

వర్షాయుతంబును దత్తద్దేవతలకు ఘృతాభిషేకంబు గావించువారు కల్పకోటి సహస్రంబును స్వర్గవాసముం జెందుదురు. తైలదీపతైలాభిషేకంబులవలనం దనర్థఫలంబు చేకూరు. దేవతలకు వస్త్రపుష్పగంధాగురుధూపాదుల నొసంగి రేని సామ్రాజ్యంబు లభించు. స్వర్ణరత్నంబుల దేవతల కొసంగిన భూమండలాధి పత్యంబు ప్రాప్తించు. సుగంధద్రవ్యదానంబుచే వానదూకత్వంబును సౌందర్యం బునుం జేకూరు. పూగదానంబున రత్నాన్మృతకంఠంబు గలుగు. వరదాసీ ప్రదానంబునం గల్పపర్యంతంబు స్వర్గవాసంబును భృత్యదానంబున స్వర్గంబు నందు బహుభృత్యపరివృతత్వంబును దూర్వాప్రదానంబున సర్వగుణసంపన్న త్వంబును నృత్యగీతాదిప్రసన్ననంబున గంధర్వపతిత్వంబును గోప్రదానంబునను దుగ్ధప్రదానంబునను గల్పపర్యంతస్వర్గవాసంబును దధ్యభిషేకంబునం దచ్ఛత గుణాధికఫలంబును పత్రసాన్నప్రదానంబున భూమండలాధిపత్యంబును బాయస ప్రదానంబున మునిప్రవరత్వంబును హవిష్యాన్నదానంబున వేదశాస్త్రపార గత్వంబును మధుదానంబున సౌభాగ్యంబును గుడలవణశర్కరాదానంబున లావణ్యంబును జలపాత్రదానంబున స్వర్గవాసంబును శయ్యాదానంబున సర్వ పాపవిముక్తియునుం బ్రాప్తించు. ప్రదక్షిణనమస్కారంబులవలన దివ్యవర్ష శతంబు స్వర్గవాసంబును లోకవంద్యత్వంబునుం గలుగు. దేవతాద్రవ్యాపహా రకు రౌరవనరకంబు ననుభవించి కడకుం గీటమై పుట్టు.

క. శివనైవేద్యముఁ దిన్నను, శివధనవస్తువులం గొన్న శివచేటికలన్
గవగూడిన బ్రాహ్మణులు, రవనరకమునుండి మరల రా రుర్వికిన్. 955

క. దేవలకు లెప్పుడు గూడదు, దేవద్రవ్యంబు దినుట దేహాంతమునన్
బోవుదురు నరకమునకున్, దేవుం డెవ్వఁడును గావఁ డిప్పుడు వారిన్. 956

క. ధనకాంతాసంగముమున్, బొనరించినవాఁడు పాపభూయిష్ఠతచే
ననుభూతనారకుండై, జనియించును దుదకుఁ గీటజాతులలోనన్. 957

క. నానాపుష్పసూత్రంబుముల, మే నంతయుఁ జెడినవ్యాధి నానాక్షి నెవం
డైనను దాఁకినవెంటనె, స్నానం బొనరింప కున్న నష్టాత్ముం డగున్. 958

క. ధనకాంతను మాతనుబలెఁ, గనుఁగొనియెడివాఁడు ముజ్జగంబులలోనన్
గొని పూజను వైకుంఠం, బున వాసము చేయు వదలి పునరావృత్తిన్. 959

గీ. దేవదాసీజనంబును దేవదాస, వర్గమును దేవతాత్మభావమున నెంచి
గౌరవించెడివారు నాకమున నుండు, రెప్పుడును గూడ నపునరావృత్తులగుచు.

వ. దేవదాసదాసీవర్గంబులకు భూములును గృహంబులును నొసంగువారు శాశ్వత వైకుంఠవాసముం బడయుదురు. 961

గీ. ద్రవ్య మార్జింపవలయును దానమునకె, దాన మొనరించుటను దరిద్రత్వ మొకవె
నేని కాఁ జాలఁడు దరిద్రుఁ డీశ్వరుండు, పెట్టకుండినఁ గలుగవు పుట్టు గతులు.
ఆ. దానరహిత మైన ద్రవ్యంబు రక్షించు, కొనుచు నుండువాఁడు కొట్టుకొనకుఁ
బుట్టు గతులు లేక పోవు నాద్రవ్యంబు, నెల్ల విడిచిపెట్టి యేక్షణంబొ. 963
క. ధన మున్నప్పుడు దానం, బొనరింపక తాను దినక యుండెడియజ్ఞా
నునికంటె లేఁ డకించనుఁ, డనియెడివాఁ డొకఁడు వసుధయందు సురేంద్రా.
గీ. తపముకంటెను శ్రేష్ఠంబు దాన మనుచుఁ
బలుకుదురు పెద్ద లెల్లఁ దద్భాషితంబు
సత్యదూరంబు గామిని జలుపవలయు
దానమునె సౌఖ్యమును గోరుమానవుండు. 965
గీ. ఇచ్చి స్మరియించువాఁడును బుచ్చుకొనియు
నడుగువాఁడును నరకాబ్ధియందు మునిఁగి
తేలుచుండెడివారల దిక్కు లేక
యోషధీశుండు రవియును నుండుదాఁక. 966
క. దానమున ఘోరపాపము, లైనను నశియించుఁ గాన నాత్మహితార్థుల్
మానక శక్తికొలందిని, దానం బొనరించు చుండఁ దగు నెల్లప్పుడున్. 967
క. ఈధర్మాఖ్యానంబును, బోధించిన నఖిలకార్యములు సిద్ధించున్
వ్యాధులు తొలంగు సంసృతి, బాధలు శమియించు మోక్షపదమును నొదవున్.
వ. అని చెప్పుటయు శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. 969

—: ప్రతిజ్ఞాపాలనాదిఫలకథనము :—

గీ. ప్రతినఁ బాలించుకొనుట కేఫలము గలదొ
ప్రతిన నెఱవేర్చుకొనమి కేఫలము గలదొ
సత్యశపథంబున కసత్యశపథమునకు
నేమి ఫలములు గలవొ నా కెఱుఁగఁ జెప్పుము. 970
సీ. అనుటయు సూతుఁ డి ట్లనియె శౌనకునకుఁ, బాలించుకొనునెడఁ బ్రతినఁ జేసి
కలుగు గోశతదానఫలముకంటెను హెచ్చు, గాఁ గోటిగుణములు గలఫలంబు
పొనరించియును బ్రతిజ్ఞను దప్పినట్లైనఁ, గఠినంబు లగునరకంబులందుఁ
బడరానిబాధలు పడుచు నిత్యమును నే, గతినో మన్వంతరశతము గడపి
గీ. తుదకు నిలలోన నిరుపేదసదనమందు, బుట్టి తిన నన్నమును గట్ట బట్ట లేక
పరితపించుచుఁ గావింపఁబడినయట్టి, కర్మశేషంబు గుడుచుచుఁ గడకుఁ జచ్చు.
గీ. సత్య మైనను శపథంబు సలుప రాదు, సలుపునెడ దేవగురువహ్నిసవిధమందుఁ
జెందు హరిగాత్రమును గాలిచినయఘంబు, నింక మిథ్యాశపథపాప మేమి చెప్పు.

గీ. విష్ణుగాత్రంబు ముట్టి కావించెనేని, సత్యశపథంబు నరకవాసంబుఁ జెందు
వాఁడు మన్వంతరశతంబులవఱకు నింక, ననృతశపథఫలం బింతే యరత యుగునే.

గీ. ముట్టికొని విష్ణువిగ్రహమును నొనర్చె
నట్లయిన సత్యశపథంబు నతఁడు సప్త
పురుషయుతముగ నిరయంబుఁ బొంది పుట్టుఁ
గుష్ఠి యయి కర్మశేషంబుకొఱకు భువిని. 974

గీ. సత్యశపథఫలం బిట్టిదాయె నుండ, నింక మిథ్యాశపథఫల మేమి చెప్ప
ననుటయును శౌనకుం డిట్టు లనియె సూతి, దక్షిణకరప్రదానవృత్తంబు చెపుము.

—: దక్షిణహస్తప్రదానఫలకథనము :—

వ. అని యడుగుటయును సూతుండు శౌనకున కిట్లనియె. 976

సీ. వినుము దక్షిణహస్తము నొసంగి వచనంబు, పాలించుకొనునట్టిపావనుండు
తనువుతోడనె విష్ణుధామంబునకు నేఁగు, బ్రహ్మాదిదేవతల్ ప్రస్తుతింపఁ
గావించి దక్షిణకరదానమును మాట, పాలించుకొననట్టిపామరుండు
కడచుదాఁకను గోటికల్పముల్ ఘోరంబు, లగుయమయాతన లనుభవించు

గీ. వచనపాలన మగుదాఁక వానిపితరు, లేడ్చుచును నారకాంబుధి నీఁద లేక
సొమ్మసిల్లుచు సోలుచు దిమ్మఁ దిరిగి, పడుచు లేచుచుఁ గాలంబు గడపుచుంద్రు.

వ. దీని కొక్కదృష్టాంతంబు చెప్పెద వినుము. 978

సీ. మున్ను కాంచీపురంబున నుండె శూద్రుండు, వీరవిక్రముఁ డనుపేర నొకఁడు
ప్రాణంబు పో నున్నఁ బ్రతిన దప్పనివాఁడు, దేవతాబ్రాహ్మణసేవకుండు
శ్రవణసముపలబ్ధసర్వధర్ముండును, దానవీరుండును ధైర్యయుతుఁడు
వసుధనధాన్యసంపత్సమేతుండును, బుత్రమిత్రకళత్రభూషితుఁడును

గీ. నట్టు లుండంగ నొకసమయమ్మునందు, శ్వపచుఁ డొక్కఁడు విప్రవేషంబుఁ దాల్చి
వానికడ కేఁగుదెంచి దీవన లొనర్చి, చిట్టచివరకు నయమూర నిట్టు లనియె.

గీ. వీరవిక్రమ నీపేరు విశ్రుతంబు, కోరి నినుఁ గాదు విఫలు లెవ్వార లేని
యరుగుదెంచితిఁ గొండంతయాశతోడఁ, బాత్రుఁడను నేను నిజమైనబ్రాహ్మణుఁడను.

క. ఇల్లు చెడియున్నవాఁడను, నిల్లాలు గతించె బ్రతుక నేమిటి కని నా
యుల్లమునఁ బాడమె వగ పా, ఫుల్లాంబురుహాయతాక్షి పోయినవివపణా. 981

సీ. కలకంఠముక్కులకంటె రుచ్యంబుగా, మాటలాడుచు నుండుమంజువాణి
యంటిసఁ గనుగంమునయవంబులతోడఁ, జెలువారుచుండెడిచిగురుఁబోఁడి
ముద్దుగాఱుచు నుండుముద్దిపెంపునడలతో, సంతోషమును గొల్పురంతియైన
బిందులాడుచు నుండఁ జిఱునవ్వువెన్నెలల్, వింతగాఁ గనుపట్టువిద్రుమోష్ఠి

గీ. నామనోరాజ్ఞి నా సుగుణముల దొంతి, నా నిధానంబు నా కళాన్యాసభూమి
నా ప్రమోదపయోధి నా నవీనగంధి, నాకుఁ గన్పట్టఁ గలదె యే నాటికైన. 982
గీ. విప్రసంరక్షణంబు గావింప నధిప, యభిమతం బేని మాఱుమాటాడకుండ
నా కొసంగుము నీ సుకన్యకను గలుగు, శాశ్వతబ్రహ్మలోకవాసంబు నీకు. 983
గీ. చేసెనేని వివాహంబు భూసురునకు, నదియె చాలు సమస్తపుణ్యముల నొసఁగ
నేల దానంబులు వ్రతంబు లేల యేల, క్రతువులు తపంబు లేల తీర్థంబు లేల.
చ. అనుటయు వీరవిక్రముఁడు హర్షముతోడ మహాత్మ నీకు నా
తనయ నొసంగువాఁడ నని దక్షిణహస్తము నుంచి వానికే
లను బలికెన్ దృఢంబుగను లాభము గల్గె నటంచు సంతసం
బును వహియించె నంత్యజుఁడు మోసము గెల్చినకారణంబునన్. 985
ఆ. అట్లు హర్ష మొంది యంత్యజుఁ డతనితో, నిట్టు లనియె విఘ్న మేమి యగునొ
యాలసించ నేడల నారగించి రయంబ, కన్య నిమ్ము మాట గడవకుండ. 986
చ. అనవుడు వీరవిక్రముని యాప్తులు గొందఱు చేరి బ్రాహ్మణుం
డనుటకు వీలు లే దితని నన్వయ మెట్టిదొ దేశ మేదొ యే
పని గలవాఁడొ యారయక భావ్యము గా దొసఁగంగ గన్యకా
జనము నటంచు ఘోషిలెడి శాస్త్రములన్ వలదే గణింపఁగన్. 987
క. తొందరపడఁగా నేటికి, నందఱకును హితము గానియట్టివివాహం
బెందులకుఁ జేయ వలయును, సందేహము గలుగుచోటు చను విడువంగన్.
క. కనుఁగొన నీతనిమాటలు, నిను మోసము చేయ మేదినీసురవేషం
బున వచ్చినచండాలుం, డని తోఁచెను మాకు విడుచు టర్హము వీనిన్. 989
చ. అనవుడు వీరవిక్రముఁ డనాదరణీయము గాదు మీరు ప
ల్కినది హితంబ కాని పరికింపఁగ దక్షిణహస్త ముంచి చే
సినప్రతినన్ ద్యజింపు మని చెప్పుటమాత్ర మపథ్య మంచుఁ దోఁ
చెను మది కేమి చెప్పెదరొ చెప్పుఁడు ధర్మము మీఱకుండఁగన్. 990
చ. అనుటయు వార లందఱును నచ్చెరు వేర్పడఁ జూచు చుండఁగా
మనమున సందియంబు లనమాత్రము గూడను లేక వానికిన్
దనయను వీరవిక్రముఁడు దానము చేయఁగ నున్నవేళఁ జ
య్యనఁ జనుదెంచి నిల్చెను జనార్దనుఁ డాతనిమ్రోల నవ్వుచున్. 991
ఉ. అంతట వీరవిక్రముఁ డనన్యపరాయణచిత్తుఁడై రమా
కాంతునిఁ జూచి విస్మయము గల్గఁ గరంబులు మోడ్చి మ్రొక్కడై
త్యాంతకుఁ డాతనిం గని కృతార్థుఁడ వైతివి నీవు నీకులం
బంతయు ధన్య మయ్యెఁ జరితార్థతఁ గాంచిరి నీసతీసుతుల్. 992

క. అక్షయఫల మయ్యెను నీ, దక్షిణహస్తంబు ప్రతిన ధన్యతఁ గాంచెన్
మోక్షము నొసఁగితి నీ వన, పేక్షుఁడ వైనను ద్వదీయకృత్యాహ్వముగన్.
గీ. అధివసింపుము గరుడవాహనము నిపుడె, సపరివారంబుగా నని సత్వరంబ
వారి నెల్లను దనయిరువైపులందు, నునిచికొని తాను వైకుంఠమునకుఁ జనియె.
క. అంతట వైకుంఠంబునఁ, జింతాలవ మేని లేక చిరకాలంబ
త్యంతసుఖ మనుభవించి య, నంతరము విముక్తి నొంది రందఱు గూడన్.
క. అని చెప్పుటయును శౌనక, మునితల్లజుఁ డిట్టు లనియె మునివర్య జనా
ర్దననామోచ్చారణమున, నెనసినమాహాత్మ్య మేమొ యెఱుఁగం జెపుమా.
వ. అని యడుగుటయు సూతుండు పరమహర్షసమేతుండై శౌనకున కిట్లనియె. 997

—: విష్ణునామమాహాత్మ్యకథనము :—

క. మునివర వినుము వచించెద, నను నీ విపు డడిగినట్లు నారదుఁ డడుగం
గను మును సనత్కుమారునిఁ, గనికరమున నాతఁ డతనిఁ గని యిట్లనియెన్.
క. గళితాచారులు పిశునులు, మలినులు వంచకులు దురభిమానులు సంసా
రులు పాపు లయ్యు నగుదురు, జలజాక్షపదారవిందశరణవిశుద్ధుల్. 999
క. హరి యనురెండక్షరములు, దురితంబుల నెల్లఁ బాఱఁద్రోలి క్షణములోఁ
బరమపదంబును జేరుచు, నరసినయెడ లేదె మోక్ష మరచేతులలోన్. 1000
క. హరినామ మొకటి కైకొని, తరియింపఁగవచ్చు దేహధారులు భవసా
గరము సులభముగ నూరక, పరిపరివిధములను నేల పరువెత్తంగన్. 1001
క. అంతయును గల్ల యని సి, ద్ధాంతము నొనరించుకొని నిజాత్మలలో ని
శ్చింతముగ విష్ణునామము, సంతతము స్మరించు చుండుచతురులె ముక్తుల్.
క. ఉపవాసంబులు క్రతువులు, తపములు జపములును స్నానదానములును గా
వుపకారకరణదక్షము, లుపేంద్రనామము స్మరింప కుండినయెడలన్. 1003
గీ. అపునరావృత్తిలక్షణం బైనవిష్ణు, నామకీర్తనమునకుఁ బునర్నివృత్తి
కారకం బైనస్వర్లోకగమనమునకు, హస్తిమశకాంతరము గాదె యరసి చూడ.
క. ఘోరము లగుపాపములను, మారణ మొనరించునట్టిమంత్రంబు నమో
నారాయణాయ యనియెడి, భారతి యొక్కటియె యేల బహుభాషణముల్.
గీ. సత్యమును జెప్పు చున్నాఁడఁ జాటి నేను, సకలపాపంబులను గూడ సమయఁ జేసి
నరకమునఁ బడనీయక నరుల విష్ణు, ధామమున నిల్పునది హరినామ మొకఁడె.
ఆ. రామ రామ యని విరామంబు లేకుండ, జపము చేసెనేని శ్వపచుఁ డేని
పూతుఁ డగుచు దాను బూతంబు గావించు,వసుధ నెల్ల నిజనివాసమునను. 1007
గీ. కృష్ణ కృష్ణ యటంచుఁ గీర్తించు చుండు
వాఁడు నివసించుధామమే ద్వారక యును

గయయు వారాణసియుఁ బ్రయాగమును సకల
తీర్థములు గూడఁ జే ల్లెత్తి తెలుప నేల. 1008

గీ. అట్టి విష్ణుదశావతారాహ్వయములు, కీర్తితము లైనయెడ సర్వకిల్బిషములు
జ్వలనమం దుంపఁబడిన కాష్ఠములువోలె, భస్మమైపోయి చేకూరుఁ బరమపదము.

గీ. కృతయుగంబున ధ్యానంబు త్రేతయందు, యజ్ఞములు ద్వాపరంబున నర్చనంబు
గలుగఁ జేయంగఁ గలవో యేఫలమునదియె, కలుగు హరికీర్తనంబు చేఁ గలియుగమున.

గీ. ఎట్టియపరాధములు చేసినట్టివారి, నేని శరణన్న రక్షించువానియెడను
నపచరించెడివాఁడు నామాశ్రయమునఁ, బాలితుం డగు నామప్రభావ మేమొ.

గీ. అట్టినామంబు నెడలను నపచరించు, నట్టివానికి లేదు వే ఱెట్టిగతియు
ననుటయును నారదుండిట్టులనియె స్వామి, యేవొ నామాపచారము లెఱుఁగఁ జెపుమ.

వ. అని యడుగుటయు సనత్కుమారుం డిట్లనియె. 1013

—: నామాపచారకథనము :—

సీ. అచ్యుతనామమాహాత్మ్యంబు నాలకిం, చియును నామశ్రద్ధ చేయమియును
గ్రహియించి గురునిముఖంబున నామముల్, చివరకు గురుని దూషించుటయును
హరినామములు స్తుతు లనుటయు భేద మా, పాదించుటయు విష్ణుభర్గులకును
నిగమాగమపురాణనింద చేయుటయును, ద్యజియించుటయును స్వధర్మములను

గీ. గామలోభాదులకు లోఁగి కానికార్య
ములను గావించుటయు దుర్మతులను గూడి
యెడ లెఱుంగక చరియించు చుంటయును
నేరుకొనఁబడు నామాపచారములుగ. 1014

గీ. అట్టియపచారములు విడనాడి నామ
జపము గావించు నెడ సర్వసౌఖ్యములును
జెంది యిహమందుఁ బరమందుఁ జెందు ముక్తి
యనుటయును నారదుం డిట్టు లనియె మరల. 1015

గీ. స్వామి ప్రియసాహసులు జ్ఞానవర్జితులును
గాయసంరక్షణైకపరాయణులును
సంసృతినిమగ్నులును నైనజనుల కెట్లు
కలుగు నొకో యపచారముల్ సలుప కునికి. 1016

గీ. అనుటయు సనత్కుమారుఁ డిట్లనియె ననఘ
యవిరతముగఁ బ్రయుక్తము లయ్యేనేని
సంహరించును నామాపచారములను
నామములె చాల వడఁప నన్యములు గాని. 1017

గీ. తనుధనసతీసుతాదులఁ దగులుకొనిన, మానసముతోడను బ్రయుక్త మైనయట్టి
నామ మవిలంబఫలదము గామి నెదను, నునిచి హరిపైని దగు నామమును జపింప.
గీ. ఈరహస్యంబు చెప్పె నా కీశ్వరుండు,మున్ను దయతోడ నపరాధములు తొలంగ
నామమాహాత్మ్యమును బురాణములవలనఁ, దెలిసికొనఁ దగు నింకను బలసెనేని.
క. అనవుడు నారదుఁ డెంతయు, మనమున సంతోష మొంది మహాసియ వినం
గను విష్ణునామముల నె, ల్లను నా కల్లంబునను దలం పునయించెన్. 1020
సీ. కలదేని నాకు యోగ్యత యవి యాలింపఁ,జెప్పుము దయతోడ శీఘ్రముగను
నావుడు లోన సనత్కుమారుఁడు విస్మ, యము నొంది కన్గొని యమరమునిని
నారదా శార్ఙ్గిసనాతనుం డఖిలభూ, శాంతరాత్ముండు విశ్వాత్ముండు
తన్నామముల నెల్లఁ దరము గా దెఱుఁగంగ, నస్మదాదుల కెట్టు లగు వచింపఁ
గీ. జెప్పఁ దద్దివ్యనామముల్ శివుఁ డొకండె, దక్షుఁ డరుగుము తత్సన్నిధానమునకు
నావుడుఁ దదాజ్ఞ గైకొని నారదుండు, చని రయంబునఁ గైలాసశైలమునకు.
గీ. అష్టమూర్తికి మ్రొక్కి సాష్టాంగముగను
వినిచెఁ దనవాంఛ నయ్యది విని పినాకి
విష్ణునామంబులను నేఁడు వినుచుభాగ్య
మొదవె నని సంతసించుచు హృదయమందు. 1022
సీ. నారదాముని నొకనాఁడు పార్వతి నాకు, సాష్టాంగవందనం బాచరించి
దేవ సర్వజ్ఞమూర్తివి నీవు బ్రహ్మాదు, లర్చించుచుండు రన్వహము నిన్ను
వినియుంటి నిన్ను మించినదైవము త్రిలోక, ములలోన లే దని బుధులు చెప్ప
గోప్యంబుగను నీవు గూడ దేనినొ జపి, యించుచుండెద వది యేమొ చెపుము
గీ. యనుడు నే నిట్టు లంటిఁ దన్వంగి నీవు, భర్తురాలవు నీకుఁ జెప్పంగరాని
దేదియును లేదు కావున నెఱుక పఱుతుఁ,గానియిదిగోప్య మెఱుఁగఁ జొక్కుఁడునుకీని.
సీ. అఖిలలోకములకు నాదినారాయణుం,డొకఁడె కారణముగా నున్న వాఁడు
భజియించుచుండిరి బ్రహ్మాదు లెల్ల స,త్యయుగంబునందు మున్నతని నొకని
నపుడు నే నొకకల్ప మాచరించితి ఘోర,తపము నాతనిప్రసాదంబుకొఱకు
నాతపంబున కాదినారాయణుఁడు మెచ్చి, ప్రత్యక్షముగ వచ్చి పరమకృపను
గీ. విష్ణునామసహస్రంబు విశదముగను, నాకు వచియించి వత్స యీనామములను
సంస్మరించుచు నుండుము సంతతమును, నగుదు నాకంటె నధికుఁడ వని వచించె.
గీ. అదియె మొదలుగ నామసహస్రజపము, సలుపఁ దొడఁగితి దానను సర్వశక్తు
లేర్పడియె నాకు దాన సర్వేశ్వరుండ, నైతి నేను జనార్దనుం డవదుఁ డయ్యె.
చ. అని వచియింపఁ బార్వతి ప్రహర్షము నొందుచు నాత్మలోన ని
ట్లనియెను బ్రాణనాథ మధురాన్నము నొక్కఁడె యారగింపఁగా

జన దని పెద్ద లందు రది సర్వవిదుండవు నీవె సత్యమును
బొనరుపకున్న నెవ్వ రిటకిఁ బూజనయోనర్చుడు పృష్టవాక్యమున్. 1026

క. అనవుడు గ్రహించి తన్మన, మునను నేను రమాధవుండు మును నాకు వచిం
చిననామసహస్రంబును, వినిచెదఁ బార్వతికి సదరు విని చెద కిపుడున్. 1027

—: విష్ణుసహస్రనామకథనము :—

అస్య శ్రీవిష్ణునామసహస్రస్తోత్రస్య శ్రీమహాదేవ ఋషిః. అనుష్టుప్ ఛందః. పరమాత్మా దేవతా. హ్రీం బీజమ్. శ్రీం శక్తిః. క్లీం కీలకమ్. చతుర్వర్గఫలధర్మార్థకామమోక్షార్థే జపే వినియోగః.

ఓం వాసుదేవాయ విద్మహే మహాహంసాయ ధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్.

ఓం నమో నారాయణాయ పురుషాయ మహాత్మనే విశుద్ధశుద్ధసత్త్వాయ మహాహంసాయ ధీమహి తన్నో దేవః ప్రచోదయాత్.

క్లీం కృష్ణాయ విద్మహే హ్రీం రామాయ ధీమహి తన్నో దేవః ప్రచోదయాత్.

శం నృసింహాయ విద్మహే శ్రీకంఠాయ ధీమహి తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్.

ఓం వాసుదేవాయ విద్మహే దేవకీసుతాయ ధీమహి తన్నః కృష్ణః ప్రచోదయాత్.

శ్రీవాసుదేవః పరం బ్రహ్మేతి అంగుష్ఠాభ్యాన్నమః. మూలప్రకృతిరితి తర్జనీభ్యాం స్వాహా. మహావరాహ ఇతి మధ్యమాభ్యాం వషట్. సూర్యవంశధ్వజ ఇతి అనామికాభ్యాం హుమ్. బ్రహ్మాదికామ్యలాలిత్యజగదాశ్చర్యశైశవ ఇతి కనిష్ఠికాభ్యాం వౌషట్. పార్థార్థఖండితాశేష ఇతి కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం ఫట్. శ్రీవాసుదేవః పరం బ్రహ్మేతి హృదయాయ నమః. మూలప్రకృతిరితి శిరసే స్వాహా. మహావరాహ ఇతి శిఖాయై వషట్. సూర్యవంశధ్వజ ఇతి కవచాయ హుమ్. బ్రహ్మాదికామ్యలాలిత్యజగదాశ్చర్యశైశవ ఇతి నేత్రత్రయాయ వౌషట్. పార్థార్థఖండితాశేష ఇత్యస్త్రాయ ఫట్. నమో నారాయణాయేతి దిగ్బంధః.

ఓం హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రైం హ్రౌం హ్రః క్లీం కృష్ణాయ గోవిందాయ గోపీజనవల్లభాయ నమః స్వాహా.

శ్లో. ఇతి మంత్రం సముచ్చార్య యజేద్వా విష్ణుమవ్యయమ్ ।
శ్రీనివాసం జగన్నాథం తతస్స్తోత్రం పఠేత్సుధీః. ౧
ఓం వాసుదేవః పరం బ్రహ్మ పరమాత్మా పరాత్పరః ।
పరం ధామ పరం జ్యోతిః పరం తత్త్వం పరం పదమ్. ౨
పరశ్శివః పరో ధ్యేయః పరం జ్ఞానం పరా గతిః ।
పరమార్థః పరశ్శ్రేష్ఠః పరానందః పరోదయః. ౩

పరోఽవ్యక్తాత్పరం వ్యోమ పరమర్ధిః పరేశ్వరః ।
నిరామయో నిర్వికారో నిర్వికల్పో నిరాశ్రయః. ౪
నిరంజనో నిరాలంబో నిర్లేపో నిరవగ్రహః ।
నిర్గుణో నిష్కలోఽనంతోఽభయోఽచింత్యోఽచలోఽంచితః. ౫
అతీంద్రియోఽమితోఽపారో నిత్యోఽనీహోఽవ్యయోఽక్షయః ।
సర్వజ్ఞస్సర్వగస్సర్వస్సర్వదస్సర్వభావనః. ౬
సర్వశాస్తా సర్వసాక్షీ పూజ్యస్సర్వస్య సర్వదృక్ ।
సర్వశక్తిస్సర్వసారస్సర్వాత్మా సర్వతోముఖః. ౭
సర్వావాసస్సర్వరూపస్సర్వాదిస్సర్వదుఃఖహా ।
సర్వార్థస్సర్వతోభద్రస్సర్వకారణకారణమ్. ౮
సర్వాతిశయితస్సర్వాధ్యక్షస్సర్వేశ్వరేశ్వరః ।
షడ్వింశకో మహావిష్ణుర్మహాగుహ్యో మహావిభుః. ౯
నిత్యోదితో నిత్యయుక్తో నిత్యానందస్సనాతనః ।
మాయాపతిర్యోగపతిః కైవల్యపతిరాత్మభూః. ౧౦
జన్మమృత్యుజరాతీతః కాలాతీతో భవాతిగః ।
పూర్ణస్సత్యశ్శుద్ధబుద్ధస్వరూపో నిత్యచిన్మయః. ౧౧
యోగప్రియో యోగగమ్యో భవబంధైకమోచకః ।
పురాణపురుషః ప్రత్యక్చైతన్యః పురుషోత్తమః. ౧౨
వేదాంతవేద్యో దుర్జ్ఞేయస్తాపత్రయవివర్జితః ।
బ్రహ్మవిద్యాశ్రయోఽనఘః స్వప్రకాశస్స్వయంప్రభుః. ౧౩
సర్వోపాయ ఉదాసీనః ప్రణవః (౧౦౦) సర్వతస్సమః ।
సర్వానవద్యో దుష్ప్రాప్యస్తురీయస్తమసః పరః. ౧౪
కూటస్థస్సర్వసంశ్లిష్టో వాఙ్మనోగోచరాతిగః ।
సంకర్షణస్సర్వహరః కాలస్సర్వభయంకరః. ౧౫
అనుల్లంఘ్యశ్చిత్రగతిర్మహారుద్రో దురాసదః ।
మూలప్రకృతిరానందః ప్రద్యుమ్నో విశ్వమోహనః. ౧౬
మహామాయో విశ్వబీజం పరశక్తిస్సుఖైకభూః ।
సర్వకామ్యోఽనంతలీలస్సర్వభూతవశంకరః. ౧౭
అనిరుద్ధస్సర్వజీవో హృషీకేశో మనఃపతిః ।
నిరుపాధిప్రియో హంసోఽక్షరస్సర్వనియోజకః. ౧౮
బ్రహ్మప్రాణేశ్వరస్సర్వభూతభృద్దేహనాయకః ।
క్షేత్రజ్ఞః ప్రకృతిస్స్వామీ పురుషో విశ్వసూత్రధృక్. ౧౯

అంతర్యామీ త్రిధామాఽంతస్సాక్షీ నిర్గుణ ఈశ్వరః।
యోగిగమ్యః పద్మనాభశ్శేషశాయీ శ్రియఃపతిః. ౨౦
శ్రీశివోపాస్యపాదాబ్జో నిత్యశ్రీః శ్రీనికేతనః।
నిత్యవక్షస్స్థలస్థశ్రీః శ్రీనిధిః శ్రీధరో హరిః. ౨౧
వశ్యశ్రీర్నిశ్చలశ్రీదో విష్ణుః క్షీరాబ్ధిమందిరః।
కౌస్తుభోద్భాసితోరస్కో మాధవో జగదార్తిహా. ౨౨
శ్రీవత్సవక్షా నిస్సీమకల్యాణగుణభాజనమ్।
పీతాంబరో జగన్నాథో జగత్త్రాతా జగత్పితా. ౨౩
జగద్బంధుర్జగత్స్రష్టా జగద్ధాతా జగన్నిధిః।
జగదేకస్ఫురద్వీర్యో నాహంవాదీ జగన్మయః. ౨౪
సర్వాశ్చర్యమయస్సర్వసిద్ధార్థస్సర్వరంజితః।
సర్వామోఘోద్యమో బ్రహ్మరుద్రాద్యుత్కృష్టచేతనః. ౨౫
శంభోః పితామహో బ్రహ్మపితా శక్రాద్యధీశ్వరః।
సర్వదేవప్రియస్సర్వదేవమూర్తిరనుత్తమః. ౨౬
సర్వదేవైకశరణం సర్వదేవైకదేవతా।
యజ్ఞభుగ్యజ్ఞఫలదో యజ్ఞేశో యజ్ఞభావనః. ౨౭
యజ్ఞత్రాతా యజ్ఞపుమాన్ వనమాలీ ద్విజప్రియః।
ద్విజైకమానదో(౨౦౦)విప్రకులదేవోఽసురాంతకః. ౨౮
సర్వదుష్టాంతకృత్సర్వసజ్జనానన్యపాలకః।
సప్తలోకైకజఠరస్సప్తలోకైకమండనః. ౨౯
సృష్టిస్థిత్యంతకృచ్చక్రీ శార్ఙ్గధన్వా గదాధరః।
శంఖభృన్నందకీ పద్మపాణిర్గరుడవాహనః. ౩౦
అనిర్దేశ్యవపుస్సర్వపూజ్యస్త్రైలోక్యపావనః।
అనంతకీర్తిర్నిస్సీమపౌరుషస్సర్వమంగళః. ౩౧
సూర్యకోటిప్రతీకాశో యమకోటిదురాసదః।
కందర్పకోటిలావణ్యో దుర్గాకోట్యరిమర్దనః. ౩౨
సముద్రకోటిగంభీరస్తీర్థకోటిసమాహ్వయః।
బ్రహ్మకోటిజగత్స్రష్టా వాయుకోటిమహాబలః. ౩౩
కోటీందుజగదానందీ శంభుకోటిమహేశ్వరః।
కుబేరకోటిలక్ష్మీవాన్ శక్రకోటివిలాసవాన్. ౩౪
హిమవత్కోటినిష్కంపః కోటిబ్రహ్మాండవిగ్రహః।
కోట్యశ్వమేధపాపఘ్నో యజ్ఞకోటిసమార్చనః. ౩౫

సుధాకోటిస్వాస్థ్యహేతుః కామధుక్కోటికామదః।
బ్రహ్మవిద్యాకోటిరూపః శిపివిష్టః శుచిశ్రవాః. ౩౬
విశ్వంభర స్తీర్థపాదః పుణ్యశ్రవణకీర్తనః।
ఆదిదేవో జగజ్జైత్రో ముకుందః కాలనేమిహా. ౩౭

వైకుంఠోఽనంతమాహాత్మ్యో మహాయోగేశ్వరోత్సవః।
నిత్యతృప్తో లసద్భావో నిశ్శంకో నరకాంతకః. ౩౮
దీనానాథైకశరణం విశ్వైకవ్యసనాపహః।
జగత్కృపాక్షమో నిత్యం కృపాళుస్సజ్జనాశ్రయః. ౩౯
యోగేశ్వరస్సదోదీర్ణో వృద్ధిక్షయవివర్జితః।
అధోక్షజో విశ్వరేతాః ప్రజాపతిశతాధిపః. ౪౦
శక్రబ్రహ్మార్చితపదః శంభుబ్రహ్మోర్ధ్వధామగః।
సూర్యసోమేక్షణో విశ్వభోక్తా సర్వస్య పారగః. ౪౧
జగత్సేతుర్ధర్మసేతుధరో విశ్వధురంధరః।
నిర్మమోఽఖిలలోకేశో నిస్సంగోఽద్భుతభోగవాన్. ౪౨
వశ్యమాయో వశ్యవిశ్వో విష్వక్సేనః సురోత్తమః।
సర్వశ్రేయఃపతిర్దివ్యోఽనర్ఘ్యభూషణభూషితః. ౪౩
సర్వలక్షణలక్షణ్యః సర్వదైత్యేంద్రదర్పహా।
సమస్తదేవసర్వస్వం సర్వదైవతనాయకః. ౪౪
సమస్తదేవకవచం సర్వదేవశిరోమణిః।
సమస్తదేవతాదుర్గః ప్రపన్నాశనిపంజరః. ౪౫
సమస్తభయహృన్నామా భగవాన్ విష్టరశ్రవాః।
విభుస్సర్వహితోదర్కో హతారిః స్వర్గతిప్రదః (౩౦౦). ౪౬
సర్వదైవతజీవేశో బ్రాహ్మణాదినియోజకః।
బ్రహ్మశంభుపరార్ధాయుర్బ్రహ్మజ్యేష్ఠః శిశుస్స్వరాట్. ౪౭
విరాడ్భక్తపరాధీనః స్తుత్యః స్తోత్రార్థసాధకః।
పరార్థకర్తా కృత్యజ్ఞః స్వార్థకృత్యసదోజ్ఝితః. ౪౮
సదానందస్సదాభద్రస్సదాశాంతస్సదాశివః।
సదాప్రియస్సదాతుష్టస్సదాపుష్టస్సదార్చితః. ౪౯
సదాపూతః పావనాగ్ర్యో వేదగుహ్యో వృషాకపిః।
సహస్రనామా త్రియుగశ్చతుర్మూర్తిశ్చతుర్భుజః. ౫౦
భూతభవ్యభవన్నాథో మహాపురుషపూర్వజః।
నారాయణో మంజుకేశః సర్వయోగవినిస్సృతః. ౫౧

వేదసారో యజ్ఞసారః సామసార స్తపోనిధిః।
సాధుశ్రేష్ఠః పురాణర్షి ర్నిష్ఠా శాంతిః పరాయణమ్. ౫౨
శివత్రిశూలవిధ్వంసీ శ్రీకంఠైకవరప్రదః।
నరః కృష్ణో హరిర్ధర్మనందనో ధర్మజీవనః. ౫౩
ఆదికర్తా సర్వసత్యః సర్వస్త్రీరత్నదర్పహా।
త్రికాలజితకందర్ప ఉర్వశీసృఙ్మునీశ్వరః. ౫౪
ఆద్యః కవిర్హయగ్రీవః సర్వవాగీశ్వరేశ్వరః।
సర్వదేవమయో బ్రహ్మగురుర్వాగీశ్వరీపతిః. ౫౫
అనంతవిద్యాప్రభవో మూలావిద్యావినాశకః।
సార్వజ్ఞ్యదో నమజ్జాడ్యనాశకో మధుసూదనః. ౫౬
అనేకమంత్రకోటీశః శబ్దబ్రహ్మైకపారగః।
ఆదివిద్వాన్ వేదకర్తా వేదాత్మా శ్రుతిసాగరః. ౫౭
బ్రహ్మార్థవేదాహరణః సర్వవిజ్ఞానజన్మభూః।
విద్యారాజో జ్ఞానమూర్తి ర్జ్ఞానసింధురఖండధీః. ౫౮
మత్స్యదేవో మహాశృంగో జగద్బీజవహిత్రదృక్।
లీలావ్యాప్తాఖిలాంభోధిః ఋగ్వేదాదిప్రవర్తకః. ౫౯
ఆదికూర్మోఽఖిలాధార స్తృణీకృతజగద్భరః।
అమరీకృతదేవౌఘః పీయూషోత్పత్తికారణమ్. ౬౦
ఆత్మాధారో ధరాధారో యజ్ఞాంగో ధరణీధరః।
హిరణ్యాక్షహరః పృథ్వీపతిః శ్రాద్ధాదికల్పకః. ౬౧
సమస్తపితృభీతిఘ్నః సమస్తపితృజీవనమ్।
హవ్యకవ్యైకభుక్ (౪౦౦) హవ్యకవ్యైకఫలదాయకః. ౬౨
రోమాంతర్లీనజలధిః క్షోభితాశేషసాగరః।
మహావరాహో యజ్ఞఘ్నధ్వంసకో యాజ్ఞికాశ్రయః. ౬౩
శ్రీనృసింహో దివ్యసింహః సర్వానిష్టార్థదుఃఖహా।
ఏకవీరోఽద్భుతబలో యంత్రమంత్రైకభంజనః. ౬౪
బ్రహ్మాదిదుస్సహజ్యోతిర్యుగాంతాగ్న్యతిభీషణః।
కోటివజ్రాధికనఖో జగద్దుష్ప్రేక్ష్యమూర్తిధృక్. ౬౫
మాతృచక్రప్రమథనో మహామాతృగణేశ్వరః।
అచింత్యామోఘవీర్యాఢ్యః సమస్తాసురఘస్మరః. ౬౬
హిరణ్యకశిపుచ్ఛేదీ కాలస్సంకర్షణీపతిః।
కృతాంతవాహనస్సద్యః సమస్తభయనాశనః. ౬౭

సర్వవిఘ్నాంతకస్సర్వసిద్ధిదస్సర్వపూరకః ।
సమస్తపాతకధ్వంసీ సిద్ధిమంత్రాధికాహ్వయః. ౧౮
భైరవేశో హరార్తిఘ్నః కాలకోటిదురాసదః ।
దైత్యగర్భస్రావినామా స్ఫుటద్బ్రహ్మాండగర్జితః. ౧౯
స్మృతమాత్రాఖిలత్రాతాఽద్భుతరూపో మహాహరిః ।
బ్రహ్మచర్యశిరఃపిండీ దిక్పాలోఽర్ధాంగభూషణః. ౨౦
ద్వాదశార్కశిరోదామా రుద్రశీర్షైకనూపురః ।
యోగినీగ్రస్తగిరిజాత్రాతా భైరవతర్జకః. ౨౧
వీరచక్రేశ్వరోఽత్యుగ్రో యమారిః కాలసంవరః ।
క్రోధేశ్వరో రుద్రచండీపరివారాదిదుష్టభుక్. ౨౨
సర్వాక్షోభ్యో మృత్యుమృత్యుః కాలమృత్యునివర్తకః ।
అసాధ్యసర్వరోగఘ్నః సర్వదుర్గ్రహసౌమ్యకృత్. ౨౩
గణేశకోటిదర్పఘ్నో దుస్సహాశేషగోత్రహా ।
దేవదానవదుర్దర్శో జగద్భయదభీషకః. ౨౪
సమస్తదుర్గతిత్రాతా జగద్భక్షకభక్షకః ।
ఉగ్రేశోఽంబరమార్జారః కాలమూషకభక్షకః. ౨౫
అనంతాయుధదోర్దండీ నృసింహో వీరభద్రజిత్ ।
యోగినీచక్రగుహ్యేశః శక్రారిపశుమాంసభుక్. ౨౬
రుద్రో నారాయణో మేషరూపశంకరవాహనః ।
మేషరూపశివత్రాతా దుష్టశక్తిసహస్రభుక్. ౨౭
తులసీవల్లభో వీరో వామాచారాఖిలేష్టదః ।
మహాశివశ్శివారూఢో భైరవైకకపాలధృక్. ౨౮
ఝిల్లీచక్రేశ్వరః శక్రదివ్యమోహనరూపదః ।
గౌరీసౌభాగ్యదో మాయానిధిర్మాయాభయాపహః. ౨౯
బ్రహ్మతేజోమయో బ్రహ్మశ్రీమయశ్చ త్రయీమయః ।
సుబ్రహ్మణ్యో బలిధ్వంసీ వామనోఽదితిదుఃఖహా. ౩౦
ఉపేంద్రో నృపతిర్విష్ణుః కశ్యపాన్వయమండనః ।
బలిస్వారాజ్యదః సర్వదేవవిప్రాన్నదోఽచ్యుతః. (౫౦౦) ౩౧
ఉరుక్రమస్తీర్థపాదస్త్రిపదస్త్రివిక్రమః ।
వ్యోమపాదః స్వపాదాంభఃపవిత్రితజగత్త్రయః. ౩౨
బ్రహ్మేశాద్యభివంద్యాంఘ్రిః ధృతధర్మాఽహిధావనః ।
అచింత్యాద్భుతవిస్తారో విశ్వవృక్షో మహాబలః. ౩౩

రాహుమూర్ధాపరాంగచ్ఛిద్ భృగుపత్నీశిరోహరః ।
పాపత్రస్తః సదాపుణ్యో దైత్యాశానిత్యఖండకః. ౮౪
పూరితాఖిలదేవాశో విశ్వార్త్యేకావతారకృత్ ।
స్వమాయానిత్యగుప్తాత్మా భక్తచింతామణిస్సదా. ౮౫
వరదః కార్తవీర్యాదిరాజరాజ్యప్రదోఽనఘః ।
విశ్వశ్లాఘ్యోఽమితాచారో దత్తాత్రేయో మునీశ్వరః. ౮౬
పరాశక్తిసదాశ్లిష్టో యోగానందస్సదోన్మదః ।
సమస్తేంద్రారితేజోహృత్ పరమామృతపద్మపః. ౮౭
అనసూయాగర్భరత్నం భోగమోక్షసుఖప్రదః ।
జమదగ్నికులాదిత్యో రేణుకాద్భుతశక్తిధృక్. ౮౮
మాతృహత్యాదినిర్లేపః స్కందజిద్విప్రరాజ్యదః ।
సర్వక్షత్రాంతకృద్వీరదర్పహా కార్తవీర్యజిత్. ౮౯
సప్తద్వీపవతీదాతా శివార్చకయశఃప్రదః ।
భీమః పరశురామశ్చ శివాచార్యైకవిశ్వభూః. ౯౦
శివోఽఖిలజ్ఞానకోశో భీష్మాచార్యోఽగ్నిదైవతః ।
ద్రోణాచార్యగురుర్విశ్వజైత్రధన్వా కృతాంతజిత్. ౯౧
అద్వితీయతపోమూర్తిర్బ్రహ్మచర్యైకదక్షిణః ।
మనుశ్శ్రేష్ఠః సతాం సేతుః మహీయాన్ వృషభో విరాట్. ౯౨
ఆదిరాజః క్షితిపితా సర్వరత్నైకదోహకృత్ ।
పృథుర్జన్మాద్యేకదక్షో గీశ్శ్రీకీర్తిస్వయంవృతః. ౯౩
జగద్వృత్తిప్రదశ్చక్రవర్తిశ్రేష్ఠోఽద్వయాస్త్రధృక్ ।
సనకాదిమునిప్రాప్యభగవద్భక్తివర్ధనః. ౯౪
వర్ణాశ్రమాదిధర్మాణాం కర్తా వక్తా ప్రవర్తకః ।
సూర్యవంశధ్వజో రామో రాఘవః సద్గుణార్ణవః. ౯౫
కాకుత్స్థో వీరరాజార్యో రాజధర్మధురంధరః ।
నిత్యస్వస్థాశ్రయః సర్వభద్రగ్రాహీ శుభైకదృక్. ౯౬
వరరత్నం రత్నగర్భో ధర్మాధ్యక్షో మహానిధిః ।
సర్వశ్రేష్ఠాశ్రయః సర్వశస్త్రాస్త్రగ్రామవీర్యవాన్. ౯౭
జగదీశో దాశరథిః సర్వరత్నాశ్రయో నృపః ।
సమస్తధర్మసూః సర్వధర్మద్రష్టాఽఖిలార్తిహా. ౯౮
అతీంద్రో జ్ఞానవిజ్ఞానపారద్రష్టా క్షమాంబుధిః
సర్వప్రకృష్టః శిష్టేష్టో(౯౦౦)హర్షశోకాద్యనాకులః. ౯౯

పిత్రాజ్ఞాత్యక్తసామ్రాజ్యః సపత్నోదయనిర్భయః।
గుహాదేశార్పితైశ్వర్యః శివస్పర్ధాజటాధరః. ౧౦౦
చిత్రకూటాప్తరత్నాద్రిర్జగదీశో వనేచరః।
యథేష్టామోఘసర్వాస్త్రో దేవేంద్రతనయాక్షిహా. ౧౦౧
బ్రహ్మేంద్రాదినతైషీకో మారీచఘ్నో విరాధహా।
బ్రహ్మశాపహతాశేషదండకారణ్యపావనః. ౧౦౨
చతుర్దశసహస్రోగ్రరక్షోఘ్నైకశరైకధృక్।
ఖరారిస్త్రిశిరోహంతా దూషణఘ్నో జనార్దనః. ౧౦౩
జటాయుషోఽగ్నిగతిదోఽగస్త్యసర్వస్వపాత్రరాట్।
లీలాధనుష్కోట్యపాస్తదుందుభ్యస్థిమహాచలః. ౧౦౪
సప్తతాళవ్యథాకృష్టధ్వస్తపాతాళదానవః।
సుగ్రీవరాజ్యదోఽహీనమనసైవాఽభయప్రదః. ౧౦౫
హనుమద్రుద్రముఖ్యేశః సమస్తకపిదేహభృత్।
సనాగదైత్యబాణైకవ్యాకులీకృతసాగరః. ౧౦౬
సమ్లేచ్ఛకోటిబాణైకశుష్కనిర్దగ్ధసాగరః।
సముద్రాద్భుతపూర్వైకబద్ధసేతుర్యశోనిధిః. ౧౦౭
అసాధ్యసాధకో లంకాసమూలోత్సాదదక్షిణః।
వరదృప్తజగచ్ఛల్యపౌలస్త్యకులకృంతనః. ౧౦౮
రావణిఘ్నః ప్రహస్తచ్ఛిత్ కుంభకర్ణభిదుగ్రహా।
రావణైకశిరశ్ఛేత్తా నిశ్శంకేంద్రైకరాజ్యదః. ౧౦౯
స్వర్గాస్వర్గత్వవిచ్ఛేదీ దేవేంద్రారాతినిర్హరః।
రక్షోదేవత్వహృద్ధర్మాధర్మత్వఘ్నః పురుష్టుతః. ౧౧౦
నతిమాత్రదశాస్యారిర్దత్తరాజ్యవిభీషణః।
సుధావృష్టిమృతాశేషస్వసైన్యోజ్జీవనైకకృత్. ౧౧౧
దేవబ్రాహ్మణనామైకధాతా సర్వామరార్చితః।
బ్రహ్మసూర్యేంద్రరుద్రాదివంధ్యాయితశతాప్రియః. ౧౧౨
అయోధ్యాఖిలరాజాగ్ర్యః సర్వభూతమనోహరః।
స్వామ్యతుల్యకృపాదండో హీనోత్కృష్టైకసత్ప్రియః. ౧౧౩
శ్వపక్ష్యాదిన్యాయదర్శీ హీనార్థాధికసాధకః।
వధవ్యాజానుచితకృత్తారకోఽఖిలతుల్యకృత్. ౧౧౪
పావిత్ర్యాధిక్యముక్తాత్మ ప్రియాత్యక్తః స్మరారిజిత్।
సాక్షాత్కుశలవచ్ఛద్మద్రావితో హ్యపరాజితః. ౧౧౫

కోసలేంద్రో వీరబాహుః సత్యార్థత్యక్తసోదరః ।
శరసంధాననిర్ధూతధరణీమండలో జయః. ౧౧౬
బ్రహ్మాదికామసాన్నిధ్యసనాథీకృతదైవతః।
బ్రహ్మలోకాప్తచాండాలాద్యశేషప్రాణిసార్థకః. ౧౧౭
స్వర్ణీతగర్దభశ్వాదిశ్చిరాయోధ్యావనైకకృత్ ।
రామో ద్వితీయసౌమిత్రిర్లక్ష్మణః ప్రహతేంద్రజిత్. ౧౧౮
విష్ణుభక్తః సరామాంఘ్రిపాదుకారాజ్యనిర్వృతిః ।
భరతోఽసహ్యగంధర్వకోటిఘ్నో లవణాంతకః. ౧౧౯
శత్రుఘ్నో వైద్యరాడాయుర్వేదగర్భౌషధీపతిః ।
నిత్యామృతకరో ధన్వంతరిర్యజ్ఞో జగద్ధరః. ౧౨౦
సూర్యారిఘ్నః సురాజీవో దక్షిణేశో ద్విజప్రియః ।
ఛిన్నమూర్ధాపదేశార్కః శేషాంగస్థాపితామరః. ౧౨౧
విశ్వార్థాశేషకృద్రాహుశిరశ్ఛేత్తాఽక్షతాకృతిః ।
వాజపేయాదినామాగ్నిర్వేదధర్మపరాయణః (౭౦౦). ౧౨౨
శ్వేతద్వీపపతిః సాంఖ్యప్రణేతా సర్వసిద్ధిరాట్ ।
విశ్వప్రకాశితజ్ఞానయోగమోహతమిస్రహా. ౧౨౩
దేవహూత్యాత్మజస్సిద్ధః కపిలః కర్దమాత్మజః ।
యోగస్వామీ ధ్యానభంగసగరాత్మజభస్మకృత్. ౧౨౪
ధర్మో వృషేంద్రః సురభీపతిః శుద్ధాత్మభావితః ।
శంభుస్త్రిపురదాహైకస్థైర్యవిశ్వరథోద్వహః. ౧౨౫

భక్తశంభుజితో దైత్యామృతవాపీసమస్తపః ।
మహాప్రళయవిశ్వైకనిలయోఽఖిలనాగరాట్. ౧౨౬
శేషదేవస్సహస్రాక్షః సహస్రాస్యశిరోభుజః ।
ఫణామణికణాకారయోజితాచ్ఛాంబుదక్షితిః. ౧౨౭
కాలాగ్నిరుద్రజనకో ముసలాస్త్రో హలాయుధః ।
నీలాంబరో వారుణీశో మనోవాక్కాయదోషహా. ౧౨౮
అసంతోషదృష్టిమాత్రపాతితైకదశాననః ।
బలిసంయమనో ఘోరో రౌహిణేయః ప్రలంబహా. ౧౨౯
ముష్టికఘ్నో ద్వివిదహా కాళిందీకర్షణో బలః ।
రేవతీరమణః పూర్వభక్తిఖేదాచ్యుతాగ్రజః. ౧౩౦
దేవకీవసుదేవాహ్వకశ్యపాదితినందనః ।
వార్ష్ణేయస్సాత్వతాం శ్రేష్ఠః శౌరిర్యదుకులేశ్వరః. ౧౩౧

నరాకృతిః పరంబ్రహ్మ సవ్యసాచివరప్రదః ।
బ్రహ్మాదికామ్యలాలిత్యజగదాశ్చర్యశైశవః. ౧౩౨
పూతనాఘ్నః శకటభిద్యమళార్జునభంజకః ।
వాతాసురారిః కేశిఘ్నో ధేనుకారిర్గవీశ్వరః. ౧౩౩
దామోదరో గోపదేవో యశోదానందదాయకః ।
కాళీయమర్దనః సర్వగోపగోపీజనప్రియః. ౧౩౪
లీలాగోవర్ధనధరో గోవిందో గోకులోత్సవః ।
అరిష్టమథనః కామోన్మత్తగోపీవిముక్తిదః. ౧౩౫
సద్యఃకువలయాపీడఘాతీ చాణూరమర్దనః ।
కంసారిరుగ్రసేనాదిరాజ్యవ్యాపారితామరః. ౧౩౬
సుధర్మాంకితభూర్లోకో జరాసంధబలాంతకః ।
త్యక్తభగ్నజరాసంధో భీమసేనయశఃప్రదః. ౧౩౭
సాందీపనిమృతాపత్యదాతా కాలాంతకాదిజిత్ ।
సమస్తనారకత్రాతా సర్వభూపతికోటిజిత్. ౧౩౮
రుక్మిణీరమణో రుక్మిశాసనో నరకాంతకః ।
సమస్తసుందరీకాంతో మురారిర్గరుడధ్వజః. ౧౩౯
ఏకాకిజితరుద్రార్కమరుదాద్యఖిలేశ్వరః ।
దేవేంద్రదర్పహా కల్పద్రుమాలంకృతభూతలః. ౧౪౦
బాణబాహుసహస్రచ్ఛిన్నంద్యాదిగణకోటిజిత్ ।
లీలాజితమహాదేవో మహాదేవైకపూజితః. ౧౪౧
ఇంద్రార్థార్జుననిర్భంగజయదః పాండవైకధృక్ ।
కాశిరాజశిరశ్ఛేత్తా రుద్రశక్త్యేకమర్దనః. ౧౪౨
విశ్వేశ్వరప్రసాదాఢ్యః కాశిరాజసుతార్దనః ।
శంభుప్రతిజ్ఞావిధ్వంసీ కాశీనిర్దగ్ధనాయకః (౮౦౦). ౧౪౩
కాశీశగణకోటిఘ్నో లోకశిక్షాద్విజార్చకః ।
శివతీవ్రతపోవశ్యః పురాశివవరప్రదః. ౧౪౪
శంకరైకప్రతిష్ఠాధృక్ స్వాంశశంకరపూజకః ।
శివకన్యావ్రతపతిః కృష్ణరూపశివారిహా. ౧౪౫
మహాలక్ష్మీవపుర్గౌరీత్రాతా వైదళవృత్రహా ।
స్వధామముచుకుందైకనిష్కాలయవనేష్టకృత్. ౧౪౬
యమునాపతిరానీతపరిలీనద్విజాత్మజః ।
శ్రీదామరంకభక్తార్థభూమ్యానీతేంద్రవైభవః. ౧౪౭

సర్వవృత్తిశిశుపాత్రైకముక్తిదో ద్వారకేశ్వరః ।
ఆచాండాలాదికప్రాప్యద్వారకానిధికోటికృత్. ౧౪౮
అక్రూరోద్ధవముఖ్యైకభక్తః స్వచ్ఛందముక్తిదః ।
సబాలస్త్రీజలక్రీడామృతవాపీకృతార్ణవః. ౧౪౯
బ్రహ్మాస్త్రదగ్ధగర్భస్థపరీక్షిజ్జీవనైకకృత్ ।
పరిలీనద్విజసుతానేతార్జునమదాపహః. ౧౫౦
గూఢముద్రాకృతిగ్రస్తభీష్మాద్యఖిలకౌరవః ।
పార్థార్థఖండితాశేషదివ్యాస్త్రః పార్థమోహహృత్. ౧౫౧
గర్భశాపచ్ఛలధ్వస్తయాదవోర్వీభరాపహః ।
జరావ్యాధారిగతిదః స్మృతమాత్రాఖిలేష్టదః. ౧౫౨
కామదేవో రతిపతిర్మన్మథః శంబరాంతకః ।
అనంగో జితగౌరీశో రతికాంతః సదేప్సితః. ౧౫౩
పుష్పేషుర్విశ్వవిజయీ స్మరః కామేశ్వరీప్రియః ।
ఉషాపతిర్విశ్వకేతుర్విశ్వతృప్తోఽధిపూరుషః. ౧౫౪
చతురాత్మా చతుర్వ్యూహశ్చతుర్యుగవిధాయకః ।
చతుర్వేదైకవిశ్వాత్మా సర్వోత్కృష్టాంశకోటిసూః. ౧౫౫
ఆశ్రమాత్మా పురాణర్షిర్వ్యాసః శాఖాసహస్రకృత్ ।
మహాభారతనిర్మాతా కవీంద్రో బాదరాయణః. ౧౫౬
కృష్ణద్వైపాయనః సర్వపురుషార్థైకబోధకః ।
వేదాంతకర్తా బ్రహ్మైకవ్యంజకః పురువంశకృత్. ౧౫౭
బుద్ధో ధ్యానజితాశేషదేవదేవీజగత్ప్రియః ।
నిరాయుధో జగజ్జైత్రః శ్రీధరో దుష్టమోహనః. ౧౫౮
దైత్యవేదబహిష్కర్తా వేదార్థశ్రుతిగోపకః ।
శౌద్ధోదనిర్దృష్టదిష్టః సుఖదః సదసస్పతిః. ౧౫౯
యథాయోగ్యాఖిలకృపః సర్వశూన్యోఽఖిలేష్టదః ।
చతుష్కోటిపృథక్తత్త్వప్రజ్ఞాపారమితేశ్వరః. ౧౬౦
పాషండవేదమార్గేశః పాషండశ్రుతిగోపకః ।
కల్కీ విష్ణుయశఃపుత్రః కలికాలవిలోపకః. ౧౬౧
సమస్తమ్లేచ్ఛదుష్టఘ్నః సర్వశిష్టద్విజాతికృత్ ।
సత్యప్రవర్తకో దేవద్విజదీర్ఘక్షుధాపహః. [illegible]

అశ్వవారాడిరేవంతః పృశ్నిమర్గతినాశనః ।
సద్యఃశ్శానంతలక్ష్మీశ్రీకృష్ణష్షనిశ్చైమధర్మవిత్. ౧౬౩
అనంతస్వర్ణమయానైక హేమపూర్ణాఖిలద్విజః ।
అనాథైకజగచ్ఛాస్తా విశ్వబంధుర్జయధ్వజః. ౧౬౪
ఆత్మతత్త్వాధిపః కర్తృశ్రేష్ఠో విధిరుమాపతిః ।
భర్తృశ్రేష్ఠః(౯౦౦)ప్రజేశాగ్ర్యో మరీచిర్జనకాగ్రణీః. ౧౬౫
కశ్యపో దేవరాడింద్రః ప్రహ్లాదో దైత్యరాట్ శశీ ।
నక్షత్రేశో రవిస్తేజః శ్రేష్ఠః శుక్రః కవీశ్వరః. ౧౬౬
మహర్షిరాట్ భృగుర్విష్ణురాదిత్యేశో బలిస్వరాట్ ।
వాయుర్వహ్నిః శుచిశ్రేష్ఠః శంకరో రుద్రరాడ్గురుః. ౧౬౭
విద్వత్తమశ్చిత్రరథో గంధర్వాగ్ర్యోఽక్షరోత్తమః ।
వర్ణాదిరగ్ర్యస్త్రీ గౌరీ శక్త్యగ్ర్యా శ్రీశ్చ నారదః. ౧౬౮
దేవర్షిరాట్ పాండవాగ్ర్యోఽర్జునో వాదః ప్రవాదరాట్ ।
పావనః పావనేశానో వరుణో యాదసాంపతిః. ౧౬౯
గంగాతీర్థోత్తమో ద్యూతం ఫలకాగ్ర్యం వరౌషధమ్ ।
అన్నం సుదర్శనోఽస్త్రాగ్ర్యం వజ్రం ప్రహరణోత్తమమ్. ౧౭౦
ఉచ్చైశ్శ్రవా వాజిరాజ ఐరావత ఇభేశ్వరః ।
అరుంధత్యేకపత్నీశో హ్యశ్వత్థోఽశేషవృక్షరాట్. ౧౭౧
అధ్యాత్మవిద్యా విద్యాగ్ర్యః ప్రణవశ్ఛందసాం వరః ।
మేరుర్గిరిపతిర్మార్గో మాసాగ్ర్యః కాలసత్తమః. ౧౭౨
దినాద్యాత్మా పూర్వసిద్ధః కపిలస్సామవేదరాట్ ।
తార్క్ష్యః ఖగేంద్ర ఋత్వగ్ర్యో వసంతః కల్పపాదపః. ౧౭౩
దాతృశ్రేష్ఠః కామధేనురార్తిఘ్నాగ్ర్యః సుహృత్తమః ।
చింతామణిర్గురుశ్రేష్ఠో మాతా హితతమః పితా. ౧౭౪
సింహో మృగేంద్రో నాగేంద్రో వాసుకిర్నృవరో నృపః ।
వర్ణేశో బ్రాహ్మణశ్చేతః కరణాగ్ర్యం (౧౦౦౦) నమోనమః. ౧౭౫
ఇత్యేతద్వాసుదేవస్య విష్ణోర్నామసహస్రకమ్.

—: విష్ణుసహస్రనామ మాహాత్మ్య కథనము :—

సీ. సకలదుఃఖప్రణాశకము సమస్తసౌ, ఖ్యప్రదాయకము మోక్షప్రదంబు
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదుర్లభలోకసోపాన, మార్గంబు రాజసమ్మానదంబు
జాడ్యహారంబు రాజ్యప్రదం బఖిలవి, ద్యాదాయకంబు పుత్రప్రదంబు
సర్వసిద్ధికరంబు సర్వపుణ్యక్రియా, ఫలదంబు సర్వసౌభాగ్యదంబు

గీ. వాంఛితార్థద మాయుష్యవర్ధకంబు, ప్రేతభూతాదిమర్గ్రహఛేదనంబు
సంసృతిక్లేశవిక్లబస్వాంతతిమిర, ఘస్ర మీవిష్ణునామసహస్ర మనఘ. 1028

కం. ఈనామంబులు శ్రద్ధా, హీనునకును నాస్తికునకు స్వేచ్ఛావాదా
ధీనునకు బోధవిరహిత, మానసునకుఁ జెప్పఁ దగదు మంత్రమువోలెన్. 1029

కం. హితకాంక్షికి సుతునకు నా, శ్రితునకు శిష్యునకు వీనిఁ జెప్పుము మోక్ష
స్థితి కర్హు లగుట ధర్మ, చ్యుతి లేకుండంగ నడచు చుందురు వారల్. 1030

కం. అరుణోదయసమయంబున, హరినామసహస్రపఠన మనుదినమును నె
వ్వరు గావింతురొ వారలు, పరివర్ధితు లగుదు రఖిలభాగ్యంబులతోన్. 1031

కం. నామంబె జపము తపమును, నామంబె సురార్చనంబు నామమె క్రతువుల్
నామంబె తీర్థయాత్రలు, నామంబె సమస్తవిధులు నామంబె సుమీ. 1032

కం. నామసహస్రములో నొక, నామం బేనియు స్మరించినను బ్రతిదినమున్
నేమమున వారి కఖిల, క్షేమంబులు గల్గు నేల చెప్పఁగ నింకన్. 1033

కం. స్మృతి నొందెడివేళ మనో, ధృతి చెడిపోకుండ నిలిచి యెదుటను నూర్ధ్వ
స్థితికిం గొనిపోయెడియు, చ్యుతనామముకంటె దేహి కొరు లెవరు హితుల్.

కం. ఈనామసహస్రంబును, మానవుఁ డనుదినము నియమముగఁ జదివినన్
గాని స్మరించినఁ గాని య, మానుషమహిమమున లోకమాన్యత నొందున్.

గీ. విష్ణునామసహస్రంబు నెలయుచోటు
సర్వతీర్థాలయము గాన సదనమందు
నుంచికొని నామములు వ్రాసి యుండుపుస్త
కమును బూజించుచుండినఁ గలుగు మేలు. 1036

గీ. కోటియజ్ఞఫలంబు చేకూరుఁ దులసి, తోడఁ బూజించునెడ నచ్యుతుని సహస్ర
నామములు చెప్పుచును విష్ణునామమహిమ, మింత యంత యటంచు నే నెన్నఁజాల.

గీ. కార్య మేదేని యొనరింపఁ గడఁగునపుడు
మార్గమునఁ బోవునపుడును మానసమున
సంస్మరించిన నామముల్ జయము గలుగుఁ
గార్యమున నభయంబు మార్గమునఁ గలుగు. 1038

వ. విష్ణునామసహస్రపారాయణంబు శక్తికొలందియు ననుదినంబును నేకకాలంబు
నం గాని ద్వికాలంబులం గాని త్రికాలంబులంగాని కావించుచుండి రేని సకల
శ్రేయంబులుం జేకూరు. 1039

కం. పరమపవిత్రము సర్వా, దరణీయము భుక్తిముక్తిదాయకము విప
ద్ధర మీనామసహస్రము, దొరకదు తలక్రిందు లైన దురితాత్ములకున్. 1040

—: పుండరీకోపాఖ్యానకథనము :—

సీ. భూతలంబున మున్ను పుండరీకుఁడు నాఁగ, నుండె భూసురుఁ డొక్కఁ డుత్తముండు
బ్రహ్మచర్యంబును బాలించుచు నతండు, వేదవేదాంగాదివిద్య లెల్ల
గురునియొద్దను నేర్చికొని యగ్నిహోత్రముల్, సలుపుచు నిత్యంబు శ్రద్ధతోడ
నిస్పృహుండై వీడి నిజబాంధవుల నిజ, గృహమును నిజధనక్షేత్రములను

గీ. మూలశాకఫలాశనంబునను దేహ, యాత్ర గడపుచు నిస్తృష్ణుఁ డగుటఁ జేసి
యనుభవించుచునమితసౌఖ్యమునుబుణ్య,తీర్థములలోనఁ గ్రుంకుచుఁదిరిగితుదకు.

సీ. అరిగి సాలగ్రామమనుక్షేత్రమున కంతఁ, గాంచి చక్రాంకితగ్రావములను
బొందుచు విస్మయంబును సరస్వతిలోన, దేవప్రహ్లాదం బనుతీర్థమందుఁ
జక్రకుండంబున స్నానంబు గావించి, చిత్తప్రసాదంబుఁ జెంది మిగుల
నచ్చోటు విడనాడ నాత్మ యొప్పమి నందె, నివసించి యెపుడును నిష్ఠతోడ

గీ. విష్ణునామజపంబు గావింపఁ దొడఁగె, సంతఁ దన్నామసేవామహత్త్వమునను
శార్ఙ్గి ప్రత్యక్షమై నిజస్యందనమున, నునిచికొని వాని వైకుంఠమునకుఁ జనియె.

గీ. అని వచించుడు నిట్లనె నమరమౌని, హర్షమున స్వామి నామసహస్రతుల్య
మైనయొకనామ మేదేని యానతిమ్ము, కనికరముతోడ నెల్లవారను దరింప.

వ. అని ప్రార్థించుటయు మహేశ్వరుం డమ్మునికి ట్లనియె. 1044

క. నారద నీ విపు డడిగిన, తీరున మున్నడుగఁ బార్వతీసతి నే నా
నారీమణి నంకంబునఁ, జేరిచికొని లోనిగుట్టు చెప్పితి నిట్టుల్. 1045

—: రామనామమాహాత్మ్యము :—

క. కామాక్షి రామ యనియెడి, నామ మొక్కఁడె సహస్రనామసమము త
న్నామామృతపానము నా, కామోదము గొలుపుచుండు ననవరతంబుల్.

గీ. పడఁతి యీరామనామంబు ప్రతిదినంబు, జపముచేయుచు నుండిన శక్తిగొలఁది
భస్మమొనరించు నఖిలపాపముల నగ్ని,కణము తూలాద్రులనుబోలె క్షణములోన.

ఆ. మఱియు రామనామమంత్రంబును జపించు, నట్టివారి కెట్టియాపదలును
గలుగ నేర వాపదలకు మూలం బగు, పాప మెల్ల దాన భస్మ మగుట. 1048

గీ. రామనామము మోక్షసామ్రాజ్యపదముఁ
బడయఁ దలఁచినమానవప్రతతి కెల్ల
నాశ్రయింపంగఁ దగుమంత్ర మంతకంటె
సులభ మగుసాధనము లేదు కలియుగమున. 1049

వ. ఇంక రామరక్షాకవచముం జెప్పెద వినుము.

—: రామరక్షాకవచము :—

అస్య శ్రీరామరక్షాకవచమంత్రస్య విశ్వామిత్ర ఋషిః. శ్రీరామో దేవతా, అనుష్టుప్ ఛందః. విష్ణుప్రీత్యర్థే జపే వినియోగః.

శ్లో॥ శిఖాం మే పాతు విశ్వాత్మా కర్ణౌ మే పాతు కామదః।
చక్షుషీ పాతు మే దేవః సీతాపతిరనుత్తమః. ౧
జిహ్వాం మే పాతు పాపఘ్నో లోకశిక్షాప్రవర్తకః।
రాఘవః పాతు మే దంతాన్ శ్రీకంఠః కంఠమేవ చ. ౨
పాతు మే హృదయం రామః కేశాన్ రక్షతు కేశవః।
నాభిం పాతు మఖత్రాతా కటీ మే విశ్వరక్షకః. ౩
పార్శ్వయోస్తు సురత్రాతా కాలకోటిదురాసదః।
సక్థినీ పాతు మే దత్తవిజయో నామ విశ్వసృక్. ౪
కరౌ దాశరథిః పాతు పాదౌ మే విశ్వరూపధృత్।
అనంతస్సర్వతః పాతు శరీరం విశ్వనాయకః. ౫

గీ. వసుధ నీరామరక్షాకవచము నెవరు, పఠన మొనరించుచుందురో ప్రతిదినంబు
చెంది వారలు సర్వార్థసిద్ధు లిలను, గాంచెదరు మోక్షపదమును గట్టకడకు.

—: రామస్తవము :—

గీ. మానిని వచింతు వినుము రామస్తవంబు
బ్రహ్మహత్యాదిసకలపాపముల నడంచి
మోక్ష మొనగూర్చు నిది స్వయంభువు వచించెఁ
బ్రమదమున దీని మును రహస్యముగ నాకు. 1052

సీ. రాఘవ నీ వక్షరబ్రహ్మరూపుఁడ, వబ్జనాభుఁడవు నారాయణుఁడవు
భూతభవ్యభవాత్మభూతుండవు పురాణ, పురుషుఁడ వాద్యంతవిరహితుఁడవు
చక్రాయుధుండవు శార్ఙ్గివి సచ్చిదా, నందమూర్తివి జగన్నాయకుఁడవు
శతజిహ్వుఁడవు ప్రజాపతివి సృష్టిస్థితి, ప్రళయకారకుఁడ వప్రాకృతుఁడవు
గీ. హరివి వైకుంఠుఁడవు ప్రణవాత్మకుఁడవు, వేదమూర్తివి ధర్మప్రచోదకుఁడవు
కృష్ణుఁడవు జిష్ణుఁడవు ధృతత్రిభువనుఁడవు, కారణవివర్జితుఁడ వాదికారణమవు.
సీ. రుద్రులం దష్టమరుద్రుఁడ నీవె పం, చమసాధ్యుఁడవు నీవె సాధ్యులందు
యజ్ఞంబు నీవె హవ్యము నీవె కావ్యదా, తయు నీవె హవ్యభోక్తయును నీవె
స్వాహావషట్కారవహ్నిరూపుఁడ నీవె, యజ్ఞఫలప్రదాయకుఁడ వీవె
గోచరింతువు నీవు గోబ్రాహ్మణులయందు, నాశాంతరిక్షగుహాద్రులందు

గీ. నాశ్వినేయులు శ్రోత్రము లర్కవిధులు, కనులు రోమంబు లమరులు కౌస్తుభంబు
స్థైర్యము న్మేషము దినంబు క్షప నిమేష, మేను హృదయంబు జగమెల్ల మేను నీకు

గీ. రామచంద్ర భవన్మనోరథమె సృష్టి,లయము నిస్సృహత యె పరాజయము లేదు
నీకు ని న్నాశ్రయించినలోకులకును,నప్రమేయప్రభావ ని న్నగుదె తెలియ. 1055

గీ. విప్లవము ధర్మమున కుద్భవించు వేళ, లందు నెల్ల ధరిత్రిపై నవతరించి
బహువిధాకారముల ధర్మబాధకులను, నడఁచు దైవంబ వీవ మహానుభావ.

క. తావకపరాక్రమంబును, దావకసందర్శనమును దావకశరముల్
దావకగుణస్తవంబును, దేవ యమోఘంబు లనుచుఁ దెలుపుదు రార్యుల్.

క. అని చెప్పుటయును బార్వతి, విని హర్షము నొందె నాఁగ విబుధమునీంద్రుం
డనవధికానందం బెద, నెనయఁగఁ జనె వెల్లడింప నిది జగములలోన్. 1058

క. ఈరామస్తవమును వినఁ, గోరెడివారలకు వినుచుగుణవంతుండున్
గోరి వినునట్టివారును, జేరుదు రవసానమందు శ్రీపతిపురికిన్. 1059

క. ప్రాతస్సాయంవేళల, నేతద్రామస్తవంబు నెవ్వరు శ్రద్ధో
పేతు లయి చదువుచుందురొ, చేతోహర్షమును వారు చెందుదు రెపుడున్.

క. అనవుడు విని శౌనకుఁ డి, ట్లనియె మహాభాగ చెపుమ హరిసేవను జే
యనివిజ్ఞానవిహీనుల, కొనగూడెడిబాధ లెట్టు లుడుగునొ నాకున్. 1061

క. అని యడుగుటయును సూతుఁడు, మునివర నీ వడిగినట్లమును లోకులపై
నొనరినకరుణను శ్రీకం, ఠునిఁ బార్వతి యడుగఁగా మృడుం డి ట్లనియెన్.

—: సర్వార్తినివారకాపామార్జనవిధానకథనము :—

వ. శ్రీధరుని శిఖయందును శ్రీకరుని శిఖాధఃప్రదేశంబునందును హృషీకేశునిఁ గేశంబులందును నారాయణుని మూర్ధంబునందును విష్ణువు నూర్ధ్వశ్రోత్రంబునందును జలశాయిని లలాటంబునందును కృష్ణుని భ్రూయుగంబునందును హరిని భ్రూమధ్యంబునందును నరసింహుని నాసికాగ్రంబునందును నర్ణవేశయునిఁ గర్ణంబులందును బుండరీకాక్షునిఁ జక్షువులందును భూధరునిఁ జక్షురధోభాగంబునందును గల్కినాథునిఁ గపోలంబులందును వామనునిఁ గర్ణమూలంబులందును శంఖిని నోష్ఠంబులందును గోవిందుని వదనంబునందును ముకుందుని దంతపంక్తియందును వాక్పతిని జిహ్వయందును రాముని హనువునందును వైకుంఠునిఁ గంఠంబునందును బలఘ్నుని బాహుమూలాధోభాగంబునందును గంసఘాతిని నంసంబులందును నజుని భుజద్వయంబునందును శార్ఙ్గపాణినిఁ గరద్వయంబునందును సంకర్షణునిఁ గరాంగుష్ఠంబులందును గోపుని నంగుళిపంక్తుల

యందును నధోక్షజుని వక్షంబునందును శ్రీవత్సుని వక్షోమధ్యభాగంబునందును ననిరుద్ధుని స్తనంబులందును దామోదరుని నుదరంబునందును బద్మనాభుని నాభియందును గేశవుని నాభ్యధోభాగంబునందును ధరాధరుని మేఢ్రంబునందును గదాగ్రజుని గుదంబునందును బీతాంబరధరునిఁ గటియందును మధుద్విషుని నూరుయుగ్మంబునందును మురద్విషునిఁ బిండకంబులందును జనార్దనుని జానుయుగ్మంబునందును ఫణీశుని గుల్ఫంబులందును త్రివిక్రముని క్రమంబులందును శ్రీపతిని బాదాంగుష్ఠంబులందును ధరణీధరునిఁ బాదాధోభాగంబునందును విష్వక్సేనుని రోమకూపంబులందును మత్స్యరూపుని మాంసంబునందును గూర్మరూపుని మేదస్సునందును వారాహరూపుని వసామధ్యంబునందును నచ్యుతుని నస్థులయందును ద్విజప్రియుని మజ్జయందును శ్వేతపతిని శుక్రంబునందును యజ్ఞపురుషుని సర్వాంగంబునందును బరమాత్ముని నాత్మయందును న్యాసంబు గావించికొని సాక్షాన్నారాయణాత్మకుం డై సమూలాగ్రంబు లగుకుశలం గైకొని సుదర్శనచక్రంబును వారాహనారసింహవామనావతారంబులను విష్ణునామంబులను స్మరించుచు. 1063

నేను జక్రధరుండ నిఖిలపాపములను, నిఖిలవిషంబుల నిఖిలరుజల
సకలవిపత్తుల సకలాశుభంబుల, సకలగ్రహంబుల సకలరిపుల
నశియింపఁజేయు చున్నాఁడను మద్దేహ, జము లైనకుశలచే క్షణములోన
నని పల్కి వానిచే నొనరించునెడ నపా, మార్జనం బచ్యుతమంత్రపరుఁడు
సకలవిషములు సకలదోషములు సకల, పాపములును సమస్తసంతాపములును
సకలరిపులును నశియించి సకలవిధము,లైనసుఖములఁ బడయుదు రార్తజనులు.

ఈయపామార్జనం బనపేక్షు లైన, విష్ణుభక్తులచేతఁ గావింపఁబడిన
సిద్ధిదం బగు లేసన్న సిద్ధి నొంద, దఖిలజనులకు నివి గొప్పమాత్మరక్ష. 1065

సర్వభూతహితంబును జలుప నెంచి,మును బులస్త్యుండు దీని దాల్భ్యున కొసంగ
నమ్మహర్షి సమస్తలోకమ్ములందు, శిష్యముఖమున వ్యాపింపఁజేసె నబల.
అని వచియింప శర్వాణి యపరిమితానందభరితాంతరంగ యయ్యె.

ఇది పద్మపురాణకథా, విదితం బగుబ్రహ్మఖండవిషయము దీనిఁ
జదివినను వినిన వినిచినఁ, బదిలంబుగ నుండు విష్ణుభవనమునందుఁ. 1068

అని చెప్పుటయు శౌనకాదిమహర్షు లత్యానందముం జెందిరి. 1069

ఆరాధకజననివహా, ధారక ఫాలాగ్నిదగ్ధదర్పక యాప
ద్వారక సృష్టిస్థితిలయ, కారక శ్రీవిశ్వనాథ కాశీనాథా, 1070

—: మేదినీవృత్తము :—

అనవరతాశ్రితావనపరాయణాంతరంగా
మునిజనమానసాంబురుహాముఖ్యవాసధామా
యనిమిషసన్నుతాత్మచరితామితప్రభావా
వినతసమస్తలోక శ్రుతివేద్య విశ్వనాథా. 1071

గద్యము

చిదంబరకవీంద్రప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రపద్మపురాణంబున
బ్రహ్మఖండము
సమాప్తము.

శ్రీ కాశీవిశ్వేశ్వరార్పణ మస్తు.

